

Vlada Crne Gore

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave

Podgorica, 24.11.2009

U p i t n i k

Informacija koju od Vlade Crne Gore zahtijeva Evropska komisija u cilju pripreme Mišljenja o zahtjevu Crne Gore za članstvo u Evropskoj uniji

24 Pravda, sloboda i bezbjednost

Odgovorno lice:	Ivan Brajovic
Rukovodilac grupe:	Tatjana Krivokapic
Zamjenik rukovodioca grupe:	Osman Subasic
Sekretar grupe:	Milorad Janjevic
Zamjenik sekretara grupe:	Bojan Bugarin
Kontakt MEI:	Lela Bjelobrkovic
IT Podrška:	Vesna Moracanin

Sadržaj:

POGLAVLJA ACQUIS - SPOSOBNOST PREUZIMANJA OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ CLANSTVA.....	5
Poglavlje 24: Pravda, sloboda i bezbjednost	6

**POGLAVLJA ACQUIS - SPOSOBNOST PREUZIMANJA
OBAVEZA KOJE PROIZILAZE IZ CLANSTVA**

Poglavlje 24: Pravda, sloboda i bezbjednost

Migracije

1. Molimo da dostavite informacije o zakonima ili drugim propisima koji regulišu pitanje migracija u vašoj zemlji.

Propisi kojima se regulišu pitanja migracija u Crnoj Gori su:

Zakon o strancima (Sl. list CG, br. 82/08) (Aneks 172). Zakonom se uređuju uslovi za ulazak, kretanje i boravak stranaca na teritoriji Crne Gore.

Zakon o zapošljavanju i radu stranaca (Sl. list CG, br. 22/08). Zakonom su propisani uslovi pod kojima stranac može ostvariti pravo na rad i zapošljavanje u Crnoj Gori.

Zakon o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06) (Aneks 177). Zakonom se propisuju principi, uslovi i postupak za davanje azila, priznavanje statusa izbjeglice i odobravanje dodatne i privremene zaštite, kao i razlozi za prestanak i ukidanje statusa izbjeglice i dodatne zaštite i prestanak privremene zaštite u Crnoj Gori.

Zakon o registrima prebivališta i boravišta (Sl. list CG, br. 13/08). Zakonom se ustanovljava i uređuje način vođenja registra prebivališta i registra boravišta crnogorskih državljana i stranaca.

Uredba o viznom režimu (Sl. list CG, br. 18/09) (Aneks 179). Uredbom, Vlada Crne Gore propisuje vizni režim odnosno uslove za ulazak, boravak i tranzit preko teritorije Crne Gore.

Pravilnik o načinu odobravanja privremenog boravka i stalnog nastanjenja i izdavanju putnih i drugih isprava strancima (Sl. list CG, broj 58/09). Pravilnikom se bliže propisuje način izdavanja odobrenja za privremeni boravak, odnosno produženje privremenog boravka, odobrenje za stalno nastanjenje i izdavanje putne isprave za strance. Takođe, uređuje se i: upis otkaza boravka do 90 dana, boravka na osnovu izdate vize za duži boravak (viza D), privremenog boravka, stalnog nastanjenja i upis zabrane ulaska u putnu ispravu stranca. Pravilnikom se propisuje sadržaj i način vođenja evidencija.

Pravilnik o vizama i viznim obrazcima (Sl. list CG, br. 64/09).

Pravilnikom se uređuje sljedeće:

1. Način i uslovi izdavanja viza, slučajevi u kojima je za izdavanje vize potrebno pribaviti prethodnu saglasnost Uprave policije, uslovi za produženje roka važenja vize, način poništenja i skraćenja roka važenja vize; 2. Obrazac zahtjeva za izdavanje vize i njeno produženje, obrazac vize, način unošenja vize u putnu ispravu stranca i obrazac za unošenje vize u putnu ispravu;

3. Način vođenja evidencija o izdatim vizama, odbijenim zahtjevima za vize i poništenim vizama;

4. Način postupanja i distribuiranja obrazaca za vize.

Bilateralni sporazumi o readmisiji:

Sporazum između Republike Crne Gore i Evropske zajednice o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka, potpisani 18. septembra 2007. godine.

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Hrvatske o vraćanju i prihvatanju lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit, potpisani 24. septembra 2008. godine.

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o vraćanju i prihvatanju lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit, potpisani 1. decembra 2008. godine.

Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o vraćanju i prihvatanju lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit, potpisani 6. novembra 2009. godine

Shodno Odluci o proglašenju nezavisnosti, Crna Gora je preuzeila i primjenjuje bilateralne sporazume o readmisiji koje je zaključila i kojima je pristupila državna zajednica Srbija i Crna Gora:

Sporazum između Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije i Vlade Kraljevine Danske o vraćanju i prihvatanju lica koja ne ispunjavaju ili više ne ispunjavaju uslove za ulazak ili boravak na teritoriji druge države, potpisani 29. maja 2002. godine;

Sporazum između Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije i Švajcarskog Saveznog Vijeća o vraćanju i preuzimanju jugoslovenskih i švajcarskih državljana obaveznih da napuste njihove teritorije, potpisani 3. jula 1997. godine;

Sporazum između Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije i Vlade Republike Hrvatske o vraćanju i prihvatanju lica čiji je ulazak ili boravak na teritoriju druge države nelegalan (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, broj 9/2004).

U cilju stvaranja prepostavki za dalje razvijanje pravnog, regulatornog i institucionalnog okvira za djelotvorno sprovođenje politike upravljanja i kontrole migracionih kretanja, u skladu sa pravilima i standardima Acquise communautaire, 11. septembra 2008. godnine, donesena je Strategija za integrisano upravljanje migracijama u Crnoj Gori za period 2008 - 2013. godine.

2. Molimo da opišete vaše procedure za dobijanje boravišne dozvole, razloge za odbijanje, obnavljanje ili povlačenje dozvola i procedure žalbe.

Stranac može boraviti na teritoriji Crne Gore sa važećom putnom ispravom u koju je unesena viza ili odobrenje boravka.

Pravo na boravak do 90 dana stranac ostvaruje na osnovu vize za kratki boravak (viza C). Članom 19 Zakona o strancima je propisano da se viza za kratki boravak izdaje za turistička, poslovna ili druga putovanja, za jedan ili više ulazaka u Crnu Goru i za neprekidni boravak, odnosno ukupno trajanje uzastopnih boravaka, koji ne može biti duži od 90 dana u vremenskom periodu od šest mjeseci, računajući od dana prvog ulaska. Viza za kratki boravak za više ulazaka izdaje se sa rokom važenja do jedne godine i taj rok se ne može produžavati osim izuzetno ako to zahtijevaju humanitarni, profesionalni i lični razlozi ili viša sila. Organ državne uprave nadležan za inostrane poslove može u izuzetnim slučajevima izdati vizu za kratki boravak za više ulazaka sa rokom važenja do pet godina. Boravak do 90 dana stranac može ostvariti, na osnovu člana 1 Uredbe o viznom režimu i bez vize sa važećom putnom ispravom. Na osnovu člana 2 Uredbe, stranac može ostvariti boravak do 30 dana na osnovu važeće lične karte, odnosno druge isprave na osnovu koje se može utvrditi njegov identitet i državljanstvo.

Pravo na boravak koji je duži od 90 dana, ali ne duži od šest mjeseci, u vremenskom periodu od jedne godine, računajući od dana prvog ulaska, stranac može ostvariti na osnovu vize za duži boravak (viza D), koja je propisana članom 20 Zakona o strancima. Viza za duži boravak izdaje se za jedan ili više ulazaka.

Vize izdaje diplomatsko odnosno konzularno predstavništvo Crne Gore u skladu sa Pravilnikom o vizama i viznim obrascima.

Boravak do 90 dana se može otkazati strancu, u skladu sa članom 32 Zakona o strancima, ako: nema važeću putnu ili drugu ispravu koja služi za prelazak državne granice; ne ispunjava uslove za ulazak i boravak propisane Zakonom; nema sredstava za izdržavanje za vrijeme boravka u Crnoj Gori i za povratak u državu iz koje je došao ili za putovanje u treću državu; ne plati novčanu kaznu izrečenu u Crnoj Gori; postoji osnovana sumnja da boravak neće koristiti u svrhu za koju je prijavljen. Rješenje o otkazu boravka donosi Uprava policije i njime se određuje rok u kojem stranac mora napustiti teritoriju Crne Gore i izriče zabranu ulaska u Crnu Goru za određeno vrijeme. Protiv rješenja o otkazu boravka može se izjaviti žalba Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave u roku od 8 dana od dana prijema rješenja.

Članom 33 Zakona je propisano da strancu boravak do 90 dana prestaje: otkazom boravka; istekom roka na koji mu je viza izdata; ako je boravio u Crnoj Gori duže od 90 dana u vremenskom periodu od 6 mjeseci, računajući od dana prvog ulaska; ako je vraćen u Crnu Goru na osnovu međunarodnog ugovora (readmisija) zbog nezakonitog boravka.

Strancu koji namjerava da u Crnoj Gori boravi duže od 90 dana, može se odobriti privremeni boravak radi: zapošljavanja i rada, obavljanja privredne ili preduzetničke djelatnosti; sezonskog rada; srednjoškolskog obrazovanja ili studiranja; učešća u programima međunarodne razmjene učenika i studenata ili drugim programima mladih; specijalizacije, stručnog osposobljavanja i praktične obuke; naučno-istraživačkog rada; liječenja; spajanja porodice; humanitarnih razloga; drugih opravdanih razloga, određenih zakonom ili međunarodnim ugovorom. Privremeni boravak strancu će se odobriti ako: ima sredstva za izdržavanje; ima obezbijeđen smještaj; ima zdravstveno osiguranje; ispunjava uslove za ulazak i kretanje na teritoriji Crne Gore; je priložio dokaz o opravdanosti zahtjeva za privremeni boravak. Odobrenje za privremeni boravak u Crnoj Gori izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave uz prethodnu saglasnost Uprave policije. Zahtjev za izdavanje odobrenja za prvi privremeni boravak stranac podnosi diplomatskom, odnosno konzularnom predstavništvu Crne Gore, dok stranac kome za ulazak u Crnu Goru nije potrebna viza, zahtjev za izdavanje odobrenja za prvi privremeni boravak može da podnese organizacionoj jedinici Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave u mjestu boravišta.

U slučaju da zahtjev za odobrenje privremenog boravka bude odbijen, stranac može izjaviti žalbu Ministarstvu u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Privremeni boravak odobrava se sa rokom važenja do jedne godine. Odobrenje privremenog boravka unosi se u važeću putnu ispravu stranca.

Zahtjev za produženje privremenog boravka stranac podnosi Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave, u mjestu boravišta, najkasnije 30 dana prije isteka roka važenja privremenog boravka. Privremeni boravak može se otkazati strancu, ako se naknadno utvrdi da: ne ispunjava uslove za ulazak i kretanje na teritoriji Crne Gore; zapošljava se i radi suprotno odredbama zakona kojim se uređuje zapošljavanje i rad stranaca; boravak ne korisiti u skladu sa svrhom zbog koje mu je izdato odobrenje za privremeni boravak. Prilikom odlučivanja o otkazu privremenog boravka, naročito se uzimaju u obzir: trajanje boravka; lične, porodične, ekonomski i druge okolnosti; rok u kojem stranac mora napustiti Crnu Goru, a koji ne može biti duži od 30 dana; vrijeme zabrane ulaska u Crnu Goru. Rješenje o otkazu privremenog boravka donosi Uprava policije. Protiv rješenja o otkazu privremenog boravka može se izjaviti žalba Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Privremeni boravak u Crnoj Gori prestaje strancu: ako mu je privremeni boravak otkazan; ako mu je izrečena zaštitna mjera udaljenja ili mjera bezbjednosti protjerivanja; istekom roka važenja privremenog boravka; ako prestanu razlozi na osnovu kojih je privremeni boravak odobren; ako za vrijeme trajanja privremenog boravka boravi van Crne Gore duže od 90 dana. Žalba na rješenje o prestanku privremenog boravka podnosi se Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave i ono donosi odluku o žalbi.

3. Da li imate imigraciona pravila kojima se predviđa spajanje porodice? Ako je odgovor da, molimo da ih ukratko navedete.

Spajanje porodice je uređeno Zakonom o strancima (Sl. list CG, br. 82/08).

Članom 48 Zakona propisano je da se privremeni boravak radi spajanja porodice može odobriti strancu, članu uže porodice crnogorskog državljanina ili stranca kome je odobreno stalno nastanjenje ili privremeni boravak u Crnoj Gori.

Užom porodicom se smatraju: supružnici, njihova maloljetna djeca rođena u braku ili van braka, maloljetna djeca jednog od supružnika i usvojena djeca. Izuzetno, članom uže porodice može se smatrati i drugi srodnik, ako postoji posebni, lični ili humanitarni razlozi za spajanje porodice u Crnoj Gori.

Privremeni boravak radi spajanja porodice odobrava se na rok od jedne godine, odnosno do isteka roka važenja odobrenja o privremenom boravku stranca sa kojim se spajanje traži. Privremeni boravak može se produžiti u slučaju kada je crnogorski državljanin umro, kao i u slučaju prestanka braka koji je u Crnoj Gori trajao najmanje tri godine. Strancu, članu uže porodice crnogorskog državljanina ili stranca kome je odobreno stalno nastanjenje u Crnoj Gori, privremeni boravak se može produžavati do ispunjenja uslova za sticanje prava na stalno nastanjenje.

4. Da li imate imigraciona pravila za sticanje statusa rezidenta za duže vrijeme? Ako je odgovor da, molimo da ih ukratko navedete.

Stalno nastanjenje stranca u Crnoj Gori je uređeno Zakonom o strancima (Sl. list CG, br. 82/08).

Članom 54 Zakona je propisano da se stalno nastanjenje može odobriti strancu koji je do dana podnošenja zahtjeva boravio u Crnoj Gori neprekidno pet godina na osnovu odobrenja za privremeni boravak. Izuzetno, stalno nastanjenje se može odobriti strancu koji je do dana podnošenja zahtjeva imao odobren privremeni boravak u Crnoj Gori manje od pet godina neprekidno, ako to nalaže razlozi humanosti ili ako bi to predstavljalo interes za Crnu Goru. Strancu kome je u Crnoj Gori odobren privremeni boravak radi srednjoškolskog obrazovanja ili studiranja, u vrijeme potrebno za odobrenje stalnog nastanjenja računa se polovina vremena provedenog u Crnoj Gori. Vrijeme koje je stranac proveo na privremenom boravku odobrenom radi sezonskog rada i izdržavanju kazne zatvora ne računa se u vrijeme potrebno za odobrenje stalnog nastanjenja. Odobrenje za stalno nastanjenje izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne upravevo, pri čemu se zahtjev za stalno nastanjenje podnosi organizacionoj jedinici Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne upraveva u mjestu boravišta. Odobrenje za stalno nastanjenje unosi se u putnu ispravu stranca. Bliži način izdavanja odobrenja za stalno nastanjenje, kao i obrazac odobrenja i obrazac zahtjeva propisani su Pravilnikom o načinu odobravanja privremenog boravka i stalnog nastanjenja i izdavanju putnih i drugih isprava strancima.

Stalno nastanjenje se neće odobriti strancu: koji nema važeću putnu ispravu; koji je u Crnoj Gori pravosnažno osuđen za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili je za takvo krivično djelo protiv njega pokrenut postupak; koji nema sredstva za izdržavanje; koji nema zdravstveno osiguranje; koji nema obezbijeden smještaj; ako to nalaže razlozi nacionalne bezbjednosti i javnog poretka. Protiv rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor.

Stalno nastanjenje može se otkazati strancu ako: je u Crnoj Gori pravosnažno osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora u trajanju dužem od šest mjeseci za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti; to zahtijevaju razlozi nacionalne bezbjednosti, javnog poretka ili zaštite javnog zdravlja; se utvrdi da postoje razlozi za poništenje stalnog nastanjenja; je dao lažne podatke o identitetu ili prikrio okolnosti od značaja za donošenje odluke o priznavanju prava za stalno nastanjenje. Prilikom odlučivanja o otkazu stalnog nastanjenja uzimaju se u obzir sljedeće okolnosti: trajanje boravka; lične, porodične, ekonomske i druge okolnosti; rok u kojem stranac mora napustiti Crnu Goru, a koji ne može biti duži od 30 dana; vrijeme zabrane ulaska u Crnu Goru. Rješenje o otkazivanju stalnog nastanjenja donosi Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne upravevo. Protiv ovog rješenja može se pokrenuti upravni spor. Otkaz stalnog nastanjenja upisuje se u putnu ispravu stranca.

Strancu prestaje pravo na stalno nastanjenje ako: mu je izrečena zaštitna mjera udaljenja ili mjera bezbjednosti protjerivanja; se utvrdi da se stranac iselio iz Crne Gore ili neprekidno boravi duže od jedne godine u drugoj državi, a o tome nije obavjestio Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne upravevo; mu je otkazano stalno nastanjenje; se odrekao od stalnog nastanjenja, danom davanja izjave o tome; je stekao crnogorsko državljanstvo. Rješenje o prestanku stalnog nastanjenja donosi Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne upravevo, a protiv istog se može pokrenuti upravni spor.

5. Opišite vaš sistem prijema u svrhe zaposlenja, studiranja i istraživanja.

Boravak stranaca na teritoriji Crne Gore radi zapošljavanja, radi srednjoškolskog obrazovanja i studiranja, radi učešća u programima međunarodne razmjene i radi naučnog istraživanja uređen je Zakonom o strancima (Sl. list CG, br. 82/08).

Opšti uslovi za izdavanje odobrenja za privremeni boravak stranca u Crnoj Gori su, da: ima sredstva za izdržavanje; ima obezbijeden smještaj; ima zdravstveno osiguranje; da ne postoje razlozi zbog kojih se strancu neće dozvoliti ulazak u Crnu Goru (član 8 ovog Zakona); priloži dokaze o opravdanosti zahtjeva za privremeni boravak.

Privremeni boravak radi zapošljavanja i rada, obavljanja privredne, preduzetničke ili druge djelatnosti, može se odobriti strancu koji pored opših uslova posjeduje radnu dozvolu koja je izdata, u skladu sa Zakonom o zapošljavanju i radu stranaca. Radna dozvola je dokument na osnovu kojeg se stranac može zaposliti, odnosno raditi u Crnoj Gori. Privremeni boravak radi zapošljavanja strancu se izdaje na rok određen u radnoj dozvoli, odnosno na rok od jedne godine. Pravo na privremeni boravak na osnovu zapošljavanja propisano je članom 41 Zakona o strancima.

Privremeni boravak radi srednjoškolskog obrazovanja ili studiranja može može odobriti strancu koji ispunjava opšte uslove i koji kao dokaz o opravdanosti zahtjeva priloži potvrdu o školovanju ili studiranju. Odobreni privremeni boravak, u cilju završetka školovanja, se može produžiti najduže do dvije godine po isteku roka propisanog za trajanje školovanja, odnosno studiranja. Pravo na privremeni boravak radi studiranja propisano je članom 43 Zakona.

Privremeni boravak radi učestvovanja u programima međunarodne razmjene učenika i studenata ili drugim programima mlađih može se odobriti strancu koji ispunjava opšte uslove za izdavanje odobrenja za privremeni boravak i kao dokaz o opravdanosti zahtjeva za privremeni boravak priloži: potvrdu državnog organa, odnosno institucije nadležne za sprovođenje ratifikovanih međunarodnih ugovora o razmjeni učenika ili studenata, kojom se potvrđuje učešće stranca u međunarodnoj razmjeni; potvrdu nadležnog organa, odnosno institucije o finansiranju troškova školovanja ili studiranja, izdržavanja, smještaja, zdravstvenog osiguranja i troškova povratka stranca u zemlju čiji je državljanin.

Privremeni boravak radi naučnog istraživanja može se odobriti strancu koji ispunjava opšte uslove i koji kao dokaz o opravdanosti zahtjeva za privremeni boravak priloži ugovor zaključen sa naučnom ustanovom u Crnoj Gori. Pravo na privremeni boravak na osnovu naučnog istraživanja propisano je članom 46 Zakona.

Stranac kome je odobren privremeni boravak može da boravi u Crnoj Gori u skladu sa svrhom zbog koje mu je privremeni boravak odobren.

Odobrenje za privremeni boravak u Crnoj Gori izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne upravetvo, uz prethodnu saglasnost Uprave policije. Zahtjev za izdavanje odobrenja za prvi privremeni boravak stranac podnosi diplomatskom, odnosno konzularnom predstavništvu Crne Gore. Stranac kome za ulazak u Crnu Goru nije potrebna viza, zahtjev za izdavanje odobrenja za prvi privremeni boravak može da podnese Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne upravetvu u mjestu boravišta. Uz zahtjev stranac je dužan da priloži važeću putnu ispravu, kao i druge dokaze o opravdanosti razloga zbog kojih traži odobrenje za privremeni boravak. Protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za izdavanje odobrenja za privremeni boravak može se izjaviti žalba Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne upravetvu, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

6. Opišite vašu politiku integracije za državljane trećih zemalja.

Integracija stranaca se ostvaruje kroz primjenu pozitivnopravnih propisa kojima se propisuju uslovi za ostvarivanje njihovih prava i obaveza u Crnoj Gori i koje primjenjuje svako ministarstvo u okviru svoje nadležnosti.

Ustav Crne Gore, članom 44, propisuje da stranac koji osnovano strahuje od progona zbog svoje rase, jezika, vjere ili pripadnosti nekoj naciji ili grupi ili zbog političkih uvjerenja može da traži azil u Crnoj Gori. Stranac se ne može protjerati iz Crne Gore tamo gdje mu, zbog rase, vjere, jezika ili nacionalne pripadnosti, prijeti osuda na smrtnu kaznu, mučenje, neljudsko ponižavanje, progon ili ozbiljno kršenje prava koja jemči ovaj Ustav. Članom 61 Ustava Crne Gore propisano je da stranac može biti subjekt prava svojine u skladu sa zakonom.

Stranac kome je odobren privremeni boravak na osnovu člana 35 Zakona o strancima (Sl. list CG, broj 82/08) integriše se u crnogorsko društvo kroz ostvarivanje prava na: zapošljavanje i rad, obavljanje privredne ili preduzetničke djelatnosti, sezonski rad, srednjoškolsko obrazovanje ili studiranje, učešće u programima međunarodne razmjene učenika i studenata ili drugim programima mladih, specijalizacije, stručno osposobljavanje i praktičnu obuku, naučno istraživački rad, liječenje i spajanje porodice.

Stranac kome je odobreno stalno nastanjenje na osnovu člana 54 Zakona o strancima, integriše se kroz ostvarivanje prava na: rad i zapošljavanje; obrazovanje i stručno usavršavanje; priznavanje diploma i sertifikata; socijalnu pomoć, zdravstveno i socijalno osiguranje; poreske olakšice; pristup tržištu rada i usluga; slobodu udruživanja, povezivanja i članstva u organizacijama koje zastupaju interesu radnika ili poslodavaca. Stranac pomenuta prava ostvaruje u skladu sa zakonima kojima se uređuje način ostvarivanja navedenih prava.

Strategijom za integrисано upravljanje migracijama u Crnoj Gori za period 2008-2013. godine, utvrđen je princip da integracija državlјana trećih država treba da se ostvaruje kao dvosmjerni proces koji podrazumijeva međukulturalnu komunikaciju između stranaca i domaćeg stanovništva. S tim u vezi, integracija treba da sadrži sljedeće elemente: upoznavanje imigranata sa osnovnim vrijednostima Crne Gore i crnogorskog društva; zapošljavanje i obrazovanje imigranata kako bi se osposobili za aktivno učešće u ukupnom životu Crne Gore; međukulturalni dijalog i obogaćivanje saznanja na ukupnom nivou o imigrantima i njihovoj kulturi i tradiciji; učešće imigranata u kreiranju politike i mjera integracije, naročito na lokalnom nivou.

7. Dostavite statističke imigracione podatke za 2007., 2008. i, ako su dostupni, 2009. godinu, uključujući razdvajanje podataka po državljanstvu i razloge za imigraciju.

U toku 2007. godine riješeno je ukupno 1244 zahtjeva za prijem u crnogorsko državljanstvo, od čega je pozitivno riješeno 1047 a odbijeno je 197 zahtjeva.

Državlјanski status lica kojima je pozitivno riješen zahtjev za prijem u crnogorsko državljanstvo:

Državlјani Republike Srbije.....	714
Državlјani Bosne i Hercegovine.....	124
Državlјani Republike Hrvatske.....	45
Državlјani Republike Makedonije.....	13
Državlјani Republike Slovenije.....	4
Nepoznato državljanstvo.....	142
Državlјani drugih država.....	5

U toku 2008. godine riješeno je ukupno 850 zahtjeva za prijem u crnogorsko državljanstvo, od čega je pozitivno riješeno 786 a odbijeno je 64 zahtjeva.

Državlјanski status lica kojima je pozitivno riješen zahtjev za prijem u crnogorsko državljanstvo:

Državlјani Republike Srbije.....	620
----------------------------------	-----

Državljanji Bosne i Hercegovine.....	95
Državljanji Republike Hrvatske.....	13
Državljanji Republike Makedonije.....	3
Državljanji Republike Slovenije.....	3
Nepoznato državljanstvo.....	43
Državljanji drugih država.....	9

U periodu od 01.01.-10.08. 2009. godine riješeno je ukupno 2451 zahtjeva za prijem u crnogorsko državljanstvo, od čega je pozitivno riješeno 2235 a odbijeno je 216 zahtjeva.

Državljanjski status lica kojima je pozitivno riješen zahtjev za prijem u crnogorsko državljanstvo:

Državljanji Republike Srbije.....	1894
Državljanji Bosne i Hercegovine.....	218
Državljanji Republike Hrvatske.....	24
Državljanji Republike Makedonije.....	1
Državljanji Republike Slovenije.....	1
Nepoznato državljanstvo.....	84
Državljanji drugih država.....	13

Podaci o broju odobrenih stalnih nastanjenja su sledeći:

Državljanstvo	Godina			
	2007.	2008.	2009.	Ukupno:
Bosna i Hercegovina	23	22	6	51
Srbija	/	/	/	/
Makedonija	6	5	4	15
Kosovo	/	/	/	/
Albanija	30	41	31	102
Hrvatska	7	8	3	18
Zemlje EU	20	22	12	54
Ostali	43	37	21	101
Ukupno:	129	135	77	341

Stalna nastanjenja su odobrena na osnovu člana 54 Zakona o strancima. (Za više detalja o uslovima za odobrenje stalnog nastanjenja stranca u Crnoj Gori pogledati Poglavlje 24, Migracije, odgovor na pitanje broj 4).

Statistički podaci o broju odobrenih privremenih boravaka, razvrstani po državljanstvu i osnovu po kojem su odobreni, sadržani tabeli koja čini Prilog br. 1 ovog pitanja.

Najčešći razlozi za imigraciju su zapošljavanje i rad, obavljanje privredne ili preduzetničke djelatnosti, sezonski rad i spajanje porodice.

8. Molimo da date kratak pregled vašeg zakonodavstva u pogledu suzbijanja ilegalnih imigracija i trgovine ljudima, naročito da li ste potpisali i ratifikovali Ugovor o organizovanom kriminalu iz Palerma i njegova dva protokola o krijumčarenju i trgovini ljudima.

Prepoznajući značaj uspostavljanja efikasnog i sveobuhvatnog mehanizma borbe protiv ilegalnih migracija, trgovine ljudima i drugih oblika organizovanog kriminala, crnogorski sistem teži unapređenju pravnog shvatanja, profesionalne sofisticiranosti i napora za sprovođenje borbe protiv ovih pojava. U toj borbi, jedan od neophodnih elemenata je ratifikacija i primjena međunarodnih instrumenata u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, i donošenje relevantnih zakona uskladištenih sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti.

Crna Gora je pristupila Konvenciji UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Palermo konvencija) i njenim dopunskim protokolima – Protokolu za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje

trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom, i Protokolu protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom. Konvencija sa dopunskim protokolima je ratifikovana na nivou SR Jugoslavije 2001. godine (Sl.list SRJ - Međunarodni ugovori, br. 6/01).

Prioriteti u suzbijanju ilegalnih migracija obezbijeđeni su donošenjem seta zakona u oblasti pravosuđa i to: Krivičnog zakonika (Sl. list RCG, br.70/03, 13/04, 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08)(Aneks 160), Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list RCG, br. 71/03, 7/04, 47/06)(Aneks 161), novog Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 57/09), Zakona o zaštiti svjedoka (Sl. list RCG, br.65/04), Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela (Sl. list RCG, br. 2/07 i 13/07) (Aneks 162) kao i donošenjem Zakona o strancima (Sl. list CG, broj 82/08).

Krivični zakonik propisuje niz krivičnih djela koja regulišu oblast ilegalnih migracija i trgovine ljudima, i to: Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa (član 209), Posredovanje u vršenju prostitucije (član 210), Nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi (član 405), Trgovina ljudima (član 444), Trgovina djecom radi usvojenja (član 445) i Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu (član 446).

U korpusu krivičnih djela protiv časti i ugleda kao krivična djela propisana su Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa (član 209) i Posredovanje u vršenju prostitucije (član 210).

Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa (član 209) je krivično djelo koje se sastoji u podvođenju maloljetnog lica radi vršenja oblube, sa njom izjednačenog čina ili druge polne radnje. Drugi oblik ovog djela je omogućavanje vršenja bluda sa maloljetnikom. U oba slučaja, smatra se da je djelo izvršeno samim podvođenjem ili omogućavanjem vršenja oblube, sa njom izjednačenog čina ili druge polne radnje – nije neophodno da je došlo do samog seksualnog čina. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina.

Posredovanje u vršenju prostitucije (član 210) je krivično djelo koje se sastoji u navođenjenju ili podsticanju drugog na prostituciju, učestvovanje u predaju lica drugom licu radi vršenja prostitucije i propagiranje i reklamiranje prostitucije putem sredstava javnog informisanja i drugih sredstava. Za ovaj oblik vršenja djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. Kvalifikatori (teži) oblik ovog krivičnog djela postoji kada se posreduje u vršenju prostitucije maloljetnih lica, u kom slučaju je zaprijećena kazna zatvora od jedne do deset godina.

Ilegalne migracije sankcionisane su krivičnim djelom nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi (član 405), u korpusu krivičnih djela protiv javnog reda i mira. Ovo djelo se sastoji u nedozvoljenom prelazu državne granice i omogućavanju drugom nedozvoljenog prelaza granice. Propisani su i kvalifikovani oblici ovog djela – ukoliko je izvršeno: od strane više lica na organizovan način, zloupotrebom službenog položaja, na način kojim se ugrožava život ili zdravlje lica čiji se nedozvoljeni prelaz granice, boravak ili tranzit omogućava, i u slučaju kada se krijumčari veći broj ljudi. Propisana kazna za ovo djelo je zatvor do deset godina. Takođe zakon propisuje obavezno oduzimanje sredstava namijenjenih ili upotrijebljениh za izvršenje ovog krivičnog djela.

U korpusu krivičnih djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom propisana su dva odvojena krivična djela iz oblasti trgovine ljudima i to: Trgovina ljudima (član 444) i Trgovina djecom radi usvojenja (član 445).

U skladu sa Protokolom za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom, koji dopunjava Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Krivični zakonik propisuje krivično djelo trgovina ljudima (član 444).

Ovo djelo može se sastojati u vrbovanju, prevoženju, prebacivanju, predaji, prodaji, kupovini, posredovanju u prodaji, sakrivanju ili držanju drugog lica, a u cilju prinudnog rada, dovođenja u položaj sluge, vršenja kriminalne djelatnosti, prostitucije ili prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, radi oduzimanja dijela tijela za presađivanje ili radi korišćenja u oružanim sukobima. Teži oblici ovog krivičnog djela su: kada je ono učinjeno prema maloljetnom licu; ako je uslijed izvršenja djela nastupila teška tjelesna povreda nekog lica; ako se lice bavi vršenjem ovog krivičnog djela (u smislu kontinuirane djelatnosti) ili je izvršeno na organizovani način od strane više lica. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora od jedne do dvanaest godina, osim ako je uslijed izvršenja djela nastupila smrt jednog ili više lica, kada je predviđena zatvorska kazna od najmanje deset godina.

Krivični zakonik propisuje kao posebno krivično djelo jedan oblik vršenja krivičnog djela trgovine ljudima - Trgovina djecom radi usvojenja (član 455). Radnja ovog djela je protivzakonito usvajanje lica koje nije navršilo četrnaest godina ili posredovanje u takvom usvajanju. Propisana je kazna zatvora je od jedne do pet godina. Teži oblik ovog djela postoji ako se učinilac bavi trgovinom djece radi usvojenja (kontinuirano) ili je djelo izvršeno na organizovan način i od strane više lica, u kom slučaju je propisana kazna zatvora od najmanje tri godine.

Zabranu zasnivanja ropskog odnosa i trgovine robljem propisana je u brojnim međunarodnim instrumentima, među kojima i u Univerzalnoj deklaraciji o pravima čovjeka iz 1948. godine, Međunarodnom praktu o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine i Konvenciji UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Palermo konvencija) sa dopunskim protokolima. Krivični zakonik Crne Gore propisuje krivično djelo - Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu (član 446) koje se sastoji u stavljanju drugog u ropski odnos ili držanju u ropskom odnosu, podsticanju lica da proda svoju slobodu ili slobodu lica koje izdržava ili o kome se stara i prevoženju lica koja se nalaze u ropskom ili njemu sličnom odnosu iz jedne zemlje u drugu. Propisana kazna je zatvor od šest mjeseci do deset godina. Teži oblik ovog krivičnog djela je ukoliko se vrši prema maloljetnom licu, za šta je propisana kazna zatvora od pet do petnaest godina.

U skladu sa Palermo konvencijom, Krivični zakonik Crne Gore u članu 268. propisuje i krivično djelo Pranje novca, sa zaprijećenim kaznama u opsegu od 6 mjeseci do 12 godina, koje ima za cilj da se spriječe pokušaji da se kroz finansijsko poslovanje prikrije način pribavljanja imovinske koristi stečene svim, pa i krivičnim djelima krijumčarenja ljudi, ilegalne migracije, trgovine ljudima i sl.

Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o zaštiti svjedoka (Aneks 178), Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela, Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i Carinski zakon predstavljaju pravni okvir koji sadrži odredbe kojima se uređuje funkcionisanje institucija i inkriminacija u krivičnoj materiji za borbu protiv ilegalnih migracija i trgovine ljudima.

Zakonom o krivičnom postupku propisane su normativne osnove za efikasnije gonjenje i procesuiranje krivičnih djela ilegalnih migracija i trgovine ljudima, utvrđena je mogućnost korišćenja specijalnih istražnih metoda i sredstava (mjere tajnog nadzora) i obezbijeđena sudska zaštita svjedoka i svjedoka saradnika. Nakon što je u julu 2009. godine usvojen novi Zakonik o krivičnom postupku koji umnogome reformiše krivični postupak, posebno u dijelu proširene konfiskacije i zaplijene imovine i međunarodne saradnje u cilju konfiskacije (član 12).

Zakonom o zaštiti svjedoka su uređeni uslovi i postupak za pružanje zaštite i pomoći svjedoku van suda, kada druge mjere zaštite nijesu dovoljne, a kada postoji osnovana bojazan da bi davanjem iskaza u cilju dokazivanja krivičnog djela, za koje je ovim zakonom predviđena mogućnost zaštite, bio izložen stvarnoj i ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet, slobodu ili imovinu.

Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela utvrđena je mogućnost oduzimanja predmeta koji su upotrijebljeni ili su bili namijenjeni za izvršenje krivičnog djela ili koji su nastali izvršenjem krivičnog djela, ako su svojina pravnog lica. Pored toga, Zakonom se mogu odrediti obavezno oduzimanje predmeta i uslovi za oduzimanje određenih predmeta u pojedinim slučajevima.

Zakonom o strancima propisana je zaštita stranaca iz humanitarnih razloga. Strancu za koga se prepostavlja da je žrtva krivičnog djela trgovine ljudima, kao i maloljetnom strancu koji je napušten ili je žrtva organizovanog kriminala može se odobriti privremeni boravak na period od tri mjeseca do jedne godine uz mogućnost produženja tog roka dok traju razlozi za zaštitu iako ne ispunjava zakonske uslove za odobrenje ovog boravka.

Stranac kome je odobren privremeni boravak iz humanitarnih razloga ne smije se prinudno udaljiti zbog nezakonitog ulaska ili boravka u Crnoj Gori (član 51 Zakona o strancima). Strancu za koga postoji opravdani strah da bi davanjem iskaza mogao biti izložen opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet ili slobodu, obezbjeđuje se zaštita i ostvarivanje prava po odredbama Zakona o zaštiti svjedoka.

9. Navedite organe i agencije koje su uključene u borbu protiv tranzitne migracije, krijumčarenja ljudi i trgovine ljudima. Opišite njihove metode rada i nacionalne koordinacione strukture.

U borbi protiv tranzitne migracije, krijumčarenja ljudi i trgovine ljudima u organizacionom smislu uključeni su slijedeći državni organi i organizacije:

Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima; Uprava policije – Sektor kriminalističke policije (Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije) i Sektor granične policije; Vrhovno državno tužilaštvo; Vrhovni sud; Ministarstvo rada i socijalnog staranja; Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave ; Ministarstvo prosvjete i nauke; Ministarstvo pravde. (vidi odgovor 129)

UPRAVA POLICIJE iz oblasti svoje nadležnosti preduzima preventivne i represivne mjere i radnje u cilju identifikacije i lišavanja slobode izvršilaca krivičnih djela iz ove oblasti, kao i zaštite potencijalnih žrtava trgovine ljudima.

Sektor kriminalističke policije Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije – krivično gonjenje izvršilaca krivičnog djela nedozvoljen prelazak državne granice i krimjumčarenje ljudi. Shodno Zakona o nadzoru državne granice, Zakonu o strancima i Zakonu o registrima prebivališta i boravišta, Sektor granične policije je nadležan za suzbijanje slučajeva ilegalne migracije koji nemaju elemente organizovanosti.

Uprava policije učestvuje u obukama zajedno sa ostalim potpisnicima, u cilju sprječavanja i otkrivanja izvršilaca krivičnih djela trgovine ljudima. Uprava policije u okviru svoje nadležnosti pruža pomoć potencijalnim žrtvama, u postupku integracije, reintegracije i istrage prema zemljama porijekla, tranzita i krajnjeg odredišta. Istovremeno, u Upravi policije uspostavljeni su mehanizmi pomoću kojih su službenici Uprave policije dostupni 24 časa dnevno radi pružanja podrške

Ukoliko je Uprava policije obaviještena o prisustvu potencijalne žrtve trgovine ljudima ili identificuje istu, obezbijediće, u skladu sa zakonom i sporazumom, realizaciju sljedećih mjera i radnji, i to: Potencijalnoj žrtvi će pružiti mogućnost odlaska u skloništa za žrtve trgovine ljudima "Crnogorski ženski lobi", "Sigurna ženska kuća" i „Centar plus“, ako žrtva odluči da ode u jedno od ovih skloništa i o tome odmah informisati osoblje skloništa i otpratiti je u isto; Obavijestiti nadležni centar za socijalni rad, u slučaju da je potencijalna žrtva maloljetno lice; Licima za koja se pretpostavlja da su potencijalne žrtve trgovine ljudima Uprava policija će pružiti potpune informacije o službama za pomoć žrtvama, na jeziku koji potencijalna žrtva razumije, kako bi joj se omogućilo da donese odluku koja je u njenom interesu, nezavisno od toga da li je spremna da svjedoči ili ne; Poštovaće privatnost i identitet potencijalnih žrtava trgovine ljudima; Obezbijediće potencijalnoj žrtvi trgovine ljudima profesionalan tretman baziran na ljudskim pravima žrtava; Brinuće se za stvaranje optimalnih uslova unutar kojih potencijalna žrtva može da da svoj iskaz uz maksimalno umanjenje traume, i u okviru svoje nadležnosti, obezbijediće odgovarajuće mjere zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, njihovim najbližim i zaposlenima u skloništu, prije, za vrijeme i nakon aktivnosti preduzetih u sklopu kriminalističke obrade lica mesta, u toku prikupljanja obavještenja od građana, saslušanja u svojstvu svjedoka, pa do momenta kada se žrtva vraća u sklonište.

Uprava policije o navedenim mjerama i radnjama obavještava nadležnog državnog tužioca. Saraduje sa drugim državnim organima u oblasti imigracija razmjenom informacija u cilju obezbjeđenja zakonitog boravka potencijalnoj žrtvi trgovine ljudima u skladu sa Uputstvom o uslovima i načinu regulisanja boravka stranih državljana – potencijalnih žrtava trgovine ljudima, od 07.12.2005. godine, koji je donijelo Ministarstvo unutrašnjih poslova, a na zahtjev strana potpisnica inicira pokretanje postupka rješavanja rezidencijskog statusa ili ličnih dokumenata u skladu sa gore pomenutim Uputstvom. Uprava policije preduzima preventivne mjere u skladu sa Strategijom Vlade RCG o borbi protiv trgovine ljudima. Takođe, u Upravi policije CG postoje planovi za sprovođenje operativnih akcija u kojima se vrše: redovne kontrole ugostiteljskih objekata u cilju prikupljanja podataka, obavještenja i procjene da li iz istih proizilaze krivična djela trgovina ljudima u cilju seksualne eksploracije, posredovanje u vršenju prostitucije i druga krivična djela za koja se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti; kontrole ulaska stranih državljana u Crnu Goru,

njihovog izlaska iz Crne Gore, kretanje i boravka stanaca u Crnoj Gori kao i njihovog zapošljavanja i rada, a u cilju prikupljanja podataka i procjene da li se kroz njihov boravak i kretanje kroz Crnu Goru mogu prikupiti obavještenja koja ukazuju na krivična djela nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi i trgovinu ljudima u cilju radnog eksploracije u smislu njihovog radnog angažovanja; kontole uličnog prosjačenja u cilju prikupljanja obavještenja da li se radi o dobrovoljnem prosjačenju što predstavlja prekršaj iz Zakona o javnom redu i miru, ili se radi o prinudnom prosjačenju kao obliku ispoljavanja krivičnog djela trgovine ljudima. U svim navedenim slučajevima redovnim operativnim akcijama i kontrolama na lokalnom nivou vrši se prikupljanje informacija, provjera istih i procjena da li postoje elementi krivičnog djela trgovine ljudima ili drugih krivičnih djela, a uz konsultacije sa nadležnim državnim tužiocem.

U Sektoru granične policije organizovan je Odsjek za strance i suzbijanje nezakonitih migracija koji je primarno odgovoran za prikupljanje i analizu podataka o migracionim tokovima, i koji između ostalog vrši i koordinira: kontrolu kretanja i boravka svih kategorija stranaca; kontrolu bavljenja određenim djelatnostima stranaca; kontrolu stranaca sa posebnim statusom; kontrolu stalne kategorije stranaca; neposredno prati i proučava problematiku kretanja i boravka stranaca i predlaže odgovarajuće mјere; učešće u planiranju i izvodjenju operativno-taktičkih mјera i radnji u odnosu na bezbjednosno-interesantne kategorije stranaca; saradnju sa inspektorima za pogranične poslove, graničnom policijom, inspektorima krim. policije i policijom o svim aspektima u kojima su stranci uključeni za vrijeme boravka u našoj zemlji; učešće u planiranju izvodjenja akcija Pojačane kontrole stranaca u cilju otkrivanja nedozvoljenih aktivnosti stranaca i njihovog nelegalnog boravka; predlaganje mјera radi zaštite interesa stranaca za vrijeme boravka u našoj zemlji; preduzimanje mјera prema strancima koji povrijede pozitivne propise; vođenje evidencija u vezi stranih državlјana; saradnju sa državnim i drugim organima i organizacijama; sprovodjenje i deportaciju stranaca do Prihvatališta za strance ili graničnih prelaza; preduzimanje mјera radi realizacije sporazuma o readmisiji; prijavljivanje boravka i prebivališta stranaca i odjavljivanje prebivalište stranaca; izdavanje potvrde o prijavi boravka i prebivališta stranaca; izdavanje vize strancima i vođenje evidencija; davanje saglasnosti DKP-ima za izdavanje viza strancima i vodi evidenciju o tome; i drugi poslovi i zadaci iz djelokruga rada.

U Ispostavama granične policije sistematizovana su službenička mjesta starijih policijskih komesara za strance koji su zaduženi za kontrolu kretanja i boravka stranaca i suzbijanje nezakonitih migracija unutar teritorije Crne Gore.

Poslovima suzbijanja nezakonitih migracija se bave i ostala tri odsjeka u Sektoru granične policije (Odsjek za operativni rad, Odsjek za nadzor državne granice i Odsjek za kontrolu prelaženja državne granice).

Saradnja policijskih službi u odnosu na ovaj oblik kriminala odvija se, na unutrašnjem planu, neposredno između Sektora kriminalističke policije, Sektora granične policije, Ministarstva unutrašnjih poslova, Tužilaštva i dr. Na međunarodnom nivou saradnja se odvija posredstvom NCB Interpola Podgorica, oficira za vezu, Odjeljenja za međunarodnu policijsku saradnju i Evropske integracije, SECI Centra i dr.

Shodno Sporazumu, uređuje se međusobna saradnja u cilju borbe protiv trgovine ljudima kroz efikasno krivično gonjenje izvršilaca krivičnih djela: trgovina ljudima iz člana 444 Krivičnog zakonika; trgovina djecom radi usvojenja iz člana 445 Krivičnog zakonika; zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu iz člana 446 Krivičnog zakonika i posredovanje u vršenju prostitucije iz člana 210 Krivičnog zakonika.

10. Molimo da opišete postojeću međunarodnu saradnju na ovom polju (regionalne forume, bilateralne sporazume, saradnju sa EU).

Crna Gora u skladu sa svojim opredeljenjem da efikasno sprječava ilegalne migracije aktivno učestvuje u radu regionalnih foruma čiji je predmet rada sprječavanje ilegalne migracije, i to:

MARRI - (Migration, Asylum, Refugees Regional Initiative)

Cilj MARRI je izgradnja efikasnih institucija i sposobnosti za kontrolu migracija i stvaranja režima azila u Jugoistočnoj Evropi u skladu sa standardima EU prema obrascu koje su koristile zemlje u okviru PHARE programa. Crna Gora je 2. oktobra 2006. godine primljena u članstvo MARRI, i kao članica ove Inicijative ima svog predstavnika koji je centralna kontakt tačka za konsultacije, dijalog, obuku, izgradnju kapaciteta, razmjenu informacija i ostale regionalne aktivnosti. Crna Gora predsjedava MARRI-em od 29. maja 2009. godine.

Proces saradnje za Jugoistočnu Evropu (SEECP)

Politički okvir ovog procesa saradnje pokriva pitanja bezbjednosti i stabilnosti, razvoj saradnje na planu ekonomije i zaštite životne sredine, promovisanje humanitarne, socijalne i kulturne saradnje, kao i saradnje u oblasti pravde, borbe protiv organizovanog kriminala, terorizma, trgovine drogom, oružjem i ljudima. U okviru ovog procesa Crna Gora redovno učestvuje na Ministarskim konferencijama za pravdu i unutrašnje poslove zemalja u procesu saradnje za jugoistočnu Evropu (SEECP). Crna Gora je formalno postala članica SEECP na samitu održanom 10.-11.maja 2007. godine u Zagrebu.

Inicijativa za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI)

Ova inicijativa, osnovana je u cilju uspostavljanja intezivnije saradnje među državama članicama u kontekstu njihove integracije u strukture Evropske unije. Iz ove inicijative pokrenuta je inicijativa za razvijanje regionalne saradnje na područjima borbe protiv terorizma i organizovanog kriminala. U tom cilju osnovan je Regionalni Centar za borbu protiv prekograničnog kriminala (SECI Centar u Bukureštu). Crna Gora je primljena u punopravno članstvo SECI Centra u junu 2008. godine.

Pakt stabilnosti trgovine ljudima (SPTF-Stability pact task force for trafficking human begins)

U okviru Radne grupe Pakta stabilnosti trgovine ljudima (SPTF-Stability pact task force for trafficking human begins), održan je Četvrti ministarski regionalni forum (Sofija 2003. godine) na kojem je učestvovala i delegacija Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore. Na ovoj konferenciji je potpisana izjava o obavezi zaštite svjedoka žrtava trgovine djecom. Delegacija Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore prisustvovala je regionalnoj ministarskoj konferenciji (Tirana 2002. godine) na kojoj je potpisana Izjava da se izmjenom postojećeg zakonodavstva ili donošenjem novog obezbijedi zaštita žrtava trgovine ljudima.

Međunarodna organizacija za migracije (IOM)

Nadležni organi Crne Gore ostvaruju kontinuiranu saradnju sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM) u implementaciji Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima. Ministarstvo pravde i IOM-a izdali su „Priručnik za obuku tužilaca i sudija“ kako bi se sudijama i državnim tužiocima olakšalo procesuiranje krivičnih djela trgovine ljudima, u svim fazama krivičnog postupka.

Organizacija za evropsku saradnju i bezbjednost (OEBS)

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave počev od 2003. godine aktivno sarađuje sa OEBS-om, na osnovu potписанog Memoranduma o saradnji između OEBS-a i Crne Gore.

Crna Gora na planu suzbijanja trgovine ljudima ostvaruje kontinuiranu saradnju sa drugim državama. Lista potpisanih sporazuma o bilateralnoj saradnji navedena je u odgovorima na pitanja 13b i 139 iz ovog Poglavlja.

Crna Gora aktivno učestvuje u svim projektima koji imaju za cilj jačanje i razvijanje međunarodne saradnje u sprječavanju trgovine ljudima, posebno saradnje zemalja Jugoistočne Evrope. U tom smislu, posebno važna su dva projekta koje je pokrenuo Međunarodni centar za razvoj migracione politike (ICMPD).

Prvi projekat pod nazivom "Program podrške razvoja transnacionalnih referalnih mehanizama za trafikovane osobe na prostoru Jugoistočne Evrope" implementira se u Crnoj Gori od 2006.godine i realizovan je u tri faze.

U prvoj fazi programa, izvršena je procjena stanja vezanog za kvalitativni nivo podrške žrtvama trgovine ljudima; imenovan Upravni odbor za sprovođenje programa koji sačinjavaju svi Nacionalni koordinatori država u kojima se program implementira (Crna Gora, Srbija, Bosna i Hercegovina,

Hrvatska, Albanija, Bugarska, Rumunija i Moldavija i Kosovo), predstavnici partnera ICMPD-ja u ovom programu, predstavnici MARRI centra, ACTA mreže i MUP-a Bugarske; imenovan oficir za vezu za ostvarivanje saradnje Crne Gore s ICMPD-jem; formiran Nacionalni tim za implementaciju projekta; sačinjena je analiza potreba žrtava trgovine ljudima u postupku podrške i zaštite, na osnovu čega su utvrđene smjernice za izradu Transnacionalnog referalnog sistema, koje su date u vidu standardnih operativnih procedura na transnacionalnom nivou.

U drugoj fazi, organizovane su dvije nacionalne radionice. Na prvoj su učesnici iz vladinih institucija, NVO sektora i međunarodnih organizacija razmjenili mišljenja o TRM Smjernicama u cilju njihovog usklađivanja sa nacionalnom legislativom i postojećim mehanizmima. Ova radionica je organizovana od strane ICMPD-ja u bliskoj koordinaciji sa Kancelarijom nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i OEBS-om. Prethodno je potpisani Sporazum o saradnji sa pratećim aneksima. Druga nacionalna radionica je za temu imala ocjenu rezultata ostvarenih na prvoj radionici, sa ciljem realizovanja finalne faze usklađivanja TRM Smjernica sa nacionalnim mehanizmima. Zaključci i preporuke koji su usvojeni na ovim radionicama uključeni su u konačni nacrt Transnacionalnih referalnih mehanizama. Druga faza TRM projekta okončana je održavanjem drugog regionalnog seminara u Sarajevu, na kom su zemlje učesnice prezentirale nacionalne rezultate ostvarene u implementaciji i razmijenili iskustava.

U trećoj, tzv. pilot fazi, ili fazi testiranja, TRM smjernice su praktično primjenjene na konkretnim slučajevima. Međutim, u Crnoj Gori je ova faza sprovedena simuliranjem slučajeva. Uporedo s tim organizovane su obuke za predstavnike policije, zdravstva, centara za socijalni rad, državnog tužilaštva, NVO sektora, a predavači na obukama bili su članovi Nacionalnog implementacionog tima.

U Beču tokom oktobra 2009. godine, na sastanku Nacionalnih koordinatora razmatraće se mogućnost i formalnog potpisivanja Memoranduma o saradnji između zemalja koje učestvuju u ovom projektu.

Drugi projekat Međunarodnog centra za razvoj migracione politike je omogućio formiranje dvije baze podataka: baze podataka o žrtvama trgovine ljudima i baze podataka o izvršiocima krivičnog djela trgovina ljudima.

Kancelarije nacionalnog kordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, unapređuje i ostvaruje saradnju i učešće u radu regionalnih konferencija/seminara i dr. inicijativa. U tom smislu, predstavnici Kancelarije učestvovali su u radu:

- Bečkog foruma, organizovanog u okviru Globalne inicijative za borbu protiv trgovine ljudima (UN.GIFT), od 13.-15.-februarra 2008.godine koji je okupio predstavnike iz 116 zemalja.
- Četvrte regionalne konferencije o suzbijanju trgovine ljudima, organizovane od strane CARE International, u saradnji sa lokalnim partnerskim organizacijama, održane u Sarajevu u periodu od 24.marta do 28.marta 2008.godine.
- Okruglog stola na temu „Suzbijanje trgovine ljudima – repatrijacija i reintegracija žrtve“ koji je 9.aprila 2008.godine održan u Zagrebu u organizaciji Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva spoljnih poslova i evropskih integracija.
- Seminara pod nazivom "Program podrške razvoja transnacionalnih referalnih mehanizama za žrtve trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi", koji je održan u Rimu u periodu od 19—22-maja 2008.godine u okviru realizacije dvogodišnjeg projekta koji je pokrenuo Međunarodni centar za razvoj migracione politike.
- Međunarodne konferencije pod nazivom „Uspješno vodjenje krivičnih postupaka protiv izvršilaca krivičnog djela trgovine ljudima – izazovi i dobre prakse“, Helsinki, 10.-11. septembar 2008. godine.
- Regionalnog skupa o borbi protiv trgovina ljudima i pranja novca, u organizaciji OEBS-a, održanog 18.i 19.septembra 2008. godine u Larnaci na Kipru.
- Tehničkog seminara o nacionalnim izvjestiocima i odgovarajućim mehanizmima za borbu protiv trgovine ljudima održanog u organizaciji OEBS-a 22. i 23. septembra 2008. godine u Beču.

- III Svjetskog kongresa protiv seksualnog iskorišćavanja djece i adolescenata, koji je u organizaciji UNICEF-a, održan u Brazilu, Rio de Žaneiro od 25-28. 2008. godine.
- Završne Konferencije o principima Sporazuma o saradnji između ključnih aktera za bobru protiv trgovine ljudima, organizovane od strane Međunarodne organizacije za migracije i UN GIFT, održane u Beču 30.marta 2009.godine. Na ovoj Konferenciji.
- Međunarodnoj konferenciji koja je početkom maja 2009. godine održana u Budvi na temu razmjene iskustava o mehanizmima upućivanja žrtava, u organizaciji ICMPD –a.
- Regionalnog seminara u Ohridu u periodu od 1-4. juna 2009. godine, na temu „Program podrške razvoju prekograničnih mehanizama upućivanja (TRM) za žrtve trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi“.

11. Molimo da dostavite informacije o metodama prikupljanja podataka o državljanima trećih zemalja kojima nije dozvoljen ulazak i o privođenju državljana trećih zemalja za koje se utvrdi da ilegalno borave na nacionalnoj teritoriji. (Prilikom odgovora na ovo pitanje preporučuje se da koristite informacije koje se dostavljaju EUROSTAT-u za zajednički godišnji upitnik o migracijama).

Sektor granične policije je centralizovana organizaciona jedinica Uprave policije u čijem sastavu su sedam ispostava granične policije (IGP) sa nadležnostima nadzora i kontrole prelaženja državne granice. U sastavu Sektora nalazi se i Ispostava granične pomorske policije u čijoj je nadležnosti nadzor plave granice.

Shodno nadležnostima koje proizilaze iz zakona i drugih propisa, u Sektoru granične policije je utvrđena metodologija izvještavanja i prikupljanja podataka o stanju na granici, pri čemu se između ostalog, vodi i evidencija o licima, kojima nije dozvoljen ulazak u Crnu Goru, shodno članu 8 Zakona o strancima (Sl. list CG, br. 82/08)

Članom 8 Zakona o strancima, je propisano da se strancu neće dozvoliti ulazak u Crnu Goru ako: 1) ne ispunjava uslove iz člana 10 (Stranac može ulaziti, kretati se i boraviti na teritoriji Crne Gore sa važećom putnom ispravom u kojoj je unesena viza ili odobrenje boravka, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno), 2) nema dovoljno sredstava za izdržavanje za vrijeme boravka u Crnoj Gori i za povratak u državu iz koje je došao ili za putovanje u treću državu, 3) je u tranzitu, a ne ispunjava uslove za ulazak u treću državu, 4) je na snazi zaštitna mjera udaljenja, mjera bezbjednosti protjerivanja ili mu je otkazan boravak, 5) to zahtijevaju razlozi nacionalne bezbjednosti, javnog poretku ili javnog zdravlja, 6) se u odgovarajućim evidencijama vodi kao međunarodni prestupnik. Zabrana ulaska upisuje se u važeći putnu ispravu stranca.

Shodno članu 97 Zakona o strancima, Uprava policije, između ostalog, vodi i evidencije o strancima kojima je otkazan boravak, strancima kojima je zabranjen ulazak i izlazak iz Crne Gore, izdatim vizama na graničnom prelazu, odbijenim zahtjevima za izdavanje vize, poništenim i skraćenim vizama, prijavljenim i nestalim ispravama za identifikaciju stranaca i o privremeno oduzetim putnim ispravama.

Dakle, organizacione jedinice granične policije na regionalnom nivou, dnevno vode podatke o odbijenim ulascima u Crnu Goru i strancima kojima je otkazan boravak odnosno koji nezakonito borave u Crnoj Gori i o tome u pisanoj formi izvještavaju Sektor granične policije. Takođe se dostavljaju i sumarni podaci na mjesecnom, polugodišnjem i godišnjem nivou po državljanima i razlogu odbijenog ulaska u zemlju i otkaza boravka.

Tokom 2007.godine odbijen je ulazak 1363 stranca, u 2008. godini je odbijen ulazak 2055 stranaca. Za prvih 7 mjeseci 2009. godine odbijen je ulazak u Crnu Goru 1322 stranaca.

Državljeni	Broj odbijenih ulazaka u 2007.godini	Državljeni	Broj odbijenih ulazaka u 2008.godini
1. Srbija (sa Kosovom)	411	1. Albanija	393
2. Albanija	289	2. Srbija	374
3. BiH	225	3. BiH	368
4. Turska	162	4. Kosovo	213
5. Hrvatska	19	5. Turska	164
6. Kina	18	6. Njemacka	48
7. Kazahstan	13	7. Makedonija	29
8. Brazil	12	8. Hrvatska	24
9. USA	11	9. Brazil	21
10. Rumunija	7	10. Nigerija	12
Ukupan broj odbijenih ulazaka	1363	Ukupan broj odbijenih ulazaka	2055

Prema Zakonu o strancima, član 61, nezakonitim boravkom u Crnoj Gori smatra se boravak stranca bez vize, bez odobrenja boravka ili drugog zakonskog osnova.

Osnovna metoda prikupljanja podataka koju koristi Uprava policije, kada su u pitanju nezakoniti migranti su operativne informacije koje se prikupljaju od službenika granične policije, policijskih komesara za strance i svih drugih policijskih službenika, inspektora rada, drugih državnih tijela i institucija, građana i sl.

Svi podaci o službenom postupanju prema strancima se unose u Knjige evidencija preduzetih mјera prema strancima i istog dana se obavještava putem telegrama Ministarstvo inostranih poslova Crne Gore, preko Odsjeka za strance i suzbijanje nezakonitih migracija – Sektora granične policije. Evidencija se vodi prema državljanstvu, vrsti prekršaja, vrsti preuzete mјere prema strancu itd. Iz tih se evidencija prikupljaju podaci u svrhu statističkog i analitičkog praćenja ove problematike.

12. Dostavite statističke podatke o broju privedenih državljana trećih zemalja za koje je utvrđeno da nelegalno borave u vašoj zemlji 2007, 2008. i, ako su dostupni, 2009. godine. Molimo da naznačite državljeni kojih zemalja su bili najčešće zastupljeni, koje rute i metode su koristili i skorašnje trendove kao i koliki broj tih privedenih lica je na djelotvoran način uklonjen iz zemlje.

Broj privedenih državljana trećih zemalja za koje je utvrđeno da nelegalno borave u našoj zemlji je u 2007.godini 53, u 2008. godini 365 i za prvih sedam mjeseci 2009. godine 247. Najčešće su to bili državljeni Republike Albanije, Republike Kosova, Republike Turske, Republike Makedonije i Republike Tunis.

Procesuirani slučajevi i prikupljeni operativni podaci na nacionalnom i međunarodnom nivou ukazuju na sljedeće migracione rute:

- sa Republike Kosovo preko teritorije Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Republike Slovenije u Republiku Italiju i druge zemlje Evropske unije;
- sa Republike Kosovo preko teritorije Crne Gore i Republike Hrvatske u Republiku Italiju i druge zemlje Evropske unije;
- sa Republike Kosovo preko teritorije i teritorijalnih voda Crne Gore u Republiku Italiju; iz Republike Albanije preko teritorije Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Republike Slovenije u Republiku Italiju i druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Albanije preko teritorije Crne Gore i Republike Hrvatske u Republiku Italiju i druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Albanije preko teritorijalnih voda Crne Gore u Republiku Italiju;
- iz Republike Turske avionskiim putem u Crnu Goru i dalje kopnenim putem u Bosnu i Hercegovinu, Republiku Hrvatsku, Republiku Sloveniju i u druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Turske avionskiim putem u Crnu Goru i dalje kopnenim putem u Republiku Hrvatsku, Republiku Sloveniju i u druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Turske avionskim putem u Crnu Goru i dalje kopnenim putem u Republiku Srbiju, Republiku Hrvatsku i Republiku Sloveniju i u druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Turske preko Republike Makedonije, Republike Albanije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Republike Slovenije u druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Turske preko Republike Makedonije, Republike Kosovo, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Republike Slovenije u druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Turske preko Republike Makedonije, Republike Albanije, Crne Gore, Republike Hrvatske i Republike Slovenije u druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Turske preko Republike Makedonije, Republike Kosovo, Crne Gore, Republike Hrvatske i Republike Slovenije u druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Turske preko Republike Makedonije, Republike Albanije, Crne Gore, Republike Srbije, Republike Hrvatske i Republike Slovenije u druge zemlje Evropske unije;
- iz Republike Turske preko Republike Makedonije, Republike Kosovo, Crne Gore, Republike Srbije, Republike Hrvatske i Republike Slovenije u druge zemlje Evropske unije.

Prikupljeni operativni podaci ukazuju da ilegalni migranti porijeklom iz Republike Turske, koriste mogućnost bezviznog režima za ulazak i prelazak preko teritorije Crne Gore i dalje prema zemljama Evropske unije. U toku 2007.godine ulazak u Crnu Goru je odbijen za 162 državljana Republike Turske, dok je u 2008.godini, ulazak odbijen za 164 državljana Republike Turske.

13. Navedite vašu politiku povratka, uključujući:

Politika povratka stranaca se temelji na potvrđenim međunarodnim sporazumima o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka i Zakonu o strancima (Sl. List CG, br. 82/08).

Nezakonitim boravkom u Crnoj Gori se smatra boravak stranca bez vize, odobrenja boravka ili drugog zakonskog osnova. Povratak stranaca koji nezakonito borave na teritoriji Crne Gore, u države sa kojima su zaključeni sporazumi o redamisiji, vrši se na osnovu tih sporazuma i na način kako je to sporazumima propisano. U toku 2007., 2008. i prvih sedam mjeseci 2009. godine nije bilo slučajeva udaljenja stranaca koji nezakonito borave na teritoriji Crne Gore, na osnovu sporazuma o readmisiji.

Kada se stranac, koji nezakonito boravi u Crnoj Gori, ne može vratiti na osnovu sporazuma o readmisiji povratak se vrši u skladu sa Zakonom o strancima. Zakonom je propisano da stranac koji nezakonito boravi, odnosno kome je izrečena mjera bezbjednosti protjerivanja iz zemlje, zaštitna mjera udaljenja sa teritorije Crne Gore ili kome je otkazan boravak u Crnoj Gori, mora napustiti njenu teritoriju odmah ili u roku koji mu je određen. Uprava policija rješenjem određuje rok u kojem je stranac obavezan da napusti teritoriju Crne Gore, a po potrebi može odrediti mjesto prelaska državne granice, kao i obavezu prijavljivanja službenom licu na graničnom prelazu. Protiv rješenja se može izjaviti žalba Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave, u roku od tri dana od dana prijema rješenja, a Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave je dužno da odluči po

žalbi u roku od osam dana od dana prijema žalbe. Izjavljena žalba ne odlaže izvršenje rješenja. U slučajevima prekršajne odgovornosti za prekršaje propisane ovim Zakonom, strancu se može izreći zaštitna mjera udaljenja. Prilikom odlučivanja o izricanju zaštitne mjere udaljenja uzimaju se u obzir: trajanje boravka, lične, porodične, ekonomske i druge okolnosti, rok u kojem stranac mora napustiti Crnu Goru, a koji ne može biti duži od 30 dana i vrijeme zabrane ulaska u Crnu Goru. Stranca koji ne napusti Crnu Goru u roku koji mu je određen, Uprava policija će prinudno udaljiti.

Stranac se ne smije prinudno udaljiti u državu u kojoj bi mu život bio ugrožen ili sloboda zbog rase, vjere ili nacionalnosti, pripadnosti posebnoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja ili u kojoj bi mogao biti podvrgnut mučenju, neljudskom i ponižavajućem postupanju i kažnjavanju.

Radi obezbjeđenja prinudnog udaljenja, stranac se može izuzetno zadržati u prostorijama Uprave policije, u skladu sa zakonom kojim se uređuju policijski poslovi, ali ne duže od 12 sati. Članom 67 Zakona je propisano da će se strancu kojeg nije moguće odmah prinudno udaljiti ili kome nije utvrđen identitet, ograničiti sloboda kretanja smještajem u Prihvatalište za strance ili drugi odgovarajući smještaj za lica sa posebnim potrebama. Smještaj u Prihvatalištu se određuje na vrijeme od 90 dana i može se produžiti za još 90 dana, ako je u toku postupak utvrđivanja identiteta ili prikupljanja podataka, ako to zahtijevaju razlozi bezbjednosti ili ako namjerno ometa prinudno udaljenje. S obzirom da Crna Gora nema Prihvatalište za strance i da su aktivnosti na njegovoj izgradnji u toku, smještaj stranaca koji nezakonito borave, do njihovog povratka vrši se u saradnji sa nevladinim organizacijama. Strancu koji ima obezbijeđen smještaj i sredstva za izdržavanje, a ne može se prinudno udaljiti, može se odrediti obavezni boravak u određenom mjestu.

Prilikom prinudnog udaljenja vodi se računa o posebnim potrebama stranca, a naročito kada su u pitanju maloljetnici, lica potpuno ili djelimično lišena poslovne sposobnosti, djeca odvojena od roditelja ili staratelja, lica sa invaliditetom, stare osobe, trudnice, samohrani roditelji sa maloljetnom djecom, kao i lica koja su bila izložena mučenju, silovanju ili drugim teškim oblicima psihološkog, fizičkog ili seksualnog nasilja. Uprava policije je dužna da prema ovim licima postupa u skladu sa međunarodnim ugovorima i propisima kojima je uređen položaj lica sa posebnim potrebama.

Troškove koji nastaju prilikom prinudnog udaljenja snosi stranac. Ako stranac nema sredstva da naknadi nastale troškove oni će se naknaditi od: fizičkog ili pravnog lica koje se obavezalo da će snositi troškove boravka stranca; prevoznika koji je na granični prelaz dovezao stranca koji ne ispunjava uslove za ulazak, kretanje ili boravak na teritoriji Crne Gore; poslodavca koji je zaposlio stranca suprotno odredbama zakona kojim se uređuje rad i zapošljavanje stranaca. Troškovi koje nije moguće naplatiti na naprijed opisani način, padaju na teret budžeta Crne Gore.

a) Broj rješenja o povratku i sprovedenih uklanjanja, i odredišta povratka 2007, 2008. i, ako je dostupno, 2009. godine;

Na osnovu sporazuma o readmisiji, u toku 2007, 2008. i prvih sedam mjeseci 2009. godine, nije bilo slučajeva udaljenja stranaca koji nezakonito borave na teritoriji Crne Gore.

Uprava policije je: u 2007. godini donijela ukupno 466 rješenja o otkazu boravaka (Albanija 217, Makedonija 189, BiH 26, Turska 11, Ukrajina 5, Rusija 5, Gruzija 5, Rumunija 3, Bugarska 2, Tunis 2 i Letonija 1); u 2008. godini donijela ukupno 289 rješenja o otkazu boravka (Albanija 122, Makedonija 115, BiH 10, Turska 15, Ukrajina 6, Rumunija 4, Moldavija 4, Tunis 3, Hrvatska 3, Kosovo 2, Gruzija 1, Bugarska 1, Francuska 1, Njemačka 1 i Litvanija 1); za prvih sedam mjeseci 2009. godine donijela 227 rješenja o otkazu boravka (Albanija 91, Makedonija 29, BiH 8, Turska 15, Srbija 10, Ukrajina 3, Rumunija 2, Hrvatska 1, Kosovo 64, Bugarska 1, Njemačka 1, Grčka 1 i Švajcarska 1). Svi stranci kojima je otkazan boravak napustili su teritoriju Crne Gore u roku koji im je određen za napuštanje.

b) Postojeće i planirane sporazume o readmisiji (i druge radne aranžmane koji olakšavaju povratak), kao i tekuće pregovore u tom smislu.

Crna Gora je do sada zaključila sporazume o readmisiji sa Evropskom zajednicom, Republikom Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom i Republikom Albanijom. Sporazum sa EZ je stupio na snagu i primjenjuje se od 01.01.2008. godine, a u toku je sprovođenje unutrašnjih pravnih procedura neophodnih za stupanje na snagu sporazuma sa Republikom Hrvatskom, sporazuma sa Bosnom i Hercegovinom i sporazuma sa republikom Albanijom.

Inicijativa za početak pregovora o usaglašavanju i zaključivanju ugovora o readmisiji dostavljena je Republici Srbiji, Republici Makedoniji, Ruskoj Federaciji i Republici Turskoj, ali do sada nijesmo dobili potvrdu o prihvatanju inicijative. Sa Švajcarskom Konfederacijom su završeni pregovori o zaključivanju Sporazuma između Crne Gore i Švajcarske Konfederacije o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka. Tekst Sporazuma je u potpunosti usaglašen i spreman za potpisivanje a očekuje se da će biti veoma brzo potpisani. Primljene su inicijative za zaključivanje sporazuma o readmisiji od strane Kraljevine Norveške, Republike Moldavije i Islanda. U toku su aktivnosti na pripremi pregovaračke pozicije i odgovora na inicijative.

Radi lakše primjene Sporazuma između Crne Gore i Evropske zajednice o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka, do sada je zaključen Implementacioni protokol sa Republikom Slovenijom, a završeni su pregovori o zaključivanju Protokola između Vlade Crne Gore i Vlade Savezne Republike Njemačke o implementaciji Sporazuma između Republike Crne Gore i Evropske zajednice o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka. Tekst Protokola je u potpunosti usaglašen i spreman za potpisivanje. Sa crnogorske strane je inicirano zaključivanje implementacionih protokola sa: Republikom Austrijom, Republikom Bugarskom, Velikom Britanijom, Republikom Mađarskom, Republikom Italijom, Republikom Češkom, Republikom Estonijom, Republikom Maltom, Kraljevinom Holandijom, Republikom Slovačkom, Kraljevinom Španijom, Velikim Vojvodstvom Luksemburg i Kraljevinom Belgijom. Pomenute države su prihvatile inicijativu i sa nekim od njih su razmijenjeni konkretni predlozi u cilju usaglašavanja teksta sporazuma.

Na upućenu inicijativu za zaključivanje implementacionih protokola očekujemo odgovor od: Republike Francuske, Republike Grčke, Republike Rumunije, Republike Poljske, Republike Kipar, Republike Finske, Republike Letonije, Republike Litvanije, Republike Portugal i Kraljevine Švedske.

Shodno Odluci o proglašenju nezavisnosti Republike Crne Gore, preuzeti su i primjenjuju se bilateralni sporazumi o readmisiji koje je zaključila i kojima je pristupila državna zajednica Srbija i Crna Gora. Od preuzetih sporazuma o readmisiji smatramo da je važno napomenuti da se primjenjuju Sporazum između Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije i Vlade Kraljevine Danske o vraćanju i prihvatanju lica koja ne ispunjavaju ili više ne ispunjavaju uslove za ulazak ili boravak na teritoriji druge države (Sl.list SRJ-Međunarodni ugovori, broj 12/2002) i Sporazum između Savezne vlade Savezne Republike Jugoslavije i Švajcarskog Saveznog Vijeća o vraćanju i preuzimanju jugoslovenskih i švajcarskih državljana obavezni da napuste njihove teritorije (Sl.list SCG-Međunarodni ugovori, broj 3/2004)

c) Nadležne organe za postupanje po zahtjevima za readmisiju

Za postupanje po zahtjevima za readmisiju nadležno je Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave – Odsjek za strance, migracije, vize i readmisiju. Za postupanje po zahtjevima za tranzit lica i prihvatanje po skraćenom postupku, nadležna je Uprava policije - Sektor granične policije.

Azil

14. Molimo da dostavite informacije o zakonima ili drugim propisima koji uređuju vašu politiku azila.

Sistem azila u Crnoj Gori regulisan je Zakonom o azilu i podzakonskim aktima.

Zakon o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06), stupio je na snagu 25. jula 2006. godine, a primjenjuje se od 25.01.2007.godine.

Osnovni principi Zakona su: princip supsidijarne zaštite; princip zabrane vraćanja i protjerivanja (non-refoulement); princip nediskriminacije; povjerljivost i zaštita podataka; jedinstvo porodice; nekažnjavanje za nezakoniti ulazak ili boravak; zaštita lica sa posebnim potrebama; uvažavanje pola; obaveznost poštovanja pravnog poretku; pravna zaštita; obaveznost saradnje sa UNHCR-om i drugi.

Podzakonski akti:

Odluka o izgledu i sadržaju obrazaca i načinu izdavanja isprava licu koje traži azil, licu kojem je priznat status izbjeglice, licu kojem je odobrena dodatna zaštita i licu kojem je odobrena privremena zaštita (Sl. list CG, br. 13/09);

Uredba o sadržaju i načinu vođenja evidencija u oblasti azila (Sl. List CG, br. 09/08) (Aneks 180);

Uredba o novčanoj pomoći za lice koje traži azil, kojem je priznat status izbjeglice i kojem je odobrena dodatna zaštita (Sl. list CG, br. 56/08);

Pravilnik o obrascima zahtjeva za dobijanje azila i zapisnika o usmeno podnešenom zahtjevu za dobijanje azila (Sl. list CG, br. 04/07);

Pravilnik o postupku i načinu uzimanja fotografije, otiska prstiju, potpisa i drugih podataka od lica koje traži azil (Sl. list CG, br.04/07).

Podzakonski akti regulišu način i izgled isprava koje se izdaju licima koja traže azil ili im je odobren neki drugi oblik zaštite, zatim način vođenja evidencija prvostepenog organa u postupku azila, pravo na socijalnu zaštitu lica, kao i visine nadoknade koja im se isplaćuje, te postupak i način podnošenja zahtjeva i utvrđivanja identiteta tražilaca azila.

15. Opišite vaš postupak po zahtjevu za azil u prvom i drugom stepenu:

Zakonom o azilu propisuju se principi, uslovi i postupak za davanje azila, priznavanje statusa izbjeglice i odobravanje dodatne i privremene zaštite, organi nadležni za odlučivanje, prava i obaveze lica koja traže azil, kojima je priznat status izbjeglice i odobrena dodatna ili privremena zaštita, kao i razlozi za prestanak i ukidanje statusa izbjeglice i dodatne zaštite i prestanak privremene zaštite.

Odredbe Zakona o opštem upravnom postupku (Sl. list RCG, br. 60/03) primjenjuju se u postupku azila, ako Zakonom o azilu nije drukčije određeno.

a) redovni i ubrzani (ako postoji) postupak;

Zahtjev za dobijanje azila podnosi se Kancelariji za azil u Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave.

Zakon o azilu propisuje da licu koje traži azil nadležni organ (Zavod za zbrinjavanje izbjeglica) obezbeđuje smještaj, ukoliko je potreban, u Centru za smještaj lica koja traže azil ili drugom objektu za kolektivni smještaj. Lice koje ima finansijska sredstva ili je u mogućnosti da smještaj i izdržavanje obezbijedi na drugi način, može se smjestiti izvan Centra ili drugog objekta za kolektivni smještaj.

Prvostepeni organ odluku po zahtjevu za dobijanje azila, donosi najkasnije u roku od 90 dana od dana podnošenja zahtjeva. Zakonom o opštem upravnom postupku određena je forma rješenja koja se donose u postupku po zahtjevu za dobijanje azila. Odluke se donose u pisanoj formi i pojedinačno, utemeljene na činjenicama, dokazima, kao i informaciji o zemlji porijekla i sadrže pouku o pravu na žalbu. Pozitivne odluke (rješenje o priznavanju statusa izbjeglice ili odobravanju dodatne zaštite) sadrže prava propisana Zakonom o azilu. Odluke se prevode na jezik koji je lice koje traži azil označilo da razumije i dostavljaju se licu koje traži azil i njegovom punomoćniku.

Vrste odluke po Zakonu o azilu:

- rješenje kojim se usvaja zahtjev i priznaje status izbjeglice ili odobrava dodatna zaštita;
- rješenje kojim se odbija zahtjev za dobijanje azila;
- zaključak o obustavi postupka.

Protiv odluke prvostepenog organa dopuštena je žalba. Žalba se podnosi Državnoj komisiji za rješavanje po žalbama za azil, u roku od 15 dana od dana dostavljanja prvostepene odluke, a odluka po žalbi donosi se u roku od 60 dana od dana predaje žalbe.

Tokom trajanja postupka, lice koje traži azil ima, shodno Zakonu o azilu određena prava i obaveze. Prava lica koje traži azil su: boravak i sloboda kretanja; identifikaciona isprava kojom potvrđuje identitet, pravni status, pravo na boravak i druga prava propisana ovim zakonom; putni list za stranca, radi putovanja u inostranstvo, saglasno propisima o boravku stranaca; besplatno osnovno i srednje obrazovanje u školama čiji je osnivač država; obezbeđenje smještaja ukoliko je potreban i odgovarajućih standarda života; zdravstvena zaštita, u skladu sa posebnim propisima; jedinstvo porodice; pravna pomoć; rad u okviru Centra ili drugog objekta za kolektivni smještaj; socijalna zaštita; sloboda vjeroispovijesti; pristup Visokom komesariju i nevladnim organizacijama, radi pružanja pravne pomoći u postupku davanja azila; humanitarna pomoć.

Obaveze lica koje traži azil: boravak u Centru ili drugom objektu za kolektivni smještaj, ukoliko smještaj i izdržavanje nije obezbijedilo na drugi način; saradnja sa organima nadležnim za sprovođenje ovog zakona, predavanje identifikacionih i svih isprava koje posjeduje, omogućavanje ličnog pretresa i pretresa prtljaga i vozila, saopštavanje podataka o imovini i prihodima i drugih podataka koji mogu poslužiti kao dokaz u postupku; da bude dostupno i odazove se na poziv Kancelarije i nadležnog organa; da prijavi nadležnom organu promjene finansijskog i imovnog stanja, koje mogu uticati na ostvarivanje prava na socijalnu zaštitu, smještaj, izdržavanje, zdravstvenu zaštitu i drugih prava; da prijavi Kancelariji promjenu mjesta boravka i adrese, u roku od tri dana od dana nastale promjene, ukoliko je samo obezbijedilo smještaj; da ne napušta Crnu Goru bez odobrenja, dok traje postupak po zahtjevu za dobijanje azila; da se podvrgne zdravstvenom pregledu i drugim mjerama u cilju sprječavanja širenja zaraznih bolesti, u skladu sa propisima iz oblasti zdravstva; da poštuje kućni red u Centru ili drugom objektu za kolektivni smještaj; da se pridržava rješenja o privremenom ograničenju kretanja.

Ubrzana procedura se primjenjuje kada je zahtjev za dobijanje azila očigledno neosnovan. Članom 41 Zakona o azilu propisano je da je zahtjev za dobijanje azila očigledno neosnovan, ako lice nema stvarnog osnova za zahtjev zbog straha od progona u državi porijekla ili ako zahtjev zasniva na namjernoj prevari ili zloupotrebi postupka azila.

Smatra se da lice koje traži azil nema stvarnog osnova za zahtjev zbog straha od progona, ako:

1. zahtjev zasniva na ekonomskim razlozima ili boljim uslovima života;
2. zahtjevu u potpunosti nedostaju podaci o tome da bi u državi porijekla bilo izloženo strahu od progona ili njegova izjava ne sadrži okolnosti ili detalje o ličnom progonu;
3. zahtjevu očigledno nedostaje vjerodostojnost, a izjava lica je nedosljedna, kontradiktorna ili realno nemoguća;
4. se, zbog opštih političkih okolnosti, pravnog stanja ili sproveđenja zakona u državi porijekla ili trećoj državi, generalno može smatrati da ne može postojati strah od progona, osim ako dokaže da ta država nije bezbjedna za njega;
5. je licu ranije zabranjen ulazak u Crnu Goru, u skladu sa zakonom, a razlozi zbog kojih je došlo do zabrane nijesu se promijenili.

Smatra se da lice koje traži azil zahtjev zasniva na namjernoj prevari ili zloupotrebi postupka, ako:

1. zahtjev zasniva na lažnom identitetu ili falsifikovanim dokumentima, osim ako za to navede opravdane razloge;
2. namjerno, nakon podnošenja zahtjeva za dobijanje azila, daje neistinite izjave, usmeno ili u pisanoj formi, a od bitnog su značaja za priznavanje statusa izbjegljice;
3. namjerno uništi, ošteti, krije isprave ili dokaze bitne za zahtjev ili se poslužilo drugom putnom ispravom, drugim dokumentom ili kartom, u namjeri da stvori lažni identitet ili da oteža razmatranje zahtjeva;
4. namjerno prikriva da je već podnijelo zahtjev za dobijanje azila u drugoj državi, posebno ako se koristilo lažnim identitetom;
5. podnosi zahtjev s ciljem da izbjegne protjerivanje iz Crne Gore, a ranije je imalo dovoljno mogućnosti da podnese zahtjev za dobijanje azila;
6. očigledno propusti da postupa prema bitnim obavezama koje se odnose na postupak azila propisanim ovim zakonom;
7. je prikriло да је његов заhtјев за добијање азила у Црној Гори или другој држави након разматрања у поступку који је укључивао адекватне процедуралне гаранције утврђене међunarodним документима одбјен, а околности на којима заснива заhtjev nijesu se promijenile;
8. ima odobren azil u drugoj državi i nastavlja da koristi zaštitu te države.

U slučajevima kada se utvrdi da je zahtjev očigledno neosnovan, isti se odbija rješenjem. Rješenje se donosi u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva. Protiv rješenja prvostepenog organa žalba se izjavljuje u roku od osam dana od dana prijema istog. Odluku po žalbi drugostepeni organ donosi u roku od 15 dana od dana predaje iste.

b) broj i vrsta žalbi;

Od 1. avgusta 2007. do 1. avgusta 2009. godine, na odluke prvostepenog organa uloženo je 19 žalbi. Drugostepeni organ je 13 žalbi odbio kao neosnovane, a 6 žalbi je usvojeno i vraćeno prvostepenom organu na ponovni postupak. Od tog broja, prvostepeni organ je jedan postupak obustavio zaključkom, a preostalih pet je u postupku odlučivanja.

Zakonom o azilu, članom 17 propisano je da se protiv svake odluke prvostepenog organa koji vodi postupak može izjaviti žalba.

Žalba se podnosi u roku od 15 dana od dana dostavljanja prvostepene odluke, osim u slučajevima očigledno neosnovanog zahtjeva za dobijanje azila i zaključka o obustavi postupka, kada se žalba ulaže u roku od osam dana.

c) koja tijela su nadležna i koji je njihov sastav;

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Kancelarija za azil kao posebna organizaciona jedinica, vodi prvostepeni postupak, prima zahtjeve i donosi odluke po zahtjevima, vodi postupak i donosi odluke o prestanku i ukidanju azila i obavlja druge poslove u skladu sa ovim zakonom.

Postupak po žalbama izjavljenim na odluke prvostepenog organa vodi Državna komisija za rješavanje po žalbama za azil, koja je obrazovana Odlukom Vlade Crne Gore (Sl. list CG, br. 10/07), a čine je predsjednik, zamjenik predsjednika i tri člana. Predsjednik i zamjenik predsjednika su sudije Upravnog suda Crne Gore, dok su članovi Komisije stručni saradnici u istom sudu, koje Vlada imenuje na period od četiri godine.

d) procjena prosječnog trajanja postupaka;

Na osnovu evidencije Kancelarije za azil, od trenutka kada lice podnese zahtjev za dobijanje azila, do donošenja drugostepene odluke i njene konačnosti, prosječan rok trajanja postupka je 90 dana.

e) identifikacija uključenih službi i broj zaposlenih određenih za postupak davanja azila;

Poslove iz nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave u oblasti azila, obavlja Kancelarija za azil. Tokom 2007. godine, u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, tačnije Sektora za upravne unutrašnje poslove, obrazovana je Kancelarija za azil.

U Kancelariji je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, predviđeno šest izvršilaca: šef kancelarije, tri voditelja postupka, službenik za prikupljanje informacija o državama porijekla i administrativni radnik. Trenutno su popunjena četiri mesta: šefa Kancelarije, dva voditelja postupka i administrativnog radnika. Nedostaje jedan voditelj postupka i službenik za prikupljanje informacija o državama porijekla. Voditelj postupka obavlja i posao prikupljanja informacija o državama porijekla.

f) metodologija za informacije o zemlji porijekla.

Shodno Zakonu o azilu, informacije i podatke o stanju u državi porijekla lica koje traži azil ili kojem je dat azil, mogu se prikupljati i tražiti iz različitih izvora, uključujući UNHCR Human Rights Watch, Amnesty International, Helsinki Committee. Takođe, Kancelarija za azil prikuplja određene informacije o zemljama porijekla i preko Ministarstva inostranih poslova.

Prilikom sakupljanja i upotrebe informacija o zemljama porijekla, službenici Kancelarije za azil se rukovode principima: relevantnost informacija u odnosu na motiv za azil; objektivnost; pouzdanost izvora; tačnost, ažurnost informacija i transparentnost.

16. Da li primjenjujete sljedeće koncepte (ako je odgovor da, kako?):

a) bezbjedna treća zemlja;

Zakon o azilu ne poznaje koncepte bezbjedne treće zemlje i bezbjedne zemlje porijekla. Zakon samo definiše državu porijekla kao državu ili države čije državljanstvo stranac ima ili u kojoj je lice bez državljanstva imalo mjesto stalnog boravka.

b) bezbjedna zemlja porijekla;

Zakon o azilu ne poznaje koncepte bezbjedne zemlje porijekla. Zakon samo definiše državu porijekla kao državu ili države čije državljanstvo stranac ima ili u kojoj je lice bez državljanstva imalo mjesto stalnog boravka.

c) očigledno neosnovani zahtjevi.

Za odgovor na pitanje o očigledno neosnovanim zahtjevima, pogledati odgovor na pitanje [15 a.](#)

17. Opišite proceduralne garancije za podnosioce zahtjeva za azil:

a) informacije, razgovor, pravo na pravnog zastupnika i zastupanje, usmeno i pisano prevođenje;

Informacije

Licu koje traži azil obezbeđuje se neophodna pomoć i daju obaveštenja o uslovima i postupku davanja azila, pravima i obavezama i ostvarivanju komunikacije sa licima koja daju pravnu pomoć, UNHCR-om i drugim organizacijama koje se bave zaštitom prava izbjeglica, u pisanoj formi i na jeziku za koji se realno može očekivati da razumije.

Razgovor

Licu koje traži azil, omogućava se da se u što kraćem roku, nakon podnošenja zahtjeva za dobijanje azila, izjasni o činjenicama i okolnostima koje su od značaja za donošenje odluke. O datumu, vremenu i mjestu davanja izjave lica koje traži azil, u pisanoj formi, službenik Kancelarije za azil, obaveštava tražioca azila (na jeziku koji razumije), punomočnika (ukoliko ga lice ima), predstavnika UNHCR-a i prevodioca. Ukoliko se tražilac azila ne odazove na zakazani intervju upućuje mu se drugi poziv. Ukoliko se ne odazove i pored ponovljenog poziva, bez prethodno datog opravdanog razloga, donosi se zaključak o obustavi postupka. Na ovaj zaključak, tražilac azila ima pravo žalbe u roku od osam dana od dana uručenja zaključka.

U cilju donošenja odluke po zahtjevu za dobijanje azila, voditelj postupka obavlja jedan ili više razgovora sa tražiocem azila. Službeno lice koje vodi postupak je dužno upozoriti tražioca azila na njegovu obavezu da sarađuje u toku čitavog postupka, da omogući pristup svim dokazima kojima raspolaze, podnese dokumenta i isprave i iznese i objasni činjenice i okolnosti koje su od značaja za donošenje odluke. Službeno lice koje vodi postupak je takođe dužno voditi računa da nedostatak znanja i iskustva ne ugozi prava lica koje traži azil.

Razgovor se vodi u uslovima koji osiguravaju tajnost postupka uz poštovanje principa «isključenja javnosti» i povjerljivosti i zaštite podataka. Zakonski zastupnik, punomoćnik ili staratelj maloljetnog lica i punoljetno poslovno nesposobnog lica, predstavnik UNHCR-a i prevodilac mogu prisustvovati davanju izjave. O svakom razgovoru sačinjava se zapisnik, u koji se unose podaci o licu koje traži azil, kao i informacije o zahtjevu, onako kako ih je predočio podnositelj zahtjeva za dobijanje azila. Isti se pročita tražiocu azila i potpisuje od strane lica učesnika u postupku. Davanje izjave može biti audio snimljeno, o čemu lice koje traži azil mora biti obaviješteno.

Pravo na pravnog zastupnika i zastupanje

Lice koje traži azil, prema Zakonu o azilu ima pravo na pravnu pomoć. Lice može angažovati pravnog zastupnika, ili se može opredijeliti za besplatnu pravnu pomoć.

Službenik Kancelarije za azil tražiocima azila uručuje obavještenje u pisanoj formi i na jeziku koji su označili da razumiju, kako bi se u potpunosti informisali o načinu ostvarivanja ovih prava i organizaciji koja pruža pravnu pomoć. Tražiocima azila omogućeno je ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć, kroz pomoć u podnošenju zahtjeva za dobijanje azila, tokom intervjeta, ostvarivanju prava predviđenih Zakonom o azilu, kao i sačinjavanju pismenih podnesaka, uključujući i žalbu. U Crnoj Gori se jedna nevladina organizacija bavi pružanjem besplatne pravne pomoći ovim licima. Tokom postupka se, shodno Zakonu o azilu, u pisanoj formi obavještavaju o datumu i vremenu u kojem je lice pozvano da da izjavu, a prvostepeno i drugostepeno rješenje se dostavljaju direktno tražiocima azila ili njihovim pravnim zastupnicima. Službenik Kancelarije za azil dostavlja pravnim zastupnicima obavještenje o mjestu gdje je lice smješteno, kako bi imali mogućnost komunikacije sa svojim strankama tokom cijelog postupka.

Usmeno i pisano prevođenje

Zakon o azilu propisuje da, ukoliko lice koje traži azil ne razumije jezik koji je u službenoj upotrebi u Crnoj Gori, tok postupka prati i u njemu učestvuje na svom jeziku ili jeziku koji je označilo da razumije preko prevodioca kojeg obezbjeđuje Kancelarija za azil. Lice koje traži azil može obezbijediti prevodioca. Dokazi koji su priloženi uz zahtjev za dobijanje azila pisani na jeziku i pismu koje nije u službenoj upotrebi u Crnoj Gori, obavezno se prevode, ako su od značaja za donošenje odluke. Tražiocima azila omogućeno je podnošenje zahtjeva za dobijanje azila, davanje izjave o činjenicama i okolnostima koje su od značaja za donošenje odluke, obavještenja o uslovima i postupku davanja azila, pravima i obavezama i ostvarivanju komunikacije sa UNHCR-om, na jeziku koji razumiju. Takođe, na istom jeziku im se dostavljaju sva pismena: poziv za podnošenje zahtjeva za dobijanje azila (ukoliko se lica nijesu obratila direktno Kancelariji, već nekom drugom organu), poziv za intervju, obavještenja o besplatnoj pravnoj pomoći, prvostepeno rješenje, drugostepeno rješenje i dr.

b) nezavisnost procedura revizije i žalbe;

Zakonom o azilu, članom 17 propisano je da se protiv svake odluke prvostepenog organa koji vodi postupak može izjaviti žalba.

Žalba se podnosi u roku od 15 dana od dana dostavljanja prvostepene odluke, osim u slučajevima očigledno neosnovanog zahtjeva za dobijanje azila i zaključka o obustavi postupka, kada se žalba ulaže u roku od osam dana.

Na rad prvostepenog i drugostepenog organa po žalbi, razloge za pobijanje rješenja žalbom i na druge radnje žalbenog postupka koje nijesu regulisane Zakonom o azilu, primjenjuju se odredbe Zakona o opštem upravnom postupku.

Drugostepeni organ - Državna komisija za rješavanje po žalbama za azil, odluke donosi većinom glasova ukupnog broja članova. Drugostepeni organ svoju odluku u više primjeraka, dostavlja prvostepenom organu, koji je dužan da je dostavi strankama u roku od 8 dana od dana prijema spisa. Rješenje se podnosiocu zahtjeva dostavlja na jeziku na kojem je učestvovao u postupku.

Odluka drugostepenog organa je konačna i protiv nje se ne može pokrenuti upravni spor. Žalba ima suspenzivno dejstvo, što znači da odlaže izvršenje prvostepenog rješenja, sve dok rješenje ne postane konačno.

c) mjere za maloljetna lica bez pratnje.

Nakon utvrđivanja identiteta i činjenice da je maloljetno lice bez pratnje, određuje mu se staratelj. Zahtjev za dobijanje azila maloljetnika bez pratnje, ima prioritet u rješavanju i prvostepena odluka se donosi u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Takođe, odluku po žalbi protiv rješenja kojim se odbija zahtjev za dobijanje azila maloljetnog lica bez pratnje, Državna komisija za rješavanje po žalbama za azil, donosi u roku od 15 dana od dana predaje žalbe.

U postupku se vodi računa o smještaju, psihofizičkom stanju i najboljem interesu maloljetnog lica i preduzimaju mjere za pronalaženje članova porodice.

18. Koji koncept zaštite primjenjujete?

a) Kako primjenjujete 5 osnova iz člana 1A i klauzule o isključivanju člana 1F Konvencije iz 1951. godine?

Zakon o azilu, u članu 2, propisuje da će se status izbjeglice priznati strancu ako se, po njegovom zahtjevu za dobijanje azila, utvrdi da je opravdan strah od progona zbog njegove rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkih mišljenja u državi porijekla i zbog toga ne može ili ne želi da koristi zaštitu države porijekla.

Zakonom o azilu, u članu 36 popisano je, da se status izbjeglice neće priznati strancu, za kojeg postoje ozbiljni razlozi da se smatra:

- da je počinio zločin protiv mira, ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti, u smislu međunarodnih dokumenata koji sadrže odredbe o tim zločinima;
- da je počinio težak zločin prema međunarodnom pravu izvan Crne Gore i prije dolaska u Crnu Goru;
- da je kriv za postupak koji je u suprotnosti sa ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

b) Da li su vršitelji progona koji ne djeluju u ime države uključeni u vaše shvatanje definicije izbjeglice iz člana 1A GC?

Vršitelji progona koji ne djeluju u ime države nijesu uključeni u definiciju izbjeglice iz člana 1A Konvencije. Međutim, članom 40 Zakona o azilu, propisano je da se zahtjev za dobijanje azila odbija ako se utvrdi da je progon ograničen na jedan dio države čiji je državljanin, odnosno gdje lice bez državljanstva ima mjesto stalnog boravka, osim ako se na osnovu svih okolnosti ne može očekivati da lice dobije zaštitu u drugom dijelu te države.

c) Da li imate uspostavljenu dodatnu zaštitu(e)?

Ako prvostepeni organ, nakon sprovedenog postupka po zahtjevu za dobijanje azila, utvrdi da nijesu ispunjeni uslovi za priznavanje statusa izbjeglice, obavezan je da utvrdi da li su ispunjeni uslovi za odobravanje drugog oblika zaštite saglasno ovom zakonu. Zakon o azilu, čl. 53-56 reguliše dodatnu zaštitu. Dodatna zaštita, kao dopunska zaštita odobrava se strancu koji ne ispunjava uslove za priznanje statusa izbjeglice, a koji bi u slučaju povratka u državu porijekla ili drugu državu bio podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju ili bi njegov život, bezbjednost ili sloboda bili ugroženi nasiljem opštih razmjera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim kršenjima ljudskih prava ili drugim okolnostima koji ozbiljno ugrožavaju život, bezbjednost ili slobodu.

Dodatna zaštita traje jednu godinu i može se produžavati za 6 mjeseci sve dok postoje razlozi zbog kojih je odobrena.

d) Da li imate uspostavljen sistem privremene zaštite kako bi rješavali masovan priliv raseljenih lica?

Zakon o azilu, čl. 57-62 reguliše privremenu zaštitu. Privremena zaštita je hitna i izuzetna mjeru kojom se strancima obezbeđuje zaštita u slučaju masovnog i, iznenadnog ili očekivanog dolaska iz države u kojoj su njihov život, bezbjednost ili sloboda ugroženi nasiljem opštih razmjera, spoljnom agresijom, unutrašnjim sukobima, masovnim kršenjem ljudskih prava ili drugim okolnostima koje ozbiljno ugrožavaju život, bezbjednost ili slobodu, a zbog masovnog dolaska ne postoji mogućnost da se sproveđe postupak po pojedinačnim zahtjevima za utvrđivanje statusa izbjeglice.

Vlada donosi odluku o potrebi odobravanja privremene zaštite i broju lica kojem se odobrava privremena zaštita.

Privremena zaštita traje jednu godinu, a može se produžiti za šest mjeseci, a najduže jednu godinu. Vlada periodično preispituje postojanje okolnosti zbog kojih je odobrena privremena zaštita, a pojedinačne odluke se donose u skladu sa odlukom Vlade i principima propisanim Zakonom o azilu, izvan propisanog postupka po pojedinačnom zahtjevu za dobijanje azila.

19. Da li ste identifikovali službe nadležne za primjenu odredaba za određivanje države odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil i za evidentiranje i procesuiranje otiska prstiju podnositaca zahtjeva za azil sa tim u vezi (imajući u vidu moguću buduću primjenu propisa Dablin II i Eurodac)?

Zakon o azilu ne propisuje odredbe koje bi definisale službu nadležnu za primjenu odredaba za određivanje države odgovorne za razmatranje zahtjeva za azil.

Međutim, imajući u vidu da će se u narednom periodu (do 2011.g) Zakon o azilu dalje usaglašavati sa propisima Evropske unije iz ove oblasti, to će biti prilika, da se navedeni poslovi institucionalizuju shodno potrebama Crne Gore (kroz formiranje odgovarajuće službe ili službenika Kancelarije za azil, uz odgovarajuće programe obuke za vršenje ovih poslova).

Što se evidentiranja i procesuiranja otiska prstiju tiče, Zakon o azilu propisuje obavezu da se lice koje traži azil fotografiše, uzimaju se otisci prstiju, potpis a po potrebi i drugi podaci radi provjere ili utvrđivanja identiteta. Pravilnik o postupku i načinu uzimanja fotografije, otiska prstiju, potpisa i drugih podataka od lica koje traži azil sadrži, između ostalog, obrasce za uzimanje otiska prstiju. Od tražioca azila uzimaju se otisci deset prstiju (ravni i rolovani otisci), koji se skeniraju i unose u

evidenciju, a po potrebi dostavljaju nadležnim službama u cilju provjere identiteta lica. Ove poslove sada obavljaju službenici Kancelarije za azil.

20. Opišite vaše sisteme za registraciju i identifikaciju (uključujući i sisteme informacione tehnologije) za podnosioce zahtjeva za azil.

Uredbom o sadržaju i načinu vođenja evidencija u oblasti azila, propisano je da evidencija o licima koja traže azil, sadrži: redni broj, naziv nenađežnog organa, mjesto i datum izražavanja namjere za traženje azila i datum obavljanja Kancelarije za azil o namjeri za traženje azila (ukoliko lice nije zatražilo azil direktno u Kancelariji za azil); datum prijema u Centar za smještaj lica ili drugi objekat za kolektivni smještaj lica ili smještaj koji je lice koje traži azil samo obezbijedilo; pol službenog lica i pol prevodioca i jezika u postupku; podatke o licu koje traži azil (ime i prezime, datum i mjesto rođenja, državljanstvo, školska spremna, zanimanje, podaci o roditeljima i dr); podatke o zemlji porijekla; podatke o članovima porodice koji su u pratinji lica koje traži azil; podatke o članovima porodice koji nisu u pratinji lica koje traži azil; podatke o ispravama i ostalim dokumentima koje lice koje traži azil posjeduje; podatke o mjestu ulaska i zemlji iz koje je lice ušlo u Crnu Goru; podatke o ranijim podnošenjima zahtjeva; podatke o mjestu i adresi boravka u Crnoj Gori; podatke o izdatoj identifikacionoj ispravi i putnom listu; otiske prstiju, fotografiju i potpis; podatke o privremenom ograničenju kretanja; podatke ukoliko je u pitanju maloljetnik bez pratinje ili lice sa posebnim potrebama; podatke o usvajanju ili odbijanju zahtjeva, odnosno obustavi postupka; ishod po žalbi, i dr.

Namjeru za podnošenje zahtjeva za dobijanje azila stranac može saopštiti na graničnom prelazu, nakon čega se dozvoljava ulazak u Crnu Goru i obezbjeđuje smještaj.

Državni organ, organ lokalne samouprave ili drugi nenađežni organ kod kojeg stranac zatraži azil, obavezan je da takav zahtjev evidentira i bez odlaganja o tome obavijesti Kancelariju za azil.

Licu koje traži azil omogućava se da što prije podnese zahtjev za dobijanje azila i izdaje potvrda o podnijetom zahtjevu.

Zahtjev za dobijanje azila podnosi se Kancelariji za azil, u pisanoj formi ili usmeno na zapisnik. Obrasci zahtjeva i zapisnika propisani su Pravilnikom o obrascima zahtjeva za dobijanje azila i zapisnika o usmeno podnesenom zahtjevu za dobijanje azila. Obrasci sadrže podatke o licu koje traži azil; podatke o članovima porodice tražioca azila; podatke o državi porijekla; o državama boravka/tranzita; o razlozima napuštanja države porijekla; o razlozima zbog kojih ne može ili ne želi da se vrati i drugo.

21. Opišite vaš sistem uslova prijema za podnosioce zahtjeva za azil.

Članom 21 Zakona o azilu propisano je da poslove koji se odnose na zbrinjavanje lica koja traže azil, kojima je priznat status izbjeglice, odobrena dodatna ili privremena zaštita vrši poseban organ državne uprave nadležan za poslove zbrinjavanja izbjeglica – Zavod za zbrinjavanje izbjeglica. Zbrinjavanje lica obuhvata pomoć u ostvarivanju prava na: smještaj, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu, rad, pravnu pomoć, slobodu vjeroispovijesti, pristup humanitarnim i nevladinim organizacijama, humanitarnu pomoć, spajanje porodice, uključivanje u društvo i drugih prava.

Članom 24 Zakona o azilu propisano je da namjeru za podnošenje zahtjeva za dobijanje azila stranac može saopštiti na graničnom prelazu, nakon čega mu se dozvoljava ulazak u Crnu Goru i obezbjeđuje smještaj.

Članom 25 Zakona o azilu propisano je da licu koje traži azil nadležni organ obezbjeđuje smještaj u centru za smještaj lica koja traže azil ili drugom objektu za kolektivni smještaj nadležnog organa. Licu sa posebnim potrebama obezbjeđuje se poseban smještaj i zbrinjavanje. Lice koje ima finansijska sredstva ili je u mogućnosti da smještaj i izdržavanje obezbijedi na drugi način može se

smjestiti izvan Centra i drugog objekta za kolektivni smještaj, ali nema pravo na socijalnu zaštitu. UNHCR, Crveni krst Crne Gore i druge organizacije koje se bave zaštitom izbjeglica, mogu u Centru organizovati vaspitne, obrazovne i druge programe i pružati pravnu i drugu pomoć, uz prethodnu saglasnost organa nadležnog za smještaj.

Članom 26 Zakona o azilu propisano je da se lice koje traži azil, nakon smještaja u Centar, fotografiše, uzimaju se otisci prstiju, potpis, a po potrebi i drugi podaci radi provjere ili utvrđivanja identiteta, čiji je postupak i način uzimanja ovih podataka propisalo Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave.

Lice koje traži azil ima pravo na smještaj do okončanja postupka po podnijetom zahtjevu za dobijanje azila, odnosno do momenta samovoljnog odlaska. Lica kojima je priznat status izbjeglice ili odobrena dodatna zaštita, takođe imaju pravo na smještaj, a najduže šest mjeseci od konačnosti odluke.

Izgradnja Centra za smještaj tražilaca azila je započeta 2007. godine, a nastavak izgradnje planiran je septembra 2009. godine. Projektovani kapacitet Centra je za smještaj 65 korisnika. Projektom su predviđeni objekat „B“ i objekat „C“. Ukupna bruto površina objekta „B“ je 1094,80 m², a objekta „C“ 253,14 m². U objektu „B“ predviđena je spavaonica za muškarce, žene, porodice, hendikepirana i bolesna lica, zatim dnevni boravci, ambulanta i dječja igraonica i prostorije za administraciju. U objektu „C“ predviđena je kuhinja, trpezarija i vešernica. Na objektu „B“ završeni su građevinski, ali ne i zanatski radovi. Objekat „C“ će se graditi tokom 2010. godine.

Finansijska sredstva za infrastrukturu, završetak objekta „B“ i uređenja terena oko ovog objekta obezbijedila je Vlada iz budžeta u iznosu od 420.000,00 eura, što je procijenjeno da predstavlja 50% neophodnih sredstava za završetak i stavljanje u funkciju Centra. Izgradnja objekta „C“ i kupovina opreme za objekat „B“ i objekat „C“ biće finansirana iz prepristupnih fondova Evropske unije (IPA 2009) u iznosu od 450.000,00 eura.

Kako Zavod za zbrinjavanje izbjeglica, kao nadležni organ, nema na raspolaganju objekat za kolektivni smještaj lica obuhvaćenih Zakonom o azilu, to se smještaj ovim licima obezbjeđuje kroz zakup prostora na području grada Podgorice. Zavod je zaključio dva ugovora o zakupu dva objekta za smještaj tražilaca azila. Jednim ugovorom zakupljen je objekat na neodređeno vrijeme, a drugim ugovorom zakupljen je objekat do kraja 2009. godine, uz mogućnost produženja, ukoliko se za tim javi potreba. Oba objekta su trenutno u upotrebi i u njima su smješteni tražioci azila.

22. Opišite okvir za saradnju sa UNHCR-om i nevladinim organizacijama.

Okvir za saradnju sa UNHCR-om, sadržan je u Zakonu o azilu:

Član 8 Zakona o azilu propisuje da se UNHCR-u omogućuje nesmetani pristup licima koja traže azil, njihovim dosjejima, informacijama i statističkim podacima.

Član 18 - Prvostepeni i drugostepeni organ sarađuju sa UNHCR-om u svim fazama postupka davanja azila i dostavljaju statističke podatke o licima koja traže ili kojima je dat azil i primjeni Konvencije o statusu izbjeglica i drugih međunarodnih dokumenata koji se odnose na izbjeglice, kao i zakone i druge propise koji se primjenjuju ili će se donijeti.

Član 23 - Predstavniku UNHCR-a će se omogućiti, u svim fazama postupka, komunikacija sa licem koje traži azil i prikupljanje informacija o toku postupka.

Član 25 - UNHCR, Crveni Krst i druge organizacije koje se bave zaštitom izbjeglica, mogu u Centru za smještaj lica koja traže azil, organizovati vaspitne, obrazovne i druge programe i pružati pravnu i drugu pomoć, uz prethodnu saglasnost nadležnog organa.

Član 31 - lice kojem je ograničeno kretanje ima pravo na komunikaciju sa UNHCR-om.

Član 34 - predstavnik UNHCR-a može prisustovati davanju izjave tražioca azila.

Takođe, od 2003. godine između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i UNHCR-a potpisuju se sporazumi o saradnji, putem kojih je kroz različite pod-projekte realizovan veliki broj aktivnosti na uspostavljanju i osnaživanju sistema azila u Crnoj Gori.

Predstavnici UNHCR-a učestvovali su u izradi Zakona o azilu i podzakonskih akata. Saradnja postoji sa NVO «Pravni centar», koja pruža besplatnu pravnu pomoć tražiocima azila i izbjeglicama.

23. Opišite vašu politiku integracije za izbjeglice.

Sticanje statusa izbjeglice kao i prestanak i ukidanje, ovog statusa regulasano je Zakonom o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06),

Lice kojem je priznat status izbjeglice ima pravo na:

- 1) boravak;
- 2) putnu ispravu i ličnu kartu kojom potvrđuje identitet, pravni status, pravo na boravak i druga prava propisana ovim zakonom;
- 3) slobodu kretanja i izbor mesta boravka;
- 4) slobodan pristup sudovima i pravnoj pomoći;
- 5) slobodu vjeroispovijesti;
- 6) besplatno osnovno i srednje obrazovanje u školama čiji je osnivač država, a više i visoko obrazovanje u javnim ustanovama čiji je osnivač država, pod uslovima propisanim za strance;
- 7) rad;
- 8) socijalnu zaštitu;
- 9) spajanje porodice;
- 10) smještaj, ukoliko je potreban, a najduže šest mjeseci od dana priznavanja statusa izbjeglice;
- 11) zdravstvenu zaštitu, do sticanja svojstva osiguranog lica, u skladu sa posebnim propisom;
- 12) sticanje pokretne i nepokretne imovine, pod uslovima određenim zakonom, uz oslobođanje od reciprociteta poslije tri godine boravka u Crnoj Gori;
- 13) pomoć pri uključivanju u društvo.

Pravo na rad, izbjeglica ostvaruje pod istim uslovima koji su propisani za strance sa odobrenim stalnim nastanjnjem. Pravo na rad izbjeglica ostvaruje na osnovu lične radne dozvole, koja se izdaje na neodređeno vrijeme. Lična radna dozvola omogućava slobodan pristup tržištu rada nezavisno od stanja i odnosa na tržištu.

Mjera ograničenja rada stranaca, se ne primjenjuju na izbjeglicu, ako:

- boravi najmanje tri godine u Crnoj Gori;
- je u braku sa crnogorskim državljaninom;
- jedno njegovo dijete ima crnogorsko državljanstvo.

Pravo na invalidsko osiguranje, zdravstvenu zaštitu, penzijsko osiguranje i druga prava iz radnog odnosa izbjeglica ostvaruje pod uslovima kao i crnogorski državljanin.

Izbeglica ostvaruje pravo na socijalnu zaštitu saglasno posebnom propisu o socijalnoj zaštiti, a najduže jednu godinu od konačnosti rješenja kojim je priznat status izbjeglice. Shodno Uredbi o novčanoj pomoći za lice koje traži azil, kojem je priznat status izbjeglice i kojem je odobrena dodatna zaštita (Sl. list CG, br. 56/08), izbjeglice ostvaruju novčanu pomoć, kao vid socijalne zaštite. Ova pomoć se ostvaruje kao mjesечna novčana pomoć ili jednokratna novčana pomoć.

Mjesečna novčana pomoć obezbjeđuje se izbjeglici kojem je prestalo pravo na smještaj, u skladu sa Zakonom o azilu, i pod uslovom da nema finansijskih sredstava i imovine.

Visina ove novčane pomoći iznosi:

- za pojedinca	55€
- za porodicu sa dva člana	66€
- za porodicu sa tri člana	79,20€
- za porodicu sa četri člana	93,50€
- za porodicu sa pet i više članova	104,50€

Visinu mjesecne novčane pomoći može utvrditi organ nadležan za poslove socijalnog staranja i u većem iznosu uz prethodno pribavljeni mišljenje organa državne uprave nadležnog za poslove finansija.

Jednokratnu novčanu pomoć izbjeglice ostvaruju:

- u slučaju posebnih okolnosti, koje utiču na njihovo materijalno i zdravstveno stanje
- za slučaj pokrivanja troškova sahrane.

Visinu ove pomoći određuje organ nadležan za poslove socijalnog staranja.

Uslovi za ostvarivanje prava na uključivanje u društveni, ekonomski i kulturni život obezbjeđuju se, zavisno od ekonomskih i drugih mogućnosti države, organizovanjem kurseva crnogorskog jezika, pružanjem obavještenja o državnom uređenju, istoriji i kulturi, organizovanjem seminarâ i dr.

Crna Gora, u okviru svojih ekonomskih i drugih mogućnosti, nastoji da omogući integraciju i naturalizaciju izbjeglica, kao i da prilagodi visinu troškova u postupku ostvarivanja ovih prava, s ciljem nesmetanog podnošenja zahtjeva i ostvarivanja navedenih prava.

Shodno Zakonu o azilu organi nadleženi za odlučivanje i ostvarivanje prava lica kojima je priznat status izbjeglice su:

- za oblast rada i socijalne zaštite – Ministarstvo rada i socijalnog staranja i organi državne uprave, organizacije, i ustanove koji su u njegovoj nadležnosti;
- za oblast zdravstva – Ministarstvo zdravlja i organi, organizacije i zdravstvene ustanove koji su u njegovoj nadležnosti;
- za oblast obrazovanja – Ministarstvo prosvete i nauke i organi, organizacije i obrazovne ustanove koji su u njegovoj nadležnosti.

24. Opišite sistem uspostavljen za prikupljanje podataka i statistiku o azilu i kretanju izbjeglica u vašoj zemlji i dostavite sledeće podatke (referentni period: 2001-2004): broj podnositaca zahtjeva za azil, broj lica sa priznatim statusom izbjeglice i drugim vidovima zaštite, najčešća državljanstva/porijekla podnositaca zahtjeva za azil, za svaku godinu. (Prilikom odgovora na ovo pitanje preporučuje se da se koriste informacije koje se dostavljaju EUROSTAT-u za zajednički godišnji upitnik o migracijama).

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave uspostavlja, vodi, ažurira i koristi evidencije o licima: koja traže azil, kojima je priznat status izbjeglice i odobrena dodatna ili privremena zaštita, pravima koja koriste, ispravama izdatim u skladu sa Zakonom o azilu i privremeno zadržanim ispravama.

S obzirom da je Kancelarija za azil u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave obrazovana 2007. godine, dostavljamo podatke za 2007, 2008 i 2009. godinu (zaključno sa 31.07.2009. godine)

Godina	Broj tražilaca azila	Status izbjeglice	Dodatna zaštita	Odluke po zahtjevu		
				Obustavljen postupak	Odbijen zahtjev	U proceduri
2007.g.	3	1			2	
2008.g.	7		1	3	3	
2009.g.	13			1	7	5
Ukupno	23	1	1	4	12	5

Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave- Kancelarija za azil

Država	2007.g.	2008.	2009.
Makedonija	1		4
Albanija	1	3	
Srbija	1	1	3
Kosovo			5
Gruzija		1	
Bjelorusija		1	
Avganistan		1	
Ruska Federacija			1
Ukupno	3	7	13

Izvor: Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave - Kancelarija za azil

Vizna politika

25. Molimo da dostavite podatke o zakonodavstvu ili drugim pravilima koja regulišu vašu viznu politiku.

Zakon o strancima (Sl. list CG, br. 82/08) - propisuje uslove za ulazak, kretanje i boravak stranaca na teritoriji Crne Gore.

Zakon o administrativnim taksama (Sl. list RCG, br. 55/03, 81/05, 2/06, i Sl. list CG, br. 22/08, 77/08 i 3/09) – uređuje, između ostalog, administrativne takse koje naplaćuju diplomatska i konzularna predstavništva Crne Gore u inostranstvu, među kojima su i takse za izdavanje viza.

Zakon o zapošljavanju i radu stranaca (Sl. list CG, br 22/08) – reguliše uslove za zapošljavanje i rad stranaca u Crnoj Gori.

Zakon o putnim ispravama (Sl. list CG, br 21/08 i 25/08) - uređuje putne isprave za putovanje crnogorskih državljana u drugu državu, postupak izdavanja i prestanak važenja putnih isprava, kao i druga pitanja od značaja za korišćenje putnih isprava. Zakonom se propisuje da se crnogorskim državljanima izdaje biometrijski pasoš (prve generacije).

Zakon o ličnoj karti (Sl. list CG, br 12/07) - propisuje da se u nekim slučajevima lična karta koristi za prelazak državne granice pod uslovima utvrđenim međunarodnim ugovorom.

Uredba o viznom režimu (Sl. list CG, br 18/09), koju je Vlada Crne Gore usvojila 26. februara 2009. godine, kojom se utvrđuje spisak zemalja čijim državljanima nije potrebna viza za ulazak i boravak u Crnoj Gori.

Pravilnik o načinu odobravanja privremenog boravka i stalnog nastanjenja i izdavanju putnih i drugih isprava strancima. (Sl. list CG, br.58/09) (Aneks 185) - uređuje bliži način izdavanja odobrenja za privremeni boravak, odnosno produženje privremenog boravka, odobrenja za stalno nastanjenje i putnih isprava za stranca, kao i upisa otkaza boravka do 90 dana, boravka na osnovu izdate vize za duži boravak (viza D), privremenog boravka, stalnog nastanjenja i zabrane ulaska u putnu ispravu stranca, pravila boravka i kućni red u prihvatištu za strance, način naplate troškova smještaja u prihvatištu i prinudnog udaljenja, sadržaj i izgled obrazaca, kao i sadržaj i način vođenja evidencija.

Zakonom o graničnoj kontroli (Sl.list CG, br. 72/09) uređen je način i postupak vršenja provjere lica i predmeta prije ulaska u Crnu Goru.

Pravilnik o vizama i viznim obrascima (Sl. list CG, br. 64/09) - uređuje uslovi za izdavanje vize, način izdavanje vize, obrazac zahtjeva za izdavanje vize, slučajevi u kojima je potrebno pribaviti prethodnu saglasnost Policije, obrazac vize, način unošenja vize u putnu ispravu stranca, kao i obrazac za unošenje vize u putnu ispravu, bliži uslovi za produženje roka važenja vize i obrazac zahtjeva za produženja vize, bliži način poništavanja izdatih viza, kao i sadržaj i način vođenja evidencija o izdatim vizama, odbijenim zahtjevima za izdavanje vize i poništenim vizama.

Svi ovi zakoni i podzakonska akta usklađeni su sa odgovarajućom regulativom EU.

Viznu politiku i vizni režim prema drugim zemljama propisuje Vlada Crne Gore. Vlada, takođe, sa pojedinim zemljama zaključuje bilateralne ugovore kojima se reguliše uzajamna putovanja državljana odnosno međusobni vizni režim.

26. Koje treće zemlje su pod viznom obavezom, a koje nisu?

1) Vize za ulazak u Crnu Goru potrebne su državljanima sljedećih zemalja:

1. AVGANISTAN	44. JUŽNOAFRIČKA REPUBLIKA	84. PAPUA NOVA Gvineja
2. NDR ALŽIR	45. KAJMANSKA OSTRVA	85. REPUBLIKA PERU
3. REPUBLIKA ANGOLA	46. KRALJEVINA KAMBODŽA	86. REPUBLIKA RUANDA
4. ANGUILLA	47. REPUBLIKA KAMERUN	87. DR SAN TOME I PRINSIPE
5. ANTIGUA I BARBUDA	48. KATAR	88. KRALJEVINA SAUDIJSKA ARABIJA
6. REPUBLIKA AZERBEJDŽAN	49. REPUBLIKA KAZAKSTAN	89. REPUBLIKA SENEGAL
7. BAHAMI	50. REPUBLIKA KENIJA	90. REPUBLIKA SIJERA LEONE
8. BAHREIN	51. NR KINA	91. ARAPSKA REPUBLIKA SIRIJA
9. NR BANGLADEŠ	52. REPUBLIKA KIRGISTAN	

24 Pravda, sloboda i bezbjednost

10.	BARBADOS	53.	KIRIBATI	92.	SOLOMONSKA OSTRVA
11.	BELIZE	54.	REPUBLIKA KOLUMBIJA	93.	DR SOMALIJA
12.	REPUBLIKA BENIN	55.	ISLAMSKA SR KOMORI	94.	DSR SRI LANKA
13.	REPUBLIKA BOCVANA	56.	DNR KOREJA	95.	SREDNJOAFRIČKA REPUBLIKA
14.	BURKINA FASO	57.	KUVAJT	96.	REPUBLIKA SUDAN
15.	REPUBLIKA BURUNDI	58.	NDR LAOS	97.	REPUBLIKA SURINAM
16.	KRALJEVINA BUTAN	59.	KRALJEVINA LESOTO	98.	KRALJEVINA SVAZILEND
17.	REPUBLIKA ČAD	60.	REPUBLIKA LIBANON	99.	SVETA LUCIJA
18.	DOMINIKA	61.	REPUBLIKA LIBERIJA	100.	SVETI KRISTOFOR I NEVITAS
19.	DOMINKANSKA REPUBLIKA	62.	VELIKA SOCIJALISTIČKA LIBIJSKA ARAPSKA DŽAMAHIRIJA	101.	SVETI VINSENT I GRENADINI
20.	REPUBLIKA DŽIBUTI	63.	REPUBLIKA MADAGASKAR	102.	TADŽIKISTAN
21.	REPUBLIKA EKVATORIJALNA GVINEJA	64.	REPUBLIKA MALAVI	103.	KRALJEVINA TAJLAND
22.	ARAPSKA REPUBLIKA EGIPAT	65.	REPUBLIKA MALDIVI	104.	UR TANZANIJA
23.	ETIOPIJA	66.	REPUBLIKA MALI	105.	REPUBLIKA TOGO
24.	REPUBLIKA ERITREJA	67.	KRALJEVINA MAROKO	106.	KRALJEVINA TONGA
25.	REPUBLIKA FIDŽI	68.	MIKRONEZIJA	107.	REPUBLIKA TRINIDAD I TOBAGO
26.	REPUBLIKA FILIPINI	69.	MAURICIJUS	108.	REPUBLIKA TUNIS
27.	REPUBLIKA GABON	70.	ISLAMSKA REPUBLIKA MAURITANIJA	109.	REPUBLIKA TURKMENISTAN
28.	REPUBLIKA GAMBIJA	71.	REPUBLIKA MARŠALSKA OSTRVA	110.	TURKS I KAIKOS OSTRVA
29.	REPUBLIKA GANA	72.	REPUBLIKA MOLDAVIJA	111.	ISTOČNI TIMOR
30.	GIBRALTAR	73.	MONGOLIJA	112.	REPUBLIKA UGANDA
31.	GRENADA	74.	REPUBLIKA MOZAMBIK	113.	UJEDINJENI ARAPSKI EMIRATI
32.	REPUBLIKA GRUZIJA	75.	MIJANMAR	114.	UKRAJINA
33.	REPUBLIKA GVAJANA	76.	REPUBLIKA NAMIBIJA	115.	REPUBLIKA UZBEKISTAN
34.	REPUBLIKA GVINEJA	77.	KRALJEVINA NEPAL	116.	REPUBLIKA VANUATU
35.	REPUBLIKA GVINEJA BISAO	78.	REPUBLIKA NIGER	117.	SR VIJETNAM
36.	REPUBLIKA HAITI	79.	SR NIGERIJA	118.	REPUBLIKA ZAIR
37.	REPUBLIKA INDIJA	80.	REPUBLIKA OBALA SLONOVAČE	119.	REPUBLIKA ZAMBIIJA
38.	REPUBLIKA INDONEZIJA	81.	SULTANAT OMAN	120.	ZAPADNA SAMOA
39.	REPUBLIKA IRAK	82.	ISLAMSKA REPUBLIKA PAKISTAN	121.	REPUBLIKA ZELENORTSKA OSTRVA
40.	ISLAMSKA REPUBLIKA IRAN	83.	PALESTINA	122.	REPUBLIKA ZIMBABVE
41.	REPUBLIKA JEMEN				
42.	REPUBLIKA JERMENIJA				
43.	KRALJEVINA JORDAN				

2) Vize za ulazak u Crnu Gori nijesu potrebne državljanima sljedećih zemalja:

1. ALBANIJA	29. JAPAN	56. RUSKA FEDERACIJA – bilateralni ugovor
2. KNEŽEVINA ANDORA	30. KANADA	57. REPUBLIKA VENECUELA.
3. REPUBLIKA ARGENTINA	31. REPUBLIKA KIPAR	58. RUMUNIJA
4. ARUBA	32. REPUBLIKA KOREJE	59. REPUBLIKA EL SALVADOR
5. AUSTRALIJA	33. REPUBLIKA KOSTARIKA	60. REPUBLIKA SAN MARINO
6. REPUBLIKA AUSTRIJA	34. REPUBLIKA KUBA – bilateralni ugovor	61. SEJŠELSKA OSTRVA
7. KRALJEVINA BELGIJA	35. REPUBLIKA LETONIJA	62. REPUBLIKA SINGAPUR
8. REPUBLIKA BJELOGRADSKA – bilateralni ugovor	36. KNEŽEVINA LIHTENŠTAJN	63. SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE
9. BERMUDA	37. REPUBLIKA LITVANIJA	64. SLOVAČKA REPUBLIKA
10. BOSNA I HERCEGOVINA	38. VELIKO VOJVODSTV LUKSEMBURG	65. REPUBLIKA SLOVENIJE
11. SAVEZNA REPUBLIKA BRAZIL	39. REPUBLIKA MAĐARSKA	66. REPUBLIKA SRBIJA
12. BRUNEJ DARUSALAM	40. REPUBLIKA MAKEDONIJA	67. SVETA STOLICA
13. REPUBLIKA BUGARSKA	41. MALEZIJA	68. KRALJEVINA ŠPANIJA
14. ČEŠKA REPUBLIKA	42. REPUBLIKA MALTA	69. KRALJEVINA ŠVEDSKA
15. REPUBLIKA ČILE	43. SJEDINJENE MEKSIČKE DRŽAVE	70. ŠVAJCARSKA KONFEDERACIJA
16. KRALJEVINA DANSKA	44. KNEŽEVINA MONAKO	71. REPUBLIKA TURSKA – bilateralni ugovor
17. REPUBLIKA ESTONIJA	45. REPUBLIKA NIKARAGVA	72. UKRAJINA
18. REPUBLIKA EKVADOR	46. KRALJEVINA HOLANDIJA	73. UJEDINJENO KRALJEVSTV VELIKA BRITANIJA I SJEVERNA IRSKA
19. REPUBLIKA FINSKA	47. HOLANDSKI ANTIKI	74. ISTOČNA REPUBLIKA URUGVAJ
20. FRANCUSKA REPUBLIKA	48. KRALJEVINA NORVEŠKA	75. BOLIVARIJANSKA
21. REPUBLIKA GVATEMALA	49. NOVI ZELAND	
22. GRČKA REPUBLIKA	50. SAVEZNA REPUBLIKA NJEMAČKA	
23. REPUBLIKA HONDURAS	51. REPUBLIKA PANAMA	
24. REPUBLIKA HRVATSKA	52. REPUBLIKA PARAGVAJ	
25. IRSKA	53. REPUBLIKA POLJSKA	
26. REPUBLIKA ISLAND	54. REPUBLIKA PERU	
27. REPUBLIKA ITALIJE	55. PORTUGALSKA REPUBLIKA	
28. DRŽAVA IZRAEL		

Imaočima važećih putnih isprava izdatih u Posebnom upravnom području Hong Kong Narodne Republike Kine i Posebnom upravnom području Makao Narodne Republike Kine, kao i putnih isprava izdatih od strane OUN i njenih specijalizovanih agencija (Laisser-Passer) takođe nijesu potrebne vize za ulazak u Crnu Goru.

Navedeni podaci odnose se na imaoce nacionalnih putnih isprava (diplomatskih, službenih i običnih pasoša).

Državljeni država članica Evropske Unije, Kneževine Andore, Kneževine Monako, Republike San Marino, Svetе Stolice i Švajcarske Konfederacije, Bosne i Hercegovine, Republike Srbije, Republike Hrvatske, Republike Makedonije i Republike Kosovo mogu ulaziti preko

teritorije i boraviti u Crnoj Gori do 30 dana sa važećom ličnom kartom, odnosno drugom ispravom na osnovu koje se može utvrditi njihov identitet i državljanstvo.

Imaoci putnih isprava sa važećom Šengen vizom, važećom vizom Sjedinjenih Američkih Država ili dozvolom boravka u tim zemljama mogu ulaziti i boraviti, odnosno prelaziti preko teritorije Crne Gore do sedam dana, a najduže do isteka vize, ako je vrijeme važenja te vize kraće od sedam dana.

Imaoci putnih isprava izdatih od strane država članica Evropske Unije ili Sjedinjenih Američkih Država na osnovu Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine ili Konvencije o pravnom položaju lica bez državljanstva iz 1954. godine, kao i putnih isprava za strance mogu ulaziti, prelaziti preko teritorije i boraviti u Crnoj Gori do 30 dana bez vize.

3) Na osnovu bilateralnih ugovora, koje je zaključila bivša Jugoslavija odnosno državna zajednica Srbija i Crna Gora, a koje je Crna Gora nakon sticanja nezavisnosti preuzela i nastavila da primjenjuje saglasno Odluci o proglašenju nezavisnosti Republike Crne Gore (Sl. list RCG, br. 36/06), kao i međunarodnih ugovora koje je zaključila kao nezavisna država, imaoci diplomatskih i službenih pasoša sljedećih država mogu ulaziti u Crnu Goru bez viza:

REPUBLIKA JERVENIJA, REPUBLIKA AZERBEJDŽAN, ARAPSKA REPUBLIKA EGIPAT – za diplomatske pasoše, REPUBLIKA EKVADOR, NARODNA REPUBLIKA KINA, REPUBLIKA GRUZIJA, GVINEJA, ISLAMSKA REPUBLIKA IRAN, SJEVERNA KOREJA, REPUBLIKA MOLDAVIJA, MONGOLIJA, REPUBLIKA PAKISTAN, TADŽIKISTAN, URKMENISTAN, UKRAJINA i SR VIJETNAM.

U toku su pregovori za zaključivanje bilateralnih sporazuma o ukidanju viza za nosioce diplomatskih i službenih pasoša sa Kirgistanom, Kazahstanom i Alžirom .

27. Postoje li odredbe za sezonske bezvizne režime?

Zakon o strancima ne sadrži izričite odredbe o sezonskom oslobođanju od viza za ulazak u Crnu Goru. Međutim, članom 14 Zakona utvrđeno je da Vlada Crne Gore propisuje vizni režim, što može biti pravni osnov i formalna pretpostavka i za donošenje odluka o uvođenju sezonskog bezviznog režima.

28. Koje vrste kratkoročnih i dugoročnih viza se izdaju, uključujući i one koje izdaju diplomatska predstavništva u inostranstvu?

Zakon o strancima propisuje da diplomatska, odnosno konzularna predstavništva Crne Gore izdaju sljedeće vrste viza:

- aerodromsko-tranzitnu (viza A),
- tranzitnu (viza B),
- vizu za kratki boravak (viza C),
- vizu za duži boravak (viza D).

U kratkoročne vize spadaju: aerodromsko-tranzitna (viza A), tranzitna (viza B) i viza za kratki boravak (viza C), a dugoročna je viza za duži boravak (viza D). U određenom smislu dugoročnom vizom se može smatrati i odobrenje za privremeni boravak u Crnoj Gori, što se uređuje Zakonom o strancima i Pravilnikom o načinu odobravanja privremenog boravka i stalnog nastanjenja i izdavanju putnih i drugih isprava strancima.

Aerodromsko-tranzitna viza (viza A) izdaje se strancu za jedan ili više prelazaka kroz međunarodni tranzitni prostor aerodroma, za vrijeme prekida putovanja ili transfera između dvije faze međunarodnog leta, bez ulaska na teritoriju Crne Gore. Rok njenog važenja je do tri mjeseca. Po pravilu, strancu koji za vrijeme međupristajanja na aerodromu u Crnoj Gori ne napušta

aerodromsko-tranzitni prostor ili avion ne treba viza. Međutim, Vlada može odrediti da i tada, ako to zahtijevaju razlozi nacionalne bezbjednosti i javnog poretka, državlјani određenih država treba da imaju aerodromsko-tranzitnu vizu.

Tranzitna viza (viza B) izdaje se strancu za jedno, dva ili više putovanja preko teritorije Crne Gore i ima rok važenja do šest mjeseci. Na osnovu ove vrste vize stranac može da boravi u Crnoj Gori najduže pet dana. Tranzitna viza (viza B) može se izdati strancu koji ima ulaznu vizu države u koju putuje ili preko čije teritorije nastavlja putovanje, ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno. Ova viza može biti individualna i kolektivna.

Viza za kratki boravak (viza C) izdaje se za turistička, poslovna ili druga putovanja, za jedan ili više ulazaka u Crnu Goru i za neprekidni boravak koji ne može biti duži od 90 dana u vremenskom periodu od šest mjeseci, računajući od dana prvog ulaska. Viza C za više ulazaka izdaje se sa rokom važenja do jedne godine, a izuzetno može biti izdata i sa dužim rokom važenja, ali ne dužim od pet godina, o čemu odlučuje Ministarstvo inostranih poslova. Viza za kratki boravak (viza C) može biti i kolektivna, u kom slučaju rok njenog važenja ne može biti duži od 30 dana i unosi se u zajednički pasos. Viza C ne može se produžavati, osim ako to zahtijevaju humanitarni, profesionalni i lični razlozi ili viša sila. O produženju vize odlučuje Policija, a do donošenja odluke stranac može boraviti u Crnoj Gori.

Viza za duži boravak (viza D) izdaje se strancu, za jedan ili više ulazaka u Crnu Goru, koji namjerava da boravi na teritoriji Crne Gore duže od 90 dana, ali ne duže od šest mjeseci u vremenskom periodu od jedne godine, računajući od dana prvog ulaska. Viza za duži boravak (viza D) može se izdati strancu koji:

- namjerava da boravi u Crnoj Gori radi obavljanja poslovnih i drugih djelatnosti, obavljanja stručnih poslova utvrđenih ugovorom o poslovno tehničkoj saradnji, o dugoročnoj proizvodnoj kooperaciji, o prenosu tehnologija i o stranim ulaganjima;

- dolazi na službu u Crnu Goru u svojstvu člana diplomatsko-konzularnog predstavnštva strane države i međunarodne organizacije akreditovane u Crnoj Gori, privrednog i kulturnog predstavnštva, kao i članovima njihovih porodica, odnosno članovima zajedničkog domaćinstva, nosiocima diplomatskih i službenih pasoša.

Izuzetno, ako to zahtijevaju humanitarni, lični ili profesionalni razlozi, Policija na graničnom prelazu može izdati:

- vizu za kratki boravak (viza C), za jedan ulazak i boravak do 15 dana,
- tranzitnu vizu (viza B), za jedan tranzit do pet dana,
- tranzitnu vizu (viza B), pomorcu ili grupi pomoraca.

Saglasno Zakonu o strancima bliži uslovi za izdavanja vize, način izdavanje vize, obrazac zahtjeva za izdavanje vize, slučajevi u kojima je potrebno pribaviti prethodnu saglasnost Policije, obrazac vize, način unošenja vize u putnu ispravu stranca, kao i obrazac za unošenje vize u putnu ispravu, uslovi za produženje roka važenja vize i obrazac zahtjeva za produženja vize za kratki boravak (viza C), bliži način poništavanja izdatih viza, kao i sadržaj i način vođenja evidencija o izdatim vizama, odbijenim zahtjevima za izdavanje vize i poništenim vizama, uređuju se podzakonskim aktom koji donosi Ministarstvo inostranih poslova (Pravilnik o vizama i viznim obrascima).

29. Koji kriterijumi i uslovi se koriste kao osnova za izdavanje različitih vrsta viza?

Uz zahtjev za izdavanje vize stranac je, zavisno od vrste vize koju traži, dužan da priloži :

- važeću putnu ispravu,
- jednu fotografiju,
- dokaz o svrsi boravka u Crnoj Gori (pozivno odnosno garantno pismo pravne ili fizičke osobe iz Crne Gore),

- dokaz o osiguranom smještaju (potvrda o uplaćenom turističkom aranžmanu, hotelskoj ili drugoj rezervaciji smještaja),
- dokaz da posjeduje dovoljno sredstava za troškove izdržavanja tokom boravka u Crnoj Gori, kao i za povratak u matičnu državu ili za putovanje u treću državu (gotovina, čekovi, potvrda sredstvima na bankovnom računu),
- dokaz o sredstvu putovanja ili namjeri povratka u državu iz koje dolazi ili u treću državu (povratna putna karta, saobraćajna i vozačka dozvola),
- dokaz o zdravstvenom osiguranju,
- dokaz o uplati konzularne takse
- druge dokaze na osnovu kojih se može cijeniti opravdanost zahtjeva za izdavanje vize.

Broj i vrsta dokumentacije koja se prilaže uz zahtjev zavisi od mogućeg rizika od nezakonitih migracija i od okolnosti svakog pojedinačnog slučaja. U određenim slučajevima, koji se određuju podzakonskim aktom, prije izdavanja vize državljanima određenih država potrebno je pribaviti prethodnu saglasnost Policije.

Odredbama člana 25 Zakona o strancima propisano je da se viza se neće izdati strancu, ako:

- 1) ne posjeduje važeću putnu ispravu,
- 2) nema dovoljno sredstava za izdržavanje za vrijeme boravka u Crnoj Gori i za povratak u državu iz koje je došao ili za putovanje u treću državu,
- 3) je u tranzitu, a ne ispunjava uslove za ulazak u treću državu,
- 4) je na snazi zaštitna mjera udaljenja, mjera bezbjednosti protjerivanja ili mu je otkazan boravak,
- 5) to zahtjevaju razlozi nacionalne bezbjednosti, javnog poretku ili javnog zdravlja,
- 6) se u odgovarajućim evidencijama vodi kao međunarodni prestupnik
- 7) se lično ne odazove na poziv diplomatskog, odnosno konzularnog predstavništva Crne Gore,
- 8) na zahtjev diplomatskog, odnosno konzularnog predstavništva ne priloži traženu dokumentaciju kojom dokazuje svrhu i uslove boravka u Crnoj Gori,
- 10) na zahtjev diplomatskog, odnosno konzularnog predstavništva Crne Gore ne priloži dokaz o zdravstvenom i putnom osiguranju,
- 11) je boravio u Crnoj Gori 90 dana, a nije proteklo šest mjeseci od dana prvog ulaska.

Izuzetno od navedenog, strancu se može izdati viza, odnosno odobriti ulazak u Crnu Goru, ako to nalaže humanitarni razlozi, interesi Crne Gore ili međunarodno prihvачene obaveze. U tim slučajevima strancu se može odrediti ulazak samo na određenom graničnom prelazu.

Prilikom vršenja kontrole ulaska u Crnu Goru, Policija na graničnom prelazu može da skrati rok važenja vize, ako:

- 1) utvrdi da stranac nema dovoljno sredstava za izdržavanje;
- 2) je rok važenja vize duži od vremena važenja putne isprave;
- 3) bi stranac prekoračio rok od 90 dana boravka u vremenskom periodu od šest mjeseci, računajući od dana prvog ulaska.

30. Koja je standardna procedura za ocjenu zahtjeva za vizu? Koje institucije su odgovorne za sprovođenje te ocjene?

Prilikom prijema zahtjeva za izdavanje vize, diplomatsko-konzularni službenik utvrđuje identitet stranca, kao i da li je njegova putna isprava uredna i važeća, da li je zahtjev tačno i čitko popunjeno i da li su uz zahtjev podneseni odgovarajući dokazi.

Diplomatsko-konzularni službenik procjenjuje osnovanost zahtjeva za izdavanje vize na osnovu dokumenata koje je stranac priložio uz zahtjev, iz podataka utvrđenih iz razgovora sa strancem, kao i na osnovu prethodno dobijene saglasnosti Uprave policije u određenim slučajevima koji se propisuju Pravilnikom o vizama o viznim obrascima.

Prethodna saglasnost Uprave policije za izdavanje vize neophodna je kada postoje osnovi sumnje da podnositelj zahtjeva može predstavljati opasnost za javni poredak, nacionalnu bezbjednost i javno zdravlje Crne Gore, a naročito kada:

- se podnositelj zahtjeva vodi u odgovarajućim evidencijama međunarodnih prestupnika;
- zahtjev podnosi stranac iz države koja se nalazi pod viznim režimom;
- se traži izdavanje vize za više ulazaka za kratkoročni boravak sa rokom važnosti od jedne godine;
- se saglasno raspoloživim evidencijama utvrdi da je podnositelj zahtjeva tokom prethodnog boravka u Crnoj Gori prekoračio dozvoljeni boravak utvrđen u vizi;
- postoje neregulisani porodični odnosi podnosioca zahtjeva koji je bio u braku sa crnogrskim državljaninom/kom, a naročito ako u tom braku ima maloljetnu djecu koja žive u Crnoj Gori.

Kada je za izdavanje vize potrebna prethodna saglasnost Uprave policije viza se ne može izdati bez te saglasnosti.

Prije donošenja odluke o izdavanja vize diplomatsko-konzularni službenik utvrđuje da li postoje razlozi iz člana 25 Zakona o strancima zbog kojih se viza neće izdati. O razlozima zbog kojih se viza neće izdati stranac se usmeno obaveštava.

Institucije nadležne za ocjenu zahtjeva za vizu su Ministarstvom inostranih poslova Crne Gore, odnosno diplomatska i konzularna predstavništva i u određenim slučajevima Uprava policije.

31. Da li vaša zemlja ima online veze između organa koji izdaju vize i Ministarstva inostranih poslova?

Trenutno, ne postoji online veza između diplomatskih i konzularnih predstavništava i Ministarstva inostranih poslova.

Uspostavljanje online veze, odnosno viznog informacionog sistema, planira se u narednom periodu, kada se budu obezbijedila odgovarajuća finansijska sredstva.

Vizni informacioni sistem MIP-a trebalo bi da bude povezan sa informacionim sistemom integrisanog upravljanja granicom.

32. Da li postoji nacionalni registar/baza podataka viza (uključujući odobrene vize i odbijene zahtjeve za vize)?

U članu 97 stav 2 Zakona o strancima, (Sl.list CG, br. 82/08, u primjeni od 01.01.2009.g) propisano je da organ državne uprave nadležan za inostrane poslove vodi evidencije o: izdatim

vizama, odbijenim zahtjevima za izdavanje vize i poništenim vizama, o izdatim posebnim ličnim kartama za strance i izdatim putnim listovima za strance u drugoj državi. Takođe usvojen je i Pravilnik o vizama i viznim obrascima (Sl. list CG, br. 64/09), kojim se bliže uređuje sadržaj i način vođenja evidencija o izdatim vizama, evidencija o odbijenim zahtjevima i evidencija o poništenim vizama. Na osnovu navedene regulative evidencije o vizama se vode u elektronskoj formi i sastavni su dio viznog informacionog sistema, takođe, evidencija se može voditi u obliku knjige koja mora biti ovjerena, prošivena, a stranice označene brojevima i koja se zaključuje na kraju kalendarske godine, na stranici posljednjeg upisanog stranca ili nakon što se sve stranice popune.

U tom smislu, nacionalni registar/elektronska baza podataka o vizama, kao sastavni dio viznog informacionog sistema još uvijek nije u potpunosti uspostavljen.

33. Kakav je vaš kapacitet za otkrivanje falsifikovanih dokumenata?

Službenici granične policije prilikom edukacije, na kursevima osnovnog policijskog obrazovanja, upoznaju se sa tehnikama izrade i zaštitnim elementima putnih isprava kao i sa metodama i načinima otkrivanja falsifikata.

Takođe, na Policijskoj akademiji u Danilovgradu redovno se, uz učešće međunarodnih eksperata, organizuju seminari i specijalistički kursevi za službenike granične policije radi obuke i upoznavanja sa najnovijim sigurnosnim metodama koje se primjenjuju prilikom izrade putnih isprava radi zaštite od falsifikata i prezentuju se primjeri falsifikata iz prakse.

Na graničnim prelazima u Crnoj Gori postoje uređaji za otkrivanje falsifikata proizvođača "Entac Uvec Pass/d" i "Projectina", koji u sebi sadrže lupu i lampu sa UV zracima.

Na najfrekventnijim graničnim prelazima, na kojim je instaliran uređaj za mašinsko čitanje dokumenata "CROSS MATCH A100", službenici granične policije za otkrivanje falsifikovanih dokumenata koriste karakteristike ovog uređaja kao što je :

mogućnost skeniranja dokumenata u visokoj rezoluciji (400Dpi);

skeniranje dokumenata pod UV, IR i White Light;

skener RFID-a po ICAO/ISO standardima, i

provjera Kinograma i OVD sigurnosnih elemenata.

Sa ovih graničnih prelaza, direktno preko INTERPOL-ovog "MIND" sistema I - 24/7 ili posredno preko baze podataka Policije, policija ima softversku kontrolu validnosti unesenih ili očitanih podataka, provjerom u nacionalnoj i INTERPOL-ovoj bazi podataka ukradenih putnih isprava (I24/7). Provjera kroz sistem INTERPOL-a se obavlja svakodnevno za veliki broj lica.

Na četiri granična prelaza (aerodromski granični prelazi "Aerodrom Podgorica" i "Aerodrom Tivat", granični prelaz prema Republici Hrvatskoj "Debeli Brijeg" i lučki granični prelaz za međunarodni putnički saobraćaj "Luka Bar") postoji i savremeni moderni uređaj "Docubox Dragon Pia 5/ICAO/IPI/PC", koji ima razne mogućnosti za otkrivanje falsifikata putnih isprava.

Ukoliko se na graničnim prelazima, prilikom granične kontrole, utvrdi da postoji osnov sumnje da je neko lice prezentovalo ili da posjeduje putnu ispravu ili drugi dokument sa mogućim znakovima falsifikovanja, to lice se zajedno sa putnom ispravom-dokumentom predaje službenicima Sektora kriminalističke policije nadležne organizacione jedinice Policije u tom mjestu na dalji postupak.

Takođe, u okviru Policije Crne Gore, od 16.12.2008. godine otvoren je i počeo sa radom Forenzički centar sa sjedištem u Danilovgradu.

U organizacionoj strukturi Forenzičkog centra, pored ostalih grupa i poslova funkcioniše Grupa za ispitivanje rukopisa, dokumenata i informacionih tehnologija. Grupa je kadrovski i tehnički sposobljena da vrši vještacenja raznih dokumenata (putnih isprava, viza, ličnih karata, vozačkih dozvola i dr.), dostavljenih od strane područnih jedinica Policije, kao i pravosudnih organa. Službenici koji rade na ovim poslovima su prošli potrebnu specijalističku obuku u okviru samog

Centra, a sticanje novih znanja, razmjena iskustava i informacija se vrši kroz prisustva seminarima i predavanjima, kao i kontakte sa drugim forenzičkim centrima.

Ispitivanja dokumenata se vrše na uređaju "Projectina Docubox Dragon" i "Foster+Freeman VSC 4", koji posjeduju mogućnost primjene UV, transparentnog, bijelog, IR, bočnog i Lumi svjetla uz izmjenu filtera. Primjenom Retro svjetla moguće je ispitivanje retro-reflektivnih elemenata na laminatima i na hologramima.

Vještačenje dokumenata se zasniva na utvrđivanju autentičnosti samog obrasca isprave, kao i ispitivanju da li je eventualno bilo nekih izmjena u okviru istih, od čega zavisi autentičnost dokumenta. Nakon završenih ispitivanja, daje se nalaz i mišljenje, na osnovu kojeg se vrše dalje procesne i sudske radnje.

U 2008. godini i u prvih šest mjeseci 2009. godine, Forenzičkom centru je dostavljeno ukupno 3055 dokumenata za vještačenje. Vrsta dostavljenih dokumenata je prikazana u sljedećoj tabeli.

Vrsta dokumenta	Putne isprave	Lične karte	Vozačke dozvole	Saobr. dozvole	Vize	Ukupno
u toku 2008. godine	44	41	88	2257	-	2430
u prvih šest mjeseci 2009. godine	11	14	15	581	4	625
br.konstatovanih falsifikata	31	31	31	64	3	160

Forenzički centar je 24.05.2009. godine, na redovnoj sjednici ENFSI-a (European network of forensic scientis institutes) u Ankari, zvanično primljen u Evropsko udruženje evropskih naučnih institucija.

34. Da li postojeće vize dozvoljavaju podnosiocima zahtjeva da rade u vašoj zemlji bez boravišne dozvole ili radne dozvole?

S obzirom da je viza prema Zakonu o strancima definisana kao odobrenje koje strancu omogućava ulazak, boravak, i tranzit preko teritorije Crne Gore u određenom periodu, i da ne predstavlja odobrenje za rad u Crnoj Gori, lice koje namjerava da radi u Crnoj Gori mora dobiti odobrenje privremenog boravka radi zapošljavanja ili sezonskog rada, a na osnovu prethodno izdate radne dozvole.

35. Da li vaše zakonodavstvo predviđa neku odredbu za kažnjavanje lica koja ulaze na vašu teritoriju bez pasoša? Ako ne predviđa, da li vaši organi imaju namjeru da uvedu neke izmjene i dopune u tom smislu i kada će se to uraditi?

U kaznenim odredbama Zakona o graničnoj kontroli (Sl. list CG, br. 72/09) u članu 67 je propisano da će se kaznom od dvostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniti za prekršaj fizičko lice ako:

- pređe državnu granicu van graničnog prelaza ili pređe ili pokuša preći granični prelaz bez važeće putne isprave ili druge isprave propisane za prelazak državne granice van vremena

koje je određeno za odvijanje saobraćaja na graničnom prelazu ili suprotno načinu koji je u skladu sa namjenom graničnog prelaza, i

- ne stavi na uvid isprave propisane za prelazak državne granice ili se ne podvrgne graničnoj provjeri ili napusti područje graničnog prelaza dok se ne izvrši granična provjera ili izbjegava, odnosno pokušava izbjegći graničnu provjeru.

U kaznenim odrebama Zakona o strancima (Sl. list CG, br. 82/08) u članu 100 je, između ostalog, propisano da će se novčanom kaznom od trostrukog do petnaeststrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniti za prekršaj stranac ako ulazi u Crnu Goru i boravi na njenoj teritoriji bez važeće putne isprave u kojoj je unijeta viza ili odobrenje boravka.

Za navedeni prekršaj se strancu može izreći i zaštitna mjera udaljenja sa teritorije Crne Gore u trajanju do jedne godine, samostalno ili uz novčanu kaznu.

U članu 405 Krivičnog zakonika (Sl. list RCG, br. 70/03, 13/04, 47/06, 40/08) je propisano da:

1. ko bez propisane dozvole pređe ili pokuša da pređe granicu, naoružan ili upotrebom nasilja, kazniće se zatvorom do jedne godine.
2. ko se bavi nedozvoljenim prebacivanjem drugih lica preko granice ili ko iz koristoljublja omogućava drugom nedozvoljeni prelaz granice ili nedozvoljen boravak ili tranzit, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.
3. ako je djelo iz stava 2 ovog člana učinjeno od strane više lica na organizovan način, zloupotrebo službenog položaja ili na način kojim se ugrožava život ili zdravlje lica, čiji se nedozvoljeni prelaz granice, boravak ili tranzit omogućava ili je krijumčaren veći broj ljudi, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.
4. sredstva namijenjena ili upotrijebljena za izvršenje djela iz st. 1 do 3 ovog člana oduzeće se.

36. U kojim slučajevima se vize mogu izdavati na graničnom prelazu? Koliko često se to radi?

Shodno odredbama Zakona o strancima (Sl. list CG, br. 82/08) vizu izdaje diplomatsko, odnosno konzularno predstavništvo Crne Gore. Izuzetno, ako to zahtijevaju humanitarni, lični ili profesionalni razlozi Policija na graničnom prelazu može izdati:

- vizu za kratki boravak (viza C) za jedan ulazak i boravak do 15 dana;
- tranzitnu vizu (viza B) za jedan tranzit do 5 dana, i
- tranzitnu vizu (viza B) pomorcu ili grupi pomoraca.

Za prvih sedam mjeseci 2009.godine, na graničnim prelazima je izdato 707 viza (januar 271, februar 151, mart 94, april 68, maj 37, jun 36 i jul 50). Donošenjem Uredbe o viznom režimu (Sl. list CG, br. 18/09) znatno je smanjen broj zahtjeva za izdavanje viza. Vize su uglavnom izdate pomorcima, licima koja dolaze u zvanične posjete Crnoj Gori, kao i državljanima država u kojima Crna Gora nema diplomatsko konzularna predstavništva, a koji zbog kratkog vremenskog perioda nijesu mogli da podnesu zahtjev u nekoj drugoj državi.

37. Da li imate sporazume sa trećim zemljama da izdaju vize u vaše ime? U tom slučaju, kako se obezbeđuje ocjena svakog takvog zahtjeva?

Crna Gora je zaključila bilateralne sporazume o viznim pitanjima i konzularnoj zaštiti sa Republikom Srbijom (17. februara 2007.) i Republikom Bugarskom (20. maja 2008), na osnovu kojih diplomatsko-konzularna predstavništva tih zemalja, u zemljama u kojima Crna Gora nema svoja DKP, izdaju vize za ulazak u Crnu Goru i pružaju konzularnu zaštitu crnogoraskim

državljanima. DKP Republike Bugarske izdaju vize i zastupaju interes Crne Gore u Jermeniji, Azerbejdžanu i Gruziji, a postignut je dogovor da se sporazum proširi i na Kazahstan i Moldaviju.

Po prijemu zahtjeva za izdavanje vize za Crnu Goru, diplomatsko-konzularna predstavnštva navedenih zemalja dostavljaju zahtjev na odobrenje nadležnim organima Crne Gore - Ministarstvu inostranih poslova Crne Gore (Sektor za konzularne poslove i dijasporu) i Upravi policije. Viza se može izdati tek nakon dobijanja odobrenja od ovih organa.

Spoljne granice i Šengenski sporazum

38. Molimo da dostavite informacije o zakonima i drugim propisima kojima se reguliše područje upravljanja granicama u vašoj zemlji.

Zakonom o nadzoru državne granice (Sl. list RCG, br. 72/05), uređen je nadzor državne granice, način obavljanja kontrole prelaska državne granice Crne Gore, kontrola u unutrašnjosti, međunarodna granična policijska saradnja i saradnja službi na državnoj granici.

Nadzor državne granice je, u smislu ovog zakona, kontrola prelaska državne granice i zaštita granice, koja se vrši radi:

- obezbjeđenja nepovrijedivosti državne granice;
- zaštite života i zdravlja ljudi;
- sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja, i pronalaženja i hvatanja njihovih izvršilaca;
- sprječavanja nezakonitih migracija;
- sprječavanja i otklanjanja drugih aktivnosti i radnji kojima se ugrožava javna bezbjednost.

Novi Zakon o graničnoj kontroli (Sl. list CG, br. 72/09) u cijelosti je usaglašen sa Šengenskim kodeksom o granicama i zakonodavstvom Evropske unije. Vlada je utvrdila Prijedlog novog zakona o graničnoj kontroli.

Ciljevi koji se žele postići donošenjem ovog Zakona su: obezbjeđivanje uslova za nesmetan protok ljudi, roba, usluga i kapitala; stvaranje uslova za potpuniju reformu sektora bezbjednosti u smislu boljeg upravljanja granicom, kada su u pitanju nezakonite migracije i svi drugi oblici prekograničnog i organizovanog kriminala; ostvarivanje bolje policijske saradnje i ujednačenost njihovog postupanja, brži protok, razmjena i korišćenje informacija i podataka, posebno na operativnom nivou; propisivanje preciznih i jasnih procedura koje se sprovode na graničnim prelazima.

Podzakonski akt:

- Uredba o vršenju podvodnih aktivnosti u vodama Republike Crne Gore (Sl. list RCG, br. 66/06);

Ostali zakonski propisi i podzakonska akta, koja uređuju ovu oblast su:

1. Zakon o državnoj upravi (Sl. list RCG, br. 38/03 i Sl. list CG, br. 22/08).

Ovim Zakonom je uređen koncept moderne, profesionalne, efikasne i efektivne državne uprave u Crnoj Gori.

Podzakonski akt:

- Uredba o organizaciji i načinu rada državne uprave (Sl. list CG, broj 59/09);
2. Zakon o policiji (Sl. list RCG, br. 28/05) (Aneks 168) (Aneks 169).
Ovim Zakonom uređuju se policijski poslovi, policijska ovlašćenja i dužnosti, status policijskih službenika i kontrola rada Policije i između ostalog, vršenje nadzora i obezbjeđenja državne granice i granična kontrola.

Podzakonski akti:

- Pravilnik o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova (Sl. list CG, br. 5/07);
- Pravilnik o uslovima i načinu izbora policijskog službenika koji se upućuje na rad u inostranstvo (Sl. list CG, br. 32/07);

3. Zakon o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06).

Ovim Zakonom propisuju se principi, uslovi i postupak za davanje azila, priznavanje statusa izbjeglice i odobravanje dodatne i privremene zaštite, organi nadležni za odlučivanje, prava i obaveze lica koja traže azil, kojima je priznat status izbjeglice i odobrena dodatna ili privremena zaštita, kao i razlozi za prestanak i ukidanje statusa izbjeglice i dodatne zaštite i prestanak privremene zaštite u Crnoj Gori.

Podzakonski akti:

- Uredba o sadržaju i načinu vođenja evidencije u oblasti azila (Sl. list CG, br. 09/08);
- Uredba o novčanoj pomoći za lice koje traži azil, kojem je priznat status izbjeglice i kojem je odobrena dodatna zaštita (Sl. list CG, br. 56/08);
- Odluka o izgledu i sadržaju obrazaca i načinu izdavanja isprava licu koje traži azil, licu kojem je priznat status izbjeglice, licu kojem je odobrena dodatna zaštita i licu kojem je odobrena privremena zaštita (Sl. list CG, br. 13/09);
- Pravilnik o obrascima zahtjeva za dobijanje azila i zapisnika o usmeno podnešenom zahtjevu za dobijanje azila (Sl. list CG, br. 4/07);
- Pravilnik o postupku i načinu uzimanja fotografije, otisaka prstiju, potpisa i drugih podataka od lica koje traži azil (Sl. list CG, br. 4/07);

4. Zakon o strancima (Sl. list CG, br. 82/08) uređuju se uslovi za ulazak, kretanje i boravak stranaca na teritoriji Crne Gore.

Podzakonski akti:

- Uredba o viznom režimu (Sl. list CG, br. 18/09) ;

U toku je izrada ostalih podzakonskih akata za sprovođenje Zakona o strancima.

5. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (Sl. list CG, br. 79/08).

Ovim Zakonom se obezbjeđuje zaštita podataka o ličnosti pod uslovima i na način propisan ovim Zakonom, a u skladu sa principima i standardima sadržanim u potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i osnovnim slobodama i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava.

6. Zakon o tajnosti podataka (Sl. list CG, br. 14/08).

Ovim Zakonom propisuje se jedinstven sistem određivanja tajnosti podataka, pristupa tajnim podacima, čuvanja, korišćenja, evidencije i zaštite tajnih podataka.

Podzakonski akti:

- Uredba o načinu i postupku označavanja tajnosti podataka (Sl. list CG, br. 67/08);
- Uredba o evidenciji tajnih podataka (Sl. list CG, br. 67/08);
- Uredba o bližim uslovima i načinu sprovođenja mjera zaštite tajnih podataka (Sl. list CG, br. 72/08);
- Pravilnik o sadržini i obliku dozvole za pristup tajnim podacima (Sl. list CG, br. 71/08);

7. Krivični zakonik (Sl. list RCG, br. 70/03, 13/04, 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08).

Ovim Zakonom je, između ostalog, propisano krivično djelo nedozvoljeni prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi (član 405).

8. Zakon o prekršajima (Sl. list RCG, br. 25/94).

Ovim Zakonom uređuju se uslovi prekršajne odgovornosti, uslovi za propisivanje i primjenu prekršajnih sankcija, sistem sankcija, prekršajni postupak, postupak izvršenja rješenja o prekršaju i organizacija i rad organa za prekršaje.

9. Zakon o oružju (Sl. list RCG, br. 49/04 i Sl. list CG, br. 49/08).

Ovim Zakonom su propisani uslovi za nabavku, držanje, nošenje, proizvodnju, promet i prevoz oružja i municije, kao i način postupanja sa oružjem.

Podzakonski akti:

- Pravilnik o programu i načinu osposobljavanja za držanje i nošenje i pravilnu upotrebu vatrengog oružja (Sl. list RCG, br. 5/05);
- Pravilnik o obrascima isprava o oružju i municiji (Sl. list RCG, br. 2/05 i Sl. list CG, broj 35/08);
- Pravilnik o obrascima i načinu vođenja evidencija o oružju i municiji (Sl. list RCG, br. 2/05);
- Pravilnik o prostornim i tehničkim uslovima za bezbjednu proizvodnju i smještaj oružja i municije (Sl. list RCG, br. 2/05);

10. Zakon o registrima prebivališta i boravišta (Sl. list CG, br. 13/08).

Ovim Zakonom ustanovljava se i uređuje način vođenja registra prebivališta i registra boravišta crnogorskih državljanina i stranaca, kao i način dopune, korišćenja i zaštite podataka.

U toku je izrada podzakonskih propisa za sprovođenje zakona.

11. Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (Sl. list CG, br. 4/08).

Ovom Konvencijom se uređuju mjere kontrole na granicama koje su neophodne za spriječavanje i otkrivanje trgovine ljudima.

12. Carinski zakon (Sl.list RCG br. 7/02, 38/02, 72/02, 21/03, 31/03, 29/05, 66/06, i Sl.list CG, br. 21/08).

Ovim Zakonom uređuju se carinski postupak, prava i obaveze lica koja učestvuju u carinskom postupku i prava, obaveze i ovlašćenja organa nadležnog za carinjenje robe.

Podzakonski akti:

- Uredba za sprovođenje Carinskog zakona (Sl. list RCG, br. 15/03, 81/06 i Sl.list CG, br. 38/08);
- Uredba o postupku ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja carine (Sl. list RCG, br. 22/03);
- Uredba o odloženom plaćanju carinskog duga (Sl. list CG, br. 25/09);
- Uredba o vrsti, visini i načinu plaćanja naknade za usluge carinskog organa (Sl. list CG, br. 47/08);
- Uredba o bližem postupku i uslovima za otvaranje slobodnih carinskih prodavnica (Sl.list RCG, br. 43/05);
- Uredba o postupanju carinskog organa sa robom za koju postoji osnovana sumnja da se njome povrjeđuju prava intelektualne svojine (Sl.list RCG, broj 25/05 i Sl.list CG, broj 16/08);
- Uredba o uslovima za obavljanje poslova zastupanja pred organima carinske službe (Sl. list RCG, br. 20/03, 62/04);
- Uredba o uslovima i načinu prodaje carinske robe i drugim postupcima sa carinskom robom (Sl. list RCG, br. 22/03, 62/04);

- Uredba o izdavanju uvjerenja koja prate robu pri izvozu, uvozu ili tranzitu (Sl. list RCG, br. 41/05);
 - Pravilnik o obliku, sadržaju, načinu podnošenja i popunjavanja carinske deklaracije i zbirne prijave (Sl.list RCG, br. 16/03, 43/04, 2/05, 14/05, 48/07);
 - Pravilnik o vrstama i načinu upotrebe carinskih obilježja (Sl. list RCG, br. 49/05);
 - Pravilnik o posebnim mjerama carinskog nadzora i carinskom postupku za robe koje se koriste za snabdijevanje prevoznih sredstava u međunarodnom saobraćaju (Sl. list RCG, br. 78/06, 57/07);
 - Uputstvo o uslovima i načinu pod kojim iznos carinskog duga umjesto dužnika može da plati treće lice (Sl. list RCG, br. 19/04);
 - Uputstvo o posebnim mjerama carinskog nadzora pri stavljanju robe u slobodan promet, odnosno u postupku izvoza i tranzita šećera (Sl. list RCG, br. 37/03);
 - Uputstvo o posebnim mjerama carinskom nadzora pri stavljanju cigareta u postupak tranzita, izvoza i ponovnog izvoza (Sl. list RCG, br. 14/07);

13. Zakon o carinskoj tarifi (Sl.list RCG, broj 75/05 i 17/07).

Ovim Zakonom uređuje se carinska stopa u iznosima utvrđenim carinskom tarifom, na robu koja se uvozi na carinsko područje Crne Gore.

Podzakonski akt:

- Uredba o usklađivanju nomenklature Carinske tarife za 2009.godinu (Sl. list CG, br. 78/08);

14. Zakon o carinskoj službi (Sl. list RCG, br. 7/02 i 29/05).

Ovim zakonom uređuje se djelokrug rada organa nadležnog za carinske poslove, prava, obaveze i odgovornosti carinskih službenika.

15. Zakon o bezbjednosti hrane (Sl. list CG, br. 14/07).

Ovim Zakonom uređuju se osnove i načela za obezbjeđenje visokog nivoa zaštite života i zdravlja ljudi, zaštite interesa potrošača i zahtjevi u oblasti proizvodnje i prometa bezbjedne hrane i hrane za životinje.

16. Zakon o inspekcijskom nadzoru (Sl. list RCG, br. 39/03).

Ovim Zakonom uređuju se svi relevantni elementi inspekcijskog nadzora kojima se obezbjeđuje uvid u rad i postupanje ustanova, pravnih lica, državnih organa i organa opštine, Glavnog grada, Prijestonice i Republike, fizičkog lica i drugog subjekta u pogledu pridržavanja propisa i preduzimanje odgovarajućih mjera. Obuhvata opšta pitanja o vršenju inspekcijskog nadzora, načela inspekcijskog nadzora, obaveze i ovlašćenja inspektora, prava i obaveze subjekata nadzora i drugih lica, postupak inspekcijskog nadzora, posebne radnje inspekcijskog postupka, odnose inspekcijskih i drugih organa, troškove inspekcijskog postupka, zajedničko vršenje inspekcijskog nadzora i statusna pitanja i odgovornost inspektora.

17. Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (Sl. list RCG, br. 32/05).

Ovim Zakonom utvrđuju se zarazne bolesti koje ugrožavaju zdravje stanovništva Crne Gore, kao i infekcije koje nastaju kao posljedica obavljanja zdravstvene djelatnosti, mjere za njihovo sprečavanje i suzbijanje, nadležni subjekti za njihovo sprovođenje, način obezbjeđivanja sredstava za njihovo sprovođenje, kao i vršenje nadzora nad izvršavanjem ovog zakona.

18. Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja (Sl. list RCG, br. 28/06).

Ovim zakonom uređuju se zdravstvena zaštita bilja i biološke mjere za zaštitu bilja, mjere za sprječavanje unošenja i širenja štetnih organizama i mjere za suzbijanje štetnih organizama na bilju, biljnim proizvodima i objektima pod nadzorom, kao i druga pitanja od značaja za zdravstvenu zaštitu bilja.

19. Zakon o sadnom materijalu (Sl. list RCG, br. 28/06).

Ovim zakonom uređuju se uslovi i način proizvodnje, prometa i uvoza sadnog materijala voćaka, vinove loze, hmelja, ukrasnog, ljekovitog i aromatičnog bilja, postupak priznavanja sadnog materijala, upis sorti i podloga u Registar sorti podloga sadnog materijala i druga pitanja od značaja za proizvodnju i promet sadnog materijala.

20. Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja (Sl. list RCG, br. 28/06).

Ovim zakonom uređuju se uslovi i način proizvodnje, dorade, kontrole, postkontrole, ispitivanje kvaliteta, promet i uvoz sjemena žita, industrijskog, krmnog, povrtarskog, ljekovitog, aromatičnog i začinskog bilja, cvijeća, krtola, lukovica, češnjeva, rasada, rizoma, micelija jestivih i ljekovitih gljiva, priznavanje sorti poljoprivrednog bilja, upis sorti u Registar sorti poljoprivrednog bilja i druga pitanja od značaja za prizvodnju i promet sjemenskog materijala.

21. Zakon o zaštiti biljnih sorti (Sl. list RCG, br. 48/07 i 48/08).

Ovim zakonom uređuju se uslovi i postupak zaštite biljnih sorti kao i prava i obaveze nosilaca oplemenjivačkog prava.

22. Zakon o sredstvima za zaštitu bilja (Sl. list CG, br. 51/08).

Ovim zakonom uređuje se način klasifikacije, registarcija, promet i upotreba sredstava za zaštitu bilja i aktivnih materija, maksimalno dozvoljeni nivo rezidua sredstava za zaštitu bilja, način vođenja registara i evidencija, razmjena podataka i druga pitanja od značaja za sredstva za zaštitu bilja.

23. Zakon o sredstvima za ishranu bilja (Sl. list RCG, br. 48/07).

Ovim zakonom uređuju se uslovi za proizvodnju, promet, karakteristike i primjenu sredstava za ishranu bilja, kao i druga pitanja od značaja za proizvodnju i promet sredstava za ishranu bilja.

24. Zakon o ratifikaciji međunarodne konvencije o zaštiti bilja (Sl. list CG, br. 8/08).

25. Zakon o genetički modifikovanim organizmima (Sl. list CG, br. 22/08).

Ovim zakonom uređuju se uslovi za upotrebu genetički modifikovanih organizama i proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od genetski modifikovanih organizama, njihovu upotrebu u zatvorenim sistemima i namjerno uvođenje u životnu sredinu, kao i stavljanje u promet, rukovanje, prevoz, pakovanje, tranzit (provoz) preko teritorije Crne Gore, obilježavanje, preradu i mjere za sprječavanje i otklanjanje štetnih efekata.

Podzakonski akti:

- Pravilnik o uslovima za proizvodnu liniju, promet, uvoz i uzorkovanje pesticida i đubriva (Sl. list SRJ, br. 12/99)
- Pravilnik o zdravstvenom pregledu pošiljaka bilja u prometu preko državne granice (Sl. list SRJ, br. 69/99)
- Pravilnik o vrstama ambalaže za pesticide i đubriva i o uništavanju pesticida i đubriva (Sl. list SRJ, br. 35/99).
- Pravilnik o stavljanju u promet genetički modifikovanih organizama i proizvoda od genetički modifikovanih organizama (Sl. list SRJ, br. 62/02),
- Pravilnik o ograničenoj upotrebi genetički modifikovanih organizama (Sl. list SRJ, broj 62/02),
- Pravilnik o načinu obilježavanja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda dobijenih od genetički modifikovanih organizama (Sl. list SCG, br. 06/03),
- Pravilnik o sadržini i podacima registra genetički modifikovanih organizama i proizvoda od genetički modifikovanih organizama (Sl. list SRJ, br. 66/02)
- Naredba o vrstama sadnog materijala iz uvoza i praćenju zdravstvenog stanja kod krajnjeg korisnika (Sl. list SRJ, br. 8/99)
- Naredba o zabrani uvoza i prevoza pojedinih vrsta bilja i određivanju karantinskog nadzora nad pojedninim vrstama bilja koje se uvoze radi gajenja (Sl. list SRJ, br. 65/99)

- Lista karantinski štetnih organizama (Sl. list SRJ, br. 8/99)
- Lista ekonomski štetnih organizama (Sl. list SRJ, br. 65/99 i 67/99)

26. Zakon o veterinarstvu (Sl. list RCG, br. 11/04 i 27/07)

Ovim zakonom uređuju se: zarazne bolesti životinja, spječavanje pojave, suzbijanje i iskorjenjivanje zaraznih bolesti životinja, preventivne veterinarske mjere, obavezan obim zdravstvene zaštite životinja, zaštita dobrobiti životinja, finansiranje zdravstvene zaštite životinja, organizovanje pravnih lica za obavljanje veterinarske djelatnosti, obezbjeđivanje vršenja poslova od javnog interesa, kao i druga pitanja od značaja za obavljanje veterinarske djelatnosti.

27. Zakon o zaštiti dobrobiti životinja (Sl. list CG, br. 14/08)

Ovim zakonom uređuju se prava, obaveze i odgovornosti fizičkih i pravnih lica za zaštitu dobrobiti životinja u pogledu zaštite životinja od mučenja, pri držanju i uzgoju, usmrćivanju i klanju, pri obavljanju zahvata na životnjama, prevozu i vršenju eksperimenata pravila postupanja sa životnjama, kao i druga pitanja od značaja za zaštitu dobrobiti životinja.

39. Da li u vašoj zemlji postoji strategija integrisanog upravljanja granicama (IBM) i akcioni plan o IBM? Ako postoji, opišite osnovne komponente vaše strategije integrisanog upravljanja granicama i aktuelnu fazu u sprovođenju važećeg akcionog plana o IBM.

Strategija integrisanog upravljanja granicom, usvojena je 23. februara 2006. godine, i Akcioni plan za sprovođenje strategije, 7. decembra 2006. godine, za period od 2006 do 2013. godine.

Aktivnosti definisane u Akcionom planu za sprovođenje Strategije svrstane su u kratkoročne aktivnosti, do kraja 2007. godine, srednjoročne do kraja 2009. godine i dugoročne do kraja 2012. godine.

Strategija i Akcioni plan su urađeni na osnovu Smjernica Evropske komisije za integrисано upravljanje granicom na Zapadnom Balkanu, kao i Šengen kataloga preporuka i najbolje prakse u kontroli granica Generalnog sekretarijata Savjeta Europe iz 2002. godine.

Strategijom i Akcionim planom stvoreni su uslovi za usaglašeno sprovođenje aktivnosti svih službi uključenih u integrисано upravljanje granicom, u skladu sa njihovim nadležnostima, kako bi se uspostavio efikasan i rizicima prilagođen sistem usklađen sa standardima Evropske unije. Sljedeća faza razvoja sistema integrisanog upravljanja granicom odnosi se na preuzimanje odgovornosti za efikasno upravljanje spoljnim granicama Evropske unije, a nakon toga usklađenost sa zahtjevima Šengena.

Strategija integrisanog upravljanja granicom sadrži osnovne smjernice, odnosno aktivnosti koje treba preduzeti, kako bi se razvio Akcioni plan za njeno sprovođenje, i to: institucionalni okvir službi: Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, Ministarstva zdravlja, Uprave policije-Granične policije, Uprave carina, Veterinarske i Fitosanitarne uprave; koordinirajuće mehanizme; saradnju; resurse i rokove za implementaciju Strategije.

Vlada Crne Gore obrazovala je Međuresorsku komisiju za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom i Akcionog plana za njeno sprovođenje 12.. novembra 2007. godine.

Međuresorska komisija je Vladino tijelo sa zadatkom da koordinira i unaprijedi saradnju nadležnih službi koje upravljaju granicom, a to su: Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprava policije, Uprava carina, Veterinarska i Fitosanitarna uprava, kako bi se pojednostavili i sinhronizovali postupci graničnih procedura, shodno nadležnostima poboljšao kvalitet rada, efikasnost i usklađenost postupaka sa standardima Evropske unije i dostizanja neophodnog nivoa bezbjednosti granica, kao dijela ukupnog bezbjednosnog sistema Crne Gore.

U skladu sa Strategijom za integrисано upravljanje granicom i Akcionim planom Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprava policije, Uprava carina, Fitosanitarna i Veterinarska uprava, zaključili su:

- Sporazum o međusobnoj saradnji u integrисаном upravljanju granicom, 3. februara 2009. godine, radi unaprjeđenja međusobne saradnje i povećanja efikasnosti u radu;
- Poseban sporazum o obrazovanju koordinacionih timova za sprovođenje Strategije i Akcionog plana, 5. maja 2009. godine, kojim je formirano sedam koordinacionih timova na regionalnom nivou i 28 stručnih timova na graničnim prelazima;.

- Poseban sporazum o kućnom redu na graničnim prelazima, 5. maja 2009. godine, kojim su propisana opšta pravila unutrašnjeg reda na graničnim prelazima, koja se odnose na korišćenje objekata, sredstava i opreme, standarde higijene i ponašanje službenika koji rade na graničnim prelazima i zaposlene u privrednim društвима, u objektima komercijalnog sadržaja.

- Metodologiju rada koordinacionih timova u sprovođenju Strategije, koju je pripremio Stručni tim Međuresorske komisije, 9. juna 2009. godine.

Međuresorska komisija za sprovođenje Strategije, informiše Vladu šestomjesečnim izvještajima o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije, nakon čega Vlada donosi odgovarajuće zaključke u cilju ostvarivanja dinamike sprovođenja Akcionog plana u ovoj oblasti.

40. Kako su uređene nadležnosti ministarstava u pogledu upravljanja granicama (upravni aranžmani)?

Vlada Crne Gore utvrđuje granične prelaze, u skladu sa međunarodnim sporazumima, i definiše: područje graničnog prelaza, uslove za uređivanje i opremanje graničnih prelaza za bezbjedno odvijanja granične kontrole, saglasno međunarodnim standardima i uslovima; imenuje komisiju za poslove razgraničenja i utvrđivanja državne granice; zaključuje sporazume o državnoj granici i zaključuje sporazume sa drugim državama o međunarodnoj policijskoj saradnji.

Poslovi u vezi upravljanja državnom granicom su u nadležnosti određenih ministarstava i organa uprave, a uređeni su na sljedeći način:

- **Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave**

Služba za integrисано upravljanje granicom i graničnim prelazima, kao posebna organizaciona jedinica Ministarstva, vrši poslove bezbjednosti državne granice, integrисанog upravljanja granicom i gazdovanja graničnim prelazima, kao i poslove koji se odnose na organizaciju i finansiranje izgradnje, rekonstrukcije, modernizacije i održavanja graničnih prelaza, zatvaranje sporednih puteva koji izlaze na graničnu liniju, izradu strategije i godišnjih planova upravljanja graničnim prelazima.

- **Ministarstvo inostranih poslova**

Vrši poslove bilateralne saradnje sa drugim državama, izdavanje diplomatskih i službenih isprava, izdavanje diplomatskih odobrenja za prelet, pruža stručnu pomoć Komisiji koja obavlja poslove razgraničenja i utvrđivanja državne granice i pripreme za zaključivanje međunarodnih sporazuma o državnoj granici, utvrđuje i rješava granične incidente.

- **Ministarstvo uređenja prostora i zaštite životne sredine**

Vrši poslove izdavanja odobrenja za izgradnju i postavljanje objekata i instalaciju opreme na području graničnog prelaza, izdaje saglasnost u postupku donošenja generalnih i detaljnih urbanističkih planova, kojima se uređuje prostor koji doseže do 100 metara od granične linije.

- **Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija**

Vrši poslove označavanja graničnih prelaza i njihovog područja, propisanim oznakama.

- **Ministarstvo zdravlja**

Vrši poslove nadzora na granicama, propisane Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti i Zakonom o bezbjednosti hrane, preko Odsjeka za poslove zdravstveno-sanitarne inspekcije.

- **Uprava policije**

Sektor granične policije, kao posebna organizaciona jedinica Uprave Policije, vrši poslove zaštite i kontrole prelaženja državne granice.

- **Uprava carina**

Vrši poslove koji se odnose na carinski nadzor, carinjenje i kontrolu roba.

- **Uprava za nekretnine**

Obavlja poslove premjera, označavanja, održavanja i obnavljanja graničnih oznaka na državnoj granici i održavanja granične linije, kao i pripremu dokumentacije i vođenje evidencije o državnoj granici.

- **Veterinarska i Fitosanitarna uprava** vrše poslove veterinarske i fitosanitarne granične kontrole.

41. Postoji li centralizovano i jasno strukturirano javno tijelo sa neposrednom linijom komande između jedinica granične policije?

Uprava policije je formirana Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave (Sl. list RCG, br. 28/05), kojom su Upravi policije date precizno utvrđene nadležnosti, prava i obaveze.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji u okviru Uprave policije organizovan je Sektor granične policije, koji je centralizovan, jasno strukturisan i postoji direkstan komandni lanac između jedinica granične policije na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou.

Na nacionalnom nivou (Policija Crne Gore), u okviru Sektora granične policije organizovana su četiri odsjeka, i to:

1. Odsjek za nadzor državne granice;
2. Odsjek za kontrolu prelaženja državne granice;
3. Odsjek za operativni rad, i
4. Odsjek za strance i suzbijanje nezakonitih migracija.

Na regionalnom nivou, organizovano je osam ispostava granične policije, i to:

1. Ispostava granične policije Berane;
2. Ispostava granične policije Pljevlja;
3. Ispostava granične policije Bijelo Polje;
4. Ispostava granične policije Podgorica;
5. Ispostava granične policije Nikšić;
6. Ispostava granične policije Bar;
7. Ispostava granične policije Herceg Novi, i
8. Ispostava granične pomorske policije.

Na lokalnom nivou, organizovano je šesnaest ekspozitura granične policije, i to:

1. Ekspozitura granične policije Plav;
2. Ekspozitura granične policije Rožaje;
3. Ekspozitura granične policije Pljevlja;
4. Ekspozitura granične policije Boljanići;
5. Ekspozitura granične policije Tuzi;
6. Ekspozitura granične policije Aerodrom Podgorica;
7. Ekspozitura granične policije Plužine;
8. Ekspozitura granične policije Banjani;
9. Ekspozitura granične policije Vilusi;
10. Ekspozitura granične policije Ulcinj;
11. Ekspozitura granične policije Luka Bar;
12. Ekspozitura granične policije Sutorina;
13. Ekspozitura granične policije Aerodrom Tivat;

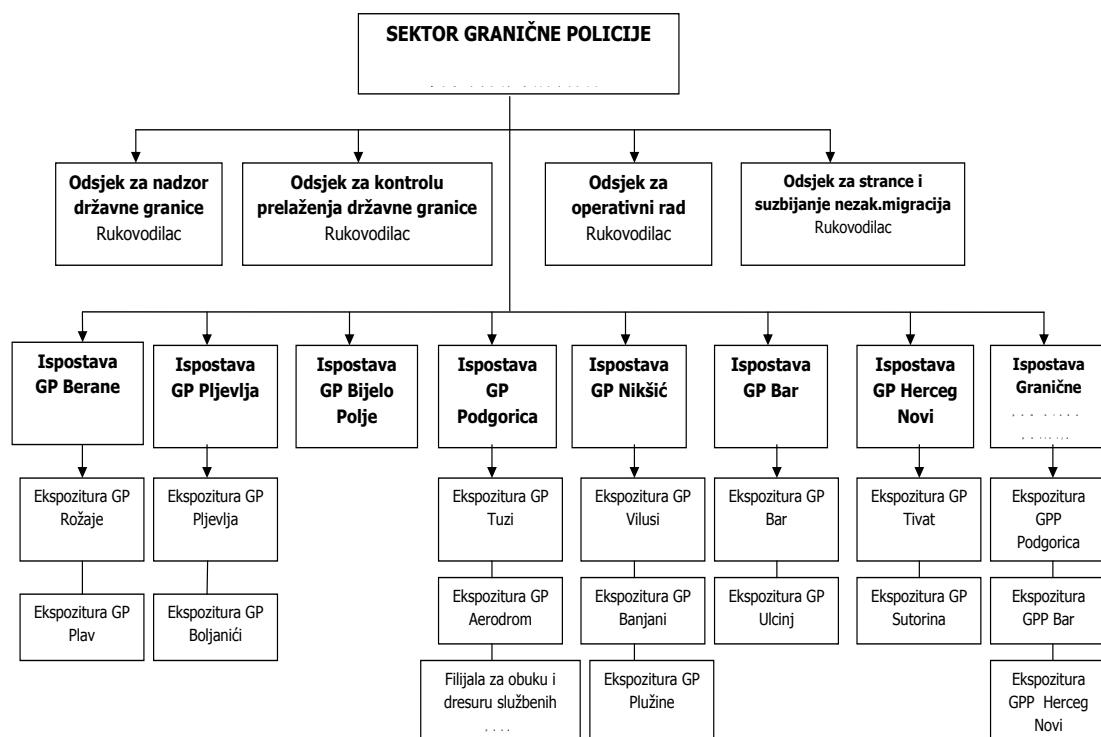
14. Ekspozitura granične pomorske policije Podgorica;
15. Ekspozitura granične pomorske policije Bar, i
16. Ekspozitura granične pomorske policije Herceg Novi.

Granična policija vrši nadzor državne granice Crne Gore u dužini od 840,4 km, od čega 571,6 km na kopnu i 268,8 km na vodi (od čega 137 km na moru, 50,5 km na jezerima i 81,3 km na rijekama). Takođe, granična policija vrši kontrolu prelaženja državne granice na 28 graničnih prelaza (od čega je 19 graničnih prelaza za drumski saobraćaj, 5 za pomorski saobraćaj, 2 za vazdušni saobraćaj i 2 granična prelaza za željeznički saobraćaj).

Nadležnosti nad nadzorom državne granice, granična policija je preuzela od bivše Vojske Srbije i Crne Gore, zaključno sa 31.12.2003.godine.

U okviru Sektora granične policije sistematizovano je ukupno 1470 izvršilaca, od čega su 147 starješine, 1312 policijci i 11 službeničkih mesta za administrativne službenike – operatere.

Trenutna popunjenošć granične policije iznosi oko 95 %.

- 42. Postoji li na nacionalnom nivou sveobuhvatna slika stanja koja se stalno ažurira i pokriva sve informacije koje se odnose na upravljanje državnom granicom? Postoji li nacionalni koordinacioni centar, koji 24 sata dnevno, 7 dana sedmično koordinira aktivnosti svih organa koji vrše poslove kontrole granice?**

Na nacionalnom nivou Međuresorska komisija sagledava ukupnu problematiku upravljanja državnom granicom, kao koordinirajuće tijelo sa zadatkom da obezbijedi i unaprijedi saradnju službi, koje imaju nadležnosti na granici. Na osnovu redovnih izvještaja koordinatora timova, usmjerava se rad koordinacionih timova na regionalnom i lokalnom nivou u integriranom upravljanju granicom i vrši nadzor u sprovođenje Strategije.

Koordinatori timova na regionalnom i lokalnom nivou na graničnim prelazima, obrezbjeđuju koordinaciju i saradnju sa Kriminalističkom policijom, Policijom opšte nadležnosti, Tržišnom, Poreskom, Šumarskom, Vodoprivrednom, Ribarskom inspekцијом i organima lokalne samouprave, sa ciljem sprovođenja Strategije, razmjene informacija, analize rizika, operativnog praćenja problematike i na osnovu toga usmjerenošć rada na suzbijanju svih vidova prekograničnog kriminala.

Koordinacioni stručni timovi za integrisano upravljanje granicom na regionalnom i lokalnom nivou funkcionišu 24 časa, sa zadatkom: sinhronizacije aktivnosti graničnih službi; razmjene informacija od značaja za suzbijanje svih vidova organizovanog i prekograničnog kriminala; kontrole prelaska državne granice; kontrole u unutrašnjosti i saradnje službi na državnoj granici; zaštite života i zdravlja ljudi i dr.

Dakle, Međuresorska komisija za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom i Akcionog plana za njeno sprovođenje, na nacionalnom nivou i koordinacioni timovi za sprovođenje Strategije na regionalnom i lokalnom nivou, sagledavaju sveobuhvatnu sliku stanja na državnoj granici, koja se stalno ažurira i na osnovu tih informacija se koordiniraju aktivnosti svih organa koji vrše graničnu kontrolu.

43. Postoji li neki plan za raspoređivanje rezervi, osoblja i opreme kako bi se reagovalo na incidente duž granica?

Postoje planovi za redovno i vanredno angažovanje ljudstva i opreme u cilju obezbeđenja nepovrijedivosti državne granice i otklanjanja opasnosti kojima se ugrožava javna bezbjednost.

Naime, Uprava policije - Sektor granične policije, u čijoj nadležnosti je nadzor državne granice, posjeduje planove redovne i pojačane zaštite, odnosno planove za redovno i vanredno angažovanja organizacionih sastava granične policije za raspoređivanje rezervi, osoblja i opreme, kako bi se reagovalo na incidente duž granice.

Plan se priprema na osnovu procjene bezbjednosti državne granice, a ažurira se svakodnevno, u skladu sa operativno analitičkim praćenjem problematike i analize rizika, i na bazi toga usmjeravaju se aktivnosti redovnih patrola na zaštiti državne granice i angažuju mobilne jedinice sa odgovarajućom opremom u cilju sprječavanja povreda državne granice.

44. Molimo da opišete način na koji se obezbeđuje poznavanje situacije i sposobnost reagovanja na zelenim i plavim granicama. Da li je nivo odgovarajući u odnosu na analizu prijetnji? Koja bi bila osnovna područja u kojima je u tom pogledu potreban dalji razvoj?

Sektor granične policije, iz svog djelokruga rada, vrši nadzor zelene i plave granice kao i kontrolu prelaženja državne granice. Takođe vrši kontrolu kretanja i boravka stranaca, kao i suzbijanje nezakonitih migracija u kojima nema elemenata organizovanosti.

Praćenje situacije na zelenim i plavim granicama se vrši permanentno na osnovu analize rizika, na centralnom nivou (Sektor granične policije – odsjeci po linijama rada), regionalnom nivou (ispostave granične policije) i lokalnom nivou (eksponiture granične policije).

Na osnovu izvršene analize rizika, na nivou ispostava granične policije sačinjeni su planovi redovnog i pojačanog nadzora državne granice, a mjesечно se sačinjavaju planovi angažovanja organa na terenu u vršenju poslova nadzora državne granice u cilju obezbeđenja pravovremenog reagovanja na sve bezbjednosne rizike na zelenoj i plavoj granici.

Na plavoj granici uspostavljen je sistem elektronskog nadzora na Jadranskom moru, Skadarskom jezeru i rijeci Bojani, koji dodatno, u realnom vremenu obezbeđuje poznavanje situacije.

Sposobnost reagovanja na zelenoj i plavoj granici, na moguće prijetnje, je otežana, prevashodno zbog same konfiguracije teritorije i akvatorije, nedostatka savremenih tehničkih sredstava i

limitiranih karakteristika i resursa postojećih tehničkih sredstava, koji su dodatno uslovjeni servisiranjem i ispravnošću.

Smatramo da je potrebno dodatno unaprijediti postojeći sistem analize rizika, na način što će se:

- na svim nivoima opredijeliti službenici koji će se isključivo baviti analizom rizika;
- izvršiti specijalistička obuka nevedenih službenika, i
- obezbijediti tehničke uslove.

Imajući u vidu specifičnost terena i potrebu da se obezbijedi očuvanje unutrašnje bezbjednosti i imovinske sigurnosti pravnih i fizičkih lica, potreban je dalji razvoj u dijelu opremanja i poboljšanja uslova za rad granične policije, kroz tri projekta, koja su predstavljena međunarodnim organizacijama i diplomatskim prestavnicima juna, 2009. godine u Podgorici i to:

- Osmatranje državne granice u svim uslovima;
- Tehnička modernizacija nadzora i graničnih provjera, i
- Opremanje i razvoj granične pomorske policije.

U sklopu instrumenta predpristupne pomoći (IPA) za potrebe Policije u toku je priprema za realizaciju sljedećih projekata:

- Projekat IPA 2008 se odnosi na unapređenje migracione politike i usaglašavanje iste u skladu sa standardima Evropske unije u oblasti migracija, viza i readmisije i izgradnju prihvatišta za strance, kroz jačanje strateških, institucionalnih, operativnih i infrastrukturnih kapaciteta Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprave Policije – Sektora granične policije;
- Projekat IPA 2009 se odnosi na jačanje kapaciteta Policije za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, i implementaciju Strategije za integrисано upravljanje granicom, i
- Projekat IPA 2010 se odnosi na unapređenje postojećeg sistema bezbjednosti i sigurnosti Crne Gore u skladu sa standardima Evropske unije, kroz jačanje administrativnih, tehničkih i infrastrukturnih kapaciteta Policije u oblasti integrisanog upravljanja granicama, obavještajnom radu i borbi protiv droga.

Uprava carina, iz svog djelokruga rada, u skladu sa Carinskim zakonom, vrši nadzor zelene i plave granice u cilju spriječavanja nezakonitog prometa roba preko državne granice.

U toku redovnog rada carinskih službenika prikupljaju se informacije o dešavanjima duž plave i zelene granice:

- na osnovu rada lokalnih obavještajnih carinika raspoređenih po regijama (jug, središnji dio i sjever);
- carinske otvorene linije (počela sa radom 2005. godine), i
- baze podataka, koja sadrži sve podatke o prekršiocima i sumnjivim aktivnostima od 01.01.2004. godine, koje se prikupljaju u Odsjeku za obavještajni rad, gdje se obrađuju i analiziraju.

Na osnovu prikupljenih informacija, kao i iz informacija dobijenih kroz međunarodnu saradnju, stiče se uvid u trenutno stanje duž zelene i plave granice i određuju se i realizuju adekvatne mjere i radnje iz nadležnosti carinske službe.

U pogledu situacije na zelenoj i plavoj granici nameće se potreba bolje tehničke opremljenosti carinskih organa, prije svega urađajima za noćno osmatranje novije generacije (termovizijska kamera), kao i kontinuirane obuke carinskih službenika za izvršenje poslova u plavom i zelenom pojasu.

45. Opišite sistem obuke za graničnu policiju.

Policijska akademija u sklopu "Projekta reforme obrazovanja crnogorske policije" vrši osnovno policijsko obrazovanje, dopunsku obuku, stručno i specijalističko usavršavanje Uprave policije.

Sprovođenjem osnovnog policijskog obrazovanja, novoprimaljeni policijski službenici se osposobljavaju za obavljanje policijskih poslova, stiču osnovu za stručno i specijalističko usavršavanje i za razvoj profesionalne karijere. Osposobljavanje se realizuje kroz implementaciju dva obrazovna programa i to:

1. Obrazovni program za zvanje policajac u trajanju od dvije godine (2625 nastavnih časova) za kandidate koji su prethodno završili srednju školu, i
2. Obrazovni program za policijske službenike u trajanju od 10 mjeseci, za kandidate sa prethodno završenim univerzitetskim obrazovanjem.

Kroz realizaciju Obrazovnog programa za zvanje policajac u trajanju od dvije godine, budući policajci stiču stručna znanja i vještine za obavljanje poslova:

- policije opšte nadležnosti;
- saobraćajne policije;
- granične policije;
- policije u zajednici;
- obezbjeđenje ličnosti i objekata, i
- u dežurnoj službi.

Takođe, kroz ovaj vid edukacije stiču se osnovna znanja i za obavljanje poslova u:

- Specijalnoj antiterorističkoj jedinici;
- Posebnoj jedinici policije, i
- Kriminalističkoj policiji.

Implementacija ovog obrazovnog programa, predstavlja kombinaciju teorijske, praktične i situacione obuke, s ciljem sticanja znanja i vještina i izgradnje stavova koji garantuju:

- poštovanje osnovnih vrijednosti demokratije i vladavine prava;
- punu otvorenost prema zajednici i dobro razumijevanje društvenih, kulturnih i drugih promjena;
- uvažavanje potrebe za borbu protiv svih oblika diskriminacije;
- usklađenost primjene sile sa normama Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- dobru toleranciju na stres;
- posjedovanje vještina komunikacije, itd.

Programom je obuhvaćeno 27 nastavnih oblasti podijeljenih u 5 grupa predmeta i to:

I Grupa - opšte-pravni predmeti:

- Osnovi prava;
- Upravno pravo;
- Krivično pravo – opšti dio;
- Krivično procesno pravo, i
- Nacionalna bezbjednost i bezbjednost Evropske Unije.

II Grupa - opšte-obrazovni predmeti:

- Sociologija;
- Policijska psihologija;
- Policijska etika i kodeks ponašanja;
- Ljudska prava, i
- Engleski jezik.

III Grupa - stručni predmeti:

- Policijski poslovi i ovlašćenja;
- Bezbjednost saobraćaja;
- Kriminalistika (taktika, tehnika i metodika);
- Kriminologija;
- Nadzor državne granice i pogranični poslovi;
- Javn red i mir i prekršajno pravo;
- Antiterorizam;
- Fizičko vaspitanje i odbrambene taktike;
- Taktičke komunikacije;
- Naoružanje sa nastavom gađanja, i
- Rad policije u zajednici.

IV Grupa - medicinski predmeti:

- Prva pomoć, i
- Sudska medicina.
-

V Grupa - informatički predmeti:

- Telekomunikacioni sistemi;
- Osnovi informatike (po ECDL standardu);
- Informacioni sistemi Policije, i
- Primjena informacionih sistema Policije.

Nastavna oblast "Nadzor državne granice i pogranični poslovi" obuhvata 55 časova teorijske nastave u prvom modulu, 80 časova praktične nastave u drugom modulu i 20 časova dodatne i dopunske nastave u trećem modulu, što ukupno iznosi 155 časova.

U prvoj polovini 2008. godine, Akademija je, u saradnji sa međunarodnim ekspertima i službenicima iz Uprave policije i Ministarstva prosvjete i nauke, izvršila izmjene Obrazovnog programa za zvanje policajac.

Dakle, kroz realizaciju Osnovnog policijskog obrazovanja, odnosno kroz implementaciju Obrazovnog programa za zvanje policajac u trajanju od dvije godine, policajci se osposobljavaju i za obavljanje poslova kontrole prelaženja i nadzora državne granice.

Obrazovnim programom za zvanje policajac u trajanju od 10 mjeseci, za kandidate sa prethodno završenim univerzitetskim obrazovanjem, obuhvaćene su identične nastavne oblasti i grupe predmeta kao Obrazovnom programu za zvanje policajac u trajanju od dvije godine. Ovaj obrazovni program do sada nije implementiran jer Uprava policije u prethodne dvije godine nije

imala potrebe za prijem većeg broja službenika sa prethodno završenim univerzitetskim obrazovanjem.

U okviru dopunske obuke Uprave policije, Akademija organizuje petomjesečne kurseve:

- za graničnu policiju, i
- za policiju opšte nadležnosti.

Ovaj vid edukacije je isključivo namijenjen policajcima koji su u prethodnom periodu radno angažovani u organizacionim jedinicama Uprave policije, a prethodno nijesu završili osnovnu policijsku obuku. Kursevi za pripadnike granične policije se realizuju po programu dopunske obuke. Policijska akademija je, u saradnji sa službenicima iz Sektora granične policije, u skladu sa preporukama Evropske komisije, a povodom razmatranja ispunjenja uslova iz Mape puta za liberalizaciju viznog režima, u trećem kvartalu 2009. godine, izvršila izmjene ovog programa. Inovirani program dopunske obuke granične policije je sadržajno i tematski usklađen sa Opštim programom obuke graničara koji je pripremio "FRONTEX".

Policijska akademija, u saradnji sa Upravom policije kontinuirano organizuje stručnu obuku i specijalističko usavršavanje službenika policije. Ovaj vid edukacije se realizuje na osnovu godišnjih programa stručne i specijalističke obuke, koje zajedno pripremaju predstavnici operativnih sektora Uprave policije i menadžment Policijske akademije. Poseban segment godišnjeg programa je stručna i specijalistička obuka pripadnika granične policije koja u prosjeku obuhvata više od dvadeset različitih kurseva i seminara koji se realizuju u toku jedne godine.

Najčešće se za realizaciju stručnih i specijalističkih kurseva i seminara angažuju međunarodni eksperti (Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju, Međunarodnog kriminalističko istražnog programa pomoći u obuci, Ministarstva odbrane Sjedinjenih američkih država, Austrijske agencije za razvoj itd.).

Kroz ovaj vid edukacije, pripadnici granične policije usavršavaju svoja znanja i vještine u oblasti:

- vršenja granične kontrole i otkrivanje falsifikovanih dokumenata;
- suzbijanje trgovine narkoticima preko državne granice;
- spriječavanje ilegalnih migracija;
- suzbijanje trgovine ljudima;
- spriječavanje krijumčarenja kradenih vozila;
- spriječavanje transporta oružja za masovno uništenje;
- postupanja sa azilantima;
- upotrebe različitih tehničkih sredstava prilikom kontrole prelaženja i nadzora državne granice;
- analize rizika, itd.

46. Da li su ti programi u skladu sa zajedničkim osnovnim programom za obuku graničara?

Nastavni program za nastavnu oblast "Nadzor državne granice i pogranični poslovi" koji se realizuje u okviru "Osnovnog policijskog obrazovanja" i "Program dopunske obuke granične policije" su tematski i sadržajno u potpunosti usklađeni sa "Osnovnim programom za obuku graničara" koji je pripremio "FRONTEX", sa preporukama DCAF-a i sa preporukama Evropske komisije.

Navedenim programima su obuhvaćene sljedeće teme:

- Pojam granice i zakonski propisi kojima se reguliše kontrola prelaženja i nadzor državne granice;
- Nadzor državne granice na kopnu;

- Nadzor plave granice;
- Prelaženje državne granice i granični prelazi;
- Kontrola putnika i prtljaga prilikom prelaženja državne granice (granična kontrola):
 - Kontrola putnika i putnih isprava;
 - Metode i način otkrivanja falsifikovanih dokumenata, i
 - Spriječavanje krijumčarenja narkotika i kradenih vozila preko državne granice.
- Spriječavanje krijumčarenja oružja za masovno uništenje;
- Analiza rizika i profilisanje u oblasti kontrole prelaženja državne granice;
- Osnove Evropske unije;
- Šengenski propisi, Šengenski kodeks o granicama i spoljne i unutrašnje granice Šengena;
- Međunarodna policijska saradnja:
 - Konvencija o policijskoj saradnji u Jugoističnoj Evropi;
 - Drugi propisi o međunarodnoj policijskoj saradnji;
 - Zajedničke granične patrole, i
 - Zajednički granični prelazi i rad na zajedničkim graničnim prelazima.
- Analiza rizika u oblasti nadzora državne granice;
- Obavještajno-operativni rad granične policije;
- Tehnike obavljanja informativnih razgovora;
- Pojam stranaca i uslovi ulaska stranaca u Crnu Goru:
 - Zakon o strancima i drugi propisi;
 - Isprave stranaca;
 - Vizni režim, i
 - Illegalne migracije.
- Boravak stranaca:
 - Vrste i uslovi boravka;
 - Nezakoniti boravak i prinudno udaljenje;
 - Kategorije stranaca sa posebnim statusom, i
 - Prebivalište, boravište, zapošljavanje i rad stranaca.

47. Da li su službenici granične policije na odgovarajući način obučeni i specijalizovani?

U saradnji sa Policijskom akademijom i uz podršku međunarodnih organizacija, službenicima granične policije omogućava se obuka po savremenim metodama prilagođenim evropskim standardima.

Od 2007.godine vrši se stalna obuka kroz program stručnog usavršavanja službenika i namještenika koji donosi Uprava za kadrove. Kroz ovaj program službenici granične policije završili su više kurseva iz različitih oblasti.

Tokom 2007. i 2008.godine na Policijskoj akademiji realizovano je 20 kurseva i seminara za 343 službenika, a posebno je organizovan kurs dopunske obuke iz osnovnog policijskog obrazovanja za 94 službenika.

Za 2009 godinu planirano je više stručnih i specijalističkih seminara i kurseva koji se odnose na: primjenu pojedinih zakonskih propisa, opasnosti od oružja za masovno uništenje, obuku za graničnu pomorsku policiju, otkrivanje lažnih dokumenata, zaštitu državne granice od mogućih prijetnji i terorističkih akcija, tehnička sredstva za nadzor i kontrolu prelaska državne granice, spriječavanje krijumčarenja droga preko državne granice, borbu protiv trgovine i krijumčarenja ljudi i nezakonite migracije, vizni režim, primjenu Kodeksa policijske etike, uputstvo o prijavljivanju korupcije u policiji, lingvističku i informatičku obuku i dr.

Osim toga jedan broj obuka realizuje se u inostranstvu, putem seminara, radionica, okruglih stolova i slično.

Za službenike granične pomorske policije, koji obavljaju poslove policajca motoriste i policajca kormilara, u saradnji sa Lučkom kapetanijom organizuje se posebna obuka za polaganje za zvanja voditelja čamca i mornara motoriste. Za policijske službenike koji vrše poslove protivdiverzinske kontrole putnika i prtljaga organizuje se dodatna obuka putem seminara i kurseva. Na Policijskoj akademiji organizuje se i obuka vodiča službenih pasa.

48. Da li su službenici granične policije u stanju da komuniciraju na stranim jezicima?

Za službenike granične policije Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije, kao uslov za zapošljavanje, odnosno za obavljanje poslova i zadatka, predviđena je završena najmanje Srednja škola unutrašnjih poslova ili druga srednja škola, tokom koje se izučava barem jedan strani jezik.

Osim toga, kurs dopunske obuke iz osnovnog policijskog obrazovanja, koji su obavezni da završe službenici koji obavljaju poslove policajca, obuhvata i nastavu iz stranog jezika.

Određeni broj službenika granične policije pohađao je niz kurseva stranih jezika u organizaciji Policijske akademije, Uprave za kadrove i Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju.

Policijska akademija je, marta 2009. godine, otvorila Školu engleskog jezika, tako da službenici policije mogu pod vrlo povoljnim uslovima sticati ili unapređivati znanja u ovoj, za ukupan reformski proces, vrlo značajnoj oblasti.

U organizacionim jedinicama granične policije, čija je zona odgovornosti nadzor granice i kontrola na graničnim prelazima prema Republici Albaniji, jedan broj službenika komunicira na Albanskom jeziku, što je od značaja za formiranje zajedničkih patrola za obezbjedenje granice i rad na zajedničkim graničnim prelazima.

49. Opišite sistem analize rizika granične policije. Opišite upotrebu analize rizika na nivou operativnog upravljanja i mogućih rezultata.

Izveštaji analize strateškog rizika se rade mjesечно na centralnom nivou od strane Sektora granične policije, Odsjeka za operativni rad, a na regionalnom nivou, operativni izveštaji se rade nedjeljno od strane ispostava granične policije, gdje u svakoj od njih postoji po jedan obavještajni oficir (pomoćnik za operativni rad), zadužen za operativni rad koji rukovodi sa određenim brojem obavještajaca na terenu (vođa bezbjednosnih sektora).

Obavještajci na terenu (vođe bezbjednosnih sektora), sačinjavaju operativne informacije po sistemu 4x4, koje se kasnije obrađuju i analiziraju, a zatim koriste za usmjeravanje rada patrola i postavljanje zasjeda u cilju spriječavanja svih vrsta prekograničnog kriminala, što u praksi daje rezultate.

Određeni broj informacija se prosleđuje Sektoru kriminalističke policije (ukoliko se radi o krivičnim djelima koja imaju elemente organizovanog kriminala - trgovina ljudima, droge i sl.), kako bi se granična policija, zajedno sa Sektorom kriminalističke policije, suprotstavila i tim oblicima organizovanog kriminala.

U okviru Projekta trgovinskih i transportnih olakšica u Jugoistočnoj Evropi (TTFSE), a na osnovu kredita Svjetske Banke, Uprava Carina je sa partnerima, kompanijama „Charles Kendall & Partners“ i „Memex“ iz Velike Britanije pristupila izradi Sistema za upravljanje rizikom. Rad na sistemu je počeo u julu 2005.godine, a sistem je završen u martu 2007.godine Probni rad sistema je završen 24.04.2007.god. kada je isti u potpunosti integriran u organizacionu strukturu, operacije i postojeći carinski informacioni sistem i na raspolaganju je svim organizacionim jedinicama Uprave carina.

Glavne funkcije Sistema za analizu rizika su:

- prikupljanje podataka i informacija za uspostavljanje parametara i profila rizika (mehanizam definisanja, osavremenjivanja i održavanja, organizacija povratnih informacija);
- analiziranje i ocjenjivanje rizika kroz obradu podataka na deklaracijama koristeći profile rizika, obavještajne podatke i ostale izvore;
- Uspostavljanje integrisanog sistema podataka o sumnjivim licima i vozilima (uključujući brodove i plovila) koji će se koristiti u svrhe provjere, revizije, praćenja i bezbjednosti;
- Određivanje adekvatnih mjera (stepen/broj kontrola), i
- Praćenje rezultata, pripremanje izvještaja i obezbjeđivanje povratnih informacija u cilju unapređivanja profila rizika.

Uvođenje Sistema za analizu rizika oslanja se na stvaranje osnovnog multidisciplinarnog tima koji se sastoji od: Tima za upravljanje rizikom (RMT) za selektivnost, Tima za ciljno praćenje(TT) za bezbjednost uz podršku IT Sektora Uprave carina, Rukovodioca rizika i Strateške komisije za rizik.

50. Na koji način se obavještajnim podacima podržava upravljanje granicom?

 Obavještajnim podacima se podržava rad Sektora granične policije i Uprave carina sa ciljem efikasnog upravljanja granicom.

Upravljanje granicom, u Sektoru granične policije, podržava se obavještajnim podacima po principu "Policija vođena obavještajnim radom". Obavještajni podaci i produkti analize rizika su osnov za postavljanje službe kako u dijelu patrolne djelatnosti, postavljanja zasjeda, tako i rada na graničnim prelazima. Na osnovu obavještajnih podataka i rezultata analize rizika, planiraju se taktičko-operativne aktivnosti službe i usmjerava rad policajaca.

Na nivou Uprave carina obavještajni podaci se iz raznih izvora prikupljaju u Odsjeku za obavještajni rad. Nakon obrade, isti se proslijeđuju organizacionim jedinicama na koje se odnose u pisanoj formi ili kroz Sistem za analizu rizika. Ukoliko se informacija proslijeđuje putem Sistema za analizu rizika, službenik na terenu će prilikom obrade deklaracije u Carinskom informacionom sistemu dobiti crveni kanal što znači da je u obavezi da izvrši pregled robe.

51. Kako je organizovano prikupljanje, analiza i distribucija informacija?

U Sektoru granične policije je primjenjen princip "Policija vođena obavještajnim radom".

Prikupljanje informacija se vrši na principu sektorskog načina rada.

Teritorija uz graničnu liniju je podjeljena na sektore kojih ima više u sastavu svake ekspoziture granične policije. Na svakom bezbjednosnom sektoru postoji po jedan ili više obavještajaca (vođa bezbjednosnog sektora) koji su u stalnom kontaktu sa policajcima.

Ovi obavještajci, kao i svi policajci su dužni da prikupljaju podatke i sačinjavaju operativne informacije (po sistemu 4x4).

U svakoj ispostavi granične policije nalazi se po jedan obavještajni oficir (pomoćnik za operativni rad). On je šef obavještajcima u ekspoziturama, nadzire, objedinjava i usmjerava njihov rad. Sve informacije preko njega dolaze do centralnog nivoa, tj. Sektora granične policije - Odsjeka za operativni rad.

Analizu informacija na regionalnom nivou vrši obavještajni oficir (pomoćnik za operativni rad) u ispostavama, a na centralnom nivou Odsjek za operativni rad.

Informacije koje se tiču nadležnosti lokalnog ili regionalnog nivoa se odmah daju na realizaciju (uz prethodnu saglasnost centralnog nivoa), dok informacije koje se tiču centralnog nivoa se razmjenjuju sa Sektorom kriminalističke policije ili drugim državnim organima radi zajedničkog djelovanja.

U Upravi carina informacije se prikupljaju u Odsjeku za obavještajni rad.

Izvor informacija mogu biti: "Carinska otvorena linija", lokalni obavještajni carinici, druge organizacione jedinice Uprave carina, druge državne institucije, privrednici kao i međunarodni izvori.

Informacija se procjenjuje na osnovu matrice 4x4. Nakon prijema informacije vrše se provjere u različitim izvorima kao što su: Carinski informacioni sistem, baze podataka Sistema za analizu rizika, Centralni registar Privrednog suda, programi za praćenje kontejnera, drugi državni organi, međunarodni izvori itd. Obrađena informacija sa prijedlogom za njenu distribuciju se dostavlja direktoru Uprave carina na saglasnost.

Nakon dobijanja saglasnosti od direktora Uprave carina, informacija se dostavlja nadležnoj organizacionoj jedinici Uprave carina, ili nekom drugom državnom organu ukoliko informacija nije u nadležnosti Uprave carina. Distribucija obrađenih informacija se vrši u pisanoj formi ili kroz profile rizika Sistema za analizu rizika. Ukoliko se informacija proslijeđuje putem Sistema za analizu rizika, službenik na terenu će prilikom obrade deklaracije u Carinskom informacionom sistemu dobiti crveni kanal što znači da je u obavezi da izvrši pregled robe.

52. Opišite organizacionu strukturu nacionalne službe ili nacionalnih službi nadležnih za poslove kontrole granice:

a) zakonski i regulatorni aspekti

Nadležnost u kontroli granice imaju sljedeća ministarstva i organi uprave:

- Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave
- Ministarstvo zdravlja
- Uprava policije-Sektor granične policije
- Uprava carina
- Veterinarska uprava
- Fitosanitarna uprava

Odgovor na ovo pitanje je dat u odgovoru na pitanje br.38.

b) ljudski resursi i obuka

U kontroli državne granice , u skladu sa nadležnostima, angažovani su predstavnici graničnih službi:

UPRAVA POLICIJE

U Upravi policije, shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji od 15. oktobra 2008. godine, u Sektoru granične policije ima sistematizovano 1470 službeničkih mesta. Trenutna popunjenošta iznosi 1396 izvršilaca ili oko 95 %.

Od 2003. godine organizuje se i sprovodi osnovni kurs granične policije za policijske službenike, koji rade na poslovima nadzora, odnosno kontrole i zaštite državne granice.

Ovaj kurs traje 120 dana, i obuhvata :

- Organizaciju Sektora granične policije
- Granice i Zakon o nadzoru državne granice
- Nadzor i zaštitu državne granice na kopnu
- Nadzor i zaštitu državne granice na vodi
- Prelazak državne granice i granični prelazi
- Graničnu kontrolu
- Zakon o strancima
- Suzbijanje krijumčarenja opojnih droga
- Suzbijanje trgovine ljudskim bićima

U periodu od 1. janura do 31.jula 2009. godine, 85 različitih vidova stručnog usavršavanja, pohađalo je 687 službenika Sektora granične policije.

Specijalistički oblici stručnog usavršavanja realizuju se iz sljedećih oblasti:

- Borba protiv trgovine drogama s akcentom na pronalaženje droge pregledom i pretresom;
- Postupanje u incidentnim situacijama izazvanim oružjem za masovno uništavanje;
- Kriminalističko- obaveštajni rad;
- Metodi otkrivanja falsifikovanih putnih isprava;
- Suzbijanje nezakonite migracije i trgovine ljudima;

U narednom periodu nastaviće se aktivnosti na stručnom usavršavanju službenika granične policije, sa akcentom na primjenu novog zakona o graničnoj kontroli, kao i suzbijanju i otkrivanju drugih oblika organizovanog, prekograničnog kriminala.

UPRAVA CARINA

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave carina, sistematizovano je 669 izvršilaca. U radnom odnosu u Upravi carina nalazi se 535 službenika i namještenika, 38 pripravnika i 33 izvršioca angažovanih po Ugovoru o djelu.

U toku 2007. godine 304 službenika i namještenika Uprave carina pohađalo 144 različitih vidova obuka, dok je u toku 2008.godine 393 službenika pohađalo 136 različitih vidova obuka.

U periodu od 01.01.2009.godine do 31.07.2009.godine, 296 službenika i namještenika ove Uprave je pohađalo 102 različita vida stručnog usavršavanja.

U narednom periodu posebna pažnja će se posvetiti dugoročnom planiranju stručnog usavršavanja službenika i namještenika u Upravi carina, te preduzeti potrebne aktivnosti na jačanju jedinice za obuku.

FITOSANITARNA UPRAVA

Fitosanitarna inspekcija djeluje u okviru Sektora za fitosanitarne poslove-Odsjek za inspekcijski nadzor, u Fitosanitarnoj upravi.

U ovom odsjeku trenutno je zaposleno 16 izvršilaca, od toga 13 graničnih fitosanitarnih inspektora raspoređenih na 13 graničnih fitosanitarnih mesta.

U prethodnom periodu sprovedena je obuka fitosanitarnih inspektora kroz sljedeće projekte: "Tehnička pomoć jačanju veterinarske i fitosanitarne službe Crne Gore" ((EUROPEAID/114720/D/SV/YU, 2002 – 2005), CARDS 2001 – Integrисано upravljanje granicama (IBM) i veći broj TAIEX radionica, studijskih posjeta i ekspertske misije.

VETERINARSKA UPRAVA

Veterinarska granična inspekcijska organizacija je na devet graničnih veterinarskih mesta, a poslove granične veterinarske kontrole vrši 9 graničnih veterinarskih inspektora.

U prethodnom periodu sprovedena je obuka graničnih veterinarskih inspektora kroz sljedeće projekte: "Tehnička pomoć jačanju veterinarske i fitosanitarne službe Crne Gore" ((EUROPEAID/114720/D/SV/YU, 2002 – 2005), CARDS 2001 – Integrисано upravljanje granicama (IBM) i veći broj TAIEX radionica, studijskih posjeta i ekspertske misije.

c) procedure kontrole granica

Procedure kontrole granica sprovode državni organi i organi uprave, u skladu sa svojim nadležnostima, i to:

Ministarstvo zdravlja

Zdravstveno-sanitarna inspekcijska je dužna da, pored upravnih mjera i radnji propisanih Zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor, kada utvrdi da je povrijeđen Zakon ili drugi propis, preduzme i sljedeće upravne mjere i radnje:

- 1) licima koja dolaze iz zemalja u kojima ima kolere, kuge, žute groznice, malarije i virusnih hemoragičnih groznica (osim hemoragične groznicu sa bubrežnim sindromom), naredi stavljanje pod zdravstveni nadzor na graničnom prelazu, odnosno na mjestu ulaska u zemlju;
- 2) zabrani prelazak granice u oba pravca, kada se određena bolest javila ili raširila u graničnom području države ili u određenom graničnom prelazu susjedne zemlje;

Zdravstveno-sanitarni inspektor vrši nadzor bezbjednosti hrane biljnog porijekla nakon primarne proizvodnje, kombinovane i ostale hrane u proizvodnji, međunarodnom prometu, prometu na veliko i malo kao i pojedinačno deklarisane upakovane hrane životinjskog porijekla u prometu na malo.

UPRAVA POLICIJE

Procedure kontrole crnogorskih granica obuhvataju mjere i aktivnosti na zaštiti državne granice i kontroli prelaska državne granice, a detaljna postupanja su predviđena Pravilnikom o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u primjeni tih poslova (Sl. list CG br.05/07).

Zaštita državne granice obavlja se patrolnom djelatnošću na kopnu, moru i unutrašnjim vodama, osmatranjem određenih rejona, organizovanjem zasjeda i drugih operativno-taktičkih mjera, radnji i postupaka uz korišćenje tehničkih sredstava i službenih pasa, u cilju kontrole kretanja lica i saobraćajnih sredstava, sprječavanja nezakonitih prelazaka državne granice, obezbeđenja nepovredivosti državne granice i sprječavanja prekograničnog kriminala.

Procedure kontrole prelaska državne granice, iz nadležnosti Granične policije, obuhvataju: kontrolu lica, kontrolu stvari i kontrolu saobraćajnih sredstava.

Ovlašćenja službenika granične policije u postupku kontrole lica su: kontrola isprava propisanih za prelaz državne granice, provjera ispunjavanja uslova za ulazak i boravak, unošenje u putnu ispravu podataka o ulasku i izlasku iz zemlje, podataka o zabrani ulaska i druge relevantne podatke, uzimanje otiska prstiju i dlanova i drugih biometrijskih podataka, zadržavanje lica onoliko vremena koliko je potrebno za efikasno obavljanje granične kontrole, provjera u potražnim evidencijama i pregled i pretres lica, ako na drugi način nije moguće izvršiti kontrolu.

Kontrola stvari, u smislu Zakona o nadzoru državne granice, obuhvata kontrolu predmeta koje lice ima kod sebe ili u saobraćajnom sredstvu.

U slučaju osnovane sumnje o posjedovanju zabranjenih stvari i predmeta, službenik nadležnog organa je ovlašćen da zahtjeva od lica da pokaže stvari i predmete koje ima kod sebe.

Kontrola saobraćajnog sredstva je kontrola koja obuhvata, unutrašnji i spoljni vizuelni pregled saobraćajnog sredstva, pretres saobraćajnog sredstva i provjeru u potražnim evidencijama.

UPRAVA CARINA

Shodno Carinskom zakonu (Sl.list RCG, br. 7/02, 38/02, 72/02, 21/03, 31/03, 29/05, 66/06, i Sl.list CG, br. 21/08), carinska kontrola obuhvata obavljanje propisanih radnji od strane carinskog organa, kao što su: pregled robe, kontrola postojanja i ispravnosti dokumentacije, pregled knjigovodstvenih i ostalih dokumenata, pregled prevoznih sredstava, pregled prtljaga i druge robe koju prenose lica ili koju lica nose na sebi, sprovođenje službenih provjera i ostalih sličnih radnji u cilju obezbjeđivanja pravilne primjene carinskih i drugih propisa koji se primjenjuju na robu koja je predmet carinskog nadzora

Carinski službenici imaju ovlašćenje da vrše carinsku kontrolu na čitavom području Crne Gore, u skladu sa Zakonom o carinskoj službi (Sl.list RCG, br. 7/02, 29/05). Carinska kontrola na granici je usmjerena na granične prelaze preko kojih se vrši prevoz roba i prelazak putnika. Carinska kontrola se vrši i u putničkom prometu.

Carinski službenik vrši pregled carinske deklaracije i isprava koje su priložene uz deklaraciju, kontrolu unošenja i iznošenja domaćih i stranih sredstava plaćanja, kontrolu unošenja, iznošenja i tranzita robe za koju su propisane posebne mjere zbog interesa sigurnosti, čuvanja zdravljia i života ljudi, životinja i biljaka, čuvanja okoline, čuvanja nacionalnih vrijednosti, umjetničke, istorijske ili arheološke vrijednosti ili čuvanja svojine.

Radi kontrole podnijete carinske deklaracije, carinski službenik može da izvrši pregled robe. Ako se pri pregledu utvrdi neka nepravilnost, odnosno da je roba netačno deklarisana, roba se privremeno oduzima i sa njom se dalje postupa u skladu sa propisima. Ako je pri pregledu ili pretrazi robe, prevoznog sredstva ili lica pronađeno oružje ili opojna droga koja se neovlašćeno prenosi u, ili iz carinskog područja Crne Gore, pomenuta roba odmah se oduzima, a licima kod kojih su pronađeni i vozačima prevoznih sredstava privremeno se ograničava sloboda kretanja i o tome odmah obaviještava nadležni organ Uprave policije.

Shodno Sporazumu o međusobnoj saradnji između Uprave carina i Uprave policije iniciraju se i sprovode zajedničke kontrole.

FITOSANITARNA UPRAVA

Granična fitosanitarna inspekcija obavlja zdravstvenu kontrolu pošiljaka bilja u međunarodnom prometu (uvoz, izvoz, reexport, provoz), izdaje uvjerenja o zdravstvenom stanju bilja (fitocertifikat), uzorkuje bilje, preduzima fitosanitarne mjere radi sprečavanja unošenja, širenja i iskorjenjivanja štetnih organizama u skladu sa zakonom.

VETERINARSKA UPRAVA

Granična veterinarska inspekcija vrši poslove kontrole prometa životinja, hrane životinjskog porijekla, hrane za životinje i drugih proizvoda i sirovina životinjskog porijekla u međunarodnom transportu (uvoz, izvoz, provoz) koji se odvija isključivo na graničnim inspekcijskim mjestima koja ispunjavaju najosnovnije higijensko-tehničke i radne uslove.

Sve ove pošiljke moraju biti pregledane od strane graničnog veterinarskog inspektora.

d) infrastruktura, informacioni (IT) sistemi i oprema

U prethodnom periodu, od preuzimanja nadležnosti obezbjeđenja državne granice i uspostavljanja civilnog nadzora državne granice 2003. godine, preduzeto je niz aktivnosti na planu izgradnje i usavršavanja sistema granične bezbjednosti, kao dijela ukupnog bezbjednosnog sistema Crne Gore.

Naime, 2003. i 2004. godine donacijom Vlade SAD-a, u iznosu od 4.5 miliona dolara, obezbijeđena je specijalistička oprema i rekonstruisani granični prelazi Dabrakovo, Dračenovac, Ranče, Ilino brdo, Kobilja, Metaljka, Sitnica, Vračenovići i Sukobin.

Sredstvima opredijeljnim u Budžetu Vlade Crne Gore i donatorskom podrškom Evropske unije izgrađeni su savremeni granični prelazi:

- Prema Republici Hrvatskoj GP Debeli brijeđ- Program CARDS 2004. GODINE- 2.816.273,00 eura;
- Prema Bosni i Hercegovini GP Šćepan polje- Program CARDS 2004. GODINE- 1.141.444,00 eura;
- Prema Republici Albaniji GP Božaj- Program CARDS 2006. GODINE- 800.000 eura;
- Prema Republici Albaniji, 18.06.2009. godine otvoren je Zajednički granični prelaz Murićan-Sukobin;
 - Planirana je rekonstrukcija graničnog prelaza Sitnica, prema Bosni i Hercegovini;
 - Planirana je rekonstrukcija graničnih prelaza sa Republikom Srbijom Dabrakovo i Dračenovac, u okviru programa IPA 2008. godine

Ostali granični prelazi izgrađeni su i rekonstruisani sredstvima opredijeljnim u Budžetu Vlade Crne Gore.

- **Informacioni (IT) sistemi i oprema**

Na svim graničnim prelazima IT infrastrukturu čine lokalne računarske mreže sa PC radnim stanicama na kojima je instaliran operativni sistem Windows XP profesional SP3. U zavisnosti od toga da li je granični prelaz integrisan u centralni informacioni sistem postoji različita IT infrastruktura:

- Na graničnim prelazima koji nisu dio centralnog informacionog sistema, instaliran je lokalni server sa lokalnom bazom podataka. Lokalna baza podataka sadrži isti set podataka kao i centralna baza podataka Uprave policije i sinhronizuje se nedjeljno sa centralnom bazom podataka. Na ovim prelazima nema mašinskih čitača dokumenata i ne koristi se modul za on-line pretraživanje Interpolove baze podataka ukradenih registarskih tablica i ukradenih i nestalih putnih isprava I-24/7. Međutim, službenici NCB INTERPOL-a Podgorica unose u nacionalnu bazu podataka potjernice za licima koje raspiše zemlje članice INTERPOL-a, tako da se unosom podataka na ovim graničnim prelazima vrši kontrola i kroz ovu evidenciju.

- Na 15 graničnih prelaza i to: Aerodrom Podgorica, Aerodrom Tivat, Luka Bar, Debeli Brijeđ, Dabrakovo, Dračenovac, Sitnica, Kula, Sukobin-Murićani, Božaj, Ranče, Kobilja, Luka Kotor, Luka Zelenika i Ilino Brdo koji su najfrekfetniji granični prelazi u međunarodnom saobraćaju, a koji su integrisani u centralni informacioni sistem Uprave policije, instaliran je Informacioni podsistem za kontrolu i evidenciju prelazaka državne granice koji unosom osnovnih podataka vrši pretragu kroz nacionalnu bazu podataka i Interpolove baze podataka ukradenih registarskih tablica i ukradenih inestalih putnih isprava I-24/7 u realnom vremenu (online). Na sedam graničnih prelaza postoje mašinski čitači dokumenata CrossMatch A 100, koji u sebi sadrže mogućnost skeniranja putnih isprava.

Narednih mjeseci predviđena je donacija Evropske unije i Međunarodne organizacije za migracije u nabavci 13 čitača putni isprava, što će pojednostaviti proceduru prelaska državne granice.

Instaliranje softvera za kontrolu prelaska državne granice i obuka službenika granične policije za rad sa novim softverom i hardverom, vrši se paralelno sa integracijom graničnih prelaza u Jedinstvenu računarsku mrežu Uprave policije.

Na graničnim prelazima obezbijeđena je osnovna tehnika i oprema za rutinske provjere i uzorkovanje, kao i za brzu razmjenu informacija sa drugim graničnim službama (direktne telefonske linije i telefonska oprema, kompjuterska oprema, sistemi radio veze, uređaji za detekciju falsifikata).

Na većim graničnim prelazima postoje CO2 detektori za otkrivanje skrivenih lica u vozilima, ručni detektori za detekciju radioaktivnih materijala i metala.

Sistem video nadzora postoji na areodromskim graničnim prelazima Podgorica i Tivat i graničnim prelazima Luka Zelenika, Debeli Brijeg i Sitnica.

Još uvjek ne postoji mogućnost automatskog čitanja registarskih tablica na graničnim prelazima i ne postoje uređaji za otkrivanje narkotika i eksploziva.

* Sistem elektronskog nadzora državne granice na vodi- „Plave granice“

Uprava policije-Sektor granične policije je, u saradnji sa Odsjekom za telekomunikacione i elektronske tehnologije i drugim organizacionim jedinicama Uprave policije, u cilju unapređenja Sistema granične bezbjednosti na vodi, unapređenja efikasnosti kontrole prelaženja državne granice, racionalizacije kadrovskih i tehničkih resursa, 2007. godine započeo implementaciju projekta Sistema elektronskog nadzora državne granice na vodi- „Plave granice“.

Sistem elektronskog nadzora „Plave granice“ namijenjen je za vršenje elektronskog nadzora obalnog mora i priobalja Jadranskog mora, teritorijalnih voda i priobalnog pojasa Skadarskog jezera i rijeke Bojane, uključujući pri tome i nadzor „Zelene granice“ prema R. Albaniji nad teritorijom između Skadarskog i Šaskog jezera.

Elektronski nadzor se vrši primjenom multisenzornog osmatranja datih akvatorija i teritorija, upotrebom radarskih, termovizijskih, televizijskih i drugih osmatračkih senzora.

Operativnom upotrebom postojećeg Sistema elektronskog nadzora „Plave granice“, u dosadašnjem periodu, postignuti su značajni rezultati na sprječavanju nezakonitih prelazaka državne granice, krijumčarenju roba i nedozvoljenog ribolova.

Dostignuti nivo implementacije Sistema elektronskog nadzora »plave granice« je sledeći:

U operativnu upotrebu su uvedena dva komunikaciono-operativna centra:

- glavni Komunikaciono-operativni centar koji se nalazi u sastavu Ispostave granične pomorske policije u Baru, iz kojeg se vrši daljinski monitoring nad svim instaliranim televizijskim kamerama (na Jadranskom moru, Skadarskom jezeru i rijeci Bojani) i sistemom „AIS“ Uprave pomorske sigurnosti.

- lokalni komunikaciono-operativni centar Ekspoziture granične pomorske policije Podgorica, na Božaju, iz kojeg se vrši daljinski monitoring nad instaliranim kamerama na Skadarskom jezeru, iz kojeg se opcionalno može vršiti daljinski monitoring nad svim ostalim televizijskim senzorima.

Na Jadranskom moru, vrši se televizijsko osmatranje u dnevnim uslovima sa dvije televizijske kamere, koje su instalirane na stacionarnim centrima za elektronski nadzor „Crni Rt“ i „Obosnik“. Na lokaciji „Crni Rt“ je uspostavljen lokalni rad radarskog osmatračkog senzora, a na lokaciji „Obosnik“ završeni su pripremni radovi za instalaciju radarskog osmatračkog senzora.

Na Skadarskom jezeru se vrši televizijsko osmatranje u dnevnim uslovima, sa dvije televizijske kamere, koje su instalirane na stacionarnim stanicama za elektronski nadzor „Božaj“ i „Stegvaš“.

Na rijeci Bojani se vrši televizijsko osmatranje u dnevnim uslovima, sa jednom televizijskom kamerom, koja je instalirana na Stacionarnom centru za elektronski nadzor „Fraskanjel“.

Dva mobilna centra za elektronski nadzor, vrše radarsko, termovizijsko i televizijsko osmatranje zadate akvatorije, priobalja i teritorije na osnovu bezbjednosne procjene.

Sistem elektronskog nadzora „Plave granice“ se nadopunjuje i sa deset patrolnih plovila koja posjeduju navigacijske radare, sedam u akvatorij Jadranskog mora i tri u akvatorij Skadarskog jezera.

U procesu dalje implementacije Sistema elektronskog nadzora „Plave granice“ planirano je:

- Razviti potreban softver koji će obezbijediti uvezivanje svih osmatračkih senzora u jedinstven sistem osmatranja Crnogorskog akvatorija i priobalja;
- Uvezivanje glavnog komunikaciono-operativnog centra ispostave Granične pomorske policije na regionalnom nivou sa glavnim komunikaciono-operativnim centrima Italije, Hrvatske i Albanije;
- Nabavka 4 termovizijska senzora velikog dometa;
- Nabavka dnevno-noćnih kamera za sve preostale stacionarne centre i stanice za elektronski nadzor;
- Detaljnije informacije o Informatičkim sistemima i opremi, kojom raspolažu granične službe, su date u odgovorima na pitanja br. 54 i 57.

e) koordinacija i saradnja sa drugim nadležnim službama (carina, veterinarski i fitosanitarni organi i/ili druge službe/agencije).

Koordinacija i saradnja između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprave policije, Uprave carina, Veterinarske i Fitosanitarne uprave, vrši se na osnovu sljedećih sporazuma:

- Sporazum o međusobnoj saradnji u integriranom upravljanju granicom;
- Posebni sporazum o obrazovanju koordinacionih timova za sprovođenje Strategije na regionalnom i lokalnom nivou;
- Posebni sporazum o kućnom redu na graničnim prelazima.

U oktobru 2008. godine potpisana je Sporazum o međusobnoj saradnji Uprave policije i Uprave carina, kojim su ove dvije uprave bliže uredile međusobnu saradnju u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala.

53. Koja oprema je dostupna graničarima? Nedostaje li (postoji li krupniji nedostatak) infrastruktura ili oprema u pogledu aranžmana i organizacije graničnih provjera?

Za nadzor granice pripadnici Sektora granične policije koriste određeni broj sredstava za dnevno i noćno osmatranje (dvogledi za dnevno osmatranje, dvogledi - viziri za noćno gledanje (night vision), ručne termovizijske kamere, mobilne centre za elektronski nadzor i stacionarne centre i stanice za elektronski nadzor), sredstva za transport (putnička, terenska i teretna motorna vozila, skuteri, patrolni čamci, patrolni brodovi i po potrebi koristi helikopter Ministarstva unutrašnjih poslova i javne upravestva) lično naoružanje i opremu (pištolj, automatsku pušku, gumenu palicu, sredstva veze, sredstva za vezivanje, zaštitni šlem, zaštitnu masku i određeni broj zaštitnih prsluka). Istovremeno za efikasniju i kvalitetniju realizaciju zadataka nadzora državne granice, potrebno je izvršiti dodatno opremanje granične policije savremenim materijalno tehničkim sredstvima.

Granična policija raspolaže osnovnom opremom za kontrolu prelaska državne granice: računarska mreža koja je direktno priključena na centralnu bazu podataka Uprave policije; baza podataka, koje nije direktno uvezana, a ažurira se jednom sedmično; telefonski priključak; radio veza; uređaji za kontrolu dokumenata sa lampom sa UV zracima i lupom; CO² detektor, ručni detektor za identifikaciju radioaktivnih materija, ručni detektor metala.

Glavni infrastrukturni nedostaci na graničnim prelazima se odnose na neadekvatnu saobraćajnu infrastrukturu i smještajne kapacitete na manje frekventnim graničnim prelazima. Obezbeđuju se sredstva za izgradnju infrastrukture i adekvatnog opremanja graničnih prelaza.

Granična policija ne posjeduje specijalnu opremu za otkrivanje i detekciju narkotika i eksploziva. Na graničnim prelazima, uglavnom, ne postoje posebno određena mjesta i oprema za pregled vozila. Takođe ne postoji softver koji omogućava uvid u specimene i zaštitne elemente postojećih vrsta putnih isprava svih država sa kojima je moguće preći državnu granicu, a ne postoje ni kvalitetni pisani materijali sa karakteristikama putnih isprava.

Na graničnim prelazima ne postoje uređaji za uzimanje biometrijskih podataka i njihovo upoređivanje sa bazama podataka, kao ni uređaji za automatsko očitavanje registarskih tablica. Na pojedinim, manje prometnim graničnim prelazima nedovoljna je i informacijsko-komunikacijska oprema (nema direktnе umreženosti sa informacionim sistemom Uprave policije). Potrebno je na svim graničnim prelazima uspostaviti video nadzor sa daljinskim monitoringom (trenutno postoji lokalni video nadzor na pet graničnih prelaza).

54. Koju opremu prve i druge linije imate na graničnim prelazima? Opišite sve metode koje koriste graničari za vršenje rutinskih provjera u nacionalnim bazama podataka i registrima.

 Granična policija na graničnim prelazima raspolaže sa:

- Računarskom opremom integrисаном sa centralnim informacionim sistemom Uprave policije:
 - PC radne stanice;
 - printeri;
 - prednaponska zaštita računarske opreme sa backup napajanjima;
 - lokalna računarska mreža (LAN), i
 - aktivna mrežna oprema (Switch 100Mb/s).
- Računarima koji nijesu integrисани u centralni informacioni sistem:
 - server (Windows 2000 server), i
 - lokalna baza podataka koja se nedeljno sinhronizuje sa centralnom bazom podataka (prenosni medijum - USB memorija).
- Telefonskim priključcima (mobilna i fiksna mreža);
- Radio-relejnom vezom, i
- Uređajima za kontrolu dokumenata sa UV lampom.

Na većini graničnih prelaza nalazi se i sljedeća oprema:

- uređaji za pregled vozila – CO2 detektor "Multiwarm Field Spec" ;
- ručni detektor za identifikaciju radioaktivnih materija "Field Spec N&H";
- ručni detektor metala;
- rengen uređaji za pregled ručnog prtljaga (samo na aerodromima i luci Bar);
- metal – detektorska vrata (samo na aerodromima i luci Bar), i
- stacionarni uređaj za identifikaciju radioaktivnih materija "Canberra industries", model S585 radsentry (luka Bar).

Na graničnim prelazima koji su integrirani u centralni informacioni sistem: "Aerodrom Podgorica", "Aerodrom Tivat", "Luka Bar", "Luka Kotor", "Božaj", "Sukobin", "Debeli Brijeg", "Kobila", "Sitnica", "Ranče", "Dobrakovo", "Dračenovac", "Kula", "Ilini Brdo", "Luka Zelenika" postoji sljedeća primarna oprema:

- Mašinski čitači identifikacionih dokumenata "CrossMatch D-Scan A 100" ("Aerodrom Podgorica", "Aerodrom Tivat", "Luka Bar", "Debeli Brijeg", "Sitnica", "Dračenovac", "Dobrakovo").
- Aktivna mrežna oprema:
 - Switch 100Mb/s;
 - Link ostvaren preko (iznajmljenim optičkim vlaknima propusne moći 1Gb/s) Media convertor-a FO-UTP 100Mb/s ("Aerodrom Podgorica", "Aerodrom Tivat", "Luka Bar", "Dobrakovo", "Ranče", "Dračenovac");
 - Link ostvaren preko iznajmljenog radio linka od Radio difuznog centra Crne Gore (NERA) propusnog opsega 2Mb/s ("Sukobin" i "Luka Zelenika"), i
 - Link ostvaren preko radio linkova u vlasništvu Uprave policije dobijenih donacijom Evropske agencije za rekonstrukciju (EAR) iz programa CARDS 2005 propusni opseg 49 Mb/s ("Božaj", "Kobila", "Kula", "Ilini Brdo").

Osnovni zadatok Informacionog podsistema za kontrolu prelazaka državne granice je kontrola ulaska i izlaska putnika i vozila. Programsko rješenje unosom seta podataka od strane službenika granične policije omogućava :

Osnovnu graničnu kontrolu:

- kontrolu vozila i vlasnika vozila (registarska oznaka, saobraćajna dozvola, broj šasije vozila) u potražnim evidencijama;
- kontrolu vozila u evidenciji crnogorskih vozila;
- evidencija lica kojima je zabranjen ulaz u Crnu Goru i izlaz iz Crne Gore;
- dodatne provjere za crnogorska vozila (status registracije, polisa osiguranja);
- brojanje vozila prema vrsti vozila (crnogorska i strana vozila, na ulazu i izlazu);
- kontrolu putne isprave pomoću čitača dokumenata i automatska provjera podataka u putnoj ispravi, uz mogućnost i ručnog upisa podataka;
- automatska kontrola omogućava kontrolu datuma, upoređivanje elemenata iz MRZ zone i vidljive zone, provjera kontrolnog broja, provjera optičkih elemenata, provjera MRZ-RFID elemenata, mogućnost uvećanja pojedine vrste slike;
- kontrola putnika na temelju podataka očitanih iz putne isprave (podaci o putnoj ispravi, podaci o vlasniku putne isprave) u potražnim evidencijama;
- kontrola podataka o crnogorskim putnim ispravama u crnogorskim evidencijama putnih isprava;
- kontrola ličnih podataka u evidenciji crnogorskih državljanina;
- čuvanje slika (fotografija osobe, slika putne isprave pod normalnim, UV, IR i koaksijalnim svjetлом);
- automatska provjera da li je za stranog državljanina potrebna viza na temelju državljanstva osobe i vrste putne isprave;
- automatsko izdavanje određenih dokumenata na granici-turističke propusnice;
- u slučaju tzv. "hit-a" odnosno pronalaska vozila, osobe i predmeta u potražnim evidencijama, omogućen je upis podataka o preduzetim mjerama prema vozilu, osobi i predmetima;

- automatsko alarmiranje nadređene osobe u slučaju "hit-a" i preuzimanje alarma od strane nadređene osobe;
- modul koji kroz aplikativni softver direktno komunicira sa MIND (Mobile Interpol Network Database) sistemom, koji predstavlja sistem pristupa INTERPOL-ovim bazama podataka na korisnike van Nacionalnog centralnog biroa INTERPOL-a. MIND predstavlja provjere INTERPOL-ove baze podataka, prilikom prelaska (ulaska-izlaska) lica preko graničnog prelaza.

Provjere se odnose na provjere putnih isprava i provjere motornih vozila;

- prikaz fotografija sa mogućnošću uvećanja, i
- vođenje i održavanje evidencija osoba koje se vode kao bezbjednosno interesantna lica.

Statističko-analitičko izvještavanje:

- dnevno izvještavanje o radu policijskog službenika;
- spisak lica za koje je izvršena granična kontrola;
- spisak vozila za koje je izvršena granična kontrola;
- promet putnika i vozila;
- zabranjen ulaz u Crnu Goru i izlaz iz Crne Gore;
- ostale aktivnosti granične policije;
- bilježenje aktivnosti korisnika i naknadno pretraživanje, i
- sve aktivnosti u radu granične policije se čuvaju (ko, kada, gdje i šta) uz mogućnost naknadnog pregleda na osnovu korisnikovog naloga ili radne stanice.

Službenicima granične policije prilikom unosa podataka o licima ili vozilima u bazu Uprave policije može se pojaviti upozorenje – alarm o neregularnosti, te je potrebno zbog nedefinisanog statusa prelaska ručno unijeti izmijene. Službenik granične policije mora uporediti podatke lica ili vozila sa podacima u poljima koja imaju crveni znak. Polja u kojima se javlja alarm su: potražna (što znači da lice prolazi kroz potražnu evidenciju), Interpol (INTERPOL-ove potjernice koje službenici NCB INTERPOL-a Podgorica unose u nacionalnu bazu podataka Uprave policije), MIND (online pretraživanje INTERPOL-ove baze ukradenih putnih isprava i ukradenih registarskih tablica), pojačani nadzor (evidencija bezbjednosno interesantnih lica), nevažeća dokumenta državljana Crne Gore, evidencije stranih državljana kojima je zabranjen ulazak u Crnu Goru i status čitača pasoša (skeniranje putnih isprava, i u zavisnosti od validnosti dokumenta javlja greške u vidu poruka). Nakon izvršenog upoređivanja podataka, ili dodatne provjere za to lice ili vozilo, službenik mora ručno da unese podatke o statusu prelaska u zavisnosti od preduzetih radnji, a to su: spriječen prelazak, neostvaren prelazak, odobren prelazak.

Druga linija provjera podrazumijeva pretres lica, provjeru putnih isprava uz korišćenje uređaja "Docubox Dragon" ili detaljni pregled vozila uz upotrebu mehaničkog alata.

Prilikom kontrole putnih isprava granična policija u računarsku bazu podataka unosi prezime i ime putnika i ostale podatke o putniku i vozilu koje prelazi državnu granicu.

Kada se unese ime i prezime putnika automatski se vrše elektronske provjere kroz nacionalnu i INTERPOL-ovu bazu podataka lica koja se potražuju, nacionalnu i INTERPOL-ovu bazu podataka izgubljenih i ukradenih putnih isprava i nacionalnu bazu podataka bezbjednosno interesantnih lica.

Ukoliko se utvrdi da se putnik ili putna isprava potražuju kroz nacionalnu bazu podataka, on se zadržava i obavještava nadležna organizaciona jedinica Uprave policije koja je izdala potjernicu radi provjere da li je potjernica još uvijek na snazi. Ukoliko se dobije pozitivan odgovor lice se lišava slobode i sprovodi u najbližu područnu jedinicu Uprave policije.

Ukoliko se utvrdi da se putnik ili putna isprava potražuje kroz INTERPOL-ovu bazu podataka, putnik se zadržava, obavještava se NCB INTERPOL-a, radi vršenja dodatnih provjera i

eventualnog obavještavanja nacionalnih centralnih biroa INTERPOL-a koji su raspisali potragu. Putnik se, poslije dobijenog odgovora od NCB, takođe, lišava slobode i sprovodi u najbližu područnu jedinicu Uprave policije.

Kada se ustanovi da se putnik nalazi u evidencijama bezbjednosno-interesantrih lica nad njim i njegovim saputnicima se vrši detaljna granična kontrola i sačinjava se službena zabilješka o svim saznanjima vezanim za prelazak državne granice ovih lica, koja se dostavlja kriminalističkoj policiji.

Sličan postupak prilikom granične kontrole je i kada se radi o otkrivanju motornih vozila koja se, prilikom unosa podataka, pronađu u nacionalnim ili INTERPOL-ovim bazama podataka. Kada se radi o vozilima ili registarskim tablicama koja se potražuju u nacionalnoj bazi podataka obavještava se kriminalistička policija, a ukoliko se pronađu u INTERPOL-ovoj bazi podataka obavještava se NCB INTERPOL Podgorica. Vozilo se, zajedno sa vozačem, predaje kriminalističkoj policiji na obradu.

Na graničnim prelazima carinska služba raspolaže sa sljedećom primarnom opremom:

- terminalskim priključcima koji su povezani na Centralni informacioni sistem Uprave carina, i
- telefonski priključak sa fax uređajem, zasebna telefonska grupa kod mobilnog operatera.

Na većini graničnih prelaza carinska služba raspolaže sa sljedećom sekundarnom opremom:

- desktop računar sa TFT monitorom, tastaturom, UPS-om i optičkimi mišem;
- laserski štampači;
- skeneri;
- foto-copir mašine;
- sekači za papir;
- klasar;
- digitalni foto aparati;
- set za testiranje narkotika + rezervni reagensi;
- fiber optika (samo na većim prelazima);
- borescop (samo na većim prelazima);
- ručni rendgen sa pokretnim ekranom;
- ultra-sound mjerači daljine;
- detektori za metal;
- basteri kit kompleti;
- teleskopske merdevine;
- bušilice na punjenje;
- portabl reflektori na punjenje;
- flourescentne jakne;
- flourescentni kratki kaputi;
- šljemovi;
- lični sefovi;

- osnovni alati: baterijske lampe i baterije, pajseri, čekići, kliješta, metar, francuski ključevi, stvrdlo, šilo, drške za šrafciger i delkovi, noževi za otvaranje, teleskopsko ogledalo, metalna kutije za alat;
- prošireni alati: set ključeva, set uložaka, alat za skidanje panela sa vozila, mali bonseci i oštice, set šestougaonih ključeva, skalpel i oštice;
- poštanski setovi: ljepljive trake i aparati za ljepljene, digitlne vage, lampe visokog intenziteta, šilo, svrdlo, gajtanski noževi i oštice, drške za šrafciger i alati, kliješta (samo na pošti carinjenja i na aerodromima);
- pomorski setovi: pojasevi za spašavanje sa automatskim naduvavanjem, kombinezon, teleskopsko ogledalo i bateriska lampa + baterije, rukavice, pojas za alat, nož za otvaranje, drška za šrafciger i delkovi, francuski ključ (samo u lukama);
- sistemi za pražnjene rezervoara sa gorivom (samo na većim prelazima);
- "ASI Lloyd-ov" prijemnik u Luci Zelenika za praćenje plovila i nadgledanje lučkog saobraćaja preko računara;
- radio uređaji za međusobnu komunikaciju, motorola (samo na aerodromima);
- jedan mobilni skener za pregled kontejnera (stacioniran u Luci Bar);
- jedno manje plovilo (stacionirano na Skadarskom jezeru);
- kolske vage nosivosti 50 tona 8 kom (na većim prelazima), i
- službena vozila.

Službenicima Uprave carina na graničnim prelazima su na raspolaganju, pored Carinskog informacionog sistema, i baza podataka o prekršajima, kao i baza podataka o sumnjivim aktivnostima u okviru Sistema za analizu rizika.

- Baza podataka o prekršiocima – U ovoj bazi podataka se nalaze podaci o preduzećima, prevoznim sredstvima i licima koja su učestvovala u carinskim prekršajima. Baza sadrži podatke o svim prekršiocima od 01.01.2004.godine i redovno se ažurira. Pretraga se može vršiti na osnovu bilo kojeg od pomenutih parametara.
- Baza podataka o sumnjivim aktivnostima – U ovoj bazi se nalaze podaci iz međunarodne razmjene, podaci dobijeni od drugih državnih organa i agencija kao i ostali podaci o sumnjivim aktivnostima. Pretraga se može vršiti na osnovu bilo kojeg podatka, kao što su: ime prekršioca, naziv firme, adresa, vrsta robe itd.

55. Da li imate kapacitet da obezbijedite mašinsko iščitavanje novih dokumenata?

Iz programa pomoći CARDS 2005 Evropska agencija za rekonstrukciju donirala je Upravi policije 39 mašinskih čitača pasoša "CROSS MATCH A 100", za kontrolu prelazaka državne granice i obradu prikupljenih podataka. Uređaji su postavljeni na 7 graničnih prelaza i to: Aerodrom Podgorica, Aerodrom Tivat, Luka Bar, Dobrakovo, Dračenovac, Debeli Brijeg, Sitnica.

Međunarodna organizacija za migracije (IOM) je kroz projektat "Izgradnja kapaciteta Crnogorske policije na polju suzbijanja ilegalnih migracija i suzbijanja organizovanog prekograničnog kriminala", donirala 9 mašinskih čitača dokumenata (6 za potrebe granične policije na prelazu "Božaj" i 3 za potrebe granične policije na ostalim graničnim prelazima).

Kroz fondove Evropske unije, u skladu sa projektom zajedničkog graničnog prelaza sa Republikom Albanijom, Sukobin – Muričani, obezbjediće se 6 mašinskih čitača dokumenata.

U okviru odobrenog IPA 2009 projekta "Jačanje kapaciteta Policije" planirana je nabavka mašinskih čitača dokumenata za granični prelaz Luka Kotor.

U okviru odobrenog IPA 2010 projekta "Jačanje granične kontrole, obaveštajnog rada i borbe protiv narkotika" planirana je nabavka mašinskih čitača dokumenata za granične prelaze: Ranče, Ilino Brdo, Dračenovac i Kula.

56. Opišite što se radi da bi se otkrila falsifikovana dokumenta i, naročito, da bi se poboljšala razmjena informacija radi suzbijanja falsifikovanih putnih isprava.

 Prilikom granične kontrole, granična policija upotrebom tehničkih uređaja i vještina, iskustva i saznanja provjerava da li u putnim ispravama postoje znakovi falsifikovanja.

Ukoliko postoje osnovi sumnje da je neko lice prezentovalo ili da posjeduje putnu ispravu ili dokument sa mogućim znakovima falsifikovanja, sa njim se obavlja informativni razgovor u odnosu na sve okolnosti vezane za ispunjavanje uslova prelaska državne granice (posjedovanje putne isprave, upoređenje podataka iz putne isprave sa licem, razgovor na okolnosti samog putovanja i dr.). Ujedno se vrši i pregled stvari koje lice ima kod sebe ili u prtljagu radi pronašlaska dokumenata koja bi eventualno ukazivala na njegov identitet.

Ukoliko poslije obavljanja ovih radnji i dalje postoji sumnja da se radi o falsifikovanoj putnoj ispravi, a pronađe se druga putna isprava ili lice izjavi da se radi o falsifikatu, to lice se zajedno sa putnom ispravom i službenom zabilješkom predaje službenicima kriminalističke policije nadležne područne organizacione jedinice Uprave policije na dalji postupak.

Opisani način je samo prvi korak u utvrđivanju "vidljivih" falsifikata prilikom obavljanja kontrole na graničnim prelazima.

Sva ostala vještačenja falsifikovanih putnih isprava obavlja Forenzički centar, koji se nalazi u sastavu Uprave policije, dok se primjeri pronađenih falsifikata čuvaju u sudskim spisima.

U vezi razmjene informacija, od strane Ministarstva inostranih poslova i Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprava policije redovno dobija primjerke specimena putnih isprava država koje su nedavno izdale nova dokumenta i čije karakteristike dalje dostavlja službenicima na graničnim prelazima. Takođe, Uprava policije od Ministarstva inostranih poslova i drugih nadležnih organa dobija obavještenja o ukradenim obrascima, viznim naljepnicama ili nevažećim diplomatskim putnim ispravama.

Razmjena informacija sa srodnim organizacijama iz međunarodne zajednice se vrši putem online HIT-ova iz INTERPOL-ovog MIND sistema na graničnim prelazima, koji su povezani sa centralnim informacionim sistemom Uprave policije.

Memorandumom o razumijevanju, koji je potписан dana 20.11.2008.godine u Skoplju, Republika Makedonija, između Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije, Ministarstva bezbjednosti – Granična Policija Bosne i Hercegovine, Ministarstva unutrašnjih poslova – Ravnateljstva Policije Republike Hrvatske, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Makedonije, Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, uspostavljen je sistem razmjene statističkih podataka o ilegalnoj migraciji i regionalni sistem ranog upozoravanja. Pored ostalih podataka mjesečno se razmjenjuju podaci o licima otkrivenim da koriste falsifikovane putne isprave i o zemlji porijekla putne isprave. Sistemom ranog upozoravanja, zemlje potpisnice, prenose i podatke o nestalim blanko putnim ispravama, viznim naljepnicama, blanko dozvolama i novootkrivenim lažnim putnim ispravama i drugim dokumentima.

Uprava policije, u međunarodnoj saradnji, putem elektronske pošte, od holandske granične policije dobija ECID Alert sa međunarodnog aerodroma "Schiphol" u Amsterdamu, kojim se obavještava o najnovijim upotrijebljenim falsifikatima. Ova upozorenja i primjerke falsifikata Uprava policije dalje distribuira graničnim prelazima.

Na Policijskoj akademiji u Danilovgradu službenici granične policije na kursevima osnovnog policijskog obrazovanja i specijalističkim oblicima obuke uz učešće međunarodnih eksperata, upoznaju se sa tehnikama izrade i zaštitnim elementima putnih isprava i sa metodama i načinima otkrivanja falsifikata.

57. Opišite vašu informatičku opremu i online veze na granicama. Da li su sve granične ispostave opremljene do istog nivoa i da li je svo osoblje obučeno za korišćenje opreme? Da li su komunikacioni sistemi kompatibilni sa onima koji se koriste u susjednim zemljama i/ili u državama članicama EU?

Na 15 graničnih prelaza, računari su umreženi u jedinstvenu računarsku mrežu Uprave policije uz stalan pristup bazama podataka i evidencijama. Na ostalim graničnim prelazima instalirani su pojedinačni računari sa posebnim programom, čija se baza podataka ažurira jednom sedmično.

S obzirom da ne postoji isti nivo opremljenosti graničnih prelaza, obučavanje i osposobljavanje službenika vrši se u zavisnosti od nivoa opremljenosti graničnog prelaza.

Na svim graničnim prelazima Uprava policije posjeduje IT infrastrukturu:

- lokalna računarska mreža (LAN);
- PC radne stanice;
- printeri;
- prednaponska zaštita računarske opreme sa backup napajanjima, i
- aktivna mrežna oprema (Switch 100Mb/s).

Na graničnim prelazima koji nijesu integrисани u centralni informacioni sistem: "Šćepan Polje", "Metaljka", "Šula", "Vuče", "Nudo", "Krstac", "Grnčar", "Vraćenovići", "Luka Risan", "Luka Budva", "Željeznička stanica Bijelo Polje", "Željeznička stanica Tuzi" instalirani su i:

- server (Windows 2000 server), i
- lokalna baza podataka koja se nedeljno sinhronizuje sa centralnom bazom podataka (prenosni medijum - USB memorija).

Na graničnim prelazima koji su integrисани u centralni informacioni sistem: "Aerodrom Podgorica", "Aerodrom Tivat", "Luka Bar", "Luka Kotor", "Božaj", "Sukobin", "Debeli Brijeg", "Kobila", "Sitnica", "Ranče", "Dobrakovo", "Dračenovac", "Kula", "Ilino Brdo", "Luka Zelenika" postoji sljedeća IT oprema:

- Mašinski čitači identifikacionih dokumenata "CrossMatch D-Scan A 100" ("Aerodrom Podgorica", "Aerodrom Tivat", "Luka Bar", "Debeli Brijeg", "Sitnica", "Dračenovac", "Dobrakovo").
- Aktivna mrežna oprema:
 - switch 100Mb/s;
 - link ostvaren preko iznajmljenih optičkih vlakana (Telekom Crne Gore) propusne moći 1Gb/s.

Komunikacija LAN mreže na graničnim prelazima ("Aerodrom Podgorica", "Aerodrom Tivat", "Luka Bar", "Luka Kotor", "Dobrakovo", "Ranče", "Dračenovac") i transportne mreže Uprave policije vrši se preko "Zyxel MC 100 Media convertora 100Mb/s". Uređaji su zaštićeni od oscilacija i nestanka električne energije.

- link ostvaren preko iznajmljenog radio linka od Radio difuznog centra Crne Gore (NERA) propusnog opsega 2Mb/s ("Sukobin" i "Luka Zelenika").

- link ostvaren preko radio linkova u vlasništvu Uprave policije dobijenih donacijom Evropske agencije za rekonstrukciju (EAR) iz programa CARDS 2005 RED LINE propusni opseg 49 Mb/s ("Božaj", "Kobila", "Kula", "Ilino Brdo").

Tehnološki svi granični prelazi nijesu jedinstveno opreremljeni. Broj informatičke opreme zavisi od veličine graničnog prelaza i broja službenika granične policije predviđenih da vrše kontrolu prelaska državne granice. Svi službenici granične policije su obučeni za rad sa informacionim podsistom za kontrolu prelazaka državne granice. Obuku službenika granične policije za rad na ovom sistemu vrše službenici Odsjeka za informacione sisteme Uprave policije, dok je na Policijskoj akademiji obezbijeđena realna simulacija jednog drumskog graničnog prelaza.

Komunikacioni IT sistemi su projektovani i implementirani uz primjenu opšte prihvaćenih protokola i standarda, i na taj način su stvorene mogućnosti za razmjenu informacija sa susjednim zemljama i zemljama članicama Evropske unije. Kao primjer može se navesti ostvarena direktna komunikacija i razmjena informacija sa INTERPOL-ovim informacionim sistemom, koji se nalazi u Lionu, Francuska.

Prikaz informatičke opreme i on-line veze na graničnim prelazima kojom raspolaže Uprava policije – Tabela 1 (Aneks 187).

U strukturi Uprave carina je u upotrebi integrisani informacioni sistem od 2003. godine. U tom periodu nabavljena je nova informatička oprema (PC, serveri i mrežna oprema) koja je implementirana u novo-postavljeni centralizovani informacioni sistem. Koncept novog informacionog sistema – Slika 1 (Aneks 187).

Uprava carina trenutno raspolaže sa oko 400 PC-a, raspoređenih na 34 carinske lokacije na cijeloj teritoriji države. Svi PC su "brand name" sa licenciranim operativnim sistemom "Windows XP Professional" i "Microsoft Office 2003" paketom. PC su nabavljeni na javnim tenderima. Brandovi PC-a su DELL, FUJITSU SIEMENS, HP.

Serverska oprema je od proizvođača DELL. Serversko okruženje raspolaže sa oko 20 fizičkih servera sledećih tipova, Power Edge (2850, 2950, 6650, 1650, 750, R200),) i DELL system storage DELL/EMC CX200 i DELL/EMC CX3, i BACKUP sistem DELL/PowerVault 122T. OS are Linux RHES, Windows SERVER , Fedora

System platform:

1. Linux Red Hat ES 4.0;
2. Linux Red Hat ES5.0;
3. Linux Red Hat AS 4.0;
4. Linux Red Hat AS 5.0;
5. Windows 2000 Server;
6. Windows 2003 Server;
7. Application server Oracle 10g, i
8. Relational database Oracle 10g.

Za povezivanje carinskih lokacija u jedinstveni informacioni sistem, iskorišćen je sistem prenosa crnogorskog Telekoma (gdje god je to bilo moguće, odnosno tamo gdje je Telekom imao razvijenu svoju infrastrukturu). Na lokacijama gdje Telekom nije mogao da ponudi svoj servis, Uprava carina je iskoristila pokrivenost tih lokacija sa signalom mobilne telefonije i sa lokalnim provajderima omogućila konekciju tih carinskih lokacija na Carinski informacioni sistem (CIS).

Osnovne karakteristike mreže su:

1. TCP/IP networking;
2. Scale: Local Area Network (LAN), Wide Area Network (WAN), Metropolitan Area Network (MAN), Virtual Private Network (VPN);
3. Connection method: Optical fiber, Ethernet, Wireless LAN;
4. Network topology : Star network, i
5. MAN Network Interface Cards: E1 link. The line data rate is 2.048 Mbit/s.

Umreženost - Uprava carina – povezanost sa CIS-om, jul 2009. Slika 2 (Aneks 187). Nerealizovane lokacije su predviđene po novoj sistematizaciji i tek će biti predmet daljeg povezivanja u jedinstveni informacioni sistem, ili je lokacija takvog tipa da se na njoj nije potrebna informatiča podrška.

Slika 3 (Aneks 187) – MONTENEGRO CUSTOMS LAN - Local Area Network

Slika 4 (Aneks 187) – MONTENEGRO CUSTOMS - Wide Area Network (WAN),
Metropolitan Area Network (MAN)

Tabela 2 (Aneks 187) – MONTENEGRO CUSTOMS - SERVERS LAN

Slika 5 (Aneks 187) – MONTENEGRO CUSTOMS - Public zone – VPN

Slika 6 (Aneks 187) – INERCONNECTING Central Bank of Montenegro to Montenegro Customs

Slika 7 (Aneks 187) – INERCONNECTING IRU Net GENEVE to Montenegro Customs

Slika 8 (Aneks 187) – Site To Site IPSec VPN ZZi Ljubljana – MNE CUSTOMS

Slika 9 (Aneks 187) – MONTENEGRO CUSTOMS – Electronic submission of declaration
IBM WebSphere MQ

Slika 10 (Aneks 187) – Site To Site IPSec VPN SER CUSTOMS – MNE CUSTOMS

Slika 11 (Aneks 187) – MONTENEGRO CUSTOMS BACKUP SERVERS

Granične ispostave i prelazi – obučenost carinskih službenika

Sve granične ispostave na kojima se obavljaju carinski poslovi su integrисани u jedinstvenu informacionu mrežu CIS-a koji je u potpunosti centralizovan. Tehnološki svi prelazi su

uniformno opremljeni, broj informatičke opreme zavisi od veličine graničnog prelaza i broja carinskih službenika predviđenih da na njemu radi.

Carinski službenici imaju obavezu da u sklopu obuke za obavljane carinskih poslova pohađaju i polažu predmet Carinski informacioni sistem (CIS), gdje se upoznaju kako sa korišćenjem informatičke opreme tako i sa mogućnostima korišćenja svih aplikacija integrisanog carinskog sistema i njihovog rada sa njima.

Serverska i računarsko-komunikaciona platforma koja je implementirana u CIS je najaktuelnija i najmodernija tehnologija u primjeni i koristi se od početka uvođenja integrisanog CIS-a. Kao takva omogućava efikasnu razmjenu podataka sa svim ostalim tehničkim sistemima. (Koristi se optimizacija mreže segmentacijom na VLAN-ove, definisanjem ACL koje obezbeđuju dodatnu bezbjednost mrežnog saobraćaja - L3 Switch Cisco. Obezbeđena je bezbjednost i enkripcija svih podataka, uglavnom xml formata, koji ulaze ili izlaze iz mreže CIS preko integrisanih firewall-a, Cisco i Juniper.

58. Koje nacionalne baze podataka i registre posjedujete (npr. traženih i nestalih lica, ukradenih vozila, ukradene imovine, itd.)? Molimo da opišete procedure pretraživanja i pretraživačke alatke.

Uprava policije, shodno članu 19 Zakona o policiji (Sl. list RCG, br. 28/05), u vezi sa primjenom policijskih ovlašćenja vodi odgovarajuće evidencije a posebno o:

- 1) licima koja su po bilo kojem osnovu lišena slobode;
- 2) izvršenim krivičnim djelima za koja se goni po službenoj dužnosti, prekršajima i licima čije je lično ili imovinsko pravo ugroženo ili povrijeđeno izvršenjem krivičnog djela ili prekršaja (oštećeni);
- 3) licima i predmetima za kojima se traga i licima kojima je zabranjen ulazak u Crnu Goru;
- 4) licima za koja je sproveden postupak utvrđivanja identiteta, daktiloskopiranim licima, fotografisanim licima i DNK pretragama lica;
- 5) upotrijebljениm sredstvima prinude;
- 6) predstavkama građana;
- 7) nestalim licima;
- 8) nestalim predmetima;
- 9) neidentifikovanim leševima.

Shodno odredbama Zakona o nadzoru državne granice (Sl. list RCG br. 72/05), Uprava policije vodi evidencije o licima:

- 1) nad kojima je sprovedena granična kontrola (u elektronskoj formi);
- 2) za koje je obavljen postupak utvrđivanja identiteta;
- 3) koja su najavila lov, odnosno ribolov uz graničnu liniju;
- 4) kojima je izdato odobrenje za obavljanje stalne djelatnosti na području graničnog prelaza (službena lica, lica koja imaju odobrenje za kretanje i zadržavanje na području graničnog prelaza i lica koja namjeravaju da pređu državn u granicu);
- 5) licima, odnosno članu posade putničkog ili trgovačkog broda koji nema potrebnu potrebnu vizu, za vrijeme zadržavanja broda na graninom prelazu ili luke, kome je izdato odobrenje za kretanje na području na kome se nalazi luka i

6) pripadnicima stranih službi bezbjednosti u uniformi s kratkim vatreñim oružjem i vozilom koje je označeno sa njihovim oznakama, kojima je izdato odobrenje za ulazak u Crnu Goru.

Na nivou Uprave policije, koriste se baze podataka koje su propisane Zakonom o policiji i drugim zakonima koji propisuju vođenje evidencija iz nadležnosti Uprave policije.

Na graničnim prelazima moguće je ostvariti uvid u sledeće elektronske baze podataka:

Lica za kojima je raspisana nacionalna potjernica

Bezbjednosno interesantna lica

Izgubljenih i otuđenih putnih isprava

Otuđenih motornih vozila i registarskih oznaka

Sektor granične policije vodi i druge evidencije na graničnim prelazima koje su nastale kao rezultat drugih zakonskih propisa i metodoloških akata Uprave policije:

Dnevnik događaja

Knjiga primo – predaja smjene

Evidencije o licima kojima je izdato odobrenje za unošenje i iznošenje oružja preko teritorije Crne Gore radi lova, učešća na sportskim takmičenjima

Evidencija o broju lica i vozila koja prelaze državnu granicu

Evidencija o broju lica i vazduhoplova koji prelaze državnu granicu

Evidencija o broju lica i plovila koji prelaze državnu granicu

Evidencija o broju lica i prometu vozova

Evidencija lica nad kojima je sprovedena detaljna granična kontrola

Evidencija izdatih odobrenja za kretanje na području u kojem se nalazi luka i aerodrom

Evidencija primljenih telegrama i dopisa

Evidencija izdatih viza na graničnom prelazu

Knjiga evedencije o oduzetom oružju, municiji i materijalno-eksplozivnim sredstvima

Evidencija oduzetih stvari i predmeta

Evidencija lica lišenih slobobe

Evidencija upotrebe sredstava prinude

Evidencija kontrolnih obilazaka

Operativni register lica (prema telegramima i pisanim obavještenjima)

Operativni register vozila i registarskih oznaka (prema telegramima i pisanim obavještenjima)

Evidencija primjene određenih mjera prema licima na graničnom prelazu (pretres, deportacija, nije odobren ulazak, nije odobren izlazak).

Na osnovu Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list RCG br. 71/03) i Zakona o policiji (Sl. list RCG, br. 28/05) u Sektoru kriminalističke policije vrši se dnevno unos, brisanje, izmjene i dopune nacionalnih baza

podataka lica koja se potražuju i predmeta po osnovu nestanka ili pronalaska i lišenja slobode. Korisnici navedenih baza podataka su sve operativno policijske jedinice i policijski službenici. Pretraživanje u navedenim aplikacijama vrši se elektronskim putem preko umreženih računarskih jedinica postavljenih u svim područnim jedinicama i ispostavama Uprave policije, kao i ispostavama granične policije.

Procedura korišćenja navedenih aplikacija određuje da, svaki policijski službenik mora imati određen «user name» i «password»

Navedene nacionalne baze potrage se vode u klasičnom (dosijea) i elektronskom obliku.

Nacionalnu bazu potraga čine:

aplikacija nacionalnih potjernica

aplikacija nacionalnih objava – nestalih lica

aplikacija nacionalnih objava – potraživanih vozila

aplikacija nacionalnih objava – potraga za registarskim tablicama

aplikacija nacionalnih objava – za oružje

aplikacija nacionalnih objava – potraga za vlasnikom privremeno oduzetog oružja

aplikacija nacionalnih objava za ostale predmete

Navedene aplikacije - prateća dokumentacija i dosjei, koriste se i čuvaju, shodno predviđenoj zakonskoj regulativi u Krivičnom zakoniku, Zakoniku o krivičnom postupku, Zakonu o arhivskoj djelatnosti Crne Gore i Uputstvu o čuvanju i korišćenju arhivske građe i registratorskog materijala Uprave policije Crne Gore.

Od INTERPOL-ovih baza podataka Uprava policije (NCB INTERPOL) koristi:

Pretrage traženih lica, vozila, ličnih i putnih dokumenata

Krijumčarenje narkotika (praktična iskustva, analize, statistički podaci, godišnji izvještaji država članica)

Finansijski kriminal (podaci o načinima falsifikovanja kreditnih kartica, statistički podaci o različitim registrovanim krivičnim djelima, upozorenja o novim pojavnim oblicima kriminaliteta, itd.)

Forenzika (provjere daktiloskopskog materijala, DNK uzorka)

Kompjuterski kriminal (priručnik za kompjuterski kriminal, kontakt tačke za suzbijanje kompjuterskog kriminala, itd.)

Potjernice (crvene, plave, žute, zelene, narandžaste, crne)

Pretrage kradenih i nestalih umjetničkih djela i drugih dragocjenih predmeta

Pretrage kradenog i nestalog oružja

Statistički podaci o međunarodnom kriminalu

Statistički i drugi podaci u vezi krijumčarenja motornih vozila

NCB INTERPOL iz INTERPOL-ove baze podataka preuzima, provjerava da li su u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, prenosi i ažurira nacionalnu potražnu bazu podataka (policajsku bazu podataka o licima koja se potražuju/nestala lica, na međunarodnom nivou) sva lica koja se potražuju (ili se traže kao nestala) u INTERPOL-ovoj bazi podataka, tako da nacionalna potražna baza predstavlja odgovarajuću kopiju INTERPOL-ove baze podataka traženih (ili nestalih) lica.

Ostale INTERPOL-ove baze podataka NCB INTERPOL i ostali segmenti Uprave policije koriste metodom neposrednog upita.

NCB INTERPOL unosi i ažurira u INTERPOL-ovu bazu sledeće statističke i druge podatke koji se tiču:

Potjernica za licima koja potražuju crnogorski pravosudni organi

Potraga za nestalim licima i maloljetnom djecom

Potraga za vozilima koja su ukradena u Crnoj Gori

Izgubljenim/ukradenim/nevažećim putnim i identifikacionim crnogorskim dokumentima

Podatakai o kradenim umjetničkim djelima

Statističkih podataka o krivičnim djelima (na godišnjem nivou)

Od nacionalnih baza podataka, NCB INTERPOL koristi:

Bazu podataka o građanima (sa izdatim identifikacionim dokumentima) koja sadrži podatke:

Ime i prezime lica

Datum i mjesto rođenja, kao i adresi prebivališta

Jedinstveni matični broj građana

Ime roditelja

Broj identifikacionog dokumenta, datum izdavanja i rok važenja

Bazu registrovanih vozila, koja sadržisledeće podatke o vozilima i vlasnicima vozila:

Registarske oznake vozila, datum izdavanja, rok važenja

Broj saobraćajne dozvole za vozilo, podatke o vlasniku vozila, datumu izdavanja, roku važenja

Broj šasije vozila

Bazu podataka o vozilima koja se potražuju na nacionalnom nivou

Bazu izdatih putnih isprava (broj putne isprave, identifikacioni podaci nosioca putne isprave, datum izdavanja, rok važenja)

Fotografije lica kojima su izdati identifikacioni dokumenti

Policjske baze podataka o:

Podacima o licima koji su kriminalistički obrađivani

Podacima o kaznenoj evidenciji lica (lica koja su pravosnažno osuđena za počinjeno krivično djelo)

Podacima o prekršajnoj evidenciji lica (lica koja su osuđena za prekršaj)

Podacima o licima koja se potražuju od strane pravosudnih organa, i to:

Podaci o licima koje potražuju crnogorski pravosudni organi

Podaci o licima koje potražuju inostrani pravosudni organi

Podaci o nestalim licima

Bazu podataka o oružju u posjedu građana (podaci o broju i vrsti oružja, vlasniku oružja)

Bazu podataka o prelasku lica preko graničnih prelaza (evidencije o prelascima preko crnogorskih graničnih prelaza) koja sadrži:

Identifikacione podatke o licu (ime, prezime, broj i vrsta putne isprave, datum i mjesto prelaska, registarske oznake vozila kojim je izvršen prelazak graničnog prelaza)

Status prelaska (odobren prelazak, odbijen prelazak)

Podaci o kontroli lica (da li se potražuje na nacionalnom i međunarodnom nivou), putnih dokumenata (da li se dokument potražuje u nacionalnoj i INTERPOL-ovoj bazi podataka) i vozila (da li se vozilo potražuje po broju šasije i/ili po registarskim oznakama u nacionalnoj ili INTERPOL-ovoj bazi podataka)

Policjski službenik na graničnom prelazu koji je izvršio unos podataka

Pretraživanje se vrši "on-line" neposrednim upitom u bazu podataka, po jednom ili više kriterijuma. Bazi se pristupa kroz zatvorenu policijsku mrežu. Nakon postavljenog upita, baza podataka daje jedan (ili više) odgovora sa traženim podacima. Pristup bazi podataka je po principu autorizacije, gdje svaki korisnik unosom korisničkog imena i lozinke ima ovlašćenje za pristup određenim podacima (ili određenom nivou podataka) po principu „need to know“.

Takođe, postoje otvoreni izvori – baze podataka o:

Registrovanim pravnim licima – preduzećima u Crnoj Gori (Centralni registar privrednog suda, koji sadrži podatke o pravnom licu, identifikacione podatke o odgovornom licu u preduzeću, identifikacione podatke o osnivaču preduzeća)

Registrovanom vlasništvu nad nepokretnostima (podaci o licima – vlasnicima/korisnicima nepokretnosti registrovanih kod Uprave za nekretnine Crne Gore).

Podaci o vlasnicima telefonskih brojeva (fiksne telefonije – brojevi koji nijesu zabranjeni za davanje).

Pretraživanje se vrši "on-line" neposrednim upitom u bazu podataka, po jednom ili više kriterijuma. Nakon postavljenog upita, baza podataka daje jedan (ili više) odgovora sa traženim podacima. Pristup bazama nije ograničen, i dostupan je svima posredstvom otvorenog internet-a.

59. Da li je nadzor granica zasnovan na analizi rizika? Da li ga podržava dovoljno tehničkih sredstava? Da li posjedujete posebne operativne mobilne jedinice za nadzor granica i ako je odgovor da, na kojim djelovima granice?

Rezultati analize rizika su osnov za usmjeravanje rada Uprave policije na zelenoj i plavoj granici. Izrađeno je Uputstvo za izradu analize rizika u graničnoj policiji Crne Gore.

Napominjemo da službenici Sektora granične policije učestvuju u radu Radne grupe za analizu rizika koja je pod pokroviteljstvom Ženevskog centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga iz Ženeve (DCAF), formirana od predstavnika graničnih policija zemalja Zapadnog Balkana.

Akcionim planom radne grupe je predviđeno da se u periodu od 2009. do 2012.godine izradi priručnik za praktičnu primjenu analize rizika u zemljama Zapadnog Balkana.

Takođe je predviđeno da se u zadatom periodu radi na obuci službenika koji rade na analizi rizika i opremanjem potrebnom opremom.

Za podršku analizi rizika, granična policija ne raspolaže sa dovoljno tehničkih sredstava i ne posjeduje posebne operativne mobilne jedinice za nadzor granice, već se iste formiraju iz postojećih sastava za svaki konkretan slučaj.

U sastavu granične pomorske policije, u okviru Grupe za elektronski nadzor (jačine 10 službenika), nalaze se 2 Mobilna centra za elektronski nadzor, koja su opremljena sa radarskim, termovizijskim i televizijskim osmatračkim senzorom. Mobilni centri za elektronski nadzor se težišno angažuju na poslovima multisenzornog osmatranja crnogorske akvatorije i priobalja Jadranskog mora, Skadarskog jezera i rijeke Bojane, dok se u skladu sa operativnim potrebama mogu koristiti i na cijeloj teritoriji Crne Gore.

Od početka jula ove godine, stavljen je u funkciju i sistem elektronskog nadzora na Jadranskom moru, Skadarskom jezeru i rijeci Bojani u dnevnim uslovima, sa komandno operativnim centrom u Baru, što je osmatranje plave granice učinilo znatno efikasnijim i racionalnijim.

Uprava carina na graničnim prelazima, pored Carinskog informacionog sistema, posjeduje i Sistem za analizu rizika u kojem postoje baze podataka o prekršiocima i sumnjivim aktivnostima. Pored baza podataka, postavljanjem profila rizika vrši se izbor pošiljki za pregled. Uprava carina nema posebne operativne mobilne jedinice za nadzor granice, ali ima operativne mobilne timove u okviru Odsjeka za suzbijanje krijumčarenja, koji mogu da djeluju na cijelom području Crne Gore i angažuju se po potrebi.

60. Na koji način vaša zemlja sarađuje sa susjednim zemljama na poboljšanju sigurnosti granica (zvanični bilateralni sporazumi, kao i praktični aranžmani za aktivnosti carine i granične policije)?

U cilju unaprjeđenja regionalne bezbjednosti i prekogranične saradnje i daljeg razvijanja i jačanja dobrosusjedskih odnosa, međunarodna saradnja se realizuje preko organa uključenih u sistem granične bezbjednosti.

Policjska saradnja sa susjednim zemljama, na poboljšanju sigurnosti granica, vrši se na osnovu niza potpisanih sporazuma i to:

- Protokol između Vlade Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske o privremenom režimu uz južnu granicu između dvije države na području Prevlake, potpisani 10. decembra 2002. godine;
- Sporazum o tehničkim aranžmanima o privremenim operativnim procedurama između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i KFOR-a (Međunarodnih snaga bezbjednosti na Kosovu) – TOPA sporazum, potpisani 15.decembra 2008. godine;
- Ministarska deklaracija o graničnoj bezbjednosti u Jugoistočnoj Evropi između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Makedonije, Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije, potpisana u Beogradu, dana 06. marta 2009. godine.

Nakon donošenja Zakona o ratifikaciji Konvencije o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi (Sl. list CG, broj 1/08), u cilju implementacije ove Konvencije, potpisani su:

- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine o sprovođenju graničnih provjera na zajedničkim graničnim prelazima, potpisani u Beogradu, 06. marta 2009. godine;
- Protokol o sprovođenju zajedničkih patrola uz zajedničku državnu granicu između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije potpisani u Beogradu, 06. marta 2009. godine. Implementacija ovog protokola još nije otpočela;
- Protokol o sprovođenju zajedničkih patrola uz zajedničku državnu granicu između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, potpisani u Beogradu, 06.martu 2009. godine;
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o otvaranju zajedničkog graničnog prelaza Sukobin-Muričani, u mjestu Muričan, potpisani 17.januara 2007. godine u Ulcinju.

Na osnovu ovog Sporazuma, 18. juna 2009. godine, potpisani je Protokol između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o vršenju aktivnosti zajedničke granične kontrole na zajedničkom graničnom prelazu Sukobin-Muričani, na dan otvaranja zajedničkog graničnog prelaza;

- Radni aranžman o uspostavljanju operativne saradnje između Uprave policije Crne Gore i Evropske agencije za upravljanje operativnom saradnjom na spoljnim granicama država članica Evropske unije (FRONTEX), potpisani 18. juna 2009. godine;
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Albanije o prekograničnoj policijskoj saradnji, potpisani 15.januara 2008. godine;
- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije o organizovanju zajedničkih patrola duž državne granice, potpisani 15.januara 2008. godine;
- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije o organizovanju i održavanju sastanaka na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou između predstavnika graničnih službi, potpisani 15. januara2008. godine;
- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije o organizovanju i održavanju sastanaka na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou između predstavnika graničnih službi, potpisani u Budvi, 22.februara 2008. godine;
- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine o organizovanju i održavanju sastanaka na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou između predstavnika graničnih službi, potpisani u Budvi, 22. februara 2008. godine.

Uprava carina sarađuje sa carinskim službama drugih zemalja na osnovu zaključenih bilateralnih sporazuma, koji predstavljaju osnov za razmjenu informacija carinskih administracija.

Navedenim sporazuma omogućava se: uzajamno pružanje pomoći u sprečavanju i istrazi kršenja carinskih, deviznih i spoljnotrgovinskih propisa, pružanje pomoći u davanju obavještenja koja se

koriste u svrhe suzbijanja krijumčarenja, uzajamno usklađivanje carinskih sistema, usavršavanje carinskih tehnika i rješavanje problema nastalih u primjeni carinskih propisa, unaprjeđenje međusobne saradnje, usklađivanje propisa i pojednostavljenje i ubrzanje carinskog postupka u robnom i putničkom prometu, definisanje dostavljanja i korišćenja informacija i dokumenata, kao i njihova upotreba u eventualnim sudskim procesima, učešće eksperata i svjedoka u tim procesima, zaštita ličnih podataka koji se mogu naći u razmijenjenim informacijama i dr.

Crna Gora je preuzeila i primjenjuje međunarodne ugovore i sporazume kojim je pristupila državna zajednica, a koji se odnose na Crnu Goru, i koji su u saglasnosti sa njenim pravnim poretkom. Uprava carina je zaključila sporazume o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima i sa drugim carinskim službama zemalja sa kojima ranije nije postojao zaključen sporazum, koristeći model sporazuma o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima, preporučen od strane Svjetske carinske organizacije.

U primjeni su sljedeći sporazumi sa susjednim zemljama:

- Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Vlade Republike Hrvatske o uzajamnoj pomoći o carinskim pitanjima, potpisana 9. decembra 2005. godine u Podgorici;
- Sporazum između Savezne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine o carinskoj saradnji i uzajamnoj pomoći, potpisana 18. decembra 2001. godine u Sarajevu;
- Sporazum između Uprave Carina Srbije i Uprave Carina Crne Gore o carinskoj saradnji i uzajamnoj pomoći, potpisana 29. aprila 2003. godine u Beogradu;
- Memorandum o razumijevanju između Uprave carina Crne Gore i carinske službe Misije privremene administracije Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNMIK) o saradnji i uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima, potpisana 19. novembra 2004. godine u Podgorici;
- Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Savjeta Ministara Republike Albanije o uzajamnoj pomoći o carinskim pitanjima, potpisana 26. decembra 2005. godine u Tirani;

Sporazumom između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Srbije o graničnoj kontroli u željezničkom saobraćaju, potpisana 9. marta 2009. godine, olakšava se i ubrzava rad državnih organa na granici između dvije države i skraćuje vrijeme zadržavanja vozova na graničnom prelazu. Granična kontrola će se obavljati u vozovima za vrijeme trajanja vožnje i redovnog zadržavanja voza na graničnim stanicama. Sporazum će biti u primjeni nakon potpisivanja protokola o sprovođenju Sporazuma.

Međunarodna saradnja sa susjednim zemljama, na poboljšanju kontrole granica u oblasti fitosanitare i veterinarske zaštite, vrši se na osnovu potpisanih sporazuma i to:

- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Hrvatske o saradnji u oblasti zdravstvene zaštite bilja, potpisana 18. oktobra 2005. godine;
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Hrvatske o veterinarskoj saradnji, potpisana 18. oktobra 2005. godine.

61. Molimo da dostavite informacije o trenutnom stanju u pogledu saradnje sa FRONTEX-om.

Radni aranžman između Evropske agencije za upravljanje operativnom saradnjom na spoljnim granicama država članica Evropske unije (FRONTEX) i Uprave policije Crne Gore potpisana je 18.06.2009. godine u sjedištu te organizacije u Varšavi, Poljska. Do svečanog potpisivanja došlo je nakon odluke Upravnog odbora FRONTEX-a, 25. marta 2009. godine da prihvati prijedlog Radnog aranžmana, koji je prethodno pripremljen u saradnji između predstavnika FRONTEX-a i predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprave policije Crne Gore.

Osnovni elementi saradnje koju su definisani Radnim aranžmanom su slijedeći:

- razmjena informacija u oblasti analize rizika sa FRONTEX jedinicom za analizu rizika;
- saradnja u oblasti organizovanja obuka;

- tehnička saradnja koja podrazumijeva istraživanje i razvoj;
- zajedničke operacije, i
- zajednička politika povratka ilegalnih migranata.

Potpisivanjem Radnog aranžmana formalno je uspostavljen partnerski odnos između Uprave policije Crne Gore i FRONTEX-a, koji će nadalje otvoriti mogućnost Upravi policije da učestvuje u svim aktivnostima koje FRONTEX već sprovodi sa ostalim zemljama potpisnicama.

Zemlje Zapadnog Balkana, su 20.11.2008.godine, potpisale Memorandum o razumijevanju, koji definiše uspostavljanje razmjene statističkih informacija o ilegalnim migracijama. Memorandum, takođe, predviđa da se razmjena statističkih informacija obavlja elektronskim putem kroz mjesecne i ad-hok izvještaje. Definisano je da se razmjena te vrste informacija obavlja preko nacionalne kontakt osobe.

Nakon potpisivanja Radnog aranžmana, Uprava policije će dati svoj doprinos u izradi godišnjeg izvještaja analize rizika između zemalja Zapadnog Balkana i FRONTEX-a. Zajednički izvještaj će biti od velike važnosti za sve zemlje učesnice, jer će između ostalog, poslužiti kao osnova za planiranje operativnih aktivnosti, kao i osnažiti saradnju na polju integrisanog upravljanja granicama, između zemalja Zapadnog Balkana i FRONTEX-a.

Uprava policije je, takođe, dobila mogućnost da aktivno učestvuje u radnim tijelima FRONTEX-a, kao i da koristi podršku koji FRONTEX može pružiti svojim partnerima. S tim u vezi, Uprava policije će imati priliku da učestvuje u definisanju plana aktivnosti i da predstavi svoje potrebe u vidu unapređenja svojih tehničkih i ljudskih kapaciteta, a koje je moguće realizovati uz finansijsku podršku FRONTEX-a.

U okviru Odjeljenja za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije, određen je službenik koji će imati ulogu posrednika u okviru saradnje između Sektora granične policije Crne Gore i FRONTEX-a.

62. Kakvo je trenutno stanje u pogledu međunarodnih sporazuma o granicama i graničnoj saradnji sa susjednim zemljama? Molimo da dostavite:

Pripreme za zaključivanje međunarodnih ugovora o državnoj granici sa susjednim državama (razgraničenje i utvrđivanje državne granice)

Odlukom Vlade Crne Gore obrazovana je Komisija za obavljanje poslova razgraničenja i utvrđivanja državne granice i priprema za zaključivanje međunarodnih sporazuma o državnoj granici (Sl. list RCG, br. 7/07).

- Republika Hrvatska

Vlada Crne Gore, donijela je Odluku o obrazovanju Komisije za pripremu pravnog postupka za razgraničenje između Crne Gore i Republike Hrvatske pred Međunarodnim sudom pravde u Hague (Sl. list CG, br. 24/08 i 62/08).

Prvi sastanak Mješovite crnogorsko – hrvatske Komisije za razgraničenje kod Prevlake, održan je dana 14. januara 2009. godine u Zagrebu, u okviru susreta šefova diplomatija dvije zemlje.

Planirano je da Komisija počne sa pripremom dokumentacije, na osnovu koje će, o razgraničenju na moru kod Prevlake, između Crne Gore i Hrvatske, odlučiti Međunarodni sud pravde u Hague i na taj način će biti riješeno pitanje koje traje od 1991. godine.

Parlamenti dvije zemlje će se, prethodno, obavezati da prihvataju odluku Međunarodnog suda pravde u Hague.

Treba podsjetiti, da je 10. decembra 2002. godine, potpisani Protokol između Vlade SRJ i Vlade Republike Hrvatske o privremenom režimu uz južnu granicu između dvije države, s ciljem da privremeni režim koji se uspostavlja ovim Protokolom olakša nalaženje konačnog rješenja za

identifikaciju, odnosno utvrđivanje zajedničke državne granice. Privremeni režim važi do sklapanja Ugovora o granici.

Odredbe Protokola ni na koji način ne prejudiciraju razgraničenje između dvije države.

- Bosna i Hercegovina

Ugovor o protezaju državne granice između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine, je parafiran (verifikovan), od strane Međudržavne diplomatske komisije za državnu granicu, u Beogradu, 03.12. 2003. godine.

Komisija Vlade Crne Gore za obavljanje poslova razgraničenja i utvrđivanje državne granice i priprema za zaključivanje međunarodnih sporazuma o državnoj granici i Državna komisija za granicu Bosne i Hercegovine su dogovorili, da rezultati rada Međudržavne diplomatske komisije za državnu granicu između SRJ (SCG) i BiH, koji se odnose na državnu granicu između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, prihvate kao osnov za dalje pregovore o državnoj granici.

Dana 19. februara 2009. godine u Podgorici, usaglašen je tekst Nacrta ugovora o državnoj granici između Crne Gore i Bosne i Hercegovine.

- Republika Albanija

Granica između Albanije i Crne Gore određena je u periodu od 1922-1925. godine, na osnovu Firentinskog protokola, a jasno obilježena 1954 -1955. godine. Sporazum između Vlade Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Vlade Narodne Republike Albanije o obnovi porušenih i oštećenih graničnih piramida kao i izgradnji graničnih međupiramida na državnoj jugoslovenskoj-albanskoj granici, potpisana je 11. decembra 1953. godine

Na osnovu tog Sporazuma, u Podgorici je 06. novembra 2009. godine, zaključen Sporazum između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o obnavljanju, popravci i održavanju piramida, međupiramida i drugih graničnih oznaka duž crnogorsko-albanske granice.

- Republika Srbija

Sa Republikom Srbijom nijesu vođeni pregovori o pripremi ugovora o državnoj granici, i o određivanju graničnih prelaza između dvije države.

- Republika Kosovo

Sa Republikom Kosovo pregovori o pripremi ugovora o državnoj granici, i o određivanju graničnih prelaza između dvije države su u fazi pripreme.

a) kratak opis postojećih ili planiranih sporazuma;

U odgovoru na pitanje broj 60 navedeni su postojeći potpisani sporazumi i protokoli o saradnji sa susjednim zemljama na poboljšanju sigurnosti granica i to: Sporazumi sa Bosnom i Hercegovinom, Republikom Srbijom, Republikom Albanijom, Republikom Hrvatskom i Međunarodnim snagama bezbjednosti na Kosovu.

Planiranim sporazumima u oblasti bezbjednosti granica, zaključiće se ugovori o državnoj granici sa susjednim državama, utvrditi kategorizaciju graničnih prelaza, pogranični saobraćaj i saradnja u skladu sa Konvencijom o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi

b) rezime sadržaja sporazuma;

Sporazumima između Crne Gore i susjednih država o prekograničnoj policijskoj saradnji, uređuje se saradnja između graničnih policija u obezbjeđenju javnog reda u pograničnim područjima, a posebno u sprječavanju i otkrivanju krivičnih djela i prekršaja koji ugožavaju bezbjednost granice.

Njima se utvrđuju nadležna tijela za sprovođenje sporazuma, definišu pogranična područja sa aspekta nadležnosti organizacionih jedinica granične policije, usklađuju policijske aktivnosti u izvršavanju pojedinih zadataka, međusobna komunikacija, razmjena informacija, upotreba posebne policijske opreme, obrazovanje, usavršavanje i osposobljavanje službenika, pružanje pomoći prilikom nesreća i prirodnih katastrofa, zajednički sastanci i radne komisije, upućivanje policijskog službenika za vezu, odgovornost za nadoknadu štete, zaštita podataka i druga pitanja od interesa za prekograničnu policijsku saradnju.

Protokolima o sprovođenju zajedničkih patrola uz zajedničku državnu granicu sa susjednim državama, uređuje se uspostavljenje i sprovođenje zajedničkih patrola uz zajedničku državnu granicu, unapređenje saradnje ugovornih strana u borbi protiv svih vidova prekograničnog kriminala i uspostavljanje sistema efikasnije kontrole i nadzora državne granice.

Protokolima o održavanju redovnih sastanaka graničnih službi na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, uređuje se održavanje redovnih sastanaka pripadnika graničnih službi.

Protokoli sadrže obavezu održavanja redovnih sastanaka na nacionalnom nivou, postupak održavanja sastanaka na regionalnom i lokalnom nivou, nadležnosti organizacionih jedinica granične policije, zaštitu podataka i sadržaj zapisnika koji se vodi na sastancima na svim nivoima.

c) nivo na kom su ili će biti usvojeni sporazumi, kao i (očekivano) vrijeme usvajanja;

U skladu sa članom 43 Zakona o nadzoru državne granice (Sl. RCG, br. 72/05), međunarodna granična policijska saradnja ostvaruje se na osnovu sporazuma koji Vlada zaključuje sa drugim državama. S tim u vezi, potpisnici sporazuma obavezuju se da će policijske granične službe međusobno sarađivati, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, u cilju prevencije, suzbijanja i otkrivanja krivičnih djela i njihovih učinilaca.

Sporazume o saradnji Vlada Crne Gore zaključuje u skladu sa procjenom interesa Crne Gore, utvrđenom dinamikom realizacije obaveza iz ove oblasti i u dogовору са susjednim državama.

Dinamika usvajanja planiranih sporazuma o saradnji zavisi, pored ostalog, i od interesa druge strane potpisnice sporazuma.

d) aranžmani malograničnog prometa;

Granični prelaz za pogranični saobraćaj je mjesto za prelazak državne granice radi boravka u određenoj zoni susjedne države, odnosno boravka državljana susjedne države u određenoj zoni Crne Gore, u skladu sa međunarodnim sporazumom.

U Crnoj Gori od ukupno dvadesetosam graničnih prelaza koji funkcionišu, određena su dva granična prelaza za malogranični promet, pogranični saobraćaj, i to:

- Prema Bosni i Hercegovini, granični prelazi Krstac i Nudo.

e) granični prelazi sa susjednim zemljama.

Granični prelaz za međunarodni saobraćaj je mjesto za prelazak državne granice državljana Crne Gore i stranih državljana.

U Crnoj Gori od ukupno dvadesetosam graničnih prelaza koji funkcionišu, dvadesetšest graničnih prelaza je otvoreno za međunarodni saobraćaj i dva za pogranični saobraćaj, i to:

-Prema Republici Hrvatskoj, granični prelazi Debeli Brijeg i Kobilja.

-Prema Republici Albaniji, zajednički granični prelaz Sukobin- Murićan i granični prelazi Božaj, Grnčar, Željeznička stanica Tuzi .

-Prema Bosni i Hercegovini, granični prelazi Metaljka, Šula, Šćepan Polje, Krstac, Vraćenovići, Ilino Brdo, Nudo, Sitnica.

-Prema Republici Srbiji, granični prelazi Vuča, Dračenovac, Dobrakovo, Ranče, Čemerno i Željeznička stanica Bijelo Polje.

-Prema Republici Kosovo, granični prelaz Kula.

Vazdušni granični prelazi su: Aerodrom Tivat i Aerodrom Podgorica.

Pomorski granični prelazi su: Luka Bar, Luka Zelenika, Luka Kotor, Luka Budva, Luka Risan

U prethodnom periodu granični prelazi za međunarodni i pogranični saobraćaj, određivani-otvarani su, odlukama, sporazumima, uredbama i rješenjima Saveznog izvršnog vijeća SFRJ, Savezne vlade SRJ i Vlade Republike Crne Gore.

Međutim, potrebno je, sa susjednim državama, zaključiti sporazume o određivanju graničnih prelaza, zbog potrebe ustanovljenja pravnog osnova za funkcionisanje postojećih graničnih prelaza i eventualno, za nove granične prelaze, jer je Zakonom o nadzoru državne granice (Sl.list RCG, broj 72/05) utvrđeno da granične prelaze utvrđuje Vlada u skladu sa međunarodnim sporazumima.

Određivanjem drumskih graničnih prelaza sa susjednim državama se indirektno potvrđuje da su, nekada administrativne - katastarske granice, sada državne granice.

Odlukom Vlade Crne Gore (Sl. List CG, br. 81/08), obrazovana je Komisija za određivanje graničnih prelaza i utvrđivanje režima pograničnog saobraćaja sa susjednim državama, sa zadatkom da sagleda postojeće granične prelaze i potrebu eventualne prekategorizacije, procijeni potrebu otvaranja novih graničnih prelaza i utvrđivanja pograničnog saobraćaja, pripremi i dostavi Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore predloge sporazuma o određivanju graničnih prelaza i sporazuma o pograničnom saobraćaju sa susjednim zemljama i dostavlja Vladi Crne Gore redovne šestomjesečne izvještaje o radu Komisije.

Nakon obrazovanja Komisije preduzete su aktivnosti na iniciranju razgovora sa susjednim državama na temu pripreme predloga sporazuma o određivanju graničnih prelaza i sporazuma o pograničnom saobraćaju sa susjednim državama, i to:

- Republika Hrvatska

Protokolom između Vlade SRJ i Vlade Republike Hrvatske o privremenom režimu uz južnu granicu između dvije države, od 10.12.2002. godine, strane potpisnice Protokola (član 18) su se saglasile, da se do sklapanja sporazuma o određivanju graničnih prelaza, granični prelaz Karasovići-Sutorina, i dalje koristi za sav međunarodni drumski putnički i robni saobraćaj, a granični prelaz Vitaljina-Njivice, da se kategorizuje u granični prelaz za međunarodni drumski putnički saobraćaj.

Sa Republikom Hrvatskom nijesu vođeni razgovori o pripremi sporazuma o određivanju graničnih prelaza između Crne Gore i Republike Hrvatske.

- Republika Albanija

Dana 17. januara 2007. godine, potpisana je u Ulcinju Sporazum između Savjeta ministara Republike Albanije i Vlade Republike Crne Gore o otvaranju zajedničkog graničnog prelaza Murićan – Sukobin, u Murićanima.

Takođe, 18. juna 2009. godine potpisana je Protokol između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o vršenju aktivnosti zajedničke granične kontrole na zajedničkom graničnom prelazu Murićan – Sukobin.

- Bosna i Hercegovina

Pripremljen je Predlog sporazuma o određivanju graničnih prelaza između Crne Gore i Bosne i Hercegovine i Predlog sporazuma o pograničnom saobraćaju između Crne Gore i Bosne i Hercegovine.

- Republika Srbija

Sa Republikom Srbijom nijesu vođeni pregovori o pripremi Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Srbije o određivanju graničnih prelaza dvije države.

Dana 09. marta 2009. godina, potpisana je Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Srbije o graničnoj kontroli u željezničkom saobraćaju.

- Republika Kosovo

Sa Republikom Kosovo pregovori o pripremi sporazuma između dvije države o određivanju graničnih prelaza su u fazi pripreme.

Pravosudna saradnja u građanskim stvarima

63. Molimo da dostavite informacije o zakonima ili drugim propisima koji regulišu ovu oblast i njihovoj usaglašenosti sa relevantnim međunarodnim konvencijama.

Pravni osnov za pravosudnu saradnju u građanskim stvarima predstavljaju međunarodni ugovori, multilateralni i bilateralni sporazumi, i nacionalno zakonodavstvo, i to Zakon o parničnom postupku (Sl. list RCG, br. 22/04 i 76/06) (Aneks 164) (Aneks 165) i Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih država (Aneks 170). Ustavom je propisano da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Postupak pružanja pravne pomoći u građanskim stvarima uređen je Zakonom o parničnom postupku. Prema tom zakonu, sudovi će ukazivati pravnu pomoć inostranim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom, kao i kad postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći. Sud će uskratiti pravnu pomoć inostranom суду, ako se traži izvršenje radnje koja je protivna javnom poretku. U takvom slučaju sud nadležan za pružanje pravne pomoći dostaviće, po službenoj dužnosti, predmet Vrhovnom суду radi donošenja konačne odluke. Sudovi ukazuju pravnu pomoć inostranim sudovima na način predviđen u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet molbe inostranog suda može se izvršiti i na način koji zahtijeva inostrani sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku.

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima sadrži pravila o određivanju mjerodavnog prava za statusne, porodične i imovinske, odnosno druge materijalne odnose s međunarodnim elementom. Takođe, ovaj zakon sadrži i pravila o određivanju nadležnosti sudova i drugih organa Crne Gore za raspravljanje tih odnosa i pravila za priznanje i izvršenje stranih sudskeih i arbitražnih odluka.

Multilateralni međunarodni ugovori koje je Crna Gora ratifikovala i koji predstavljaju pravni osnov za pravosudnu saradnju u građanskim stvarima su Haška Konvencija o građanskoj sudskom postupku iz 1905. godine, Konvencija o građanskom postupku iz 1954. godine, Konvencija o olakšanju međunarodnog pristupa sudovima iz 1980. godine, Evropski sporazum o prosleđivanju molbi za sudsку pomoć iz 1977. godine, Konvencija o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava iz 1961. godine, Konvencija o građanskim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. godine i Konvencija o ostvarivanju alimentacionih zahtjeva u inostranstvu iz 1956. godine.

Postojeći Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih država (Sl. list SFRJ, br. 43/82, 72/82 i SRJ, br. 46/96) usaglašen je sa relevantnim međunarodnim dokumentima koji su važili u vrijeme njegovog donošenja. Crna Gora pristupila je donošenju novog zakona o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih država, koji će biti usaglašen sa relevantnim međunarodnim dokumentima, posebno imajući u vidu njegov značaj za uređenje građanskih odnosa sa elementnom inostranosti.

64. Na koji se način priznaju i izvršavaju strane sudske odluke u građanskim i privrednim stvarima?

Zakonom o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja (Sl. list SFRJ, br. 43/82, 72/82 i SRJ, br. 46/96) uređena su pravila postupka i pravila za priznanje i izvršenje stranih sudske arbitražnih odluka. Međutim, ukoliko su statusni, porodični i imovinski, odnosno drugi materijalnopravni odnosi s međunarodnim elementom regulisani međunarodnim ugovorima, odredbe ovog zakona se ne primjenjuju, što znači, da se ovaj zakon primjenjuje samo na odnose koji nijesu uređeni međunarodnim ugovorima. Ustav Crne Gore, uređuje pravni poredak na način što obezbeđuje da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretku, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

Izvršenje odluke stranog suda uređeno je i Zakonom o izvršnom postupku (Sl. list RCG, br. 23/04), koje će se odrediti i sprovesti po tom zakonu, ako odluka ispunjava zakonom ili međunarodnim ugovorom, odnosno sporazumom propisane uslove za priznanje i izvršenje.

Priznanje i izvršenje stranih sudske odluka precizno je uređeno Zakonom o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja tako da se strana sudska odluka izjednačuje sa odlukom domaćeg suda i proizvodi pravno dejstvo u zemlji priznanja samo ako je prizna domaći sud, što znači da je priznanje osnovni uslov za izjednačenje strane sudske odluke a samim tim i njeno pravno dejstvo. Za priznanje strane sudske odluke neophodno je da podnositelj zahtjeva za priznanje uz tu odluku podnese i potvrdu nadležnog stranog suda, odnosno drugog organa o pravosnažnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena. Zakon je predvidio i uslove za odbijanje priznanja strane sudske odluke i to u slučaju, ako povodom prigovora lica protiv koga je ta odluka donesena utvrdi da to lice nije moglo učestvovati u postupku zbog nepravilnosti u postupku. Naročito će se smatrati da lice protiv koga je donesena strana sudska odluka nije moglo učestvovati u postupku zbog toga što mu poziv, tužba ili rješenje kojim je započet postupak nije bilo lično dostavljeno, odnosno što uopšte nije ni pokušano lično, osim ako se na bilo koji način upustilo u raspravljanje o glavnoj stvari u prvostepenom postupku.

Strana sudska odluka neće se priznati u sljedećim slučajevima:

- ako u predmetnoj stvari postoji isključiva nadležnost domaćeg suda ili drugog državnog organa;
- ako je u istoj stvari sud ili drugi državni organ donio pravosnažnu odluku i ako je u državi već priznata neka strana sudska odluka koja je donesena u istoj stvari. Sud će zastati sa priznanjem strane sudske odluke ako je pred domaćim sudom u toku ranije pokrenuta parnica u istoj pravnoj stvari i među istim strankama i to do pravosnažnog okončanja te parnice;
- ako je u suprotnosti sa Ustavom utvrđenim poretkom;
- ako ne postoji uzajamnost.

Postojanje uzajamnosti u pogledu priznanja strane sudske odluke prepostavlja se dok se suprotno ne dokaže, a u slučaju sumnje u postojanje te uzajamnosti, objašnjenje daje državni organ nadležan za poslove pravde (Ministarstvo pravde).

Uslovi za priznanje stranih sudske odluke koje se odnose na lično stanje (status), zavise od toga na čijeg se državljanina odnose. Tako se odluke stranih sudova koje se odnose na lično stanje (status) državljanina države čija je odluka u pitanju priznaju bez preispitivanja od strane suda, što

znači da se kod tih odluka ne preispituje da li u odnosnoj stvari postoji isključiva nadležnost domaćeg suda ili drugog državnog organa; da li je u suprotnosti sa ustavom utvrđenim poretkom i da li postoji uzajamnost. Međutim, ako nadležni organ države utvrdi da se strana sudska odluka odnosi na lično stanje (status) crnogorskog državljanina, takva odluka, da bi bila priznata podliježe preispitivanju. Ovakvo zakonsko rješenje zahtjeva da se podnese potvrda o pravosnažnosti te odluke, preispitivanje da li u odnosnoj stvari postoji isključiva nadležnost domaćeg suda ili drugog organa, preispitivanje da li je u istoj stvari donesena pravosnažna odluka ili je već priznata neka strana odluka donesena u istoj stvari., odnos sa Ustavom utvrđenim poretkom i da li postoji uzajamnost. Nepostojanje uzajamnosti nije smetnja za priznanje strane sudske odluke ako priznanje i izvršenje traži crnogorski državljanin. Ako se strana sudska odluka odnosi na lično stanje (status) stranca koji nije državljanin države koja je donijela tu odluku, odluka će se priznati ako ispunjava uslove za priznanje u državi čiji je državljanin to lice.

Na izvršenje strane sudske odluke shodno se primjenjuju odredbe kojima je uređen postupak priznanja strane sudske odluke. Podnositac zahtjeva za izvršenje strane sudske odluke, pored potvrde o pravosnažnosti odluke treba da podnese i potvrdu o izvršnosti te odluke po pravu države u kojoj je donesena.

Priznanje odluke stranog suda u stvarima koje se odnose na lično stanje (status) ovlašćen je da traži svako ko za to ima pravni interes. Za priznanje i izvršenje stranih sudske odluke i stranih arbitražnih odluka mjesno je nadležan sud na čijem području treba sprovesti postupak priznanja, odnosno izvršenja. Protiv rješenja o priznanju, odnosno izvršenju odluke stranke mogu izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja. O žalbi odlučuje drugostepeni sud. Ako o priznanju strane odluke nije doneseno posebno rješenje, svaki sud može o priznanju te odluke rješavati u postupku kao o predhodnom pitanju, ali samo sa dejstvom za taj postupak.

65. Postoje li neke posebne, pojednostavljene procedure u vašoj zemlji za potraživanje i povraćaj nespornih zahtjeva manje vrijednosti?

U pravnoj regulativi Crne Gore postoje instituti kojima se pojednostavljuje sudske postupak ostvarivanja određenih zahtjeva manje vrijednosti, i to su postupak u sporovima male vrijednosti i postupak izdavanja platnog naloga.

Zakonom o parničnom postupku uređen je postupak u sporovima male vrijednosti. U smislu odredaba ovog zakona, sporovi male vrijednosti su oni sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanja u novcu koja ne prelaze iznos od 500 eura, a postupcima u privrednim sporovima iznos od 5.000 eura. Kao sporovi male vrijednosti, smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanja u novcu, a tužilac navede u tužbi da pristaje da umjesto ispunjenja određenog zahtjeva primi određeni novčani iznos koji ne prelazi iznos od 500 eura odnosno 5.000 eura, kao i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčani iznos, već predaja pokretne stvari čija vrijednost nije veća od 500 eura odnosno 5.000 eura.

U postupku u sporovima male vrijednosti, ako sud zakaže glavnu raspravu i tužilac ne dođe na ročište, iako je bio uredno pozvan, sud donosi presudu kojom će odbiti tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja). U pozivu za glavnu raspravu navešće se, pored ostalog, da će se smatrati da se tužilac koji ne dođe na ročište za glavnu raspravu odrekao od tužbenog zahtjeva. Presuda u ovim sporovima se objavljuje odmah po zaključenju glavne rasprave. Presuda ili rješenje kojim se završava postupak u sporovima male vrijednosti, može se pobijati žalbom samo zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

Takođe Zakonom o parničnom postupku propisan je postupak izdavanja platnog naloga. Sud izdaje platni nalog tuženom da ispuni tužbeni zahtjev kada se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu, a to se potraživanje dokazuje vjerodostojnjom ispravom priloženom tužbi u izvorniku ili ovjerenom prepisu. Kao vjerodostojne isprave naročito se smatraju: javne isprave, privatne isprave na kojima je potpis obveznika ovjerio organ nadležan za ovjeravanje; mjenice i čekovi sa protestom i povratnim računima, ako su oni potrebni za zasnivanje zahtjeva; izvodi iz

ovjerenih poslovnih knjiga; fakture; isprave koje po posebnim propisima imaju značaj javnih isprava.

Platni nalog sud izdaje i kada tužilac u tužbi nije predložio njegovo izdavanje, a ispunjeni su svi uslovi za to. U slučajevima kada se tužbeni zahtjev odnosi na dospjelo potraživanje u novcu koje ne prelazi iznos od 500 eura, sud će izdati platni nalog protiv tuženog iako u tužbi nijesu priložene vjerodostojne isprave, ali je u tužbi iznesen osnov i visina dugovanja i naznačeni dokazi na osnovu kojih se može utvrditi istinitost tužbenih navoda. Ovakav platni nalog, može se izdati samo protiv glavnog dužnika.

Platni nalog izdaje sud bez održavanja ročišta i njime nalaže da tuženi u roku od 8 dana, a u mjeničnim i čekovnim sporovima u roku od 3 dana po prijemu platnog naloga, ispuni zahtjev tužbe zajedno sa odmjeranim troškovima, ili da u istom roku podigne prigovore protiv platnog naloga. Platni nalog tuženi može pobijati samo prigovorom. Ako je prigovor podnijet blagovremeno, sud će nakon održanog ročišta odlučiti o glavnoj stvari.

Takođe, odredbe Zakona o parničnom postupku kojima je propisano da sud kada utvrdi da među strankama nije sporno činjenično stanje i da ne postoje druge smetnje za donošenje odluke može bez zakazivanja ročišta donjeti odluku o sporu, primjenjuju se i na nesporne zahtjeve male vrijednosti.

U skladu sa Zakonom o izvršnom postupku može se odrediti izvršenje na osnovu vjerodostojne isprave radi ostvarivanja novčanih potraživanja pravnog lica i preduzetnika što predstavlja pojednostavljeni postupak izvršenja za nesporne zahtjeve, pa i zahtjeve manje vrijednosti.

66. Kako se priznaju i izvršavaju strane odluke u porodično-pravnim predmetima (npr., rastava, razvod, poništenje braka, roditeljska odgovornost, obaveze izdržavanja)?

U pogledu postupka i pravila za priznanje i izvršenje stranih sudskeih odluka vidjeti odgovor na pitanje broj 64, sa razloga što je priznanje i izvršenje stranih sudskeih odluka uređeno jednim zakonom tj. Zakonom o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja (Sl. list SFRJ, br. 43/82, 72/82 i SRJ, br. 46/96), i samim tim se odnosi na sve vrste stranih sudskeih odluka.

U odnosu na priznanje i izvršenje strane odluke u porodično pravnim predmetima postoje samo dva izuzetka u odnosu na navedene uslove u odgovoru na pitanje broj 64, tako da se strana sudska odluka neće priznati u sljedećim slučajevima:

- ako u odnosnoj stvari postoji isključiva nadležnost domaćeg suda ili drugog državnog organa. Međutim, ako tuženi traži priznanje strane sudske odluke koja je donesena u bračnom sporu ili ako to traži tužilac, a tuženi se ne protivi, isključiva nadležnost domaćeg suda nije smetnja za priznanje te odluke; i

- ako ne postoji uzajamnost. Međutim, ipak nepostojanje uzajamnosti nije smetnja za priznanje strane sudske odluke donesene u bračnom sporu i u sporu radi utvrđivanja i osporavanja očinstva ili materinstva, kao i u slučaju ako priznanje ili izvršenje strane sudske odluke traži crnogorski državljanin.

Zbog posebnog značaja izvršnog postupka u odlukama o predaji djeteta, Porodični zakon (Sl. list RCG, br. 1/07), u posebnom dijelu uređuje posebne sudske postupke pa samim tim i izvršni postupak. Tako je uređeno, da za odlučivanje o predlogu za izvršenje odluke suda kojom se uređuje predaja djeteta roditelju ili drugom licu odnosno organizaciji kojoj je dijete povjeroeno na čuvanje i vaspitanje, nadležan je sud koji je opšte mjesno nadležan za stranku koja zahtijeva izvršenje, kao i sud na čijem se području zatekne dijete. Za sprovođenje izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem se području zatekne dijete. Prilikom sprovođenja prinudnog izvršenja sud vodi računa o hitnosti postupka i o potrebi da se u najvećoj mjeri zaštiti ličnost djeteta. U postupku izvršenja i obezbjeđenja odluke o zaštiti prava utvrđenih ovim zakonom primjenjuju se odredbe Zakona o izvršnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno.

67. Kako se rješavaju slučajevi međunarodne otmice djece po Haškoj konvenciji iz 1980. godine o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece? Molimo da navedete broj zahtjeva za vraćanje djece koji su podneseni u skladu sa ovom Konvencijom u poslednje tri godine, ishod zahtjeva (vraćanje ili nevraćanje djeteta) kao i prosječno trajanje postupka.

Zahtjevi za vraćanje djece, rješavaju se prema Haškoj konvenciji o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece iz 1980. godine. Centralni organ komunikacije u ovim slučajevima je Ministarstvo pravde. Ono prosleđuje zahtjev nadležnom sudu radi donošenja odluke u smislu člana 11. i 12. navedene Konvencije. Mjesno nadležan je sud na čijoj teritoriji se pretpostavlja da se dijete nalazi. U postupanju po odredbama ove Konvencije, sud sarađuje sa organima unutrašnjih poslova radi pronalaska djeteta, kao i centrima za socijalnu zaštitu radi zaštite interesa djeteta i pokušaja dobrovoljnog povratka djeteta u domicilnu zemlju u smislu člana 10. Konvencije.

U protekle tri godine dostavljeno je 9 (devet) zahtjeva za povratak odvedenog djeteta. U jednom slučaju je izvršeno vraćanje djeteta. Crna Gora je uputila prema drugim država 2 yahtjeva za vraćanje djece. Kod jednog zahtjeva se dijete dobrovoljno vratilo, a u drugom predmetu postupak je u toku.

Prosječno trajanje postupka je devet mjeseci.

68. Na koji način vaše zakonodavstvo rješava sukobe nadležnosti i mjerodavno pravo u pogledu međunarodnih stečajnih postupaka? Na koji način se priznaju i izvršavaju strane odluke o stečaju?

Zakon o insolventnosti privrednih društava (Sl. list RCG br. 6/02, br.1/06 i br. 2/07) u glavi XI. reguliše stečaj sa elementom inostranosti.

U okviru ove glave riješen je sukob nadležnosti, mjerodavno pravo u pogledu međunarodnih stečajnih postupaka, priznanje i izvršenje stranih odluka u stečaju, a sudovi u Crnoj Gori su obavezani da u najvećoj mogućoj mjeri sarađuju sa stranim sudovima ili stranim organima stečajnog postupka, bilo neposredno ili preko stečajnog upravnika. Utvrđeno je pravo suda da neposredno opšti i da neposredno zatraži informacije ili pomoći od stranih sudova ili stranih predstavnika.

Odredbe ove glave pojmom inostranog stečajnog postupka određuju kao sudske ili upravne postupke u stranoj državi, koji se vodi u skladu sa propisom kojim se uređuje stečajni postupak. On obezbeđuje saradnju između sudova i drugih državnih organa Crne Gore i organa stranih država, koji su uključeni u stečajni postupak.

Stečaj sa elementom inostranosti u Zakonu o insolventnosti privrednih društava, uređen je preuzimanjem odredbi Model – Zakona UNCITRAL – a (Komisija Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovачko pravo) o prekograničnoj (međunarodnoj) insolventnosti iz 1997. godine, u skladu sa kojim je posebna pažnja posvećena priznanju stranih stečajnih postupaka, odluka stranih organa u stečaju, zaštiti povjerilaca, saradnji sudova i drugih subjekata stečajnih postupaka iz različitih država i istovremenom vođenju dva ili više stečajnih postupaka protiv istog dužnika.

Prema čl.101. Zakona o insolventnosti privrednih društava, odredbe o stečaju sa elementom inostranosti primjenjuju se u sljedećim slučajevima:

1. kad strani sud ili strani predstavnik zatraži pomoći u vezi sa postupkom koji se vodi u stranoj državi;

2. kad strana država zatraži pomoć u vezi sa postupkom koji se vodi u Crnoj Gori;
3. kad se postupak u stranoj zemlji vodi istovremeno sa postupkom koji se vodi u Crnoj Gori;
4. kad povjerioci ili druga lica iz strane dtržave, koja imaju pravni interes, zahtijevaju pokretanje postupka ili učestvovanje u postupku koji se vodi u Crnoj Gori.

Ovlašćeni organi za vođenje stečajnog postupka, stečajni sud i stečajni upravnik ili drugo lice koje je u inostranom stečajnom postupku ovlašćeno za vođenje poslova reorganizacije ili bankrotstva – likvidacije privrednog subjekta u stečaju mogu da sudu u Crnoj Gori neposredno podnesu zahtjev za priznanje stranog stečajnog postupka ili odluke iz stečajnog postupka (član 104. Zakona o insolventnosti privrednih društava). Ovaj zahtjev mogu podnijeti i povjerioci stečajnog dužnika.

U Crnoj Gori strani postupak priznaje se kao glavni strani postupak ako se vodi u državi u kojoj je središte glavnih interesa stečajnih dužnika, a kao sporedni strani postupak ako se vodi u državi gdje dužnik preduzima privrednu aktivnost stalnog karaktera ili gdje ima poslovnu jedinicu.

Inostrana odluka može biti priznata ako su ispunjeni uslovi i predpostavke propisane čl.116. Zakona o insolventnosti privrednih društava, a to su:

- da je odluka donešena od strane nadležnog inostranog suda ili drugog državnog organa
- da je odluka izvršna prema pravu države u kojoj je donešena i
- da priznanje inostrane odluke nije suprotno javnom poretku Crne Gore.

To znači, da zahtjev za priznanje inostranog sudskog postupka, odnosno odluke u stečaju mora biti formalno – pravno ispravan i dokumentovan. Ovo podrazumjeva da je nadležnom суду u Crnoj Gori priložena ovjerena odluka o pokretanju inostranog stečajnog postupka, imenovanju stečajnog upravnika i potvrda nadležnog inostranog suda o postojanju glavnog ili sporednog stečajnog postupka i imenovanju stečajnog upravnika.

Nadležni sud u Crnoj Gori, tj. Privredni sud u Podgorici, a u određenim slučajevima drugi nadležni sud u skladu sa Zakonom o insolventnosti privrednih društava, na osnovu formalno-pravno urednog zahtjeva i primljenih dokumenata rješenjem odlučuje o priznanju stranog postupka ili odluke.

Priznanjem glavnog stranog postupka smatra se da je dokazana insolventnost dužnika, što je uslov za pokretanje stečajnog postupka, ako se suprotno ne dokaže.

Priznati inostrani postupak ili odluka izjednačava se sa domaćim stečajnim postupkom ili odlukom, a priznate odluke imaju istu pravnu snagu kao odluka domaćeg stečajnog suda. To znači da rješenje o priznanju inostranog stečajnog postupka djeluje prema svim licima na koja pravno dejstvo ima i odluka suda u Crnoj Gori po pokrenutom stečajnom postupku.

Nakon priznanja stečajnog postupka nastupaju sljedeće pravne posljedice: prvo se obustavljaju započete pojedinačne prave radnje ili pojedinačni postupci u vezi sa imovinom, pravima i obvezama i odgovornostima stečajnog dužnika, drugo obustavlja se izvršenje na imovini dužnika, i treće privremeno se zabranjuje prenos, konstituisanje tereta ili na drugi način raspolaganje imovinom stečajnog dužnika.

Priznata strana sudska odluka u postupku izvršenja izjednačena je sa domaćom pravosnažnom i izvršnom sudske odlukom.

69. Da li je moguće za stranke uključene u građanski spor u vašoj zemlji ali koje u njoj nisu prisutne da traže pravnu pomoć u zemlji svog uobičajenog boravišta? Ako je tako, na koji način vaša zemlja prima i rješava takve zahtjeve? Da li je ista mogućnost dostupna strankama prisutnim u vašoj zemlji koje su uključene u spor u inostranstvu? Ako da, kako se takvi zahtjevi podnose, a zatim proslijeđuju u inostranstvo?

Crna Gora je na osnovu sukcesije članica Konvencije o međunarodnom pristupu sudovima iz 1980. godine od 1. oktobra 1988. godine kojom je predviđena mogućnost pružanja pravne pomoći u građanskim i trgovackim stvarima svim licima sa uobičajenim boravištem u nekoj od država članica navedene konvencije. Konvencija predviđa nacionalni tretman stranaca pred domaćim sudovima u pogledu korišćenja pravne pomoći u građanskim i trgovackim stvarima. Centralni organ za prijem molbi za pravnu pomoć i centralni otpremni organ u smislu člana 3, 4 i 16 Konvencije je Ministarstvo pravde. O molbi za pravnu pomoć odlučuje nadležni sud pred kojim se vodi postupak u skladu sa domaćim zakonodavstvom.

Strani državljanji država koje su članice međunarodnih ugovora koji uređuju pravo na pristup суду a čija je i članica Crna Gora imaju nacionalni tretman u pristupu sudovima u Crnoj Gori. Ako ne postoji međunarodni ugovor Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih država propisuje da strani državljanji imaju pravo na oslobođenje od parničnih troškova pod uslovom uzajamnosti. Zakonom o parničnom postupku su porpisani uslovi za oslobođenje od plaćanja troškova postupka. Sud će oslobođiti od plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi troškove postupka bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice. Oslobođenje od plaćanja troškova postupka obuhvata oslobođenje od plaćanja taksa i oslobođenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja i sudske oglase. Kada stranka prema svom opštem imovnom stanju nije u mogućnosti da snosi troškove kvalifikovanog punomoćnika, prvostepeni sud će na njen zahtjev da odredi da je zastupa punomoćnik, ako je to nužno radi zaštite opravdanog interesa stranke. Stranka kojoj je postavljen punomoćnik oslobađa se od plaćanja stvarnih izdataka i nagrade postavljenom punomoćniku.

Zakon o advokaturi (Sl. list RCG, br. 79/06) propisuje da strani advokati mogu postupati pred pravosudnim i drugim organima u Crnoj Gori pod uslovom uzajamnosti.

Polazeći od obaveza koje proizilaze iz ratifikovanih međunarodnih konvencija i važećeg domaćeg zakonodavstva to lica sa uobičajenim boravištem u nekoj od država članica Konvencije iz 1980 godine ima pravo na oslobođenje od plaćanja troškova zbog lošeg materijalnog stanja u skladu sa uslovima propisanim Zakonom o parničnom postupku, a mogu ih zastupati pred pravosudnim organima u Crnoj Gori advokati upisani u imenik države njihovog uobičajenog boravišta samo pod uslovom uzajamnosti.

U toku je izrada Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći kojim će biti uređeno ko su mogući korisnici besplatne pravne pomoći, kriterijuma na osnovu kojih će se ostvarivati ovo pravo i pružaoci besplatne pravne pomoći.

70. Koji alternativni metodi rješavanja sporova postoje u vašoj zemlji i kako su organizovani? Na koji način se osigurava njihov kvalitet?

Crnogorsko zakonodavstvo predvidjelo je mogućnost rješavanja sporova alternativnim metodama u cilju rasterećenja sudstva, pružanja mogućnosti strankama da sporove rješe na jednostavniji i efikasniji način, kao i radi usaglašavanja domaćih propisa iz ove oblasti sa relevantnim međunarodnim konvencijama.

Alternativni načini rješavanja sporova koji su predviđeni i uređeni u crnogorskom zakonodavstvu su: posredovanje; sudsko poravnanje; arbitraža; postupak pred Spoljnotrgovinskom arbitražom; mirno rješavanje radnih sporova; postupak pred Arbitražnim odborom za vansudsko rješavanje sporova potrošača.

Posredovanje

Zakonom o posredovanju (Sl. list RCG, br. 30/05) uređena su osnovna načela postupka posredovanja (medijacija), postavljanje i razrješenje posrednika, postupak posredovanja u građansko-pravnim sporovima i drugim sporovima u kojima stranke mogu slobodno raspolažati svojim zahtjevima. Ovaj Zakon predviđa za porodične sporove poseban postupak posredovanja. Takođe, jedan dio odredbi koje su relevantne za medijaciju u porodičnim sporovima nalazi se u Porodičnom zakonu (Sl. list RCG, br. 1/07).

Tokom posredovanja (medijacija) stranke uz pomoć jednog ili više posrednika (mediatora) pokušavaju da riješe spor. Postupak posredovanja je dobrovoljan, pokreće se na osnovu sporazuma stranaka ili na osnovu preporuke suda ako je pokrenut sudski postupak. Ukoliko je postupak posredovanja pokrenut na osnovu preporuke suda, a stranke putem medijacije ne riješe spor u roku od 60 dana od dana kada su upućene na posredovanje, sud mora zakazati ročište. Ako je postupak medijacije pokrenut nezavisno od sudskog postupka, na osnovu sporazuma stranka, sporazumom se određuje i vrijeme trajanja postupka posredovanja.

Osnovna načela postupka posredovanja su dobrovoljnost, jednakost stranaka, isključenje javnosti, povjerljivost, tajnost podataka i nezavisnost i nepristrasnost. Stranke u postupku posredovanja imaju jednaka prava. Iz postupka je isključena javnost, a treća lica mogu prisustvovati postupku samo uz dozvolu stranaka i uz saglasnost posrednika. Ovaj postupak je povjerljiv, tako da su sve informacije koje se odnose na posredovanje i zaključeno poravnanje povjerljive, ukoliko stranke drukčije ne ugovore. Tajnost podataka je obezbijeđena time što se na zahtjev stranke svaki podnesak, isprava ili dokument, koji su u upotrebi u postupku, vraća stranci bez zadržavanja kopije. Posrednik je dužan da svaku zabilješku sačinjenu u postupku posredovanja uništi poslije njegovog okončanja. Načelo nezavisnosti i nepristrasnosti nalaže posredniku da sprovodi postupak nezavisno i nepristrasno, u cilju postizanja mirnog rješenja spora. Posrednik ne smije vršiti medijaciju ni pod čijim uticajem, a dužan je da tokom postupka, postupa fer sa svakom od stranaka u sporu. On ima pravo na nagradu za rad i naknadu troškova.

Posrednik (mediator) je lice koje posreduje u sporu u skladu sa načelima postupka posredovanja. Posrednike postavlja ministar pravde, na predlog Komisije za postavljenje i razrješenje posrednika. Ovu Komisiju obrazuje ministar pravde, a čine je tri člana i to po jedan predstavnik suda, Udruženja medijatora Crne Gore i Ministarstva pravde. Članovi Komisije za postavljenje i razrješenje posrednika se imenuju na vrijeme od četiri godine.

Medijator može biti lice koje je državljanin Crne Gore, zdravstveno sposobno, neosuđivano za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje službe, sa visokom školskom spremom i najmanje pet godina radnog iskustva u struci i koje je uspješno završilo odgovarajući program obuke za posrednika koji propisuje Ministarstvo pravde. Evidenciju posrednika vodi Ministarstvo pravde.

U sporovima sa elementom inostranosti može se za posrednika odrediti strani državljanin. Najčešće je to situacija kada se u posredovanju sa inostranim elementom odredi posrednik koji nema državljanstvo kao stranke u sporu.

Stranke sporazumno određuju jednog ili više posrednika. Ako je sudski postupak u toku, a stranke se ne mogu sporazumjeti o posredniku, one mogu predložiti da sud odredi posrednika sa liste posrednika. U slučaju da sudski postupak nije u toku, a stranke se ne sporazumiju o posredniku, mogu predložiti da Komisija za postavljenje i razrješenje posrednika odredi posrednika sa liste. Pri određivanju posrednika, sud odnosno Komisija za postavljenje i razrješenje posrednika, vode računa o okolnostima spora, osobinama koje posrednik mora da ispunjava, uključujući i potrebu da se u posredovanju sa inostranim elementom odredi posrednik koji nema državljanstvo kao stranke u sporu. Posrednik se, nakon njegovog određivanja, sastaje sa strankama, radi upoznavanja sa prirodom i predmetom spora, kao i sa pitanjima koja treba riješiti. On može u bilo kojoj fazi postupka, tražiti od stranaka dodatne informacije i dokaze.

Sporazumno, stranke mogu opozvati posrednika u bilo kojem stadijumu postupka. Takođe, sporazumom stranke mogu urediti i način vođenja postupka, a ako to ne učine, posrednik će ga odrediti, uz prethodnu saglasnost stranaka. Posrednik je dužan da postupak vodi objektivno i savjesno, bez odugovlačenja, vodeći računa o interesima svake stranke. On ne može davati obećanja, garantovati uspjeh u posredovanju, niti nametati strankama rješavanje spora. Strankama se mora ostaviti dovoljno vremena za razmatranje svih odlučnih činjenica i predloga o načinu postizanja poravnjanja.

Stranke u ovom postupku mogu zastupati zakonski zastupnici, odnosno punomoćnici. Radnje koje oni u postupku obavljaju, imaju isto pravno dejstvo kao da ih je stranka preduzela. Komunikacija posrednika i stranaka je, po pravilu, usmena. Posrednik može, u cilju zaključenja poravnjanja, a u dogовору sa strankama, da upravlja zajedničkim ili odvojenim sastancima sa strankama, njihovim zakonskim zastupnicima, odnosno punomoćnicima, da obavlja sa njima razgovore i sačinjava zabilješke. Datum, vrijeme i mjesto održavanja sastanka za posredovanje, određuju stranke sporazumno ili posrednik.

Posredovanje se okončava:

- zaključenjem poravnjanja između stranaka;
- kada stranke prihvate predlog posrednika da posredovanje nije više opravdano;
- upućivanjem posredniku, odnosno drugoj stranci odustanka u pisanoj formi od daljeg postupka posredovanja.

Zakon o posredovanju (Aneks 166) i Porodični zakon uređuju poseban postupak posredovanja u porodičnim sporovima. Porodični sporovi obuhvataju: bračne sporove, sporove iz odnosa roditelja i djece, kao i sporove za izdržavanje.

U sporovima za razvod braka po tužbi jednog od bračnih drugova sprovodi se postupak posredovanja. Po prijemu tužbe sud će zakazati ročište i zatražiti od bračnih drugova da se odmah izjasne kojem posredniku se žele obratiti radi pokušaja mirenja, odnosno postizanja sporazuma o uređivanju pravnih posljedica razvoda braka. Ako bračni drugovi ne postignu sporazum o posredniku njega će odrediti sud. Sud će bez odlaganja dostaviti posredniku tužbu, akt o njegovom određivanju za posrednika, imena i adrese bračnih drugova i podatke o zajedničkoj djeci, ako ih imaju. Posrednik će, u roku od osam dana od prijema akta o određivanju, pozvati bračne drugove da bez punomoćnika prisustvuju postupku mirenja u kome će pokušati da poremećene odnose razriješe bez konflikta i bez razvoda braka. Ako se bračni drugovi pomire smatraće se da je tužba povučena.

Posrednik koji sprovodi posredovanje na sastanku za mirenje, poziva bračne drugove da lično bez punomoćnika učestvuju u postupku. U slučaju da sudski postupak nije pokrenut, posrednik ispituje stranke o uzrocima koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa i nastoji da te uzroke otkloni i da se bračni drugovi pomire.

Ako se jedan ili oba bračna druga, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu posrednika za mirenje, a izostanak ne opravdaju, smatraće se da mirenje nije uspjelo i nastaviće se postupak posredovanja radi postizanja sporazuma bračnih drugova o vršenju roditeljskog prava poslije razvoda braka i sporazuma o podjeli zajedničke imovine. Na sastanak radi postizanja ovog sporazuma pozivaju se bračni drugovi i njihovi punomoćnici. Ako se jedan ili oba bračna druga, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu posrednika za postizanje sporazuma o vršenju roditeljskog prava i podjeli zajedničke imovine, a izostanak ne opravdaju, smatraće se da posredovanje nije uspjelo i nastaviće se postupak po tužbi za razvod braka.

Postupak posredovanja za pokušaj mirenja bračnih drugova mora se sprovesti u roku od mjesec dana od dana dostavljanja tužbe posredniku, a postupak posredovanja za postizanje sporazuma o posljedicama razvoda braka u roku od 60 dana od dana okončanja postupka mirenja. Posrednik je dužan da o uspjehu posredovanja obavijesti sud kojem je podnijeta tužba i da mu dostavi zapisnik o mirenju i zapisnik koji sadrži sporazum bračnih drugova o vršenju roditeljskog prava i o diobi zajedničke imovine, odnosno izjave bračnih drugova da sporazum nije postignut.

Sporazum bračnih drugova o podjeli zajedničke imovina unosi se u izreku presude o razvodu braka. Sporazum bračnih drugova o vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o razvodu braka, ako sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta.

Posrednik će obavijestiti stranke u toku postupka posredovanja da se mogu obratiti bračnom savjetivalištu ili drugoj stručnoj instituciji ili specijalisti koji se bavi pitanjima braka i porodice, za rješavanje njihovih bračnih i porodičnih problema. U ovim sporovima, posrednik mora posebno voditi računa o najboljim interesima djece. Takođe, on mora posebnu pažnju обратити na pojavu nasilja u porodici. Dijete ne učestvuje u postupku posredovanja, osim u slučaju kada posrednik obavlja razgovor sa djetetom o tome kome želi da bude povjereni na čuvanje, izdržavanje i vaspitanje. Pri ovom, posrednik mora voditi računa o uzrastu djeteta, kao i njegovoj sposobnosti da shvati značaj date izjave.

Stranke se u toku postupka posredovanja, mogu obratiti sudu ili drugom nadležnom organu, radi donošenja hitnih odluka u cilju zaštite stranka, njihove djece ili imovine. Zakon o posredovanju predviđena je obaveza saradnje centara za socijalni rad, bračnih savjetovališta i drugih odgovarajućih institucija sa strankama i posrednikom. U tom smislu, posrednik je dužan da obavijesti centar za socijalni rad o okončanju postupka posredovanja. Nakon ovog obavještenja, centar za socijalni rad je dužan da odmah preduzme potrebne mјere za zaštitu najboljeg interesa djeteta.

Kvalitet posredovanja osigurava se kroz rad Ustanove Centar za posredovanje, koju su 16. oktobra 2007. godine osnovali Vlada Crne Gore, Centralna banka Crne Gore i Udruženje medijatora Crne Gore. Sjedište Centra za posredovanje je u Podgorici. Centar za posredovanje je neprofitna ustanova koja planira, organizuje i sprovodi stalno usavršavanje i obuku posrednika. Centar obezbeđuje tehničku pomoć za sprovođenje postupka posredovanja i informiše građane i zainteresovane strane o institutu posredovanja. Centar je dužan da zainteresovanim građanima i organizacijama na njihov zahtjev omogući pristup informacijama koje su vezane za djelatnost Centra za posredovanje. Radi sprovođenja djelatnosti i unapređenja rada, Centar može osnovati područne jedinice po teritorijalnom principu na području gdje se ukaže potreba i stvore uslovi. Tako, Centar ima dvije područne jedinice, jednu u Kotoru, a drugu u Bijelom Polju.

Sudsko poravnjanje

Sudsko poravnjanje je uređeno Zakonom o parničnom postupku (Sl. list RCG, br. 22/04 i 76/06). Stranke mogu zaključiti poravnjanje o predmetu spora u toku cijelog građanskog sudskeg postupka (tokom trajanja parnice). Sud će u toku cijelog postupka, na način koji ne ugrožava njegovu neprostrasnost, nastojati da stranke zaključe poravnjanje. Poravnjanje može da se odnosi na cijelu zahtjev ili na jedan njegov dio. Ne može se zaključiti poravnjanje u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (raspolaganja koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima i moralom). Poravnjanje se, po pravilu, zaključuje pred sudom prvog stepena. Ukoliko je pred drugostepenim sudom pokrenut postupak po žalbi, prвостепени sud obavještava drugostepeni o zaključenom poravnjanju. Sporazum o poravnjanju se unosi u zapisnik, a smatra se zaključenim kada stranke poslike pročitanog zapisnika isti i potpišu.

Arbitraža

Zakonom o parničnom postupku (Sl. list RCG, br. 22/04 i 76/06) normirano je pitanje postupka pred arbitražama koje imaju sjedište u Crnoj Gori. Domaću arbitražu mogu ugovoriti fizička lica sa prebivalištem ili trajnim boravištem u Crnoj Gori i pravna lica sa sjedištem u Crnoj Gori, za rješavanje sporova o pravima kojima mogu slobodno raspolagati.

U sporovima sa elementom inostranosti u kojima je bar jedna od stranaka strano lice, stranke se mogu dogovoriti i za nadležnost strane arbitraže u konkretnom sporu, ako zakonom ili međunarodnim ugovorom nije predviđena isključiva nadležnost domaćeg suda. Sporovi se mogu iznositi pred stalni ili *ad hoc* arbitražni sud. Osnov ovog postupka je ugovor o arbitraži. Ugovorom stranke povjeravaju arbitraži sve ili određene sporove koji su među njima proizšli ili bi mogli proizaći iz određenog ugovornog ili vanugovornog pravnog odnosa. Može biti zaključen u obliku arbitražne klauzule ili u obliku posebnog ugovora. Za punovažnost ugovora se zahtijeva pisana forma. U pogledu ugovora o arbitraži odredbe Zakona o parničnom postupku imaju dopunski (supsidijarni) karakter tj. primjenjivaće se jedino u slučaju da ugovor nije uredio neko pitanje.

Arbitra u određenom roku, postavljaju stranke, a to može učiniti i treće lice, ukoliko je tako predviđeno ugovorom o arbitraži. Ako arbitar ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizlazi nešto drugo, arbitra će, na predlog stranke, postaviti sud. Za postavljanje arbitra, u ovom slučaju, biće nadležan sud koji bi bio nadležan za spor u prvom stepenu da nije zaključena arbitraža.

Svaka stranka može tužbom zahtijevati da sud proglaši prestanak važnosti ugovora o arbitražnom суду u dva slučaja: ako stranke, u roku od 30 dana od prvog poziva za imenovanje, ne mogu da se slože o izboru arbitra koga bi morale zajednički da imenuju ili ako lice koje u samom ugovoru o arbitražnom суду postavljeno za arbitra neće ili ne može da vrši dužnost arbitra. O ovom zahtjevu odlučuje sud.

Izjavu o prihvatanju dužnosti, arbitar mora dati u pisanoj formi. Arbitar je dužan da postupak vodi primjerenom brzinom i da izbjegne svako odgovlačenje postupka. Stranke mogu sporazumno da opozovu arbitra koji propušta ili odgovlači ispunjavanje svojih obaveza. Arbitar ima pravo na naknadu troškova i na nagradu za izvršeni rad.

Ukoliko postoje okolnosti koje dovode u sumnju nepristrasnost arbitra stranke imaju pravo da traže njegovo izuzeće. Izuzeće se može tražiti i u slučaju da arbitar nema potrebnih kvalifikacija o kojima su se stranke sporazumjele.

U postupku pred arbitražom, stranke su ravnopravne. Strankama je omogućeno da se izjasne o navodima i zahtjevima protivne stranke. Arbitražni sud ne može u ovom postupku prema strankama upotrebljavati prinudna sredstva, niti može izricati kazne.

Određenje mesta arbitraže povjeroeno je strankama. U slučaju da sporazuma o ovom pitanju nema, mjesto arbitraže odrediće arbitražni sud, vodeći pri tom računa o okolnostima spora. Stranke sporazumno određuju i pravila postupka. Ako je sporazum izostao, arbitražni sud može sprovoditi postupak na način koji smatra odgovarajućim.

Stranke sporazumno određuju početak arbitražnog postupka. Kada ovo pitanje nije uređeno sporazumom, smatra se da postupak počinje onog dana kada arbitražni sud primi tužbu, ako se arbitraža sprovodi pred stalnim arbitražnim sudom. Tužilac u tužbi treba da iznese činjenične tvrdnje na kojima zasniva svoje zahtjeve, sporna pitanja i tužbeni zahtjev, a tuženi u odgovoru na tužbu treba da iznese svoju odbranu u pogledu tužiočevih navoda. Stranke mogu uz podneske priložiti isprave koje smatraju važnim ili se mogu pozvati na isprave i druge dokaze koje namjeravaju da podnesu. Ako se arbitražni postupak sprovodi pred *ad hoc* arbitražom, postupak počinje onog dana kada tuženi primi obavještenje o tome da protivna stranka ima namjeru da spor iznese pred arbitražu sa obavještenjem da je imenovala arbitra pojedinca i uz poziv tuženom da imenuje drugog arbitra ili da se izjasni o predloženom arbitru.

Arbitražni postupak nije javan, ali stranke mogu predvidjeti i drukčije. Stranke se mogu sporazumjeti i o jeziku na kojim će se voditi arbitraža. Ako sporazuma nema, arbitražni sud sam odlučuje o ovom pitanju.

Pitanje dostavljanja se takođe rješava sporazumom stranaka, a u slučaju njegovog izostanka, smatra se da su podnesci dostavljeni onog dana kada budu predati na poštansku adresu adresata ili osobe koja je ovlašćena za primanje pismena. Svi podnesci, isprave ili drugi podaci koje jedna stranka predarbitražnom судu, dostavljaju se drugoj stranci. Takođe, strankama se dostavlja svaki nalaz, mišljenje ili isprava na kojoj bi arbitražni sud mogao zasnovati svoju odluku.

Postupak se može voditi na osnovu isprava, a arbiražni sud može zakazati i održati raspravu radi usmenog raspravljanja ili izvođenja dokaza. Stranke se na vrijeme obavještavaju o svakom ročištu arbitražnog suda. U arbitražnom postupku, svjedoci se, po pravilu, saslušavaju na glavnoj raspravi, a ako na to pristanu, mogu biti saslušani i izvan glavne raspave, odnosno, mogu u određenom roku pisano odgovoriti na postavljena pitanja. Arbitražni sud može imenovati jednog ili više vještaka od kojih će zatražiti nalaz o činjenicama koje će utvrđivati i mišljenje o pitanjima koja će razmatrati. Takođe, može zahtijevati od stranke da vještaku pruži sve potrebne podatke, da mu predar potrebne isprave, robu ili druge stvari radi pregleda. U slučaju da arbitražni sud to smatra potrebnim ili to zahtijeva jedna od stranaka, vještak je dužan da, pošto podnese pisani ili usmeni nalaz i mišljenje, učestvuje na ročištu na kojem će strankama biti omogućeno da vještaku postavljaju pitanja.

Arbitražni sud odlučuje po pravilima koje su stranke izabrale kao mjerodavna za rješavanje spora. U suprotnom, arbitražni sud odlučuje po pravu za koje smatra da je sa sporom u najužoj vezi. Arbitražni sud može odlučiti o sporu i po pravičnosti (*ex aequo et bono*), ali samo u slučaju da su mu stranke izričito dale takvo ovlašćenje.

Arbitražno vijeće odlučuje većinom glasova, ali je strankama dozvoljeno da odrede i drukčije pravilo. U slučaju da se ne može postići potrebna većina glasova, sud ponovo raspravlja o razlozima za svako mišljenje, pa ukoliko ni poslije toga ne bude postignuta većina glasova, odluku donosi predsjednik arbitražnog vijeća.

Arbitražni postupak okončava se donošenjem presude, povlačenjem tužbe, sporazumom stranaka o okončanju postupka ili ako arbitražni sud nađe da je nastavak postupka postao nepotreban ili nemoguć.

Presuda se donosi u mjestu arbitraže, u pisanim oblicima. Mora biti obrazložena, osim ako se stranke nisu sporazumjele da obrazloženje nije potrebno. Dostavljanje presude zavisi od toga ko je donio. Ukoliko je to stalni arbitražni sud, on je i dostavlja strankama. Ako je u pitanju *ad hoc* arbitražni sud, presudu dostavlja strankama redovni sud koji bi za spor bio nadležan u prvom stepenu, da nije zaključen ugovor o arbitraži.

Arbitražni sud, na zahtjev stranke, određuje koja je stranka i u kojem obimu dužna da naknadi drugoj stranci troškove postupka, uključujući i troškove zastupanja i nagrade arbitrima. O troškovima, sud odlučuje po slobodoj ocjeni, uzimajući u obzir sve okolnosti spora, a posebno ishod arbitražnog postupka.

Protiv presude arbitražnog suda, može se podnijeti tužba za poništaj. Tužba se podnosi sudu koji bi za spor bio nadležan u prvom stepenu, da ugovor o arbitraži nije zaključen. Sud će poništiti presudu koja je u suprotnosti sa javnim poretkom. Takođe, presuda će biti poništена, ako stranka koja podnese tužbu dokaže:

- da ugovor o arbitraži nije bio zaključen ili nije bio punovažan;
- da sastav arbitražnog suda nije bio u skladu sa Zakonom o parničnom postupku ili ugovorom o arbitraži, a da je to moglo uticati na sadržaj presude;
- da stranka u postupku nije bila sposobna da zaključi ugovor o arbitraži i da bude stranka u sporu ili da stranka nije bila uredno zastupana;
- da stranka koja je podnijela tužbu za poništaj presude nije bila uredno obaviještena o pokretanju arbitražnog postupka ili joj je na nezakonit način bilo onemogućeno da raspravlja pred arbitražnim sudom;
- da presuda nije obrazložena ili potpisana;
- da se presuda odnosi na spor koji nije predviđen arbitražnim ugovorom ili koji nije obuhvaćen njegovim odredbama ili da sadrži odluke o pitanjima koja prekoračuju granice arbitražnog ugovora.

Zakon o parničnom postupku je uredio arbitražni postupak poslije poništaja presude. Ako je presuda poništена iz razloga koji se ne odnose na postojanje ili punovažnost arbitražnog ugovora, taj ugovor je punovažan pravni osnov za novu arbitražu u istom sporu. U ostalim slučajevima, nova arbitraža u istom sporu biće moguća ako stranke nakon poništaja presude zaključe novi arbitražni ugovor.

Postupak pred Spoljnotrgovinskom arbitražom

Pri Privrednoj komori Crne Gore, radi samostalni izabrani sud – Spoljnotrgovinska arbitraža. Ovaj Arbitraža vrši mirenje i rješava sporove iz međunarodnih poslovnih odnosa, kada je ugovorenena njena nadležnost. Spoljnotrgovinska arbitraža je nezavisni organ i u svom odlučivanju je samostalna. Ima predsjednika, predsjedništvo i sekretarijat. Sjedište joj je u Podgorici.

Skupština Privredne komore donijela je Pravilnik o Spoljnotrgovinskoj arbitraži kojim je uređena njena organizacija, nadležnost, postupak mirenja i rješavanja sporova. U slučaju da Pravilnik ne sadrži odredbe koje se odnose na pitanje koje se postavlja pred Spoljnotrgovinsku arbitražu, primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku. Stranke mogu ugovoriti da se na postupak

pred Spoljnotgovinskom arbitražom primjenjuju Pravila o arbitraži Komisije Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL).

Mirenje i rješavanje sporova vrše arbitri. Oni mogu biti državljeni Crne Gore ili strani državljeni. Biraju se sa liste arbitara, koju na predlog predsjedništva Spoljnotgovinske arbitraže utvrđuje Upravni odbor Privredne komore. Lista arbitara se utvrđuje svake četiri godine, s tim da postoji mogućnost reizbora. Na listi se nalaze arbitri iz Crne Gore i drugih država koji se biraju iz redova uglednih profesora univerziteta, pravnika i menadžera u privrednim društvima. Stranka iz inostranstva za arbitra može izabrati stranog državljanina koji se ne nalazi na listi arbitara. Domaća stranka, za arbitra može izabrati samo stranog državljanina koji se nalazi na listi arbitara. U ovom slučaju, za predsjednika arbitražnog vijeća bira se domaći državljanin sa liste.

Postupak mirenja nezavisan je od arbitražnog postupka, a ako ne uspije, ništa što je u toku postupka učinjeno ili izjavljen usmeno ili pismeno, ne obavezuje stranke. Pristanak na ovaj postupak ne znači pristanak na nadležnost Spoljnotgovinske arbitraže u slučaju neuspjeha mirenja. Predlog za pokretanje ovog postupka podnosi se pismeno sekretarijatu Spoljnotgovinske arbitraže. Može ga podnijeti jedna stranka sama ili obje zajedno. U predlogu se izlaže činjenično stanje stvari i gledišta predлагаča i prilaže se potrebna dokumenta koja se odnose na spor. U ovom postupku, stranke mogu učestvovati lično ili preko punomoćnika. Stranke mogu u svako doba odustati od postupka mirenja. U slučaju da je predlog za pokretanje postupka mirenja podnijela jedna stranka, sekretarijat Spoljnotgovinske arbitraže obavještava o tome protivnu stranku i poziva je da se u određenom roku izjasni da li prihvata predlog za postupak, i ako ga prihvata, da u istom roku u pisanoj formi izloži činjenično stanje i svoje gledište, kao i da podnese potrebna dokumenta. Ako druga strana ne odgovori u određenom roku, ili ne prihvati predlog, sekretarijat obavještava predlaganje da se postupak mirenja ne može sprovesti. U slučaju prihvatanja predloga za pokretanje postupka, kao i u slučaju kad su stranke predlog podnijele zajedno, obrazuje se Komisija za mirenje. Komisiju sačinjavaju po jedan predstavnik kojeg imenuju stranke i predsjednik koga sa liste arbitara imenuje predsjednik Spoljnotgovinske arbitraže, ako ga same stranke nijesu sporazumno imenovale. Komisija za mirenje ispituje iznesene predloge, proučava podnijete dokumete i prikuplja sva potrebna obaveštenja. Na osnovu proučene dokumentacije, podnosi strankama svoj predlog za rješenje spora koji ne obavezuje stranke. Rezultati postupka mirenja, konstatuju se u zapisniku, koji potpisuju članovi Komisije za mirenje i stranke.

Spoljnotgovinska arbitraža rješava sporove iz spoljnotgovinskih i drugih međunarodnih poslovnih odnosa, između ostalog, sporove u vezi brodova i vazduhoplova, sporove iz ugovora o stranim ulaganjima, sporove iz ugovora o koncesiji, sporove iz ugovora o pravima intelektualne svojine. Nadležnost Spoljnotgovinske arbitraže, zasniva se pisanim sporazumom – ugovorom o arbitraži. Može se zaključiti u pogledu određenog spora, kao i u pogledu budućih sporova koji mogu proizići iz određenog pravnog odnosa.

Spor počinje podnošenjem tužbe. Tužba se podnosi sekretarijatu Spoljnotgovinske arbitraže. Tužbu sa prilozima Spoljnotgovinska arbitraža dostavlja tuženoj strani na odgovor. U odgovoru, koji mora biti dostavljen u određenom roku, tužena strana se izjašnjava o tužbenim zahtjevima. Jedan primjerak odgovora na tužbu, sekretarijat Spoljnotgovinske arbitraže dostavlja tužiocu. Tužena strana može, sve do zaključenja glavne rasprave, podnijeti protivtužbu, ako zahtjev protivtužbe proističe iz istog pravnog odnosa. Dostavlja se drugoj strani, koja može dostaviti svoj odgovor. Stranke mogu sporazumno, u roku od 30 dana od dana odgovora na tužbu, da izaberu arbitra pojedinca sa liste arbitara i da o tome obavijeste Spoljnotgovinsku arbitražu u pisanoj formi. Ako u navedenom roku ne postignu sporazum o arbitru, njegovo imenovanje vrši predsjednik Spoljnotgovinske arbitraže.

Spor rješava arbitar pojednac, kada stranke tako predvide ili kada se radi o sporu čija vrijednost nije veća od 50.000€. U ostalim slučajevima spor rješava arbitražno vijeće, koje se sastoji od tri člana. U sporovima koje rješava Arbitražno vijeće, tužilac će izabrati svog arbitra prilikom podnošenja tužbe, odnosno prilikom uplate arbitražnih troškova, a tuženi u odgovoru na tužbu. Arbitre će imenovati predsjednik Spoljnotgovinske arbitraže u slučaju da jedna ili obje stranke ne izaberu svoje arbitre u propisanim rokovima ili ako u roku od 30 dana ne izaberu drugog arbitra ukoliko izabrani arbitar ne prihvati svoje imenovanje kao i u slučaju kad imenovanje arbitra stranke prepuste Spoljnotgovinskoj arbitraži.

Arbitri stranaka biraju sa liste arbitara predsjednika vijeća. Lice koje treba da bude arbitar, u pisanoj formi izjavljuje da li se prihvata ove dužnosti i obavezno je da otkrije bilo koju okolnost koja može da izazove sumnju u njegovu nepristrasnost ili nezavisnost.

Predviđena je ustanova zamjene arbitra iz razloga spriječenosti da vrši svoju funkciju kao i izuzeće arbitra iz razloga koji dovode u pitanje njegovu nepristrasnost i nezavisnost.

U arbitražnom postupku neće se zakazivati usmena rasprava, ako arbitri utvrde da su pismeni podnesci i dokazi dovoljni za donošenje odluke. Stranke se obavještavaju da će odluka biti donijeta na ovaj način. Ako nijedna od stranaka u roku od 15 dana od ovog saopštenja, ne zahtijeva usmenu raspravu, arbitri odluku donose na osnovu podnijetih dokaza. Usmena rasprava se održava uvijek kada to stranka zahtijeva. Usmene rasprave se, po pravilu, održavaju u sjedištu Spoljnotrgovinske arbitraže. Pravilo je da je javnost isključena iz rasprave, ali stranke mogu drukčije ugovoriti. Stranke prisustvuju raspravi lično ili preko ovlašćenog punomoćnika. Takođe, strankama na raspravi mogu pomagati njihovi savjetnici.

Ne može se donijeti arbitražna odluka zbog izostanka, ali arbitri, pošto utvrde da su stranke uredno pozvane na usmenu raspravu i da nemaju opravdanih razloga za odsustvo, mogu pristupiti raspravljanju spora, kao da su stranke prisutne. Stranke se mogu dogovoriti o jeziku na kojem će se postupak voditi. Arbitri odlučuju o izvođenju dokaza po predlozima stranka ili po svojoj inicijativi. Oni mogu narediti izvođenje dokaza u toku čitavog postupka. Dokazna snaga izvedenih dokaza se cjeni po slobodnom uvjerenju. Dokazivanje se može izvesti saslušanjem svjedoka, stranaka i vještačenjem.

Arbitražni postupak se okončava u roku od jedne godine od dana konstituisanja arbitražnog vijeća ili imenovanja arbitra pojedinca. Izuzetno, može biti odlučeno da se postupak produži, ako potrebe pribavljanja dokaza to nalažu ili ako stranke to predlože. Ovu odluku donosi arbitražno vijeće, odnosno arbitar pojedinac.

U postupku se primjenjuje pravo koje su stranke odredile kao materijalno pravo koje će se primijeniti na njihov ugovorni odnos. Ako to nije određeno, primjenjuje se pravo na koje upućuju kolizione norme čiju primjenu arbitražno vijeće, odnosno arbitar pojedinac, smatraju najprikladnijim u konkretnom slučaju. U svim slučajevima, odluka se donosi u skladu sa odredbama ugovora i uzimaju se u obzir trgovinski običaji koji se mogu primijeniti na taj posao.

Konačna odluka donosi se kada je arbitražni postupak završen. Odluka mora biti činjenično i pravno obrazložena i formulisana tako da može da bude izvršena u zemljama u kojima će se tražiti njeno izvršenje. Kada odluku donosi arbitražno vijeće, odluka se donosi jednoglasno ili većinom glasova, na nejavnoj sjednici kojoj prisustvuju samo arbitri i zapisničar. O vijećanju i glasanju se sačinjava zapisnik, koji potpisuju svi arbitri. Konačna odluka se donosi u roku od 60 dana od dana poslednje usmene rasprave, odnosno od dana poslednje održane nejavne sjednice Arbitražnog vijeća. Stranke mogu postići poravnanje pred Arbitražnim vijećem, odnosno pred arbitrom pojedincem.

Predsjedništvo Spoljnotrgovinske arbitraže, razmatra odluku prije njenog potpisivanja. Ono može ukazati na formalne nedostatke i na arbitražnu praksu po pojedinim pravnim pitanjima. Takođe, predsjedništvo Spoljnotrgovinske arbitraže, može skrenuti pažnju na određene razloge zbog kojih odluka može biti poništена ili ne bi mogla biti izvršena.

Arbitražna odluka je konačna i protiv nje nema mjesta žalbi. Ima snagu pravosnažne presude redovnog suda. Prihvatanjem nadležnosti Spoljnotrgovinske arbitraže, stranke se obavezuju da će njenu odluku izvršiti.

Mirno rješavanje radnih sporova

Postupak mirnog rješavanja radnih sporova pokreće se i vodi u skladu sa Zakonom o mirnom rješavanju radnih sporova (Sl. list CG, br. 16/07). Radni sporovi mogu biti kolektivni i individualni. Pod kolektivnim se podrazumijeva spor koji je nastao u postupku zaključivanja kolektivnih ugovora; kada poslodavac na sve zaposlene ne primjenjuje pojedine odredbe kolektivnog ugovora; povodom ostvarivanja prava na sindikalno organizovanje; u ostvarivanju prava na štrajk. Pod individualnim radnim sporom smatra se spor koji nastaje u ostvarivanju prava zaposlenog iz rada i po osnovu rada.

U postupku mirnog rješavanja kolektivnih sporova učestvuje miritelj dok kod individualnih sporova učestvuje arbitar. Miritelj je lice koje pruža pomoć stranama u kolektivnom sporu sa ciljem da zaključe sporazum o rješenju spora. Njegova je uloga slična onoj koju ima medijator prema Zakonu o posredovanju. Načela postupka mirenja su identična načelima postupka posredovanja (dobrovoljnost, jednakost stranaka, isključenje javnosti, povjerljivost, tajnost podataka i nezavisnost i nepristrasnost). Arbitar kod individualnih radnih sporova je lice koje vodi spor i odlučuje o predmetu spora. Miritelj, odnosno arbitar dužan je da postupak vodi objektivno, savjesno i bez odugovlačenja, vodeći računa o interesima svake strane u sporu.

Strane u sporu dobrovoljno odlučuju o pristupanju mirnom rješavanju spora i imaju jednaka prava. Na zahtjev stranaka, svaki podnesak, isprava ili drugi dokument koji je upotrijebljen u postupku vraća im se bez zadržavanja kopije. Miritelj, odnosno arbitar, dužan je da postupa nezavisno i nepristrasno, u cilju postizanja mirnog rješenja spora.

Radi obavljanja stručnih poslova koji se odnose na mirno rješavanje radnih sporova, Vlada Crne Gore je osnovala Agenciju za mirno rješavanje radnih sporova. Ova Agencija obavlja stručne poslove koji se odnose na mirno rješavanje kolektivnih i individualnih radnih sporova, vrši izbor miritelja i arbitra, vodi evidenciju o miriteljima i arbitrima, odlučuje o izuzeću miritelja i arbitra, vodi evidenciju o postupcima mirnog rješavanja radnih sporova.

Miritelj odnosno arbitar može biti lice koje je državljanin Crne Gore, sa visokom školskom spremom i najmanje pet godina radnog iskustva iz oblasti radnog zakonodavstva, koje je uspješno završilo odgovarajući program obuke i stručnog usavršavanja za miritelja, odnosno arbitra i koje nije osuđivano za krivično djelo na bezuslovnu kaznu zatvora od najmanje šest mjeseci ili za kažnjivo djelo koje lice čini nepodobnim za obavljanje poslova miritelja odnosno arbitra.

Postupak za izbor i razrjezenje, vodi komisija koju obrazuje direktor Agencije za mirno rješavanje radnih sporova. Odluku o izboru miritelja i arbitra, donosi direktor Agencije, na predlog komisije. Miritelj, odnosno arbitar, bira se na period od četiri godine, sa mogućnošću reizbora. Nakon odluke o izboru, direktor Agencije donosi rješenje o upisu u imenik, čime se stiče svojstvo miritelja, odnosno arbitra. Ovo svojstvo se gubi brisanjem iz imenika.

Kada predlog za mirno rješavanje radnih sporova podnese jedna od stranaka u sporu, Agencija dostavlja predlog i dokumentaciju drugoj strani, i poziva je da se izjasni da li prihvata mirno rješavanje spora. Ako je postupak pokrenut zajedničkim predlogom strana, miritelja, odnosno arbitra određuju sporazumno iz evidencije koju vodi Agencija.

Raspravu koja se zakazuje za rješavanje kolektivnog radnog spora otvara i vodi miritelj. Miritelj ima pravo da van rasprave prikuplja informacije i druge podatke od predstavnika strana u sporu. Po okončanju postupka mirenja, miritelj zaključuje raspravu i sa stranama u sporu donosi preporuku o načinu rješavanja spora. Preporuka se daje u pisanim oblicima i sa obrazloženjem. Za preporuku je potrebno da glasaju miritelj i strane u sporu. Ako preporuka ne bude donijeta na ovaj način u određenom roku, miritelj može predložiti preporuku stranama u sporu. Ona strana koja ne prihvati preporuku, mora navesti razloge neprihvatanja preporuke. Ukoliko strane u sporu prihvate preporuku, zaključuju sporazum o rješenju spora. Kada je predmet spora kolektivni ugovor, sporazum postaje njegov sastavni dio. U drugom slučaju kada se radi o individualnom sporu između radnika i poslodavca, sporazum ima snagu sudskog poravnjanja.

Individualni radni spor može se rješavati pred arbitrom. U slučaju da je sudski postupak u toku, strane u sporu mogu da se sporazumiju da pokrenu postupak mirenja pred arbitrom u bilo kojoj fazi postupka. Arbitar je dužan da zakaže raspravu po prijemu predloga i dokumentacije o predmetu spora i da o tome obavijesti strane u sporu. Rasprava se održava u prisustvu arbitra i strana u sporu. U slučaju da jedna od strana neopravdano izostane, arbitar može održati raspravu u njenom odsustvu, uzimajući u obzir dokumentaciju koju je ta strana dostavila. Održavanje rasprave je javno, ali strane u sporu mogu i drukčije ugovoriti. Arbitar vodi raspravu, uzima izjave od strana u sporu i drugih lica u postupku, izvodi dokaze i stara se da se u toku rasprave iznesu sve činjenice relevantne za odlučivanje. Strane u sporu imaju pravo da se izjasne o predmetu spora i odgovore na navode druge strane. U ovom postupku, arbitar može angažovati vještaka. Strane u sporu imaju pravo na davanje završne riječi na raspravi. Ako je predmet spora raspravljen, odnosno ako su se strane u sporu saglasile o predmetu spora tako da arbitar može odlučiti, on zaključuje raspravu.

Arbitar donosi rješenje o predmetu spora u određenom roku od dana otvaranja rasprave. Protiv ovog rješenja, žalba nije dozvoljena, ali se može podnijeti tužba za poništaj. Rješenje može poništiti samo sud ako stranka koja podnese tužbu dokaže:

- da sporazum o određivanju arbitra nije bio zaključen ili da nije bio punovažan;
- da je u sporu odlučivao arbitar koji se morao izuzeti;
- da strana u sporu nije bila sposobna da zaključi sporazum o određivanju arbitra;
- da nije bila uredno obaviještena o pokretanju postupka mirenja pred arbitrom ili joj je na nezakonit način bilo onemogućeno da raspravlja pred arbitrom;
- da se rješenje odnosi na spor koji nije predviđen sporazumom.

Postupak pred Arbitražnim odborom za vansudsko rješavanje sporova potrošača

Zakonom o zaštiti potrošača (Sl. list RCG, br. 26/07), utvrđuju se osnovna prava potrošača pri kupovini roba i usluga, kao i način ostvarivanja i postupak zaštite njihovih prava. Ovaj zakon je predvidio, da se za povrede prava potrošača, vansudska zaštita ostvaruje preko Arbitražnog odbora za vansudsko rješavanje sporova potrošača. Arbitražni odbor se osniva pri Privrednoj komori, radi sporazumnog rješavanja sporova između trgovca i potrošača (potrošačka parnica). Arbitražni odbor za vansudsko rješavanje sporova potrošača je nezavisan organ koji je u svom odlučivanju samostalan, ima 20 članova uključujući predsjednika i zamjenika predsjednika Arbitražnog odbora. Članove bira Privredna komora i organizacija potrošača, u jednakom odnosu tj. po deset članova. Biraju se na period od tri godine, sa mogućnošću reizbora. Dužni su da sprovode postupak nezavisno i nepristrasno i ne smiju nastupati kao predstavnici strana u sporu, niti od njih primati ili tražiti uputstva. Takođe, članovi Arbitražnog odbora za vansudsko rješavanje sporova potrošača dužni su da kao tajnu čuvaju informacije koje saznaju u postupku.

Arbitražni odbor za vansudsko rješavanje sporova potrošača rješava sporove u vijeću sastavljenom od tri člana, koje određuje predsjednik Arbitražnog odbora. Izuzetno, stranke se mogu sporazumjeti da spor rješava jedan član Arbitražnog odbora. Članovi vijeća imaju pravo na naknadu. Ako član Arbitražnog odbora ima lične ili druge interese u potrošačkoj parnici ili je povezan sa bilo kojom od strana u sporu, ne može biti član vijeća za rješavanje predmetnog spora.

Postupak pred Arbitražnim odborom može se pokrenuti pod uslovom da je prethodno pokušano da se spor riješi sa prodavcem (trgovcem). Potrošač ili organizacija potrošača pokreće postupak tužbom. Odluka vijeća može biti obavezujuća ili samo preporuka. Obavezujuća je ako je trgovac, nakon početka postupka, odnosno podnošenja tužbe ili nakon objavljivanja odluke, izjavio da je prihvata kao obavezujuću. Ovakva odluka je izvršna. Odluka vijeća je preporuka, ako je trgovac izjavio nakon početka postupka da ne prihvata odluku vijeća kao obavezujuću. U svakom slučaju, odluka se dostavlja strankama u pisanoj formi. Protiv odluke vijeća, može se pokrenuti postupak pred nadležnim sudom u određenom roku od dana prijema odluke. Arbitražni odbor prati izvršenje obavezujućih odluka vijeća. U slučaju da trgovac ne izvrši obavezujuću odluku vijeća u predviđenom roku, potrošač ili organizacija potrošača koji su pokrenuli postupak, mogu pokrenuti postupak za izvršenje kod nadležnog suda.

71. Na koji način vaše zakonodavstvo rješava pitanja sukoba zakona o ugovornim i vanugovornim obavezama?

Zakon o rješavanju sukoba zakona uređuje pitanje mjerodavnog prava i nadležnosti za ugovorne i druge odnose. Ovaj Zakon polazi od pravila da je za ugovor mjerodavno pravo koje su ugovorne strane izabrale, ako tim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drugčije određeno .

Ograničenje volje stranaka, u smislu Zakona, odnosi se na ugovore kod kojih je predmet ugovora nepokretnost te se predviđa isključivo mjerodavno pravo države na čijoj se teritoriji nepokretnost nalazi.

U slučaju kada ugovorne stranke nisu izabrale mjerodavno pravo, a posebne okolnosti ne upućuju na drugo pravo, mjerodavno je pravo u zavisnosti od vrste ugovora, a za ostale ugovore

da je mjerodavno pravo gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište prodavca. Prema vrsti ugovora mjerodavno pravo se određuje kako slijedi:

- za ugovor o prodaji pokretnih stvari – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište prodavca;
- za ugovor o djelu odnosno ugovor o građenju – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište poslenika (poduzimača);
- za ugovor o punomoćstvu – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište punomoćnika;
- za ugovor o posredovanju – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište komisionara;
- za ugovor o otpremanju (špediciji) – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište zakupodavca;
- za ugovor o zajmu – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište zajmodavca;
- za ugovor o posluzi – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište poslugodavca;
- za ugovor o ostavi – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište ostavoprimca (depozitara);
- za ugovor o uskladištenju – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište skladištara;
- za ugovor o prevozu – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište prevozioca (vozara);
- za ugovor o osiguranju – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište osiguravača;
- za ugovor o autorskom pravu – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište autora;
- za ugovor o poklonu – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište poklonodavca;
- za berzanske poslove – pravo sjedište berze;
- za ugovor o samostalnim bankarskim garancijama – pravo mjesta gdje se u vrijeme zaključenja ugovora nalazilo sjedište davaoca garancije;
- za ugovor o prenosu tehnologije (licencije i dr.) – pravo mjesta gdje se u vrijeme zaključenja ugovora nalazilo sjedište primaoca tehnologije;
- za imovinska potraživanja iz ugovora o radu – pravo države u kojoj se rad obavlja ili se obavlja:
- za druge ugovore – pravo mjesta gdje se u vrijeme prijema ponude nalazilo prebivalište odnosno sjedište ponudioca.

U odnosima između ugovornih strana, ako ugovorne strane nisu drukčije ugovorile za odnos između njih, pravo koje je mjerodavno za sam ugovor je određivanje časa od kada sticalac odnosno preuzimalac pokretne stvari ima pravo na proizvode i plodove stvari kao i za određivanje časa od kog sticalac odnosno preuzimalac snosi rizik u vezi sa stvarima.

Pravo mjesta gdje se stvar mora predati mjerodavno je, ako ugovorne strane nisu drukčije ugovorile, za način predaje stvari i za mjere koje treba ppreuzeti ako se odbije preuzimanje

stvari.

Na dejstvo ustupanja potraživanja ili preuzimanja duga prema dužniku odnosno povjeriocu koji nisu učestvovali u ustupanju odnosno preuzimanju primjeniče će se pravo koje je mjerodavno za potraživanje odnosno dug.

Na akcesorni pravni posao, ako nije drukčije određeno primjeniče se pravo mjerodavno za glavni pravni posao. Za jednostrani pravni posao mjerodavno je pravo države dužnikovog prebivališta odnosno sjedišta. Na sticanje bez osnove primjenjuje se pravo mjerodavno za pravni odnos koji je nastao, bio očekivan ili prepostavljen, a povodom kog je nastalo sticanje. Za poslovodstvo bez naloga mjerodavno je pravo mjesta gdje je radnja poslovođe izvršena. Za obaveze iz upotrebe stvari bez poslovodstva i za druge vanugovorne obaveze koje ne izviru iz odgovornosti za štetu mjerodavno je pravo mjesta gdje su se dogodile činjenice koje su prouzrokovale obavezu. Za vanugovornu odgovornost za štetu, ako za pojedine slučajeve nije dugačije određeno, mjerodavno je pravo mjesta gdje je radnja izvršena ili pravo mjesta gdje je posljedica nastupila, zavisno od toga koje je od ta dva prava povoljnije za oštećenika. Za protupravnost radnje mjerodavno je pravo mjesta gdje je radnja izvršena ili gdje je posljedica nastupila, a ako je radnja izvršena ili je posljedica nastupila na više mjesta dovoljno je da je radnja protupravna po pravu bilo kojega od tih mjesta. Ako je događaj iz kojeg proizlazi obaveza za naknadu štete nastao na brodu, na otvorenom moru ili u vazduhoplovu, kao pravo mjesta gdje su se dogodile činjenice koje su prouzrokovale obavezu naknade štete smatra se pravo države čiju pripadnost brod ima odnosno pravo države u kojoj je vazduhoplov registrovan.

72. Kako se strana sudska i vansudska akta primaju i uručuju? Na koji način se sudska i vansudska akta vaše zemlje prenose kada ih treba uručiti u inostranstvu?

Primanje i uručivanje stranih sudske i vansudske akata vrši se u skladu sa međunarodnim ugovorima i Zakonom o parničnom postupku. Međunarodni ugovori predviđaju primanje i uručivanje preko centralnog organa komunikacije ili diplomatskim putem, a izuzetno neposrednu saradnju između pravosudnih organa, kao što je na primjer predviđeno Ugovorom o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima između Crne Gore i Republike Srbije.

Kod diplomatkog načina komuniciranja Ministarstvo inostranih poslova zamolnice za uručenje stranih sudske i vansudske akata dostavlja, za sudska akt Ministarstvu pravde, a za vansudska akta nadležnim organima uprave.

Kod komunikacije preko centralnog organa u Crnoj Gori centralni organ je Ministarstvo pravde kod najvećeg broja međunarodnih ugovora kojima je predviđena saradnja u građanskim stvarima. Ministarstvo pravde zamolnice za uručenje sudske akata dostavlja nadležnom sudu koji vrši dostavu akata licu na koja se odnose odnosno koja su u zamolnici naznačena kao primaoci odnosno organu uprave koji je nadležan za postupanje po vansudskom aktu. Uručenje akata koje zahtijeva inostrani sud sud će izvršiti na način predviđen u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet molbe inostranog suda može se izvršiti i na način koji zahtijeva inostrani sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku.

U slučaju da ne postoji međunarodni ugovor i pod uslovom uzajamnosti primjenjuje se domaće zakonodavstvo – Zakon o parničnom postupku. Zakon je predviđao diplomatski put opštenja, pa je propisano da će nacionalni sudovi uzimati u postupak molbe za pravnu pomoć inostranim sudovima samo kada su dostavljene diplomatskim putem, i ako su molba i prilozi sastavljeni na jeziku koji je u službenoj upotrebi u sudu, ili ako je priložen ovjereni prevod na tom jeziku. Prema ovom zakonu, zamolnice domaćih sudova za pravnu pomoć, dostavljaju se inostranim sudovima diplomatskim putem, sa molbom i prilozima sastavljenim na jeziku zamoljene države ili uz njih mora biti priložen njihov ovjereni prevod.

Domaći sud zamolnicu za uručenje sudske akate dostavlja Ministarstvu pravde, koje zamolnicu prosleđuje Ministarstvu inostranih poslova, koje istu dostavlja domaćem diplomatsko-konzularnom predstavništvu ako se uruče im izvršiti domaćim državljanima, a ako se uručenje treba izvršiti u zamoljenoj državi državljanima zamoljene države zamolnica se dostavlja Ministarstvu inostranih

poslova zamoljene države kod diplomatsog načina komunikacije. Kod komunikacije preko centralnog organa domaći sud zamolnicu dostavlja Ministarstvu pravde koje je proslijeđuje Ministarstvu pravde zamoljene države i koje je dostavlja nadležnom organu koji treba da izvrši uručenje u skladu sa zakonodavstvom zamoljene države.

Vansudska akta domaćih organa uprave koja treba uručiti u inostranstvo dostavljaju se Ministarstvu inostranih poslova koje ih diplomatskim putem dostavlja nadležnom organu u zamoljenoj državi na postupanje.

Pravosudna saradnja u krivičnim stvarima

73. Da li je moguće da strane uključene u građanski spor u vašoj zemlji, ali koje nisu u njoj prisutne, traže pravnu pomoć u zemlji svog uobičajenog boravišta? Ako da, kako ovakve zahtjeve vaša zemlja prima i kako ih rješava? Da li je ista mogućnost dostupna strankama prisutnim u vašoj zemlji koje su uključene u neki spor u inostranstvu? Ako da, kako se takvi zahtjevi dostavljaju, a zatim prenose u inostranstvo?

Vidi odgovor na pitanje broj 69.

74. Koji alternativni metodi rješavanja sporova postoje u vašoj zemlji i kako su organizovani? Kako se osigurava njihov kvalitet?

Pogledati odgovor na pitanje br. 70.

75. Molimo da dostavite informacije o zakonima ili drugim propisima koji regulišu ovu oblast i njihovu usaglašenost sa relevantnim međunarodnim konvencijama.

Alternativni načini rješavanja sporova koji su predviđeni i regulisani u crnogorskom zakonodavstvu su: posredovanje; sudsko poravnanje; arbitraža; postupak pred Spoljnotrgovinskom arbitražom; mirno rješavanje radnih sporova; postupak pred Arbitražnim odborom za vansudske rješavanje sporova potrošača.

Posredovanje

Pravila postupka posredovanja u građansko-pravnim sporovima, uključujući i sporove iz porodičnih, privrednih i drugih imovinsko-pravnih odnosa fizičkih lica, u kojima stranke mogu slobodno raspolagati svojim zahtjevima propisana su Zakonom o posredovanju („Sl. list RCG“, broj 30/05).

U izradi Zakona o posredovanju, imali su se u vidu međunarodna akta i dokumeti, i to:

- Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama;
- Preporuka Komisije 2001/310/ EEZ o principima za vansudska tijela angažovana za sporazumno rješavanje potrošačkih sporova;
- Preporuka Komisije 98/257/EEZ o principima primjenjivim na tijela odgovorna za vansudske rješavanje potrošačkih sporova;
- Direktiva Savjeta 2002/8/EEZ o poboljšanju pristupa pravdi u sporovima sa međunarodnim elementom, putem utvrđivanja minimuma zajedničkih pravila koja se odnose na pravnu pomoć kod takvih sporova;

- Zeleni dokumet Komisije 2002/196/EEZ o alternativnom rješavanju sporova u građanskom i privrednom pravu;
- Uredba Savjeta 2001/44/EEZ o nadležnosti, priznavanju i izvršavanju presuda u građanskim i privrednim sporovima;
- Savjet Evrope, Komitet ministara: a) Preporuka br. R (84) 5 o načelima građanskog sudskog postupka za unapređivanje pravde; Preporuka br. R (86) 12 o mjerama za sprečavanje i smanjenje opterećenja sudova; Preporuka br. R (98) o porodičnoj medijaciji; Preporuka br. R (2002) o medijaciji u građanskim stvarima;
- UNCITRAL Rules, 1976;
- UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, 1985;
- UNCITRAL Conciliation Rules, 1980;
- Washington Convention, 1965;
- ICC- Pravilnik Međunarodne trgovinske komore u Parizu;
- Mediation Rules of the Brusseles Business Mediation Center;
- CIDRA Mediation Rules;
- UNIFORM MEDIATION ACT, 2001;
- American Arbitration Association Commercial Mediation Rules;
- Mediation Rules of the SCC Mediation Institute;
- UNCITRAL MODEL LAW on International Commercial Conciliation, 2002.

Sudsko poravnjanje

Još jedan od alternativnih načina rješavanja sporova je sudsko poravnjanje. Regulisano je Zakonom o parničnom postupku (Sl. list RCG, br. 22/04 i 76/06). Prilikom izrade ovog zakona posebna pažnja je posvećena međunarodnim konvencijama, preporukama, međunarodnim standardima, od kojih bi istakli sljedeće:

- Nezavisan i nepristrasan sud-međunarodni standardi;
- Pravila postupka suda prve instance Evropske zajednice;
- Preporuke Savjeta Evrope: br. 84 o načelima građanskog sudskog postupka za unapređivanje ostvarivanja pravde; br. 86 o mjerama za sprečavanje i smanjenje opterećenja sudova.

Stranke mogu zaključiti poravnjanje o predmetu spora u toku cijelog građanskog sudskog postupka (tokom trajanja parnice). Poravnjanje može da se odnosi na cio tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio. Ne može se zaključiti poravnjanje u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati.

Arbitraža

Zakonom o parničnom postupku (Sl. list RCG, br. 22/04 i 76/06) normirano je pitanje postupka pred arbitražama koje imaju sjedište u Crnoj Gori. Postupak pred arbitražama koje imaju sjedište u Crnoj Gori uređen je, prije svega, u skladu sa UNCITRAL pravilima u ovoj oblasti. Prilikom izrade Zakona o parničnom postupku vodilo se računa i o dokumentima koja proizilaze iz pravne tekovine Evropske unije, poput Zelenog dokumenta Komisije 2002/196/EEZ o alternativnom rješavanju sporova u građanskom i privrednom pravu.

Postupak pred Spoljnotrgovinskom arbitražom

Pri Privrednoj komori Crne Gore, radi samostalni izabrani sud – Spoljnotrgovinska arbitraža. Vrši mirenje i rješava sporove iz međunarodnih poslovnih odnosa, kada je ugovorenna njena nadležnost. Stranke mogu ugovoriti da se na postupak pred Spoljnotrgovinskom arbitražom primjenjuju Pravila o arbitraži Komisije Ujedinjenih nacija za međunarodno trgovačko pravo (UNCITRAL).

Mirno rješavanje radnih sporova

Postupak mirnog rješavanja radnih sporova pokreće se i vodi u skladu sa Zakonom o mirnom rješavanju radnih sporova (Sl. list CG, br. 16/07). Uvođenje u naše radno zakonodavstvo mirnog rješavanja radnih sporova, predstavlja kvalitetno značajan korak u reformi našeg radnog zakonodavstva i njegovoj harmonizaciji sa pravnom tekovinom Evropske unije (institucionalizovane službe za mirno rešavanje radnih sporova imaju npr. Velika Britanija, Belgija, Mađarska) i preporukama Međunarodne organizacije rada.

Postupak pred Arbitražnim odborom za vansudsko rješavane sporova potrošača

Zakonom o zaštiti potrošača (Sl. list RCG, br.26/07), utvrđuju se osnovna prava potrošača pri kupovini roba i usluga, kao i način ostvarivanja i postupak zaštite njihovih prava. Ovaj zakon je predviđao, da se za povrede prava potrošača, vansudska zaštita ostvaruje preko Arbitražnog odbora za vansudsko rješavanje sporova potrošača. Arbitražni odbor se osniva pri Privrednoj komori, radi sporazumnog rješavanja sporova između trgovca i potrošača (potrošačka parnica), kao nezavisan organ koji je u svom odlučivanju samostalan.

Prilikom donošenja Zakona o zaštiti potrošača, pošlo se od osnovnih opredjeljenja koja su u ovoj oblasti usvojena u modernom uporednom zakonodavstvu i u pravu Evropske Unije. Konsultovana su u prvom redu međunarodna pravila u ovoj oblasti, a posebno Preliminarni program Evropske Ekonomске Zajednice za sprovođenje politike zaštite i informisanja potrošaca iz 1975. godine i Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija broj 39/248 od 1985 godine.

Uzete su obzir brojne direktive i preporuke Evropske unije, a naročito: Direktiva 1967/548, Direktiva 1984/450, Direktiva 1985/34 i dopuna 1999/34, Direktiva 1985/374, Direktiva 1985/577, Direktiva 1987/102, Direktiva 1989/552, Direktiva 1993/13, Direktiva 1994/47, Direktiva 1997/7, Direktiva 1998/6, Direktiva 1998/257 i dopuna 2001/310, Direktiva 1998/27, Direktiva 1999/44, Direktiva 1999/45, Direktiva 2000/35, Direktiva 2001/83, Direktiva 2001/95, Direktiva 2002/65, Direktiva 2003/33.

76. Koja vrsta stranih presuda u krivičnim stvarima se priznaje i izvršava i koji je postupak za njihovo priznavanje i izvršavanje?

U Crnoj Gori može se izvršiti pravosnažna presuda stranog suda u krivičnim stvarima ako je to propisano međunarodnim ugovorom ili ako postoji uzajamnost i ako krivičnu sankciju izrekne i domaći sud. Strane presude koje se mogu izvršavati u Crnoj Gori određene su međunarodnim ugovorom, a Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08) (Aneks 175), ne postavlja ograničenja u pogledu vrste strane presude u krivičnim stvarima koja može biti priznata i izvršena.

Konvencija o transferu osuđenih lica iz 1983.godine sa Dodatnim protokolom uz Konvenciju o transferu osuđenih lica iz 1997.godine (Sl. list SRJ - Međunarodni ugovori, br. 4/01) u dosadašnjoj praksi načešći je pravni osnov za priznanje i izvršenje strane sudske odluke. Takođe, pravni osnov za priznanje strane sudske odluke u krivičnim stvarima može biti i bilateralni ugovor, Crna Gora ima zaključene ugovore o međusobnom izvršavanju krivičnih presuda sa Austrijom, Češkom, Danskom, Bosnom i Hercegovinom i Srbijom.

Crna Gora je u postupku ratifikacije Evropska konvencija o međunarodnom važenju krivičnih presuda tako je utvrđen od strane Vlade predlog Zakona o potvrđivanju Evropska konvencija o međunarodnom važenju krivičnih presuda.

Zakonom o sudovima (Sl. list RCG, br.5/02, 49/04 i 22/08) (Aneks 163), određena je nadležnost višeg suda za pružanje međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, a procedura priznanja strane sudske presude propisana je Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

Nadležni sud presudu o priznanju donosi u vijeću sastavljenom od tri sudije, bez prisustva stranaka. U izreku presude sud će unijeti potpunu izreku i naziv suda iz presude stranog suda i izreći sankciju. U obrazloženju presude iznijeće se razlozi kojima se sud rukovodio prilikom izricanja sankcije i ukazati na razloge stranog suda čija se presuda izvršava. Ako je strani sud

izrekao krivičnu sankciju koja nije predviđena domaćim zakonom, nadležni sud će izreći krivičnu sankciju koja je po vrsti i težini najpribližnija krivičnoj sankciji koju je izrekao strani sud.

Protiv presude mogu izjaviti žalbu državni tužilac i osuđeni ili njegov branilac.

Na osnovu Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, (Sl. list RCG, br. 25/94, 29/94, 69/03 i 65/04) izvršava se predhodno priznata strana presuda.

77. Kako se strana sudska akta primaju i uručuju? Kako se sudska akta vaše zemlje prenose kada ih treba uručiti u inostranstvu?

Uručenje pismena po zamolnici stranog pravosudnog organa diplomatskim putem, uobičajeni je put komunikacije sa državama sa kojima nema potписанog međunarodnog ugovora, odnosno uzajamnosti i regulisano je Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08).

Zakon propisuje da je Ministarstvo pravde centralni organ komunikacije koji prima strane zamolnice, dostavljene diplomatskim putem ili preko centralnog organa komunikacije strane države.

U slučaju da sa određenom državom postoji bilateralni ugovor, ili je na snazi multilateralni ugovor kao npr., Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima od 20.aprila 1959.godine (Sl. list SRJ - Međunarodni ugovori, br. 10/01), primjenjuju se odredbe ugovora, koje predviđaju da je Ministarstvo pravde centralni organ komunikacije, preko koga se vrši prosleđivanje zamolnica.

Prilikom predaje ratifikacionih dokumenata na pomenutu konvenciju data je izjava da će dostavljanje poziva za dolazak pred sud, koji glase na lice protiv koga se vodi krivični postupak i koji se nalaze na njenoj teritoriji, vršiti samo ako se poziv dostavi nadležnom pravosudnom organu najmanje 30 dana prije dana koji je utvrđen za dolazak pozvanog lica pred sud (član 7 stav 3) U slučaju primjene člana 15 stav 2 Konvencije, data je izjava da se prepis zamolnice za pravnu pomoć dostavi ministarstvu pravde, a da se u smislu člana 24 Konvencije, pravosudnim organima smatraju sudovi i državna tužilaštva.

U hitnim slučajevima, kao izuzetak, pojedini ugovori predviđaju mogućnost neposredne komunikacija pravosudnih organa, kao Ugovor sa Francuskom i Kiprom, odnosno većina ugovora propisuje mogućnost dostavljanja posredstvom Međunarodne organizacije kriminalističke policije (INTERPOL)

Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 29.maja 2009.godine, neposrednu komunikaciju pravosudnih organa dvije države predviđa kao pravilo kod opštih vidova pravne pomoći. Navedeni Ugovor podliježe ratifikaciji, ali se privremeno primjenjuje od dana potpisivanja.

Za postupanje po zamolnicama za međunarodnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima, na osnovu odredaba Zakona o sudovima (Sl. list RCG, br.5/02, 49/04 i 22/08) nadležni su viši sudovi - u Podgorici i Bijelom Polju.

Zamolnice **domaćih** pravosudnih organa dostavljaju se Ministarstvu pravde Crne Gore, koje je centralni organ komunikacije. U slučaju kada međunarodni ugovor, odnosno uzajamnost ne postoji, Ministarstvo pravde zamolnice dostavlja i prima diplomatskim putem. U slučaju kada je to predviđeno međunarodnim ugovorom ili postoji uzajamnost, Ministarstvo pravde zamolnicu dostavlja centralnom organu komunikacije strane države (najčešće ministarstvom pravde).

Izuzetno, kada je to predviđeno međunarodnim ugovorom, domaći pravosudni organ može neposredno dostavljati nadležnom stranom pravosudnom organu i primiti od stranog pravosudnog organa zamolnicu za uručenje (član 4 stav 2 Ugovora između Crne Gore i Republike Srbije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 29.maja 2009.godine).

Opšteprihvaćeno je pravilo da se sudska pismena svojim državljanima mogu uručivati preko nadležnog diplomatsko konzulatrnog predstavništva Crne Gore u stranoj državi, odnosno da

stranim državljanima koji se nalaze u Crnoj Gori nadležno diplomatsko konzularno predstavništvo njihove države može uručivati sudska pismena, što je regulisano brojnim ugovorima.

78. Kako i na kojoj zakonskoj osnovi rješavate zahtjeve drugih zemalja za uzimanje dokaza? Kako i na kojoj zakonskoj osnovi se zahtjevi vaše zemlje za uzimanjem dokaza u inostranstvu prenose?

Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08), propisano je da se međunarodna pravna pomoć pruža u skladu sa međunarodnim ugovorom, a ukoliko međunarodni ugovor ne postoji ili određena pitanja nijesu regulisana međunarodnim ugovorom, međunarodna pravna pomoć pruža se u skladu sa zakonom.

O dozvoljenosti i načinu izvršenja radnje koja je predmet zamolnice stranog pravosudnog organa odlučuje viši sud u skladu sa domaćim zakonom i međunarodnim ugovorom. Po zamolnici stranog pravosudnog organa domaći pravosudni organ može dozvoliti prisustvo stranog službenog lica koje ima pravni interes za izvršenje radnje koja je tražena zamolnicom.

Većina ugovora sadrži odredbu da zamoljeni organ prilikom ukazivanja pravne pomoći postupa u skladu sa domaćim propisima, ali da može, ako se zamolnicom izričito traži neka naročita forma, udovoljiti zamolnici pod uslovom da to postupanje nije u suprotnosti sa pravnim poretkom zamoljene države.

Zamolnice domaćih pravosudnih organa za uzimanje dokaza u inostranstvu, u slučaju nepostojanja međunarodnog ugovora ili uzajamnosti, na osnovu Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08) dostavljaju se diplomatskim putem.

U skladu sa međunarodnim ugovorom, dostavljanje zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć se vrši preko Ministarstva pravde kao centralnog organa komunikacije, a u hitnim slučajevima moguće je neposredno upućivanje u smislu člana 15 stav 2 Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima od 20. aprila 1959. godine, odnosno posredstvom INTERPOL-a.

Pojedini bilareralni ugovori propisuju neposrednu komunikaciju pravosudnih organa kao izuzetak, u hitnim slučajevima.

U smislu Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima procesna radnja koju je preuzeo strani pravosudni organ u skladu sa svojim zakonom, biće u krivičnom postupku izjednačena sa odgovarajućom procesnom radnjom koju preuzima domaći pravosudni organ, osim ako to nije u suprotnosti sa načelima domaćeg pravnog sistema i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava

79. Da li postoji državna nadoknada žrtvama zločina? Ako da, kako je organizovana?

Naknada štete žrtvama krivičnih djela od strane države Crne Gore regulisana je Zakonom o obligacionim odnosima (Sl. list CG, br. 47/08). Ovim zakonom propisana je odgovornost države za štetu nastalu uslijed terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija, vrste štete koje se naknadjuju i krug lica koja nemaju pravo na naknadu (tzv. negativna definicija).

Država naknađuje štetu koja je nastala smrću, tjelesnom povredom ili oštećenjem odnosno uništenjem imovine fizičkog lica, uslijed terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija.

U navedenim slučajevima država odgovara po principu objektivne odgovornosti, imajući u vidu obavezu državnih organa Crne Gore da na njenoj teritoriji spriječavaju štete uslijed terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija.

Osim toga, država odgovara po principu objektivne odgovornosti za štetu koju učine njeni državni organi.

Na odgovornost države i obavezu naknade štete nema uticaja okolnost da li je štetnik utvrđen, krivičnopravno gonjen ili oglašen krivim.

Terorističkim aktom u skladu sa pravnom teorijom i sudskom praksom Crne Gore smatra se akt nasilja izvršen po pravilu iz političkih pobuda sa ciljem izazivanja straha, užasa i lične nesigurnosti građana.

Pravo na naknadu štete nemaju organizatori, podstrelkači i pomagači u terorističkim aktima, javnim demonstracijama ili manifestacijama koje su usmjerene na podrivanje ustavnog uređenja.

Naknada štete obuhvata materijalnu i nematerijalnu štetu koju je pretrpjelo oštećeno lice u slučaju smrti ili tjelesne povrede. Naknada materijalne štete se opredjeljuje u formi novčane rente, doživotno ili za određeno vrijeme, pri čemu se naknađuju i troškovi liječenja, izgubljena zarada zbog nesposobnosti za rad i sl.

Pored materijalne štete oštećeni ima pravo i na naknadu nematerijalne štete za pretrpljene fizičke i duševne bolove, bolove zbog umanjene životne aktivnosti, naruženosti, smrti bliskog lica, pretrpljenog straha i sl.

Naknada se ostvaruje u parničnom postupku i sud će uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile poslije prouzrokovana štete, dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se materijalna situacija oštećenog dovede u ono stanje u kome bi se nalazio da nije bilo štetne radnje.

U slučaju smrti država je dužna da naknadi i uobičajene troškove sahrane.

Ukoliko oštećeni zadobije tjelesnu povredu ima pravo naknade na troškove liječenja od zadobijenih povreda i druge potrebne troškove u vezi sa liječenjem, kao i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad.

Lice koje je poginuli izdržavao ili redovno pomagao, kao i ono lice koje po zakonu ima pravo zahtijevati izdržavanje od poginulog, ima pravo na naknadu štete koju trpi gubitkom izdržavanja odnosno pomaganja. Ova šteta naknađuje se plaćanjem novčane rente, čiji se iznos odmjerava s obzirom na sve okolnosti slučaja, koji ne može biti veći od onog što bi oštećeni dobijao da je ostao u životu.

Ako je kod oštećenog, zbog tjelesne povrede nastupila potpuna ili djelimična nesposobnost za rad, ili su mogućnosti njegovog napredovanja u radu uništene ili smanjene, država je dužna plaćati određenu novčanu rentu kao naknadu za tu štetu.

Sudska odluka o dosuđenoj naknadi se može, na zahtjev oštećenog izmijeniti povećanjem rente, dok se na zahtjev države renta može smanjiti ili ukinuti ako se znatnije promijene okolnosti koje je sud imao u vidu prilikom donošenja odluke o određivanju rente.

Dosuđeno pravo na naknadu štete u vidu novčane rente uslijed smrti bliskog lica ili uslijed tjelesne povrede ne može se prenijeti na drugo lice.

Štetu nastalu oštećenjem odnosno uništenjem imovine fizičkog lica, uslijed terorističkih akata, kao i prilikom javnih demonstracija i manifestacija država Crne Gora je dužna oštećenom naknaditi stvarnu vrijednost oštećene odnosno uništene stvari.

Akcionim planom za implementaciju strategije reforme crnogorskog pravosuđa (2007-2012) do kraja 2009.godine, predviđena je ratifikacija Evropske konvencije o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja, koja će stvoriti poseban pravni okvir za razvijanje sistema za naknadu štete žrtvama krivičnih djela nasilja, naročito ako učinilac krivičnog djela nije poznat ili ako nema sredstava.

80. Kako vaše zakonodavstvo rješava sukobe nadležnosti u krivičnim stvarima?

Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 71/03 i 47/06) uređuje pitanje sukoba nadležnosti u krivičnim stvarima.

Sud je dužan da pazi na svoju stvarnu i mjesnu nadležnost i čim primijeti da nije nadležan oglasiće se nenađežnim i uputiće predmet nadležnom sudu. Dok se ne riješi sukob nadležnosti između sudova, svaki od njih je dužan da preduzima one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odlaganja.

Ako poslije otvaranja glavnog pretresa sud ustanovi da je za suđenje nadležan niži sud, neće dostaviti predmet nižem суду nego će sam sprovesti postupak i donijeti odluku.

Postupak za rješavanje sukoba nadležnosti pokreće sud kojem je predmet ustupljen kao nadležnom i koji smatra da je nadležan neki drugi sud. Kad je povodom žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se ovaj ogasio nenađežnim odluku donio drugostepeni sud, za tu odluku vezan je u pitanju nenađežnosti i sud kojem je predmet ustupljen. Ovo važi pod uslovom da je drugostepeni sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Sukob nadležnosti između sudova rješava zajednički neposredno viši sud. Prije nego što doneše rješenje povodom sukoba nadležnosti, sud će zatražiti mišljenje državnog tužioca koji je nadležan da postupa pred tim sudom, kad se krivični postupak vodi po zahtjevu državnog tužioca. Protiv rješenja donesenog povodom sukoba nadležnosti žalba nije dozvoljena.

Prilikom odlučivanja o sukobu nadležnosti, sud može istovremeno, po službenoj dužnosti, donijeti odluku o prenošenju mjesne nadležnosti: ako sud određen zakonom može za vođenje postupka odrediti drugi stvarno nadležan sud na svom području; ako je očigledno da će se tako lakše sprovesti postupak; ako postoje drugi važni razlozi. Rješenje povodom ovog pitanja sud može donijeti na predlog istražnog sudije, sudije pojedinca ili predsjednika vijeća ili na predlog nadležnog državnog tužioca.

Zakonikom o krivičnom postupku je takođe propisano da sukob nadležnosti između državnih tužilaca rješava zajednički neposredno viši državni tužilac.

Novi Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 57/09) počeće da se primjenjuje 26. avgusta 2010. godine (jedan manji dio odredbi počeće da se primjenjuje i prije isteka pomenutog roka). Ovaj zakonik na isti način uređuje sukob nadležnosti kao i trenutno važeći Zakonik o krivičnom postupku čija smo rješenja prethodno opisali.

81. Koje procedure postoje na polju medijacije u krivičnim stvarima?

Poravnanje je vansudska nagodba između oštećenog i osumnjičenog radi naknade štete (izvinjenjem, plaćanjem, radom ili na neki drugi način), kako bi se, u cijelini ili djelimično, otklonile štetne posledice krivičnog djela. Poravnanje se postiže putem primjene tehnike posredovanja (medijacije) između oštećenog i osumnjičenog. Cilj poravnanja je pomirenje između oštećenog i osumnjičenog i uspostavljanje socijalnog mira.

Novi Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 57/09) uređuje medijaciju u krivičnim stvarima u okviru instituta odloženog krivičnog gonjenja. Ove odredbe novog Zakonika o krivičnom postupku važe od 26. avgusta 2009. godine (za razliku od najvećeg dijela odredbi koje će se primjenjivati tek od 26. avgusta 2010. godine). Državni tužilac može odložiti krivično gonjenje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina kad nađe da ne bi bilo cjelishodno da se vodi krivični postupak, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život učinioca i njegova lična svojstva. Tako, državni tužilac može odložiti krivično gonjenje ako osumnjičeni prihvati da: otkloni štetnu posljedicu nastalu izvršenjem krivičnog djela ili da naknadi pričinjenu štetu ili da ispuni dospjele obaveze izdržavanja, odnosno druge obaveze utvrđene pravosnažnom sudske odlukom. Prije donošenja rješenja o odlaganju krivičnog gonjenja državni tužilac može uz pomoć posebno obučenih lica – posrednika (mediatora), sprovesti postupak posredovanja između oštećenog i osumnjičenog na koji se shodno primjenjuju odredbe Zakona o posredovanju (Sl. list RCG, broj 30/05). Ako osumnjičeni izvrši obavezu državni tužilac će odbaciti krivičnu prijavu. Osumnjičeni je dužan da prihvacienu obavezu izvrši u roku koji ne može biti duži od šest mjeseci.

Krivični zakonik (Sl. list RCG, br. 70/03 i 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08), kad su u pitanju maloljetnici, propisuje da sud maloljetnom učiniocu krivičnog djela može izreći jedan ili više vaspitnih naloga za krivično djelo za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina. Jedna vrsta vaspitnog naloga, prema Krivičnom zakoniku, jeste poravnanje sa oštećenim kako bi se izvinjenjem, radom ili na neki drugi način otklonile, u cijelini ili djelimično, štetne posljedice djela. Ovdje sud ima ulogu posrednika-medijatora, mritelja, između maloljetnika i oštećenog.

Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 71/03 i 47/06) u vezi sa maloljetnicima propisuje da za krivična djela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina ili novčana kazna, državni tužilac može odlučiti da ne zahtjeva pokretanje krivičnog postupka iako postoje dokazi da je maloljetnik učinio krivično djelo, ako smatra da ne bi bilo cjelishodno da se vodi postupak prema maloljetniku, s obzirom na prirodu krivičnog djela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloljetnika i njegova lična svojstva. U tom slučaju, državni tužilac sprovodi postupak poravnanja između oštećenog i osumnjičenog maloljetnika. Postupak poravnanja se sprovodi uz pomoć posebno obučenih lica (medijatora). Prema novom Zakoniku o krivičnom postupku (Sl. list CG, broj 57/09) predviđeno je donošenje posebnog zakona kojim će se urediti postupak prema maloljetnicima i druga pitanja u vezi položaja maloljetnih učinilaca krivičnih djela.

82. Kako vaše zakonodavstvo reguliše izručenje? Da li je dozvoljeno izručenje crnogorskih državljanima? Kojih je relevantnih međunarodnih konvencija (UN, Savjeta Evrope, drugih) članica vaša država? Da li po tom pitanju postoje bilateralni sporazumi i sa kojim zemljama? – Da li imate bilateralne sporazume za prenos postupaka i ako da, koje je područje primjene i koja su ograničenja tih sporazuma?

Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08) uređuje uslove i postupak izručenja u slučajevima kada međunarodni ugovor ne postoji ili određena pitanja nisu njime regulisana. Tako sa državama sa kojima ne postoji međunarodni ugovor, postupak izručenja odvija se na osnovu Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, koji propisuje predpostavke za izručenje i proceduru. Ustavom Crne Gore je propisano da crnogorski državljanin ne može biti prognan niti izručen drugoj državi, osim u skladu sa međunarodnim obavezama Crne Gore.

U skladu sa Ustavom i relevantnim međunarodnim konvencijama Zakonom su predviđeni uslovi za izručenje:

- da se ne može izručiti crnogorski državljanin;
- da djelo zbog koga se traži izručenje nije učinjeno na teritoriji Crne Gore, protiv nje ili njenog državljanina;
- da je djelo zbog koga se traži izručenje krivično djelo i po domaćem zakonu i po zakonu države u kojoj je učinjeno;
- da nije nastupila zastarjelost krivičnog gonjenja ili zastarjelost izvršenja kazne;
- da lice čije se izručenje traži nije već osuđeno za isto krivično djelo;
- da je utvrđen identitet lica čije se izručenje traži.

Nije dozvoljeno izručenje zbog političkog krivičnog djela, djela povezanog sa političkim krivičnim djelom i vojnog krivičnog djela u smislu Evropske konvencije o ekstradiciji. Ukoliko je prema zakonu države molilje propisana smrtna kazna za djelo zbog kojeg se traži izručenje, izručenje se može odobriti samo ako ta država pruži garancije da smrtna kazna neće biti izrečena, odnosno izvršena.

Postupak za izručenje pokreće se zamolnicom strane države, koja je praćena odgovarajućom dokumentacijom. Ministarstvo pravde zamolnicu dostavlja istražnom sudiji višeg suda na čijem području se nalazi lice čije se izručenje traži. Istražni sudija izdaje nalog da se lice čije se izručenje traži pritvori (mada se u praksi češće dešava da je lice čije se izručenje traži već lišeno slobode po međunarodnoj potjernici). Pritvor određen u ekstradicionom postupku može

trajati do okončanja tog postupka, ali ne duže od šest mjeseci. Na obrazloženi zahtjev države molilje, pritvor se u opravdanim slučajevima može produžiti za još dva mjeseca. Vijeće nadležnog suda utvrđuje da li su ispunjeni uslovi za izručenje. Ako sud nađe da nijesu ispunjeni uslovi za izručenje, donijeće rješenje kojim se molba za izručenje odbija.

U slučaju da sud nađe da su uslovi ispunjeni, utvrdiće to rješenjem. Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba. Ako drugostepeni sud potvrdi rješenje, ili protiv istog ne bude izjavljena žalba, predmet se dostavlja ministru pravde, radi odlučivanja o dozvoli izručenja.

Ministar donosi rješenje kojim izručenje dozvoljava ili ne dozvoljava. Ministar pravde neće dozvoliti izručenje lica koje u Crnoj Gori uživa pravo azila ili kada se može opravdano predpostaviti da bi lice čije se izručenje traži u slučaju izručenja bilo izloženo prognu ili kažnjavanju zbog rase, vjere, državljanstva, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog svojih političkih uvjerenja ili bi njegov položaj bio otežan zbog nekog od tih razloga. O rješenju kojim je odlučeno po zahtjevu za izručenje obavijestiće se zamoljena država.

U smislu člana 22 Evropske konvencije o ekstradiciji iz 1957. godine odredbe Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima primjenjuju se na postupak izručenja i privremenog pritvaranja, ako konvencijom nije drugačije određeno.

Crna Gora je članica Evropske konvencije o sprečavanju terorizma od 27.januara 1977.godine, Konvenciji o pranju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom od 08.novembra 1990.godine, Konvenciji SE o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom finansiranju terorizma od 16. maja 2005.godine, kao i Konvencija UN - Jedinstvena konvencija o opojnim drogama iz 1961.godine, sa Protokolom iz 1972.godine, Konvencija protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci iz 1988.godine, Konvencija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala iz 2000, sa dopunskim protokolima, Međunarodna konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma iz 1999.godine, Konvencija protiv korupcije, Međunarodna konvencija o sprečavanju terorističkih napada bombama iz 1997.godine.

Crna Gora je članica Evropske konvencije o ekstradiciji iz 1957.godine, sa Dodatnim protokolom iz 1975.godine i Drugim dodatnim protokolom iz 1978.godine („Sl.list SRJ“- Međunarodni ugovori, broj 10/2001). Prilikom predaje instrumenata o potvrđivanju Evropske konvencije o ekstradiciji, na član 6 konvencije data je rezerva da će se odbiti izručenje (član 6 stav 1 a) i trazit svojih državljana (član 21 stav 2).

Postoji više bilateralnih ugovora o izručenju, (Austrija, Belgija, Francuska, Holandija, Italija, SR Njemačka, Sad, Španija Švajcarska, Turska i Velika Britanija), i određen broj bilateralnih ugovora o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima, koji sadrže odredbe o izručenju (Alžir, Bugarska, Češka, Grčka, Irak, Mađarska, Makedonija, Mongolija, Poljska, Rumunija, Rusija), ali ni jednim od njih nije predviđena obaveza izručenja svojih državljana..

Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o izručenju od 29.maja 2009.godine, koji se primjenjuje od dana potpisivanja, takođe ne predviđa obavezu izručenja svojih državljana.

83. Kako vaše zakonodavstvo reguliše uzajamnu pravnu pomoć u krivičnim stvarima? Da li imate direktnе kontakte između tužilačkih/sudskih vlasti? Da li postoji zakonodavni okvir za uspostavljanje video veze? Kojih je relevantnih međunarodnih konvencija (UN, Savjeta Europe, drugih) članica vaša država? Da li postoje bilateralni sporazumi o tom pitanju i sa kojim zemljama?

Međunarodna pravna pomoć u krivičnim stvarima pruža se na osnovu Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, (Sl. list CG, br. 4/08), ukoliko međunarodni ugovor između Crne Gore i strane države ne postoji ili određena pitanja nijesu regulisana međunarodnim ugovorom međunarodna pravna pomoć pruža se, u skladu sa domaćim propisima.

Zamolnice podnjete na osnovu međunarodnog ugovora, izvršavaće se u skladu sa odredbama međunarodnog ugovora, s tim da se u praksi supsidijarno koriste i domaći propisi, a na izričit

zahtjev strane- države molilje, zamolnici se može udovoljiti u skladu sa zahtjevom, ako to nije u suprotnosti sa načelima domaćeg pravnog sistema i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava.

Pravilo je da zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć budu dostavljene Ministarstvu pravde, kao centralnom organu komunikacije a mogućnost direktnе komunikacije domaćih i stranih pravosudnih organa, predviđena je na osnovu člana 15 Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima iz 1959.godine i odredaba pojedinih bilateralnih ugovora o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima, u hitnim slučajevima, odnosno kao pravilo kod opštih vidova pravne pomoći Ugovorom između Crne Gore i Republike Srbije o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima od 29.05.2009.godine, koji se primjenjuje od dana potpisivanja.

Direktni kontakti tužilačkih vlasti odvijaju se na osnovu bilateralnih sporazuma koje je zaključio Vrhovni državni tužilac Crne Gore sa Generalnim tužiocem Ruske Federacije, Generalnim tužiocem Ukrajine, Državnim tužiocem Bosne i Hercegovine, Državnim odvjetništvom republike Hrvatske, Javnim tužilaštvom Republike Makedonije, Javnim tužilaštvom Republike Srbije, Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije, Uredom za suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala Republike Hrvatkse, i sa misijom EULEX-a i nadležnim tužilaštvom Kosova. Takođe, mogućnost direktne komunikacije tužilačkih i sudske vlasti moguća je i na osnovu međunarodnih konvencija koje predviđaju takav vid komunikacije a čija je država članica Crna Gora.

Saslušanje putem video konferencije je predviđeno Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima iz 2008.godine. Viši sud u Podgorici tehnički je opremljen za ovaj vid pružanja pravne pomoći, koji je više puta korišćen u proteklom periodu.

Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima od iz 1959, koja je u odnosu na našu zemlju stupila na snagu 29.12.2002.godine, sa Dodatnim protokolom iz 1978.g. (Sl. list SRJ - Međunarodni ugovori, br. 10/01) i Drugim dodatnim protokolom od 08.novembra 2001.g. (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08) u najvećem broju slučajeva bila je pravni osnov za traženje i pružanje pravne pomoći u krivičnim stvarima. Pored toga Crna Gora je članica brojnih konvencija UN i Savjeta Evrope, kao Međunarodne konvencije o sprečavanju finansiranja terorizma iz 1999.godine, Evropske konvencije o suzbijanju terorizma(1977), Konvencije o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala (1979), Međunarodne konvencije protiv uzimanja talaca (1979), Konvencije o suzbijanju nezakonitih akata uperenih protiv bezbjednosti pomorske plovidbe (1988), Konvencije o krivičnim djelima i nekim drugim aktima izvršenim u vazduhoplovima iz 1963, Konvencija o suzbijanju nezakonitih akata uperenih protiv bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva iz 1971.godine, Konvencija UN protiv organizovanog kriminala iz 2000, sa dodatnim protokolima, Krivičnopravne konvencije o korupciji (1999), Konvencija Savjeta Evrope o pranju novca, pronalaženju, zapljeni i konfiskaciji prihoda od kriminala, konvencija o pranju novca, pronalaženju, zapljeni i konfiskaciji prihoda od terorizma i finansiranju terorizma iz 2005.godine, Konvencija UN protiv korupcije.

Postupak ratifikacije Konvencije o sajber kriminalu (2001) i protokola uz ovu Konvenciju je u toku.

Na snazi su i bilateralni ugovori o međusobnom pružanju pravne pomoći sa Alžirom, Austrijom, Belgijom, Bosnom i Hercegovinom, Bugarskom, Češkom, Francuskom, Grčkom, Hrvatskom, Kiprom, Mađarskom, Makedonijom, Mongolijom, Poljskom, Rumunijom, Rusijom, SR Njemačkom, Turskom i Španijom.

84. Kako vaše zakonodavstvo reguliše transfer osuđenih lica? Kojih je relevantnih međunarodnih konvencija (UN, Savjeta Evrope, drugih) članica vaša država? Da li postoje bilateralni sporazumi o tom pitanju i sa kojim zemljama?

Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima propisuje mogućnost izručenja ili predaje osuđenog crnogorskog državljanina iz strane države u Crnu Goru na dalje izdržavanje kazne zatvora i stanca u domicilnu državu, u skladu sa međunarodnim ugovorom.

Crna Gora je potpisnik Konvencije o transferu osuđenih lica i Dodatnog protokola, i u skladu sa datom izjavom, primjenjuje postupak propisan članom 9 Konvencije, što znači da domaći sud prethodno donese presudu kojom se priznaje presuda estranog suda.

Ugovor o međusobnom izvršavanju sudske odluka u krivičnim stvarima između SFR Jugoslavije i R.Austrije od 01. februara 1982. godine (Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori, br. 6/83), Ugovor o međusobnoj predaji osuđenih lica radi izdržavanja kazne zatvora između SFR Jugoslavije i Čehoslovačke od 23. maja 1989. godine (Sl. list SFRJ-Međunarodni ugovori, br. 6/1990), Ugovor o međusobnoj predaji osuđenih lica radi izdržavanja kazne zatvora između SFR Jugoslavije i Kraljevine Danske od 28. oktobra 1988. godine (Sl. list SFRJ-Međunarodni ugovor, br. 5/1989), Ugovor o međusobnom izvršavanju sudske odluke u krivičnim stvarima između SCG i Bosne i Hercegovine (Sl. list SC - Međunarodni ugovori, br. 6/05), koji se ugovori u Crnoj Gori primjenjuju na osnovu Odluke o proglašenju nezavisnosti RCG od 3. juna 2006. godine i Ugovor između Crne Gore i Republike Srbije o međusobnom izvršavanju sudske odluke u krivičnim stvarima od 29. maja 2009. godine, pravni su osnov za izručenje ili predaju crnogorskog državljanu koji kaznu zatvora izdržavaju u inostranstvu i osuđenih stranih državljanu u domicilnu državu.

85. Da li se vrijeme provedeno u stranom pritvoru oduzima od konačne kazne?

Vrijeme provedeno u stranom pritvoru oduzima se od izrečene kazne saglasno članu 51 Krivičnog zakonika i član 33 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima.

Članom 51 Krivičnog zakonika propisano je da se vrijeme provedeno u pritvoru, kao i svako drugo lišenje slobode u vezi sa krivičnim djelom uračunava u kaznu zatvora, maloljetničkog zatvora, kaznu rada u javnom interesu i novčanu kaznu.

Članom 33 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima propisano je da će se izručenom licu, koje je bilo pritvoreno u stranoj državi zbog krivičnog djela zbog koga je izručeno, vrijeme koje je provelo u pritvoru uračunati u kaznu zatvora.

86. Pod kojim uslovima se osobi može suditi u odsustvu?

Članom 312 Zakonika o krivičnom postupku je propisano da se optuženom može suditi u odsustvu samo ako je u bjekstvu ili inače nije dostižan državnim organima, a postoje naročito važni razlozi da mu se sudi i ako je nedostupan.

Naročito važni razlozi za suđenje u odsustvu prema sudskej praksi su: opasnost da nastupi zastarelost krivičnog gonjenja; saizvršioci se nalaze u zatvoru; zaštita prava oštećenog.

Rješenje o suđenju u odsustvu donosi vijeće na predlog tužioca – član 312 Zakona o krivičnom postupku.

Saglasno članu 412 Zakona o krivičnom postupku, krivični postupak u kome je neko lice osuđeno u odsustvu ponoviće se ako osuđeni i njegov branilac podnesu zahtjev za ponavljanje postupka u roku od šest mjeseci, od dana nastupanja mogućnosti da se osuđenom sudi u njegovom prisustvu.

U ponovljenom postupku pri izricanju presude sud je vezan zabranom preinačenja na štetu optuženog – član 421 Zakona o krivičnom postupku.

87. Da li vaše zakonodavstvo dozvoljava alternative zatvorskoj kazni, npr. mjere nadzora, uslovne kazne i uslovni otpust?

Krivični zakonik (Sl. list RCG, br. 70/03, 13/04, 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08) i Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (Sl. list RCG, br. 25/94, 29/94, 69/03 i 65/04) propisuju alternative zatvorskoj kazni. Krivičnim zakonikom propisane su krivične sankcije rad u javnom interesu i mjere upozorenja, uslovna osuda i sudska opomena.

Rad u javnom interesu može se izreći za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili zatvor do tri godine. Rad u javnom interesu ne može biti kraći od četrdeset časova niti duži od dvjesta četrdeset časova i određuje se za vrijeme koje ne može biti kraće od trideset dana, niti duže od šest mjeseci. Ova kazna se izriče uz pristanak učinioca krivičnog djela i ne može biti duža od četrdeset časova u toku jednog mjeseca. Ukoliko učinilac ne vrši rad u javnom interesu, ova kazna će se zamijeniti kaznom zatvora, tako što će svakih započetih četrdeset časova rada u javnom interesu zamijeniti kaznom zatvora u trajanju od jednog mjeseca.

Uslovna osuda može se izreći samo ako je utvrđena kazna zatvora. Uslovnom osudom sud učiniocu krivičnog djela utvrđuje kaznu zatvora i istovremeno određuje da se ona neće izvršiti, ako osuđeni za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne niti duže od pet godina (vrijeme provjeravanja) ne učini novo krivično djelo. Uslovna osuda se može izreći kad je učiniocu utvrđena kazna zatvora u trajanju do dvije godine. Za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od deset godina ili teža kazna ne može se izreći uslovna osuda. Uslovna osuda se ne može izreći ako nije proteklo više od pet godina od pravosnažnosti osude kojom je učiniocu izrečena kazna za umišljajno krivično djelo.

Sud može odrediti da se učinilac kome je izrečena uslovna osuda stavi pod zaštitni nadzor za određeno vrijeme u toku vremena provjeravanja. Zaštitni nadzor određuje sud u presudi kojom izriče uslovnu osudu i određuje mjere zaštitnog nadzora, njihovo trajanje i način njihovog ispunjavanja.

Zaštitni nadzor može obuhvatiti jednu ili više od sljedećih obaveza:

- 1) javljanje organu nadležnom za izvršenje zaštitnog nadzora u rokovima koje taj organ odredi;
- 2) sposobljavanje učinioca za određeno zanimanje;
- 3) prihvatanje zaposlenja koje odgovara sposobnostima i sklonostima učinioca;
- 4) ispunjavanje obaveza izdržavanja porodice, čuvanja i vaspitanja djece i drugih porodičnih obaveza;
- 5) uzdržavanje od posjećivanja određenih mesta, lokala ili priredbi, ako to može biti prilika ili podsticaj za ponovno vršenje krivičnih djela;
- 6) blagovremeno obavljanje o promjeni mesta boravka, adrese ili radnog mesta;
- 7) uzdržavanje od upotrebe droge ili alkoholnih pića;
- 8) liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi;
- 9) posjećivanje određenih profesionalnih i drugih savjetovališta ili ustanova i postupanje po njihovim uputstvima;
- 10) otklanjanje ili ublažavanje štete pričinjene krivičnim djelom, a naročito izmirenje sa žrtvom učinjenog krivičnog djela.

Sudska opomena može se izreći za krivična djela za koja je propisan zatvor do jedne godine ili novčana kazna, a učinjena su pod takvim olakšavajućim okolnostima koje ih čine naročito lakim. Za određena krivična djela i pod uslovima predviđenim zakonom sudska opomena može se izreći i kad je propisan zatvor do tri godine.

Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija propisano je da direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija ima pravo da uslovno otpusti do šest mjeseci prije isteka kazne osuđeno lice koje se primjerno ponaša, zalaže na radu i aktivno učestvuje u drugim korisnim poslovima, ako je već izdržalo tri četvrtine kazne.

Krivičnim zakonom je propisano da osuđeni koji je izdržao dvije trećine, a izuzetno polovinu kazne zatvora ili kazne zatvora od četrdeset godina može se uslovno otpustiti sa izdržavanja kazne, ako se u toku izdržavanja kazne tako popravio da se može sa osnovom očekivati da će se na slobodi dobro vladati, a naročito da do isteka vremena za koje je izrečena kazna ne učini novo krivično djelo. Pri ocjeni da li će se osuđeni uslovno otpustiti uzeće se u obzir njegovo vladanje za vrijeme izdržavanja kazne, izvršavanje radnih obaveza, s obzirom na njegovu radnu sposobnost, kao i druge okolnosti koje pokazuju da je postignuta svrha kažnjavanja. Ako uslovni otpust ne bude opozvan, smatra se da je osuđeni izdržao kaznu. O uslovnom otpustu osuđenih lica odlučuje Komisija za uslovni otpust, koju obrazuje ministar pravde. Komisiju koja ima predsjednika i šest članova sačinjavaju predstavnici: Vrhovnog suda Crne Gore, Državnog tužilaštva, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva zdravlja, ministar pravde i direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. O uslovnom otpustu odlučuje se na osnovu predloga direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, molbe osuđenog ili člana njegove uže porodice. U slučaju odbijanja predloga ili molbe za uslovni otpust, novi predlog ili molba ne može se podnijeti prije isteka tri mjeseca, ako se radi o kazni zatvora do dvije godine, ni prije isteka šest mjeseci, ako se radi o dužoj kazni zatvora računajući od dana donošenja rješenja kojim je predlog ili molba odbijena.

88. Postoji li minimalni prag za pritvor? Ako da, koji je to prag? (Po pravilu pritvor može da bude određen za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora iznad određenog trajanja, na primjer više od 1 godine, što je slučaj u nekim državama članicama)

Pritvor je mjera kojom se obezbjeđuje prisustvo okrivljenog u krivičnom postupku. Pritvor se uređuje Zakonom o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 71/03 i 47/06). Ovdje ćemo izložiti i neke odredbe novog Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 57/09), kojima se na drugačiji način uređuje pritvor od trenutno važećeg Zakonika o krivičnom postupku. Odredbe o pritvoru sadržane u novom Zakoniku o krivičnom postupku počeće da se primjenjuju od 26. avgusta 2010. godine.

Prema važećem Zakoniku o krivičnom postupku pritvor se može odrediti samo kad postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo i to kada:

- a) se krije ili ako se ne može utvrditi njegov identitet ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva;
- b) postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog djela ili ukazuju da će ometati postupak uticanjem na svjedoce, saučesnike ili prikrivače;
- c) postoje okolnosti koje ukazuju da će ponoviti krivično djelo ili dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti;
- d) su u pitanju krivična djela za koja se po zakonu može izreći kazna deset godina zatvora ili teža kazna, ako je to opravdano zbog posebno teških okolnosti djela;
- e) uredno pozvani optuženi očigledno izbjegava da dođe na glavni pretres.

Novi Zakonik o krivičnom postupku donosi određene promjene u tačkama a), b), d) i e) dok je tačka c) ostala nepromijenjena u odnosu na važeći Zakonik o krivičnom postupku.

- a) U slučaju da se ne može utvrditi identitet, pritvor koji je određen samo zbog toga, traje dok se identitet ne utvrdi.
- b) U slučaju da postoje okolnosti koje ukazuju da će lice uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog djela ili ukazuju da će ometati postupak uticanjem na svjedoce, saučesnike ili prikrivače, pritvor će se ukinuti čim se obezbijede dokazi zbog kojih je pritvor određen.
- d) Ovaj razlog za određivanje pritvora prema novom Zakoniku o krivičnom postupku je preformulisan pa se pritvor može odrediti kada su kumulativno ispunjeni sljedeći uslovi: u pitanju je krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora od deset godina ili teža kazna; krivično djelo je

posebno teško zbog načina izvršenja ili posljedica; postoje izuzetne okolnosti koje ukazuju da bi puštanje na slobodu dovelo do ozbiljne prijetnje očuvanju javnog reda i mira. Svi ovi uslovi moraju postajati da bi se odredio pritvor u ovom slučaju.

e) Pritvor koji je određen iz razloga što uredno pozvani optuženi očigledno izbjegava da dođe na glavni pretres može trajati najduže mjesec dana. Prema novom Zakoniku o krivičnom postupku pritvor određen iz ovog razloga može trajati do objavljivanja presude.

89. Kako vaše zakonodavstvo reguliše saradnju u svrhe konfiskacije? Kojih je relevantnih međunarodnih konvencija (UN, Savjeta Evrope, drugih) članica vaša država? Da li postoje bilateralni sporazumi o tom pitanju i sa kojim zemljama?

Saradnja u svrhe konfiskacije, regulisana je Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08). Bilateralnih sporazuma o ovom pitanju nema, ali je Crna Gora sukcesorskom izjavom deponovanom 23. oktobra 2006. godine kod generalnog sekretara UN, pristupila UN Konvenciji za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i drugim relevantnim dokumentima nastalim u okviru Organizacije ujedinjenih nacija čija je potpisnica ili strana ugovornica bila državna zajednica Srbija i Crna Gora. Takođe, Crna Gora je u julu 2006. godine uputila izjavu o sukcesiji u odnosu na sve konvencije Savjeta Evrope čija je potpisnica ili strana ugovornica bila državna zajednica Srbija i Crna Gora. Ova izjava je prihvaćena od strane Savjeta Evrope u odnosu na konvencije koje su bile otvorene za države nečlanice. Sticanjem članstva u Savjetu Evrope, sukcesorska izjava je prihvaćena i za konvencije koje su otvorene samo za članice.

Crna Gora je strana ugovornica brojnih konvencija iz oblasti međunarodne pravne pomoći. Među najznačajnijim ugovorima iz ove oblasti su: Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima sa dva dodatna Protokola, Evropska konvencija o ekstradiciji sa dva dodatna protokola, Evropska konvencija o transferu osuđenih lica sa dodatnim protokolom, Evropska konvencija o prenosu postupaka, Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije, Krivičnopravna konvencija o korupciji, Konvencija Savjeta Evrope o pranju, traženju, zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma.

Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima uređuju se uslovi i postupak pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima. Zakon je propisao da se međunarodna pravna pomoć pruža u skladu sa međunarodnim ugovorom. U slučaju da međunarodni ugovor ne postoji ili određena pitanja nijesu uređena međunarodnim ugovorom, međunarodna pravna pomoć se pruža u skladu sa domaćim zakonodavstvom. Pri tome, potrebno je da postoji uzajamnost (reciprocitet) ili da se može očekivati da bi strana država izvršila zamolnicu za međunarodnu pravnu pomoć domaćeg pravosudnog organa.

Međunarodna pravna pomoć obuhvata: izručenje okrivljenih i osuđenih lica, ustupanje i preuzimanje krivičnog gonjenja, izvršenje stranih krivičnih presuda, dostavljanje akata, pisanih materijala i drugih predmeta u vezi sa krivičnim postupkom u stranoj državi, kao i izvršenje pojedinih procesnih radnji kao što su: saslušanje okrivljenog, svjedoka i vještaka, uviđaj, pretresanje prostorija i lica, privremeno oduzimanje predmeta i imovinske koristi stečene krivičnim djelom i sl.

Međunarodna pravna pomoć se može pružiti ako je djelo zbog koga se traži pružanje pravne pomoći, krivično djelo i po domaćem zakonu i po zakonu strane države čiji je pravosudni organ podnio zamolnicu za međunarodnu pravnu pomoć. Za pružanje međunarodne pravne pomoći nadležni su sudovi i državno tužilaštvo. Domaći pravosudni organ može postupiti po zamolnici i kad je podnesena elektronskim ili drugim telekomunikacionim sredstvom koje obezbjeđuje potvrdu o prijemu, ako se može utvrditi njena vjerodostojnost, a strani pravosudni organ je spremان да dostavi izvornik zamolnice u određenom roku. Domaći pravosudni organ proslijeđuje i prima zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć preko Ministarstva pravde. U slučaju kad međunarodni ugovor, odnosno uzajamnost ne postoji, Ministarstvo pravde zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć dostavlja i prima diplomatskim putem.

Izuzetno, kad je to predviđeno međunarodnim ugovorom, domaći pravosudni organ može neposredno dostaviti nadležnom stranom pravosudnom organu i primiti od stranog pravosudnog organa zamolnicu za međunarodnu pravnu pomoć, uz obavezu da kopiju zamolnice dostavi Ministarstvu pravde. U hitnim slučajevima, ako postoji uzajamnost, zamolnica za međunarodnu pravnu pomoć može se dostavljati i primati posredstvom Nacionalnog centralnog biroa INTERPOL-a.

U slučaju da se zamolnicom traži oduzimanje predmeta ili imovinske koristi, o dozvoljenosti i načinu izvršenja radnje koja je predmet zamolnice stranog pravosudnog organa, odlučuje sud, u skladu sa domaćim zakonom i međunarodnim ugovorom. Po zamolnici stranog pravosudnog organa, domaći pravosudni organ može dozvoliti prisustvo stranog službenog lica i lica koje ima pravni interes za izvršenje radnje koja je tražena zamolnicom. Kada se dozvoli prisustvo, domaći pravosudni organ dostavlja obaveštenje stranom pravosudnom organu o mjestu i vremenu izvršenja radnje koja je tražena zamolnicom.

Procesna radnja koju je preuzeo strani pravosudni organ u skladu sa svojim zakonom, u krivičnom postupku izjednačena je sa odgovarajućom procesnom radnjom koju preuzima domaći pravosudni organ, osim ako to nije u suprotnosti sa načelima domaćeg pravnog sistema i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava.

Međunarodna pravna pomoć, može da se odbije ako se zamolnica države molilje odnosi na politička krivična djela ili ako bi udovoljenje zamolnici države molilje moglo da povrijedi suverenitet, ustavno uređenje, bezbjednost ili druge bitne interese Crne Gore, kao i u slučaju kada krivično djelo koje se navodi u zamolnici nije kažnjivo prema prema domaćem zakonodavstvu.

Domaći pravosudni organ može da odloži pružanje međunarodne pravne pomoći, ukoliko je to neophodno zbog krivičnog gonjenja ili vođenja krivičnog postupka koji je u toku pred domaćim pravosudnim organima, a koji je u vezi sa dostavljenom zamolnicom. O odlaganju obaveštava državu molilju, uz navođenje razloga za odlaganje. Troškove pružanja međunarodne pravne pomoći, pod uslovom uzajamnosti, snosi država kojoj je zamolnica za međunarodnu pravnu pomoć upućena, ako međunarodnim ugovorom ili zakonom nije drukčije određeno.

Policjska saradnja i borba protiv organizovanog kriminala

90. Molimo da dostavite informacije o zakonima i drugim propisima koji regulišu policiju i policijsku saradnju i njihovu usaglašensot sa relevantnim međunarodnim konvencijama.

Crna Gora se u skladu sa Odlukom o proglašenju nezavisnosti Crne Gore (Sl. list RCG, br. 36/06) obavezala da primjenjuje, odnosno preuzme međunarodne ugovore i sporazume koje je zaključila i kojima je pristupila državna zajednica Srbija i Crna Gora, a koji se odnose na Crnu Goru i koji su u saglasnosti sa njenim pravnim poretkom. Shodno tome, u Crnoj Gori u oblasti rada Uprave policije i međunarodne policijske saradnje primjenjuju se sljedeće konvencije Konvencije Ujedinjenih nacija:

- Konvencija o krivičnim djelima i nekim drugim aktima izvršenim u vazduhoplovima (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 47/70);
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Sl. list SFRJ, br. 07/71);
- Međunardna konvencija protiv uzimanja talaca (Sl. list SFRJ-Međunarodni ugovori, broj 09/84);
- Konvencija Ujedinjenih nacija o protivzakonitom prometu opojnih droga i psihotropnih supstanci (Bečka konvencija), (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 14/90);
- Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 9/91);
- Konvenciju UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala sa pratećim protokolima (Sl. list SRJ, br. 6/01);

- Krivično pravna Konvencija o korupciji (Sl. list SRJ - Međunarodni ugovori, br. 02/02 i Sl. list RCG, br. 18/05);
- Međunarodna Konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma (Sl. list SRJ, br. 07/02);
- Međunarodna konvencija o sprječavanju terorističkih napada bombama (Sl. list SRJ, br. 12/02);
- Konvencija o suzbijanju nezakonitih radnji uperenih protiv bezbjednosti pomorske plovidbe (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 02/04);
- Konvencija o obilježavanju plastičnih eksploziva radi njihovog otkrivanja (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, br. 11/05);
- Konvencija UN protiv korupcije (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, br. 11/05);
- Međunarodna Konvencija o sprječavanju akata međunarodnog terorizma (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, br. 02/06);
- Međunarodna konvencija o sprječavanju akata nuklearnog terorizma (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, broj 2/2006);
- Protokol o suzbijanju nezakonitih akata nasilja na aerodromima koji služe međunarodnom saobraćaju (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 14/89);
- Protokol protiv nezakonite proizvodnje i prometa vatrenim oružjem, njegovim djelovima, sklopovima i municijom kojim se dopunjava Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 11/05).

Konvencije Savjeta Evrope:

- Konvencija o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka (Sl. list SRJ, br. 01/92);
- Evropska konvencija o ekstradiciji sa dodatnim protokolima (Sl. list SRJ, br. 10/01);
- Evropska konvencija o transferu osuđenih lica sa dodatnim protokolom (Sl. list SRJ, br. 04/01);
- Evropska konvencija o suzbijanju terorizma (Sl. list SRJ, br. 10/01);
- Evropska konvencija o prenosu postupka u krivičnim stvarima (Sl. list SRJ, br. 10/01);
- Evropska konvencija o sprječavanju mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih postupaka sa dopunskim protokolima I i II (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 09/03);
- Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima sa dodatnim protokolom (Sl. list SRJ, br. 10/01 i Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 2/06);
- Evropska Konvencija o međunarodnom važenju krivičnih presuda sa dodacima (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 13/02 i 02/06);
- Sporazum o saradnji u cilju sprječavanja i borbe protiv prekograničnog kriminala (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 05/03);

Crna Gora je ratifikovala sljedeće konvencije i protokole Savjeta Evrope:

- Građanskopravna konvencija o korupciji (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 1/08);
- Konvencija Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 4/08);
- Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju terorizma (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08);
- Konvencija Savjeta Evrope o pranju, traženju i zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih na nezakonit način i onih kojima se finansira terorizam (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08);
- Drugi dodatni Protokol uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08);
- Konvencija Savjeta Evrope o računarskom kriminalu (Zakon o potvrđivanju ove Konvencije Skupština Crne Gore usvojila je 13. oktobra 2009. godine);

-
- Dodatni Protokola uz Konvenciju Savjeta Europe o računarskom kriminalu (Zakon o potvrđivanju ovog Protokola Skupština Crne Gore usvojila je 13. oktobra 2009. godine);
 - Sporazum o strateškoj saradnji između Crne Gore i Evropske policijske kancelarije (Sl. list CG-Međunarodni ugovori, br. 2/09).

Oblast policijske saradnje uređena je i sljedećim zakonima Crne Gore:

- Krivični zakonik Crne Gore (Sl. list RCG, broj 70/03, 13/04 i 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08);
- Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list RCG, br. 71/03, 7/04 i 47/06);
- Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore (Sl. list CG, br. 57/09) – stupio na snagu 26.juna 2009. godine, a primjenjivaće se od 26. juna 2010. godine;
- Zakon o prekršajima (Sl. list RCG, br. 25/94, 29/94 i 48/99);
- Zakon o policiji (Sl. list RCG, br. 28/05);
- Zakon o graničnoj kontroli (Sl.list RCG, br. 72/09);
- Zakon o javnim okupljanjima (Sl. list RCG, br. 31/05);
- Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima (Sl. list RCG, br. 72/05 i 27/06);
- Zakon o strancima (Sl.I ist CG, br. 82/08);
- Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (Sl. list CG, br. 79/08) i
- Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 04/08).

Ovi zakoni su usklađeni sa odgovarajućim Konvencijama Savjeta Europe i Ujedinjenih nacija.

Regionalna policijska saradnja u borbi protiv međunarodnog prekograničnog kriminala saradnja u oblasti granične bezbjednosti ostvaruje se u skladu sa Konvencijom o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi (Sl. list CG, br. 1/08), Pravni osnov za međunarodnu graničnu saradnju koja obuhvata aktivnosti stranih policijskih službi na državnoj teritoriji Crne Gore, odnosno Uprave policije na stranoj državnoj teritoriji, kao i saradnju sa stranim službama bezbjednosti i razmjenu oficira za vezu utvrđen je Zakonom o graničnoj kontroli (Sl.list CG, br. 72/09) Ova saradnja konkretizuje se sporazuma koje Vlada Crne Gore zaključuje sa drugim državama i kojim se definisu način i uslovi saradnje graničnih službi u cilju prevencije, suzbijanja i otkrivanja krivičnih djela i njihovih učinilaca

Uredbom o policijskim predstavnicima (Sl. list CG, br. 25/09) utvrđeni su status, način izbora i postavljenja policijskih oficira za vezu i policijskih atašea.

U pogledu usklađenosti ostalih zakona i propisa sa međunarodnim pravnim aktima, članom 9 Ustava Crne Gore je propisano da potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretku, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva.

91. Kako su organizovane agencije za sprovođenje zakona (nadležna ministarstva, strukture, ljudstvo, strukture horizontalne koordinacije, budžet)? Koji zakoni i drugi propisi su obavezujući za policiju i vršenje policijskih funkcija?

Organi nadležni za sprovođenje zakona u oblasti bezbjednosnih i sa njima povezanih poslova su Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Ministarstvo finasija, Uprava policije, Uprava carina, Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma i Poreska uprava.

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave u oblasti bezbjednosti, pored ostalog vrši poslove uprave koji se odnose na: analitičko praćenje stanja i strateško planiranje u oblasti borbe protiv kriminaliteta, razvojnu i kontrolno nadzornu ulogu u oblastima policijskog rada i djelovanja.

Upravni nadzor nad radom Uprave policije, vrši Sektor za bezdjednosno-zaštitne poslove i nadzor, obrazovan aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave. Vršenje policijskih poslova je izmješteno iz Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i povjeroeno samostalnom organu – Upravi policije.

Policjski poslovi, djelokrug Uprave policije, organizaciona struktura Uprave policije u sjedištu i u područnim organizacionim jedinicama, statističkih podaci o kadrovskoj strukturi Uprave policije, uključujući i podatke o kvalifikacionoj i drugoj strukturi zaposlenih dat je u odgovoru na pitanja br. 95 i 96 u okviru ovog Poglavlja.

Za vršenje poslova iz nadležnosti Uprave policije po linijsko funkcionalnom modelu obrazovane su organizacione jedinice u sjedištu organa i područne organizacione jedinice. U Upravi policije u sjedištu, obrazovano je: pet Sektora, tri odjeljenja, dva centra, Posebna jedinica policije i Specijalna-antiteroristička jedinica. Organizacione jedinice u sjedištu obrazovane su tako da su po linijskom principu povezane sa odgovarajućim područnim organizacionim jedinicama ili tako da poslove iz svog djelokruga obavljaju na čitavom području na kojem nadležna Uprava policije.

Područne jedinice Uprave policije obrazovane su, za teritoriju jedne ili više opština, i to: osam (8) područnih jedinica i trinaest (13) ispostava.

Sredstva za rad Uprave policije obezbjeđuju se iz Budžeta Crne Gore. Budžet Uprave policije u 2008. godini iznosio je 84.297.512,59 eura. Od ukupnih sredstava opredijeljenih za rad Uprave policije, najviše sredstava je potrošeno na: isplatu bruto zarada zaposlenih i doprinosa na teret poslodavca - 30.950.322,00 eura; rashode za materijal i usluge- 13.480.808,00 eura; kapitalne izdatke- 6.088.218,00 eura i ostala lična primanja zaposlenih - 5.573.817,00 eura.

Horizontalna saradnja i struktura ove saradnje između organizacionih jedinica Uprave policije, utvrđuju se smjernicama i instrukcijama za usklađivanje i usmjeravanje policijskog i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Upravi policije.

Ministarstvo finansija pored ostalih vrši poslove, uprave koji se odnose na: kreiranje i realizaciju carinske i poreske politike; razvoj sistema unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru u skladu sa međunarodnim standardima; predlaganje i staranje o sprovođenju propisa iz oblasti, državne imovine; predlaganje propisa i drugih akata iz oblasti javnih nabavki, vršenje upravnog nadzora nad radom Uprave carina, Poreske uprave, Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma i Uprave za imovinu.

Poslove utvrđivanja, naplate i kontrole poreza na centralnom nivou vrši **Poreska uprava** kao organ uprave. Poreska uprava je organizovana u 9 organizacionih jedinica i to: Centrala i 8 područnih filijala.

Poreski poslovi, djelokrug Poreske uprave, organizaciona struktura u centrali i filijalama, statističkih podaci o kadrovskoj strukturi, uključujući i podatke o kvalifikacionoj i drugoj strukturi zaposlenih dat je u odgovoru na pitanja broj 23, 25 i 30 u okviru Poglavlja 16 - Oporezivanje.

Uprava carina je organ uprave nadležan za implementaciju carinske politike. Djelokrug ove uprave, organizaciona struktura, administrativni kapaciteti ,broj zaposlenih i njihova struktura, uključujući i rodnu, detaljno su opisani u odgovora na pitanje broj 29 u Poglavlju broj 29 – Carinska unija.

Sredstva za rad Uprave carina, obezbjeđuju se iz Budžeta. Budžet Uprave carina za 2008. godinu, iznosio je 8.109.205,50 eura. Od ukupnih sredstava opredijeljenih za rad Uprave carina, najviše sredstava je potrošeno na: isplatu bruto zarada zaposlenih i doprinosa na teret poslodavca - 4.834.152,01 eura; rashode za materijal i usluge - 1.334.500,00 eura; kapitalne izdatke - 1.268.000,00 eura i ostala lična primanja zaposlenih - 334,753,00 eura.

Horizontalna saradnja i struktura ove saradnje između organizacionih jedinica, utvrđuju se smjernicama i instrukcijama za usklađivanje rada carinske službe po određenim linijama rada i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Uprave carina.

Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma je organ uprave, obrazovan kao finansijsko-obavještajna služba administrativnog tipa koja prikuplja, obrađuje i analizira podatke i informacije dobijene od zakonskih ovbeznika, državnih organa i stranih finansijsko-obavještajnih

službi. Obnrađeni predmet,doveden do nivoa postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo pranja novca i li finansiranja terorizma ili neko drugo krivično djelo dostavlja se Upravi policije i državnom tužilaštvu.

Djelokrug ove **uprave**, organizaciona struktura, administrativni kapaciteti, broj zaposlenih i njihova strukrura, detaljno su opisani u odgovora na pitanje broj 22 u Poglavlju u Poglavlju 4 - Slobodno kretanje kapitala.

Sredstva za rad ove uprave, obezbjeđuju se iz Budžeta Crne Gore. Budžet Uprave u 2008. godini iznosio je 536.013,49 eura (491.440,2 eura + 444.573,27 eura sa tekuće budžetske rezerve). Od ukupnih sredstava opredijeljenih za rad Uprave policije, najviše sredstava je potrošeno na: isplatu bruto zarada zaposlenih i doprinosa na teret poslodavca - 220.510,45 eura eura; rashode za materijal i usluge - 204.655,38 eura eura; tekuće održavanje - 20.405,02 eura kapitalne izdatke - 64.875,36 eura i ostala lična primanja zaposlenih 8.657,05 eura.

Državno tužilaštvo

Državno tužilaštvo je jedinstven i samostalan državni organ koji ostvaruje funkciju gonjenja izvršioca krivičnih i drugih zakonom utvrđenih djela. Za krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti državni tužilac je nadležan da: rukovodi pretkrivičnim postupkom; zahtijeva sprovođenje istrage i usmjerava tok prethodnog krivičnog postupka; da podiže i zastupa optužnicu, odnosno optužni predlog pred nadležnim sudom. U skladu sa novim Zakonikom o krivičnom postupku (Sl. List CG, broj 57/09 od 18.08.2009. godine), čija primjena počinje 26.08.2010. godine državni tužilac je nadležan i da sprovodi istagu, vrši neodložne dokazne radnje u izviđaju i sa okrivljenim zaključuje sporazum o priznanju krivice.

U okviru državnog tužilaštva osnovana su :

- Vrhovno državno tužilaštvo za teritoriju Crne Gore, sa sjedištem u Podgorici koje postupa pred Vrhovnim sudom Crne Gore, Apelacionim sudom Crne Gore, Upravnim sudom Crne Gore, drugim sudovima i drugim državnim organima;
- Dva Viša državna tužilaštva – u Bijelom Polju, koje postupa pred Višim sudom u Bijelom Polju i Privrednim sudom u Bijelom Polju; i u Podgorici, koje postupa pred Višim sudom u Podgorici i Privrednim sudom u Podgorici; i
- 13 Osnovnih državnih tužilaštava, koja postupaju pred Osnovnim sudovima.

U okviru Vrhovnog državnog tužilaštva za poslove suzbijanja organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina obrazovano je Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, koje postupa pred Višim sudovima.

U Državnom tužilaštvu tužilačku funkciju vrše 86 državnih tužilaca i zamjenika državnih tužilaca, a zaposleno je ukupno 140 službenika, namještenika i pripravnika (tri sekretara, 19 stručnih saradnika, 77 namještenika i 41 pripravnik).

U 2010. godini je planirano povećanje broja nosilaca tužilačke funkcije (u odnosu na postojeće stanje) imenovanjem još 35 zamjenika državnih tužilaca i povećanje broja službenika i namještenika i to 80 službenika i namještenika. Povećanje je planirano budući da će u 2010. godini početi primjena novog Zakonika o krivičnom postupku, kojim se uvodi tužilačka istraga i time znatno proširuje nadležnost državnog tužilaštva i povećava obim poslova.

U skladu sa Zakonom o budžetu, Vrhovno državno tužilaštvo priprema i planira programski budžet. Tužilački savjet utvrđuje predlog razdjela budžeta za finansiranje rada Državnog tužilaštva i Tužilačkog savjeta. Ministarstvo finansija na osnovu postavljenog programskog budžeta priprema nacrt Zakona o budžetu za narednu fiskalnu godinu i isti dostavlja Vladi Crne Gore, na razmatranje. Zakon o budžetu usvaja i donosi Skupština Crne Gore, a budžetskim sredstvima u Državnom tužilaštvu upravlja Vrhovni državni tužilac.

Sredstva za rad Državnih tužilaštava i Tužilačkog savjeta se obezbjeđuju u Budžetu Crne Gore. U 2009. godini tužilački Budžet iznosi: 4.982.150,53 eura, a po rebalansu 4.538.776,14 eura.Za finansiranje rada državnih tužilaštava i Tužilačkog savjeta u 2009. godini, Vrhovno državno tužilaštvo je planiralo budžetska sredstva u ukupnom iznosu od 8.596.553,50 eura. Sredstva su

planirana u okviru tri programa, i to: administrativni program u iznosu od 2.420.687,50 eura, tužilački program 5.877.066, 00 eura i program Tužilačkog savjeta u iznosu od 298.800,00 eura.

Horizontalna saradnja

Zakon o državnoj upravi, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o opštem upravnom postupku, Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, kao i drugi sistemski zakoni utvrđuju opšte okvire za saradnju između organa državne uprave.

Procedura i uslovi horizontalne saradnje između nadležnih organa državne uprave u otkrivanju i sprječavanju krivičnih djela, precizno su utvrđeni Zakonikom o krivičnom postupku. U skladu s tim, Državno tužilaštvo u ostvarivanju svoje funkcije, sarađuje sa Upravom policije, sudovima, drugim organima i pravnim licima.

Svi organi koji učestvuju u pretkrivičnom postupku su dužni, da prije svake preduzete radnje, osim u slučaju hitnosti, obavijeste nadležnog državnog tužioca o tome. Uprava policije i drugi državni organi nadležni za otkrivanje krivičnih djela, dužni su da postupe po svakom zahtjevu nadležnog državnog tužioca.

Svi državni organi, organi lokalne samouprave, javna preduzeća i ustanove dužni su da prijave krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obaviješteni ili za koja saznaju na drugi način i u tom cilju državnom tužiocu navedu dokaze koji su im poznati i preduzmu mjere kako bi se sačuvali tragovi krivičnog djela, predmeti na kojima je ili pomoću kojih je učinjeno krivično djelo i drugi dokazi (227 ZKP).

Uprava policije je dužna da u slučaju postojanja osnova sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, preduzme potrebne mjere da se pronađe učinilac krivičnog djela, učinilac ili saučesnik ne sakrije ili ne pobjegne, da se otkriju i obezbijede tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupi sva obavještenja koja bi mogla biti od koristi za uspješno vođenje krivičnog postupka i da osnovu prikupljenih saznanja sastavlji krivičnu prijavu u kojoj navodi dokaze kojima raspolaže i dostavi je državnom tužiocu (230 ZKP).

Kada državni tužilac iz same krivične prijave ne može ocijeniti njenu vjerovatnost ili podaci u prijavi ne pružaju dovoljno osnova da može odlučiti da li će tražiti sprovođenje istrage ili je do državnog tužioca samo dopro glas da je izvršeno krivično djelo, a naročito ako je izvršilac nepoznat, državni tužilac će, sam ili posredstvom drugih organa, prikupiti potrebna obavještenja. U to cilju državni tužilac može pozvati podnosioca prijave, prijavljeno lice i druga lica za koja ocijeni da mogu pružiti relevantne podatke od značaja za odluku po krivičnoj prijavi da dopune prijavu. Ako državni tužilac nije u mogućnosti da sam prikupi potrebna obavještenja, i preduzme druge mjere radi otkrivanja krivičnog djela, tužilac je ovlaćen da od Uprave policije zahtijeva preuzimanje ovih radnji. Državni tužilac može uvijek tražiti da ga Uprava policije obavijesti o mjerama koje su preduzeli a obaveza Uprave policije je da mu bez odlaganja odgovori (član 243 st. 2-5 ZKP).

Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije terorizma i ratnih zločina, na planu otkrivanja krivičnih djela za čije je gonjenje nadležno u skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o državnom tužilaštву sarađuje sa: Upravom policije, Upravom carina, Upravom za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Poreskom upravom i finansijskim institucijama.

Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma je dužna da kada ocijeni, da u vezi sa transakcijom ili licem postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca, finansiraju terorizma ili drugom krivičnom djelu koje se goni po službenoj dužnosti, o tome obavjesti, odnosno dostavi pisano informaciju nadležnim organima, Tužilaštvu i Upravi policije, odnosno drugim nadležnim organima. Uprava je posrednik između finansijskog i nefinansijskog sektora sa jedne strane i Tužilaštva i Uprave policije, sa druge strane.

Banke i drugi obveznici su dužni da Upravi za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma dostave podatke o svakoj gotovinskoj transakciji u vrijednosti od 15.000 EUR-a ili više „sumnjive transakcije“, odmah, a najkasnije u roku od tri radna dana od dana izvršene transakcije kao i o svakoj sumnjivoj transakciji bez obzira na iznos i vrstu.

Organji državne uprave dužni su da na zahtjev suda, dostave spise i podatke na način i u rokovima utvrđenim zakonima kojima se uređuje postupak pred sudom.

U obavljanju policijskih poslova, Uprava policije primjenjuje sljedeće zakone:

Krivični zakonik Crne Gore (Sl. list RCG, br. 70/03, 13/04 i 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08);

Zakon o krivičnom postupku Crne Gore (Sl. list RCG, br. 71/03, 7/04 i 47/06);

Zakon o opštem upravnom postupku (Sl. list RCG, br. 60/03);

Zakon o državnoj upravi (Sl. list RCG, br. 38/03 i Sl. list CG, br. 22/08);

Zakon o prekršajima (Sl. list RCG, br. 25/94, 29/94 i 48/99);

Zakon o policiji (Sl. list RCG, br. 28/05);

Zakon o graničnoj kontroli (Sl. list RCG, br. 72/09);

Zakon o strancima (Sl. list CG, br. 82/08 i 72/09);

Zakon o javnim okupljanjima (Sl. list RCG, br. 31/05);

Zakon o javnom redu i miru (Sl. list RCG, br. 41/94);

Zakon o bezbjednosti saobraćaja na putevima (Sl. list RCG, br. 72/2005 i 27/2006);

Zakon o zaštiti lica i imovine (Sl. list RCG, br. 29/05);

Zakon o detektivskoj djelatnosti (Sl. list RCG, br. 9/05);

Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. list CG, br. 4/07 i 4/08-ispravka(Anek 171);

Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (Sl. list CG, br. 9/08);

Zakon o tajnosti podataka (Sl. list CG, br. 4/08) i

Zakon o oružju (Sl. list RCG, broj 49/04 i Sl. list CG, br. 9/08).

Podzakonski akti za izvršavanje zadataka iz nadležnosti Uprave policije su:

Kodeks policijske etike (Sl. list RCG, br. 1/06);

Uredba o uniformi, oznakama zvanja, naoružanju i opremi policijskih službenika (Sl. list RCG, br. 2/07);

Uredba o zvanjima policijskih službenika (Sl. list RCG, br. 7/06);

Pravilnik o uslovima i načinu pružanja pomoći državnim organima, organima lokalne uprave i pravnim licima u postupku izvršenja njihovih odluka (Sl. list RCG, br. 7/06);

Pravilnik o načinu obavljanja određenih policijskih poslova i primjeni ovlašćenja u obavljanju tih poslova (Sl. list CG, br. 5/07);

Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode (Sl. list RCG, br. 57/06);

Pravilnik o utvrđivanju dostojnosti lica za obavljanje poslova u Upravi policije (Sl. list RCG, br. 60/06);

Pravilnik o uslovima i načinu uzbora policijskog službenika koji se upućuje na rad u inostranstvo (Sl. list RCG, br. 23/07);

Pravilnik o disciplinskom postupku (Sl. list RCG, br. 38/07);

Pravilnik o izgledu i vrsti materijala, načinu nošenja i rokovima trajanja uniforme policijskog službenika (Sl. list RCG, br. 12/07);

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije, br. 03-11/07-9 od 03.01.2007. godine, br. 01-011/8-36461 od 15.10.2008. godine i br. 01-011-12797 od 13.05.2008. godine.

92. Da li su svi policijski organi u vašoj zemlji pod istom komandom? Da li ima preklapanja ovlašćenja pojedinih policijskih organa? Molimo da opišete procedure za saradnju i koordinaciju među raznim uključenim tijelima.

U Crnoj Gori postoji jedna policijska organizacija koja je ujedno i nacionalna/državna policija. U skladu sa ovakvim organizacionim modelom, Uprava policije je jedinstveni centralizovani organ državne uprave koji policijske poslove obavlja na cijeloj teritoriji Crne Gore. Centralizovana i jedinstvena organizacija policijskog rada i djelovanja obezbeđuje da su zaposleni u Upravi policije pod istom komandom.

Ovlašćenja policije, kao instrument za obavljanje policijskih poslova, u sladu sa Zakonom o krivičnom postupku, Zakonom o policiji i drugim zakonima kojima su definisana policijska ovlašćenja, bilo da su ona preventivna ili represivna, isključivo preduzimaju policijski službenici. Policijske poslove vrši isključivo Uprava policije, odnosno njeni zaposleni zbog čega je isključena mogućnost preklapanja policijskih ovlašćenja.

U organizaciji Uprave policije, primijenjen je linijsko-funkcionalni model organizacije koji karakteriše hijerarhija autoriteta i linijski karakter naređivanja i kontrole koji predstavlja linijski sistem komunikacije u izvršavanju postavljenih zadataka. Ovaj sistem komunikacije obezbeđuje određivanje nadležnosti po pitanju dodjele zadataka podređenima i kontrolu njihovog izvršavanja, što konkretno znači da:

Upravom policije, rukovodi direktor koji je za svoj rad odgovoran ministru unutrašnjih poslova i VladiZa rad organizacionih jedinica kojima rukovode i za svoj rad odgovorni su:

- 1) direktoru Uprave policije – pomoćnici direktora Uprave policije za rad Sektora kojima rukovode;
- 2) pomoćniku direktora Uprave policije- rukovodoci užih organizacionih jedinica koje su obrazovane u Sektor;
- 3) rukovodiocu područne policijske uprave – rukovodoci užih organizacionih jedinica koje su obrazovane u područnoj jedinici

Upravom policije, rukovodi direktor koji je za svoj rad odgovoran ministru unutrašnjih poslova i Vladi.

Policijske poslove obavljaju policijski uniformisani i neuniformisani policijski službenici koji primenjuju policijska ovlašćenja. Policijski poslovi obavljaju se sa ciljem i na način da se svakom obezbijedi jednak zaštita bezbjednosti, prava i sloboda, primjeni zakon i podrži vladavina prava. Obavljanje policijskih poslova zasniva se na načelima profesionalizma, saradnje, zakonitosti u radu i srazmjernosti u primjeni policijskih ovlašćenja, kao i na principu supsidijarnosti, odnosno rada sa najmanjim štetnim posledicama.

Ministar unutrašnjih poslova i javne uprave propisuje način obavljanja policijskih poslova i daje uputstva i obavezne instrukcije za njihovo obavljanje. Propisi moraju biti saglasni sa zakonom, a uputstva i obavezne instrukcije sa propisima. Policijski službenik, neposredno nadređenom službeniku, u pisanim oblicima dostavlja saznanja do kojih je došao obavljanjem policijskih poslova, primjenom policijskih ovlašćenja ili na drugi način. U skladu sa zakonom, policijski službenici odgovorni su za vršenje dužnosti i propuste u svom radu.

Saradnja i koordinacija

Organi uprave su dužni da u skladu sa Zakonom o državnoj upravi da međusobno sarađuju i da se obavještavaju u svom radu, naročito o pitanjima koja su od značaja za njihov rad, zajednički obavljaju poslove, ako tako odluči Vlada ili ako to proizilazi iz njihove propisane obaveze. U pripremi i donošenju propisa ministarstva su obavezna međusobno sarađivati, odnosno pribavljati mišljenja drugih zainteresovanih ministarstava.

Uprava policije, u skladu sa Zakonom policiji pruža pomoć državnim organima, organima lokalne uprave i pravnim licima u postupku izvršenja njihovih odluka, ako se u tom postupku očekuje ili

pruža fizički otpor. Uprava policije je dužna da, preduzme mjere neophodne za zaštitu života i zdravlja ljudi i otklanjanje neposredne opasnosti za ljudе i imovinu, ako te mjere ne mogu blagovremeno preduzeti drugi nadležni organi kao i da pruži pomoć organima državne uprave, jedinicama lokalne samouprave, pravnim i fizičkim licima, u slučaju opšte opasnosti prouzrokovane elementarnim nepogodama i epidemijama (čl. 6 i 7).

Zakonom o carinskoj službi (Sl. list RCG, br. 7/02 i 29/05), propisano je ovlašćenje carinskih službenika da mogu privremeno ograničiti slobodu kretanja (zadržavanja), dok se ne obave propisane carinske radnje, ali ne duže od šest sati. Ako je razlog zadržavanja izvršenje ili pokušaj izvršenja prekršaja ili krivičnog djela, osim prekršaja počinjenih povredom carinskih propisa, bez odlaganja se obavještava organ iz resora unutrašnjih poslova. Carinski službenik je dužan da kada obavljanjem carinskih poslova pronađe oružje, druge opasne stvari ili opojne droge, licima kod kojih su pronađeni i vozačima prevoznih sredstava, privremeno ograniči slobodu kretanja i o tome odmah obavijestiti organ iz resora unutrašnjih poslova. Policijski službenik je dužan da pruži pomoć ovlašćenom carinskom službeniku pri obavljanju carinske kontrole, ako najde na fizički otpor ili može takav otpor očekivati. Svi državni organi i nosioci javnih ovlašćenja koji pri obavljanju poslova iz svog djelokruga utvrde da su prekršeni carinski i drugi propisi za čije je sprovođenje nadležna carinska služba, odnosno da postoji mogućnost da bi se to moglo dogoditi, dužni su da o svojim saznanjima, bez odlaganja, obavijeste Upravu carina (čl. 23. 24 i 29).

Svi organi uprave su dužni da jedni drugima pruže pravnu koja se ostvaruje na osnovu službene zamolnice i na način utvrđen Zakonom o opštem upravnom postupku. Po službenoj zamolnici, zamoljeni organ postupa bez odlaganja, a najkasnije u roku od 15 dana od dana njenog prijema. Pružanje pravnu pomoći inostranim organima ostvaruje se u skladu sa uslovima propisanim međunarodnim ugovorom, a ako tih ugovori nijesu zaključeni, primjenjuje se načelo uzajamnosti. Kada se posumnja u postojanje uzajamnosti, mjerodavno je mišljenje Ministarstva inostranih poslova. Organi uprave ukazuju pravnu pomoć inostranim organima na način utvrđen zakonom. Organ uprave će uskratiti pravnu pomoć, ako se traži obavljanje radnje koja je protivna javnom poretku. Radnja koja je predmet molbe inostranog organa može se izvršiti i na način koji zahtijeva inostrani organ, ako takav postupak nije protivan javnom poretku. Međusobna saradnja i koordinacija ostvaruje se i sporazumima o međusobnoj saradnji koji su zaključeni između Uprave policije i Poreske uprave, odnosno Uprave policije i Uprave carina. Ovim sporazumima, definisani su uslovi i način razmjene informacija o licima za koje postoje osnovi sumnje da su izvršioci krivičnih djela organizovanog kriminala i korupcije, razmjena iskustava o metodama i novim oblicima vršenja krivičnih djela, međusobno pružanje kadrovske, tehničke i druge pomoći u suzbijanju krivičnih djela organizovanog kriminala.

Uprava policije je kao i svi organi uprave dužna da obezbijedi saradnju sa nevladinim organizacijama, koja se ostvaruje: konsultovanjem nevladinog sektora o zakonskim i drugim projektima i propisima kojima se uređuje način ostvarivanja sloboda i prava građana; omogućavanjem učešća u radu radnih grupa za sagledavanje pitanja od zajedničkog interesa i; organizovanjem zajedničkih javnih rasprava, okruglih stolova, seminara i drugih vidova zajedničkih aktivnosti i drugim odgovarajućim oblicima; informisanjem o sadržaju programa rada i izveštaja o radu organa državne uprave.

Procedure i mehanizmi saradnje između državnih organa detaljno su opisana u odgovoru na pitanje broj 91 u okviru ovog poglavlja.

93. Koja tijela upravne i/ili sudske kontrole postoje? Kako je organizovan i kako se sprovodi (a) interni i (b) sudski nadzor?

Zakonom o policiji utvrđena je razvijena struktura odgovornosti Uprave policije zakonodavnoj, izvršnoj i sudske vlasti. Kao standardi, utvrđena su tri oblika kontrole: parlamentarna, građanska i unutrašnja kontrola.

Spoljnu kontrolu nad zakonitošću rada Uprave policije vrši Skupština Crne Gore, preko nadležnog tijela, čiju nadležnost i organizaciju rada utvrđuje aktom Skupština. Odbor za bezbjednost i

odbranu u skladu sa članom 41 Poslovnika Skupštine Crne Gore (Sl. list RCG, br. 51/06 i 66/06) vrši parlamentarnu kontrolu rada Uprave policije i razmatra ostvarivanje Ustavom utvrđenih sloboda i prava čovjeka i građanina u primjeni ovlašćenja Uprave policije, razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata, strategiju i druga pitanja iz oblasti bezbjednosti i odbrane Crne Gore i njenih građana; razmatra predloge za imenovanje direktora Uprave policije. Podaci i izvještaji koji se razmatraju na sjednici Odbora smatraju se povjerljivim. Zaključci i izvještaji Odbora dostavljaju se Vladi. Starješina Uprave policije, najmanje jedanput godišnje, podnosi radnom tijelu - odboru izvještaj o radu Uprave policije, a ovaj izvještaj se može podnijeti po potrebi ili na zahtjev odbora (član 90 Zakona o policiji).

Kontrola rada Uprave policije ostvaruje se i postavljanjem poslaničkih pitanja. Poslanik ima pravo da, u cilju pribavljanja potrebnih informacija o pojedinim pitanjima iz rada Vlade, odnosno provođenja utvrđene politike, Vladi, odnosno nadležnom ministru, postavi poslaničko pitanje i da na njega dobije odgovor (član 187 Poslovnika Skupštine).

Podnošenjem interpelacije obezbijeđen je još jedan mehanizam kontrole koji omogućava poslanicima da raspravljaju o zakonitosti rada nosioca javnih funkcija, bez obzira na to da li ih bira, imenuje Vlada, odnosno bira ili imenuje Skupština. Interpelaciju za pretresanje određenih pitanja o radu Vlade može podnijeti najmanje 27 poslanika, u pisanim obliku i mora biti obrazložena. Vlada je dužna da dostavi odgovor u roku od 30 dana od dana kada je primila interpelaciju (član 108 Ustava Crne Gore).

Spoljni vid kontrole, ostvaruje se i preko Savjeta za građansku kontrolu rada Uprave policije. Skupština Crne Gore konstatiše imenovanje članova Savjeta i vrši njegovo konstituisanje. Nadležnost Savjeta, u smislu člana 93 Zakona o policiji, je ocjenjivanje primjene policijskih ovlašćenja radi zaštite ljudskih prava i sloboda. Savjetu se mogu obraćati građani i policijski službenici, što je u funkciji uspostavljanja većeg stepena saradnje i povjerenja između javnosti i Uprave policije. Uprava policije je dužna da, na zahtjev Savjeta, pruži potrebne informacije i obavještenja.

(a) Interni nadzor

Unutrašnju kontrolu rada Uprave policije vrši posebna organizaciona jedinica Uprave policije - Odjeljenje za unutrašnju kontrolu i kontrolu primjene ovlašćenja, sa zadatkom da sprovodi istrage po prijavama za učinjena krivična djela, korupciju i nezakonito ponašanje Uprave policije, kao i da osmisli strategiju i taktku čiji je cilj sprečavanje i suzbijanje nezakonitih postupaka policijskih službenika.

Kada se u postupku unutrašnje kontrole utvrdi da nezakonito postupanje ili prekoračenje ovlašćenja imaju obilježje krivičnog djela, rukovodilac Odjeljenja za unutrašnju kontrolu i primjenu ovlašćenja dostavlja izvještaj sa nalazima direktoru Uprave policije i nadležnom državnom tužiocu.

Ako prekoračenje ovlašćenja ima elemente disciplinskog prekršaja, protiv policijskog službenika pokreće se disciplinski postupak. Disciplinske mjere za teže disciplinske prekršaje izriče direktor Uprave policije. Protiv rješenja o izrečenoj disciplinskoj mjeri za teži disciplinski prekršaj može se izjaviti žalba ministru unutrašnjih poslova i javne uprave, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Svako fizičko i pravno lice ima pravo da podnese pritužbu na rad Uprave policije, kada smatra da je policijski službenik, u vršenju policijskih poslova, povrijedio neko njihovo pravo ili nanio štetu, najkasnije u roku od 30 dana od dana primjene ovlašćenja ili druge radnje. Po podnijetoj pritužbi, nakon sprovedenog postupka provjere navoda, (član 96 Zakona o policiji). Odjeljenje za unutrašnju kontrolu i primjenu ovlašćenja je dužno da u pisanoj formi dostavi odgovor podnosiocu pritužbe, u roku od 60 dana od dana prijema pritužbe.

Zakonom o državnoj upravi u članu 6 propisuje se da rad organa državne uprave podliježe kontroli. Kontrola rada organa državne uprave ostvaruje se vršenjem upravnog i drugog nadzora, sudskom kontrolom i drugim oblicima kontrole, u skladu sa zakonom.

Nadzor nad zakonitošću rada organa uprave vrše ministarstva. Aktom o osnivanju organa državne uprave određuje se ministarstvo koje vrši nadzor nad zakonitošću rada organa uprave. Upravni

nadzor nad radom Uprave policije vrši Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave. (član 25 Zakona o državnoj upravi).

Vlada Crne Gore može da, u skladu sa članom 24 Uredbe o Vladi (Sl. list CG, broj 80/08), poništiti propis ministarstva kojim se suprotno propisu Vlade, povrjeđuju slobode i prava fizičkih i pravnih lica, kao i u drugim slučajevima utvrđenim zakonom. Predlog za poništenje ili ukidanje propisa mogu podnijeti predsjednik ili član Vlade

Postupanje Uprave policije je, dakle, pod nadzorom zakonodavne i izvršne vlasti, što znači da su policijski službenici o postupanju prema građanima, dužni da podnesu usmene i pisane izvještaje, a po zahtjevu ovih vlasti i druge posebne izvještaje.

(b) Sudski nadzor

Članom 554 Zakonika o krivičnom postupku, utvrđuje se pravo na naknadu štete zbog neosnovane osude. Ovo pravo ima lice prema kome je bila pravosnažno izrečena krivična sankcija ili koje je oglašeno krvim, a oslobođeno od kazne, a docnije je povodom vanrednog pravnog lijeka novi postupak pravosnažno obustavljen ili je pravosnažnom presudom oslobođeno od optužbe ili je optužba odbijena.

O naknadi štete odlučuje Ministarstvo pravde po zahtjevu određenog lica (član 556). Ako zahtjev za naknadu ne bude usvojen ili po njemu organ uprave ne donese odluku u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, oštećeni može kod nadležnog suda da podnesu tužbu za naknadu štete. Ako je postignut sporazum samo u pogledu dijela zahtjeva, oštećeni može tužbu podnijeti u pogledu ostatka zahtjeva.

Dok traje postupak iz člana 556 ne teče zastarjelost predviđena u članu 555 Zakonika o krivičnom postupku.

Tužba za naknadu štete podnosi se protiv Crne Gore kod nadležnog osnovnog suda.

Pravo na naknadu štete u smislu člana 558 Zakonika o krivičnom postupku, pripada licu koje je:

1) bilo u pritvoru, a nije došlo do pokretanja krivičnog postupka, ili je postupak obustavljen pravosnažnim rješenjem ili je pravosnažnom presudom oslobođeno od optužbe ili je optužba odbijena;

2) izdržavalo kaznu lišenja slobode, a povodom ponavljanja krivičnog postupka, zahtjeva za zaštitu zakonitosti ili zahtjeva za ispitivanje zakonitosti pravosnažne presude, izrečena mu je kazna lišenja slobode u kraćem trajanju od kazne koju je izdržalo ili je izrečena krivična sankcija koja se ne sastoji u lišenju slobode ili je oglašeno krvim, a oslobođeno od kazne;

3) uslijed greške ili nezakonitog rada organa neosnovano lišeno slobode, ili je zadržano duže u pritvoru ili ustanovi za izdržavanje kazne ili mjere;

4) u pritvoru provelo duže vremena nego što traje kazna zatvora na koju je osuđeno.

5) koje je po članu 232 Zakonika o krivičnom postupku lišeno slobode od strane ovlašćenog policijskog službenika, ako je postojao bilo koji od razloga za određivanje pritvora).

Sudska kontrola policijskog rada sprovodi se i u građanskom postupku tužbom za naknadu štete koja je nastala kao posljedica nezakonitog postupanja policijskih službenika. Zakonom o obligacionim odnosima (Sl. list CG, br. 47/08) propisani su uslovi za ostvarivanje prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete.

Pravo na naknadu materijalne štete u slučaju povrede časti i širenja neistinitih navoda, ima lice kome je prouzrokovana materijalna šteta zbog iznošenja neistinitih navoda o prošlosti, o znanju, o sposobnosti drugog lica, ili o čemu drugom od strane drugog lica koje je znalo ili bi moralno znati da su ovi navodi neistiniti.

Pravo na naknadu nematerijalne štete ostvaruje se na dva načina: objavljivanjem presude ili ispravke; dosuđivanjem pravične novčana naknada.

Sud će u slučaju povreda prava ličnosti narediti, na trošak štetnika, objavljivanje presude, odnosno ispravke, ili narediti da štetnik povuče izjavu kojom je povreda učinjena, ili što drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže naknadom.

Sud će, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, svakom licu koje je pretrpjelo fizičke bolove, duševne bolove zbog kojih mu je umanjenja životna aktivnost, zbog naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica, kao i za strah, ako se utvrdi da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava. Ova novčana naknada se ostvaruje nezavisno da li je ostvareno pravo na naknade materijalne štete. Prilikom odlučivanja o zahtjevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povrijeđenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nijesu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.

94. Koja ovlašćenja policija ima:

a) u smislu sprječavanja potencijalnih prijetnji?

U skladu sa Zakonom o policiji, Uprava policije može, da:

- prikuplja, obrađuje i koristi lične podatke o građanima u cilju sprječavanja i otkrivanja krivičnih djela i prekršaja i pronalaženja izvršilaca krivičnih djela i prekršaja. Ovo ovlašćenje ograničeno je obavezom brisanja podataka iz evidencije u slučaju kada se utvrdi da su podaci netačni, odnosno po prestanku razloga koji su uslovili vođenje evidencije. Lica o kojim se vodi evidencija imaju pravo uvida u prikupljene podatke po prestanku razloga za unošenje tih podataka u evidenciju, pri čemu Uprava policije obavezno štiti identitet lica koje je dalo obavještenje. Ovim rješenjem obezbjeđena je zaštita, pojedinaca i građana od nezakonitog prikupljanja ili obrade podataka (čl. 18 do 23 Zakona o policiji).
- obezbijedi mesta događaja do dolaska istražnog sudije, pregleda mjesto događaja radi pronalaženja ili obezbjeđenja tragova i predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz i prikupi obavještenja u vezi sa krivičnim djelom ili događajem, odnosno učiniocem, kada sazna za izvršenje krivičnog djela ili drugog događaja povodom kojeg je potrebno neposrednim opažanjem utvrditi ili razjasniti činjenice;
- do dolaska istražnog sudije ili drugog ovlašćenog organa, najduže šest sati, zadrži lice za koje procijeni da može dati obavještenja važna za razjašnjavanje krivičnog djela ili događaja ili za preuzimanje spasilačkih aktivnosti, ako je vjerovatno da se obavještenje ne bi moglo kasnije dobiti ili se ne bi moglo obezbijediti prisustvo lica koje može preuzeti spasilačke aktivnosti;
- zabrani snimanje mesta događaja, radi zaštite interesa krivičnog postupka (član 24 Zakona o policiji);
- daje upozorenja i izdaje naređenja licu koje svojim ponašanjem, djelovanjem ili propuštanjem određene radnje može dovesti u opasnost svoju bezbjednost ili bezbjednost drugog lica ili imovine, narušiti javni red i mir ili ugroziti bezbjednost saobraćaja na putevima ili kada se opravdano očekuje da bi to lice moglo učiniti ili podstrekavati drugo lice da učini krivično djelo ili prekršaj (član 25 Zakona o policiji);
- izdaje naređenja, radi sprječavanja opasnosti po život i ličnu bezbjednost građana ili njihovu imovinu, održavanja javnog reda i mira, i drugih potencijalnih opasnosti (član 26 Zakona o policiji);
- liši slobode lice kada sud doneše rješenje o pritvoru, izda naredbu za dovođenje, kada je za licem raspisana potjernica ili kada postoje osnovi sumnje da je izvršilo krivično djelo, a pritvor je po zakonu obavezan. Izuzetno, Uprava policije je ovlašćena da u pretkrivičnom postupku zadrži ova lica najduže do 48 časova od časa lišenja slobode ili odazivanja na poziv radi prikupljanja obavještenja, kao i lica pozvana u svojstvu osumnjičenog. Izuzetno, propisana je mogućnost lišenja slobode radi utvrđivanja identiteta, narušavanja javnog reda i mira kada se javni red i mir ne može uspostaviti na drugi način. Ovo lišenje slobode može trajati do šest časova, a izuzetno, iz

zakonom propisanih razloga do 12 časova (čl.25-27 Zakona o policiji). Procedura lišenja slobode usaglašena je sa međunarodnim standardima koji podrazumijevaju obavezu policijskog službenika da lice upozna s razlozima lišenja slobode na njegovom jeziku, da nije dužan ništa izjaviti, da odmah obavijesti njegove najbliže o činjenici lišenja slobode, i pravu na branioca. Procedura istovremeno podrazumijeva donošenje rješenja o lišenju slobode s pravom na žalbu i obavezu istražnog sudije da po žalbi riješi u roku od četiri časa, što je u skladu sa članom 5 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda - sigurnost i sloboda ličnosti;

- upotrijebi tuđe saobraćajno sredstvo i sredstvo veze samo kada se na drugi način ne može uspostaviti veza ili izvršiti prevoz, a ograničena je na slučaj hvatanja počinjoca krivičnog djela koji se neposredno goni ili prevoza lica kao žrtve krivičnog djela, saobraćajne nezgode, elementarne nepogode i sl. Vlasnik vozila ili sredstva veze, koje može biti pravno ili fizičko lice, zadržava pravo na naknadu troškova i pričinjene stvarne štete (član 51 citiranog zakona);

- upotrijebi sredstva prinude, fizičku snagu, palicu, sredstva za vezivanje lica, uređaje za prinudno zaustavljanje motornih vozila, službene pse, hemijska sredstva za privremeno onesposobljavanje, specijalna vozila, posebne vrste oružja, eksplozivna sredstva i vatreno oružje (član 30 Zakona o policiji). U cilju upotrebe sile na najefikasniji način uz istovremeno poštovanje jednog od osnovnih ljudskih prava, Zakonom o policiji detaljno je uređeno pitanje upotrebe sredstava prinude, posebno vatrenog oružja. Sredstva prinude su pravilno upotrijebljena ako su ispoštovana tri osnovna načela: nephodnost, proporcionalnost i zakonitost. Članom 15 Zakona o policiji, uveden je princip srazmjernosti-proporcionalnosti na način kojim se obezbjeđuje da primjena policijskog ovlašćenja mora biti srazmjerна potrebi zbog koje se to ovlašćenje preduzima, kao i da između više policijskih ovlašćenja policijski službenik primjenjuje ono ovlašćenje kojim se sa najmanje štetnih posljedica ostvaruje svrha. To znači da mora postojati proporcionalnost između upotrijebljene prinude i opasnosti koju treba otkloniti „sa najmanje štetnih posljedica po lice protiv koga se sredstvo prinude upotrebljava.“ Policijski službenik koji je upotrijebio, odnosno naredio upotrebu vatrenog oružja i drugih sredstava prinude obavezan je da o tome, odmah, obavijesti starješinu policije.Ukoliko starješina policije ocijeni da su sredstva prinude nezakonito upotrijebljena, obavezan je da, najkasnije u roku od tri dana od dana saznanja, preduzme mjere za utvrđivanje odgovornosti policijskog službenika koji je upotrijebio, odnosno naredio upotrebu sredstava prinude (član 48 Zakona o policiji).

- zaštiti oštećenog, svjedočke i druga lica koja mogu dati podatke od značaja za vođenje krivičnog postupka u slučaju kada im zbog toga prijeti opasnost od učinioca krivičnog djela ili drugih lica. Podaci prikupljeni na ovaj način, naročito podaci koji se odnose na identitet lica koje je dalo obavještenje, predstavljaju službenu tajnu. Ovim ovlašćenjem se obezbjeđuje zaštita svjedoka van krivičnog postupka (član 52 i 53 citiranog zakona);

- javno raspiše nagradu (putem medija ili na drugi pogodan način) radi pronalaženja nestalog lica, otkrivanja i hvatanja izvršioca krivičnog djela za koje je zakonom propisana kazna od pet godina zatvora ili teža kazna (član 56 citiranog zakona);

- fotografiše i javno objavi fotografiju radi pronalaska nestalog lica ili lica protiv kojeg je donijeto rješenje o sprovođenju istrage u cilju utvrđivanja njegovog identiteta, a primjenjuje se po prethodnoj naredbi istražnog sudije i u drugim slučajevima od interesa za vođenje krivičnog postupka (član 57 citiranog zakona);

- poligrafski testira lice isključivo uz pisano saglasnost lica koje se testira na ovaj način (čl. 58 i 59 Zakona o policiji);

- snima na javnim mjestima sprovođenjem video i akustičkim nadzorom javnih mesta uz prethodno obavještavanje javnosti o sprovođenju ove mjere (član 60 citiranog zakona).

b) u smislu krvavične istrage?

Zakonom o krivičnom postupku propisana su ovlašćenja policije za preduzimanje radnji u krivičnoj istrazi. Članom 230 ZKP propisano da je Uprava Uprave policije dužna da preduzme

potrebne mjere da se pronađe učinilac krivičnog djela, da se učinilac ili saučesnik ne sakrije ili ne pobegne, da se otkriju i obezbijede tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupe sva obavještenja koja bi mogla biti od koristi za uspješno vođenje krivičnog postupka.

U cilju ispunjenja dužnosti iz člana 230, Uprava policije može da:

- traži obavještenja od građana;
- primijeni poligrafsko testiranje;
- izvrši analiziranje glasa;
- izvrši antiteroristički pregled;
- za neophodno potrebno vrijeme ograniči kretanje određenih lica na određenom prostoru;
- od pravnog lica koje pruža telekomunikacijske usluge zatraži provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa koje su u određenom vremenu uspostavile vezu;
- preduzme potrebne mjere u vezi sa utvrđivanjem istovjetnosti lica i predmeta;
- uzme uzorak za DNK analizu;
- raspiše potragu za licima i stvarima za kojima se traga;
- pregleda određene objekte i prostorije državnih organa, preuzeća, radnji i drugih pravnih lica, ostvari uvid u njihovu dokumentaciju i da je po potrebi oduzme;
- utvrdi identitet lica i identifikaciju predmeta (provjera identiteta može se primijeniti prema licu koje treba lišiti slobode, zadržati ili uputiti nadležnom organu, nad kojim se obavlja pregled ili pretres ili se preduzimaju druge zakonom propisane mjere i radnje, licu koje se zatekne u tuđem stanu, objektu ili drugom prostoru ili prevoznom sredstvu nad kojim se obavlja pregled ili pretres, licu koje se zatekne na prostoru u kojem je ograničena sloboda kretanja, ako je provjera identiteta potrebna; licu koje prijavljuje izvršenje krivičnog djela ili prekršaja, licu koje svojim ponašanjem izaziva sumnju da je izvršilac krivičnog djela ili prekršaja ili da ga namjerava izvršiti ili po ličnom izgledu nalikuje licu za kojim se traga, licu koje se zatekne na mjestu izvršenja krivičnog djela ili prekršaja ili se nalazi na mjestu na kojem je iz bezbjednosnih razloga nužno utvrditi identitet svih lica ili pretežnog broja lica, licu koje ne posjeduje isprave o identitetu ili se sumnja u vejrodstojnost takve isprave);
- pretrese lice, isključivo po naredbi suda (član 76 ZKP), kada je to nužno radi pronalaska tragova i predmeta koji su od značaja za krivični postupak. Bez pisane naredbe ovo ovlašćenje se može primjeniti izuzetno samo ako postoje osnovi sumnje da lice ima kod sebe oružje ili oruđe podobno za napad ili samopovrjeđivanje, kao i da će odbaciti, sakriti ili uništiti predmete koje treba oduzeti, a koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku (član 79 ZKP). Izuzetno, policijski službenik je ovlašćen da zadrži lice do pribavljanja naloga za pretres ako postoje osnovi sumnje da lice ima kod sebe predmete koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom ili prekršajnom postupku. Primjena ovog ovlašćenja, u izuzetnom slučaju, može trajati najduže šest časova. Takođe, u okviru ovog ovlašćenja, razrađena je obaveza upoznavanja lica koje se pretresa o pravu da angažuje branioca, kao i da se može odložiti pretresanje za tri časa do dolaska branioca, ako njegovo prisustvo zahtijeva lice prema kome se primjenjuje ovo ovlašćenje);
- pretrese stan i druge prostorije (po naredbi suda radi pronalaska lica, predmeta ili tragova, a prethodi mu poziv upućen korisniku na dobrovoljnu predaju lica ili predmeta koji se traži. Po pravilu, pretres se vrši samo danju, u prisustvu dva svjedoka, odnosno u slučaju pretresanja prostorija državnih organa i pravnih lica u prisustvu starještine. O pretresanju se sačinjava zapisnik u koji se naznačavaju predmeti i isprave koje se oduzimaju, a o oduzetim predmetima policijski službenik je obavezan odmah izdati potvrdu (član 77 ZKP);
- pretrese prevozna sredstva, putnike i prtljag (vrši se radi pronalaska predmeta upotrijebljenih, namijenjenih ili nastalih izvršenjem krivičnog djela ili prekršaja ili koji služe kao dokaz u postupku pred nadležnim organom). Prilikom pretresanja, policijski službenik može da koristi tehnička sredstva i službene pse, kao i da nasilno otvoriti zaključano prevozno sredstvo odnosno predmet koji putnik nosi sa sobom (član 79 ZKP);

- pregleda objekte i prostorije (ako Uprava policije raspolaže podacima koji ukazuju na osnove sumnje da se u poslovnim objektima i prostorijama nalaze lica i predmeti za kojima se traga odnosno ako postoje tragovi u vezi sa krivičnim djelom za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti, preduzima se ovlašćenje pregled objekta i prostorija);
- privremeno oduzme predmete (Uprava policije može oduzeti predmete koji su upotrijebljeni, namijenjeni ili nastali izvršenjem krivičnog djela ili prekršaja odnosno koji služe kao dokaz u postupku pred nadležnim organom ili koji se mogu upotrijebiti za napad, bjekstvo ili samopovrjeđivanje. O oduzetim predmetima licu se izdaje potvrda (član 81 ZKP);
- liše slobode lice, ako postoji bilo koji razlog predviđen u članu 148 ZKP za određivanje pritvora, ali su dužni da to lice, bez odlaganja, uz krivičnu prijavu sprovedu nadležnom istražnom sudiji, osim u slučaju iz člana 234 ZKP. Prilikom dovođenja ovlašćeni policijski službenik će obavijestiti istražnog sudiju o razlozima i o vremenu lišenja slobode;
- upute istražnom sudiji lice zatećeno na mjestu izvršenja krivičnog djela istražnom sudiji ili da ga zadrži na mjestu izvršenja krivičnog djela do njegovog dolaska, ako bi to lice moglo dati podatke važne za krivični postupak i ako je vjerovatno da se njihovo saslušanje docnije ne bi moglo izvršiti ili bi bilo skopčano sa znatnim odugovlačenjem ili drugim teškoćama. Zadržavanje ovih lica na mjestu izvršenja krivičnog djela ne može trajati duže od šest sati (član 236 ZKP);
- uđu u tuđi stan, druge prostorije i objekte, bez naredbe suda (policijski službenik može ući u tuđi stan, druge prostorije i objekte, bez naredbe suda ako korisnik stana ili drugo lice traži pomoći; kada treba izvršiti odluku suda o pritvaranju ili dovođenju; kada je potrebno lišiti slobode odbjeglog učinioца zatećenog pri izvršenju krivičnog djela za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti kao i u slučajevima otklanjanja ozbiljne opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovine veće vrijednosti (član 79 ZKP),
- prikupe obaveštenja od građana radi prikupljanja informacija od značaja za otkrivanje krivičnog djela i učinioца krivičnog djela, pri čemu Uprava policije ne može građane saslušavati u svojstvu okrivljenog, svjedoka ili vještaka, osim u slučaju iz člana 231 ZKP;
- pozovu lice u svojstvu osumnjičenog za koje postoje osnovi sumnje da je učinilac krivičnog djela ili prema tom licu treba preduzimati radnje u pretkrivičnom postupku. U pozivu će se osumnjičeni upozoriti da ima pravo da uzme advokata (član 231 ZKP);
- sastave ili podnesu krivičnu prijavu u kojoj se navode dokazi za koje je saznala prilikom prikupljanja obaveštenja. Uz krivičnu prijavu dostavljaju se i predmeti, skice, fotografije, pribavljeni izvještaji, spisi o preduzetim mjerama i radnjama, službene zabilješke, izjave i drugi materijali koji mogu biti korisni za uspješno vođenje postupka. Ako Uprava policije, poslije podnošenja krivične prijave, sazna za nove činjenice, dokaze ili tragove krivičnog djela dužna je da prikupi potrebna obaveštenja i da izvještaj o tome, kao dopunu krivične prijave, dostavi državnom tužiocu (član 231 ZKP);
- sprovedu mjere tajnog nadzora (tajni nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora, odnosno sredstava za tehničku komunikaciju na daljinu i privatnih razgovora koji se obavljaju u privatnim ili javnim prostorijama ili na otvorenom; tajno fotografisanje i vizuelno snimanje u privatnim prostorijama; simulirana kupovina predmeta ili lica i simulirano davanje i primanje mita; praćenje prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela; snimanje razgovora uz prethodno informisanje i saglasnost jednog od učesnika razgovora; angažovanje prikrivenog islijednika i saradnika.(237 i 240 ZKP)

Shodno Planu za implementaciju Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list CG 57/09), donijeće se novi Zakon o policiji (predviđen za prvu polovinu 2010. godine) koji će sadržati odredbe o novoj ulozi Uprave policije u izviđaju i istrazi, kao i u postupku izdavanja potjernice i objave.

95. Koje su nadležnosti različitih snaga (zakonske i administrativne, geografska organizacija, međuregionalna saradnja, itd.)?

Zakonom o policiji (Sl. list CG, br. 28/05) uređuju se policijski poslovi, policijska ovlašćenja i dužnosti, status policijskih službenika i kontrola rada Uprave policije.

Uprava policije, kao organ uprave nadležan za poslove Uprave policije, u smislu ovog zakona, vrši sledeće policijske poslove:

- 1) zaštita bezbjednosti građana i Ustavom utvrđenih sloboda i prava;
- 2) zaštita imovine;
- 3) sprječavanje vršenja i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja;
- 4) pronalaženje i hvatanje učinilaca krivičnih djela i prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim organima;
- 5) održavanje javnog reda i mira;
- 6) obezbjeđivanje javnih skupova i drugih okupljanja građana;
- 7) obezbjeđivanje određenih ličnosti i objekata;
- 8) nadzor i kontrola bezbjednosti u saobraćaju;
- 9) nadzor i obezbjeđenje državne granice i vršenje granične kontrole;
- 10) kontrola kretanja i boravka stranaca;
- 11) obezbjeđivanje uslova za nesmetan rad sudova, održavanje reda, zaštita lica i imovine;
- 12) drugi poslovi određeni zakonom.

Shodno Uredbi o grupama poslova, kriterijumima za unutrašnju organizaciju i sistematizaciju, nomenklaturi poslova i okvirnom broju izvršilaca u organima državne uprave (Sl. list RCG, br. 54/04) koja je donijeta na osnovu Zakona o državnoj upravi (Sl. list RCG, br. 38/03), kao organizacione jedinice, sektori se osnivaju za vršenje poslova iz osnovne djelatnosti organa iz jedne ili više srodnih upravnih oblasti, odnosno za ostvarivanje pojedinih funkcija organa uprave.

Organizacionu strukturu Uprave policije čine

sektori, područne jedinice Uprave policije, ispostave Uprave policije, odjeljenja, Specijalna antiteroristička jedinica, Posebna jedinica policije, Operativno komunikacioni centar i

Forenzički centar.

Sektori su: Sektor Uprave policije opšte nadležnosti, Sektor kriminalističke Uprave policije, Sektor za ljudske resurse, pravna pitanja, informacione i telekomunikacione sisteme, Sektor za obezbjeđenje ličnosti i objekata i Sektor granične policije. Sektorima rukovode pomoćnici direktora.

Sektor Uprave policije opšte nadležnosti vrši poslove koji se odnose na operativne instrukcijske , inspekcijske i druge poslove u oblasti javnog reda i mira, bezbjednosti saobraćaja; poslove koji se odnose na organizaciju , koordinaciju i usmjeravanje rada po liniji rada Uprave policije u zajednici i preduzimanje preventivnih mjera na nivou Sektora Uprave policije; kao i poslove koji se odnose na neposredno planiranje , usmjeravanje i kontrolisanje rada na poslovima koji proizilaze iz Strategije nacionalne bezbjednosti Crne Gore, Zakona o policiji, Zakona o zaštiti lica i imovine (Sl. list RCG, br. 29/05) i Zakona o detektivskoj djelatnosti (Sl. list RCG, br. 29/05).

Sektor kriminalističke policije vrši poslove koji se odnose na preduzimanje mjera i aktivnosti u sprječavanju i otkrivanju krivičnih djela; pronalaženje i hvatanje učinilaca krivičnih djela; kriminalističko obavještajne poslove u cilju prikupljanja informacija iz oblasti kriminaliteta, kao i poslove koje se odnose na praćanje i analiziranje stanja u oblasti kriminaliteta.

U okviru Sektora kriminalističke policije je i Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, koji svoje aktivnosti bazira na koordinaciji sa kancelarijom Specijalnog tužioca za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije.

Sektor granične policije vrši poslove obezbjeđenja državne granice; sprječavanja nezakonitih migracija; poslove kontrole kretanja i boravka svih kategorija stranaca, kontrole bavljanja određenim djelatnostima stranaca; poslove kontrole putnih isprava na ulazu i izlazu iz zemlje i druge poslove u skladu sa zakonom.

Sektor za ljudske resurse, pravna pitanja, informacione i telekomunikacione sisteme vrši poslove zastupanja imovinsko-pravnih interesa Uprave policije i ostvarivanja saradnje sa sudovima i tužilaštvom u cilju efikasnog, zakonitog i ekonomičnog rješavanja sporova pred organima pravosuđa; disciplinskog gonjenja počinilaca težih disciplinskih prekršaja; poslove koji se odnose na planiranje kadrova i njihovu selekciju; poslove koji se odnose na rješavanje o pravima i obavezama iz radnog odnosa; poslove koji se odnose na praćenje razvoja informacionog sistema Uprave policije; poslove koji se odnose na razvijanje, implementiranje i održavanje sistema i opreme za prenos; poslove obezbjeđivanja funkcionalne veze u vanrednim situacijama i akcijama i druge poslove.

Sektor za obezbjeđenje ličnosti i objekata vrši poslove koji se odnose na obezbjeđenje ličnosti koje podliježu mjerama zaštite, obezbjeđenje stranih štićenih ličnosti koje podliježu mjerama zaštite; organizaciju poslova antiterorističke zaštite i elektronsko-tehničke zaštite; obezbjeđenje objekata organa državne uprave; objekata u kojima žive i rade lica pod mjerama zaštite; obezbjeđenje diplomatsko-konzularnih predstavništava u Crnoj Gori i druge poslove.

U okviru svih sektora formirani su odsjeci kao niže organizacione jedinice, a u okviru odsjeka, formirane su grupe.

Odjeljenja se formiraju za vršenje poslova u određenoj upravnoj oblasti, odnosno za ostvarivanje pojedinih funkcija organa državne uprave. Tako su u Upravi policije organizovana tri (3) posebna odjeljenja: Odjeljenje za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu i kontrolu primjene ovlašćenja i Odjeljenje za planiranje, razvoj i analitiku.

Za međunarodnu saradnju na nivou Uprave policije nadležno je Odjeljenje za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije i Nacionalni centralni biro INTERPOL-a koji je organizaciono pozicioniran u Sektoru kriminalističke policije. Međunarodna saradnja odvija se i kroz djelokrug rada Sektora granične policije.

Odjeljenje za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije vrši poslove koji se odnose na stratešku saradnju Uprave policije sa policijskim organizacijama država regionala, država članica Evropske unije i trećim zemljama. Međunarodna policijska saradnja na bilateralnoj osnovi, ogleda se u postupku iniciranja i usaglašavanja sporazuma i memoranduma (protokola) o međunarodnoj policijskoj saradnji. Odjeljenje je takođe odgovorno za međunaradnu policijsku saradnju, koja se zasniva i na multilateralnoj osnovi kroz učešće predstavnika Uprave policije u radu međunarodnih organizacija i institucija, kao i u projektima vezanim za međunarodnu policijsku saradnju. Odjeljenje za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije ostvaruje saradnju sa policijskim oficirima za vezu i policijskim atašeima kao i sa diplomatskim predstavnicima, zaduženim za bezbjednosnu problematiku. Ova organizaciona jedinica zadužena je za koordinaciju saradnje sa međunarodnim organizacijama (Ujedinjene Nacije, OEBS, Savjet Evrope, Interpol, Europol, SECI Centar i dr.).

NCB INTERPOL vrši poslove koji se odnose na: međunarodnu policijsku saradnju u oblasti poslova INTERPOL-a; sprovođenje osnovnih smjernica bezbjednosne politike Vlade - policije u oblasti međunarodne policijske saradnje, a u skladu sa planom i programom Uprave policije; raspisivanje međunarodnih potjernica; ekstradiciju; poslove međunarodne krivično-pravne pomoći; učestvuje u zaključenju bilateralnih sporazuma o međunarodnoj policijskoj saradnji; centralne evidencije/evidencije lica i predmeta, učestvovanje u multilateralnoj, regionalnoj i bilateralnoj saradnji van okvira saradnje sa Međunarodnom organizacijom kriminalističke policije i drugim NCB-ima.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu i kontrolu primjene ovlašćenja obavlja poslove u oblasti unutrašnje kontrole rada Uprave policije. To se prvo bitno odnosi na kontrolu zakonitosti vršenja

policajskih poslova, kontrolu zakonitosti primjene ovlašćenja, kontrolu zakonitosti finansijskog raspoređivanja i utroška novčanih sredstava, kontraobavještajnu zaštitu i provjere pritužbi građana.

Odjeljenje za planiranje, razvoj i analitiku priprema i izrađuje strateška i druga planska dokumenata od značaja za rad i funkcionalisanje Uprave policije, ukupno i po oblastima rada, stara se o unaprjeđenju organizacije i metodologija rada, sačinjava planove i programe rada, mjesecne i periodične - polugodišnje i godišnje izvještaje o radu Uprave policije i stanju bezbjednosti, informacije i druge statističke i analitičko – informativne materijale, koordinira aktivnosti na realizaciji obaveza iz nadležnosti Uprave policije predviđenih Programom rada Vlade. Odjeljenje je i nosilac svih aktivnosti koje se realizuju u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, a vrši i prevodilačke poslove.

Operativno komunikacioni centar prati i registruje pojave i događaje na području države, procjenjuje stepen značaja događaja, organizuje i koordinira rad organizacionih jedinica Uprave policije i područnih službi operativnog dežurstva po potrebi preduzima hitne mjere i radnje u vezi sa značajnim događajima i pojavama iz nadležnosti Uprave policije.

Forenzički centar vrši hemijska i biološka ispitivanja; ispitivanja rukopisa, dokumenata, vrijednosnih papira i informacionih tehnologija; daktiloskopska, mehanoskopska, balistička ispitivanja i utvrđivanje uzroka kod požara i eksplozija, poslove iz oblasti operativne kriminalističke tehnike; poslove koordinacije i vršenja uviđaja; poslove forenzičke analitike; poslove po zahtjevu pravosudnih organa, carine i drugih zainteresovanih subjekata; saradnju sa sličnim centrima u zemlji i inostranstvu, naučno tehničkim ustanovama i institucijama i druge poslove.

Specijalna antiteroristička jedinica (SAJ) vrši poslove koji se odnose na: najsloženije poslove i zadatke iz oblasti borbe protiv terorizma; rješavanje talačkih situacija; barikadiranje opasnih lica; hapšenje kriminalnih grupa; rješavanje situacija u slučajevima pružanja otpora vatrenim oružjem; pružanja asistencija u borbi protiv organizovanog kriminala, kao i pružanja pomoći tokom izvođenja spasilačkih akcija, a sve u cilju zaštite bezbjednosti države i njenih građana i drugih lica koja se nađu pod njenom jurisdikcijom, uz poštovanje osnovnih ličnih prava i sloboda.

Posebna jedinica Uprave policije vrši poslove koji se odnose na: borbu protiv svih oblika terorizma i organizovanog kriminala; uspostavljanje narušenog javnog reda i mira u većem obimu; obezbeđenje javnih skupova i manifestacija sa navjećim stepenom bezbjednosnog rizika; obezbeđenje VIP-a i objekata od posebnog značaja za državu i u slučajevima povišenog bezbjednosnog rizika od sprječavanja eventualnih napada na iste; asistencije drugim organizacionim cjelinama Uprave u izvršavanju najsloženijih poslova i zadataka; podršku institucijama države u otklanjanju posledica izazvanih elementarnim nepogodama i drugim nesrećama-spasilačke misije, učešće u vojno-poličkim i drugim misijama na kriznim područjima; i druge poslove

Područne jedinice Uprave policije formirane su za vršenje osnovnih poslova iz djelokruga Uprave policije za teritoriju koja obuhvata više opština. U okviru područne jedinice osnovane su ispostave, ekspoziture i filijale, kada je to neophodno za obavljanje poslova na području jedne opštine.

Na ovakvoj strukturi bazirana je i organizacija područnih jedinica Uprave policije, kojih ima ukupno osam (8) i ispostava kojih ima trinaest (13).

Odsjeci, kao organizacione jedinice u okviru sektora, prate i koordiniraju rad ekspozitura, odnosno filijala koje su kao organizacione jedinice pozicionirane u okviru područnih jedinica i ispostava Uprave policije.

Po pitanju međusobne saradnje, područne jedinice i ispostave obavezne su razmjenjivati informacije i druga saznanja neophodna za realizaciju policijskih poslova.

96. Kako je policija kadrovski i tehnički opremljena i kako se finansira (kadrovska struktura kvantitativno izražena, zgrade, oprema, sredstva komunikacije, hardver i softver, itd.). Postoji li neki integrirani kompjuterizovani sistem istrage? Da li postoji integrirani sistem krivičnih obavještajnih podataka?

U dijelu kadrovske strukture Uprave policije ukupan broj zaposlenih službenika je 5526, od čega je 4447 službenika zaposleno na neodređeno vrijeme i 1079 na određeno vrijeme. Od ukupnog broja zaposlenih, policijskih službenika ima 4809, a državnih službenika i namještenika 717.

U strukturi broja policijskih službenika najzastupljenija je policija opšte nadležnosti sa 2781 službenika, zatim granična policija sa 1421 službenika i kriminalistička policija sa 607 službenika. U Upravi policije angažovana su 337 službenika više od broja predviđenog aktom o sistematizaciji (5189). U ovom periodu preduzimaju se mjere na smjajanju broja zaposlenih.

Od ukupnog broja zaposlenih, 808 službenika su sa visokom školskom spremom, 445 sa višom, 4202 sa srednjom stručnom spremom, a 71 službenik ima završenu osnovnu školu. Ukupan broj žena iznosi 721 ili 13,04% od ukupnog broja zaposlenih. Broj zaposlenih žena sa visokom školskom spremom iznosi 157, sa višom 48, sa srednjom 451, dok 65 imaju završenu osnovnu školu.

Finansiranje Uprave policije vrši se iz Budžeta Crne Gore, a proces plaćanja i evidentiranja rashoda obezbjeđuje neophodne finansijske izvještaje o realizaciji postavljene strategije posredstvom Državnog trezora. U postupku planiranja budžeta, Uprava policije podnosi zahtev za tekući budžet definisan kao program namijenjen finansiranju ili usavršavanju redovne djelatnosti i kapitalni budžet u okviru koga se iskazuju kapitalni izdaci koji obuhvataju nabavku i investiciono održavanje finansijske i nefinansijske imovine.

Programski budžet se priprema i planira u skladu sa Zakonom o budžetu, a u okviru Uprave policije formirana su tri programa i to : Borba protiv korupcije i organizovanog kriminala; Policija i Administracija.

Programski budžet sadrži zadatke i aktivnosti koje se sprovode u cilju efikasnijeg upravljanja sredstvima po predloženim Programima.

Uprava policije po Programima dostavlja Ministarstvu finansija mjesecni plan potrošnje Budžetom odobrenih sredstava najkasnije 10 dana od dana usvajanja Budžeta.Sredstva utvrđena Budžetom, Uprava policije koristi po dinamici utvrđenoj Budžetskim planom potrošnje koji odobrava Ministarstvo finansija.Ukoliko planirana sredstva nijesu dovoljna Uprava policije priprema i predlaže Ministarstvu finansija izmjene i dopune sredstava.Uprava policije može ugovaratati obaveze do iznosa sredstava koja su planom potrošnje odobrena Ministarstvom finansija.

Uprava policije Crne Gore koristi objekte za potrebe Uprave,Područnih jedinica i Ispostava policije na 21 lokaciji ukupne površine 31.819,98m².

Uprava policije Crne Gore koristi objekte za potrebe Ekspozitura i Filijala policije,i za potrebe Granične policije na 73 lokacije ukupne površine 14.026,20m².

Na osnovu ugovora o zakupu prostora Uprava policije koristi objekte za potrebe Ekspozitura i Filijala policije na 3 lokacije ukupne površine 814,51m²,a za potrebe Specijalne antiterorističke jedinice i Posebne jedinice policije na 1 lokaciji objekat ukupne površine 4500m².

Prosječna starost objekata koje koristi Uprava policije Crne Gore je 38 godina.Kvalitet objekata je srednji,a pojedini objekti traže neophodna investiciona ulaganja,posebno u oblastima instalacija i opreme.

U toku su završni radovi na novom objektu Uprave policije Crne Gore i Područne jedinice Podgorica koji je projektovan i građen po evropskim standardima.Ukupna površina ovog objekta je 10.500m².

Uprava policije raspolaže sa kompleksnom mrežom za prenos podataka koja obuhvata kompletan teritoriju Crne Gore, sva važnija naseljena mjesta i granične prelaze.

Mreža se može podijeliti na tri osnovne logičke cjeline: Transportnu mrežu, MAN mrežu na nivou Podgorice i LAN mreže unutar Područnih Jedinica i Ispostava u gradovima na teritoriji Crne Gore.

Transportna mreža obuhvata transportne rutere koji su instalirani u svim gradovima kao i radio-relejne linkove koji povezuju udaljene granične prelaze sa transportnom mrežom. Zasnovana je u najvećoj mjeri na optičkim kablovima singlemodnog tipa koji se koriste za prenos podataka na međugradskim rastojanjima. Aktivna mrežna oprema koristi MPLS tehnologiju za ostvarivanje pouzdanog i sigurnog transporta podataka prema krajnjim destinacijama.

Mreža na nivou Podgorice obuhvata tri različite LAN mreže: LAN mrežu u objektu Ministarstva unutrašnjih poslova, LAN mrežu u objektu Područne jedinice Podgorica i LAN mrežu u objektu Zagorič. Sve lokacije su povezane međusobno optičkim spojnim putevima.

LAN mreže na udaljenim lokacijama u objektima Područnih jedinica i Ispostava Uprave policije su kablirane kablovima FTP Cat 6.

Transportni dio mreže obuhvata sve MPLS rutere koji su instalirani u objektima i koji su međusobno povezani optičkim transportnim putevima. Topologija mreže zavisi od raspoloživosti optičkih transportnih puteva i napravljena je sa ciljem da se postigne maksimalna moguća raspoloživost opreme i same mreže u slučaju prekida rada. Mreža se sastoji od dva zatvorena redundantna prstena koji su povezani u Podgorici. Svi ruteri u transportnom dijelu mreže su proizvod kompanije Riverstone Networks i to tipa RS38000 i RS3100. Za kreiranje veza između udaljenih lokacija preko raspoloživog singlemodnog optičkog vlakna tipa 9/126µm korišćeni su Riverstone 1000BaseLX-LR GBIC moduli tako da je brzina prenosa na svim transportnim linkovima 1Gbps. Sve lokacije na zatvorenim konturama su MPLS nodovi. MPLS nije podržan na nodovima Herceg Novi, Ulcinj, Plav, Rožaje, Mojkovac. Ovi nodovi su povezani 802.1q linkovima prema najbližem MPLS nodu i VLAN-ovi su mapirani direktno u MPLS L2 VPN tunele.

Na kontrolnom planu MPLS mreže instaliran je OSPF protokol koji se izvršava na svim nodovima transportne mreže i koji podatke o topologiji mreže replicira MPLS sloju u cilju kreiranja MPLS tunela.

Mreža koristi L2 MPLS VPN tunele za prenos podataka između udaljenih lokacija. Ovaj tip tunela se koristi zbog jednostavnosti i visokog stepena sigurnosti koju posjeduje. Znači da su svi korisnici mreže povezani na MPLS mrežu koja se ponaša kao uređaj drugog nivoa.

Mreža ima više VPNOva koji su podešeni u trenutnoj upotrebi.

Uprava policije ima nekoliko VPNOva za internu upotrebu. Osim Uprave, mrežu za transport svojih podataka trenutno koriste još i MUP JU i ANB. Svako od njih posjeduje sopstveni MPLS VPN L2 domen u kom se njihovi podaci prenose.

Centralni dio sistema čine serveri, bazirani na Intel Xeon Multicore procesorima (HP rackabilni serveri, DL320 G5 i DL360 G5). Serveri su podjeljeni po svojoj namjeni na: Domain Controlleri, Certification Authority serveri, Application serveri i Database serveri.

Na hardverskom nivou postoji puna redundantnost, i to na nivoima:

pojedinih servera

redundantna napajanja

redundantni diskovi u RAID-u 1+0

srodne grupe servera:

Failover Cluster na Database serverima

Network Load Balancing na nivou aplikativnih servera

Storage sistem je HP-ov EVA (Enterprise Virtual Array) sistem sa trenutnim kapacitetom od 2 TB (Max 8 TB sa istim diskovima ili više sa diskovima većeg kapaciteta).

Sistem posjeduje automatizovani i robotizovani Backup uređaj.

Operativni sistem, na kome rade pomenuti serveri je Windows Server, konfigurisan na svakom od njih u zavisnosti od konkretne namjene servera.

Softver je razvijan da zadovolji sledeće osnovne principe: Pouzdanost u radu, Sigurnost podataka, Moderan korisnički interface, Skalabilnost sistema i Jednostavno i automatsko održavanje korisničkih aplikacija

Ovo je postignuto implementacijom višeslojnih aplikacija, baziranih na prirodnom okruženju Windows sistema, to jest na .NET tehnologiji.

Kako su PC računari koji se koriste, novije generacije i posjeduju odlične hardverske karakteristike, odlučeno je da korisničke aplikacije budu Windows Forms aplikacije. Na ovaj način je postignuto da se izvrši puna raspodjela opterećenja između svih nivoa i rasterete Aplikacioni serveri, koji su obično usko grlo u kvazi-višeslojnem sistemu, to jest kod WEB aplikacija, kada su radne stanice iskorištene samo kao WEB browseri. Radne stanice, u lokalnoj memoriji čuvaju lokalne Dataset-ove, to jest fragmente baze podataka potrebne za obavljanje konkretnog posla, kako bi se komunikacija sa bazom podataka svela samo na minimalno potreban nivo, u cilju njenog rasterećenja.

Povećanje broja korisnika, na ovaj način ne utiče značajnije na rad i brzinu odziva cijelog sistema.

Instalacija aplikacija (novih verzija softvera) se obavlja automatski, korišćenjem ClickOnce tehnologije na Aplikacionim serverima, tako da je omogućena automatska instalacija aplikacija od strane korisnika, bez elevacije njihovih prava na sistemu.

Autentifikacija korisnika je bazirana na Single Sign-On principu, to jest logovanje na sistem se vrši jednom, a posle toga svaka aplikacija podatke o prijavljenom korisniku uzima direktno iz sistema. Osim toga, na svakom nivou se vrši i konstantna provjera u Human Resources aplikaciji o trenutnom statusu svakog pojedinog korisnika i dozvoljava rad samo onima sa aktivnim statusom.

Aplikacioni serveri, implementirani na Microsoft Internet Information Services, su zaduženi za:

Upite prema bazi podataka i to isključivo preko Stored Procedure-a. Nije dozvoljeno korišćenje ad-hoc upita sa strane klijentskih aplikacija. Kako se klijentski računari ne nalaze u istom mrežnom subnet-u sa Database serverima, direktna komunikacija Klijent-Database server nije ni moguća.

Implementaciju poslovne logike

Kontrolu pristupa podacima

Evidenciju pristupa podacima

Keširanju podataka koji se često prosleđuju klijentskim aplikacijama i njihovu sinhronizaciju sa bazom podataka, samo onda kada se ukaže potreba

Dodatnom kriptovanju podataka, kada postoji potreba za tim

Razmjeni informacija sa spoljnjim izvorima (Državni organi, Interpol, ...)

Firewall uređaji koji se nalaze prije aplikativnih servera su podešeni veoma restriktivno, to jest dozvoljeno je korišćenje isključivo HTTP(S) porta, a kroz context filtering se ispituje i zabranjuje bilo koji sadržaj, koji nije XML struktura podataka. Svaki scripting, bilo Java bilo VB nije dozvoljen.

Database Serveri, koji su kao što je već rečeno, implementirani u Failover Cluster režimu, su zaduženi isključivo za implementaciju skladištenja i brzog pristupa podacima. Baza podataka je implementirana kroz Microsoft SQL Server.

U informacionom sistemu Uprave policije se nalazi trenutno 756 PC računara koji su adekvatno opremljeni sa perifernim uredjajima (printer, skeneri...)

Informacioni sistem Uprave policije razvijaju i održavaju službenici Odsjeka za informacione sisteme.

Komunikacioni sistem Uprave policije sastoji se od radio komunikacionih i telefonskih sistema.

Radio sisteme Uprave policije čine VHF/UHF i HF sistemi.

Analogni radio sistem (VHF/UHF), kojim je pokriveno 90% teritorije Crne Gore, baziran je na repetitorskom radu na 35 lokacija, sa oko 1500 radio stanica (ručnih, mobilnih i stacionarnih). Oprema je proizvođača Motorola.

HF sistem, proizvođača Haris, pokriva čitavu teritoriju Crne Gore i služi kao sistem za vanredne situacije. HF radio mrežu čine šest stacionarnih i jedan mobilni primopredajni uređaj.

U okviru telefonskog sistema Uprave policije je specijalna telefonska mreža, sistem kućnih telefonskih centrala i sistem spojnih puteva.

Specijalni telefonski sistem čini skup međusobno povezanih analognih, telefonskih centrala, tipa Iskra SI 2000, na koje su priključeni telefonski terminali. Specijalni sistem nije uključen na javnu mrežu, i njime se prenose govorni signali i podaci sa telefaksa. Sistem analognih kućnih centrala, tipa Iskra SI 2000 i Panasonic, koristi se za komuniciranje prema javnoj telefonskoj mreži.

U dijelu spojnih puteva koriste se iznajmljeni prenosni sistemi javnog operatora.

U saobraćaju dominiraju 64 Kb/s kanali koji su djelovi linkovskih trasa operatora. Digitalni kanali su konvertovani na analogne prenosnike telefonskih centrala. Objekti Uprave policije (Područne jedinice, Ispostave policije) su povezani kablovskim priključcima odgovarajućih kapaciteta sa objektima javnog operatora.

Uprava policije za internu komunikaciju, kao i za komunikaciju sa korisnicima javnih sistema mobilne i fiksne telefonije, iznajmljuje i zatvorenu mrežnu grupu javnog operatora mobilne telefonije.

Uprava policije raspolaže sa pet stacionarnih i dva mobilna centra za nadzor državne granice na moru i Skadarskom jezeru. Signali sa opto-elektronskih senzora (video kamera) iz stacionarnih centara su iznajmljenim digitalnim linkovima, povezani sa nadzorno komunikacionim centrom.

Već duži niz godina u procesu kriminalističko-obavještajne analize koriste se komercijalni softverski analitički alati i2 Analysts Notebook i i2Base. Njihova upotreba pokazala se kao veoma korisna tokom rada na pojedinačnim kriminalističkim istragama. Osnovna svrha ovog softvera je da grafički prikaže veliku količinu informacija iz različitih izvora, čime se olakšava donošenje preciznog zaključka iz raspoloživih informacija i donošenje odluka o daljem usmjeravanju kriminalističkih istraga.

Međutim za podršku novom modelu rada koji se trenutno razvija u Upravi policije Crne Gore pod nazivom „Policija vođena obavještajnim radom“ i koji obuhvata problematiku na jednoj većoj skali, utvrđeno je da je potrebna nova centralizovana baza kriminalističko-obavještajnih podataka sa adekvatnim softverskim alatima za obradu, čime bi i postojeći komercijalni analitički alati dobili još veću primjenu.

U tom pravcu, početkom 2009. godine pripremljen je „Radni plan za razvoj IT podrške Modelu: Policija vođena obavještajnim radom“. Ovim planom su obuhvaćene sve komponente (softver i hardver) potrebne za razvoj jedinstvenog Kriminalističko-obavještajnog sistema Uprave policije Crne Gore (Criminal Intelligence System - CrIS). Planirano je da Kriminalističko-obavještajni sistema čine sledeći podsistemi:

1. Document Flow;
2. Entity management system;
3. Case management system;
4. Security system - PKI

U maju 2009 realizovan je prvi korak, odnosno počeo je sa radom prvi softverski modul za unos i pretraživanje centralne baze operativnih informacija i saznanja procjenjenih po metodu 4x4. Ovaj modul je prvi dio podsistema za protok dokumenata (Document Flow). Softver je izrađen u Crnoj Gori uz finansijsku podršku Švedske SIDA i uz ekspertsку podršku i nadzor iz Švedskog nacionalnog policijskog odbora.

Planirano je da se u narednom periodu (2009-2010), kroz razvojni projekat sa Policijom Kraljevine Švedske, nastavi rad na preostalim modulima koji pripadaju

1. Podsistemu za protok dokumenata (Document Flow)

Ovaj podsistem će omogućiti da se sva dokumenta unutar Uprave policije izrađuju u računarskom sistemu i prosleđuju dalje po unaprijed definisanim kanalima/rutama. Pristup dokumentima biće regulisan u skladu sa unaprijed određenim nivoom pristupa.

Kako je za punu implementaciju novog modela rada i izradu kompletног Kriminalističko-obavještajnog sistema potreban duži period, Uprava policije je kod Evropske komisije početkom 2009.g. kandidovala nastavak realizacije ovog projekta u okviru IPA fondova za 2010 godinu.

Obzirom da je implementacija modela „Policija vođena obavještajnim radom“ i dalji razvoj informacionog sistema strateško opredjeljenje Uprave policije Crne Gore, tokom 2010-2011 godine razvijaće se preostali podsistemi kako bi se Kriminalističko-obavještajni sistem zaokružio kao jedna cjelina.

2. Podsistemu za upravljanje entitetima (Entity management system)

Ovaj podsistem posebno je namijenjen za obradu podataka u odnosu na bezbjednosno-interesantna lica, grupacije i objekte, kao i analizu njihovih međusobnih relacija.

3. Podistem za upravljanje predmetima (Case management system)

Ovaj podistem služiće za registraciju svih krivičnih djela i događaja, upravljanje predmetima (istragama), obavještajnim projektima (istraživanjima) i za izradu statističkih izvještaja.

4. Sigurnosnom računarskom sistemu - PKI

Ovaj sistem omogućiće pristup računarskoj mreži i bazama podataka Uprave policije jedino službenicima sa smart-karticama. Implementacija PKI sistema obuhvatiće autentifikaciju i identifikaciju korisnika, računara, servisa i mrežnih uredjaja, digitalno potpisivanje i enkripciju podataka.

97. Molimo da opiшете sistem obuke za policijske službenike. Koji kapaciteti i programi za obuku postoje (škole, sadržaj obuke, ciljne grupe, mreže znanja, posebne vještine, ocjena stalnih programa usavršavanja)?

Na osnovu projekta "Reforma obrazovanja crnogorske policije" i na osnovu Odluke o osnivanju Policijske akademije, obrazovanje, osposobljavanje i stručno usavršavanje službenika i namještenika Uprave policije sprovodi Policijska akademija. Ova djelatnost se ostvaruje kroz provođenje više različitih oblika edukacije i to:

- osnovnog policijskog obrazovanja,
- dopunske obuke policije,
- stručno osposobljavanje i policijsko usavršavanje i
- obuka policijskog menadžmenta.

Program osnovnog policijskog obrazovanja organizuje se radi osposobljavanja novoprimaljenih policijskih službenika za obavljanje policijskog posla. Kroz ovu edukaciju se stiče osnova za stručno i specijalističko usavršavanje i za razvoj profesionalne karijere.

Na osnovu člana 2 Odluke o osnivanju Policijske akademije (Sl.list RCG, br. 25/06), na predlog savjeta za stručno obrazovanje, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave je donijelo Rješenje o javno važećim obrazovnim programima za zanimanje policajac u trajanju od 10 i 18 mjeseci (Sl. list RCG, br. 59/06).

Obrazovni program za zvanje policajac za kandidate sa završenim osnovnim studijama, u trajanju od 10 mjeseci.

Obrazovni program za zvanje policajac u trajanju od 18 mjeseci ili 2625 časova za kandidate sa završenom četvorogodišnjom srednjom školom. Ovaj program se realizuje kroz tri modula i to:

- I modul u trajanju od 12 mjeseci teorijske i praktične obuke na Akademiji
- II modul u trajanju od tri mjeseci praktične obuke u područnim jedinicama Uprave policije i
- III modul u trajanju od tri mjeseca dopunske teorijske praktične i simulacione obuke na Akademiji. U okviru III modula, polaznici polažu završni ispit.

U prvom modulu polaznici se, kroz teorijsku, praktičnu i simulacionu nastavu, edukuju iz opšte obrazovnih, krivično-pravnih i drugih stručno-poličijskih oblasti. Ukupno je zastupljeno 27 predmeta a nastava se realizuje kroz 1779 časova od čega – 616 časova teorijske, 803 časa praktične i 360 časova simulacione nastave. U realizaciji ovog programa (organizacija nastave, praćenje aktivnosti na časovima, polaganje ispita itd.) u potpunosti se primjenjuju principi Bolonjskog procesa. Ispiti su eliminatori, tako da polaznici koji ne polože neki od ispita u predviđenom roku gube status polaznika Akademije i pravo nastavka školovanja.

Drugi modul traje 580 časova i realizuje se u područnim jedinicama Uprave policije. U ovom modulu polaznici kroz uključivanje u radni proces, sagledavaju organizaciju i upoznaju se sa načinom funkcionisanja Uprave policije, bezbjednosnom problematikom na nivou područne jedinice i provjeravaju i primjenjuju znanja i vještine stečene u prvom modulu na Akademiji.

Praktično osposobljavanje u drugom modulu je učenje uz pomoć i vođstvo mentora (po sistemu jedan polaznik – jedan mentor), određenih od strane operativnih sektora Uprave policije koji su prethodno, po posebnim kriterijumima, selektirani i na Akademiji edukovani za obavljanje mentorskog posla. Prilikom odabira poštaju se profesionalni i etički kriterijumi, cijene se vještine komunikacije, motivacija, sposobnost donošenja odluka itd. Tokom obuke, mentori se edukuju iz domena andragogije, nastavnih metoda, vještine fasilitacije, metoda davanja povratnih informacija i kriterijuma za procjenu i praćenje polaznika.

Mentori svakodnevno prate i usmjeravaju rad polaznika, njihov izgled, motivisanost, znanje iz pojedinih oblasti, odnos prema građanima, objektivno daju povratne informacije o radu svakog polaznika i učestvuju u izradi plana i programa za treći modul.

Na nivou područnih jedinica, rad mentora i polaznika prate koordinatori.

Evaluaciju rada polaznika svakodnevno vrše policajci mentori, a nedjeljnu i mjesecnu ocjenu utvrđuju zajedno mentor i koordinator.

Koordinatori su starješine iz područnih jedinica Uprave policije koji su završili šestonedjeljni kurs za trenere koji je Akademija organizovala u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori. U proces praćenja i koordinacije praktične obuke polaznika uključeni su i predavači i instruktori sa Akademije.

Završnu ocjenu praktične obuke polaznika utvrđuju mentor, koordinator i koordinator praktične obuke sa Akademije.

Treći modul obuhvata dopunsku i dodatnu edukaciju, pripremu za završni ispit i polaganje završnog ispita. Organizuje se na osnovu analize evaluacije obuke u prvom i drugom modulu, a cilj je da polaznici kroz praktičnu i simulacionu nastavu uvježbavaju određene policijske procedure i postupke.

Kroz realizaciju nastave u trećem modulu, polaznici se pripremaju za izradu završnog rada i za polaganje završnog ispita.

Nastavne sadržaje utvrđene Programom osnovnog policijskog obrazovanja realizuju predavači i instruktori sa Akademije i spoljni saradnici (profesori sa Univerziteta, eksperti za pojedine oblasti iz Uprave policije, Ministarstva i Tužilaštva) a za pojedine teme se angažuju eksperti iz međunarodnih organizacija ili sa policijskih akademija i kriminalističkih fakulteta iz regiona.

Program dopunske obuke Uprave policije organizuje se za službenike koji već rade u Upravi policije, a nijesu završili osnovno policijsko obrazovanje.

Naime, u periodu od 1999. do 2001. godine, u crnogorskoj Upravi policije je, zbog veoma složene bezbjednosne situacije, usvojstvu policajca po ugovoru primljen veliki broj novih službenika. Zbog ograničenih kapaciteta, edukacija ovih službenika se nije mogla jednovremeno organizovati. Akademija je pripremila Nastavni plan i program kojim je predviđena realizacija nastave iz 13

predmeta u ukupnom trajanju od 780 časova, od čega 383 teorijske, 337 praktične i 70 časova simulacione nastave.

Svrha izvođenja ove edukacije je sticanje osnovnog policijskog obrazovanja (znanja i vještina) kroz upoznavanje sa organizacijom, poslovima, zadacima, dužnostima i ovlašćenjima Uprave policije. Završetak ove edukacije je neophodan preduslov da bi policaci bili angažovani po ugovoru, ili zasnovali radni odnos na neodređeno vrijeme.

Program stručnog osposobljavanja i specijalističkog usavršavanja službenika Uprave policije sprovodi se na osnovu godišnjih programa obuke koji su usklađeni sa, u praksi, prepoznatim obrazovnim potrebama operativnih jedinica Uprave policije. Potrebe zajednički utvrđuju rukovodioци operativnih sektora, kadrovska služba Uprave policije i nosioci izrade obrazovnih programa na Akademiji.

Kroz ovaj vid edukacije realizuju se sadržaji koji predstavljaju pripremu za implementaciju novih zakonskih propisa, strategija, akcionalih planova i konkretnih projekata. Takođe, kroz specijalističko usavršavanje, polaznici stiču stručna znanja vještine i kompetencije za uspješnu realizaciju policijskih poslova u specifičnim bezbjednosnim uslovima i za efikasan odgovor na nove pojavnje oblike organizovanog i drugog kriminala (sajber kriminal, terorizam, rješavanje konfliktnih situacija, rad prikrivenog islednika, itd.).

U okviru stručnog osposobljavanja realizuje se i edukacija, koja predstavlja praktično osposobljavanje službenika Uprave policije za implementaciju novih vrlo značajnih projekata kao što su «Rad policije u zajednici», «Školski policajac», «Integrисano upravljanje granicom», itd.

Najčešće se kursevi i seminari koji spadaju u oblast stručnog i specijalističkog usavršavanja realizuju u saradnji sa međunarodnim organizacijama (OEBS, ICITAP, Savjet Evrope, Američko Ministarstvo Odbrane, Švedski policijski odbor, Austrijska policija, Turska TADOC akademija, Međunarodni centar za obuku iz Mađarske, itd.).

Program obuke policijskog menadžmenta sprovodi se u cilju unapređenja rukovođenja i upravljanja, odnosno sticanja znanja i vještina za rukovođenje organizacionim jedinicama u različitim bezbjednosnim situacijama.

Kroz ove edukativne sadržaje, starještine Uprave policije stiču vještine u oblasti skeniranja problema u organizaciji, planiranja, organizovanja i koordinacije, uvođenja i upravljanja promjenama, motivacije, mentorskog rada, donošenja odluka, itd.

Od 2007. godine vrši se i stalna obuka službenika Uprave policije kroz program stručnog usavršavanja službenika i namještenika koji donosi Uprava za kadrove.

Obuke su organizovane kroz različite tematske cjeline koje su neophodne državnim službenicima i namještenicima kod unapređenja i proširivanja znanja, kako već stečenih tako i novih vezanih za aktuelna pitanja. Ove obuke svrstane su u devet modula koji se odnose na osposobljavanje pripravnika i novozaposlenih za rad u državnim organima, na državnu upravu i sistem funkcionisanja državnih organa, službenički sistem, borbu protiv korupcije u javnoj upravi, rukovođenje/upravljanje u državnim organima, finansijske i budžetske aspekte rada državnih organa, opšte i sa njima povezane poslove u državnim organima, komunikaciju u državnoj upravi i međunarodnu saradnju i takozvane evropske poslove.

Takođe, organizuju se i kursevi računarske pisemnosti i stranih jezika.

98. Postoji li obuka posebno osmišljena za borbu protiv specifičnih oblika kriminala?

Na Policijskoj akademiji, u skladu sa utvrđenim godišnjim programom obuka, a u okviru stručne obuke specijalističkog usavršavanja organizuju se kursevi i seminari u cilju unapređivanja znanja i vještina radi efikasnijeg suzbijanja specifičnih oblika kriminala. Najčešće se ovi seminari realizuju uz angažovanje eksperata iz međunarodnih organizacija i asocijacija i policijskih službi evropskih zemalja.

U saradnji sa američkim programom ICITAP realizuje se obuka u sljedećim oblastima: suzbijanje organizovanog kriminala, ekonomski kriminal, sajber kriminal, falsifikovanje novca – preventivni i represivni aspekt, obuka za tajne operacije, specifične tehnike nadzora i dr.

U saradnji sa Misijom OEBS-a: suzbijanje trgovine narkoticima, obuka granične policije za suzbijanje krijumčarenja preko državne granice i sistem zaštite državne granice od mogućih prijetnji terorističkih akcija, i dr.

U saradnji sa međunarodnim centrom za obuku iz Mađarske: rješavanje kriznih situacija, prikriveni isljudnik, ucjene i otmice i taktička obuka, i dr.

U saradnji sa Austrijskom agencijom za razvoj: zaštićeni svjedok, identifikacija krivotvorenih dokumenata, obavljanje informativnih razgovora, trgovina ljudima, i dr.

U saradnji sa Američkim Ministarstvom odbrane kroz program (EXBX i DETRA): reagovanje u kriznim situacijama, sprječavanje širenja oružja za masovno uništenje i sprječavanje krijumčarenja preko državne granice, i dr.

U saradnji sa Savjetom Evrope: obavljanje informativnih razgovora, suzbijanje nasilja u porodici, rad Policije sa manjinama, sloboda izražavanja, ljudska prava i dr.

Akademija sprovodi dio stručne i specijalističke obuke uz angažovanje predavača sa Akademije, iz Policije, Tužilaštva, Ministarstva, Univerziteta Crne Gore i drugih institucija.

Najčešće su organizovani sadržaji na sljedeće teme: aspekti privrednog kriminala u trgovini hartijama od vrijednosti, suzbijanje i otkrivanje kompjuterskog kriminala, borba protiv organizovanog kriminala, saradnja policija u regionu na suzbijanju organizovanog kriminala, specifični pojavnii oblici krivičnih djela u vezi sa drogama, suzbijanje korupcije, identifikacija kradenih vozila i dokumenata, trgovina ljudima – ekspolatacija djece, kontradiverziona zaštita, rad sa operativnim vezama, ilegalne migracije, opojne droge i prevencija narkomanije i istrage u slučajevima povreda izvornih propisa.

Godišnje programe stručne i specijalističke obuke službenika i namještenika Uprave policije priprema i realizuje Policijska akademija na osnovu prikupljenih zahtjeva, iz operativnih sektora Uprave policije. Nakon usaglašavanja, Program se zajednički verifikuje i utvrđuje se kalendar realizacije definisanih edukativnih sadržaja. Državni službenici i namještenici stručno se usavršavaju i u skladu sa Programom stručnog usavršavanja koji utvrđuje Uprava za kadrove. Ovaj Program je namijenjen različitim ciljnim grupama službenika i namještenika, kao i rukovodećim licima.

Postizanje cilja obuke podrazumijeva kvalitetnu projekciju i specijalizaciju kadrova, posebno u prioritetnim oblastima rada i djelovanja Uprave policije i, u tom smislu, planski pristup u rasporedu ljudskih resursa – izboru i selekciji službenika koji će biti angažovani na ovim obukama. Jedinica za ljudske resurse ustanovljava strateški okvir obuke, koji se bazira na iskazanim potrebama i analizama koje proističu iz strateškog pravca Uprave policije i planova rada njenih organizacionih segmenata.

99. Postoji li funkcionalna saradnja sa officirima za vezu u trećim zemljama u zajedničkom okviru? Ako da, gdje postoje takvi officiri za vezu?

Međunarodna saradnja Uprave policije u borbi protiv kriminala odvija se u skladu sa ratifikovanim konvencijama iz ove oblasti, bilateralnim sporazumima, važećim nacionalnim zakonodavstvom i na osnovu članstva u međunarodnim policijskim organizacijama.

Konkretna saradnja sa inostranim officirima za vezu se svakodnevno odvija posredstvom NCB INTERPOL-a (po pitanjima operativne policijske saradnje i konkretnih policijskih aktivnosti) i Odjeljenja za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije (po pitanjima strateške policijske saradnje, pregovaranja i potpisivanja bilateralnih sporazuma i rukovođenja procesom evropskih integracija u okviru nadležnosti Uprave policije).

Policjska saradnja sa trećim zemljama odvija se preko mreže INTERPOL-ovih oficira za vezu i preko mreže oficira za vezu SECI Centra. Saradnja sa SECI Centrom ostvaruje se na osnovu Sporazuma o saradnji za sprječavanje i borbu protiv prekograničnog kriminala, koji je potписан 26.05.1999.godine u Bukureštu. Vlada Crne Gore je postavila policijskog oficira za vezu koji je počeo sa radom novembra 2009. godine

Pregled saradnje sa oficirima za vezu trećih zemalja je sljedeći:

- *Sjedinjene Američke Države* - Saradnja sa ICITAP u Crnoj Gori obavlja se kroz organizovanje obuka i seminara za organizacione jedinice Uprave policije, kao i kroz donacije koje su od velikog značaja za dalje unaprjeđenje tehničkih kapaciteta. Uprava policije je, takođe, uspostavila saradnju sa pravnim atašeima kancelarije FBI-ja sa sjedištem u Sarajevu. Sektor kriminalističke policije, posebno Odsjek za borbu protiv droga i krijumčarenja, ostvaruje saradnju sa oficirima za vezu "Drug Enforcement Administration" (DEA), koji su smješteni u Italiji. Saradnja, u oblasti edukacije i opreme, ostvaruje se i sa Kancelarijom za političke i vojne poslove, pri ambasadi Amerike u Podgorici.
- *Australija* - Saradnja sa Australijskom federalnom policijom ostvaruje se preko oficira za vezu koji se nalazi u ambasadi Australije u Beogradu. Tokom 2010.godine, planira se potpisivanje Memoranduma o razumjevanju između Uprave policije Crne Gore i Federalne policije Australije u borbi protiv transnacionalnog kriminala i razvoja policijske saradnje. U toku je priprema Nacrta memoranduma.
- *Japan* - Saradnja sa Japanskom policijom ostvaruje se preko oficira za vezu koji se nalazi pri ambasadi Japana u Beogradu.
- *Kanada* - Saradnja sa Kanadskom konjičkom policijom ostvaruje se preko oficira za vezu koji se nalazi pri ambasadi Kanade u Beču.
- *Norveška* - Saradnja sa Norveškom policijom ostvaruje se preko oficira za vezu koji se nalazi pri ambasadi Norveške u Beogradu (napomena: oficir za vezu zadužen je za sve Nordijske zemlje, uključujući Dansku, Finsku i Švedsku)
- *Izrael* - Saradnja sa Izraelskom policijom ostvaruje se preko oficira za vezu koji se nalazi pri ambasadi Izraela u Turskoj.
- *Ruska Federacija* - Saradnja sa Ruskom policijom ostvaruje se preko oficira za vezu koji se nalazi pri ambasadi Ruske federacije u Podgorici. Saradnja se, takođe, ostvaruje i na osnovu Sporazuma o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i Ministarstva unutrašnjih poslova Ruske federacije, koji je potписан 8.10.2008.godine u Sankt Petersburgu.

Policija ostvaruje saradnju sa drugim zemljama i posredstvom njihovih predstavnika u diplomatsko-konzularnim predstavništvima u Crnoj Gori.

100. Opišite saradnju sa susjednim zemljama (takođe i u pogledu kontrole granica i nadzora granica). Koji sporazumi o policijskoj saradnji postoje ili su u planu?

Uprava policija Crne Gore je propoznala potrebu za povezivanjem sa susjednim zemljama i uspostavljanje trajnog mira i stabilnosti na području Jugoistočne Evrope, u cilju prevazilaženja podjela i uspostavljanja stabilnosti putem dijaloga i saradnje.

Regionalna saradnja, koju je Uprava policija ostvarila sa susjednim zemljama, već daje konktretne rezultate u oblasti pravde, slobode i bezbjednosti, tako da se ključni prioriteti Uprave policije, u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, ostvaruju se i kroz jačanje regionalne saradnje..

Saradnja sa susjednim zemljama uključuje, takođe, i praktične mjere koje podrazumjevaju razmjenu iskustava o pitanjima iz oblasti kontrole granica, obuku pripadnika Uprave policije, razmijene operativnih informacija i sprovodenje zajedničkih operacija.

S obzirom da je Crna Gora uspostavila diplomatske odnose sa svim zemljama regionala, na nivou Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprave policije, a u cilju daljeg jačanja regionalne saradnje, na polju efikasnije kontrole granca, policijske saradnje i borbe protiv svih oblika kriminala, potpisani su sljedeći bilateralni sporazumi i protokoli:

Republika Albanija

- Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Vlade Republike Albanije o saradnji na polju borbe protiv terorizma, organizovanog kriminala, trafickinga, kao i ostalih nelegalnih aktivnosti, koji je potpisana 31. oktobra 2003. godine u Podgorici.

Saradnja se, u skladu sa Sporazumom, ostvaruje zajedničkim djelovanjem sa Ministarstvom za javni red Republike Albanije, na suzbijanju svih vidova kriminala, posebno prekograničnog i organizovanog kriminala.

Uprava policija Crne Gore posebnu pažnju posvećuje sprovođenju multilateralnog ugovora, Konvencije o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi (PCC SEE), koja je potpisana 05. maja 2006. godine u Beču, i predstavlja zakonski okvir za poboljšanje efikasnosti bezbjednosti graničnih sistema, kao i osnovu sa potpuniju policijsku saradnju između zemalja potpisnica.

U samom procesu sprovođenja Konvencije, u februaru 2008. godine, potpisani su sljedeći protokoli:

- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije o organizovanju zajedničkih patrola duž državne granice, potpisana je 15. januara 2008. godine. Radi implementacije ovog protokola formirane su zajedničke patrole na rijeci Bojani i Skadarskom jezeru i na dijelu zelene granice između Crne Gore i Albanije.
- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Albanije o organizovanju i održavanju sastanaka na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou između predstavnika graničnih službi, potpisana je 15. januara 2008. godine. Na sastancima se razgovara o uspješnosti sistema razmjene informacija, sprovođenju zajedničkih analiza rizika, planiranju međusobne pomoći u obuci kadrova i zajedničkih vježbi, razmjena međusobnih podataka u oblasti ilegalnih migracija, trgovine ljudima, krijumčarenja robe, pronalaženja modaliteta unapređenja prekogranične saradnje i pravovremenom informisanju.

Bosna i Hercegovina

- Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, nelegalne trgovine narkoticima, psihotropnim supstancama i prekursorima, ilegalne migracije i ostalih krivičnih djela, koji je potpisana u Budvi, 07. septembar 2007. godine.

U skladu sa Konvencijom o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi potpisani su sljedeći sporazumi i protokoli:

- Protokol o sprovođenju zajedničkih patrola uz zajedničku državnu granicu između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, potpisana je u Beogradu, 06. marta 2009. godine. Implementacija ovog protokola je započela obukom policije koja će učestvovati u zajedničkim patrolama, a njihovo formiranje očekuje se nakon sprovedene obuke i nakon strvaranja osnovnih uslova za funkcionisanje mješovitih patrola.
- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine o organizovanju i održavanju sastanaka na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou između predstavnika graničnih službi, potpisana u Budvi, 22. februara 2008. godine.

- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine o sprovođenju graničnih provjera na zajedničkim graničnim prelazima, potpisani u Beogradu, 06. marta 2009. godine;

Republika Srbija

- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalne trgovine narkoticima, psihotropnim supstancama i prekursorima, trgovine ljudima, ilegalnih migracija i drugih krivičnih djela, kao i o saradnji u drugim oblastima iz njihove nadležnosti, koji je potpisani u Beogradu 03.decembra, 2003.godine.

Ostvarena je dobra bilateralna saradnja po pitanju bezbjednosti zajedničke granice, prema Strategiji za integrisano upravljanje granicama i u skladu sa Konvencijom o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi.

Sljedeći protokoli su potpisani:

- Protokol između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije o organizovanju i održavanju sastanaka na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou između predstavnika graničnih službi, potpisani u Budvi, 22.februara 2008. godine. Na tim sastancima razmjenjuju se informacije u vezi bezbjednosti granice, unapređenju dalje prekogranične saradnje u cilju smanjenja svih oblika prekograničnog kriminala.
- Protokol o sprovođenju zajedničkih patrola uz zajedničku državnu granicu između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije potpisani u Beogradu, 06. marta 2009. godine.

Republika Hrvatska

Prekogranična saradnja između Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Hrvatske odvija se na u zajedničkom interesu i u okviru potpisanih bilateralnih ugovora:

- Sporazum između Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Hrvatske o policijskoj saradnji, koji je potpisani 22. novembra, 2005.godine u Zagrebu.
- Protokol između Vlade Savezne Republike Jugoslavije i Republike Hrvatske o privremenom režimu uz južnu granicu između dvije države na području Prevlake, potpisani 10. decembra 2002. godine. Ovaj protokol je prvi primjer uspješnog zajedničkog rada graničnih policija ovoga regiona. Uspostavljen je pogranični saobraćaj, otvoreni su granični prelazi, a jedan dio akvatorija uz Prevlaku obezbjeđuju zajedničke crnogorsko-hrvatske policijske posade.

Republika Kosovo

Saradnja Uprave policije i Policije Kosova ostvaruje se zajedničkim djelovanjem, na suzbijanju svih vidova kriminala, posebno prekograničnog i organizovanog kriminala.

Sektor granične policije Crne Gore ostvaruje intenzivnu saradnju sa međunarodnim snagama bezbjednosti na Kosovu, pa se redovno održavaju sastanci na komandnom, koordinacionom i lokalnom nivou, radi razmjene podataka od značaja za bezbjednost u pograničnom području i suzbijanje prekograničnog kriminala.

- Sporazum o privremenim operativnim procedurama između Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave Crne Gore i KFOR-a (Međunarodnih snaga bezbjednosti na Kosovu) – TOPA sporazum, potpisani 15.decembra 2008. godine. Sporazum predviđa uspostavljanje efikasnih procedura za saradnju i koordinaciju između strana uključenih u obezbjeđenje državne granice duž međunarodne granice između Crne Gore i Republike Kosovo kao i redovno održavanje sastanaka na svim nivoima između predstavnika Sektora granične policije Crne Gore i KFOR-a.

- Memorandum o razumijevanju o policijskoj saradnji između Vlade Republike Crne Gore i Misije prelazne administracije UN (UNMIK), koji je potpisana u oktobru, 2003. godine.

Uspostavljena je saradnja sa misijom EULEX-a na Kosovu. U narednom periodu očekuje se otvaranje pregovora, a u cilju potpisivanja Sporazuma o saradnji.

Republika Makedonija

Sa Republikom Makedonijom ostvaruje se saradnja u svim oblastima borbe protiv kriminala, koja će u narednom periodu biti unaprijeđena uspostavljanjem komunikacije na ekspertskom nivou.

- Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Vlade Republike Makedonije o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalne trgovine narkoticima, prihotropnim supstancama i prekursorima, ilegalne migracije i drugih krivičnih djela, potpisana 10. juna, 2003. godine u Skoplju.

Republika Italija

Uprava policije preko kancelarije policijskih atašea pri ambasadi Republike Italije u Podgorici, ostvaruje redovnu saradnju i komunikaciju sa predstavnicima italijanske policije. Saradnja se ostvaruje kroz redovnu razmjenu operativnih informacija, dogovaranja zajedničkih akcija i ostalih neophodnih policijskih poslova od obostranog interesa.

101. Molimo da opišete reforme policije sprovedene poslednjih godina.

U procesu reformi sistema bezbjednosti, Uprava policije je postavila, kao stratešku osnovu plana reformi, viziju policije u budućnosti i unaprjeđenje njene profesionalnosti, depolitizovanosti i efikasnije organizacije sa ciljem ostvarivanja pune zaštite države i građana. Reformi sektora bezbjednosti prethodila je analiza pitanja od posebnog značaja za buduće funkcionisanje Uprave policije i njeno pretvaranje u servis građana.

U cilju pokretanja reforme, 21. aprila 2002.godine, sačinjen je prvi dokument pod nazivom «Osnove strategije reforme MUP-a». Izvršena je procjena stanja u Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave i formulirani preporuke i pravci razvoja Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, odnosno oblasti u kojima je reforma neophodna. Sačinjen je i Strateški Program rada za period 2003-2006.godine, kao prilog Agendi – Programu rada Vlade. Formiranjem Jedinice za strateško planiranje, pružena je podrška reformskim aktivnostima koje su tada predstavljale prioritet. Saradnja sa Kraljevskom kanadskom konjičkom policijom (RCMP), rezultirala je, 14. oktobra 2003.godine, izradom dokumenta „Strateško planiranje - Sagledavanje spoljašnjeg i unutrašnjeg stanja i trendovi“.

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Danski institut za ljudska prava (DIHR), potpisali su 2003. godine Sporazum o saradnji sa ciljem razrade i dalje realizacije projekta reforme i, u tom smislu, izrade strateškog dokumenta „Vizija, vrijednosti, mandat, misija i izazovi“, koji je objavljen 20.juna 2005.godine, sa ciljem određivanja prioriteta, pripreme reforme i uspostavljanja kapaciteta za njeno sprovođenje. Dokument OEBS-a „Reforma policije u Crnoj Gori 2001-2005- Ocjene i preporuke“, objavljen je 22.aprila 2006.godine. Uprava policije je ispunila većinu preporuka iz pomenutog izveštaja.

Skupština RCG je usvojila Zakon o policiji 26. aprila 2005.godine, nakon čega je Uprava policije organizovana kao poseban organ uprave i određeni njen obim poslova i nadležnosti. Zakonom su uređena pitanja koja se odnose na: policijske poslove, policijska ovlašćenja i dužnosti, status policijskih službenika i kontrolu rada policije. Započet je proces zaokruživanja pravnog okvira – izrade i usvajanja zakonskih i podzakonskih akata i strateških dokumenata, koji su povezani ili

utiču na rad policije i usklađivanja cjelokupnog sistema pravnih propisa kojim se uređuje ova oblast sa međunarodnim standardima koje su prihvatile i primjenjuju članice Evropske unije.

Zakon o policiji je precizno i transparentno uredio primjenu policijskih ovlašćenja i na taj način postigao usklađenost sa osnovnim dokumentima i priznatim međunarodno pravnim standardima u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda (Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda) i postavio je temelje stvaranja moderne i efikasne policijske organizacije koja će odgovarati potrebama društva.

Novi Akt o organizaciji i sistematizaciji Uprave policije utvrđen je 28. decembra 2006. godine.

Crnogorska policija je u proteklom periodu učinila značajne pomake u mnogim oblastima, od kojih posebno treba izdvojiti otvaranje Forenzičkog centra, najsavremenijeg objekta te vrste u regionu. Crnogorski projekat „Policija u zajednici“, dobio je priznanje za najbolji projekat u Jugoistočnoj Evropi 2008. godine.

Prethodno pomenute aktivnosti policijske reforme prepoznate se i objedinjene kroz Nacionalni program za integraciju Crne Gore u Evropsku uniju za period 2008.-2012. godine.

Shodno prioritetnim pravcima i oblastima reformi, identifikovani su ciljevi i postavljen vremenski okvir za njihovo postizanje, kao i definisani konkretni koraci kako do tih ciljeva doći. Tako će, donošenjem novog Zakona o policiji, tokom prve polovine 2010. godine, donošenjem novih i izmjenom postojećih zakonskih i podzakonskih propisa iz djelokruga policije (nakon implementacije novog Zakonika o krivičnom postupku), biti izvršeno restrukturiranje Uprave policije i organizacija rada, u skladu sa evropskim policijskim standardima i najboljim praksama, a shodno realnim potrebama i prilagođavanju svih policijskih struktura novom organizacionom obliku. Takođe, uspostavljanjem sistema praćenja i kontrole primjene standarda EU u radu policije, obezbijediće se primjena savremenih metoda rada i funkcionisanja policijske službe u Crnoj Gori (implementacija odredbi međunarodnih konvencija, deklaracija, standarda i smjernica od značaja za policiju u svim oblastima rada).

Ovo se prije svih odnosi na postignuti nivo uspostavljanja i jačanja strukturnog integriteta Uprave policije ostvarenog kroz: odgovornost u policiji (profesionalni standardi i nadzor), transparentnost (unutrašnja i spolja otvorenost), operativna nezavisnost (depolitizacija i profesionalizacija) i transformacija (prelazak sa klasičnog i tradicionalnog modela djelovanja na model djelovanja i rada policije bliskog građanima i zajednici, gdje će policijska organizacija funkcionisati kao javni servis građana). Izgradnja strukturnog integriteta Uprave policije predstavlja jedno od osnovnih sredstava za sticanje potrebnog nivoa povjerenja javnosti u policijsku službu.

U okviru reformi sektora bezbjednosti i crnogorskog društva uopšte, izvršena je i reforma policijskog obrazovanja. Osnov za sprovođenje ove reforme bilo je opredjeljenje Vlade da Crna Gora treba da ima vlastiti obrazovni policijski sistem u kojem će, kroz savremeno organizovanu edukaciju, policijska služba i drugi bezbjednosni subjekti svoj rad uskladiti sa evropskim standardima, povećati nivo zakonitosti, odgovornosti, profesionalnosti, senzitivnosti prema ljudskim pravima, kulturnoj raznolikosti i etici, efikasnije odgovoriti na sve bezbjednosne izazove, a time i bitno uticati na poboljšanje ukupnog kvaliteta života građana Crne Gore.

Na osnovu ovog opredjeljenja, urađen je «Projekat reforme obrazovanja crnogorske policije» koji je u javnoj raspravi, pozitivno ocijenjen od strane Savjeta Evrope, OEBS-a, ICITAP-a, Danskog instituta za ljudska prava (DIHR) i drugih relevantnih međunarodnih organizacija, te od nadležnih ministarstava (prosvjete i nauke, unutrašnjih poslova, pravde i dr.), Univerziteta Crne Gore i od nevladinog sektora. Projekat je usvojila Vlada u 4. avgusta 2005. godine.

Na osnovu Projekta, Vlada je na sjednici održanoj 23. marta 2006. godine, donijela Odluku o osnivanju Policijske akademije, čime je prestala sa funkcionisanjem Srednja škola unutrašnjih poslova.

Novooosnovana Policijska akademija, kao jedina obrazovno bezbjednosna ustanova, sprovodi obrazovanje, osposobljavanje i stručno usavršavanje službenika i namještenika Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave. Obuka se realizuje kroz planiranje, organizovanje i sprovođenje:

- osnovnog policijskog obrazovanja, kroz koje se budući policijski službenici ospozobljavaju za obavljanje policijskog posla, stiču osnovu za stručno i specijalističko usavršavanje i za razvoj profesionalne karijere,
- dopunske obuke Uprave policije, u cilju ospozobljavanja službenika koji već rade u Upravi policije, a nijesu završili osnovno policijsko obrazovanje,
- stručne obuke i specijalističko usavršavanje kroz koje službenici kriminalističke, granične i policije opštne nadležnosti, te pripadnici Specijalne antiterorističke jedinice i Posebne jedinice Uprave policije, stiču stručna znanja i kompetencije za uspješno obavljanje poslova u specifičnim oblastima (organizovani kriminal, terorizam, sajber kriminal, sprječavanje širenja oružja za masovno uništenje, rješavanje konfliktnih situacija, trgovina ljudima, porodično nasilje i td.),
- obuke policijskog menadžmenta u cilju unaprjeđenja rukovođenja i upravljanja, skeniranja problema, motivacije i mentorskog rada, donošenja odluka i upravljanja promjenama i td.;
- edukacije službenika Uprave carina;
- ospozobljavanja lica koja se bave zaštitom lica i imovine i detektivskom djelatnošću;
- ospozobljavanje službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija;
- organizovanje i razvijanje međunarodne saradnje u cilju dostizanja standarda u realizaciji navedenih edukativnih sadržaja;
- izdavačko bibliotekarske djelatnosti i istraživanja u oblasti bezbjednosti i kriminalistike.

Osnovno policijsko obrazovanje, dopunska obuka policije i stručna obuka i specijalističko usavršavanje i obuka policijskog menadžmenta, sprovode se po novim obrazovnim i nastavnim planovima i programima. Novi sistem edukacije karakteriše proaktivna teorijsko praktična i simulaciona nastava, sa težištem na dobrom rasuđivanju, otvorenosti, vještinama komunikacije, toleranciji na stres, dobrom razumijevanju društvenih kulturnih i drugih pitanja zajednice, poštovanju i implementaciji vladavine prava, poštovanju principa jednakosti svih građana i na sticanju znanja i vještine za kvalitetno obavljanje vrlo zahtjevnih policijskih poslova

U toku su aktivnosti na izradi Strategije razvoja i funkcionisanja Uprave policije za period od 2010-2014. godine. Strategija će definisati prioritete, pravce i ciljeve koje treba ostvariti u nerедном petogodišnjem periodu kao i mјere koje treba preduzeti za izmjenu zakonskog, institucionalnog i drugog okvira, koji treba da unaprijedi razvoj i funkcionisanje Uprave policije.

102. Koji su sadašnji i budući prioriteti policije? Koji je metod za ocjenu prioriteta?

Uprava policije, u okviru svojih nadležnosti, svoje aktivnosti primarno usmjerava na očuvanju i poboljšanju ukupnog stanja bezbjednosti u zemlji, zaštiti građana i imovine, sprečavanju i otkrivanju teških i krivičnih djela organizovanog kriminala i korupcije, preventivnom radu i obezbjeđivanju stabilnog javnog reda i mira, poboljšanju stanja bezbjednosti u saobraćaju, bezbjednost granice i postizanju bezbjednosnih standarda u zaštiti spoljnih granica, zaštita štićenih ličnosti i objekata od posebnog značaja, obezbjeđenju uslova za efikasan rad svih organizacionih jedinica, poboljšanju integriteta i specijalizaciji i usavršavanju policijskih službenika, primjeni evropskih standarda i metodologija rada (najboljih praksi) u pozicioniraju Uprave policije u servis građana.

U cilju priprema za brži napredak na putu ka EU integracijama, posebno u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, međunarodnog terorizma i pozicioniranja Uprave policije u servis građana, Uprava policije Crne Gore će u periodu 2010 – 2014 godine, realizovati više prioriteta, među kojima treba posebno izdvojiti:

1. Restrukturiranje Uprave policije i organizacija rada u skladu sa policijskim standardima i realnim potrebama i prilagođavanje svih policijskih struktura novom organizacionom obliku;
2. Zaokruživanje aktivnosti oko formiranja i adekvatnog pozicioniranja kriminalističko – obavještajnih poslova i baza podataka o kriminalu;
3. Smanjenje svih oblika kriminaliteta, a posebno organizovanog;

4. Realizacija obaveza utvrđenih međunarodnim dokumentima;

5. Puna implementacija strateških dokumenata:

- Inoviranog Akcionog plana za sprovođenje programa borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala za period 2008- 2009. godine;

- Nacionalnog strateškog odgovora na droge (2008-2012) i Akcioni plan za 2008-2009 god.

- Strategije za integrисано управљање граничама и Akcionog plana za njeno sprovođenje za period 2008.-2012.godina

- Projekta »Jačanje kapaciteta policije vođene obavještajnim radom u Crnoj Gori«.

- Projekta »Rad policije u zajednici«

Prioriteti Uprave policije i u narednom periodu biće:

- obezbjeđenje povoljnog stanja bezbjednosti i podizanje povjerenja građana u rad policije;

- borba protiv korupcije i organizovanog kriminala,

- borba protiv droga,

- borba protiv međunarodnog terorizma,

- poboljšanje stanja bezbjednosti saobraćaja,

- sprječavanje prekograničnog kriminala,

- uvođenje savremenih metoda u rad Uprave policije i uspostavljanje sistema praćenja i kontrole njihove primjene

- dalje jačanje kadrovske, tehničke i drugih kapaciteta.

Utvrđeni prioriteti će, između ostalog, biti realizovani i kroz:

- donošenje novog Zakona o policiji u prvoj polovini 2010. godine, donošenje novih i izmjena postojećih zakonskih i podzakonskih propisa iz djelokruga Uprave policije;

- donošenje novih i izmjena postojećih strateških dokumenata.

Prioriteti u svim oblastima rada utvrđeni su na osnovu sagledavanja stanja, izraženih trendova, analiza i procjena obima i značaja posla – problematike, potreba, nadležnosti, prijedloga strategija i planova rada, procijenjenom problematikom, programima rada Vlade, Strategijom nacionalne bezbjednosti Crne Gore, Akcionim planom za implementaciju programa borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, preporukama Evropskog partnerstva, Akcionim planom za implementaciju Evropskog partnerstva, Nacionalnim programom za integraciju Crne Gore u EU (NPI) za period 2008-2012.godine, Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, Izvještajima Evropske komisije o napretku Crne Gore..

103. Da li postoji etički kodeks policije? Kako se sprovodi?

Kodeks policijske etike (Sl.list RCG, br. 1/06), kao skup načela o etičkom postupanju policijskih službenika zasnovan je na normama međunarodnog i unutrašnjeg prava. Kodeks predstavlja skup načela o postupanju ovlašćenih policijskih službenika, a obavezuje sve policijske službenike i druga lica koja u skladu sa zakonom učestvuju u izvršavanju zadataka Uprave policije.

Kodeks policijske etike nastao je kao izraz potreba i težnji ka izgrađivanju Uprave policije kao moderne policijske organizacije, koja nastoji da usvaja i primjenjuje moderne policijske standarde i podigne odgovornost Uprave policije na najviši nivo. Kodeks je uskladen sa osnovnim načelima Evropskog kodeksa policijske etike, koji je 19. septembra 2001.godine usvojio Komitet ministara Savjeta Evrope (Recommendation Rec (2001)10).

Etički odbor obrazovan je u februaru 2006.godine, i broji sedam članova, od kojih su četiri člana službenici Uprave policije, a tri predstavnici nevladinog sektora, Policijske akademije i Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave.

Predsjednik Etičkog odbora saziva Odbor po potrebi, odnosno najmanje jednom mjesecno. Etički odbor ispituje etičnost ponašanja policijskih službenika. U tom smislu, razmatra slučajeve, daje mišljenja i dostavlja ih disciplinskom tužiocu ako je protiv policijskog službenika pokrenut disciplinski postupak. Etički odbor je, u 2008. godini, razmotrio 34 predmeta, od kojih je u 26 slučajeva dao mišljenje i dostavio ih disciplinskom tužiocu. U periodu od 01. januara do 01. oktobra 2009. godine razmotrio je 41 predmet, od kojih je u 40 slučajeva dao mišljenje i dostavio ih disciplinskom tužiocu.

Uprava policije je, u saradnji sa Misijom OEBS u Crnoj Gori, štampala i publikovala Kodeks policijske etike na crnogorskem i engleskom jeziku i dostavila svim policijskim službenicima.

104. Što se radi na polju sprječavanja kriminaliteta? Kako je to povezano sa modelom procjene prijetnji i identifikovanim prioritetima?

Problematika, obim i stanje kriminaliteta sagledava se na osnovu statističkih i drugih podataka o krivičnim djelima, strukturi, načinu i mjestu izvršenja, izvršiocima krivičnih djela i posljedicama u određenom periodu, prikupljenim obavještajnim i drugim podacima od strane ovlašćenih policijskih službenika, podataka dobijenih kroz saradnju sa drugim organima, u okviru međunarodne saradnje, sprovedenih istraživanja i drugih otvorenih izvora saznanja.

Analizom stanja i kretanja kriminala, precizno se definiše problematika i obim kriminaliteta na određenom području, u određenom vremenu, utvrđuju se eventualna kriminalna žarišta, djelovanje pojedinaca i kriminalnih grupa, povezanost sa inostranstvom i drugi podaci neophodni za organizovan i efiksan rad Uprave policije na sprječavanju kriminaliteta.

Dobijeni podaci i analize, kao rezultat analitičkog sagledavanja stanja i problematike i postupanja policije u svim oblastima rada, služe efikasnom upravljanju i planiranju mera i radnji od strane policije na sprječavanju krivičnih djela. U tom smislu, Uprava policije posebnu pažnju poklanja prevenciji i proaktivnom radu na sprječavanju svih oblika kriminala.

Sprječavanje i suzbijanje kriminaliteta u okviru Uprave policije sprovodi se na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou. Organizaciona struktura Uprave policije objašnjena je u odgovorima na pitanja broj 95 i 96.

Prioritetni zadaci u pogledu sprječavanja kriminaliteta su u nadležnosti Sektora kriminalističke policije i njenih specijalizovanih organizacionih jedinica - odsjeka: Odsjek za suzbijanje opštег kriminaliteta, Odsjek za suzbijanje privrednog kriminaliteta, Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, Odsjek za borbu protiv droge i krijumčarenja, Odsjek za posebne provjere, Jedinica za zaštitu svjedoka i NCB INTERPOL Podgorica, područnih jedinica i ispostava kroz rad kriminalističke policije.

U radu na sprječavanju kriminaliteta, u okviru svojih nadležnosti učestvuju i ostale organizacione jedinice Uprave policije.

Praćenje i sprječavanje kriminaliteta sprovodi se primjenom operativno-taktičkih i tehničkih mera i radnji, i uz upotrebu specijalnih istražnih tehnika (MTN) i primjenu teritorijalnog i linijskog oblika rada.

Na osnovu sagledavanja problematike u zemlji, izraženih trendova, problematike u regionu, izraženih bezbjednosnih globalnih problema i sprovedenih istraživanja, sačinjavaju se procjene prijetnji – ugroženosti određenom problematikom.

U skladu sa obimom kriminala, procjenama prijetnji, programskim opredjeljenjem Vlade Crne Gore, Preporukama evropskog partnerstva, Akcionim planom za implementaciju programa borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, Nacionalnim strateškim odgovorom na droge 2008-2012 definisani su prioriteti u radu na otkrivanju i sprječavanju kriminalita.

Utvrđivanje prioriteta se vrši na mjesечnom, kvartalnom i godišnjem nivou, a shodno tome se donose planovi rada za naredni period.

Vlada Crne Gore je 2005.godine usvojila Program borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, a 24. avgusta 2006.godine usvojila je Akcioni plan za njegovu implementaciju, odnosno Inovirani Akcioni plan, 29. maja 2008. godine. Nacionalna komisija za praćenje implementacije Akcionog plana za sprovođenje Programa borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije osnovana je Odlukom Vlade 15.februara 2007.godine. U dosadašnjem radu Nacionalna komisija usvojila je ukupno šest Izvještaja o realizaciji mjera iz Inoviranog Akcionog plana za implementaciju Programa borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Vlada je, oktobra 2009. godine, formirala Komisiju za izradu novog Programa borbe protiv organizovanog kriminala i korupcije, i Akcionog plana za njegovo sprovođenje za period 2010-2012. godine. Komisiju sačinjavaju predstavnici Vladinog i civilnog sektora.

U nastavku reformskih procesa Uprava policije od 2004. godine, sprovodi, u saradnji sa OEBS-om, novi model "Rad policije u zajednici", koji je počeo da se primjenjujena teritoriji države od 15. juna 2008. godine..

Dakle, projektom su obuhvaćeni svi gradovi u Crnoj Gori, a uključeno je i 116 kontakt policijaca i 66 starješina Uprave policije iz Sektora policije opšte nadležnosti. Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) je na početku implementacije pilot projekta i u kasnijim fazama, sproveo istraživanja koja su ukazala na povećanje povjerenja javnosti u rad Uprave policije.

Ovaj projekat je, krajem 2008. godine, proširen na kriminalističku i graničnu policiju.

U skladu sa Projektom «Rad policije u zajednici», decembra 2008.godine, Sektor kriminalističke policije je, u okviru svoje nadležnosti, odredio dalje pravce razvoja ovog Projekta i njegove implementacije., posebno na području suzbijanja maloljetničke delikvencije. Početna faza razvoja prevencije maloljetničke delikvencije u okviru Projekta realizuje se u Podgorici, Bijelom Polju i Baru.

U cilju realizacije Projekta donešeni su planovi rada u odnosu na : porodicu kao primarnu grupu, škole, centre za socijalni rad, zdravstvene organizacije i korišćenje slobodnog vremena mladih.

Koordinirajuću aktivnost u smislu implementacije Projekta u Sektoru kriminalističke policije, ima referat za suzbijanje maloljetničke delikvencije. Partneri u daljem radu su obrazovno-vaspitne ustanove, zdravstvene i socijalne ustanove, sudovi, tužilaštva i dr.

Kada su u pitanju krivična djela povezana sa drogom i narkomanijom službenici Uprave policije, se bave sprovođenjem planskih aktivnosti usmjerenih na ranom identifikovanju nosilaca ovih kriminalnih aktivnosti kao i na preuzimanju mjera na sprječavanju i suzbijanju ovih pojava., a naročito u odnosu na distribuciju droge među školskom i studenstkom omladinom, kao populacijom koju je potrebno posebno zaštiti preventivnim djelovanjem

Po pitanju prevencije kriminaliteta droga ostvaruje se intenzivna saradnja sa školskim, medicinskim i drugim ustanovama, kao i sa opštinskim kancelarijama za prevenciju narkomanije. Kroz ove, uglavnom edukativne aktivnosti, sprovode se preventivne mjere predviđene Nacionalnim strateškim odgovorom na droge, koji je usvojen u maju 2008. godine.

Ovakve aktivnosti, kao i stalno prisustvo na terenu i operativni rad službenika specijaliziranih za suzbijanje droge i narkomanije, doprinosi sprječavanju uspostavljanja otvorenih narko-scena, tj. lokacija, gdje bi eventualno bilo moguće na brz i jednostavan način doći do droge.

I pored navedenog, potrebno je dalje unaprjeđivati sistem prevencije, kroz implementaciju Nacionalnog strateškog odgovora 2008-2012. godine, i Akcionog plana za sprovođenje Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2010. godine, i jačanje kapaciteta i specijalizaciju u smislu prevencije, specijalizovanih službenika za suzbijanje droge, službenika za suzbijanje maloljetničke delikvencije, kao i daljim razvijanjem Projekta «Rad policije u zajednici».

Uprava policije od kraja 2007. godine sprovodi reformu procesa rada, kroz implementaciju modela "Policija vođena obavještajnim radom", u partnerstvu sa Policijom Kraljevine Švedske.

Nova metodologija rada podrazumijeva da sve strateške i operativne aktivnosti Uprave policije budu planirane i dominantno fokusirane na proaktivni rad, odnosno na prevenciju i sprječavanje problema i prijetnji.

Dalji razvoj Projekta tokom 2008/09. godine, baziran je na jačanju administrativnih kapaciteta i održivom razvoju u oblasti obuke za prikupljanje, obradu i analizu operativnih podataka, izradi priručnika: „Policjski poslovi vođeni obaveštajnim radom“, razvoju informacionih tehnologija kao podrške obaveštajnom radu i implementaciji modela kroz pilot projekat, koji se trenutno sprovodi na centralnom i lokalnom nivou (Bar i Budva).

Navedeni projekat, okončaće se do sredine 2010 godine. Uprava policije je tokom 2009.godine Evropskoj komisiji kandidovala nastavak realizacije ovog projekta u okviru IPA fondova za 2010.godinu, a odnosiće se na izradu strateških dokumenata Uprave policije i dodatnu obuku službenika uz ekspertsку pomoć zemalja EU, prvenstveno za izradu bezbjednosnih strategija, uključujući bezbjednosne procjene, strateško i operativno planiranje, izradu analiza, utvrđivanje faktora rizika i indikatora i izradu statističkih analiza, stanja i kretanja kriminaliteta i nastavak razvoja kriminalističko-obaveštajnog sistema Uprave policije i podizanje bezbjednosnih standarda.

U saradnji sa Policijskom akademijom sprovodi se redovni program obuke za službenike Uprave policije na osposobljavanju za preuzimanje mjera na preveniciji kriminaliteta.

105. Koja saradnja postoji sa tijelima za međunarodnu policijsku saradnju? Kako je ta saradnja organizovana?

Uprava policije je aktivno uključena u saradnju sa sljedećim međunarodnim organizacijama za policijsku saradnju:

ICPO INTERPOL

(Međunarodna organizacija kriminalističkih policija INTERPOL)

Crna Gora je 19. septembra 2006.godine na 75. Generalnoj skupštini u Rio de Ženeiru, Brazil, zvanično primljena u punopravno članstvo Međunarodne organizacije kriminalističke policije – INTERPOL kao 185. članica. U skladu sa tim, obrazovan je Nacionalni centralni biro INTERPOL-a Podgorica unutar Uprave policije - Sektora kriminalističke policije. NCB INTERPOL u punom kapacitetu obavlja poslove međunarodne policijske saradnje sa ostalim državama – članicama INTERPOL-a, posredstvom INTERPOL-ovog sigurnog komunikacionog linka I-24/7. NCB INTERPOL broji 17 službenika obučenih za poslove INTERPOL-ove saradnje.

Rješenjem Vlade CG od 23. jula 2009. godine, imenovan je policijski predstavnik - oficir za vezu u INTERPOL-u, koji je počeo sa radom u novembru mjesecu.

EVROPSKE POLICIJSKE KANCELARIJE- EUROPOL

Skupština Crne Gore na sjednici od 23.jula 2009.godine usvojila je Zakon o potvrđivanju Sporazuma o strateškoj saradnji između Crne Gore i EUROPOL-a („Sl. list CG-Međunarodni ugovori“ broj 2/09). Započeta je procedura izbora i obuke kadra koji će preuzeti poslove u novoformiranom NB EUROPOL-u. U saradnji sa EUROPOL-om, u Crnoj Gori u julu 2009.godine organizovana je radionica za predstavnike srednjeg menadžmenta Uprave policije (uključujući i buduće službenike NB EUROPOL-a), u okviru koje je predstavljena misija, ciljevi i aktivnosti EUROPOL-a, ključne funkcije, baze podataka i način funkcionisanja.

Stupanjem na snagu Sporazuma o strateškoj saradnji između Crne Gore i EUROPOL-a (kada EUROPOL obavijesti Ministarstvo inostranih poslova Crne Gore da je primio obaveštenje o notifikaciji Zakona o potvrđivanju Sporazuma), stvoreni su formalno pravni uslovi za početak procesa formiranja kancelarije EUROPOL-a u Crnoj Gori. U tom smislu, Uprava policije je otpočela aktivnosti na izmjeni važećeg Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mesta.

Stupanjem na snagu Sporazuma o strateškoj saradnji sa EUROPOL-om i uspostavljanjem sigurnog komunikacionog linka omogućće se kvalitetna razmjena informacija..

SECI – (Southeast European cooperative initiative)

Inicijativa za saradnju u Jugoistočnoj Evropi

U okviru SECI inicijative, Uprava policije aktivno učestvuje u radu sljedećih radnih grupa: za suzbijanje krijumčarenja ljudi, za suzbijanje krijumčarenja droga, za suzbijanje terorizma i za carinske prevare.

Crna Gora je primljena u punopravno članstvo SECI centra u junu 2007.godine. Rješenjem Vlade od 23.jula 2009. godine, imenovan je policijski predstavnik-oficir za vezu, koji je počeo sa radom u novembru 2009. godine.

Jadransko-jonska inicijativa (All Adriatic-Ionian Initiative)

Jadransko-jonska inicijativa (JJI) je inicirana od strane Italije tokom 1998. godine, sa ciljem tješnje međusobne saradnje i doprisona razvoju dobrosusjedskih odnosa, stabilnosti i sigurnosti jadranskog i jonskog okruženja, koju je Crna Gora prihvatile i pozicionirala se kao značajan partner u tom projektu. Članice JJI su Italija, Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija, Albanija i Grčka .

Saradnja se ostvaruje u više oblasti, od kojih je, sa stanovišta policijskih poslova najznačajnija saradnja u borbi protiv svih oblika kriminaliteta. Crna Gora je, tokom 2004.godine predsjedavala JJI, kada je, u okviru Okruglog stola za borbu protiv organizovanog kriminala, u novembru 2004.godine, organizovala sastanak sa predstvincima policijskih službi iz ostalih zemalja članica JJI, na kojem su predstavljeni prioriteti Crne Gore: sprječavanje i suzbijanje krivičnih djela: trgovine ljudima; ilegalne migracije; proizvodnje, stavljanja u promet i krijumčarenja narkotika, kao i svih vidova organizovanog lanca krijumčarenja akciznim i drugim robama visoke vrijednosti.

IOM – (International Organization for Migration) -

Međunarodna organizacija za migracije

Uprava policije ostvaruje kontinuiranu saradnju sa Misijom Međunarodne organizacije za migracije (IOM) u Podgorici sprovođenjem zajedničkih aktivnosti u oblasti jačanja kapaciteta crnogorske Uprave policije u suzbijanju ilegalnih migracija. Memorandum o razumijevanju za implementaciju projekta "Podrška upravljanju migracijama u Crnoj Gori" je potpisana 25. septembra 2009. godine.

Projekat «Jačanja kapaciteta crnogorske policije u suzbijanju ilegalnih migracija i prekograničnog organizovanog kriminala» realizovan je tokom maja-juna 2009.godine, kroz dvije faze: obuka službenika Uprave policije na temu suzbijanja prekograničnog kriminala (realizovane 4 obuke) i nabavka opreme za opremanje jednog graničnog prelaza i njegovog uvezivanja sa INTERPOL-ovom bazom podataka. Realizacija nabavke dijela opreme za potrebe NCB INTERPOL-a, je u toku.

Misija OEBS-a u Crnoj Gori

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprava policije ostvaruju intezivnu saradnju sa Misijom OEBS-a, počev od 2004. godine, kada je i potpisana prvi sporazum o saradnji. Dalja saradnja se odvija kroz godišnje potpisivanje memoranduma koji tretiraju te oblasti.

Misija OEBS-a pruža sveobuhvatnu pomoć u reformi policijskih snaga Crne Gore, sa posebnim akcentom na implementaciju zakonodavnog okvira, edukaciju policije, borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, jačanje granične policije, rad policije u zajednici, strateško planiranje i dr.

Savjet za regionalnu saradnju (RCC) (Regional Cooperation Council)

Savjet za regionalnu saradnju prioritetno je posvećen saradnji u oblastima: pravde i unutrašnjih poslova; bezbjednosne saradnje i izgradnje ljudskih resursa.

Crna Gora je potvrdila Ugovor između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i vlada ostalih država članica Procesa saradnje u Jugoistočnoj Evropi, Privremene uprave Misije Ujedinjenih nacija na Kosovu, u ime Kosova, u skladu sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija 1244, o aranžmanu zemlje domaćina za osnivanje Sekretarijata RCC.

RACVIAC-Regionalni centar za asistenciju u verifikaciji i implementaciji kontrole naoružanja- Centre for Security Cooperation

Crna Gora je 21. marta 2007. godine primljena u RACVIAC kao punopravan član. RACVIAC je ustanovljen 2000. godine kao -Regionalni centar za asistenciju u verifikaciji i implementaciji kontrole naoružanja-, s ciljem pružanja obuke u kontroli naoružanja, promovisanja povjerenja i mjera za izgradnju bezbjednosti, kao i širenje saradnje u Jugoistočnoj Evropi.

Težišni sporazumi i konvencije kojima RACVIAC daje podršku su: Sporazum o subregionalnoj kontroli naoružanja, Bečki dokument '99, Ugovor "Otvoreno nebo" (Open Skies Treaty), a organizuje kurseve engleskog jezika iz terminologije kontrole naoružanja, te različite seminare (npr. Upravljanje katastrofama u JI Europi). Seminari se ne organizuju samo za vojne nego i za civilne predstavnike. Teme tih seminara tretiraju slijedeće oblasti: vojni kontakti i saradnja u JI Europi, regionalni dijalog, odbrambeno planiranje i vojni budžet, demokratska kontrola oružanih snaga kao jačanje stabilnosti u JI Europi, doprinos izgradnje mjera povjerenja i sigurnosti (CSBMs) u uspostavljanju stabilnosti i sigurnosti u JI Europi, regionalna suradnja u borbi protiv ilegalne trgovine malim i lakin oružjem, pomoć i postupci u katastrofama, nadzor i upravljanje granicama, te prenamjena vojnih objekata, nekretnina i osoblja

DCAF – (The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces)

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprava policije počev od 2003. godine ostavaruje intenzivnu saradnju sa DCAF-om u okviru Pravne grupe za reformu granične bezbjednosti. Uz podršku DCAF-a sačinjeni su Zakon o nadzoru državne granice - 2005. godine (Aneks 174) i novi Zakon o graničnoj kontroli- 2009. godine Za narednu godinu planirana je saradnja u izradi podzakonskih akata za implementaciju Zakona o graničnoj kontroli.

U cilju unaprjeđenja kadrovskih potencijala i razvoja ukupnog sistema granične bezbjednosti Crne Gore, Sektor granične policije je u saradnji sa DCAF-om realizovao veliki broj projekata.

ENFSI (European network of Forensic science institutes)

Na Konferenciji u Ankari, Turska, održanoj 25. do 29. maja 2009. godine, Forenzički centar Uprave policije primljen je u punopravno članstvo ove organizacije.

FRONTEX (European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union)

Radni aranžman između Evropske agencije za upravljanje operativnom saradnjom na spoljnim granicama država članica Evropske unije (FRONTEX) i Uprave policije Crne Gore potpisana je 19. juna 2009.godine u sjedištu te organizacije u Varšavi, Poljska.

SEPCA (Southeast European Police Chiefs Association)

Udruženje šefova policija zemalja Jugoistočne Evrope nastala je kao rezultat djelovanja Kanadske kraljevske konjičke policije u okviru Kanadskog regionalnog projekta obuke i podrške (CRTSP), a formalno je osnovana 20. januara 2002.godine u Valbandonu – Hrvatska, potpisivanjem Rezolucije o osnivanju. Organizacija broji deset članica: Republika Albanija, Republika Bugarska, BiH–Federacija, BiH–Republika Srpska, Crna Gora, Republika Hrvatska, Republika Makedonija, Moldavija, Rumunija i Republika Srbija. U okviru Udruženja funkcioniše pet pododbora: za organizovani kriminal, policiju u zajednici, edukaciju i obrazovanje, legislativu i projekte. Pododborom za projekte predsjedava Crna Gora. Uprava policije ima nacionalnog koordinatora i oficira za komunikaciju za saradnju sa Udruženjem.

CESP - Savez evropskog sindikata policije

Na Kongresu CESP koji je održan 15. i 16. maja 2009.godine u Sarajevu, Sindikat Uprave policije je primljen u policijsku organizaciju Evropske Unije i postao je punopravan član najveće policijske organizacije na svijetu.

UNODC (United nations office on drugs and crime)

Crna Gora je 23. oktobra 2006. godine, pristupila osnovnim konvencijama UNODC.

AEPC - Asocijacija evropskih policijskih koledža

Na godišnjoj sjednici Upravnog odbora Asocijacije evropskih policijskih koledža (AEPC), koja je održana 09.jula 2007.godine, u Nikoziji na Kipru, Policijska akademija je zvanično primljena u članstvo ove međunarodne institucije. Akademija je postala 44. član mreže evropskih policijskih

koledža iz 36 država i od tada aktivno učestvuje u svim aktivnostima koje članice ove Asocijacije preduzimaju u cilju unaprjeđenja policijskog obrazovanja i obuke. Crna Gora je, u septembru 2009. godine, bila domaćin AEPC. Na ovoj konferenciji razmijenjena su iskustava o modalitetima praktične i simulacione obuke Uprave policije.

CORTE (Confederation of Organisations in Road Transport Enforcement)- Konfederacija organizacija za jačanje drumskog saobraćaja

Crna Gora je članica CORTE od 28.maja 2009. godine. Cilj organizacije je pružanje stručne pomoći zainteresovanim zemljama i institucijama u cilju unapredjenja bezbjednosti u drumskom saobraćaju.

106. Kojih međunarodnih instrumenata u vezi policije se pridržavate i koje sprovodite (Savjet Evrope, UN, Konvencija o Interpolu itd.)?

Policjski službenici u primjeni ovlašćenja i obavljanja policijskih poslova primjenjuju sljedeće međunarodne instrumente:

Konvencije Ujedinjenih nacija:

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima;
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Sl. list SFRJ, br. 07/71);
- Protokol uz međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Sl. list SRJ -Međunarodni ugovori, br. 4/01);
- Drugi fakultatiuvni Protokol uz međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, koji ima za cilj ukidanje smrtne kazne (Sl. list SRJ-Međunarodni ugovori, br. 4/01);
- Konvencija o krivičnim djelima i nekim drugim aktima izvršenim u vazduhoplovima (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 47/70);
- Međunarodna konvencija protiv uzimanja talaca (Sl. list SFRJ-Međunarodni ugovori, br. 09/84);
- Konvencija Ujedinjenih nacija o protivzakonitom prometu opojnih droga i psihotropnih supstanci (Bečka konvencija), (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 14/90);
- Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka (Sl. list SFRJ-Međunarodni ugovori, br. 9/91);
- Konvenciju UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala sa pratećim protokolima (Sl. list SRJ, br. 6/01);
- Krivično pravna Konvencija o korupciji (Sl. list SRJ-Međunarodni ugovori, br. 02/02 i Sl. list RCG, br. 18/05);
- Međunarodna Konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma (Sl.list SRJ, br. 07/02);
- Međunarodna konvencija o sprječavanju terorističkih napada bombama (Sl.list SRJ, br. 12/02);
- Konvencija o suzbijanju nezakonitih radnji uperenih protiv bezbjednosti pomorske plovidbe (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, br. 02/04);
- Konvencija o obilježavanju plastičnih eksploziva radi njihovog otkrivanja (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, br. 11/05);
- Konvencija UN protiv korupcije (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 11/05);
- Međunarodna Konvencija o sprječavanju akata međunarodnog terorizma (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, br. 02/06);
- Međunarodna konvencija o sprječavanju akata nuklearnog terorizma (Sl. list SCG-Međunarodni ugovori, br. 2/06);

- Protokol o suzbijanju nezakonitih akata nasilja na aerodromima koji služe međunarodnom saobraćaju (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 14/89);
- Protokol protiv nezakonite proizvodnje i prometa vatrenim oružjem, njegovim djelovima, sklopovima i municijom kojim se dopunjava Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 11/05);

Sticanjem punopravnog članstva u Savjetu Evrope (11.maj 2007.godine), Crna Gora se obavezala da potpiše, preuzme ili potvrdi i implementira sljedeće međunarodne konvencije koje se odnose na policiju i policijsku saradnju.

Crna Gora je potvrdila i Konvenciju o kasetnoj municiji (Sl. list CG- Međunarodni ugovori, broj 4/09) i Dodatni Protokol uz Krivično-pravnu konvenciju o korupciji (Sl. list CG- Međunarodni ugovori, br 11/07).

Konvencije Savjeta Evrope:

- Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol 1 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol 2 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol 3 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol 4 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol 5 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol 6 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovor, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol 7 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol 8 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Konvencija o sprečavanju mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih postupaka i kažnjavanja, (Sl.list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-7 i 5/05-31);
- Protokol br. 1 uz Konvenciju o sprečavanju mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih postupaka i kažnjavanja, (Sl.list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-7);
- Protokol br. 2 uz Konvenciju o sprečavanju mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih postupaka i kažnjavanja, (Sl.list SCG - Međunarodni ugovori, broj 9/03-7 i 5/05-31);
- Protokol br. 11 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl.list SCG - Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol br. 12 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl.list SCG- Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol br. 13 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG- Međunarodni ugovori, br. 9/03-16 i 5/05-31);
- Protokol br. 14 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, (Sl. list SCG- Međunarodni ugovori, br. 5/05-25 i 7/05-47);
- Konvencija o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka (Sl. list SRJ, broj 01/92);
- Evropska konvencija o ekstradiciji sa dodatnim protokolima (Sl. list SRJ, br. 10/01);

- Evropska konvencija o transferu osuđenih lica sa dodatnim protokolom (Sl. list SRJ, br. 04/01);
- Evropska konvencija o suzbijanju terorizma (Sl. list SRJ, br. 10/01);
- Evropska konvencija o prenosu postupka u krivičnim stvarima (Sl. list SRJ, br. 10/01);
- Sporazum o saradnji u cilju sprječavanja i borbe protiv prekograničnog kriminala (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 05/03);
- Evropska konvencija o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima sa dodatnim protokolom (Sl. list SRJ, br. 10/01 i Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 2/06);
- Evropska Konvencija o međunarodnom važenju krivičnih presuda sa dodacima (Sl. list SFRJ- Međunarodni ugovori, br. 13/02 i 02/06);

Crna Gora je ratifikovala sljedeće konvencije i protokole Savjeta Evrope:

- Građanskopravna konvencija o korupciji (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 1/08);
- Konvencija Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 4/08);
- Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju terorizma (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08);
- Konvencija SE o pranju, traženju i zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih na nezakonit način i onih kojima se finansira terorizam (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08);
- Drugi dodatni Protokol uz Evropsku konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08).
- Konvenciju o računarskom kriminalu (Sl. list CG- Međunarodni ugovori, br 4/09).

-Dodatni Protokol uz Konvenciju o računarskom kriminalu koji se odnosi na kažnjavanje akata rasizma i ksenofobije učinjenih putem računarskih sistema (Sl. list CG- Međunarodni ugovori, br 4/09).

107. Kakvo je trenutno stanje stvari u vezi sa Europolom?

Strateški sporazum o saradnji Crne Gore i EUROPOL-a potpisana je 19.09.2008.godine. Zakon o ratifikaciji Strateškog sporazuma o saradnji Crne Gore sa EUROPOL-om usvojen je u Skupštini Crne Gore 23.07.2009.godine.

Ratifikacijom navedenog Sporazuma, stvorili su se i formalni uslovi za početak procesa formiranja kancelarije EUROPOL-a u Crnoj Gori, u okviru Uprave policije, kako je i definisano Sporazumom, kroz reorganizaciju Uprave policije, čime bi se kroz izmjenu važećeg Pravilnika o sistematizaciji radnih mesta u Upravi policije, stvorili uslovi za formiranje Nacionalnog biroa EUROPOL-a. Aktivnosti na formiranju Nacionalnog biroa Europol-a su u toku.

Formiranjem NB EUROPOL-a, omogućice se dalja saradnja sa EUROPOL-om u pogledu ispunjavanja obaveza iz "Mape puta EUROPOL-a za potpisivanje Operativnog sporazuma o saradnji između EUROPOL-a i država Zapadnog balkana", koja će omogućiti potpuno učešće Crne Gore u zajedničkim aktivnostima sa EUROPOL-om, kroz razmјenu policijskih informacija o bezbjednosno interesantnim licima, kriminalnim grupama i trendovima u razvoju međunarodnog organizovanog kriminala, kao i kroz učešće crnogorske policije u rad EUROPOL-ovih analitičkih radnih fajlova (AWF).

Jedna od najznačajnijih aktivnosti na kojima crnogorska policija trenutno radi je uspostavljanje sigurnog komunikacionog linka Uprave policije sa EUROPOL-om radi stvaranja uslova za sigurnu razmјenu strateških informacija. Zahtjev za uspostavljanje sigurnog komunikacionog linka (sa saglasnošću da Uprava policije prihvata uslove EUROPOL-a oko izbora opreme i provajdera telekomunikacionih usluga) je proslijeđen EUROPOL-u i čeka se konačna potvrda i slanje potrebne opreme radi njenog instaliranja u Upravi policije. Nakon dobijanja opreme, Uprava policije će sa EUROPOL-om potpisati sporazum o korišćenju opreme za siguran komunikacioni link, nakon čega

će biti ispunjeni svi uslovi za njegovo stavljanje u funkciju, koje se očekuje tokom prve polovine 2010.godine..

108. Kakav je vaš kapacitet da učestvujete u Europolu?

Uprava policije sprovodi postupak izmjene Pravilnika o sistematizaciji i organizaciji radnih mjesta, kojim bi se u strukturi Uprave policije definisao Nacionalni biro EUROPOL-a. Planirano je da se izmjenama postojećeg Pravilnika reorganizuje postojeći Nacionalni centralni biro INTERPOL-a, koji je sistematizovan u okviru Sektora kriminalističke policije, i koji će prerasti u Odsjek za međunarodnu policijsku saradnju, u okviru koje će biti sistematizovani:

organizaciona cjelina za saradnju sa INTERPOL-om i

organizaciona cjelina za saradnju sa EUROPOL-om.

U okviru postojećeg NCB INTERPOL-a već je započeta procedura odabira i obuke kadra koji će preuzeti poslove u novoformiranom NB EUROPOL-u. Tako je u saradnji sa EUROPOL-om, u Crnoj Gori u julu 2009.godine organizovana radionica za predstavnike srednjeg menadžmenta Uprave policije (uključujući i buduće službenike NB EUROPOL-a), u okviru koje je predstavljena misija, ciljevi i aktivnosti EUROPOL-a, ključne funkcije, baze podataka, način funkcionisanja. Planirana je obuka u sjedištu EUROPOL-a, koja će, uz kontinuiranu podršku predstavnika EUROPOL-a, omogućiti da Nacionalni biro EUROPOL-a u Crnoj Gori započne svoj rad punim kapacitetom.

U toku su aktivnosti na uspostavljanju sigurnog komunikacionog linka sa EUROPOL-om.

Trenutno nije obezbijeđen radni prostor i oprema za rad NB EUROPOL-a. Očekuje se da će ovo biti riješeno tokom prve polovine 2010.godine, do kada će za saradnju sa EUROPOL-om biti korišćen radni prostor NCB INTERPOL-a.

109. Koje informacione alatke postoje i koriste se (baze podataka (vlasnik, sadržaj, pristup); registri podataka, on-line izvori itd.)? Opišite na koji način policijski službenici pristupaju tim alatkama. Koji režimi postoje kako bi se osigurao kvalitet podataka u bazama podataka i sistemima?

Informacioni sistem Uprave policije čine sljedeći podsistemi:

- podsistem nacionalne potražne evidencije lica, vozila i registarskih tablica koji sadrži osnovne identifikacione podatke o licu, ko je i kada raspisao potragu o licu, kao i mjere koje je potrebno preduzeti prilikom pronalaska lica. Nacionalna potražna evidencija vozila i registarskih tablica sadrži podatke o vozilu, ko i kada je raspisao potragu za vozilom. Vlasnik podataka u bazi potražne evidencije je Sektor kriminalističke policije (zaduženi su za unos, ažuriranje i brisanje podataka), a podatke iz ove baze pretražuju službenici granične policije prilikom kontrole prelaska državne granice, kroz podsistem za kontrolu prelazaka državne granice, službenici Sektora opšte nadležnosti kroz podsistem kontrole saobraćaja, podsistem kontrole javnog reda i mira;

- podsistem za evidenciju svih dnevnih događaja, koji bilježi sve događaje koji su prijavljeni Upravi policije od strane građana lično ili putem telefona, ili ovlašćenih policijskih službenika. Dio ovog podsistema čini i vrsta postupanja po tim događajima. Vlasnik podataka je Operativno komunikacioni centar Uprave policije;

- podsistem za evidenciju krivičnih djela. Ovaj registar obuhvata evidenciju krivičnih djela, počinilaca krivičnih djela i oštećenih lica. Vlasnik podataka je Sektor kriminalističke policije;

- podsistem za evidenciju osoba nad kojima je sprovedeno utvrđivanje identiteta, i ovaj podsistem sadrži digitalnu fotografiju, otiske prstiju i dlanova, i lični opis osobe. Vlasnik podataka je Forenzički centar Uprave policije;

- podsistem saobraćaja, u kojem se vodi evidencija saobraćajnih nezgoda, evidencija kazni i mjera u saobraćaju, učesnika u saobraćajnim nezgodama i prekršajima. Vlasnik podataka je Sektor policije opšte nadležnosti;
- podsistem prekršaja javnog reda i mira, koji sadrži evidenciju o svim prekršiocima javnog reda i mira i svim prkršajima javnog reda i mira. Vlasnik podataka je Sektor opše nadležnosti;
- podsistem za elektronsku evidenciju ljudskih resursa u kojem se vodi evidencija službenika Uprave policije, sistematizovanih radnih mesta, obrazovanja koje posjeduju službenici, nagrada i kazni, i drugo. Vlasnik podataka je Sektor za ljudske resurse, pravna pitanja, telekomunikacione i informacione sisteme;
- podsistem materijalno-finansijskih poslova koji obuhvata materijalno-finansijsko poslovanje, lične dohotke, prihodni model Uprave policije. Vlasnik podataka je Sektor za ljudske resurse, pravna pitanja, telekomunikacione i informacione sisteme;
- podsistem operativno-statističkog izvještavanja koji korisnicima omogućava da na osnovu dobijenih podataka usmjeravaju rad službe, koji je u fazi implementacije;
- podsistem kontrole prelazaka državne granice u kojem se vodi evidencija o putnicima i vozilima koji prelaze državnu granicu, njihovom broju, statusu prelaska, fotografiji dokumenta sa kojim su prešli državnu granicu. Vlasnik podataka je Sektor za granične poslove.
- INTERPOL-ova potražna evidencija lica. Vlasnik je Sektor kriminalističke policije. Sadrži osnovne identifikacione podatke o licu, ko je i kada raspisao potragu o licu, koja država i koji Interpolov biro, kao i mјere koje je potrebno preduzeti prilikom pronalaska lica.

Svi navedeni podsistemi su međusobno povezani i zajedno čine jedinstveni informacijski sistem Uprave policije. Svim ovim podsistemima se pristupa preko namjenski razvijenog softvera. Softver se bazira na Microsoft NET tehnologiji i višeslojnoj arhitekturi: SQL Server, Internet Information Services – ASP.NET i Windows desk top aplikacije.

Kvalitet podataka u bazama podataka se obezbjeđuje na svim nivoima softvera i to :

- na aplikativnom nivou se postiže osnovnim nivoom logičke kontrole, tj. na nivou podataka koji postoje na klijentskom računaru.
- na nivou aplikativnog servera se to postiže logičkom kontrolom poštovanja bussines pravila

Zadnja instanca, tj. baza podataka vodi računa o kvalitetu podataka na nivou pojedinih constraint-a i pravila referencijalnog integriteta.

U Sektoru kriminalističke policije, za analizu podataka koristi se analitički softver I2Base i I2 Analysts Notebook. Ovaj softver koriste analitičari u Sektoru kriminalističke policije na centralnom nivou i analitičari u područnim jedinicama Uprave policije koji softveru pristupaju kroz računarsku mrežu, obzirom da softver ima mrežnu licencu.

Za korišćenje softvera i2 Analyst Notebooks na raspolaganju je 8 licenci, od toga su 3 mrežne licence postavljene na računarsku mrežu informacionog sistema Uprave policije i mogu ih koristiti analitičari u područnim jedinicama Uprave policije, 3 mrežne licence postavljene su na lokalnu mrežu kriminalističko-obavještajne analitike na centralnom nivou, dok se 2 samostalna ključa koriste prilikom rada na terenu, van računarske mreže ili tokom prezentacije rezultata analize.

Da bi se osigurao kvalitet obrade i analize podataka, analitičari koji koriste ovaj softver, prethodno su prošli osnovnu obuku za kriminalističko-obavještajne poslove i DESK funkciju, kao i specijalističku obuku za analizu po metodu ANAKAPA. U okviru jedinice za kriminalističko-obavještajnu analitiku na centralnom nivou, formirana je kancelarija DESK-a, čiji službenici imaju osnovni zadatak da obrađuju prikupljene podatke u skladu sa usvojenim standardima i metodama kriminalističko-obavještajnog rada. Kao pilot projekat trenutno je u toku formiranje DESK kancelarije na regionalnom nivou u Područnim jedinicama Bar i Budva, a planirano je da se u budućnosti DESK kancelarije oforme u svim područnim jedinicama Uprave policije.

Krajem maja 2009.godine, počeo je sa radom novi softver za prikupljanje i pretraživanje operativnih informacija i saznanja, procijenjenih po standardu 4x4. Ovaj softver omogućava brži

protok podataka, efikasnije pretraživanje centralne baze operativnih informacija i saznanja, kao i kvalitetniju pripemu za analizu.

Softver trenutno koriste službenici kriminalističko-obavještajne analitike u Sektoru kriminalističke policije na centralnom nivou i policijski službenici u Područnim jedinicama Bar i Budva i Ispostavi Uprave policije Ulcinj. Za naredni period je planirano postepeno proširenje baze korisnika i na ostale segmente službe.

Ovaj softver omogućava svim policijskim službenicima u Područnim jedinicama Bar i Budva i Ispostavi Uprave policije Ulcinj, da kroz računarski sistem sa zaštićenom komunikacijom, mogu slati operativne informacije procjenjene po metodu 4x4 u centralnu bazu podataka i u DESK kriminalističko-obavještajne jedinice.

Informacije se izrađuju po unaprijed definisanoj strukturi i formi dokumenta, a prosleđuju se po utvrđenim šemama rutiranja. Pristup informacijama u cilju pretraživanja i analitičke obrade je regulisan u skladu sa unaprijed zadatim ovlaštenjima (po principu treba da zna i mora da zna). Poslovna administracija sistema, dodjela prava pristupa i uloge korisnika, vrši se iz kriminalističko-obavještajne jedinice na centralnom nivou.

Sadržaj i nivo pristupa određuje Odsjek za informacione sisteme, u skladu sa nadležnostima.

Od nacionalnih baza podataka, NCB INTERPOL koristi:

- a) bazu građana (sa izdatim identifikacionim dokumentima) koja sadrži podatke o: imenu i prezimenu lica, datumu i mjestu rođenja, kao i adresi prebivališta, jedinstvenom matičnom broju lica, imenu roditelja, broju identifikacionog dokumenta, datumu izdavanja i roku važenja;
- b) bazu registrovanih vozila, koja sadrži podatke o vozilima i vlasnicima vozila: registarske oznake vozila, datum izdavanja, rok važenja, broj saobraćajne dozvole za vozilo, vlasnik vozila, datum izdavanja, rok važenja i broj šasije vozila;
- c) bazu podataka o vozilima koja se potražuju na nacionalnom nivou;
- d) bazu izdatih putnih isprava (broj putne isprave, identifikacioni podaci nosioca putne isprave, datum izdavanja, rok važenja): fotografije lica kojima su izdati identifikacioni dokumenti;
- e) policijske baze podataka: o licima koji su kriminalistički obrađivani, o kaznenoj evidenciji lica (lica koja su pravosnažno osuđena za počinjeno krivično djelo), o prekršajnoj evidenciji lica (lica koja su osuđena za prekršaj), o licima koja se potražuju od strane pravosudnih organa i to: o licima koje potražuju crnogorski pravosudni organi, o licima koje potražuju inostrani pravosudni organi i o nestalim licima;
- f) bazu podataka o oružju u posjedu građana (podaci o broju i vrsti oružja, vlasniku oružja);
- g) bazu podataka o prelasku lica preko graničnih prelaza (evidencije o prelascima preko crnogorskih graničnih prelaza) koja sadrži: identifikacione podatke o licu (ime, prezime, broj i vrsta putne isprave, datum i mjesto prelaska, registarske oznake vozila kojim je izvršen prelazak graničnog prelaza), status prelaska (odobren prelazak, odbijen prelazak), podaci o kontroli lica (da li se potražuje na nacionalnom i međunarodnom nivou), putnih dokumenata (da li se dokument potražuje u nacionalnoj i INTERPOL-ovoj bazi podataka) i vozila (da li se vozilo potražuje po broju šasije i ili po registarskim oznakama u nacionalnoj ili INTERPOL-ovoj bazi podataka).

Bazi se pristupa kroz zatvorenu policijsku mrežu, sa policijskih računara. Bazi podataka se ne može pristupiti sa računara van policijske mreže. Nakon postavljenog upita, baza podataka daje jedan (ili više) odgovora sa traženim podacima. Pristup bazi podataka je po principu autorizacije, gdje svaki korisnik unosom korisničkog imena (username) i lozinke (password) ima ovlašćenje za pristup određenim podacima (ili određenom nivou podataka) po principu „need to know“.

Postoje i otvoreni izvori – baze podataka o: registrovanim pravnim licima – preduzećima u Crnoj Gori (Centralni registar privrednog suda, koji sadrži podatke o pravnom licu, identifikacione podatke o odgovornom licu u preduzeću, identifikacione podatke o osnivaču preduzeća); registrovanom vlasništvu nad nepokretnostima (podaci o licima - vlasnicima/korisnicima nepokretnosti registrovanih kod Uprave za nekretnine Crne Gore) i podaci o vlasnicima telefonskih brojeva (fiksne telefonije - brojevi koji nisu zabranjeni za davanje).

Pretraživanje se vrši on-line neposrednim upitom u bazu podataka, po jednom ili više kriterijuma. Nakon postavljenog upita, baza podataka daje jedan (ili više) odgovora sa traženim podacima. Pristup bazama nije ograničen, i dostupan je svima posredstvom otvorenog Internet-a.

Sipisak Interpol-ovih baza podataka koje Uprava policije (NCB INTERPOL) koristi: pretrage traženih lica, vozila, vozila, ličnih i putnih dokumenata; krijumčarenje narkotika (praktična iskustva, analize, statistički podaci, godišnji izvještaji država članica); finansijski kriminal (podaci o načinima falsifikovanja kreditnih kartica, statistički podaci o različitim registrovanim krivičnim djelima, upozorenja o novim pojavnim oblicima kriminaliteta, itd.); forenzika (provjere daktiloskopskog materijala, DNK uzorka); kompjuterski kriminal (priručnik za kompjuterski kriminal, kontakt tačke za suzbijanje kompjuterskog kriminala, itd.); potjernice (crvene, plave, žute, zelene, narandžaste, crne), pretrage kradenih i nestalih umjetničkih djela i drugih dragocjenih predmeta; pretrage kradenog i nestalog oružja; statističke podatke o međunarodnom kriminalu i statističke i drugi podatke u vezi krijumčarenja motornih vozila.

NCB INTERPOL iz Interpol-ove baze podataka preuzima, provjerava da li su u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, prenosi i ažurira nacionalnu potražnu bazu podataka (policijsku bazu podataka o licima koja se potražuju/nestala lica, na međunarodnom nivou) za sva lica koja se potražuju (ili se traže kao nestala) u INTERPOL-ovoj bazi podataka, tako da nacionalna potražna baza predstavlja odgovarajuću kopiju INTERPOL-ove baze podataka traženih (ili nestalih) lica.

Ostale INTERPOL-ove baze podataka, NCB INTERPOL i ostali segmenti Uprave policije koriste metodom neposrednog upita.

Statistički i drugi podaci koje NCB INTERPOL unosi i ažurira u INTERPOL-ovoj bazi, su sljedeći: potjernice za licima koje potražuju crnogorski pravosudni organi, potrage za nestalim licima i maloljetnom djecom, potrage za vozilima koja su ukradena u Crnoj Gori, izgubljena/ukradena/nevažeća putna i identifikaciona crnogorska dokumenta, podaci o kradenim umjetničkim djelima i statistički podaci o krivičnim djelima (na godišnjem nivou).

Radi što efikasnijeg pristupa INTERPOL-ovim bazama podataka, NCB INTERPOL je u saradnji sa Generalnim sekretarijatom INTERPOL-a realizovao zajednički projekat bežičnog pristupa INTERPOL-ovim bazama podataka. Ovim projektom, službenicima NCB INTERPOL-a je omogućeno da korišćenjem komercijalne telekomunikacione mreže, uz odgovarajući sistem enkripcije (kreiranjem tzv.VPN tunela), putem prenosnih računara (lap-topova i smartphone uređaja) uspostave vezu sa INTERPOL-ovim bazama podataka, u bilo kom vremenu i sa bilo kog mesta (van kancelarije) pošalju upit i izvrše provjere određenih podataka kroz INTERPOL-ove baze, pri čemu je očuvan sistem zaštite podataka, autorizacije korisnika baze (unošenjem korisničkog naloga i lozinke) i zadržan princip „need to know“.

110. Koja informaciona oprema se koristi (faks, telefon, radio komunikacija, biperi, pejdžeri, mreže podataka, itd.)?

Uprava policije za komunikaciju koristi radio-telefonske terminale, telefonske terminale i mobilne telefone.

Analogni radio-telefonski terminali (ručne, kolske i stacionarne stanice) na VHF/UHF opsegu su Motoroline proizvodnje, dok su HF primopredajni uređaji marke Haris.

Telefonski terminali (telefonski aparati, telefonske garniture, faksovi) su najvećim dijelom marke Panasonik.

Mobilni telefonski aparati za komunikaciju u okviru iznajmljene zatvorene grupe mobilne telefonije, nisu unificirani već se koristi oprema različitih proizvođača.

IT rješenje za realizaciju kičme Multiservisne gigabit MPLS WAN mreže zasnovano je na MPLS (Multi-Protocol Label Switching) tehnologiji. MPLS mrežu karakteriše velika brzina obrade i proslijeđivanja paketa.

Kao transportni medij u mreži upotrebljena su optička vlakna. Država Crna Gora je sklopila ugovor sa Telekomom Crne Gore o iznajmljivanju 2 optička vlakna na 20 godina. Do svake Područne jedinice i Ispostave Uprave policije u ovoj godini dovedena su optička vlakna, čime je kompletirana optička infrastruktura na nivou Crne Gore i formirana kičma mreže. Single-Mode optički kabal ispunio je sve kriterijume sigurnosti i perfomansi koji su definisani pri planiranju mreže.

Da bi se efikasno savladala međugradska rastojanja, u projektu su upotrijebljeni GBIC Gigabit Long Haul Ethernet moduli, sposobni da prenesu signal preko optičkih trasa dugih i do 100 km.

Kao ruting protokol u transportnoj mreži koristi se OSPF, proširen sa OSPF-TE (Traffic Engineering) ekstenzijama protokola u cilju prosleđivanja odgovarajućih informacija prema MPLS Control plane layer-u. Na ovaj način MPLS dobija neophodne informacije o topologiji i parametrima rada mreže i sposoban je da upravlja ponašanjem MPLS tunela na zadati način.

Posebna pažnja, posvećena je kreiranju virtuelnih privatnih LAN servisa (Virtual Private LAN Services - VPLS). VPLS predstavlja servis MPLS-a koji omogućava administratorima mreže kreiranje multipoint L2 VPN tunela i u praksi se pokazao idealnim za LAN-to-LAN servise, tj. za efikasno i jednostavno povezivanje međusobno udaljenih LAN mreža. Na ovaj način, svaki korisnik koristeći VPLS formira svoju privatnu mrežu koja koristi istu infrastrukturu sa svim ostalim korisnicima, uz sigurnost i perfomanse koje imaju zakupljeni vodovi.

U mreži je podržan je rad sa svim standardnim tipovima L2 i L3 MPLS tunela:

- L3 - BGP/MPLS VPN (RFC2547bis)

- L2 - VPLS (Virtual Private LAN Service)
- L2 - Point-to-Point (Martini draft) i
- L2 i L3 FEC,

pri čemu se oni mogu ravnopravno koristiti.

Okosnica mreže sastoji se od dva optička prstena na čijim čvorovima su instalirani Riverstone RS38000 ruteri, koji imaju funkciju core/edge ruteru. Na lokacijama sa manjom koncentracijom portova instalirani su RS3200 ruteri. Struktura prstena omogućava uspostavljanje alternativne trase u slučaju ispada na glavnoj trasi mreže.

Mreža ima više VPNova koji su podešeni u trenutnoj upotrebi.

Uprava policije ima nekoliko VPNova za internu upotrebu. Osim Uprave policije, mrežu za transport svojih podataka trenutno koriste još i Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Agencija za nacionalnu bezbjednost. Svako od njih posjeduje sopstveni MPLS VPN L2 domen u kom se njihovi podaci prenose.

Granični prelazi Ilino brdo, Božaj, Kula, Kobila, povezani su Wireless linkovima Redline Communication AN-50e sa MPLS mrežom. Redline komunikaciona oprema je WI-Max ready i omogućava linkove prema MPLS Core mreži brzinom do 72 Mbps.

Granični prelaz Sukobin, povezan je sa MPLS Core mrežom iznajmljenim radio linkom protoka 2 Mbps od Radio difuznog centra Crne Gore.

U cilju osavremenjavanja postojećeg strukturnog kablovskog sistema, Uprava policije je realizovala kompletну instalaciju, terminaciju i atestiranje na CAT 6 kategoriju FTP kablaže u sljedećim objektima: upravna zgrada Uprave policije, Aerodrom Tivat, Ispostava Plav, Ispostava Tivat, Ispostava Ulcinj, Područna jedinica Nikšić, Bar, Budva, granični prelazi Dobrakovo, Dračenovac, Ilino brdo, Luka Bar, Debeli Brijeg, Sukobin.

111. Koji su modaliteti i uslovi saradnje policije sa drugim organima javne bezbjednosti (carina, bezbjednosne i obavještajne službe)?

Zakonom o državnoj upravi (Poglavlje IX, članovi 60 do 80) propisani su odnosi i saradnja organa državne uprave i Vlade, odnosi između ministarstava, odnosi između ministarstava i organa

uprave, odnosi ministarstava prema Skupštini, odnosi organa državne uprave prema sudovima, organima lokalne samouprave, javnim ustanovama i javnim preduzećima i drugim pravnim licima čiji je osnivač država, kao i prema nevladinim organizacijama.

Zakon o policiji sadrži odredbe koje propisuju obavezu Uprave policije da pruža pomoć tijelima državne uprave, jedinicama lokalne samouprave, pravnim i fizičkim osobama u slučaju opšte opasnosti prouzrokovane elementarnim nepogodama i epidemijama (član 6). Uprava policije je, takođe, obavezna da pruža pomoć državnim organima, organima lokalne uprave i pravnim licima u postupku izvršenja njihovih odluka, ako se u tom postupku očekuje ili pruža fizički otpor (Član 7). U skladu sa članom 7, Zakona o policiji, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave je donijelo Pravilnik o uslovima i načinu pružanja pomoći državnim organima, organima lokalne uprave i pravnim licima u postupku izvršenja njihovih odluka (Sl.list RCG, br. 57/06).

Shodno citiranim zakonskim obavezama, Uprava policije je sklopila:

- Sporazum sa Upravom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, (23. jul 2004.godine);
- Sporazum o međusobnoj saradnji sa Poreskom upravom (9. mart 2007.godine), kojim se bliže uređuje međusobna saradnja u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala;
- Sporazumom o međusobnoj saradnji između Vrhovnog državnog tužioca, Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, Ministarstva prosvjete i nauke, Uprave policije i nevladinih organizacija: „Crnogorski ženski lobi”, „Sigurna ženska kuća” i „Centar plus” (18.oktobar 2007.), u cilju kvalitetnije saradnje u borbi protiv trgovine ljudima kroz prevenciju, edukaciju, krivično gonjenje izvršilaca ovih djela i zaštitu potencijalnih žrtava trgovine ljudima, naročito žena i djece;
- Sporazum o međusobnoj saradnji sa Upravom carina (6. oktobar 2008.godine), kojim strane potpisnice,u cilju unapređenja saradnje i obezbjeđivanja optimalnih uslova za razmjenu informacija, bliže uređuju međusobnu saradnju u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala;
- Sporazum o saradnji sa Centralnom bankom (28. oktobar 2008.godine), kojim se bliže uređuje međusobna saradnja u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, posebno u dijelu obezbjeđenja novčanih sredstava za potrebe sprovođenja MTN i izrade izvještaja o njegovoj realizaciji;
- Sporazum o razumijevanju i saradnji izmedju Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprave policije (21. avgust 2008. godine) o korišćenju baza podataka u posjedu Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave;
- Memorandum o saradnji i razmjeni informacija u sprječavanju, otkrivanju i gonjenju učinilaca krivičnih djela koja se gone po službenoj dužnosti sa Vrhovnim državnim tužilaštvom (10.jun 2009.godine), kojim se utvrđuju pravila o saradnji Uprave policije i tužilaštva u postupku sprječavanja, otkrivanja i gonjenja učinilaca krivičnih djela za koja se gonjenje preuzima po službenoj dužnosti;
- Memorandum o saradnji u sprječavanju, otkrivanju i gonjenju izvršilaca krivičnih djela protiv životne sredine između Ministarstva uređenja prostora i zaštite životne sredine, Ministarstva pravde, Vrhovnog državnog tužilaštva i Uprave policije, potpisani 25. septembra 2009. godine u Podgorici.

Memorandum predviđa i da potpisnici formiraju zajednički tim koji će koordinirati kompletan proces.

Međuinstitucionalna saradnja sa ostalim organima odvija se u okviru zakonskih propisa i u duhu dobre prakse (Uprava za antikorupcijsku inicijativu, Uprava za nekretnine i dr.).

Uprava policije, Poreska uprava, Uprava carina i Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, međusobno su potpisali bilateralne sporazume, koji predstavljaju osnovu za potpisivanje multilateralnog sporazuma o razmjeni informacija i obavještajnih podataka i formiranje "Nacionalne koordinacione kancelarije organa državne uprave".

Uspostavljanje Nacionalne koordinacione kancelarije, čiji je glavni zadatak da koordinira aktivnosti organa i tijela za sprovođenje zakona u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, predstavlja prvu inicijativu te vrste u regionu.

112. Koji statistički podaci postoje (aktivnosti policije, kriminalitet, prevencija, osuđujuće presude)? Molimo da dostavite detalje o metodama i kvalitetu tih statističkih podataka. Kako se ti statistički podaci koriste pri usmjeravanju razvoja politika?

U cilju praćenja, sagledavanja, usmjeravanja i unapređenja u svim oblastima rada u okviru nadležnosti, Uprava policije vodi odgovarajuće evidencije i organizovano prikuplja podatke o svim pojavama, aktivnostima i mjerama preduzetim u skladu sa zakonskim ovlašćenjima.

Uprava policije prikuplja i u evidencijama registruje statističke podatke o kriminalitetu, svim bezbjednosnim događajima, saobraćajnim i prekršajima javnog reda i mira, saobraćajnim nesrećama, prometu preko državne granice, postupcima policije prema stranim državljanima, kao i svim aktivnostima koje policija preuzima po osnovu zakonskih ovlašćenja.

Sve pojave, događaji i aktivnosti dokumentuju se sa predviđenim – određenim statističkim podacima, koje se unose u odgovarajuće evidencije – obrasce koje se vode na nivou nadležnih organizacionih jedinica.

Obrađeni statistički podaci koriste se za izradu izvještaja i informacija, usmjeravanja i planiranja policijskih aktivnosti.

Sve organizacione jedinice Uprave policije sačinjavaju na osnovu prikupljenih statističkih podataka o stanju, rezultatima i posledicama policijskog djelovanja, mjesечne izvještaje o radu, na osnovu kojih se sačinjavaju mjesечni izvještaji o radu Uprave policije (Generalni izvještaj).

Mjesечni izvještaji o radu se razmatraju i analiziraju, a podaci o rezultatima, obimu, trendovima i rasprostranjenosti određenih krivičnih djela, prekršaja i dr, koriste se za efikasno usmjeravanje preventivnih i operativnih policijskih aktivnosti.

Obrađeni statistički podaci, koriste se i za kvartalno sagledavanje planiranih aktivnosti, shodno Planu rada Uprave policije za tekuću godinu. Dobijeni rezultati upoređuju se sa programima i planovima rada, a na osnovu analiza vrše se korekcije planova, te planiraju aktivnosti i mjere čiji je cilj otklanjanje nedostataka i poboljšanje stanja u određenim oblastima.

Godišnji statistički podaci su osnova za izradu Godišnjeg izvještaja o radu Uprave policije, za strateško planiranje i razvoj u svim oblastima rada u nadležnosti Uprave policije, kao i za sačinjavanje plana rada za narednu godinu.

Uprava policije vodi sljedeće zbirke evidencija:

Sektor kriminalističke policije:

- Jedinica za zaštitu svjedoka vodi evidenciju o licima koja se nalaze u Programu zaštite prema kojima je primijenjena mjera promjene ili prikrivanja identiteta i podataka o vlasništvu, evidencije o ličnim podacima zaštićenog lica, njegovom prebivalištu i boravištu i drugim podacima nastalim tokom primjene mjera i radnji predviđenih zakonom, kao i o zaštićenim licima prema kojima se primjenjuje Program zaštite na osnovu međunarodne saradnje.
- Odsjek za suzbijanje opšteg kriminaliteta vodi evidencije nacionalnih i međunarodnih potjernica, kao i potraga za licima u predkrivičnom postupku.
- Odsjek za kriminalističko tehnička vještačenja - Grupa za daktiloskopiju, posjeduje daktiloskopsku i hejroskopsku zbirku (zbirka otisaka papilarnih linija prstiju i dlanova).

NCB Interpol

Spisak Interpol-ovih baza podataka koje Uprava policije (NCB INTERPOL) koristi su:

- Pretrage traženih lica, vozila, reg.oznaka vozila, ličnih i putnih dokumenata
- Krijumčarenje narkotika (praktična iskustva, analize, statistički podaci, godišnji izvještaji država članica)
- Finansijski kriminal (podaci o načinima falsifikovanja kreditnih kartica, statistički podaci o različitim registrovanim krivičnim djelima, upozorenja o novim pojavnim oblicima kriminaliteta, itd.)
- Forenzika (provjere daktiloskopskog materijala, DNK uzoraka)
- Kompjuterski kriminal (priručnim za kompjuterski kriminal, kontakt tačke za suzbijanje kompjuterskog kriminala, itd.)
- Potjernice (crvene, plave, žute, zelene, narandžaste, crne)
- Pretrage kradenih i nestalih umjetničkih djela i drugih dragocjenih predmeta
- Pretrage kradenog i nestalog oružja
- Statistički podaci o međunarodnom kriminalu
- Statistički i drugi podaci u vezi krijumčarenja motornih vozila

Što se tiče statističkih i drugih podataka koje NCB Interpol unosi i ažurira u Interpol-ovoj bazi, to su sledeći:

- Potjernice za licima koje potražuju crnogorski pravosudni organi
- Potrage za nestalim licima i maloljetnom djecom
- Potrage za vozilima koja su ukradena u Crnoj Gori
- Izgubljena/ukradena/nevažeća putna i identifikaciona crnogorska dokumenta
- Podaci o kradenim umjetničkim djelima
- Statistički podaci o krivičnim djelima (na godišnjem nivou)

Operativno komunikacioni centar, vodi sljedeće evidencije:

- Evidencija dnevnih događaja;
- Evidencija prijava građana lično;
- Evidencija lica lišenih slobode;
- Evidencija oduzetog vatrenog oružja;
- Evidencija oduzetih stvari i predmeta.

Sektor za ljudske resurse, pravna pitanja, telekomunikacione i informacione sisteme

Odsjek za upravljanje, planiranje i razvoj ljudskih resursa vodi kadrovsku evidenciju.

Odsjek za pravna pitanja vodi internu evidenciju o disciplinskim predmetima formiranim za potrebe disciplinskog gonjenja i vođenja disciplinskog postupka.

Sektor za obezbeđenje ličnosti i objekata

Sektor vodi sljedeće evidencije:

- evidencije o kontrolama lica prilikom ulaska i izlaska iz štičenih objekata;
- evidencije preduzetih mjera (poslova) na obezbeđenju štičenih ličnosti i objekata;
- evidencije o pruženim asistencijama na obezbeđenju sudova;
- evidencije o izvođenju radova na štičenim objektima;
- evidencije o upotrebi sredstava prinude;
- evidencije o pritužbama građana.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu

Odjeljenje vodi sljedeće evidencije:

- Evidencija o pritužbama građana,
- Evidencija o izvršenim kontrolama , shodno čl.95. Zakona o policiji.
- Evidencija o upotrebi srestava prinude,
- Evidencija o podnijetim krivičnim prijavama protiv službenika Uprave policije za krivična djela čije se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti,
- Evidencija o podnijetim zahtjevima za pokretanje prekršajnog postupka protiv službenika Uprave policije zbog prekršaja javnog reda i mira,
- Evidencija o težim disciplinskim prekršajima počinjenim od strane službenika Uprave policije ,
- Evidencija o lakšim disciplinskim prekršajima počinjenim od strane službenika Uprave policije.

Sektor granične policije

Vodi sljedeće evidencije:

- Evidencija o licima nad kojim je sprovedena granična kontrola , na graničnim prelazima na kojima je instaliran Interpolov sistem I-24/7;
- Na ostalim graničnim prelazima, vode se sljedeće evidencije: naziv prelaza, datum prelaska, prezime i ime, datum i mjesto rođenja, vrsta dokumenta, broj isprave, država izdavanja, ulaz/izlaz.
- Evidencija lica za koje je obavljen postupak utvrđivanja identiteta,
- Evidencija izdatih odobrenja za kretanje i zadržavanje na području graničnog prelaza,
- Evidencija lica koja su počinila povredu državne granice,
- Evidencija lica koja su najavila lov, odnosno ribolov uz graničnu liniju,
- Evidencija o oduzetim stvarima i predmetima,
- Evidencije o oduzetom oružju, municiji i MES-u,
- Evidencija izdatih odobrenja za unošenje oružja,
- Evidencija lica koja stalno ili privremeno obavljaju djelatnost na graničnim prelazima.

Sektor, shodno odredbama Zakona o strancima, vodi evidencije, o:

- strancima kojima je otkazan boravak,
- strancima kojima je zabranjen ulazak i izlazak iz Crne Gore,
- izdatim vizama na graničnom prelazu ,
- odbijenim zahtjevima za izdavanje vize,
- poništenim i skraćenim vizama,
- prijavljenim nestalim ispravama za identifikaciju stranaca,
- privremeno oduzetim putnim ispravama.
- evidenciju boravišta crnogorskih državljana i stranaca, sa stalnim ili privremenim boravkom ili boravkom do 90 dana .

KRIVIČNA DJELA ORGANIZOVANOG KRIMINALA
STATUS PRAVOSNAŽNOSTI PRESUDA , 20. oktobar 2009.

Br	SUD	BROJ LICA	ČLAN KZ / KRIV DJELO	PRESUDA	KAZNA	ODUZETO	STATUS	PRAVOSNAŽNOST
1	Osnovni sud Kotor, 2006	2 lica (sa još 15 pripadnika kriminalne grupe u predmetu iz 2005. godine)	krijumčarenje iz čl. 265 st.2i 1KZ, prevara iz čl. 244 st.4u vezi st.2 i 1 i zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st.5 u vezi st. 4 i 1 KZ	Osudjujuća		25,5 t cigareta i 2 broda i 3 kamiona Okrivljena lica su obavezana na plaćanje pribavljene imovinske koristi u iznosu od 565.000 €	Po žalbama odbrane ukinuta je prвostepena presuda i predmet vraćen na ponovno sudjenje. U ponovnom postupku u 2009.godini održano je više pretresa.	
2	Viši sud Podgorica 07.07.2006	2 lica	neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 3 u vezi st. 1 KZ.	Oslobadjajuća - po žalbi tužioca ukinuta		15 kg heroina / zaplijenjena u Sloveniji tokom transporta/	U ponovnom postupku sud je optužene oglasio krivim i osudio na zatvorske kazne (presuda od 26.12.2008.godine). Presudom drugostepenog suda (19.05.2009.godine) odbijena je žalba tužioca i potvrđena prвostepena presuda.	
3	Viši sud Podgorica 18.11.2006	2 lica	teško ubistvo iz čl. 144 st.1 tač. 1 i 4	Osudjujuća 12.06.2009			tužilac je izjavio žalbu 30.06.2009.godine	
4	Viši sud Podgorica	10 lica	falsifikovanje novca iz čl. 258 st. 3 u		2 lica po 14	falsifikovane novčanice u		

	31.10.2006		vezi st. 2 KZ i zločinačko udruživanje iz čl. 401 st. 3 u vezi st.1 KZ.	Osudjujuća 5.5.2008.	godina, 3 lica po 8 godina, 1 lice 6 godina, 2 lica 5 g i 6 mjeseci, 2 lica 2 god	iznosu od 800.000 € i 100.000 USA dolara i 3 putnička vozila		8.6.2009.
5	Viši sud Podgorica 21.02.2007	5 lica	neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st.3u vezi st. 1 KZ	1 lice 7 g i 1 mj, 1 lice 6 godina, 1 lice 5 godina 1 lice ukinuta presuda, novi broj Ks.9/09 1 lice oslobođeno		1,5 kg. heroina i 15 kg. marihuane		6.11.2008.
6	Viši sud Podgorica 7.12.2006.	18 lica	udruživanje radi protivustavne djelatnosti iz čl. 372 st.1 i 2 i u vezi čl. 365 KZ i pripremanje krivičnih djela protiv ustavnog uredjenja i bezbjednosti Crne Gore iz čl. 373 st.1, 2 i 3 u vezi čl. 364 i čl. 365 KZ	osudjujuća presuda protiv 17 lica, dok je u odnosu na jedno lice postupak razdvojen	1 lice 6 g i 6mjeseci, 2 lica 5 god, 1 lice 6 god, 2 lica 4 god, 2 lica 2 g i 5	zaplijenjena je velika količina pješadijskog i artiljerijskog oružja i minsko eksplozivnih sredstava		10.6.2009.

					mjeseci, 1 lice 3 g i 3 mjeseca, 3 lica 3 g, 1 lice 3 mj, 3 lica 6 mj, 1 lice 7mj,			
7	Osnovni sud Berane 29.5.2007.	2 lica	zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st.3 u vezi st. 1 KZ, zajedno sa još šest (6) lica u predmetu iz 2005. godine	Osudjujuća u odnosu na 5 lica 1 lice oslobodjeno 1 lice preminulo 11.06.2009.		41.000 €	Presuda nije pravosnažna, nije dostavljen otpravak presude.	
8	Osnovni sud Podgorica 03.02.2007.	5 lica	zločinačko udruživanje iz člana 401 stav 2 u vezi st. 1 KZ i nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz člana 405 stav 2 KZ	Osudjujuća - žalba tužioca 30.4.2007			drugostepeni sud je ukinuo prвostepenu presudu. U ponovnom postupku optužena lica su osudjena na zatvorske kazne. Tužilac je i protiv ove presude izjavio žalbu (22.02.2008.godine). Po žalbi nije odlučeno.	
9	Osnovni sud Nikšić 27.2.2007	6 lica	nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih	5 osudjujućih 1		130 ručnih bombi	u toku je postupak po žalbi od 14.03.2009.	

			materija iz člana 403 stav 2 KZ	oslobadajuća				
10	Osnovni sud Podgorica 20.4.2007.	7 lica	nedozvoljena trgovina iz člana 284 stav 4 u vezi st. 1 KZ	5 lica po 1 godina zatvora, 1 lice 6 mjeseci, 1 odbijajuća		58.841,36 €		9.12.2008.
11	Viši sud Podgorica 5.4.2007.	4 lica	zločinačko udruživanje iz člana 401 stav 3 u vezi st. 1 KZ, nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz člana 405 stav 1 KZ i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 403 stav 2 KZ.	Osudujuća presuda 08.02.2008	odusimanje vatrenog oružja i municije (jedna automatska puška i 89 metaka)	Po žalbama Tužioca (od 19.06.2008.godine) i optuženih Apelacioni sud je ukinuo ovu presudu. Ponovni postupak je u toku. Glavni pretres zakazivan za dan 14.05.2009.godine nije održan, jer dvojica optuženih nijesu primila poziv (državljanji R Albanije).		
12	Viši sud Podgorica 3.10.2007	12 lica	2 lica zbog - zločinačko udruživanje iz člana 401 stav 3 u vezi st. 1 KZ, krijumčarenje iz člana 265 stav 2 KZ i davanje mita iz člana 424 stav 1 u vezi člana 24 KZ	osudujuća presuda 29.12.2008., kojom su izrečene zatvorske kazne	osam putničkih motornih vozila « S » klase	Odlučujući po žalbama Tužioca i branilaca optuženih, drugostepeni sud je rješenjem (07.05.2009) ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio na ponovno suđenje		
			osam (8) lica je zbog krivičnih djela- zločinačko					

			udruživanje iz člana 401 stav 2 u vezi st. 1 KZ i krijumčarenje iz člana 265 stav 2 KZ					
			jedno lice zbog krivičnih djela-zločinačko udruživanje iz člana 401 stav 2 KZ i zloupotreba službenog položaja iz člana 416 stav 1 KZ					
			jedno lice zbog krivičnih djela-zločinačko udruživanje iz člana 401 stav 2 u vezi st. 1 KZ i primanje mita iz člana 423 stav 1 KZ					
13	Osnovni sud Nikšić 5.10.2007	1 lice	zločinačko udruživanje iz člana 401 stav 2 KZ, nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz člana 405 stav 3 u vezi st. 2 KZ i falsifikovanje isprave iz člana 412 stav 2 u vezi st. 1 KZ	osudjujuća		Putničko motorno vozilo	Presuda je pravosnažna, drugostepeni sud je odbio žalbu Tužioca (26.06.2009.) i potvrdio prvostepenu presudu.	
14	Osnovni sud Ulcinj	2 lica	zločinačko udruživanje iz člana	osuđujuća		Plovno vozilo	Po žalbi okrivljenih presuda je ukinuta	

	07.07.2007.		401 stav 2 KZ i nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudima iz člana 405 stav 3 u vezi st. 2 KZ		- gliser	10.04.2008. godine. U ponovnom postupku sud je donio oslobadajuću presudu (18.03.2009.godine). Presuda nije pravosnažna (nije dostavljen otpavak presude).	
15	Osnovni sud Podgorica 31.10.2007.	1 lice	zločinačko udruživanje iz člana 401 stav 1 KZ i nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz člana 405 stav 3 u vezi st. 2 KZ	Osuđujuća – 1 god i 3 mjeseca - u odnosu na krivično djelo nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz čl.405 st.3 u vezi st.2. KZ Oslobađajuća - odnosu na krivično djelo zločinačko udruživanje iz čl.401 st.1 KZ			15.6.2009.
16	Osnovni sud Podgorica 26.12.2007.	10 lica	zločinačko udruživanje iz člana 401 stav 2 KZ, nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi iz člana 405 stav 3 u vezi st. 2 KZ	Osuđujuća presuda 16.07.2008. kojom su izrečene zatvorske kazne		Predloženo oduzimanje protivpravno stečene imovinske koristi u iznosu od 91.000,00 €, jednog vozila i jednog stambenog objekta -	Presuda nije pravosnažna, Tužilac je izjavio žalbu 08.11.2008.godine, u odnosu na dvoje optuženih. Presudom drugostepenog suda (27.03.2009.) u odnosu na jedno lice, odbijena je žalba Tužioca i potvrđena je prvostepena presuda, a

						kuće	u odnosu na devet optuženih lica, presuda je ukinuta po žalbama branilaca optuženih	
17	Viši sud Podgorica 26.12.2007.	2 lica	zločinačko udruživanje iz čl. 401 st.3 u vezi st. 1 KZ i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st.3 u vezi st. 1 KZ	Osuđujuća 23.04.2009.		33,931 kg marihuane / zaplijenjena u B i H u toku prenošenja/	Tužilac je izjavio žalbu 30.06.2009.godine zbog odluke o kazni.	
18	Viši sud u Podgorica 4.4.2008.	3 lica	protiv (1) jednog lica zbog krivičnog djela-teško ubistvo iz člana 144 st. 1 tač. 1 i 4 KZ, neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl.300 st. 1 KZ i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija iz člana 403 st.3 u vezi stava 2 i 1 KZ	1 lice osudjeno 2 lica oslobođena 26.12.2008.			Tužilac je izjavio žalbu 29.04.2009.godine.	
			protiv (2) dva lica zbog krivičnog djela-teško ubistvo u pomaganju iz čl. 144 st.1 i 4 u vezi čl.25 KZ.					
19	Viši sud Bijelo Polje	2 lica	neovlašćena proizvodnja,	Osdjedujuća		15 kg kokaina iz Ekvadora		

	19.8.2008.		držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 300 st. 3 u vezi st. 2 i 1 KZ i zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 5 uvezi st. 1 i 4 KZ.	4.2.2009.		brodskim putem transportovan a sakrivena u kontejneru smrznute voćne pulpe, čiji naručilac je privredno društvo registrovano u Crnoj Gori, koje je vlasništvo jednog od okrivljenih lica.	tužilac je izjavio žalbu 30.04.2009.g, po kojoj nije odlučeno.	
20	Osnovni sud Podgorica 9.8.2008.	6 lica	zločinačko udruživanje iz čl. 401 st. 2 u vezi st. 1 KZ i falsificiranje novca iz čl. 258 st. 2 u vezi čl. 49 KZ.	1 lice 4 god i 10 mjeseci, 3 lica 2 god i 4 mjeseca, 1 lice 2 god i 10 mjeseci, 1 oslobadajuca		135 lažnih novčanica USD i dva putnička vozila		15.6.2009.
21	Viši sud Podgorica 21.9.2008.	4 lica	zločinačko udruživanje iz čl. 401 st. 2 u vezi st. 1 KZ i trgovina ljudima iz čl. 444 st. 6 u vezi st. 1 KZ	3 lica osudjujuca presuda 1 lice oslobadajuca		Putničko vozilo	Tužilac je izjavio žalbu 20.04.2009.godine u odnosu na oslobadajući dio presude	
22	Viši sud Podgorica 14.1.2008.	3 lica	zločinačko udruživanje iz čl.401 st.2 KZ i nedozvoljeni prelaz državne granice i krijućarenje ljudi	Osudjujuća presuda 28.4.2009.		Brod	Tužilac je izjavio žalbu 24.06.2009.godine.	

			iz čl. 405 st.3 u vezi st.2 KZ					
23	Viši sud Podgorica 7.7.2006.	1 lice	Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl.300 St.3 u vezi st.1 a sve u vezi čl.507 st.3 i 4 ZKP-a	Osudjujuća 7 god zatvora				30.4.2009.
24	Viši sud Podgorica 1.5.2005.	5 lica	Neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl.300 St.3 u vezi st.1 a sve u vezi čl.507 st.3 i 4 ZKP-a	Osudjujuća presuda 1 lice 11 godina 1 lice 9 godina 1 lice 6 godina 2 lica 2 godine zatvora				11.6.2009.

Napomena:

Ukupno ima 24 predmeta organizovanog kriminala protiv 115 lica u kojima je optužba riješena.

Pravosnažnih presuda ima 8 protiv 47 lica.

**Po izvještaju Tripartitne komisije iz jula 2009. bile su evidentirane 22 osudjujuće presude. Naknadnom provjerom, od Višeg
suda u Podgorici, dostavljeni su i podaci o predmetima pod rednim brojem 23 i 24 (pravosnažne presude).**

113. Postoje li nacionalni statistički instrumenti za mjerjenje stope kriminala i stope rasvjetljenih krivičnih djela? Molimo da dostavite relevantne statističke podatke za poslednje dvije ili tri godine.

U skladu sa zakonskim ovlašćenjima i metodologijama, Uprava policije u cilju praćenja, usmjeravanja i unapređenja rada, sagledavanja i procjena obima problematike, registruje podatke i vodi evidencije u oblasti kriminalitetata.

Nacionalni statistički instrument za mjerjenje stope kriminala i stope rasvjetljenosti krivičnih djela nisu utvrđeni, zbog čega se u cilju procjene stanja u oblasti kriminaliteta i kvaliteta - uspješnosti rada policije u oblasti kriminaliteta, najčešće koriste sljedeći indikatori:

- stopa kriminaliteta - broj krivičnih djela na hiljadu stanovnika, na nivou opština i države. Stopa se računa u odnosu na hiljadu stanovnika, iz razloga što jedan broj opština ima manje od 10.000 stanovnika, dok u Crnoj Gori po zadnjem popisu, ima ukupno 620.145 stanovnika.
- procenat rasvjetljenosti krivičnih djela predstavlja odnos broja naknadno rasvjetljenih krivičnih djela vlastitim radom u odnosu na broj krivičnih djela sa nepoznatim izvršiocem, u određenom periodu.

Uprava policije evidentira podatke – vodi evidencije o krivičnim djelima, bilo da su policiji prijavljena ili je o njima saznala kroz sopstvene aktivnosti, podnijetim krivičnim prijavama, kao i o licima – izvršiocima krivičnih djela protiv kojih su podnijete krivične prijave. Uprava policije vodi evidencije i o registrovanim bezbjednosnim događajima kao i o postupanjima po zahtjevima nadležnih tužilaštava po podnijetim krivičnim prijavama.

Podaci o registrovanim krivičnim djelima evidentiraju se u poseban Krivični upisnik.

Uprava policije problematiku kriminaliteta (obim i rasvjetljenost) sa aspekta opšteg stanja bezbjednosti, primarno sagledava na osnovu krivičnih djela registrovanih u policijskim evidencijama, bez podataka o krivičnim djelima koja se direktno prijavljuju nadležnim tužilaštima.

U 2007. godini, u krivični upisnik registrovano je 9.258 KD za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti. Stopa kriminaliteta 14,9 izračunata je prema broju stanovnika u Crnoj Gori po popisu iz 2003. godine 620.145, iako je realnija procjena da u Crnoj Gori živi 650.000 stanovnika.

Od ukupnog broja krivičnih djela (9.258) sa nepoznatim izvršiocem, registrovano je 3.947, od kojih je Uprava policije rasvjetlila 2.347 KD ili 59,5%.

Uprava policije je u 2007. godini rasvjetlila i 197 krivičnih djela iz 2006. i prethodnih godina.

U 2008. godini u krivični upisnik registrovano je 8.277 KD, za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti. Stopa kriminaliteta 13,3 izračunata je u odnosu na broj stanovnika po popisu stanovništva iz 2003. godine

Od ukupnog broja krivičnih djela (8.277) sa nepoznatim izvršiocem registrovano je 3.470 KD od kojih je Uprava policije rasvjetlila 2.348 KD ili 64,2%. Uprava policije je u toku 2008. godine, rasvjetlila i 144 krivičnih djela iz 2007. i prethodnih godina.

114. Da li su pokazatelji ili mjerila učinka dostupni za ocjenu kvaliteta aktivnosti policije? U odsustvu takvih podataka, kako se ocjenjuje rad policije?

O svim preduzetim policijskim mjerama i aktivnostima prikupljaju se statistički podaci, kao i podaci o rezultatima i posljedicama policijskog djelovanja. Na osnovu prikupljenih podataka, organizacione jedinice Uprave policije sačinjavaju odgovarajuće evidencije i mjesecne izvještaje o radu u kojima se analizira i ocjenjuje stanje u određenoj oblasti rada, kao i postignuti rezultati

(izražena problematika - preduzete mjere i aktivnosti, procenat rasvjetljenosti krivičnih djela po NN).

Rezultati se upoređuju sa rezultatima iz prethodnog mjeseca i služe za operativna usmjeravanja policijskih aktivnosti, zavisno od izraženog obima problematike ili utvrđenih trendova.

Podaci i dobijeni rezultati na kvartalnom nivou, upoređuju se sa planovima rada za određeni period, na osnovu čega se i mjeri realizacija planiranih aktivnosti.

Realizacija planova i programa sagledava se na nivou Uprave policije na kvartalnom nivou. Dobijeni rezultati, koriste se kao povratne informacije za korekcije planova i programa, planiranje i preduzimanje konkretnih mjera u određenoj oblasti ili području gdje je problematika izražena.

Najčešće se u svrhu procjene kvaliteta policijskih aktivnosti i opšteg stanja bezbjednosti koriste sljedeći indikatori:

- stopa kriminalitetata, broj krivičnih djela na hiljadu stanovnika;
- procenat rasvjetljenosti koji predstavlja odnos naknadne rasvjetljenosti u odnosu na ukupno evidentirani broj krivičnih djela s nepoznatim počiniocem u određenom vremenskom periodu;
- broj registrovanih krivičnih djela i bezbjednosnih događaja;
- broj primijenjenih policijskih mjera i radnji, kao i rezultati primjene mjera;

Navedeni indikatori rezultata rada upoređuju se sa ranijim razdobljima (statistički podaci i ocjene) kao i sa rezultatima policija susjednih zemalja.

Pokazatelji i mjerila učinka omogućavaju ocjenu kvaliteta aktivnosti Uprave policije, koja bi bila značajno kvalitetnija i potpunija povećanjem broja pokazatelja i podataka o aktivnostima i mjerama kroz unošenje svih podataka o događajima i postupanjima Uprave policije u jedinstvenu bazu podataka.

Uprava policije nije do sada sprovodila istraživanja javnosti o stanju bezbjednosti i kvalitetu policijskog rada. Kao pokazatelj za sagledavanje stanja i rezultata, korišćena su istraživanja drugih organa i institucija o istraživanju javnog mnjenja, stepenu povjerenja u rad državnih organa, osjećaju sigurnosti građana i dr.

U okviru implementacije Projekta «Rad policije u zajednici», namjerava se unaprijediti način vrednovanja kvaliteta policijskih aktivnosti, odnosno kroz relevantna istraživanja uvrstiti mišljenje javnosti kao jedan od ključnih indikatora ocjenjivanja policijskog rada i stanja bezbjednosti.

115. Koje mogućnosti usavršavanja u struci postoje? Kako se ocjenjuje rad pojedinačnih policijskih službenika?

Službenici Uprave policije imaju više mogućnosti za usavršavanje u struci, i to:

kroz realizaciju godišnjih programa stručne i specijalističke obuke na Policijskoj akademiji,

kroz razne vidove međunarodne saradnje i

kroz realizaciju godišnjih programa obuke koje organizuje i realizuje Uprava za kadrove.

Godišnje programe stručne i specijalističke obuke službenika i namještenika Uprave policije priprema i realizuje Policijska akademija na osnovu prikupljenih zahtjeva, iz operativnih sektora Uprave policije. Program se, nakon usaglašavanja, zajednički verifikuje i utvrđuje se kalendar realizacije predviđenih edukativnih sadržaja. U prosjeku, godišnje se realizuje više od 40 kurseva i seminara stručnog i specijalističkog karaktera.

Kroz ovaj vid edukacije službenici Uprave policije se osposobljavaju za implementaciju:

zakonskih propisa (Zakon o policiji, novi Zakonik o krivičnom postupku i Krivični zakon, Zakon o strancima, Zakon o azilu i dr.),

projekata «Rad policije u zajednici», "Policija vođena obavještajnim radom" i "Školski policajac" i

strateških dokumenata i akcionalih planova (za suzbijanje korupcije, za suzbijanje organizovanog kriminala, u oblasti bezbjednosti saobraćaja, idr.).

Realizacijom specijalističkih kurseva i seminara stiču se dodatna saznanja i vještine u oblastima:

sužbijanja organizovanog kriminala,

otkrivanja i dokazivanja koruptivnih krivičnih djela,

primjene specifičnih tehnika u otkrivanju izvršilaca teških krivičnih djela (mjere tajnog nadzora, prikriveni izlednik i dr.),

procedura i postupaka u sprečavanju različitih oblika krijumčarenja preko državne granice,

primjene tehničkih sredstava u vršenju različitih policijskih poslova,

primjene savremene operativne tehnike u obradi mjesta krivičnog događaja,

principa modernog menadžmenta,

rješavanja konfliktnih situacija i upravljanja kriznim situacijama,

tehnike obavlja informativnih razgovora i dr.

Navedene sadržaje realizuju predavači i instruktori sa Akademije, kao i spoljni saradnici - eksperți za pojedine usko-stručne oblasti sa Univerziteta Crne Gore, iz Uprave policije, Tužilaštva, međunarodnih organizacija koje se bave policijskom edukacijom i sa policijskim akademijama i koledžima država regionala i drugih evropskih država.

Po završetku svakog kursa i izvršene provjere stečenih znanja, polaznici dobijaju sertifikate koji im služe kao dokaz o sposobljenosti za obavljanje određenog posla i predstavljaju osnovu za razvoj njihove profesionalne karijere.

Policijska akademija je u prvoj polovini 2009.godine, dobila odgovarajuće licence i otvorila «Školu stranih jezika» i «Školu informatike po ECDL standardu», čime su stvoreni preduslovi da se službenici Uprave policije i službenici ostalih organa bezbjednosti po povoljnim uslovima ospozobljavaju i usavršavaju u ovim, za ukupan reformski proces, vrlo značajnim oblastima. Polaznici koji sa uspjehom završe ove kurseve dobijaju međunarodno važeće sertifikate.

Službenici Uprave policije imaju mogućnost za usavršavanje kroz učešće na regionalnim kursevima i seminarima koje organizuju razne međunarodne organizacije i asocijacije kao što su OEBS, DCAF, MARRI, SECI centar, SEPCA, OCTN, Savjet Evrope, ICITAP, itd.

Kroz edukaciju u okviru konkretnih bilateralnih sporazuma i projekata, kao što su "Unaprjeđenje kapaciteta demokratske i moderne policije Crne Gore" i "Policija vođena obavještajnim radom", koji se realizuju u saradnji sa SIDA-om i, "Rad policije u zajednici" koji se realizuje sa Misijom OEBS-a, policijski službenici unapređuju svoje kapacitete za obavljanje konkretnih operativnih poslova.

Znatan broj službenika kriminalističke policije pohađao je i uspješno završio edukaciju na Akademiji ILEA u Budimpešti, što bitno doprinosi postizanju boljih rezultata u konkretnom operativnom radu, a time i u razvoju njihove profesionalne karijere.

Policijski menadžment se usavršava i kroz tematske i druge studijske posjete organizovane kroz razne oblike regionalne i šire međunarodne saradnje.

Državni službenici i namještenici stručno se usavršavaju i u skladu sa programom stručnog usavršavanja koji utvrđuje organ za upravljanje kadrovima - Uprava za kadrove. Ovim programom utvrđuju se sadržina usavršavanja i visina sredstava koja su potrebna za realizaciju programa.

Osim toga, Zakon o državnim službenicima i namještenicima (Aneks 176) pruža mogućnost kandidovanja za posebno usavršavanje kao i stipendiranje, kada se procijeni da je to od značaja za rad državnog organa i kada su obezbijeđena sredstva.

U toku je izrada posebnog akta kojim bi se propisala prava, obaveze i odgovornosti službenika Uprave policije koji se upućuju na školovanje, stručno usavršavanje, specijalizacije, postdiplomske studije, kao i kriterijumi i uslovi za dodjelu stipendija, i sl.

Ocenjivanje rada policijskih službenika i državnih službenika i namještenika Uprave policije vrši se na osnovu Zakona o državnim službenicima i namještenicima. Ocjenjivanje se vrši u cilju praćenja rada službenika i pravilnog odlučivanja o njegovom kretanju u službi. Zakonom o državnim službenicima i namještenicima utvrđeni su kriterijumi, postupak i način ocjenjivanja zaposlenih. Ocjenjivanje rada vrši se u odnosu na:

- postignute rezultate rada;
- samostalnost i kreativnost u vršenju poslova;
- ostvarenu saradnju sa strankama i saradnicima na poslu;
- kvalitet organizacije rada u vršenju poslova i
- druge sposobnosti, vještine i kvalitet u vršenju poslova.

Ocjene rada službenika su: "odličan"; "dobar"; "zadovoljava" i "nezadovoljava".

Ocenjivanje se vrši jednom godišnje, najkasnije do 31. januara za prethodnu godinu.

116. Koje informacije pohranujete i, ako da, ko imate pristup sledećim podacima:

a) licima koja se traže zbog izručenja;

NCB INTERPOL preuzima potjernice dostavljene od strane drugih NCB-a, nakon čega provjerava da li su u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, vrši unos i ažuriranje u nacionalnu bazu podataka sa licima koja se potražuju (policijska baza podataka sa licima koja se potražuju i nestalim licima, i na nacionalnom i međunarodnom nivou), tako da nacionalna potražna baza predstavlja odgovarajuću kopiju INTERPOL-ove baze podataka traženih i nestalih lica. NCB INTERPOL, takođe, na zahtjev drugih NCB-a, vrši i izmjene i dopune, kao i obustave potjernica međunarodno traženih lica.

Pored međunarodnih potjernica i objava za nestalim licima drugih NCB-a čiji unos i ažuriranje vrši, NCB INTERPOL-a raspisuje međunarodne potjernice na zahtjev crnogorskih pravosudnih organa, kao i međunarodne objave za nestalim licima, na zahtjev Područnih jedinica Uprave policije. I u ovom slučaju, NCB INTERPOL, pored upisa, vrši ažuriranje i obustave međunarodnih potjernica i međunarodnih objava za nestalim licima.

b) podacima o strancima kojima je ulaz odbijen;

Ove evidencije su u nadležnosti Sektora granične policije.

Na graničnim prelazima koji su povezani u jedinstvenu računarsku mrežu Uprave policije (15), evidencija o strancima kojima je odbijen ulazak u Crnu Goru vodi se u elektronskoj formi. Na ostalim graničnim prelazima, podaci o strancima kojima je odbijen ulazak, vode se u pisanoj formi i putem službenih zabilješki koje se dostavljaju i čuvaju u Sektoru granične policije.

Na nivou Sektora granične policije, u mjesecnim i godišnjim izvještajima postoji evidencija o broju stranih državljanima kojima je odbijen ulaz, koja se čuva u pisanoj formi.

Takođe, Odsjek za strance i suzbijanje nezakonitih migracija ima pravo pristupa aplikaciji »Granica«, putem koga u pojedinačnim sličajevima može dobiti podatke o strancima kojima je odbijen ulazak u Crnu Goru.

c) podacima o nestalim licima;

Podaci o nestalim osobama dio su nacionalne baze potraživanih lica, koja se vodi i u elektronskom obliku. Aplikacija nestala lica sadrži pune identifikacione podatke nestale osobe, lični opis i fotografiju lica, vrijeme, mjesto, razlog i okolnosti nestanka osobe, kao i sve relevantne, operativno korisne podatke o nestalom licu, mjere i postupanje prilikom pronalaska lica.

Nacionalna baza navedenih podataka dio je nacionalnih potraga za lica,a korisnici podataka su, posredstvom jedinstvenog informacionog sistema Uprave policije, sve operativne policijske jedinice (Područne jedinice, Ispostave, Ispostave granične policije i dr.) i svi policijski službenici ovlašćeni i nadležni da preduzimaju potražne zakonom predviđene radnje i mjere, a sve u cilju lociranja i pronalaska nestale osobe.

Za nestala lica za kojima postoji objava na međunarodnom planu, vidjeti odgovor 116. a).

d) podacima o licima koja se stavljuju pod policijsku zaštitu radi sopstvene sigurnosti ili da bi se spriječila prijetnja;

Na osnovu Odluke Vlade Crne Gore o određivanju ličnosti i objekata čiju zaštitu vrši Uprava policije (Sl. list RCG, br. 69/06), Sektor za obezbjeđenje ličnosti i objekata preduzima mjere obezbjeđenja u odnosu na lica iz člana 1, 2 i 3 Odluke(Predsjednika Crne Gore; Predsjednika Skupštine Crne Gore, Predsjednika Vlade Crne Gore, Vrhovnog državnog tužioca, ministra inostranih poslova, ministra odbrane, ministra unutrašnjih poslova i specijalnog tužioca za organizovani kriminal; šefovi stranih država, parlamenta i vlada za vrijeme njihovog boravka na teritoriji Crne Gore, kao i drugih zvaničnika iz inostranstva kada bezbjednosni razlozi to zahtijevaju, drugih ličnosti kada odredi Vlada Crne Gore po prethodnoj bezbjednosnoj procjeni i stepenu ugroženosti).

Način zaštite lica, stepen i oblici mjera bezbjednosti koje se pojedinačno preduzimaju, kao i službene evidencije koje se vode, uslovljene su bezbjednosnim procjenama stepena ugroženosti koje se donose u saradnji sa Agencijom za nacionalnu bezbjednost (član 1 Odluke) za svaku štićenu ličnost pojedinačno.

U skladu sa Zakonom o policiji i Zakonom o državnoj upravi donešeno je, od strane Direktora Uprave policije, Stručno uputstvo o procedurama za donošenje Plana zaštite službenika Uprave policije, koji rade na poslovima suzbijanja organizovanog kriminala i korupcije. Uslove i postupak zaštite ove kategorije službenika sprovodi Sektor za obezbjeđenje ličnosti i objekata.

Na osnovu bezbjednosnih procjena sačinjavaju se pojedinačni planovi obezbjeđenja u kojima se detaljno razrađuju mjere bezbjednosne zaštite.

Jedinica za zaštitu svjedoka vodi evidenciju o licima koja se nalaze u Programu zaštite prema kojima je primjenjena mjera promjene ili prikrivanja identiteta i podataka o vlasništvu. Jedinica vodi evidenciju o ličnim podacima zaštićenog lica, njegovom prebivalištu i boravištu i drugim podacima nastalim tokom primjene mjera i radnji predviđenih zakonom, kao i o zaštićenim licima prema kojima se primjenjuje Program zaštite na osnovu međunarodne saradnje. Zaštita podataka i evidencije određeni su članovima 45 i 46 Zakona o zaštiti svjedoka.

e) podacima o svjedocima, o licima pozvanim da se pojave pred sudskim vlastima i o licima kojima treba uručiti krivične presude ili poziv da se jave na odsluženje kazne koja uključuje lišavanje slobode;

Evidencije o dobijenim naredbama i postupanjima po njima, vode Područne jedinice i Ispostave Uprave policije. Ove evidencije sadrže samo podatke o realizaciji naredbe, a od podataka za lica samo ono što je navedeno u naredbi: ime i prezime, adresa stanovanja i svojstvo u kome se lice poziva na pretres odnosno razlog zbog kojeg se lice potražuje.

Sudovi, područni organi za prekršaje i ovlašćeni službenici Uprave policije za vođenje prekršajnog postupka dostavljaju naredbe Područnim jedinicama i Ispostavama Uprave policije po kojima su one dužne postupati. Naredbe se odnose na okrivljene i na svjedoke u postupku. Mogu biti povodom uručenja pismena (rješenje, presuda, provjera adrese stanovanja i sl.) i u vidu naredbi za privođenje lica koja se nijesu odazvala ranije upućenom pozivu, bilo da se radi o privođenju na glavni pretres ili na izdržavanje kazne zatvora u nadležnu ustanovu (ZIKS). Nakon postupanja, Uprava policije obavještava organ koji je izdao naredbu na sljedeći način:

- u slučajevima uručenja pismena, dostavlja se uredno potpisana dostavnica od lica koje je primilo presudu, rješenje i dr.;
- kada je lice privедено organu koji ga potražuje, taj organ konstatuje na naredbi da je lice privedeno sa preciznim navođenjem datuma i vremena privođenja;
- kada je lice privedeno u nadležnu ustanovu za izdržavanje kazne zatvora, ta ustanova to konstatuje, a Uprava policije o tome obavještava organ koji je lice uputio na izdržavanje kazne i
- u slučajevima kada Uprava policije ne pronađe lice, bilo da se radi o uručenju pismena ili privođenju, Uprava policije obavještava nadležni organ da je postupila, ali da nije bila u mogućnosti da izvrši naredbu navodeći razloge za to.

f) podacima o licima (ili vozilima koja koriste) za koja postoje jasni dokazi ili, na osnovu ukupne procjene, razlozi da se prepostavlja da će ozbiljna krivična djela biti učinjena;

Po osnovu podataka o izvršiocima težih krivičnih djela koji vrše djela u povratu, Sektor kriminalističke policije vodi evidencije, obustavlja, vrši izmjene i dopune navedene kategorije, radi ostvarivanja kontrole boravka i kratanja bezbjednosno interesantnih lica, a u cilju sprječavanja vršenja krivičnih djela na teritoriji Crne Gore i rasvjetljavanja već izvršenih krivičnih djela.

Podaci o licima (ili vozilima koja koriste) za koja postoje jasni dokazi ili, na osnovu ukupne procjene, razlozi da se prepostavlja da će počiniti ozbiljna krivična djela, mogu se dobiti i posredstvom NCB INTERPOL-a neposrednim upitom/pretragom INTERPOL-ove baze podataka.

g) podacima o osuđenim licima (crnogorskim državljanima, građanima EU, državljanima trećih zemalja)

Evidencije o osuđenim licima na osnovu pravosnažnih presuda nadležnih sudova, vode se i ažuriraju u Područnim jedinicama i Ispostavama Uprave policije, u okviru kriminalističke policije. Shodno Zakoniku o krivičnom postupku, Krivičnom zakoniku i Uputstvu o načinu vođenja navedenih evidencija, kaznena evidencija ili evidencija pravosnažnih presuda vodi se i ažurira u klasičnom (karton i dosije) obliku, a podaci se pohranjuju i u elektronskom obliku - aplikacija

«kaznena evidencija». Ova evidencija je posredstvom Odsjeka za informacione sisteme, dostupna nadležnim službama koje imaju posebna odobrenja za njihovo korišćenje.

Kaznena evidencija – evidencija pravosnažnih presuda, vodi se po mjestu rođenja osuđenih lica - izvršilaca krivičnih djela. Sve izmjene (institut rehabilitacije, brisanje i prestanak pravnih posljedica osude) u ovoj evidenciji vrše službenici Područnih jedinica i Ispostava.

h) podacima o stvarima (ukradenim vozilima, vatrenom oružju, dokumentima, registarskim tablicama vozila i novčanicama).

U Sektoru kriminalističke policije postavljena je nacionalna baza takozvanih nacionalnih objava za predmete, odnosno stvari koje se potražuju po osnovu krivičnih djela počinjenih na teritoriji Crne Gore i stvari koje su privremeno oduzete zbog osnovane sumnje da su predmet krivičnih djela izvršenih u Crnoj Gori ili inostranstvu.

Pohranjivanje navedenih podataka u elektronskom obliku, sa svim izmjenama, dopunama i brisanjem, vrši se u Sektoru kriminalističke policije - Odsjeku za suzbijanju opštег kriminaliteta - Grupi za potražnu djelatnost, operativnu kontrolu i saradnju za Zavodom za izvršenje krivičnih sankcija.

Slijedi prikaz podataka koji se pohranjuju;

- aplikacija nacionalnih objava - potraživanih vozila;
- aplikacija nacionalnih objava - potraga za registarskim tablicama;
- aplikacija nacionalnih objava za oružje;
- aplikacija nacionalnih objava – potraga za vlasnikom privremeno oduzetog oružja;
- aplikacija nacionalnih objava za ostale predmete;

Pristup navedenim aplikacijama imaju sve operativne policijske jedinice.

Podaci koje NCB INTERPOL unosi i ažurira u INTERPOL-ovoj bazi, odnose se na:

potrage za vozilima koja su ukradena u Crnoj Gori;

izgubljena/ukradena/nevažeća putna i identifikaciona crnogorska dokumenta i

podatke o kradenim umjetničkim djelima.

Pravo pristupa navedenim bazama podataka imaju službenici i namještenici Uprave policije koji ovo pravo stiču na osnovu djelokruga i nivoa poslova koje obavljaju i koji su posebnim aktom ovlašćeni za korišćenje ovih podataka. Koristi se model "need to know".

117. Molimo da dostavite informacije o domaćim zakonima ili drugim pravilima koja regulišu ovu oblast i njihovo usaglašenosti sa relevantnim međunarodnim konvencijama.

Osnovu crnogorskog zakonodavstva za efikasnu borbu protiv organizovanog kriminala čine Krivični zakonik (Sl. list RCG, br. 70/03 i 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08), Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list RCG, br. 71/03 i 47/06), Zakon o zaštiti svjedoka (Sl. list RCG, br. 65/04), Zakon o državnom tužilaštvu (Sl. list RCG, br. 69/03 i 40/08) (Aneks 167), Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela (Sl. list RCG, br. 2/07), Zakon o međunarodnoj pravoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08), Zakon o sudovima (Sl. list RCG, br. 5/02 i 49/04 i Sl. list CG, br. 22/08).

Krivični zakonik u članu 401 definiše krivično djelo zločinačko udruživanje, kojim se inkriminiše stvaranje zločinačkih organizacija ili grupa, odnosno organizatora udruženja ili pripadnika udruženja. Ovom odredbom predviđeno je da će se pripadnik udruženja koji otkrije udruženje prije nego što je u njegovom sastavu ili za njega učinio neko krivično djelo, kazniti novčanom kaznom ili

zatvorom do jedne godine, a može se i oslobođiti kazne. Krivičnim zakonikom predviđena su i krivična djela koja mogu biti vršena na organizovan način, u kojem slučaju je za taj kvalifikovani oblik krivičnog djela predviđena strožija kazna, na primjer kod krivičnih djela tipičnih za organizovani kriminal: pranje novca, trgovina ljudima, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, terorizam itd. Važno je napomenuti da je u toku rad na izmjenama Krivičnog zakonika kojim će se na osnovu ekspertiza i mišljenja eksperata i analiza domaćih eksperata, u potpunosti biti usaglašen sa međunarodnim konvencijama i standardima.

Zakonik o krivičnom postupku u glavi 30 sadrži posebne odredbe o postupku za krivična djela izvršena na organizovan način. To su posebna pravila za krivično gonjenje učinilaca krivičnih djela organizvanog kriminala i ove odredbe se primjenjuju ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo rezultat djelovanja više od dva lica čiji je cilj vršenje teških krivičnih djela. Uz navedeni uslov za postojanje krivičnog djela organizvanog kriminala mora da su ispunjena još najmanje tri od sledećih uslova: da je svaki član kriminalne organizacije imao unaprijed određeni zadatak ili ulogu; da je djelatnost kriminalne organizacije planirana na duže vrijeme ili neograničeno; da se djelatnost organizacije zasniva na primjeni određenih pravila interne kontrole i discipline članova; da se djelatnost organizacije planira i vrši u međunarodnim razmjerama; da se u vršenju djelatnosti primjenjuje nasilje ili zastrašivanje ili da postoji spremnost za njihovu primjenu; da se u vršenju djelatnosti koriste političke, privredne ili poslovne strukture; da se koristi pranje novca ili nezakonito stečene dobiti; da postoji uticaj organizacije ili njenog dijela na zakonodavnu vlast, medije, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge društvene ili ekonomski činioce. Novi Zakonik o krivičnom postupku koji je stupio na snagu, ali ima odloženu primjenu od godinu dana od dana stupanja na snagu (Sl. list CG, br. 57/09) sadrži definiciju organozovanog kriminala prema kojoj organizovani kriminal podrazumijeva postojanje osnova sumnje da je krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna rezultat djelovanja tri ili više lica udruženih u kriminalnu organizaciju, odnosno kriminalnu grupu, čiji je cilj vršenje teških krivičnih djela, radi sticanja nezakonite dobiti ili moći, i uz predhodno navedene uslove od kojih najmanje tri moraju biti ispunjena, ovaj zakonik je u oblasti organizovanog kriminala u potpunosti usaglašen sa Konvencijom UN o transnacionalnom organizovanom kriminalu.

Zakonikom o krivičnom postupku je uređeno pružanje zaštite svjedoka u okviru krivičnog postupka i primjena specijalnih istražnih sredstava (mjera tajnog nadzora), dok se Zakonom o zaštiti svjedoka uređuje pružanje zaštite svjedoka van krivičnog postupka tj. uključenje svjedoka u poseban program zaštite svjedoka. Predviđen je i institut svjedoka saradnika. Državni tužilac može sudu predložiti da se kao svjedok sasluša pripadnik kriminalne organizacije koji na to pristane (svjedok saradnik, svjedok pokajnik) protiv koga je podnijeta krivična prijava ili se vodi krivični postupak za djelo organizovanog kriminala. Pripadnik kriminalne organizacije može dobiti svojstvo svjedoka saradnika ako je izvjesno da će njegov iskaz i dokazi koje sudu pruži znatno doprinijeti dokazivanju predmetnog krivičnog djela i krivice učinilaca ili pomoći otkrivanju, dokazivanju i sprječavanju drugih krivičnih djela kriminalne organizacije i da je značaj njegovog iskaza za dokazivanje tih krivičnih djela i krivice ostalih učinilaca pretežniji od štetnih posledica krivičnog djela koje mu se stavlja na teret.

Zakon o državnom tužilaštvu uvodi institut specijalnog tužioca za borbu protiv organizovanog kriminala. Tako je u Vrhovnom državnom tužilstvu, obrazovano Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina kojim rukovodi specijalni tužilac. Svi državni tužioci su obavezni da ukoliko naiđu u toku svog rada na slučajevе za koje sumnjuju da sadrže elemente organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina da obavijeste specijalnog tuzioca.

Zakon o sudovima, svojim poslednjim izmjenama uvodi novine u pogledu kriterijuma za izbor sudija i koncentracije nadležnosti za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, ratnih zločina i terorizma na dva viša suda u Podgorici i Bijelom Polju i formiranje specijalizovanih odjeljenja u tim sudovima za suđenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina.

Crna Gora je ratifikovala i u svoje nacionalno zakonodavstvo implementirala veliki broj međunarodnih konvencija i standarda EU, što će doprinjeti efikasnoj borbi protiv svih oblika kriminala, naročito organizovanog. Krivično zakonodavstvo je u velikoj mjeri usaglašeno, između ostalog, sa Konvencijom UN o transnacionalnom organizovanom kriminalu sa dodatnim

protokolima, Konvencijom Savjeta Evrope o pranju, traženju, zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma, Konvencijom Savjeta Evrope o korupciji, Konvencijom Savjeta Evrope o trgovini ljudskim bićima, Evropskom konvencijom o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima sa dodatnim protokolima, kao i sa drugim relevantnim dokumentima.

118. Molimo da dostavite pregled vaših aktivnosti na sprovođenju mjera usmjerenih na akcije koje je usvojila Vlada koje su proistekle iz Londonske konferencije i koje su predstavljene na sastanku ministara pravosuđa i unutrašnjih poslova EU i Zapadnog Balkana 28. novembra 2003. godine.

U skladu sa preuzetim obavezama na Londonskoj Konferenciji za borbu protiv organizovanog kriminala u Jugoistočnoj Evropi (25. novembar 2002.godine, London) i sastanka EU Trojke za oblast pravde i unutrašnjih poslova (Solun, 22. april 2003. godine), Vlada Crne Gore je na planu suzbijanja organizovanog kriminala, preduzela niz aktivnosti, prije svega na:

- inteziviranju procesa zakonodavne reforme kako bi se stvorio adekvatan pravni okvir za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije;
- stvaranju institucionalnih okvira u skladu sa međunarodnim pravnim dokumentima i praksom, kako bi se ojačala sposobnost državnih organa za što uspješniju borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.

U tom cilju, definisani su sljedeći prioriteti:

1. inteziviranje i jačanje regionalne i međunarodne saradnje u oblasti pravde i bezbjednosti;
2. ispunjavanje preuzetih međunarodnih obaveza;
3. obezbjeđivanje uslova za efikasni rada tužilaštva, Uprave policije i sudstva i zaštita prava i sloboda građana ;
4. mobilizacija svih snaga društva na otkrivanju i suzbijanju organizovanog kriminala;
5. borba protiv kriminala u njegovom izvorištu, identifikovanjem centara organizovanog kriminala na domicilnoj teritoriji;
6. borba protiv kriminala u tranzitu sprovođenjem aktivnosti kojima se sprječava tranzit organizovanih kriminalnih grupa kroz Evropu i dalje;
7. borba protiv kriminala u njegovoj destinaciji, identifikovanjem kriminalnih organizacija koje djeluju na inostranoj teritoriji, zapljenom i konfiskacijom prihoda stečenih kriminalom.

Prioriteti u borbi protiv organizovanog kriminala obezbijeđeni su reformom krivičnog zakonodavstva, njegovom implementacijom, kao i obukom nosilaca funkcija (sudija, tužilaca, kao i državnih službenika kao glavnih nosilaca u postupku suzbijanja kriminaliteta). Shodno tome, donijeti su Zakonik o krivičnom postupku, Krivični zakonik i Zakon o državnom tužiocu i Zakon o zaštiti svjedoka.

Zakonikom o krivičnom postupku (Sl. list RCG, br. 71/03) propisana su posebna pravila o vođenju postupka za krivična djela izvršena na organizovan način i strožja kazna za djela koja se vrše na organizovan način. U cilju otkrivanja, rasvjetljavanja i dokazivanja krivičnih djela organizovanog kriminaliteta, ustanovljeni su posebni procesno-pravni mehanizmi kao što su specijalnim istražne tehnike i metode koje su Zakonikom o krivičnom postupku (čl. 237-243) definisane kao mjere tajnog nadzora, koje predstavljaju poseban oblik prikupljanja podataka.

Donošenjem Krivičnog zakonika obezbijedjeno je sankcionisanje svih oblika novih krivičnih djela, posebno krivičnih djela organizovanog kriminaliteta i korupcije, kao i utvrđena nova kaznena politika i strategija za modernu kontrolu kriminala.

Zakonom o državnom tužiocu, obezbijeđeno je postavljanje specijalnog tužioca kao specifičnog, funkcionalnog, organizacionog i po ovlašćenjima i obavezama u radu novog instituta, sa ciljem da se obezbijedi efikasno suzbijanje svih oblika organizovanog kriminala.

Donošenje Zakona o policiji i Zakona o agenciji za nacionalnu bezbjednost, obezbijeđen je normativni okvir za reformu sektora bezbjednosti, prije svega transformaciju Uprave policije u modernu službu koja će efikasno suzbijati aktivnosti koje podstiču sve vidove kriminaliteta. U tom smislu, u Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave je u okviru kriminalističke policije osnovana je specijalizovana jedinica za borbu protiv organizovanog kriminala (04. februara 2003.godine) sa zadatkom da prati, proučava i analizira stanje, kretanje i pojavnje oblike organizovanog kriminala na osnovu informativno-analitičkih istraživanja i ispitivanje stanja kriminaliteta, operativnih podataka, identifikacije bezbjednosne pojave (krivična djela) i nosilaca tih pojava, mogućih činjenica kao i njihovih obilježja, karakteristike koje ih identifikuju, kao i oblike organizovanog kriminala

U okviru reforme sistema državne uprave, na osnovu Zakona o policiji (Sl. list RCG, br. 28/05) i Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave,(oktobar 2005.g.) Uprava policije osnovana je kao poseban organ uprave i organizovana u skladu sa utvrđenim nadležnostima.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije, br. 03-11/07-9 od 03. januara 2007. godine, stupio na snagu 11. januara 2007. godine, izvršena je reorganizacija Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala, u kojem su sada organizaciono postavljeni i poslovi suzbijanja nedozvoljene trgovine ljudima i zaštite svjedoka, a povećan je i broj angažovanih službenika.

Formirano je i Odjeljenje za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije, dok je Odjeljenje za analitičko-informativne i dokumentacione poslove reorganizovano u Odjeljenje za planiranje, razvoj i analitiku.

Prijem crnogorske policije u punopravno članstvo INTERPOL-a, uslovio je i formiranje NCB INTERPOL-a Podgorica, organizovanog u okviru Sektora kriminalističke policije.

Zakon o sprječavanju pranja novca (Sl. list RCG, br. 55/03), Crna Gora je prvi put donijela početkom 2003. godine, koji je stupio na snagu 08. oktobra 2003. godine. U cilju što efikasnije implementacije ovog zakona, Vlada Crne Gore je Uredbom o izmjenama i dopunama uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave (Sl. list RCG, br. 67/03), koja je stupila na snagu 23.12.2003.godine, formirala Upravu za sprječavanje pranja novca. Uprava je dobila adekvatan poslovni prostor, neophodnu informatičku i telekomunikacionu opremu. Usvajanjem osnovnih akata (opšti akt o organizaciji i sistematizaciji), stvorene su prepostavke za prijem službenika i početak rada.

Radi efikasnog sprovođenja strateških mjera za borbu protiv organizovanog kriminala Vlada Crne Gore je usvojila:

- Strategiju upravne reforme Crne Gore (2002-2009.godina); u dosadašnjoj fazi upravne reforme, pored ostalih, usvojeni su i Zakon o državnoj upravi, Zakon o državnim službenicima i namještenicima i Zakon o zaradama državnih službenika i namještenika;
- Program borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala (28. jul 2005. godine) i Akcioni plan za njegovu operacionalizaciju (04. avgust 2006. godine), kojim su projektovane mјere i aktivnosti nadležnih organa i institucija za period od tri godine (2006-2008). Akcionim planom operacionalizuje se Program borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala. Akcioni plan je inoviran u maju 2008. godine, kada je period implementacije produžen do kraja 2009. godine.

119. Sa kojim se konkretno vrstama krivičnih djela, naročito organizovanog kriminala, vaša zemlja suočava? Molim da dostavite opis pitanja i sve raspoložive statističke podatke.

Uprava policije je saglasno Programu rada i definisanim nadležnostima, samostalno i u saradnji sa drugim državnim organima, preduzimala mјere i radnje na sprječavanju i suzbijanju kriminaliteta,

identifikovanju i pronalaženju počinilaca krivičnih djela. U periodu 2006- septembar 2009 registrovana su sljedeća krivična djela;

Pregled registrovanih najznačajnijih KD	2006	2007	2008	01.09. 2009
Ubistvo i teško ubistvo	25	10	23	18
Ubistvo u pokušaju	77	59	60	42
Silovanje i silovanje u pokušaju	14	10	20	8
Iznuda	9	14	7	8
Otmica	4	2	3	3
Razbojništvo i razbojničke krađe	86	77	90	111
Trgovina ljudima	1	2	2	3
Nedozvoljeni prelazak državne granice	16	26	12	8
Nasilje u porodici	511	565	507	332
Falsifikovanje novca	139	153	113	18
Zloupotreba službenog položaja	181	139	83	48
Nedozvoljena trgovina	272	193	123	86
Krijumčarenje	107	115	45	49
Pranje novca	37	16	7	1
Neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga	344	409	363	244
Omogućavanje uživanja opojnih droga	92	140	97	62

Tokom **2006**, Uprava policije je na području Crne Gore registrovala **9564** (9579)¹ krivičnih djela, tako da je u odnosu na 2005 obim kriminaliteta na približnom nivou. Stopa kriminaliteta (broj krivičnih djela na 1000 stanovnika) iznosi 15,4. Od ukupnog broja registrovanih krivičnih djela, na oblast opštег kriminaliteta odnosi se 7519 (uporedni period 7643) krivičnih djela, što predstavlja smanjenje za 1,62%. U oblasti privrednog kriminaliteta registrovano je 2045 (1872) krivičnih djela, čime se u odnosu na 2005 bilježi povećanje za 9,3%.

Zapaža se porast otkrivenosti krivičnih djela iz oblasti organizovanog kriminala, zloupotreba opojnih droga (23,4%), nasilja u porodici i porodičnoj zajednici (22%) i privrednog kriminala (9%). Rezultati na rasvjetljavanju krivičnih djela izraženi procentualno iznose -55,8%.

U toku **2007**, Uprava policije je na području Crne Gore registrovala 9258 krivičnih djela, tako da se u odnosu na prethodnu godinu (9564), bilježi smanjenje obima kriminaliteta za 3,2%. Stopa

¹ Podaci u zagradama odnose se na prethodnu godinu.

kriminaliteta iznosi 14,9. Od ukupnog broja registrovanih krivičnih djela, na oblast opšteg kriminaliteta odnosi se 7206 djela, što u odnosu na 2006 (7519), predstavlja smanjenje obima ovog kriminala za 4%. U oblasti privrednog kriminaliteta registrovana su 2052 djela, što je na nivou sa uporednim periodom 2006 (2045).

Može se konstatovati da se, i pored smanjenja obima kriminaliteta, tokom 2007 bilježi porast otkrivenosti krivičnih djela iz oblasti zloupotreba opojnih droga (25,3%) i nasilja u porodici i porodičnoj zajednici (10,5%), a zadržan je i visok procenat otkrivenosti privrednih delikata. Procenat rasvjetljenosti iznosi -59,5%, pri čemu je od posebnog značaja činjenica da su riješeni svi slučajevi ubistava.

Tokom **2008**, Uprava policije je registrovala 8277 krivičnih djela, tako da je u odnosu na 2007 smanjen obim kriminaliteta za 10,6%. Stopa kriminaliteta iznosi 13,35. Od ukupnog broja registrovanih krivičnih djela, na oblast opšteg kriminaliteta odnosi se 6648 djela, čime je u odnosu na 2007 smanjen obim ovog kriminala za 7,7%. U oblasti privrednog kriminaliteta registrovana su 1629 djela, što ukazuje na smanjenje u odnosu na uporedni period, za 20,6%. Pored smanjenja obima kriminaliteta, bilježi se porast registrovanih krivičnih djela protiv života i tijela, kao i protiv polne slobode, dok je broj otkrivenih krivičnih djela iz oblasti droga manji za 17%, a zaplijenjena količina opojne droge je znatno veća za 24%, a zadržan je i visok procenat otkrivenosti privrednih delikata. Nastavljen je trend smanjenja imovinskog kriminaliteta i njegov najmanji obim u posmatranom petogodišnjem periodu, a ujedno je poboljšan procenat rasvjetljenosti, i iznosi 61,5%. Evidentirani su i veoma dobri rezultati na rasvjetljavanju krivičnih djela - 64,2%.

Tokom **devet mjeseci 2009**, Uprava policije je registrovala 6122 krivičnih djela.

Uprava policije je u saradnji sa posebnim Odjeljenjem Vrhovnog državnog tužilaštva za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina uspostavila sistem, tako da su svi pravni mehanizmi u suzbijanju organizovanog kriminala u Crnoj Gori zaživjeli u praksi:

- primjena mjera tajnog nadzora (MTN);
- institut suda i tužilaštva "svjedok saradnik" (u periodu 2004-2007 korišćen je u tri slučaja);
- oduzimanje imovine stečene izvršenjem krivičnih djela;

U toku **2006**, Uprava policije je Specijalnom tužiocu podnijela 14 krivičnih prijava sa elementima organizovanog kriminala, protiv 106 izvršilaca koji su počinili 263 krivična djela.

Struktura krivičnih djela počinjenih na organizovan je: zločinačko udruživanje 58, pranje novca 42, zloupotreba službenog položaja 35, prevara 24, falsifikovanje isprava 20, neovlašćeno držanje oružja i eksplozivnog materijala 21, pripremanje djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore 18, falsifikovanje novca 10, neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga 7, teško ubistvo 2, iznuda 3, utaja poreza 4, izazivanje opšte opasnosti 2, protivpravno lišenje slobode 2, prinuda 2, nasilničko ponašanje 1, davanje mita 2, lažno predstavljanje 2, računarska prevara 3 i nedozvoljena trgovina 2.

U toku **2007**, Specijalnom tužiocu je podnešeno 12 krivičnih prijava sa elementima organizovanog kriminala, protiv 76 izvršilaca koji su počinili 1136 krivičnih djela.

Krivična djela počinjena na organizovan način su u sljedećoj strukturi: falsifikovanje isprave - 503, prevare - 491, zločinačko udruživanje - 48, nedozvoljeni prelazak državne granice -21, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija - 18, zloupotreba službenog položaja -15, pranje novca - 11, utaja poreza i doprinosa-9, teška krađa-2, zloupotreba ovlašćenja u privredi-2, falsifikovanje novca-2, ubistvo-1; primanje mita-1 i davanje mita-1.

U toku **2008**, Specijalnom tužiocu je podnešeno 13 krivičnih prijava, protiv 71 izvršilaca, koji su počinili 123 krivična djela.

U strukturi otkrivenih delikata najbrojnija su krivična djela: zločinačko udruživanje - 27, zloupotreba službenog položaja - 20, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija - 19, nedozvoljena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga - 14, zatim nedozvoljeni prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi - 8, falsifikovanje isprava - 4, falsifikovanje službene isprave - 5, falsifikovanje novca - 4, pranje novca - 7, trgovina ljudima - 2, nesavjestan rad u službi - 3, zloupotreba ovlašćenja u privredi - 4, pronevjera u privredi - 2, davanje mita - 1, teško ubistvo sa

elementima organizovanog kriminala - 1, teško ubistvo sa elementima organizovanog kriminala u pomaganju -2 i teško ubistvo u pokušaju u vezi sa zločinačkim udruživanjem - 1.

U toku devet mjeseci 2009, nadležnom Specijalnom tužiocu su procesuirane tri krivične prijave, kojim su obuhvaćena 53 lica, zbog osnovane sumnje da su počinila 93 krivičnih djela sa elementima organizovanog kriminala.

Struktura otkrivenih krivičnih djela sa elementima organizovanog kriminala je sljedeći; zločinačko udruživanje - 40, neovlašćena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga - 44, nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih naprava - 9.

Napominjemo, da su zbog izmjene nadležnosti od kraja 2008, u nadležnosti specijalnog tužioca i krivična djela sa elementima korupcije, kojih je u prvih devet mjeseci 2009. godine registrovano 150, protiv 90 lica. Specijalnom tužiocu je procesuirano 29 krivičnih prijava protiv 45 lica zbog počinjenih 100 krivičnih djela sljedeće strukture: primanje mita - 77 djela,, davanje mita - 13 djela,, zloupotreba službenog položaja - 9 djela, pranja novca- 1 djelo.,

Osnovnim državnim tužiocima je procesuirano 30 prijava protiv 45 lica zbog počinjenih 50 krivičnih djela, sljedeće strukture; zloupotreba službenog položaja- 38 djela, zloupotreba ovlašćenja u privredi- 8 djela, lažni bilans- 2 djela, zloupotreba službenog položaja u pomaganju- 1 djelo, davanje mita- 1 djelo, Materijalna šteta prouzrokovana koruptivnim krivičnim djelima iznosi 931 469 eura.

Vrhovno državno tužilaštvo je nakon ocjene prijavljenih krivičnih djela i izvršilaca od strane Uprave policije, procesuiralo i prijave drugih organa, organizacija i građana, pa je obim kriminaliteta za naznačeni period (2006-2009) obuhvatniji. U Crnoj Gori je registrovano 41320 izvršilaca krivičnih djela za koja se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti. Posmatrano po godinama, broj izvršilaca krivičnih djela je sljedeći: u 2006 - 11 818, u 2007 - 11 678, u 2008 - 11 046, i u prvih sedam mjeseci 2009 - 6 778 izvršilaca.

Navedeni statistički podaci prikazuju trend pada kriminaliteta iz godine u godinu. U 2006, u poređenju sa prethodnom 2005, pad kriminaliteta iznosi 4,28%, u 2007 u odnosu na 2006 pad kriminaliteta iznosi 2%, a u 2008 u poređenju sa prethodnom godinom stepen opadanja kriminaliteta iznosi 5,42%. Statistički podaci za prvih sedam mjeseci 2009, pokazuju da je broj izvršilaca krivičnih djela približno jednak broju izvršilaca u istom periodu 2008.

U strukturi kriminaliteta za tri godine (2006, 2007 i 2008), krivična djela opštег kriminaliteta čine oko 84 %; krivična djela protiv platnog prometa, privrednog poslovanja i službene dužnosti (djela sa elementima korupcije i dr.) čine 10%; krivična djela protiv zdravlja ljudi (trgovina opojnim drogama i dr.) čine 3,7%; dok je učešće krivičnih djela organizovanog kriminala u ukupnom kriminalitetu Crne Gore ispod 1%, tj. 0,67%.

U prvih sedam mjeseci 2009, struktura kriminaliteta se nije u bitnom promijenila u odnosu na prethodne tri godine. Naime, krivična djela opštег kriminaliteta čine 87%; krivična djela protiv platnog prometa, privrednog poslovanja i službene dužnosti (djela sa elementima korupcije i dr.) čine 9%; a krivična djela protiv zdravlja ljudi (trgovina opojnim drogama i dr.) čine 3%; dok je učešće krivičnih djela organizovanog kriminala u ukupnom kriminalitetu Crne Gore, takođe, ispod 1% i iznosi 0,60%, što je prikazano u sljedećoj tabeli (tabela 1).

TAB.1

IZVRŠIOCI KRIVIČNIH DJELA												
Prikaz po godinama	2006.god.			2007.god.			2008.god.			2009.god.		
	punoljetni	maloljetni	ukupno									
Ukupno po licima	11.197	621	11.818	1.037	641	11.678	10.477	569	11.046	6.398	380	6.778

Struktura kriv.djela												
Opšti kriminalitet	9.335	598	9.933	9.364	610	9.974	8.987	548	9.535	5.530	377	5.907
Kriv.djela protiv platnog prometa,pri vrednog poslovanja i službene dužnosti (koruptivna i druga kriv.djela)	1.343	9	1.352	1.124	14	1.138	1.008	8	1.016	616	1	617
Kriv.djela protiv zdravlja ljudi (trgovina opojnim drogama i dr.)	390	13	403	466	14	480	420	12	432	207	2	209
Kriv.djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarod nim pravom (ratni zločini i trgovina ljudima)	9	-	9	22		22	13		13	4		4
Organizovani kriminal	120	1	121	61	3	64	49	1	50	41		41

Za krivična djela ratni zločini, procesuirana su četiri slučaja protiv 31 lica: dva slučaja protiv 18 lica zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva; jedan slučaj protiv 6 lica zbog krivičnog djela - ratni zločin protiv civilnog stanovništva i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika i jedan slučaj protiv 7 lica zbog krivičnog djela zločin protiv čovječnosti.

Za krivično djelo trgovina ljudima, procesuirano je osam slučajeva protiv 21 lica, od kojih jedan slučaj protiv 4 lica iz domena organizovanog kriminala.

U navedenom periodu registrovano je ukupno 276 izvršilaca za krivična djela organizovanog kriminala.

Krivična djela organizovanog kriminala u 2007 i 2008, u poređenju sa 2006, pokazuju izraženu tendenciju opadanja. U prvih sedam mjeseci 2009, evedentirana su dva slučaja organizovanog kriminala sa 41 izvršiocem, što ukazuje na blagi rast ovog kriminala u poređenju sa istim periodom prethodne godine.

U 2006. u strukturi krivičnih djela organizovanog kriminala najzastupljenija su krivična djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja i čine 44% od ukupnog broja prijavljenih lica za ova djela. Iz ove grupe krivičnih djela najdominantnije je krivično djelo pranje novca.

U 2007. u strukturi krivičnih djela organizovanog kriminala najzastupljenija su krivična djela protiv javnog reda i mira i čine 48,43% od ukupnog broja prijavljenih lica. Iz ove grupe krivičnih djela najdominantnije je krivično djelo nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi.

U 2008. u strukturi krivičnih djela organizovanog kriminala najzastupljenija su krivična djela protiv javnog reda i mira i čine 38% od ukupnog broja prijavljenih lica. Takođe, i u ovom periodu najdominantnije je krivično djelo nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi.

U prvih sedam mjeseci 2009. u strukturi krivičnih djela organizovanog kriminala, evidentirani slučajevi odnose se na krivična djela protiv zdravlja ljudi (trgovina opojnim drogama), tako da je 100% zastupljenost ove vrste organizovanog kriminala.

Statistički podaci opisane strukture krivičnih djela organizovanog kriminala i njihovih izvršilaca dati su u sljedećoj tabeli (Tabela 2):

Tabela 2

IZVRŠIOCI KRIVIČNIH DJELA ORGANIZOVANOG KRIMINALA														
Prikaz po godinama	2006.god.			2007.god.			2008.god.			2009.god.				
	Punoljetni	maloljetni	ukupno											
Ukupno po licima	120	1	121	61	3	64	49	1	50	41				41
Struktura kriv.djela														
1. Kriv.djela protiv života i tijela	7		7	1		1	3		3					
2. Kriv.djela protiv platnog prometa i	53	1	54	28	1	29	12		12					

privrednog poslovanja												
3. Kriv.djela protiv zdravlja ljudi (trgovina opojnim drogama)	10		10	2	1	3	12		12	41		41
4. Kriv.djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti CG	18		18	-	-	-			-			
5. Kriv.djela protiv javnog reda i mira	5		5	30	1	31	18	1	19			
6. Kriv.djela protiv službenе dužnosti	23		23				2		2			
7. Osala djela	4		4				2		2			

Iz datih statističkih podataka, vidljiv je pad krivičnih djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja iz domena organizovanog kriminala u 2007, 2008, a u prvih sedam mjeseci tekuće 2009, za ova krivična djela nije procesuiran ni jedan slučaj. Krivična djela protiv službene dužnosti u 2007 i 2008 pokazuju izrazitu tendenciju pada.

Iz navedenih statističkih podataka, vidljiv je blagi rast krivičnih djela organizovanog kriminala u prvih sedam mjeseci 2009, u odnosu na isti period prethodne godine. Ovaj rast nije samo posljedica stvarnog porasta krivičnih djela organizovanog kriminala, već je i rezultat daljeg jačanja rada organa zaduženih za suzbijanje organizovanog kriminala, na planu otkrivanja krivičnih djela i krivičnog gonjenja njihovih izvršilaca.

120. Navedite da li postoji potvrđena međunarodna dimenzija organizovanog kriminala u vašoj zemlji.

Prema dosadašnjim iskustvima može se konstatovati činjenica postojanja međunarodne dimenzije organizovanog kriminala, koja se manifestuje kroz krijumčarenje droga, ljudi, roba, oružja, vozila. Teritorija Crne Gore predstavlja tranzitno područje u odnosu na navedene pojavnne oblike ispoljavanja.

Dosadašnji rad i postupanje državnih organa, nadležnih za suzbijanje organizovanog kriminala, potvrdili su povezanost organizovanog kriminala u Crnoj Gori sa djelovanjem organizovanih kriminalnih grupa u inostranstvu, a posebno sa grupama koje djeluju na području zemalja nastalih raspadom bivše Jugoslavije. Povezanost kriminalnih grupa sa prostora Crne Gore sa kriminalnim grupama iz inostranstva prisutna je gotovo kod svih procesuiranih krivičnih djela iz domena organizovanog kriminala. Ta povezanost se ispoljava: po izvršiocima (tako što su izvršioci međusobno povezani i imaju saučesnike u inostranstvu ili saučesnici - strani državljanji djeluju zajedno sa domaćim državljanima na području Crne Gore i obrnuto); po predmetu izvršenja krivičnog djela (tako što predmet izvršenja krivičnog djela potiče iz inostranstva ili je namijenjen inostranstvu) i po mjestu izvršenja krivičnog djela (tako što je radnja izvršenja krivičnog djela započeta u inostranstvu, a nastavljena u Crnoj Gori i obrnuto).

Informacije iz domena razmjene posredstvom NCB INTERPOL-a ukazuju na dobru povezanost i organizovanost kriminalnih grupa sa teritorija država bivše Jugoslavije i Albanije.

Međunarodna dimenzija kriminala povezanog sa drogama, takođe, manifestuje se kroz aktivnosti međunarodnog krijumčarenja droge preko naše teritorije u kojem, po pravilu, učestvuju i naši građani, kao članovi međunarodnih organizovanih kriminalnih grupa. Po broju i obimu krijumčarenja, ističu se grupe nastale udruživanjem kriminalnih struktura iz Albanije, Crne Gore i ostalih bivših jugoslovenskih republika, koje se u dužem vremenskom periodu bave krijumčarenjem produkata kanabisa proizvedenih u Albaniji, preko našeg područja do BiH, Hrvatske, Srbije, Slovenije i dalje prema zemljama EU.

Crnogorska policija je realizacijom najznačajnijih akcija u 2009 godini, sprovedenih u saradnji sa Specijalnim tužiocem za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, podnijela protiv 53 lica, krivične prijave, za krivična djela zločinačko udruživanje i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga na organizovan način.

Za Crnu Goru je aktuelna "Balkanska ruta" krijumčarenja avganistanskog heroina, jer preko Crne Gore ide jedan manji krak prema BiH, Hrvatskoj i dalje prema zemljama EU, a ulazni putevi ove droge su na državnim granicama sa Kosovom u prvom redu, kao i sa Albanijom. Kada je u pitanju obim, isporuke heroina krijumčarenog ovom rutom, uglavnom se kreću u količinama od 1-5 kilograma. Najveći procenat tranzitira preko našeg područja, a jedan mnogo manji dio ostaje u zemlji za potrebe ovdasnjih konzumenata. Ovo krijumčarenje odlikuje i dobra međunarodna povezanost kriminalaca iz Crne Gore i njihovih partnera sa prostora čitavog Balkana, posebno Kosova i bivših republika SFRJ.

Crna Gora je značajno geografsko područje i po pitanju krijumčarenja "kokaina" koji dolazi iz Južne Amerike preko Sredozemnog mora, do naše obale, odakle se dalje krijumčari sredstvima kopnenog saobraćaja do zemalja regiona i zemalja EU. Ovdje se na osnovu dosadašnjih iskustava mogu prepoznati dva "modus operandi":

- korišćenje kontejnerskog robnog transporta i skrivanje kokaina u legalnoj robi. Za ovo krijumčarenje karakteristična je dobra međunarodna povezanost kriminalnih grupa, velike isporuke,

ulaganje značajnih iznosa u ovakve poslove, korišćenje pravih ili fiktivnih firmi i ogromni profiti koji se dijele kada se "kokain" plasira na ilegalno tržiste zemalja EU i

- kada je posada broda umiješana u krijumčarenje, njeni članovi kriju pakovanja sa "kokainom" u šupljinama broda i na taj način ga krijumčare do naše obale, u cilju predaje crnogorskim kriminalnim grupama koje organizuju dalji tranzit prema zemljama EU.

Kao jedan od načina krijumčarenja kokaina, koji je manji po značaju ali ne i zanemarljiv, treba pomenuti i krijumčarenje putem putničkog avionskog saobraćaja, gdje naše kriminalne grupe angažuju tzv. „kurire“ koji, skrivajući kokain u ličnom prtljagu, a ponekad i u želuci ili tjelesnim šupljinama, ovu drogu, donose do našeg područja u cilju dalje distribucije.

Informacije o krijumčarenju kokaina, koje se prikupljaju i razmjenjuju na međunarodnom nivou, ukazuju na učešće naših državljana u poslovima krijumčarenja i distribucije koji se vrše daleko od crnogorskih granica. Ovako stečen novac nerijetko se usmjerava ka Crnoj Gori i ulaže u legalne poslove, kupovinu nekretnina, vozila i sl.

Područje Crne Gore nije naročito ugroženo krijumčarenjem ili distribucijom ostalih vrsta droga. U mnogo manjem obimu srijećemo distribuciju sintetičkih droga amfetaminskog ili "ekstazi" tipa, najčešće u primorskim gradovima, u toku ljetnje turističke sezone. Nije evidentirano postojanje laboratorija za proizvodnju opojnih droga.

Međunarodna dimenzija organizovanog kriminala u Crnoj Gori vidljiva je iz sljedećih primjera i statističkih pokazatelja Vrhovnog državnog tužilaštva.

Naime, u 2006, od ukupno 20 procesuiranih slučajeva protiv 121 lica, u 15 slučajeva protiv 90 lica procesuirano je zbog sljedećih krivičnih djela: neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, pranje novca, prevara, zloupotreba službenog položaja, falsifikovanje novca, udruživanje radi protivustavne djelatnosti i pripremanje djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore, u kojima je potvrđena međunarodna dimenzija organizovanog kriminala. U okviru ovih slučajeva, procesuiran je jedan slučaj protiv dva lica crnogorska državljanina, pripadnika međunarodne kriminalne grupe, koja je izvršila jedno ubistvo u SR Njemačkoj, nad stranim državljaninom.

U 2007, od ukupno 12 procesuiranih slučajeva protiv 64, 11 slučajeva protiv 49 lica, procesuirano je zbog sljedećih krivičnih djela: nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi, nedozvoljena trgovina (neovlašćeno posredovanje u prometu nepokretnostima), krijumčarenje vozila visoke klase, krijumčarenje oružja, neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga i pripremanje teških krađa i razbojništva na prostoru Crne Gore, kojima je potvrđena međunarodna dimenzija organizovanog kriminala. U jednom od ovih slučajeva, jednom licu – crnogorskom državljaninu, kao pripadniku međunarodne kriminalne grupe koja je djelovala u BiH, priznato je svojstvo svjedoka saradnika za potrebe postupka u toj zemlji, koji je vođen zbog krivičnog djela pokušaj teškog ubistva na štetu dva pripadnika policije BiH.

U 2008, od ukupno osam procesuiranih slučajeva protiv 50 lica, 6 slučajeva protiv 32 lica procesuirano je zbog krivičnih djela: nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi, neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, trgovina ljudima, kojima je potvrđena međunarodna dimenzija organizovanog kriminala. U jednom od ovih slučajeva, protiv 10 lica, zbog krivičnog djela zločinačko udruživanje (pripremanje teškog ubistva na štetu crnogorskog državljanina), angažovan je kao pripadnik kriminalne grupe jedan strani državljanin sa Kosova, koji je određen za izvršioca ubistva.

U prvih sedam mjeseci 2009, u dva procesuirana predmeta, zbog krivičnog djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga, protiv 41 lica, kao pripadnika više kriminalnih grupa iz više zemalja (Albanija, Crna Gora i BiH) potvrđena je međunarodna dimenzija organizovanog kriminala u Crnoj Gori.

121. Koji su osnovni elementi vaše politike u rješavanju organizovanog kriminala?

Prioritetni zadatak u borbi protiv organizovanog kriminala je obezbjeđivanje svih preduslova za efikasno suprostavljanje i identifikaciju njegovih pojavnih oblika i formi. Politika Crne Gore u ovoj oblasti ostvaruje se kroz:

- otkrivanje, identifikovanje i dokazivanje kriminalnih aktivnosti, glavnih aktera kriminalnih grupa, upotrebom specijalnih istražnih sredstava i metoda u skladu sa zakonom;
- uspostavljanje i unaprjeđivanje saradnje policije i građana;
- suzbijanje korupcije, sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma;
- konfiskaciju imovine i imovinske koristi stećene kriminalom.

Ostvarivanje navedenih prioriteta, obezbijeđeno je:

- dosljednom primjenom međunarodnih instrumenata;
- usklađivanjem crnogorskog zakonodavstva sa standardima EU i OUN koji se odnose na borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije, pranja novca i finansiranja terorizma;
- realizacijom obaveza koje proističu iz Izvještaja o napretku za Crnu Goru, međunarodnih organizacija relevantnih za ovu oblast (Grupa zemalja za borbu protiv korupcije, Komitet eksperata za evaluaciju u borbi protiv pranja novca, Inicijativa Pakta stabilnosti);
- sprovođenjem aktivnosti i implementacijom mjera utvrđenih Programom borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala i Akcionim planom za njeno sprovođenje;
- nepristrasnim, stručnim, legitimnim i timskim djelovanjem policijskih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija, u otkrivanju krivičnih djela organizovanog kriminala;
- koordinacijom i sinhronizacijom aktivnosti svih subjekata i institucija nadležnih za borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i pranja novca;
- efikasnim otkrivanjem i sprječavanjem koruptivnih aktivnosti u svim segmentima i na svim nivoima državne vlasti; eliminanjem uslova za pojavu koruptivnog i drugog nedozvoljenog ponašanja, kao i sprječavanjem eventualnog povezivanja kriminalnih struktura i grupa sa službenicima organa uprave radi izvršavanja krivičnih djela na organizovan način;
- dosljednom primjenom odredaba Krivičnog zakonika;
- dosljednom primjenom odredaba Zakonika o krivičnom postupku;
- kontinuiranim osposobljavanjem policijskih službenika, nosilaca pravosudnih funkcija koji vrše poslove suzbijanja, otkrivanja, odnosno gonjenja krivičnih delova organizovanog kriminala i njihovo opremanje neophodnim tehničkim i materijalnim sredstvima;
- permanentnom inovacijom organizacije institucionalnih organa nadležnih za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije kako bi se obezbijedili uslovi za funkcionalnu podjelu rada i ovlašćenja spremnih da efikasno odgovore na rizike koje donosi organizovani kriminal;
- izgradnjom nezavisnog i efikasnog pravosuđa;
- efikasnim vođenjem sudskih krivičnih postupaka, uključujući donošenje presuda u vezi sa izvršenjem svih oblika krivičnih djela, a posebno onih izvršenih na organizovan način kroz izjednačavanje kaznene politike na cijeloj teritoriji Crne Gore;
- inteziviranjem, proširivanjem, održavanjem i unapređenjem svih oblika međunarodne policijske saradnje radi uspješnog otkrivanja i suzbijanja organizovanog kriminala i razmjenom podataka i informacija stim u vezi.

Strategijom reforme pravosuđa (2007-2012) predviđeni su ciljevi koje treba ostvariti na planu efikasnije borbe protiv kriminala, posebno organizovanog, korupcije, terorizma i ratnih zločina, a Akcionim planom za implementaciju navedene Strategije predviđene su mјere koje se preduzimaju

da bi se ostvarili navedeni ciljevi. Glavi ciljevi politike koji se sprovode u rješavanju kriminala, a posebno organizovanog, su sljedeći:

- ratifikovanje međunarodnih konvencija i zaključivanje bilateralnih ugovora kojima se predviđaju mehanizmi za efikasniju borbu protiv kriminala;
- usklađivanje zakonodavstva sa međunarodnim standardima;
- analiziranje kadrovskih potencijala i zaposliti nedostajući kadar;
- sprovođenje stalne edukacije i specijalizacije u pravosuđu;
- poboljšanje radnih i životnih uslova i materijalnog položaja nosilaca pravosudnih funkcija;
- obezbjeđivanje zaštite integriteta nosilaca pravosudnih funkcija;
- izvršenje koncentracije nadležnosti pravosudnih organa za djela organizovanog kriminala i korupcije;
- uvođenje efikasnih istražnih mehanizama za borbu protiv korupcije;
- uvođenje mehanizma za efikasnije oduzimanje imovinske koristi pribavljenе krivičnim djelom, i
- obezbijeđivanje efikasnije zaštite oštećenog u krivičnom postupku.

122. Postoji li sistem koji omogućava konfiskaciju/zaplijenu imovine stečene krivičnim djelom? Ko je nadležan za konfiskaciju/zaplijenu?

Materijalno pravni aspekt oduzimanja imovinske koristi uređen je u Krivičnom zakoniku (Sl. list RCG, br. 70/03 i 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08), procesno pravni aspekt uređen je Zakonom o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 71/03 i 47/06) dok je upravljanje (staranje) zamrznutom i konfiskovanom imovinom uređeno u Zakonu o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini (Sl. list CG, br. 49/08).

Novi Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 57/09) po prvi put u crnogorski pravni sistem uvodi institut proširenog oduzimanja i obrnuti teret dokazivanja za imovinu u čije se zakonito porijeklo sumnja. Odredbe koje se odnose na obrnuti teret dokazivanja počeće da se primjenjuju od dana početka primjene odredaba Krivičnog zakonika kojima će se urediti prošireno oduzimanje imovine. Najveći dio odredbi novog Zakonika o krivičnom postupku počeće da se primjenjuje 26. avgusta 2010. godine dok je primjena odredbe o obrnutom teretu dokazivanja vezana za izmjenu Krivičnog zakonika. Naime, da bi procesne odredbe o obrnutom teretu dokazivanja počele da se primjenju potrebno je da se materijalno pravni aspekt ovog instituta uredi u Krivičnom zakoniku. Trenutno su u pripremi izmjene i dopune Krivičnog zakonika kojima će biti uređen i materijalno pravni aspekt ovog instituta.

Oduzimanje imovinske koristi

U trenutno važećem Zakoniku o krivičnom postupku uređen je samo postupak oduzimanja imovinske koristi koja proizlazi iz učinjenog krivičnog djela tzv. „plodovi krivičnog djela“. Krivični zakonik sadrži princip da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom. Imovinska korist oduzima se sudskom odlukom kojom je utvrđeno izvršenje krivičnog djela.

Od učinioца ili drugih lica može se oduzeti samo ona imovinska korist koja je pribavljena izvršenjem krivičnog djela. Imovinska korist se oduzima od učinioца i od trećeg lica za koje je stečena, odnosno na koje je prenijeta. Ako je učinilac izvršenjem krivičnog djela pribavio imovinsku korist za treće lice, ona se od trećeg lica oduzima bez ikakvih dodatnih uslova. Ali ako je učinilac imovinsku korist pribavio za sebe, a kasnije je prenio na treće lice, ona će se oduzeti od trećeg lica pod uslovom da je prenijeta bez naknade ili uz naknadu koja očigledno ne odgovara stvarnoj vrijednosti. U suprotnom, ako je treće lice platilo punu naknadu, shodno pravilima o zaštiti savjesnih sticaoca, imovinska korist mu se ne može oduzeti, već će se učinilac obavezati da plati njen iznos.

Imovinska korist pribavljeni krivičnim djelom podrazumijeva postojanje uzročnog odnosa između izvršenog krivičnog djela i pribavljene koristi. Korist može biti pribavljena neposredno prije samog izvršenja krivičnog djela, samim izvršenjem djela ili nakon izvršenja krivičnog djela. Od učinioца će se oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako oduzimanje nije moguće učinilac će se obavezati da plati novčani iznos koji odgovara pribavljenoj imovinskoj koristi. Krivični zakonik ne predviđa rokove za izvršenje ove mјere, tako da ne može nastupiti zastarjelost izvršenja.

Imovinska korist pribavljena izvršenjem krivičnog djela utvrđuje se u krivičnom postupku po službenoj dužnosti, a sud i drugi organi pred kojima se vodi krivični postupak dužni su da u toku postupka prikupljaju dokaze i izviđaju okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi. Ako je oštećeni podnio imovinskopravni zahtjev za povraćaj stvari pribavljene krivičnim djelom, odnosno za isplatu iznosa koji odgovara vrijednosti stvari, imovinska korist se utvrđuje samo u onom dijelu koji nije obuhvaćen imovinskopravnim zahtjevom.

Oduzimanje imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano (prošireno oduzimanje i obrnuti teret dokazivanja)

Novi Zakonik o krivičnom postupku polazi od prepostavke da će se u Krivičnom zakoniku propisati mogućnost proširenog oduzimanja imovine za koju se ne može dokazati zakonitost njenog porijekla. Dakle, odredbe novog Zakonika o krivičnom postupku koje se odnose na obrnuti teret dokazivanja primjenjivaće se od dana početka primjene odredaba Krivičnog zakonika kojima će se urediti prošireno oduzimanje. Prošireno oduzimanje kriminalne, odnosno nezakonito stečene imovine je prošireno zbog toga što se ne odnosi samo na imovinsku korist za koju je dokazano da potiče iz konkretnog krivičnog djela, odnosno krivičnih djela, već se radi o imovinskoj koristi za koju se osnovano pretpostavlja da je stečena nizom drugih krivičnih djela, odnosno da je proizvod svojevrsne kriminalne karijere konkretnog učinioца, tj. pravnosnažno osuđenog lica.

Pravni osnov za vođenje postupka proširenog oduzimanja vezuje se za normativno rješenje iz domena krivičnog materijalnog prava jer će pravni osnov u vidu određivanja krivičnih djela u pogledu kojih je takvo oduzimanje moguće biti utvrđen u odgovarajućim odredbama Krivičnog zakonika. Time što se upućuje na pravila Krivičnog zakonika u pogledu definisanja krivičnih djela kod kojih je, kada su ona predmet krivičnog postupka, moguće prošireno oduzimanje imovine od osuđenog, izbjegava se retroaktivna primjena tih normi jer će ovdje važiti zabrana povratnog djelstva normi krivičnog materijalnog prava. Dakle, Zakonik o krivičnom postupku upućuje na odredbe Krivičnog zakona što istovremeno znači da se ove norme krivičnog postupka ne mogu primjenjivati retroaktivno.

Krivičnim zakonikom tek treba da se propiše pravni osnov i materijalni uslov za prošireno oduzimanje imovine za koju nije dokazano njen zakonito porijeklo. Imovina kod proširenog oduzimanja može biti nezakonita i kada ne potiče neposredno iz krivičnog djela odnosno kada nije dokazano da je imovina zaista proistekla iz krivičnog djela, dok kod oduzimanja imovinske koristi ona mora da potiče neposredno iz krivičnog djela, tj. mora da postoji uzročni odnos između izvršenog krivičnog djela za koje se vodi krivični postupak i pribavljene imovinske koristi.

Da bi se primijenilo prošireno oduzimanje imovine dovoljno je da konkretna imovina osumnjičenog odnosno okrivljenog stoji u nesrazmjeri sa njegovim prihodima. Ako je vrijednost imovine veća od veličine prihoda onda osumnjičeni odnosno okrivljeni ima dužnost da dokaže zakonito porijeklo svoje imovine (na njemu je *onus probandi* – teret dokazivanja). Imovina je nezakonita uvijek kada lice o kojem se radi ne dokaže zakonitost njenog porijekla. Okrivljeni ima mogućnost da pred sudom objasni upadljivu nesrazmjeru između imovine koju posjeduje i svojih ličnih prihoda. Osumnjičeni odnosno okrivljeni ne mora apsolutno da dokaže legalan način sticanja imovine već samo da učini vjerovatnim da se radi o tome, tj. da porijeklo imovine nije nezakonito.

Zamrzavanje, konfiskacija i raspolaganje imovinom

Sistem i postupak oduzimanja imovinske koristi i imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano (prošireno oduzimanje) može se podijeliti na tri faze:

- istražna faza, u kojoj se imovinska korist i imovina utvrđuje, locira i prikupljaju dokazi o vlasniku. Rezultat ove faze može biti privremena mjera (privremeno oduzimanje, zamrzavanje) kako bi se osiguralo kasnije oduzimanje na osnovu sudske odluke;

- sudska faza, u kojoj se trajno oduzima imovinska korist i imovina (konačno oduzimanje, konfiskacija);
- faza raspolaganja, u kojoj država oduzetom imovinom raspolaže u skladu sa zakonom.

Privremeno oduzimanje (zamrzavanje)

Jedna od faza postupka oduzimanja imovinske koristi i imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano jeste istražna faza (izviđaj i prethodni postupak) u kojoj se prihod stečen krivičnim djelom utvrđuje i prikupljaju dokazi o imovini. Da bi se prihod stečen krivičnim djelom utvrdio i prikupili dokazi o imovini potrebno je sprovesti finansijsku istragu. Rezultat finansijske istrage može biti privremena mjera tj. privremeno oduzimanje (zamrzavanje) kako bi se osiguralo kasnije oduzimanje na osnovu sudske odluke.

Državni tužilac pokreće postupak za određivanje privremenog oduzimanja imovinske koristi i imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano. U postupku privremenog oduzimanja shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku. O privremenom oduzimanju odlučuje sudija za istragu odmah ili u roku od osam dana od dana prijema zahtjeva, odnosno predsjednik vijeća pred kojim se održava glavni pretres. Sud nadležan za sprovođenje izvršenja, u skladu sa Zakonom o izvršnom postupku, izvršava rješenje o privremenom oduzimanju i istovremeno je nadležan za sporove koji nastanu povodom izvršenja.

Privremeno oduzimanje može trajati najduže dok vijeće sastavljeno od troje sudija ne odluči o zahtjevu državnog tužioca za konačno (trajno) oduzimanje imovinske koristi ili imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano. Ako je privremeno oduzimanje određeno u izviđaju, ukinuće se po službenoj dužnosti ako istraga ne započne u roku od šest mjeseci od dana donošenja rješenja o privremenom oduzimanju. Sud može ukinuti rješenje o privremenom oduzimanju po službenoj dužnosti ili na zahtjev državnog tužioca ili zainteresovanog lica, ako se pokaže da oduzimanje nije potrebno ili opravdano s obzirom na težinu krivičnog djela, imovinske prilike lica na koje se odnosi ili prilike lica koje je po zakonu ono dužno da izdržava.

Trajno oduzimanje (konfiskacija)

Trajno oduzimanje (konfiskacija) koje se zasniva na pravnosnažnoj sudske odluci je druga faza u postupku oduzimanja imovinske koristi i imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano. Sud i drugi organi dužni su da u izviđaju, prethodnom postupku i na glavnem pretresu po službenoj dužnosti prikupljaju dokaze i utvrđuju okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi i imovine.

Konfiskovati se može:

- a) imovinska korist stečena izvršenjem krivičnog djela (prema važećem i novom Zakoniku o krivičnom postupku) i
- b) imovina čije zakonito porijeklo nije dokazano u postupku proširenog oduzimanja (samo prema novom Zakoniku o krivičnom postupku).
- c) Imovinska korist predstavlja dobit koja se ogleda u višku imovine učinioца pribavljene izvršenjem krivičnog djela. Sud je dužan da utvrđuje visinu iznosa pribavljene imovinske koristi po službenoj dužnosti.

Oduzimanje imovinske koristi sud može izreći u određenim vrstama odluka za koje je karakteristično da se njima utvrđuje činjenica da je učinjeno krivično djelo koje je predmet optužbe, a to su: osuđujuća presuda, rješenje o kažnjavanju bez glavnog pretresa, rješenje o sudske opomeni, rješenje o vaspitnoj mjeri i rješenja kojim se izriču mjere bezbjednosti obaveznog psihijatrijskog liječenja. Dakle, imovinska korist stečena izvršenjem krivičnog djela oduzima se i od lica koje je u vrijeme izvršenja djela bilo neuračunljivo i kome je izrečena mjeru bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi ili obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi. Predmeti od vrijednosti, novčani iznos ili neka druga imovinska korist koji se oduzimaju navode se u izreci presude ili u dispozitivu rješenja. U slučaju da propusti da u navedenim odlukama riješi pitanje izricanja ove mjeru, sud je ne može naknadno izreći posebnim rješenjem. Propust u ovom smislu može se ispraviti jedino izjavljivanjem žalbe, a ako je odluka već stupila na pravnu snagu onda se može podići zahtjev za zaštitu zakonitosti.

b) Trajno oduzimanje imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano moguće je samo nakon pravnosnažnosti presude kojom je osuđeni oglašen krivim za krivično djelo za koje Krivični zakonik propisuje mogućnost proširenog oduzimanja imovine (trenutno se pripremaju izmjene i dopune Krivičnog zakonika koje će sadržati materijalno pravne odredbe neophodne za primjenu ovog instituta). Imovina se može oduzeti ne samo od osuđenog, već i od drugih lica, tačnije: pravnog sljedbenika okrivljenog ili lica na koje je on prenio imovinu. Postupak se pokreće na inicijativu državnog tužioca. Zahtjev za trajno oduzimanje imovine podnosi se u prekluzivnom roku od jedne godine koji se računa od dana kada je osuđujuća presuda postala pravnosnažna. Zahtjev sadrži podatke o osuđenom, njegovom pravnom sljedbeniku ili licu na koje je osuđeni prenio imovinu, označenje imovine koju treba oduzeti, dokaze o imovini koju osuđeni, njegov pravni sljedbenik, odnosno lice na koje je imovina prenesena posjeduje i o njihovim zakonitim prihodima, kao i okolnosti koje ukazuju na očiglednu nesrazmjeru između ukupne imovine i zakonitih prihoda osuđenog, njegovog pravnog sljedbenika, odnosno lica na koje je osuđeni prenio imovinu. Zahtjev se bez odlaganja dostavlja ovim licima uz istovremeno upozorenje na dužnost dokazivanja zakonitosti porijekla imovine pred vijećem sastavljenim od troje sudija, kao i na to da će imovina biti oduzeta ako se zakonitost njenog porijekla ne dokaže. Na sjednicu ovog vijeća pozivaju se državni tužilac, osuđeni, njegov pravni sljedbenik ili lice na koje je osuđeni prenio imovinu i njegov punomoćnik. U zavisnosti od rezultata dokaznog postupka, sjednica vijeća se okončava donošenjem rješenja o trajnom oduzimanju imovine ili odbijanjem tužiočevog zahtjeva. Vijeće može i samo djelimično odbiti tužiočev zahtjev, ako je lice protiv koga se vodi postupak za trajno oduzimanje imovine dokazalo njenu zakonitost u jednom dijelu. Ocjena vijeća o uspješnosti dokazivanja zakonitosti porijekla imovine temelji se na načelu slobodne ocjene dokaza i slobodnom sudijskom uvjerenju. Vijeće će donijeti rješenje o trajnom oduzimanju imovine ako osuđeni, njegov pravni sljedbenik ili lice na koje je osuđeni prenio imovinu vjerodostojnim ispravama, odnosno u nedostatku vjerodostojnih isprava, na drugi način ne dokaže zakonitost porijekla imovine.

Rješenje o trajnom oduzimanju imovine dostavlja se osuđenom, njegovom pravnom sljedbeniku ili licu na koje je osuđeni prenio imovinu, njegovom punomoćniku, državnom tužiocu i državnom organu koji u skladu sa zakonom upravlja oduzetom imovinom. Protiv rješenja o trajnom oduzimanju imovine u roku od osam dana, žalbu mogu izjaviti osuđeni, njegov pravni sljedbenik ili lice na koje je osuđeni prenio imovinu i njegov punomoćnik. Protiv rješenja o potpunom ili djelimičnom odbijanju zahtjeva za trajno oduzimanje imovine žalbu može izjaviti državni tužilac.

Raspolaganje imovinom koja je oduzeta u krivičnom postupku

Upravljanje zamrznutom i konfiskovanom imovinom povjerenje je nadležnom državnom organu u skladu sa Zakonom o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini. Ovim Zakonom uređen je način staranja, odnosno upravljanja zamrznutom i konfiskovanom imovinom u krivičnom postupku. Staranje, odnosno upravljanje oduzetom imovinom, između ostalog, obuhvata: procjenu vrijednosti, skladištenje, čuvanje, povraćaj, prodaju, deponovanje novčanih sredstava dobijenih od prodaje i vođenje evidencije o oduzetoj imovini.

U postupku za oduzimanje imovinske koristi i imovine čije zakonito porijeklo nije dokazano može se oduzeti dobro svake vrste, materijalno ili nematerijalno, pokretno ili nepokretno, procjenjivo ili neprocjenjivo, koje je velike vrijednosti. Imovinom se smatra i prihod ili druga korist ostvarena, neposredno ili posredno iz krivičnog djela, kao i dobro u koje je ona pretvorena ili sa kojim je pomiješana. Imovinom se u smislu Zakona o staranju o privremeno i trajno oduzetoj imovini smatra: novac, pokretne stvari, nepokretnosti, dragocjeni predmeti (zlato, plemeniti metali, drago ili poludrago kamenje, biseri i drugi predmeti od vrijednosti), druga stvarna prava na stvarima, hartije od vrijednosti u skladu sa zakonom, druge isprave kojima se dokazuje pravo svojine na imovini i druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom.

Poslove staranja odnosno upravljanja privremeno ili trajno oduzetom imovinom vrši organ uprave nadležan za poslove upravljanja državnom imovinom. Prema Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave (Sl. list CG, broj 59/09), Uprava za imovinu vrši poslove uprave koji se odnose na brigu o državnoj imovini. Imovinom koja je oduzeta u postupku Uprava za imovinu upravlja na način koji garantuje najveći stepen očuvanja njene vrijednosti, uz najniže troškove. Uprava za imovinu je dužna da se stara o zaštiti interesa vlasnika, savjesnih držalaca i lica kojima je imovina privremeno oduzeta. Nadležni organ može oduzetu imovinu radi očuvanja njene vrijednosti prodati

u skladu sa zakonom. Upravljanje oduzetom imovinom Uprava za imovinu može povjeriti organizaciji ili instituciji koja je registrovana i ispunjava zakonom propisane uslove za upravljanje tom vrstom imovine, a ta organizacija ili institucija dužna je da upravlja povjerenom imovinom u skladu sa zakonom.

Sud je dužan da bez odlaganja dostavi Upravi za imovinu pravosnažnu odluku o zamrzavanju ili konfiskaciji. Upravi za imovinu može biti, za potrebe postupka, povjerena procjena vrijednosti oduzete imovine od strane suda. Troškovi čuvanja i održavanja oduzete imovine sve do pravnosnažnosti odluke o trajnom oduzimanju padaju na teret Uprave za imovinu. Navedeni organ je nadležan za prodaju oduzete imovine i na postupak prodaje shodno se primjenjuju odredbe Zakona o izvršnom postupku.

Sredstva dobijena prodajom konfiskovane imovine, nakon namirenja troškova skladištenja, čuvanja, prodaje i drugih sličnih troškova, uplaćuju se u budžet Crne Gore i koriste se za finansiranje projekata iz oblasti jačanja kapaciteta sudova, državnotužilačke organizacije i Uprave policije.

123. Opišite konkretne institucije/tijela/odjeljenja/sudske komore osnovane za borbu protiv organizovanog kriminala (uključujući i podatke o zaposlenim, budžetskim sredstvima i opremi na tom području). Kako osiguravate posebnu obuku službenika zaduženih za sprovođenje zakona uključujući i tužioce i sudije u toj oblasti?

Borbom protiv organizovanog kriminala bave se sljedeće institucije: Uprava policije, Vrhovno državno tužilaštvo, viši sudovi.

U Upravi policije borbom protiv organizovanog kriminala prioritetno se bave Sektor kriminalističke policije i Sektor granične policije. U Sektoru kriminalističke policije nalaze se: Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, Odsjek za suzbijanje privrednog kriminala, Odsjek za posebne provjere, Odsjek za borbu protiv droge i krijumčarenja, Jedinica za zaštitu svjedoka i NCB INTERPOL

Ovom problematikom se, takođe, bave Forenzički centar i Odjeljenje za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije.

Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije formiran je 04.02.2003. godine sa zadatom da prati, proučava i analizira stanje, kretanje i pojavnje oblike organizovanog kriminala na osnovu informativno-analitičkih istraživanja i ispitivanje stanja kriminaliteta, operativnih podataka, identifikacije bezbjednosne pojave (krivična djela) i nosilaca tih pojava, mogućih činjenica kao i njihovih obilježja, karakteristike koje ih identifikuju, kao i oblike organizovanog kriminala (organizovanost, međusobna povezanost više lica, profesionalizam, zloupotreba tehničkih dostignuća, tajnost, povezanost sa pojedinim nosiocima političke i pravne moći, podjela posla, kontinuiranost, permanentnost u radu i tako dalje).

Za rad Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije odgovoran je rukovodilac, uz kojeg su sistematizovana i dva radna mjesta, analitičar i operater.

U okviru Odsjeka, u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije, organizovane su tri grupe:

- Grupa za suzbijanje opšteg organizovanog kriminala za:
 - teški zločini protiv života i tijela, otmica, ucjena i razbojništava,
 - krijumčarenja motornih vozila, oružja, opasnih materija i umjetnina,
 - ilegalna migracija, organizovano krijumčarenje i trgovina ljudima
 - terorizam i medjunarodni terorizam

Poslove ove grupe obavlja rukovodilac i četiri službenika.

- *Grupa za suzbijanje organizovanog ekonomskog kriminala za:*

- pranje novca i sprovodjenje finansijskih istraga,
- zloupotreba službenog položaja, poreskih utaja, krijumčarenje akciznih i drugih roba,
- falsifikovanje novca i drugih sredstava plaćanja i falsifikovanje isprava i
- kompjuterski kriminal i zloupotreba autorskih prava.

Poslove ove grupe obavlja rukovodilac i četiri službenika.

- *Grupa za suzbijanje korupcije za:*

- korupcija u državnom i privatnom sektoru.

Poslove ove grupe obavlja rukovodilac i dva službenika.

U Odsjeku za posebne provjere vrše se kriminalističko-obavještajni poslovi i realizacija jednog dijela mjera tajnog nadzora (tehnički nadzor). U Odsjeku postoje četiri grupe:

- grupa za monitoring i eksplotaciju,
- grupa za kriminalističko-obavještajnu analitiku,
- grupa za opservaciju i dokumentovanje i
- grupa za operativnu tehniku.

Finansijska sredstva za rad Uprave policije i njenih sektora i odsjeka obezbjeđuju se u posebnom razdjelu Budžeta.

Uprava policije u saradnji sa Policijskom akademijom sprovodi obrazovanje i edukaciju policijskih kadrova. Tema organizovani kriminal ušla je u redovni plan i program nastave na akademiji za policijske kadrove koji rade na poslovima suzbijanja organizovanog kriminala. U saradnji sa OEBS-om , ICITAP-om, IOM-om , UNDP-om organizuju se specijalistički seminari za službenike kriminalističke i granične policije i druge državne službenike koji su obuhvaćeni mjerama Akcionog plana za sprovođenje Programa borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.

U period od 2007-2009.godine, službenici Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, učestvovali su na 80 obuka u 2007.godini, 45 obuka u 2008.godini i 40 obuka u prvih devet mjeseci 2009.godine u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, u zemlji i inostranstvu, uz posredovanje međunarodnih organizacija: UNDOC, OCTN, ICITAP, CARE, ICMPD, OLAF, ILEA, INTERPOL.

Specijalni tužilac za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina

Za prevenciju i suzbijanje organizovanog kriminala pri Vrhovnom državnom tužilaštvu formirano je posebno Odeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala,korupcije,ratnih zločina i terorizma i koje je otvoreno sa radom 30. juna 2004.godine i kojim rukovodi Specijalni tužilac. Odeljenje rukovodi pretkrivičnim postupkom, usmjerava rad policije u preduzimanju potrebnih mjera radi otkivanja krivičnih djela iz svoje nadležnosti, zahtijeva sprovođenje istrage, podiže i zastupa optužnice i preduzima druge zakonom predviđene radnje i mjere u cilju zaplene i oduzimanja predmeta i imovine stečene krivičnim djelima.

U odjeljenju pored Specijalnog tužioca, funkciju vrši 5 zamjenika, kojima u poslovima uprave pomažu 4 namještenika i sistematizovano je jedno mjesto savjetnika Odeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina u potpunosti je opremljeno prostorno, kancelarijski i tehnički. Za te potrebe je utrošeno 60.000 € iz Budžeta. Sredstva za rad Odljenjenja za suzbijanje organizovanog kriminala,korupcije,ratnih zločina i terorizma predviđena su posebnom razdjelu Budžeta za Državno tužilaštvo.

U cilju uspješnog obavljanja tužilačke funkcije u Odjeljenju, za djela iz oblasti organizovanog kriminala i korupcije sprovedene su u periodu od 2005.godine zaključno sa današnjim danom obuke i to putem mnogobrojnih seminara, međunarodnih sastanaka i konferencija koji su organizovani od strane međunarodnih organizacija: OSCE, UNICEF, UNDOC, Kancelarija Savjeta

Evrope, UNDP i dr., te Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije Crne Gore, Državnog tužilaštva, Ministarstva pravde i Ministarstva unutrašnjih poslova. Posebni oblici obuke za državne tužioce iz oblasti korupcije i organizovanog kriminala sprvodeni su u toku realizacije CARDS programa (koji je završen), PROSECO programa (koji je u toku) i TVINING projekta – Reforma pravosuđa (koji je u toku). U septembru mjesecu 2008.godine Vrhovno dražvno tužilaštvo usvojilo je program Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore za obuku državnih tužilaca i zamjenika, čija je realizacija u toku.

Na osnovu ovih edukacija nosioci tužilačke funkcije u Odjeljenju za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina stekli su potrebna znanja i vještine za rad i na najsloženijim predmetima iz svoje nadležnosti.

Specijalizovana odjeljenja za suđenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina u višim sudovima

Viši sudovi su nadležni da sude u krivičnom postupku za krivična djela organizovanog kriminala, bez obzira na visinu propisane kazne, krivična djela sa elementima korupcije, terorizma i ratnih zločina. U okviru dva viša suda u Podgorici I Bijelom Polju formirana su specijalizovana odjeljenja za rad na ovim predmetima od 1. septembra 2008. godine u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima iz 2008. godine. Specijalno odjeljenje u Višem суду u Podgorici broji pet sudija, dok odjeljenje Višeg suda u Bijelom Polju ima tri sudije. Broj savjetnika u višem sudu određuje se prema broju sudija, I to na jednog sudiju jedan savjetnik.

Sredstva za finansiranje rada specijalnih odjeljenja u višim sudovima opredijeljena su u razdjelu Budžeta za sudove.

Obuka sudija obavlja se preko Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije. Obuku Centar za edukaciju organizuje kroz kontinuirano edukaciju, seminare, radionice, okrugle stolove, konferencije i organizaciju studijskih posjeta. Realizovan je veliki broj edukacija na temu oraizovang kriminala za sudije i savjetnike us sudovima uz podršku međunarodnih organizacija OSCE, UNICEF, UNDOC, Kancelarija Savjeta Evrope, UNDP i dr.

Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije sprovodi edukaciju sudija i državnih tužilaca i inicijalnu edukaciju za savjetnike u sudovima i državnim tužilaštвима. Centar za edukaciju realizuje edukacije u skladu sa Godišnjim programom edukacije koji usvaja Koordinacioni odbor. U pogledu buduće edukacije za oblast oraizovang kriminala sudija i tužilaca planira se detaljna obuka za pripremanje novog Zakonika o krivičnom postupku i za primjenu međunarodnih ugovora Ujedinjenih nacija i Savjeta Evrope kojima se uređuje organizovani kriminal.

Obuka službenika policije organizuje se na Policijskoj akademiji uz učešće eksperata iz međunarodnih organizacija i asocijacija i policijskih službi iz evropskih zemalja, kao i u inostranstvu.U skladu sa godišnjim programom obrazovanja, stručne obuke i specijalističkog usavršavanja službenika Uprave policije, planirano je da se u toku 2009. godine održe sljedeći seminari i kursevi koji tretiraju organizovani kriminal i korupciju:

- saradnja policije u regionu na suzbijanju organizovanog kriminala
- suzbijanje i otkrivanje kompjuterskog kriminala
- korupcija-otkrivanje krivičnih djela sa obilježjima korupcije
- pranje novca i finansijske istrage
- borba protiv ilegalne migracije
- borba protiv krijumčarenja i trgovine ljudima

124. Kako sarađujete na međunarodnom nivou u borbi protiv organizovanog kriminala i kako osiguravate nacionalnu koordinaciju u ovoj borbi? Kako sarađujete sa privatnim sektorom, posebno bankarskim sektorom?

Međunarodna policijska saradnja se ostvaruje kroz poštovanje nacionalnog zakonodavstva, Ustava, Zakonika o krivičnom postupku, Zakona o policiji, Zakona o pružanju međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, potpisanih i ratifikovanih međunarodnih konvencija i bilateralnih i multilateralnih ugovora.

Crna Gora je potpisala i ratifikovala mnoge međunarodne konvencije, bilateralne i multilateralne ugovore o saradnji u borbi protiv terorizma, suzbijanja krijumčarenja droga i međunarodnog organizovanog kriminala sa evropskim i izvanevropskim državama

Među najvažnijim konvencijama u vezi sa saradnjom u predmetima organizovanog kriminala je Bečka konvencija o policijskoj saradnji zemalja Jugoistočne Europe, potpisana 05.05.2006.godine u Beču. Njom se definušu opšte mjere saradnje kroz: prevenciju, zajedničke istrage, krivično gonjenje (primjenu MTN, kontrolisane isporuke, tajni agenti), zaštitu svjedoka, unaprjeđenje saradnje kroz vještačenje i upoređenje DNK profila, rad zajedničkih timova na istrazi organizovanog kriminala i obezbeđenju državne granice, zatim obuke u skladu sa pravnim sistemom svake države potpisnice konvencije.

Potpisani su bilateralni sporazumi o policijskoj saradnji sa: Republikom Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Republikom Hrvatskom, Republikom Srbijom, UNMIK – Kosovom, BJR Makedonijom, Republikom Slovenijom, Austrijom, Bugarskom, Rumunijom i Ruskom Federacijom.

Policjska saradnja na međunarodnom planu odvija se u najvećem obimu posredstvom INTERPOL-a. NCB INTERPOL, kao dio Up[rade policije, za potrebe crnogorske policije i ostalih službi za primjenu zakona, te pravosudnih organa, vrši razmjenu podataka sa inostranim policijskim službama, te koordinira zajedničkim međunarodnim policijskim aktivnostima i operacijama (bilo da su inicirane od strane Crne Gore, ili od neke druge inostrane policijske službe), u skladu sa svojim nadležnostima i ovlašćenjima u vršenju policijskih poslova. Ključna međunarodna policijska saradnja ostvaruje se korišćenjem INTERPOL-ovih kanala komunikacije.

NCB INTERPOL koordinira međunarodnim policijskim aktivnostima, kroz:

- koordiniranje svih aktivnosti, po inostranom zahtjevu, iz svih segmenata Uprave policije u cilju prikupljanja određenih informacija, i organizovanja određenih policijskih aktivnosti na teritoriji Crne Gore,
- centralizovano, objedinjeno slanje zahtjeva inostranim policijskim službama (po inicijalnim zahtjevima određenih segmenata Uprave policije, drugih organa uprave, ministarstava, pravosudnih organa na nacionalnom nivou), radi prikupljanja i dostavljanja određenih informacija, ili sprovođenja određenih policijskih aktivnosti, i proslijedivanja tih odgovora, informacija ili obavještenja onim segmentima na nacionalnom nivou koji su te informacije tražili.

NCB INTERPOL ostvaruje intenzivnu i kontinuiranu (posrednu i neposrednu) saradnju sa bankarskim sektorom na nacionalnom i međunarodnom nivou, kroz:

- saradnju sa međunarodnim institucijama (posredstvom INTERPOL-a i EUROPOL-a i sa Evropskom centralnom bankom) po pitanju falsifikovanja novca i falsifikovanja i zloupotreba kreditnih kartica. Svi zahtjevi dobijeni na nacionalnom nivou, koji se tiču falsifikovanja novca i falsifikovanja kreditnih kartica, proslijedu se INTERPOL-u i EUROPOL-u, koji posreduju u dobijanju informacija od Evropske centralne banke, i drugih inostranih bankarskih institucija, potrebnih za otkrivanje počinjenih krivičnih djala u Crnoj Gori.

Osim navedenog, kancelarija NCB INTERPOL-a ostvaruje međunarodnu policijsku saradnju i posredstvom inostranih oficira za vezu, akreditovanih za Crnu Goru, te posredstvom drugih međunarodnih policijskih organizacija (SECI centar, OLAF, itd.).

Potpisivanjem Strateškog sporazuma o saradnji sa EUROPOL-om i uspostavljanjem sigurnog komunikacionog linka omogućiće se kvalitetna razmjena informacija.

Prilikom sprovođenja konkretnih kriminalističkih obrada, uspostavlja se neposredna saradnja, uz pomoć oficira za vezu, koja se uglavnom temelji na potpisanim bilateralnim ugovorima o saradnji.

Saradnja sa inostranim policijama odvija se i posredstvom Odjeljenja za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije Uprave policije.

Saradnja sa bankarskim institucijama u Crnoj Gori, ostvaruje se kroz aktivnu i dvosmjernu razmjenu informacija sa Centralnom bankom Crne Gore, po pitanjima falsifikovanja novca u sklopu konkretnih policijskih istražnih radnji, kao i po pitanjima organizovanja obuka za službenike bankarskog sektora u cilju preventivnog djelovanja.

Prikupljanje podataka od strane privatnog, odnosno bankarskog sektora, ostvaruje se: neposrednim putem uz zahtjev nadležnog tužioca, i posredno preko Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, kada je potrebno dobijanje podataka iz njene nadležnosti o prometu i kretanjima računa fizičkih i pravnih lica, kako u zemlji tako i u inostranstvu.

Vrhovno državno tužilaštvo ostvaruje saradnju u borbi protiv organizovanog kriminala u skladu sa Evropskom konvencijom za pružanje međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima iz 1959. godine sa Dodatnim protokolom iz 1978.godine i Drugim dodatnim protokolom iz 2001.godine, Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, usvojen u januaru 2008.godine, i usklađen sa evropskim standardima iz ove oblasti.

U okviru Vrhovnog državnog tužilaštva koje je sastavni dio tužilačke organizacije Crne Gore, osnovano je Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, čija je nadležnost Zakonom o državnom tužilaštvu iz 2008.godine, proširena i na krivična djela iz oblasti korupcije, terorizma i ratnih zločina. Ovo odjeljenje, shodno Zakonu o krivičnom postupku i Zakonu o državnom tužilaštvu, rukovodi pretkrivičnim postupkom i usmjerava rad Uprave policije i drugih nadležnih organa, posebno sa privatnim i bankarskim sektorom, koji učestvuju u borbi protiv organizovanog kriminala, a od kojih se mogu pribaviti valjni dokazi. Istiće se da su svi organi dužni da na zahtjev nadležnog tužioca dostave tražene podatke, kao i podatke o bankarskim transakcijama.

Vrhovno državno tužilaštvo je, u cilju uspješnije borbe protiv organizovanog kriminala, zaključilo više bilateralnih i multilateralnih sporazuma sa:

- Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske,
- Kancelarijom tužilaštva Bosne i Hercegovine,
- Javnim tužilaštvom Republike Srbije ,
- Tužilaštvom za ratne zločine Republike Srbije,
- Kancelarijom EULEX-a- Specijalnim tužilaštvom Republike Kosovo,
- Kancelarijom generalnog tužilaštva Republike Albanije,
- Generalnim tužilaštvom Ukrajine,
- Generalnim tužilaštvom Ruske Federacije.

Potpisan je i Memorandum o saglasnosti za regionalnu saradnju protiv organizovanog kriminala između kancelarije Javnog tužioca Republike Makedonije, Generalnog tužilaštva Republike Albanije, Državnog tužioca Bosne i Hercegovine, Državnog tužioca Hrvatske, Javnog tužioca Republike Srbije i Državnog tužioca Crne Gore, u Skoplju 2005. godine

Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore je član Savjetodavne grupe tužilaca Jugoistočne Europe SEEPAG-a, u okviru koje je potписан sporazum 2004.godine o međusobnoj razmjeni informacija, podataka i dokaza za transnacionalni organizovani kriminal, a članice su: Republike Slovenija, Republike Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Srbija, Crna Gora, Albanija, Grčka, Bugarska, Turska, Moldavija, Rumunija i Mađarska.

Vrhovno državno tužilaštvo je odredilo kontakt osobu u EUROJUST-u.

Shodno Zakonu o državnom tužilaštvu, pri Vrhovnom državnom tužilaštvu, formirano je Odjeljenje za međunarodnu saradnju, koje je u periodu od 2006. godine do 1. avgusta 2009. godine, a po osnovu pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, imalo 77 predmeta, u kojima je traženo pribavljanje određenih materijalnih dokaza, provjera podataka, dostavljanje dokumentacije i svi predmeti su održani u predviđenom roku. U cijelosti je postupljeno i po zahtjevima za pružanje međunarodne pravne pomoći

U označenom periodu, Državno tužilaštvo je preduzelo krivično gonjenje u 203 predmeta, po zamolnici za ustupanje od strane tužilaštava drugih država, a ustupilo je spise drugim nadležnim stranim tužilaštivima u 172 slučaja, radi preuzimanja krivičnog gonjenja (napominjemo da ovi predmeti nemaju elemente organizovanog kriminala).

125. Koji su osnovni oblici ilegalne trgovine (ljudima, narkoticima, cigaretama, vatrenim oružjem, kradenim vozilima, itd.) i krijumčarenja?

Područje naše države se najčešće definiše kao tranzitno u odnosu na krivična djela krijumčarenja narkotika, ljudi, oružja, vozila, cigareta i drugih visoko tarifnih roba. Načini i rute krijumčarenja zavise od porijekla i vrste robe koja se krijumčari.

Krijumčarenje droga manifestuje se u dva osnovna oblika: međunarodno krijumčarenje i distribucija na crnogorskom ilegalnom tržištu droga. Crna Gora je tranzitno područje, u prvom redu za proekte kanabisa, koji se proizvode u Albaniji i krijumčare preko Crne Gore u zemlje Regiona i dalje prema Evropskoj uniji. Ova droga do Crne Gore dolazi preko crnogorsko-albanske granice, najčešće na ilegalnim mjestima prelaska zelene granice, nakon čega se organizuje krijumčarenje sredstvima putničkog i teretnog saobraćaja do Srbije, Hrvatske, BiH i dalje.

Heroin se krijumčari već poznatom «Balkanskom rutom», kojom avganistanski heroin dolazi preko Turske, Bugarske, Makedonije i Kosova u Crnu Goru, gdje jedan manji dio ostaje za «uličnu prodaju», a veći tranzitira prema zemljama bivše SFRJ i dalje, prema Zapadnoj Evropi. Ova droga se krijumčari uglavnom preko legalnih graničnih prelaza, najčešće sakrivena u šupljinama putničkih i teretnih motornih vozila.

Naše područje je interesantno i sa aspekta krijumčarenja kokaina iz Južne Amerike do naše obale, nakon čega najveći dio tranzitira prema zemljama EU, a jedan, mnogo manji, ostaje za domaće konzumente.

Kada su u pitanju ostale vrste droge, može se konstatovati da njihovo prisustvo na crnogorskom ilegalnom tržištu nije posebno izraženo (u manjim količinama se konzumiraju droge amfetaminskog i ekstazi tipa), i to najčešće u vrijeme trajanja ljetnje turističke sezone. U dosadašnjoj policijskoj praksi nije bilo slučajeva, a ni informacija o eventualnim laboratorijama za proizvodnju ovih droga.

Kada se radi o trgovini ljudima, zemlje porijekla su Srbija, Ukrajina, Kosovo uglavnom u pogledu seksualne eksplotacije. Što se tiče krijumčarenja ljudi, zemlje porijekla su Albanija, Kosovo, Turska, Bosna i Hercegovina i Srbija, dok je Crna Gora zemlja tranzita, a rijetko zemlja krajnje destinacije.

Organizovano krijumčarenje ljudi, kao pojava, registruje se od 2000.godine, tj. nakon smirivanja ratnih događanja na području bivše Jugoslavije. Tada je većina ilegalnih migranata dolazila kopnenim putem, koristeći se liberalnim viznim režimom između ovih država i država visokog migracijskog rizika. Organizatori krijumčarenja osoba uglavnom su stranci koji rukovode djelovanjem kriminalne organizacije izvan područja Crne Gore, pri čemu se crnogorska teritorija uglavnom pojavljuje kao tranzitno područje, a pojedini crnogorski državlјani ili kriminalne grupe dio su međunarodnog kriminalnog lanca.

Kada se radi o krijumčarenju oružja, Kosovo, Albanija, Srbija i BiH su zemlje porijekla a Crna Gora je zemlja tranzita.

Kada je u pitanju krijumčarenje motornih vozila, Crna Gora je uglavnom tranzitno područje. Vozila se krijumčare iz država Zapadne Europe, u Albaniju, Kosovo i/ili zemlje Aziskog kontinenta. U Crnoj Gori je, posredstvom NCB INTERPOL-a, u periodu 2007-2009. godina, provjeroeno 86.969

vozila registrovanih u Crnoj Gori. U istom periodu, u Crnoj Gori je pronađeno 247 vozila prethodno otuđenih u inostranstvu, što u poređenju sa brojem vozila koja se potražuju u INTERPOL-ovoј bazi kradenih vozila iznosi 4.641.000 (podatak od 31.12.2008.godine), čini procentualno zanemarljiv broj vozila pronađenih u Crnoj Gori, čime se potvrđuje teza da je Crna Gora tranzitno područje. Oblik ilegalne trgovine vozila u Crnoj Gori ogleda se i u vršenju krivičnih djela utaje vozila, na način što izvršioci iznajmiliju vozila, najčešće od „renta-car“ firmi na čitavom području Crne Gore, i na osnovu falsifikovane dokumentacije preuzimaju vozila u što kraćem roku i odvoze vozila van teritorije, gdje ih dalje krijumčare.

U prvih devet mjeseci 2009. godine je, posredstvom MIND-a na crnogorskim graničnim prelazima kroz INTERPOL-ovu bazu podataka, provjeroeno 700.896 vozila.

Pod krijumčarenjem roba, prema zakonodavstvu Crne Gore, podrazumijeva se prenošenje robe preko carinske linije izbjegavajući mjere carinskog nadzora ili radnje kojima se, takođe izbjegavaju mjere carinskog nadzora prilikom prenosa robe preko carinske linije. Prodaja, rasturanje ili prikrivanje neocarinjene robe ili organizovanje mreže preprodavaca ili posrednika za rasturanje takve robe, ima tretman krijumčarenja robe. Ovakve radnje su sankcionisane Krivičnim zakonom (čl. 265), prema kojem se roba koja je predmet krijumčarenja oduzima. Što se tiče sankcionisanja izvršilaca krivičnog djela krijumčarenja, predviđene su kazne od šest mjeseci (za lakše oblike) do osam godina (za teže oblike). Roba koja se uspije prokrijumčariti, plasira se na crnom tržištu i kao takva, ukoliko se ne može dokazati da se radi o krijumčarenoj robi, postaje predmet nedozvoljene trgovine. Nezakonitosti koje se odnose na nedozvoljenu trgovinu, sankcionišu se shodno članu 284 - nedozvoljena trgovina, Krivičnog zakonika.

Za izvršioce krivičnog djela nedozvoljene trgovine, predviđene su kazne od šest mjeseci (za lakše oblike) do šest godina (za teže oblike).

Najčešći predmeti krijumčarenja su: akcizni proizvodi (cigaretе i alkohol), tekstilna i ostala roba široke potrošnje, prehrambeni proizvodi, kafa, domaćе životinje i sl.

Krijumčarenje roba uglavnom se vrši između bivših jugoslovenskih država i Crne Gore, pri čemu je naša zemlja krajnja destinacija ili zemlja tanzita, a rijetko se robe sa teritorije naše države krijumčare u drugu. Nedozvoljena trgovina i krijumčarenja raznim vrstama roba preko graničnih prelaza odvija se uglavnom radi izbjegavanja plaćanja obaveza po osnovu carine i PDV-a. Ove nezakonitosti su posebno zastupljene u područjima u blizini graničnih prelaza (Rožaje, B. Polje, Nikšić, Podgorica, H. Novi, Ulcinj).

Što se tiče oblika krijumčarenja, predmeti krijumčarenja se unose na teritoriju Crne Gore iz okruženja, uglavnom na dva načina, i to:

- zaobilazeći zvanične granične prelaze, koristeći zaoblilazne puteve. Nerijetko se roba prebacuje pomoću tovarnih životinja ili terenskim vozilima, kada to uslovi konfiguracije terena dozvoljavaju;
- i na način što se roba i drugi predmeti krijumčarenja prikrivaju u posebno sačinjenim i prilagođenim prostorima motornih vozila u kojima se često pronalazi nelegalna roba. Predmeti krijumčarenja se dopremaju na teritoriju Crne Gore i vozovima, kao i riječnim i pomorskim putem pomoću čamaca.

Takođe, prilikom uvoza ili izvoza roba, uz legalni prevoz roba, transportuju se i nelegalne količine robe za koje vlasnik nema porijeklo.

Roba koja se uspije prokrijumčariti, predmet je ilegalne trgovine i najčešće mjesto distribucije kupcima su pijačne tezge i neregistrovani objekti za trgovinu. Distribucija krijumčarenih cigareta se uglavnom odvija prikriveno, zbog aktivnosti inspekcijskih službi.

Prema podacima Vrhovnog državnog tužilaštva u Crnoj Gori su zastupljeni svi oblici ilegalne trgovine i krijumčarenja ljudima, narkoticima, cigaretama, vatreñim oružjem i vozilima visoke klase.

Za krivično djelo trgovina ljudima, koje je kao posebno krivično djelo u krivičnom zakonodavstvu Crne Gore prvi put propisano 2001. godine, od tada pa do danas procesuirano je ukupno 20 slučajeva protiv 45 lica, od čega su 3 slučaja protiv 11 lica procesuirana za organizovani oblik vršenja ovog krivičnog djela. Kod organizovanog vršenja ovog krivičnog djela, u dva slučaja žrtve trgovine ljudima su lica sa prostora Ukrajine, a u trećem slučaju žrtve su iz Bangladeša. U jednom

slučaju krajnja destinacija je Crna Gora, gdje su žrtve ekonomski iskorišćavane radom u građevinarstvu, a u druga dva slučaja Crna Gora je bila samo tranzitno područje, pri čemu je u jednom slučaju krajnja destinacija bila Kosovo, a u drugom slučaju neka od zemalja Zapadne Evrope.

Za krivično djelo nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi, iz domena organizovanog kriminala procesuirana su 2007.godine pet slučajeva protiv ukupno 19 lica, a 2008.godini dva slučaja protiv 10 lica. Krijumčarena lica – migranti su u svim slučajevima strani državljeni, sa područja Kosova i Albanije. Crna Gora je tranzitno područje, a krajnja destinacija je neka od zemalja Zapadne Evrope, a u jednom slučaju, krajnja destinacija je SAD.

Za krijumčarenje opojnih droga (nedozvoljeni prenos preko državne granice) iz domena organizovanog kriminala, za analizirani period procesuirano je 9 slučajeva protiv 65 lica. Predmet krijumčarenja su razne vrste opojnih droga (heroin, kokain i marihuana – skank koja je dominantna). Marihuana – skank se krijumčari uglavnom sa prostora Albanije, pri čemu je Crna Gora tranzitno područje, a u manjoj mjeri i krajnja destinacija za ovu vrstu droge. Heroin i kokain se krijumčari i iz Albanije i Venecuele, pri čemu je Crna Gora uglavnom tranzitno područje.

Za krijumčarenje vozila, iz domena organizovanog kriminala, procesuiran je jedan slučaj protiv ukupno 10 lica. Predmet krijumčarenja su vozila visoke S klase, koja su nabavljana na području Zapadne Evrope, krijumčarena preko Crne Gore sa krajnjom destitucijom u Republici Albaniji.

Za krijumčarenje oružja, iz domena organizovanog kriminala, procesuirana su tri slučaja protiv ukupno 10 lica. U jednom slučaju predmet krijumčarenja je oružje velike razorne moći –rakete-strijele zemlja-vazduh, u druga dva slučaja krijumčareno je rasprskavajuće oružje (bombe, vatreno oružje – pištolji). Krijumčareno oružje potiče sa prostora zemalja bivše Jugoslavije, nastavlja preko Crne Gore kao tranzitnog područja, a krajnja destinacija je Republika Albanija.

Za krijumčarenje cigareta iz domena organizovanog kriminala, procesuiran je jedan slučaj protiv 17 lica. Predmet krijumčarenja su cigarete inostrane proizvodnje, koje su morskim putem krijumčarene iz Republike Albanije u Crnu Goru, radi ilegalne prodaje na crnogorskem tržištu.

126. Koji je procijenjeni obim i vrijednost različitih kategorija ilegalne trgovine?

Predmeti ilegalne trgovine u Crnoj Gori su akcizni proizvodi – cigarete i alkoholna pića, razne vrste tekstilnih proizvoda, tehnička roba i uređaji, prehrambeni proizvodi, drvni sortimenti, domaće životinje i sl.

U tabelarnom pregledu prikazani su podaci o cigaretama, alkoholu, domaćim životinjama i ostaloj robi (tekstilni proizvodi,drvni sortimenti, tehnički uređaji za domaćinstvo, piratski DVD filmovi i slično), privremeno oduzetim od strane službenika Uprave policije, zbog nepostojanja porijekla o robi, tj. nepostojanja adekvatne dokumentacije. Podaci se odnose za 2007, 2008 i devet mjeseci 2009. godine:

Godina	Cigaretе		Alkoholna pićа		Domaće životinje		Ostala roba (tekstilni proizvodi, drvni sortimenti, tehnički uređaji za domaćinstvo, piratski DVD filmovi i sl) -vrijednost- (Euro)
	Obim (Br.šteka)	Vrijednost (Euro)	Obim (Flaše)	Vrijednost (Euro)	Obim (br. Grla)	Vrijednost (Euro)	

2007	41837	415491,oo	18661	81042,oo	569	53614,oo	317648,oo
2008	23039	218202,oo	361	4470,oo	290	42300,oo	430220,oo
31.09. 2009	18111	152128,oo	576	5420,oo	30	5800,oo	191848,oo
Ukupno	82987	785821,oo	19598	90932,oo	889	101714,oo	939716,oo

Ukoliko se radi o cigaretama, alkoholu ili bilo kojoj vrsti robe inostranog porjekla, predaju se Upravi carina na nadležnost uz prijavu za počinjeni carinski prekršaj, a istovremeno se podnosi i krivična prijava za počinjeno krivično djelo nedozvoljene trgovine.

U toku 2007.godine, procesuirana su 193 krivična djela nedozvoljene trgovine, 115 krivičnih djela krijumčarenja i 241 prijave za carinski prekršaj; u 2008.godini, 123 krivična djela nedozvoljene trgovina, 43 krivična djela krijumčarenja i 147 prijava za carinski prekršaj; i za devet mjeseci 2009.godine, procesuirana su 86 krivičnih djela nedozvoljene trgovine, 49 krivičnih djela krijumčarenja, 100 prijava za carinski prekšaj.

Naznačeni podaci se odnose na pronađene i oduzete cigarete, alkoholna pića, domaće životinje i ostalu robu, kao i realizaciju krivičnih djela u vezi sa tim. Na osnovu ovih podataka može se sagledati prisutnost i intezitet pojave, dok obim ilegalnih roba na „crnom“ tržištu nije moguće utvrditi.

127. Molimo da opišete vaše domaće zakonodavstvo o trgovini ljudima (vidi takođe pitanja pod Političkim kriterijumima).

Crnogorsko krivično zakonodavstvo prepoznalo je trgovinu ljudima kao jedan od najopasnijih oblika kriminalne aktivnosti, pa je analizirajući relevantne međunarodne instrumente, pri propisivanju ovih krivičnih djela zakonodavac nastojao da definisanjem krivičnih djela trgovine ljudima obuhvati najširi spektar radnji kojima se krše fundamentalna prava ličnosti, kao što je sloboda i zaštita fizičkog integriteta.

Crna Gora je pristupila Konvenciji UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Palermo konvencija) i njenim dopunskim protokolima – Protokolu za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djeecom, i Protokolu protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom. Konvencija sa dopunskim protokolima je ratifikovana na nivou SR Jugoslavije 2001. godine (Sl.list SRJ - Međunarodni ugovori, br. 6/01). Nakon što su 23. oktobra 2006. godine Ujedinjene Nacije primile Obavještenje Crne Gore o pristupanju svim međunarodnim ugovorima potpisanim ili ratifikovanim na nivou Državne zajednice Srbija i Crna Gora sa listom multilateralnih sporazuma deponovanih kod generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija, Crna Gora se smatra stranom ugovornicom tih konvencija, među kojima je i Palermo konvencija sa dopunskim protokolima.

Prioriteti u suzbijanju ilegalnih migracija obezbijeđeni su donošenjem seta zakona u oblasti pravosuđa i to: Krivičnog zakonika (Sl. list RCG, br.70/03, 13/04, 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08), Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list RCG, br. 71/03, 7/04, 47/06), novog Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list CG, bro. 57/09), Zakona o zaštiti svjedoka (Sl. list RCG, br.65/04) i Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela (Sl. list RCG, br. 2/07 i 13/07).

Krivični zakonik propisuje niz krivičnih djela koja regulišu oblast ilegalnih migracija i trgovine ljudima, i to: „Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa“ (član 209), „Posredovanje u vršenju prostitucije“ (član 210), „Nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi“ (član 405), „Trgovina ljudima“ (član 444), „Trgovina djecom radi usvojenja“ (član 445) i „Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu“ (član 446).

U korpusu krivičnih djela protiv polne slobode kao krivična djela propisana su „Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa“ (član 209) i „Posredovanje u vršenju prostitucije“ (član 210).

„Podvođenje i omogućavanje vršenja polnog odnosa“ (član 209) je krivično djelo koje se sastoji u podvođenju maloljetnog lica radi vršenja obljube, sa njom izjednačenog čina ili druge polne radnje. Za ovaj oblik vršenja krivičnog djela propisana je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina. Drugi oblik ovog djela je omogućavanje vršenja obljube, sa njom izjednačenog čina ili druge polne radnje sa maloljetnim licem. Za ovaj oblik vršenja krivičnog djela propisana je kazna zatvora do tri godine.

„Posredovanje u vršenju prostitucije“ (član 210) je krivično djelo koje se sastoji u navođenjenju ili podsticanju drugog na prostituciju, učestvovanju u predaji nekog lica drugom licu radi vršenja prostitucije ili propagiranje ili reklamiranje prostitucije putem sredstava javnog informisanja i drugih sredstava. Za ovaj oblik vršenja djela propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. Teži oblik ovog krivičnog djela postoji kada se posreduje u vršenju prostitucije maloljetnih lica, kada je propisana kazna zatvor od jedne do deset godina.

Ilegalne migracije sankcionisane su krivičnim djelom „Nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi“ (član 405), u korpusu krivičnih djela protiv javnog reda i mira. Ovo krivično djelo čini lice koje bez propisane dozvole pređe ili pokuša da pređe granicu Crne Gore, naoružano ili upotrebom nasilja. Za ovaj oblik krivičnog djela zaprijećena je kazna zatvora do jedne godine. Drugi oblik ovog krivičnog djela postoji kada se lice bavi nedozvoljenim prebacivanjem drugih lica preko granice Crne Gore ili kada lice iz koristoljubljamočava drugom nedozvoljen prelaz granice ili nedozvoljen boravak ili tranzit. Za ovaj oblik krivičnog djela zaprijećena je kazna zatvora od tri mjeseca do pet godina. Ukoliko je ovaj oblik djela izvršen od strane više lica na organizovan način, zloupotrebo službenog položaja ili na način kojim se ugrožava život ili zdravlje lica čiji se nedozvoljeni prelaz granice, boravak ili tranzit omogućava, ili je krijumčaren veći broj ljudi, propisana je kazna zatvora od jedne do deset godina. Zakon propisuje i obavezno oduzimanje sredstava namijenjenih ili upotrijebljenih za izvršenje ovog djela.

U korpusu krivičnih djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom propisana su dva krivična djela iz oblasti trgovine ljudima i to: „Trgovina ljudima“ (član 444) i „Trgovina djecom radi usvojenja“ (član 445).

U skladu sa Protokolom za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom, koji dopunjava Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, Krivični zakonik propisuje krivično djelo „trgovina ljudima“ (član 444). Ovo krivično djelo čini lice koje silom ili prijetnjom, dovođenjem u zabludu ili održavanjem u zabludi, zloupotrebo ovlašćenja, povjerenja, odnosa zavisnosti, teških prilika drugog, zadržavanjem ličnih isprava ili davanjem ili primanjem novca ili druge koristi, radi dobijanja saglasnosti od lica koje ima kontrolu nad drugim licem: vrbuje, prevozi, prebacuje, predaje, prodaje, kupuje, posreduje u prodaji, sakriva ili drži drugo lice, a u cilju prinudnog rada, dovođenja u položaj sluge, vršenja kriminalne djelatnosti, prostitucije ili prosjačenja, upotrebe u pornografske svrhe, radi oduzimanja dijela tijela za presađivanje ili radi korišćenja u oružanim sukobima. Propisana kazna za ovaj oblik djela je zatvor od jedne do deset godina. Ukoliko je takvo djelo učinjeno prema maloljetnom licu učinilac će se kazniti kaznom propisanom za to djelo i kad nije upotrijebio silu, prijetnju ili neki drugi od navedenih načina izvršenja, a propisana kaza je zatvor od najmanje tri godine. Ukoliko je uslijed vršenja ovog djela nastupila teška tjelesna povreda nekog lica, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do dvanaest godina, a ako je uslijed djela nastupila smrt jednog ili više lica, učinilac će se kazniti zatvorom od najmanje deset godina. Zakon propisuje i da će se kazniti zatvorom od najmanje pet

godina lice koje se bavi vršenjem ovog krivičnog djela ili ako je djelo izvršeno na organizovan način od strane više lica.

Krivični zakonik propisuje kao posebno krivično djelo jedan oblik vršenja krivičnog djela trgovine ljudima - „Trgovina djecom radi usvojenja“ (član 455). Ovo krivično djelo čini lice koje oduzme lice koje nije navršilo četrnaest godina radi njegovog usvojenja protivno važećim propisima ili ko usvoji takvo lice ili posreduje u takvom usvojenju ili ko u tom cilju kupi, proda ili preda drugo lice koje nije navršilo četrnaest godina ili ga prevozi, obezbjeđuje mu smještaj ili ga prikriva. Propisana kazna je zatvor od jedne do pet godina. Ukoliko se lice bavi vršenjem ove djelatnosti ili je djelo izvršeno na organizovan način od strane više lica, zakon propisuje kaznu zatvora od najmanje tri godine.

Zabrana zasnivanja ropskog odnosa i trgovine robljem propisana je u brojnim međunarodnim instrumentima, među kojima i Univerzalnoj deklaraciji o pravima čovjeka iz 1948. godine, Međunarodnom praktu o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine i Konvenciji UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Palermo konvencija) sa dopunskim protokolima. Krivični zakonik Crne Gore propisuje krivično djelo „Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu“ (član 446). Ovo krivično djelo čini lice koje kršeći pravila međunarodnog prava, stavi drugog u ropski ili njemu sličan odnos ili ga drži u takvom odnosu, kupi, proda, preda drugom licu ili posreduje u kupovini, prodaji ili predaji ovakvog lica ili podstiče drugog da proda svoju slobodu ili slobodu lica koje izdržava ili o kojem se stara, a propisna kazna je zatvor od jedne do deset godina. Drugi oblik ovog krivičnog djela postoji kada lice prevozi lica koja se nalaze u ropskom ili njemu sličnom odnosu iz jedne zemlje u drugu, za koji je propisna kazna zatvor od šest mjeseci do pet godina. Teži obliko ovog krivičnog djela je ukoliko se vrši prema maloljetnom licu, za što je propisana kazna je zatvora od pet do petnaest godina.

U skladu sa Palermo konvencijom, Krivični zakonik Crne Gore u članu 268 propisuje i krivično djelo „Pranje novca“, koje sankcioniše radnje kojima se kroz bankarsko, finansijsko ili drugo privredno poslovanje prikriva način pribavljanja imovinske koristi stečene svim, pa i krivičnim djelima krijumčarenja ljudi, ilegalne migracije, trgovine ljudima i sl.

Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o zaštiti svjedoka, Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela, Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. list CG, br.14/07 i 4/08) i Carinski zakon (Sl. list RCG, br. 7/02, 38/02, 72/02, 21/03, 29/05, 66/06 i Sl. list CG, br. 21/08) predstavljaju pravni okvir koji sadrži odredbe kojima se uređuje funkcionisanje institucija i inkriminacija u krivičnoj materiji za borbu protiv trgovine ljudima.

Zakonikom o krivičnom postupku propisane su normativne osnove za efikasnije gonjenje i procesuiranje krivičnih djela trgovine ljudima. Zakonik predviđa mogućnost korišćenja istražnih metoda i sredstava (mjere tajnog nadzora) kao što su audio i audiovizuelno snimanje, tajno fotografisanje, tajno praćenje i tehničko snimanje, angažovanje prikrivenog isljednika i saradnika itd. Radi efikasnijeg procesuiranja krivičnih djela, novousvojeni Zakonik o krivičnom postupku (»Službeni list CG«, br.57/2009) propisuje da će se mjere tajnog nadzora, koje su se do njegovog donošenja mogle primjenjivati samo u pretkrivičnom postupku, moći koristiti i u fazi istrage.

Zakonikom o krivičnom postupku je propisana i obezbijeđena sudska zaštita svjedoka u postupku i svjedoka saradnika. Oštećeni koji je žrtva seksualnog nasilja, kao i dijete koje se saslušava kao svjedok ima pravo da svjedoči u odvojenoj prostoriji pred sudijom i zapisničarem dok tužilac, okrivljeni i branilac gledaju prenos iz druge prostorije uz mogućnost da postavljaju pitanja svjedoku (član 101). Ako postoji osnovana bojazan da bi svjedok davanjem iskaza ili odgovorom na pojedina pitanja sebe, svog bračnog druga ili bliskog srodnika izložio ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesni integritet, slobodu ili imovinu većeg obima, svjedok može uskratiti iznošenje ličnih podataka, davanje odgovora na pojedina pitanja ili davanje iskaza u cjelini, dok se ne obezbijedi njegova zaštita. Zaštita svjedoka sastoji se od posebnog načina učestvovanja i saslušanja svjedoka u krivičnom postupku, i to: saslušanje svjedoka pod pseudonimom, saslušanje uz pomoć tehničkih uređaja (zaštitni zid, uređaji za promjenu glasa, uređaji za prenos slike i zvuka) i slično (čl. 108 i 109).

Zakonom o zaštiti svjedoka su uređeni uslovi i postupak za pružanje zaštite i pomoći svjedoku van suda, kada druge mjere zaštite nijesu dovoljne, a kada postoji osnovana bojazan da bi davanjem iskaza u cilju dokazivanja krivičnog djela, za koje je ovim zakonom predviđena mogućnost zaštite, bio izložen stvarnoj i ozbiljnoj opasnosti po život, zdravlje, fizički integritet, slobodu ili imovinu.

Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela utvrđena je mogućnost oduzimanja predmeta koji su upotrijebljeni ili su bili namijenjeni za izvršenje krivičnog djela ili koji su nastali izvršenjem krivičnog djela, ako su svojina pravnog lica. Pored toga, Zakonom se mogu odrediti obavezno oduzimanje predmeta i uslovi za oduzimanje određenih predmeta u pojedinim slučajevima.

128. Da li u vašoj zemlji postoji nacionalni program za suzbijanje trgovine ljudima? Ako da, molimo da opišete osnovne elemente.

Da. Vlada Crne Gore je, uz prethodnu saradnju sa Vladom SAD, OEBS-om, Savjetom Evrope i Međunarodnom organizacijom za migracije, među prvim u regionu, 13. novembra 2003. godine usvojila Strategiju borbe protiv trgovine ljudima i Akcioni plan za njegovo sprovodjenje.

Strategija sadrži konkretnе zadatke u ovoj oblasti, odgovorna tijela i pojedince za sprovođenje kompletnih mјera i rokove za njihovo izvršenje. Strategija između ostalog sadrži obavezu vođenja evidencije o broju presuda i kazni za krivična djela trgovine ljudima, saradnju sa susjednim zemljama u istragama u krivičnim gonjenjima, kao i zemljama porijekla i odredišta, informisanje i obrazovanje stanovništva, a naročito djece i ranjivih grupa što uključuje i Vladinu podršku i pomoć naporima nevladinih organizacija i drugo. U potpunosti je usaglašena sa Konvencijom protiv transnacionalnog organizovanog kriminala kao i Protokolom za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima naročito ženama i djecom. Time su stvorene neophodne prepostavke i mehanizmi za suzbijanje ovog oblika organizovanog kriminala.

Nakon usvajanja Strategije, Vlada je formirala i poseban tim, odnosno Radnu grupu za njenu implementaciju. Radna grupa je tijelo u čiji sastav ulaze predstavnici resornih ministarstava na nivou pomoćnika ministara (Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete i nauke), Uprava policije, zamjenik Vrhovnog državnog tužioca, Šef Kancelarije za borbu protiv trovine ljudima i predstavnici IOM-a, SE, OEBS-a, Save the Children-a, UNICEF-a i Ambasade Sjedinjenih američkih država u Crnoj Gori, u svojstvu posmatrača.

Radna grupa se sastaje dvomjesečno, na poziv Šefa Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima koji predsjedava sjednicama. Na sastancima predstavnici institucija u svojim prezentacijama izvještavaju Šefa Kancelarije o svim preduzetim i sprovedenim aktivnostima iz Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima.

Usvojen je novi Akcioni plan 25.12.2008. godine (AP) za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2009. godinu. Njegovom donošenju prethodili su brojni seminari i sastanci inicirani od strane Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima, kako bi relevantni subjekti koji se bave borbom protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori razmjenili iskustava, sugestije i prijedloge, koji su poslužili kao smjernice prilikom izrade istog.

AP je usklađen sa preporukama Konvencije protiv transnacionalnog organizovanog kriminala kao i Protokolom za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima naročito ženama i djecom, kao i Evropskom konvencijom o borbi protiv trgovine ljudima koju je naša država potpisala i ratifikovala. Akcionim planom određeni su prioriteti utvrđeni Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima, preporuke Radne grupe i međunarodnih organizacija i institucija. Akcionim planom prate se ranije donijete mjere kontinuiteta i definišu nove mjere radi jačanja kapaciteta institucija i organizacija u borbi protiv trgovine ljudima. Akcioni plan čine tri cjeline: prevencija, zaštita i krivično gonjenje. Njime se utvrđuju mjere, nosioci i rokovi, tj. dinamika izvršavanja obaveza, indikatori za

mjerjenje uspjeha, kao i mogući faktori rizika. U toku je izrada Akcionog plana za 2010/11. godinu, čije se usvajanje očekuje u decembru o.g.

129. Koji su nadležni organi za suzbijanje trgovine ljudima?

Institucije uključene u borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori su: Vrhovni državni tužilac, Uprava policije, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Vrhovni sud, Ministarstvo pravde i Ministarstvo prosvjete i nauke.

Krovna Vladina institucija u ovoj oblasti jeste **Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima**, koja je u organizacionom smislu smještena u Generalnom sekretarijatu Vlade Crne Gore. Prema opisu posla, koordinira aktivnostima nadležnih tijela državne uprave, međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija, na implementaciji Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudskim bićima, s ciljem kvalitetne zaštite žrtava, prevencije i krivičnog gonjenja izvršilaca: (koordinira sjednicama Projektnog odbora i Radne grupe, učestvuje u radu međunarodnih konferencija, prati primjenu i sprovođenje Akcionih planova i o svom radu podnosi izvještaje Vladi Crne Gore. Na osnovu podataka prikupljenih od pomenutih institucija Kancelarija sačinjava kvalitetne statistike o žrtvama trgovine ljudima (iste su dostupne na web site-u kancelarije: www.antitrafficking.gov.me) i prati tok krivičnog postupka koji se vodi protiv izvršioca ovog krivičnog djela. Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima čini napore da u što većoj mjeri pridobije podršku lokalne zajednice kroz organizovanje edukativnih kampanja za zaposlene kako bi se preventivno djelovalo na planu ukupnih naporu u borbi protiv trgovine ljudima.

Sporazumom o međusobnoj saradnji između Vrhovnog državnog tužioca, Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, Ministarstva prosvjete i nauke, Uprave policije i nevladinih organizacija: „Crnogorski ženski lobi”, „Sigurna ženska kuća” i „Centar plus”, a u cilju bolje saradnje u borbi protiv trgovine ljudima u praksi kroz prevenciju, edukaciju, krivično gonjenje izvršilaca i zaštitu potencijalnih žrtava trgovine ljudima, naročito žena i djece, definisane su obaveze svih pojedinačnih aktera u smislu preduzimanja konkretnih mjera i aktivnosti kako bi se uspješnije borili protiv trgovine ljudima.

Shodno Sporazu, **Vrhovno državno tužilaštvo** uređuje međusobnu saradnju u cilju borbe protiv trgovine ljudima kroz efikasno krivično gonjenje izvršilaca krivičnih djela:

trgovina ljudima iz člana 444 Krivičnog zakonika,

trgovina djecom radi usvojenja iz člana 445 Krivičnog zakonika,

zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu iz člana 446 Krivičnog zakonika i

posredovanje u vršenju prostitucije iz člana 210 Krivičnog zakonika.

Ovlašćenja, prava i dužnosti državnog tužioca propisana su Zakonom o krivičnom potupku, Zakonom o državnom tužiocu („Sl.list RCG“, br.69/03) i Zakonom o zaštiti svjedoka (Sl. list RCG, br. 5/04).

Potpisnici Sporazuma su dužni da, ukoliko ocijene da postoji sumnja da je izvršeno krivično djelo trgovina ljudima iz člana 444, 445, 446 i 210 Krivičnog zakonika, i da ih prijave shodno odredbi člana 227 Zakonika o krivičnom postupku.

Potpisnici Sporazuma, odnosno ovlašćena lica svako zapažanje radnji sa elementima trgovine ljudima prijavice odmah Upravi policiji, odnosno nadležnom državnom tužiocu. Državni tužioci učestvuju sa potpisnicima Sporazuma na zajedničkim sastancima, seminarima i obukama zbog efikasnog sprječavanja gore navedenih krivičnih djela kao i zaštite žrtava trgovine ljudima.

Državni tužioci u okviru zakonskih ovlašćenja sarađuju sa potpisnicima Sporazuma u cilju zaštite potencijalne žrtve davanjem uputstava za preduzimanje konkretnih radnji radi obezbeđenja potencijalne žrtve kao svjedoka u eventualnom krivičnom postupku.

Državni tužioci ostvarivaće opštu prevenciju ulaganjem žalbi i na taj način uticati na kaznenu politiku sudova.

Državni tužioći ukazaće na potrebu pribavljanja i obezbeđenja ljekarske i druge dokumentacije, kao i odgovarajućeg smještaja i tretmana žrtve u skloništu da bi se dobilo njeno povjerenje u cilju uspješnog vođenja krivičnog postupka i kažnjavanja izvršilaca gore navedenih krivičnih djela.

Vrhovni državni tužilac o odlukama nadležnih državnih tužilaca po podnesenim krivičnim prijavama za trgovinu ljudima obavještava potpisnike Sporazuma i javnost putem godišnjeg izvještaja.

Uprava policije, u skladu sa Pravilnikom o sistematizaciji radnih mesta Uprave policije, organizuje rad na suzbijanju trgovine ljudima preko Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, odnosno Grupe za suzbijanje opšteg organizovanog kriminala i linije rada za suzbijanje ilegalnih migracija, organizovanih krijumčarenja i trgovina ljudima. Na regionalnom i lokalnom nivou preko linije rada za suzbijanje krvnih i seksualnih delikata, maloljetničke delikvencije i inspektora za strance.

Uprava policije daje puni doprinos na sprovođenju Sporazuma, odnosno na prevenciji, identifikaciji i zaštiti potencijalnih žrtava trgovine ljudima, kao i krivičnom gonjenju izvršilaca krivičnih djela iz ove oblasti.

Uprava policije učestvuju u obukama u cilju sprječavanja i otkrivanja izvršilaca krivičnih djela trgovine ljudima, i u okviru svoje nadležnosti pruža pomoć potencijalnim žrtvama, u postupku integracije, reintegracije i istrage prema zemljama porijekla, tranzita i krajnjeg odredišta. Istovremeno, uspostavljen je mehanizam pomoću kojih su službenici Uprave policije dostupni 24 časa dnevno radi pružanja podrške drugim potpisnicima Sporazuma.

Ukoliko je Uprava policije obaviještena o prisustvu potencijalne žrtve trgovine ljudima ili identificuje istu, obezbijediće u skladu sa zakonom i sporazumom, realizaciju sljedećih mjera i radnji i to:

potencijalnoj žrtvi će pružiti mogućnost odlaska u skloništa za žrtve trgovine ljudima "Crnogorski ženski lobi", "Sigurna ženska kuća" i „Centar plus“, ako žrtva odluči da ode u jedno od ovih skloništa i o tome odmah informisati osoblje skloništa i otpratiti je;

obavijestiti nadležni centar za socijalni rad, u slučaju da je potencijalna žrtva maloljetno lice;

licima za koja se pretpostavlja da su potencijalne žrtve trgovine ljudima Uprava policije će pružiti potpune informacije o službama za pomoć žrtvama, na jeziku koji potencijalna žrtva razumije, kako bi joj se omogućilo da donese odluku koja je u njenom interesu, nezavisno od toga da li je spremna da svjedoči ili ne;

shodno članu 51 Zakona o strancima, privremeni boravak iz humanitarnih razloga može se odobriti strancu za koga se pretpostavlja da je žrtva krivičnog djela trgovine ljudima, kao i maloljetnom strancu koji je napušten ili je žrtva organizovanog kriminala i u slučaju kad ne ispunjava uslove iz člana 36 ovog zakona (nema sredstava za izdržavanje, nema smještaj i slično). Privremeni boravak iz humanitarnih razloga odobrava se na period od tri mjeseca do jedne godine i može se produžavati sve dok postoje razlozi iz ovog člana,

poštovaće privatnost i identitet potencijalnih žrtava trgovine ljudima;

obezbijediće potencijalnoj žrtvi trgovine ljudima profesionalan tretman baziran na ljudskim pravima žrtava;

brinuće se za stvaranje optimalnih uslova unutar kojih potencijalna žrtva može da svoj iskaz uz maksimalno umanjenje traume, i

u okviru svoje nadležnosti, obezbijediće odgovarajuće mjere zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, njihovim najbližim i zaposlenima u skloništu, prije, za vrijeme i nakon aktivnosti preduzetih u sklopu kriminalističke obrade lica mesta, u toku prikupljanja obavještenja od građana, saslušanja u svojstvu svjedoka, pa do momenta kada se žrtva vraća u sklonište.

Uprava policije o svim gore navedenim mjerama i radnjama obavještava nadležnog državnog tužioca. Saraduje sa drugim državnim organima u oblasti imigracija razmjenom informacija u cilju obezbeđenja zakonitog boravka potencijalnoj žrtvi trgovine ljudima, u skladu sa Uputstvom o uslovima i načinu regulisanja boravka stranih državljana – potencijalnih žrtava trgovine ljudima, od 07.12.2005. godine, koji je donijelo Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, a na zahtjev strana potpisnica, inicira pokretanje postupka rješavanja rezidencijalnog statusa ili ličnih

dokumenata u skladu sa gore pomenutim Uputstvom. Uprava policije preduzima mjere za prevenciju, u skladu sa Strategijom Vlade Crne Gore o borbi protiv trgovine ljudima.

U Upravi policije postoje planovi za sprovođenje operativnih akcija u kojima se vrše: redovne kontrole ugostiteljskih objekata u cilju prikupljanja podataka, obaveštenja i procjene da li iz istih proizilaze krivična djela trgovina ljudima u cilju seksualne eksploracije, posredovanje u vršenju prostitucije i druga krivična djela za koja se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti; kontrole ulaska stranih državljana u Crnu Goru, njihovog izlaska iz Crne Gore, kretanje i boravka stanaca u Crnoj Gori kao i njihovog zapošljavanja i rada, a u cilju prikupljanja podataka i procjene da li se kroz njihov boravak i kretanje kroz Crnu Goru mogu prikupiti obaveštenja koja ukazuju na krivična djela nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi i trgovinu ljudima u cilju radnog eksplorisanja u smislu njihovog radnog angažovanja; kontrole uličnog prosjačenja u cilju prikupljanja obaveštenja da li se radi o dobrovoljnem prosjačenju što predstavlja prekršaj iz Zakona o javnom redu i miru, ili se radi o prinudnom prosjačenju kao obliku ispoljavanja krivičnog djela trgovine ljudima. U svim navedenim slučajevima redovnim operativnim akcijama i kontrolama na lokalnom nivou vrši se prikupljanje informacija, provjera istih i procjena da li postoje elementi krivičnog djela trgovine ljudima ili drugih krivičnih djela, a uz konsultacije sa nadležnim državnim tužiocem.

Ministarstvo prosvjete i nauke potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, djeci, koja zakonito borave na teritoriji države, obezbeđuje odgovarajući smještaj, odnosno nastavak obrazovanja u javnim vaspitno-obrazovnim ustanovama, sa prioritetom u odnosu na ostale slučajeve, u skladu sa propisima koji regulišu odgovarajuću oblast vaspitanja i obrazovanja, uz poštovanje prava na privatnost, naročito za pitanja lične prirode i traumatična pitanja koja nijesu neophodna da bi se uključili u vaspitno-obrazovni sistem. Istovremeno, odgovarajuće službe Ministarstva, kao i psihološko-pedagoške službe u javnim vaspitno-obrazovnim ustanovama e obezbijeđivati brzo i efikasno uključivanje djece u vaspitno-obrazovni sistem na teritoriji države.

Mehanizmi podrške i pomoći koja će se obezbijediti djeci – potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, zasnivaju se na:

posebnim pedagoško-psihološkim postupcima u službama vaspitno-obrazovnih ustanova i uz njihovu procjenu fizičkog i psihičkog stanja djece, upućivanje na posebne stručne tretmane, kao i predloge za određivanje posebnih programa, u skladu sa propisima za tu oblast vaspitanja i obrazovanja; praćenju ponašanja i učenja djeteta i obaveštanju odgovarajućih službi u sistemu zaštite djece utvrđenom Sporazumom.

Neophodne troškove vezane za smještaj u vaspitno-obrazovnim ustanovama (domovi učenika) i pristup obrazovanju, naročito stručnom obrazovanju i usavršavanju koje vodi do prvog zanimanja djeteta, obezbeđuje Ministarstvo za vrijeme njihovog boravka na teritoriji države. Ministarstvo će preko rada javnih vaspitno-obrazovnih ustanova kroz redovne i posebne programe u sklopu Akcionog plana, kontinuirano pratiti rad na edukaciji i razvijanju svijesti kod djece i učenika o ljudskim pravima, o zaštiti dostojanstva i integriteta ličnosti, uz garantovanje ravnopravnosti polova, na principu zasnovanom na pravima djeteta, s ciljem da ne budu žrtve trafikinga. Ministarstvo prosvjete i nauke će, pod propisanim uslovima, sarađivati i omogućiti NVO i drugim organizacijama i stručnjacima pristup vaspitno-obrazovnim ustanovama u aktivnostima namijenjenim za prezentaciju programa koji je primjereno njihovom uzrastu i koji odgovaraju ciljevima iz ovog člana. Ministarstvo stalno radi na razvoju vaspitno-obrazovne politike i mjera zaštite i dobrobiti djece, posebno adolescenata, i sarađuje sa drugim organima i organizacijama u suzbijanju trgovine ljudima ili zaštite ljudskih prava, posebno prava djeteta, vodeći racuna o najboljem njegovom interesu. Ministarstvo se maksimalno zalaže za na planu uključivanja pripadnika posebno rizičnih grupa, naročito romske populacije u vaspitno-obrazovni sistem u što većem broju i pospiješivanju njihove uspješnije integracije u društvo i bolji socijalni status. Ministarstvo sarađuje sa NVO i drugim nadležnim institucijama radi ostvarivanja ciljeva Sporazuma.

Ministarstvo zdravljia, u pružanju zdravstvene zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, obezbeđuje odgovarajući zdravstvenu zaštitu kroz javne zdravstvene ustanove, uvažavajući principe hitnosti i prioriteta. Zdravstvena zaštita potencijalnim žrtvama trgovine ljudima obuhvata hitnu medicinsku pomoć, prevenciju i liječenje od zaraznih bolesti i slučajeve porođaja i materinstva, dok borave na teritoriji Crne Gore.

Službe hitne medicinske pomoći u svim javnim zdravstvenim ustanovama obezbjeđuju brzu i efikasnu medicinsku pomoć u ambulantama i na terenu tokom 24 sata na teritoriji države. U svim slučajevima u kojima nije ugrožen život, zdravstvena zaštita potencijalnih žrtava trgovine ljudima se ostvaruje po postupku utvrđenom zakonom i to u domovima zdravlja preko ljekara pojedinca: pedijatra, za odrasle i ginekologa, a na sekundarnom i tercijernom nivou po uputu ljekara iz primarne zdravstvene zaštite ili hitne medicinske pomoći.

Mehanizmi podrške i pomoći koji se obezbjeđuju u javnim zdravstvenim ustanovama obuhvataju:

a) procjenu zdravstvenog stanja potencijalne žrtve trgovine ljudima, odgovarajuće dijagnostičke pretrage i terapeutske usluge, kao i prijedloge za dalje liječenje sa detaljnom medicinskom evidencijom o svim nalazima;

b) prepoznavanje potencijalne žrtve i obavljanje odgovarajućih službi u sistemu zaštite žrtava utvrđenih Sporazumom.

Zdravstvene službe, u svim slučajevima sumnje da je lice potencijalna žrtva trgovine ljudima, primjenjuju samo neophodne standarde identifikacije kako bi se ispoštovalo:

a) pravo na privatnost potencijalne žrtve, naročito za pitanja lične prirode i traumatična pitanja koja nijesu neophodna da bi se pružila zdravstvena zaštita;

b) pravo potencijalne žrtve na sve informacije u vezi zdravstvenog stanja, stepenu ugroženosti zdravlja, načinu liječenja i medicinskim intervencijama;

c) pružanje zdravstvenih usluga ne smije se uslovjavati nedostatkom identifikacionih dokumenata.

Za potencijalne žrtve trgovine ljudima koji nijesu osigurani u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju Crne Gore, troškovi zdravstvene zaštite, u slučajevima hitne medicinske pomoći, u skladu sa članom 4 ovog Aneksa, obezbjeđuju se iz sredstava Budžeta preko Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore. U slučaju da je potencijalna žrtva trgovine ljudima državljanin države sa kojom Crna Gora ima potpisani bilateralni sporazum o socijalnom osiguranju, troškovi će se izmirivati u skladu sa tim sporazumom. U svim ostalim slučajevima troškove zdravstvene zaštite snosiće Kancelarija nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja, u pružanju socijalne, dječje zaštite i porodične zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, državljanima Crne Gore i stranim državljanima, obezbijeđuje odgovarajuću socijalnu, dječju i porodičnu zaštitu, preko JU Centara za socijalni rad, sa prioritetom u odnosu na ostale slučajeve.

Socijalna i dječja zaštita stranim državljanima potencijalnim žrtvama trgovine ljudima obuhvata pravo na jednokratnu novčanu pomoć i pravo na postavljanje staraoca. Socijalna i dječja zaštita državljanima Crne Gore potencijalnih žrtvama trgovine ljudima obezbjeđuje se u skladu sa zakonom.

Socijalna i dječja zaštita i zaštita u oblasti porodičnih odnosa koja se obezbjeđuje ovim Aneksom pruža se potencijalni žrtvama za vrijeme njihovog boravka na teritoriji države bez obzira gdje su smještena.

Mehanizmi pomoći obuhvataju:

a) procjenu socijalno-ekonomskog stanja, kao osnova za dodjelu jednokratne novčane pomoći i drugih oblika zaštite u skladu sa zakonom,

b) utvrđivanje zakonskog osnova za postavljanje staraoca,

c) izradu individualnih planova zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima u saradnji sa drugim potpisnicima sporazuma.

Za potencijalne žrtve trgovine ljudima, državljane Crne Gore i strane državljane, Centar za socijalni rad će pokrenuti proceduru na osnovu dokumentacije koju obezbjeđuju Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo inostranih poslova, Ministarstvo prosvjete i nauke i druge relevantne institucije.

JU Centri za socijalni rad, u svim slučajevima sumnje da je osoba žrtva trgovine ljudima, primjenjuju standarde identifikacije, kako bi se ispoštovalo:

- a) pravo na privatnost potencijalnih žrtava, naročito za pitanja lične prirode i pitanja traumatične prirode, ukoliko nijesu u svrhu prikupljanja neophodnih podataka,
- b) pravo potencijalne žrtve na sve informacije u oblasti socijalne, dječje zaštite i porodičnih odnosa, kao i u drugim mogućim postupcima koji će se preduzimati u cilju njene zaštite.

Ministarstvo sarađuje sa NVO i drugim nadležnim institucijama radi ostvarivanja Sporazuma o međusobnoj saradnji.

Vrhovni sud ima cilj da obezbijedi prioritetno rješavanje predmeta trgovine ljudima, kroz stvaranje uslova za efikasno: sprovodenje istrage, vođenje glavnog pretresa i presuđenja. Istovremeno, orijentisan je na pružanje podrške žrtvama svjedocima u skladu sa Zakonom (Zakon o krivičnom postupku i Zakon o zaštiti svjedoka), kao i oduzimanje imovinske koristi stečene vršenjem krivičnog djela. Vrhovni sud ima obavezu dostavljanja statistika o sudskim presudama Kancelariji za borbu protiv trgovine ljudima, po utvrđenoj metodologiji.

Ministarstvo pravde nadležno je za normativni okvir i praćenje propisa i međunarodnih standarda u oblasti krivičnog zakonodavstva kojim se trgovina ljudima propisuje kao krivično djelo. Radi pronalaženja mehanizama za efikasnu borbu protiv svih oblika kriminalnog djelovanja, uključujući i trgovinu ljudima, ministarstvo ostvaruje saradnju sa relevantnim međunarodnim institucijama.

Nevladine organizacije koje se bave borbom protiv trgovine ljudima su:

Crnogorski ženski lobi

Putem SOS linije za antitrafiking (+382 81 656 166), aktivistkinje CŽL-a pružaju savjete i informacije edukativnog tipa za potencijalne žrtve i građane/ke. Vode Sklonište za žrtve trgovine ljudima, koje finansira Vlada CG, u kojem pružaju privremeni smještaj, pomoć i podršku žrtvama (zdravstvena, psihološka, pravna, edukativna, preventivna). Rade na podizanju svijesti o značaju borbe protiv trgovine ljudima i prepoznavanju tog fenomena.

Sigurna ženska kuća

Pruža ženama i djeci:

- privremeni dom (smještaj i ishranu), sigurnost, medicinsku zaštitu;
- podršku institucija;
- edukaciju u vještinama koje će ženama omogućiti da se ekonomski osamostale;
- feminističku terapiju edukacija žena o ženskim pravima, podsticanje da se aktivno suprotstave muškom nasilju i da

se uključe u ženski pokret;

- školovanje i vaspitno obrazovni rad s djecom;
- besplatnu pravnu pomoć;
- besplatnu psihološku pomoć i privremeno zaposlenje.

Centar plus

«Privremena kuća» žrtvama trgovine ljudima pruža:

- privremeni boravak (smještaj, ishranu);
- sigurnost i medicinsku zaštitu;
- podršku institucija;
- psihološku i pravnu pomoć;
- pomoć u uspostavljanju životnih obrazaca (nastavak školovanja, pomoć u zapošljavanju i pomoć pri ekonomskom osnaživanju, uspostavljanje kontakata sa porodicom...)

Aktivistkinje NVO «Centar plus» vode SOS telefon za žrtve trafikingu +382 67 355-155 (0-24 h).

130. Da li vaši organi za sprovođenje zakona prolaze kroz posebnu obuku za suzbijanje trgovine ljudima? Molimo da opišete.

Da. Vladina kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, u skladu sa svojom nadležnostima, na početku godine pravi plan obuke državnih službenika koji mogu doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima, kako u oblasti prevencije, tako i u oblasti zaštite i krivičnog gonjenja izvršilaca. Na osnovu pomenutog plana resorna ministarstva, organi uprave, samostalno ili uz novčanu pomoć od strane međunarodnih organizacija, kontinuirano sprovode obuke svojih službenika, a sve u cilju adekvatnog tretmana žrtava trgovine ljudima. U planu aktivnosti za 2009. godinu predviđene su i obuke za diplomatsko-konzularno osoblje. Prema ranije pomenutom Sporazumu o saradnji, svaka vladina institucija uključena u borbu protiv trgovine ljudima ima imenovanu po jednu ili dvije osobe (zavisno od potrebe), čija je dužnost da koordiniraju aktivnosti za ostale službenike u ovoj oblasti, da pohađaju specijalističke obuke i nakon toga, da obuče ostale zaposlene u toj instituciji.

Možemo, takođe, konstatovati da je u Crnoj Gori uspostavljen pravni okvir koji na adekvatan način tretira pitanje edukacije nosilaca pravosudne funkcije (sudija i državnih tužilaca). Naime, 2006. godine usvojen je Zakon o edukaciji u pravosudnim organima (Sl. list RCG, broj 27/06), kojim je edukacija definisana kao organizovano usvajanje i usavršavanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina, korišćenjem programa koji obezbeđuju aktivno angažovanje nosilaca pravosudne funkcije tokom edukacije.

Prema ovom zakonu, stručno usavršavanje nosilaca pravosudne funkcije tretirano je i kao pravo, i kao obaveza. Zakonom je definisano i da se edukacija organizuje kao inicijalna i kontinuirana, a na osnovu godišnjeg programa i posebnih programa edukacije. Programi edukacije za nosioce pravosudne funkcije obuhvataju, između ostalog i *profesionalne vještine*.

Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima, uz stručnu i finansijsku podršku međunarodnih partnera, organizuje radionice za predstavnike lokalne samouprave, tužilaštva, sudstva, zdravstvenih organizacija, pripadnika policije, školstva, nevladinog sektora po pitanju borbe protiv trgovine ljudima. Tom prilikom, učesnici imaju priliku da se kroz iskustvene radionice upoznaju sa zakonskom regulativom, primjerima dobre prakse, kao i načinima postupanja sa žrtvama trgovine ljudima. Takođe, u prethodnom periodu zaposleni u Kancelariji, ali i u drugim resorima, učestvovali su u više obuka, seminara i konferencijskih radionica o trgovini ljudima u zemlji i inostranstvu:

2007. godina:

17. – 18. aprila 2007. godine sproveden seminar o trgovini ljudima u svrhu prinudnog rada sa fokusom na indikatore, identifikaciju žrtava, razlike izmedju prinudnog rada i rada na crno za predstavnike biroa i agencija za zapošljavanje, inspektore rada i policije,

23. – 26. aprila predstavnik Kancelarije učestvovao na seminaru "Program podrške razvoja transnacionalnih referalnih mehanizama za žrtve trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi, organizovanog od strane Međunarodnog centra za razvoj migracionih politika u Beču, a sa ciljem revizije nacrta Smjernica transnacionalnih referalnih mehanizama i dogovora dalje mjere na nacionalnom nivou u cilju utvrđivanja transnacionalnih mehanizama;

29. maja 2007. godine, održan trening za potpisnike „Kodeksa ponašanja za zaštitu djece od seksualne eksploracije u putovanjima i turizmu“. Trening je održan za osoblje turističkih agencija i hotelijera iz sjevernog regiona Crne Gore, i okupio je značajan broj predstavnika istih. Ovaj trening bio je nastavak aktivnosti koje su započete u prethodnoj godini, u okviru Projekta "Saradnja javnog i privatnog sektora u prevenciji trgovine i seksualne eksploracije maloljetnika u putovanjima i turizmu“;

25. juna 2007. godine u okviru projekta „Kodeks ponašanja za zaštitu djece od seksualne eksploracije u putovanjima i turizmu“, održan je trening za potpisnike iz centralnog regiona;

2008. godina

13. do 15. februara 2008. predstavnik Kancelarije prisustvovao je Bečkom forumu, koji je organizovan u okviru Globalne inicijative za borbu protiv trgovine ljudima (UN.GIFT), i okupio

predstavnike iz 116 zemalja. Forum je imao za cilj podizanje nivoa svijesti vezano za sve oblike i dimenzije trgovne ljudima, u smislu osnaživanja i inteziviranja saradnje, i podsticanja novog partnerstva među učesnicima.

24. do 28. marta 2008. godine, predstavnica Kancelarije uzela je učešće u radu Četvrte regionalne konferencije o suzbijanju trgovine ljudima, organizovane od strane CARE International, u saradnji sa lokalnim partnerskim organizacijama, na Ilijadi Sarajevo. Cilj konferencije bio je sagledavanje postojećih pravnih okvira i efikasnosti referalnih mehanizama za identifikaciju, asistenciju, zaštitu i reintegraciju domaćih žrtava trgovine ljudima iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije i Crne Gore.

9. aprila 2008. godine, predstavnik Kancelarije uzeo je učešće u radu okruglog stola na temu „Suzbijanje trgovine ljudima – repatriacija i reintegracija žrtve“ koji je organizovao Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva spoljnih poslova i evropskih integracija. Vezano za temu okruglog stola, predstavljena su dostignuća zemlje domaćina ali i čitave regije u području suzbijanja trgovine ljudima te je naglašen značaj razmjene informacija.

24. aprila 2008. godine u učešće u radu seminara – radionice koji je organizovan u sklopu ICMPD projekta pod nazivom »Program podrške razvoja transnacionalnih referalnih mehanizama (TRM) za žrtve trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi“ održanog u hotelu Maestral u Miločeru. Učesnici seminara bili su predstavnici relevantnih institucija koje su uključeni u aktivnosti Borbe protiv trgovine ljudima

19-22 maja 2008. godine predstavnik Kancelarije nacionalnog koordinatora, uzeo je učešće u radu seminara pod nazivom "Program podrške razvoja transnacionalnih referalnih mehanizama za žrtve trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi", koji je održan u Rimu u okviru dvogodišnjeg projekta koji je pokrenuo Međunarodni centar za razvoj migracione politike.

05.-07. juna 2008. godine u Baru održan je seminar pod radnim nazivom „U čemu je problem“, u organizaciji NVO Crnogorski ženski lobi i američke fondacije CARE Internacional i Austrijske Razvojne Agencije, u okviru projekta "Jačanje antitrafiking mreže na zapadnom Balkanu". Seminar je bio namijenjen sudijama i tužiocima iz crnogorskih gradova. Obuka sudija i tužilaca jeste jedan od prioriteta kada je u pitanju segment preventive odnosno edukacije predstavnika relevantnih institucija. Seminaru je prisustvovalo preko dvadeset sudija i tužilaca iz svih crnogorskih gradova i to onih koji su imali prilike ili vode aktuelne sudske postupke slučajeva trgovine ljudima.

23.-25. jula 2008. godine u organizaciji Kancelarije nacionalnog koordinatora uz finansijsku podršku OEBS-a i IOM-a, održan skup sa ciljem okupljanja svih relevantnih subjekata koji se bave borbom protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori radi razmjene iskustava sugestija i prijedloga, koji su poslužili kao smjernice prilikom izrade aktuelnog Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima za 2009.

Predstavnica Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima uzela je učešće na međunarodnoj konferenciji pod nazivom „Uspješno vodjenje krivičnih postupaka za počinioce krivičnog djela trgovine ljudima – izazovi i dobra praksa“, koja je održana u organizaciji Kancelarije specijalnog predstavnika i koordinatora OEBS-a za suzbijanje trgovine ljudima održana u Helsinkiju je od 10. do 11. septembra 2008. godine.

18. i 19. septembra 2008. godine, učešće predstavnika Kancelarije na Regionalnom skupu o borbi protiv trgovina ljudima i pranja novca, održan u organizaciji OEBS-a u Larnaci na Kipru, sa ciljem razmjene iskustava o pitanjima borbe protiv trgovine ljudima i pranja novca u zemljama Mediteranskog pojasa.

Učešće u radu Tehničkog seminara o nacionalnim izvjestiocima i odgovarajućim mehanizmima za borbu protiv trgovine ljudima održanog u organizaciji OEBS-a 22. i 23. septembra 2008. godine u Beču. Cilj seminara bio je okupljanje eksperata iz relevantnih nacionalnih organa, kako bi u direktnom dijalogu razmijenili iskustva i korisne informacije o radu Nacionalnih izvjestilaca i drugih odgovarajućih mehanizama koji se bave sakupljanjem i analiziranjem informacija, davanjem preporuka vladama, monitoringom i sl, a bave se pitanjem borbe protiv trgovine ljudima.

Učešće u radu III Svjetskog kongresa protiv seksualnog iskorišćavanja djece i adolescenata, koji je u organizaciji UNICEF-a, održan u Brazilu, Rio de Žaneiro od 25-28. 2008. godine, sa ciljem

razvijanja i unapređenja zajedničkog djelovanja u oblasti zaštite djece i adolescenata od seksualnog zlostavljanja i zloupotrebe. Kongres je vođen na nivou dijaloga visokih vladinih zvaničnika.

Saradnica u Kancelariji za antitrafiking je zajedno sa predstavnicima Ministarstva pravde i Uprave policije, 01. i 02. decembra 2008. godine uzela učešće u radu seminara koji je u organizaciji Centra za bezbjednost i saradnju, održan u prostorijama "Racviac" centra u Rakitiji, Zagreb.

Predstavnici Vladine Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima sa još 30 predstavnika različitih zemalja sa prostora Evrope, Azije i Afrike, od 15. do 24. novembra 2008. godine prisustvovali su obuci na temu "Borba protiv trgovine ljudima" u Ankari. Navedena obuka je bila organizovana od strane Centra za obuku Partnerstva za mir Republike Turske.

U cilju efikasnijeg nastupa na polju preventive i bolje obučenosti predstavnika relevantnih institucija i to: Sudova, tužilaštva, Centara za socijalni rad, Domova zdravlja, radnika zaposlenih u prosvjeti, kao i predstavnika lokalnih uprava Kancelarija u saradnji sa Nacionalnim timom za implementaciju TRM smjernica organizovala je 3 seminara na temu »Unapređivanje mehanizama za borbu protiv trgovine ljudima«, koji su održani u tri regije u Crnoj Gori:

za sjevernu regiju - u periodu 10.-11.12.2008.godine u Bijelom Polju,

za centralnu regiju - u periodu 17.-18.12.2008.godine na Cetinju i

za južnu regiju - u periodu 22.-23.2008.godine u Budvi.

Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima je, u saradnji sa predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova, Policije i NVO „Sigurna ženska kuća“, krajem decembra 2008. godine, izdala brošuru „Priručnik za bezbjedno putovanje“ koji sadrži korisne savjete i neophodne informacije za siguran boravak naših državljana u inostranstvu. U saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i javne uprave, planirano je distribuiranje brošure građanima prilikom izdavanja putnih isprava. Urađen je i mini priručnik za službenike Granične policije, koji će pomoći da se lakše identifikuju potencijalne žrtve trgovine ljudima.

2009. godina

Članovi Nacionalnog tima za implementaciju TRM smjernica su u periodu od 23.-26. februara 2009. godine boravili u Ukrajini sa ciljem razmjene iskustava sa predstavnicima relevantnih institucija koje se bave borbom protiv trgovine ljudima.

U organizaciji Međunarodne organizacije za migracije (IOM) i UN. GIFT-a 30. marta 2009. godine u Beču je održana završna Konferencija o principima Sporazuma o saradnji između ključnih aktera za borbu protiv trgovine ljudima. Tom prilikom, predstavnica Kancelarije predstavila je Sporazum o saradnji na polju borbe protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori, koji je u međunarodnoj publikaciji „Vodeći principi Sporazuma o saradnji između ključnih aktera i službi za sprovođenje zakona“, naveden i predstavljen kao jedan od najboljih primjera koji pokazuje koje sve principe jedan Sporazum o saradnji treba da sadrži

Nakon ostvarenih brojnih preventivnih aktivnosti u cilju podizanja svijesti cjelokupne javnosti o trgovini ljudima, Kancelarija je u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za migracije u toku aprila 2009. godine u srednjim školama organizovala predavanje na temu „Borba protiv trgovine ljudima“, na kojem je savjetnica u Kancelariji uzela učešće. u svojstvu predavača. Nakon toga je sprovedeno završno anketiranje maturanata u pet opština Crne Gore (Podgorici, Beranama, Nikšiću i Baru i Ulcinju) s ciljem ispitivanja nivoa informisanosti učenika o pojmu trgovine ljudima.

U organizaciji Međunarodnog centra za razvoj migracionih politika početkom maja 2009. godine u Budvi je održana međunarodna konferencija s ciljem razmjene iskustava o mehanizmima upućivanja žrtava. Učešće predstavnika nacionalnog tima.

Misija Međunarodne organizacije za migracije je u periodu od 18.-20. maja 2009. godine u Budvi održala seminar „Borba protiv organizovanog kriminala“, kojem je prisustvovala i predstavnica Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima. Navedeni seminar koji je predviđen projektom „Jačanje kapaciteta policije Crne Gore u cilju sprečavanja prekogranične ilegalne migracije i organizovanog kriminala“, sa ciljem obuke trenera iz redova policije od strane predavača iz Austrije, koji su obradili teme iz sfere suzbijanja krijumčerenja ljudi, ilegalnih migracija i trgovine

Ijudima, sa posebnim osvrtom na međunarodnu saradnju u krivičnim stvarima. Obučeni treneri su dobili sertifikate, koje će iskoristiti za obuke službenika Uprave policije o pomenutoj problematiki. Ukupno 60 policajaca prošlo je pomenutu obuku.

Nacionalni tim za implemetaciju prekograničnih mehanizama upućivanja za žrtve trgovine ljudima (TRM) koji je predvodio Šef Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima učestvovao je u radu Regionalnog seminara u Ohridu u periodu od 1-4. juna, na temu „Program podrške razvoju prekograničnih mehanizama upućivanja (TRM) za žrtve trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi“.

Predstavnici Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima zajedno sa predstavnikom Ministarstva rada i socijalnog staranja i međunarodne organizacije “Save the Children”, boravili su u radnoj posjeti Hrvatskoj u periodu od 15-18. jula 2009. godine, sa ciljem razmjene iskustava i primjera pozitivne prakse u borbi protiv trgovine ljudima.

Uprava policije u saradnji sa Policijskom akademijom sprovodi obrazovanje i edukaciju policijskih kadrova. Tema trgovine ljudima ušla je u redovni plan i program nastave na akademiji za sve policijske kadrove kroz određeni broj nastavnih jedinica. U saradnji sa OEBS-om, ICITAP-om, IOM-om, UNDPI-om, organizuju se specijalistički seminari za službenike kriminalističke i granične policije i druge državne službenike, koji su obuhvaćeni mjerama AP-a kroz prevenciju i posebno zaštitu žrtava trgovine ljudima.

U 2006. godini, OEBS je nastavio sa ranije započetim programom obuke na temu „Razvoj granične policije“, kojom je obuhvaćeno 178 službenika Sektora granične policije.

U saradnji sa Austrijskom agencijom za međunarodnu saradnju, Policijska akademija je 2006.godine organizovala trodnevni seminar na temu policijske saradnje u suzbijanju trgovine ljudima i ilegalnih migracija za službenike Sektora granične policije i Sektora kriminalističke policije.

Eksperti Uprave policije su u saradnji sa Policijskom akademijom organizovali četiri kursa na temu ilegalnih migracija i krijumčarenja ljudima za 85 službenika Uprave policije.

U okviru austrijskog projekta „Policijska saradnja u suzbijanju trgovine ljudima, krijumčarenja ljudi i ilegalnih migracija“, na Policijskoj akademiji je od 21. do 24.04. 2009. godine realizovan seminar na temu „Sistem policijskog zadržavanja i ljudska prava“ za 12 polaznika Uprave policije.

U organizaciji OEBS-a, Akademije TADOC iz Turske i Policijske akademije, od 04. do 08.05.2009.godine, održan je kurs na temu „Ilegalne migracije i trgovina ljudima“, za tri službenika Uprave carina i 13 službenika Sektora granične policije.

U organizaciji OEBS-a, Akademije TADOC iz Turske i Policijske akademije, od 11. do 15.05.2009.godine, održan je kurs na temu „Ilegalne migracije i trgovina ljudima“, za tri službenika Uprave carina, 13 službenika Sektora granične policije i jednog službenika Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije.

U period od 2007-2009.godine, službenici Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala, učestvovali su na više obuka o organizovanom krijumčarenju i trgovini ljudima u zemlji i inostranstvu, uz posredovanje međunarodnih organizacija: UNDOC, OCTN, ICITAP, CARE, ICMPD, OLAF, ILEA, Interpol-a i Policijske akademije, a po planu obuke za sve službenike granične i kriminalističke policije.

Dana 12.10.2007.godine, održan je sastanak u OEBS-u povodom razmatranja Aneksa ugovora za potpisivanje međunarodne saradnje u prevenciji, krivičnom gonjenju i zaštiti žrtva trgovine ljudima.

Dana 09.10.do 12.10.2007.godine, u Policijskoj akademiji u Danilovgradu, održan je seminar na temu »Trgovina ljudima« u organizaciji Kriminalističke policije Austrije.

Dana 15.10.2007.godine, održan je seminar UNODC-a, u vezi projekta: »Jačanje operativnih kapaciteta za istragu i zaustavljanje aktivnosti trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu«.

Dana 22.-23.10.2007.godine, u Kolašinu u organizacija OEBS-a i kancelarije Nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima održana je nacionalna radionica u cilju usaglašavanja dokumenta Transnacionalnih referalnih mehanizama sa Sporazumom o međusobnoj saradnji sa Aneksima Sporazuma.

U period od 24.03.do 26.03.2008.godine u Sarajevu –BiH-a u organizaciji »CARE« održana je četvrta regionalna Konferencija o suzbijanju trgovine ljudima sa aspektom na pravni i socijalni položaj žrtava trgovine ljudima. Konferencijsu prisustvovali dva službenika Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije.

Od 14.04. do 15.04.2008.godine u Skoplju u organizaciji međunarodnog centra za migracionu politiku, održan je seminar u vezi projekta: »Program za poboljšanje odgovora na trgovinu ljudima u Jugoistočnoj Evropi – prikupljanje i upravljanje podacima«.

Od 16.04. do 18.04.2008.godine u Beogradu, u organizaciji Kancelarije UN za borbu protiv droge i kriminala (UNODC), održan je seminar u vezi projekta »Povećanje operativnih kapaciteta u istraživanju protiv trgovine ljudskim bićima na Zapadnom Balkanu«.

U periodu od 12.05. do 14.05.2008.godine u Prčnju, u organizaciji IOM-a, održan je seminar na temu »Borba protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori«.

U organizaciji NVO »Crnogorski ženski lobi« u periodu od 05.06. do 07.06.2008.godine u Baru, održan je sastanak vezano za projekt »Transnacionalni referalni mehanizmi za zaštitu žrtava trgovine ljudima«

Službenici ovog Odsjeka su učestvovali na 3 seminara na temu »Unapređivanje mehanizama za borbu protiv trgovine ljudima«, koji su održani u tri regije u Crnoj Gori: za sjevernu regiju - u periodu 10.-11.12.2008.godine u Bijelom Polju, za centralnu regiju - u periodu 17.-18.12.2008.godine na Cetinju i za južnu regiju - u periodu 22.-23.2008.godine u Budvi.

Seminari su za cilj imali edukaciju predstavnika svih državnih organa i institucija na lokalnom nivou u CG.

131. Da li vaši organi za sprovođenje zakona uključuju posebne jedinice za suzbijanje ilegalne trgovine (ljudima, narkoticima, cigaretama, vatrenim oružjem, ukradenim vozilima, itd.)?

U okviru Uprave policije, u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta, rad na suzbijanju ilegalne trgovine organizovan je na sljedeći način:

U Odsjeku za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije formirana je Grupa za suzbijanje opštег organizovanog kriminala i linija rada za suzbijanje ilegalnih migracija, organizovanih krijumčarenja i trgovine ljudima. Na regionalnom i lokalnom nivou, za rad po ovoj problematici zadužene su linije rada za suzbijanje krvnih i seksualnih delikata, maloljetničke delikvencije i inspektori za strance koji su posebno obučeni za postupak identifikacije žrtava trgovine ljudima, tehniku vođenja razgovora i zaštite žrtava trgovine ljudima.

Rad na suzbijanju krijumčarenja akciznih i drugih roba, organizovan je na nivou Sektora kriminalističke policije - Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije i Odsjeka za suzbijanje privrednog kriminala. U Odsjeku za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, organizovana je Grupa za suzbijanje opšteg organizovanog kriminala i linija rada za sprječavanje zloupotreba službenog položaja, poreskih utaja, krijumčarenja akciznih i drugih roba. U Odsjeku za suzbijanje privrednog kriminala, formirana je linija rada za suzbijanje nedozvoljene trgovine, kao i na nivou područnih jedinica (regionalno) i ispostava (lokalno).

Na ovom planu, ostvaruje se saradnja sa ostalim organima uključenim na suzbijanju ove problematike (Uprava carina, Poreska uprava, Komunalna policija i inspekcijske službe (Tržišna inspekcija)).

U cilju sveobuhvatnije kontrole tržišta duvana i prerađevina, Uredbom Vlade o organizaciji i načinu rada državne uprave (Sl. list RCG, br. 06/05), osnovana je Agencija za duvan kao organ uprave nadležan za poslove duvana. Agencija je počela sa radom u avgustu 2005. godine.

Rad na suzbijanju krijumčarenja vozila i oružja organizovan je na nivou Sektora kriminalističke policije. Za suzbijanje ove problematike zaduženi su Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije - Grupa za suzbijanje opšteg organizovanog kriminala i linije rada za krijumčarenje motornih vozila, oružja, opasnih materija i umjetnina i Odsjek za suzbijanje opšteg kriminala. Na nivou područnih jedinica (regionalno) i ispostava (lokalno), rad je organizovan preko linije rada za suzbijanje kriminala u vezi sa motornim vozilima i nezakonitog krijumčarenja i posjedovanje oružja, uz podršku Uprave policije opšte nadležnosti i granične policije, kroz sve oblike prekograničnog krijumčarenja.

U Sektoru kriminalističke policije, u okviru Odsjeka za suzbijanje opšteg kriminaliteta, organizovana je Grupa za suzbijanje imovinskog kriminaliteta sa četiri izvršioca. Za problematiku u vezi sa inkriminacijama motornim vozilima, opredijeljen je jedan službenik.

Na regionalnom nivou, praćenje ove problematike organizovano je na sljedeći način: u Područnoj jedinici Podgorica, u Ispostavi kriminalističke policije, organizovana je Ekspozitura za suzbijanje imovinskog kriminaliteta, u okviru koje se nalazi Filijala za suzbijanje krivičnih djela u vezi sa motornim vozilima, sa osam policijskih službenika. U Područnoj jedinici Nikšić, u Ekspozituri kriminalističke policije, u Filijali za suzbijanje opšteg kriminaliteta, sistematizovano je jedno službeničko mjesto za suzbijanje kradja motornih vozila. U ostalim područnim jedinicama, ova problematika prati se u okviru linije rada suzbijanja imovinskog kriminaliteta i suzbijanja privrednog kriminaliteta, u skladu sa potrebama i obimom problematike za koje je opredijeljen po jedan službenik.

Crnogorska policija od 1996. godine, ima specijalizovane jedinice za suzbijanje kriminaliteta povezanog sa drogama, čiji je osnovni zadatak prikupljanje podataka o nosiocima kriminalnih aktivnosti krijumčarenja i ulične prodaje droge, prikupljanje dokaza i procesuiranje predmeta nadležnim pravosudnim organima. Po važećem Aktu o organizaciji Uprave policije, ovu liniju rada čine devet organizacionih cjelina i to: Odsjek za borbu protiv droge i krijumčarenja u okviru Sektora kriminalističke policije (u sjedištu Policije) i osam područnih jedinica. Odsjek za borbu protiv droge nadležan je za predmete iz oblasti droga koji imaju obilježja organizovanog kriminala. Odsjek sarađuje sa Specijalnim državnim tužiocem za borbu protiv organizovanog kriminala, sprovodi i nadgleda sprovođenje mjera tajnog nadzora, propisanih Zakonom o krivičnom postupku, učestvuje u predmetima od međunarodnog značaja i vrši međunarodnu razmjenu podataka, kao i druge poslove vezane za ovu vrstu kriminala.

I pored ostvarenih značajnih rezultata, uočeno je da navedena organizacija ove linije rada ima i određene manjkavosti, prije svega po pitanju metodologije rada, protoka podataka, planiranja i sinhronizovanja aktivnosti, rješavanja kadrovskih i tehničkih pitanja, pa je, s tim u vezi, predložena reorganizacija ovih poslova, kroz izradu Izmjene i dopune sistematizacije radnih mjesta u upravi policiji, koja predviđa efikasniji i jednostavniji model u obliku centralizovane jedinice sa pet (5) organizaciono povezanih cjelina.

Sektor granične policije je nadležan za suzbijanje svih vidova prekograničnog kriminala, uključujući ilegalnu trgovinu i krijumčarenje ljudi, narkotika, cigareta, vatrengor oružja itd.

132. Da li postoji – na osnovu multidisciplinarnog pristupa – bilo koja vrsta saradnje između nadležnih tijela za sprovođenje zakona i drugih agencija koje su uključene u sprječavanje i borbu protiv trgovine ljudima?

Da. Imajući u vidu činjenice da je trgovina ljudima globalni problem, i da je najčešće počinjena u formi organizovanog kriminala, u Crnoj Gori, kao i u ostalim evropskim zemljama, postoji visok stepen svjesnosti da je regionalni, nacionalni i međunarodni pristup rješavanju ovog problema od ključnog značaja. Vlada Crne Gore je u cilju uspješnog i efikasnog rješavanja ovog problema odabrala multidisciplinarni pristup. To znači da su u sprječavanje i borbu protiv trgovine ljudima uključene različite organizacije i institucije. Ove institucije su međusobno povezane, u slučajevima kada je to neophodno, u cilju efikasnog sprječavanja trgovine ljudima, pružanja adekvatne pomoći žrtvama trgovine ljudima i privođenja počinilaca ovog krivičnog djela pred lice pravde. Upravo kroz

rad Projektnog odbora za borbu protiv trgovine ljudima, Radne grupe za praćenje i implementaciju Strategije kojima koordinira Šef Vladine kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima, te Sporazumom o saradnji državnih organa i NVO u borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine ljudima, naročito žena i djece se podstiču sve forme saradnje, razmjene mišljenja, iskustava i izgradnja međusobnog povjerenja.

Projektni odbor je tijelo koje okuplja predstavnike svih relevantnih subjekata koji su angažovani na borbi protiv trgovine ljudima. Sastaje se periodično, razmatra trenutnu situaciju, razmjenjuje informacije i utvrđuje smjernice za dalje aktivnosti. Projektnim odborom predsjedava Šef kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima. Članove Projektnog odbora čine predstavnici: Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, Koordinator za pitanja rodne ravnopravnosti, predstavnici OEBS-a, Savjeta Evrope, IOM-a, UNICEF-a, USAID-a, Save the Children–UK, i predstavnici dvije crnogorske NVO: „Sigurna ženska kuća“ i „Crnogorski ženski lobi“.

Radna grupa je tijelo u čiji sastav ulaze predstavnici resornih ministarstava na nivou pomoćnika ministara (Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete i nauke), Uprave policije, zamjenik Vrhovnog državnog tužioca, Šef Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i predstavnici IOM-a, SE, OEBS-a, Save the Children-a, UNICEF-a i Ambasade Sjedinjenih Američkih država u Crnoj Gori, u svojstvu posmatrača. Radna grupa se sastaje dvomjesečno, na poziv Šefa Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima koji predsjedava sjednicama. Na sastancima predstavnici institucija u svojim prezentacijama izvještavaju Šefa Kancelarije o svim preduzetim i sprovedenim aktivnostima iz Aktionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima.

Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima je obavezna i da prati sprovođenje Sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima, potписанog između Vrhovnog državnog tužioca, Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, Ministarstva prosvjete i nauke, Uprave policije i nevladinih organizacija: „Crnogorski ženski lobi“, „Sigurna ženska kuća“ i „Centar plus“, i da koordinara rad potpisnika sporazuma. Kancelarija vrši koordinaciju rada potpisnika sporazuma, organizovanjem periodičnih sastanaka nadležnih osoba za sprovođenje istog, na kojima se prezentiraju ostvareni rezultati i daju predlozi za dalji rad.

Sporazum o međusobnoj saradnji obuhvata standardne operativne procedure na nacionalnom nivou. Kako se istovremeno odvijala implementacija programa Transnacionalni referalni mehanizmi za žrtve trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi, i relevantnih smjernica za njegovo sprovođenje, koje predstavljaju standardne operativne procedure na transnacionalnom nivou, održana je nacionalna radionica na kojoj su aneksi Sporazuma inkorporirani u TRM smjernice, i time je dobijen jedinstveni dokument, sveobuhvatan, s jasno definisanim ciljevima i mjerama.

Nacionalni tim za implementaciju programa »Transnacionalni referalni mehanizmi za žrtve trgovine ljudima u Jugoistočnoj Evropi«, projekta ICMPD i USAID čine: zamjenik vrhovnog državnog tužioca, predstavnik – Sektora kriminalističke policije, rukovodilac grupe za opšti, organizovani kriminal - Policija, predstavnik Sektora granične policije - Odsjeka za strance i suzbijanje nezakonitih migracija - Policija, predstavnik Ministarstva rada i socijalnog staranja, predstavnik - koordinatorica NVO „Crnogorski Ženski Lobi“ i predstavnik Kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima.

U cilju usaglašavanja TRM smjernica sa nacionalnim zakonodavstvom održano je više radnih sastanaka sa predstvincima Nacionalnog tima, kao i treninga na nacionalnom nivou u cilju efikasne implementacije TRM operativnih procedura. Finalna verzija dokumenta dostavljena je Radnoj grupi na razmatranje i na sastanku održanom 15. juna 2009.godine, donešen je zaključak da se pomenuti dokument podnese Vladi na uvid i usvanjanje. Očekujemo usvajanje TRM smjernica na nacionalnom nivou, do kraja trećeg kvartala 2009. godine, što je bila preporuka i ICMPD-a i USAID-a.

133. Molimo da objasnite osnovne teškoće sa kojima se suočavate u sprječavanju pranja novca (vidi takođe Poglavlje 4 – slobodno kretanje kapitala).

Osnovne teškoće sa kojima se suočavaju državni organi, nadležni za suzbijanje pranja novca, odnose se na probleme u dokazivanju predikatnog krivičnog djela kojima je pribavljen novac ili druga imovina, koji su predmet krivičnog djela pranja novca. Teret dokazivanja da novac ili imovina potiču od krivičnog djela je na organima nadležnim za krivično gonjenje. Primjenom klasičnih metoda, ne mogu se postići zadovoljavajući rezultati na planu otkrivanja i dokazivanja krivičnog djela pranja novca. Za uspješnu borbu protiv pranja novca neophodno je korišćenje posebnih dokaznih radnji. Prema važećem Zakoniku o krivičnom postupku, posebne dokazne radnje – mjere tajnog nadzora: tajni nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora; tajno fotografisanje i vizuelno snimanje u privatnim prostorijama; simulirana kupovina predmeta i lica i simulirano davanje i primanje mita; praćenje prevoza i isporuke predmeta krivičnog djela; snimanje razgovora uz prethodno informisanje i saglasnost jednog od učesnika razgovora; i angažovanje prikivenog islijednika i saradnika, mogu se primjenjivati samo za krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora u trajanju od 10 godina ili teža kazna i za krivična djela sa elementima organizovanog kriminala. Primjena ovih dokaznih radnji za krivično djelo pranje novca, do sada je bila moguća samo za najteže oblike ovog djela (za koja je propisana kazna zatvora u trajanju od 10 godina ili teža kazna) i ako je djelo iz domena organizovanog kriminala. Donošenjem novog Zakonika o krivičnom postupku, proširena je mogućnost primjene posebnih dokaznih radnji – mjera tajnog nadzora i za krivična djela sa elementima korupcije u koje spada i krivično djelo pranje novca. Ova zakonska rješenja, doprinijeće povećanju uspjeha u prikupljanju podataka i dokaza neophodnih za vodjenje krivičnog postupka i dokazivanje predikatnog krivičnog djela, kojim je pribavljen novac ili druga imovina, kao i povećanju ukupne efikasnosti na planu suzbijanja krivičnog djela pranje novca

134. Molimo da opišete postojeće strukture za suzbijanje pranja novca (uključujući strukture unutar policije, tužilaštva i pravosuđa). Da li ste uspostavili dobro funkcionišući finansijsku obavještajnu jedinicu (FIU)? Opišite saradnju sa bankarskim sektorom i ostalim finansijskim sektorima (kazina, itd.).

Uprava za sprječavanje pranja novca (u daljem tekstu Uprava) je shodno Zakonu o sprječavanju pranja novca (Sl. list RCG, br. 55/03 od 01.10.2003. godine) formirana Uredbom Vlade od 15.12.2003. godine (Sl. list RCG, br. 67/03). Formalno je počela sa radom u februaru 2004. godine, dok je operativni rad počeo sredinom 2004. godine. Uprava je, shodno Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i međunarodnim standardima, organizovana kao Finansijsko obavještajna jedinica administrativnog tipa. Uprava je samostalni organ nad čijim radom Ministarstvo finansija vrši upravni nadzor.

Uredbom o izmjenama i dopunama uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave (Sl. list CG, br. 26/08), shodno nadležnostima po novom Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. list CG, broj 14/07 od 21.12.2007. godine), promijenjen je naziv organa u: »Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma«.

Uprava vrši poslove u vezi otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma koji se odnose na: prikupljanje, analiziranje i dostavljanje nadležnim organima podataka, informacija i dokumentacije potrebne za otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma; utvrđivanje standarda i metodologija za uspostavljanje i razvijanje politike, procedura i prakse prepoznavanja sumnjivih transakcija; razvijanje posebnih programa za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, sa procedurama, programima kontrole i obukom zaposlenih za prepoznavanje sumnjivih transakcija; provjeru transakcija i lica za koje postoji osnov sumnje da je u pitanju pranje novca ili finansiranje terorizma; privremeno obustavljanje transakcija; iniciranje izmjena i dopuna propisa koji se odnose, ili su u vezi sa sprječavanjem i otkrivanjem pranja novca i finansiranja terorizma; uspostavljanje

međunarodne saradnje sa ovlašćenim organima drugih zemalja i međunarodnim organizacijama; učestvovanje u pripremi i objedinjavanju liste indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija; učestvovanje u obuci zaposlenih i ovlašćenih lica u nadležnim organima, utvrđivanje smjernica za izradu analize rizika; objavljivanje statističkih podataka iz oblasti sprječavanja i otkrivanja pranja novca; nadzor nad sprovodenjem zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma u okviru utvrđenih nadležnosti, pokretanje i vođenje prvostepenog prekršajnog postupka zbog nepoštovanja odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i druge poslove koji su joj određeni u nadležnost.

U Upravi je trenutno zaposleno 25 službenika i namještenika dok je Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesa predviđeno 34. Zaposleni u Upravi su uglavnom ekonomisti, pravnici, stručnjaci za IT.

Aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, u Upravi su utvrđene organizacione jedinice:

1) Sektor za prijem, obradu i analizu podataka

- Odsjek za analitičke poslove
- Odsjek za sumnjive transakcije
- Odsjek za informacione tehnologije i prijem podataka

2) Sektor za kontrolu, međunarodnu i unutrašnju saradnju

- Odsjek za kontrolu obveznika
- Odsjek za međunarodnu i unutrašnju saradnju
- 3) Referat – vođenje prvostepenog prekršajnog postupka
- 4) Služba za opšte poslove, finansije i odnose sa javnošću

Ako na osnovu pribavljenih podataka, informacija i dokumentacije, ocijeni da u vezi sa transakcijom ili licem postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca, finansiraju terorizma ili drugom krivičnom djelu koje se goni po službenoj dužnosti, Uprava je dužana da o tome obavjesti, odnosno dostavi pisano informaciju nadležnim organima, i to Vrhovnom državnom tužilaštvu i Upravi policije, odnosno drugim nadležnim organima.

Uprava je posrednik između finansijskog i nefinansijskog sektora sa jedne strane i Vrhovnog državnom tužilaštvu i Uprave policije, sa druge strane.

Što se tiče saradnje sa bankarskim sektorom, shodno „Pravilniku o načinu dostavljanja podataka Upravi o gotovinskim transakcijama u vrijednosti od 15.000 eur-a i više i sumnjivim transakcijama”, banke, kao i drugi obveznici, dostavljaju Upravi podatke o svakoj gotovinskoj transakciji u vrijednosti od 15.000 EUR-a ili više (odmah, a najkasnije u roku od tri radna dana od dana izvršene transakcije) i o svakoj sumnjivoj transakciji bez obzira na iznos i vrstu (prije izvršenja transakcije i navode rok u kojem transakcija treba da se izvrši).

Uprava učestvuje u obučavanju i stručnom usavršavanju ovlašćenih lica i zaposlenih kod obveznika koji imaju direktni kontakt sa klijentom, kroz seminare i savjetovanja, davanjem mišljenja i odgovora na pitanja u vezi sa sprovodenjem Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i donošenjem smjernica za jedinstveno sprovodenje Zakona.

Saradnja se odvija i kroz radne sastanke predstavnika Uprave i ovlašćenih lica za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma kod poslovnih banaka i drugih obveznika.

Osim saradnje sa obveznicima, Uprava u sprovodenju mjera za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma sarađuje sa nadzornim organima iz člana 86 Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma: Centralnom bankom, Komisijom za hartije od vrijednosti, Poreskom upravom, Upravom za igre na sreću, Agencijom za nadzor osiguranja, Agencijom za telekomunikacije i poštansku djelatnost, kao i sa drugim organima (ANB, Uprava carina, Uprava za nekretnine, Privredni sud).

U cilju unaprijeđenja međugajencijske saradnje Uprava je potpisala Sporazume o saradnji sa: Ministarstvom unutrašnjih poslova, Poreskom Upravom, Upravom carina, Centralnom bankom CG

Komisijom za hartije od vrijednosti, Osnovnim sudom u Podgorici i Državnom revizorskom institucijom.

U okviru **Vrhovnog državnog tužilaštva**, saglasno odredbama čl. 66 Zakona o državnom tužilaštvu (Sl. list RCG, br. 69/03 i Sl. list CG, br. 40/08), osnovano je Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina (u daljem tekstu Odjeljenje). Odjeljenje je centralizovani organ nadležan za cijelu teritoriju Crne Gore za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina i postupa pred dva Viša suda - u Podgorici i Bijelom Polju. Na planu otkrivanja krivičnih djela korupcije, u koje spada i krivično djelo pranje novca i gonjenje učinilaca ovih krivičnih djela Odjeljenje saglasno odredbama Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o državnom tužilaštvu sarađuje sa: Upravom policijom, Upravom carina, Upravom za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Poreskom upravom i finansijskim institucijama. Saradnja sa Upravom se odvija na planu otkrivanja i suzbijanja krivičnog djela pranja novca i u tom smislu ova Uprava, u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma dostavlja Odjeljenju i Upravi policije pismena obaveštenja – informacije u vezi finansijskih transakcija, kada postoje osnovi sumnje da se radi o pranju novca. Saglasno Uputstvu Vrhovnog državnog tužilaštva, u Odjeljenju se vodi posebna evidencija o primljenim obaveštenjima o sumnjivim transakcijama od Uprave. Obaveštenja prima Specijalni tužilac i zatim ih dostavlja na dalju obradu. Po obaveštenjima se hitno postupa. Specijalni tužilac (ili zamjenik koga on odredi) je koordinator na rješavanju pitanja u vezi sa pranjem novca i ostvarivanjem saradnje sa domaćim i međunarodnim relevantnim institucijama.

Uprava policija je organizaciono podijeljena u više sektora od kojih je, sa aspekta borbe protiv pranja novca/finansiranja terorizma najvažniji Sektor kriminalističke policije, odnosno Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije (sa pet službenika koji su direktno uključeni u borbu protiv pranja novca/finansiranja terorizma) i Odsjek za suzbijanje privrednog kriminaliteta (sa pet službenika). U okviru Sektora kriminalističke policije postoji osam područnih jedinica i 12 ispostava u sastavu kojih su formirane jedinice za suzbijanje privrednog kriminaliteta koji su direktno uključeni u borbu protiv svih oblika ekonomskog kriminala, pa samim tim i pranja novca/finansiranja terorizma. U područnim jedinicama raspoređena su 72 službenika.

Saglasno odredbi čl. 21 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima (Sl. list CG, broj 22/08), kojom je propisano da se u višim sudovima osniva specijalizovano odeljenje za suđenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina (krivično djelo pranja novca spada u koruptivna krivična djela), u septembru 2008. godine u Višem sudu u Podgorici i Višem sudu u Bijelom Polju formirana su Specijalizovana odjeljenja za suđenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina. Suđenje zbog krivičnog djela pranja novca je u nadležnosti ovih specijalizovanih odjeljenja.

U Specijalizovanom odjeljenju u Višem sudu u Podgorici radi šest sudija a u Specijalizovanom odeljenju Višeg suda u Bijelom Polju rade tri sudije. Sudije koje rade u Specijalizovanim odjeljenjima imaju pravo na iznos mjesecne zarade u visini prosječne zarade Vrhovnog suda i pravo na specijalni dodatak zbog otežanih uslova rada i specifičnosti posla koji vrše.

Specijalizovana odjeljenja koja sude predmete zbog krivičnog djela pranja novca su kadrovske sposobljene, te opremljena za efikasan rad.

U dokaznom postupku zbog krivičnog djela pranja novca u saradnji sa bankarskim sektorom i ostalim finansijskim sektorima nije bilo nikakvih problema.

Predstavnici Uprave, Tužilaštva i Policije, članovi su delegacije Crne Gore u Komitetu SE za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma (MONEYVAL). Od strane ovog Komiteta, tokom 2008. godine izvršena je III runda evaluacije Crne Gore u primjeni mjera za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

135. Koje obaveze se stavlaju pred finansijske institucije u smislu sprječavanja pranja novca? Da li se od finansijskih institucija zahtijeva da prijavljuju kada sumnjuju da se radi o pranju novca?

Obaveze finansijskih institucija kao i drugih obveznika propisane su Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. list CG, br. 14/07).

Finansijske institucije su dužne prijaviti Upravi svaku sumnju na pranje novca ili finansiranje terorizma.

Shodno Zakonu, finansijske institucije, kao i drugi obveznici dužni su da:

- 1) vrše identifikaciju klijenta (utvrđivanje identiteta klijenta, odnosno ako je identitet prethodno utvrđen, provjera identiteta na osnovu vjerodostojnih, nezavisnih i objektivnih izvora; prikupljanje podataka o klijentu, odnosno ako su podaci prikupljeni, provjera prikupljenih podataka na osnovu vjerodostojnih, nezavisnih i objektivnih izvora);
- 2) sprovode mjere pregleda i praćenja klijenta naročito: prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa sa klijentom; prilikom jedne ili više povezanih transakcija u vrijednosti od 15.000 Eura; kada postoji sumnja u tačnost ili vjerodostojnost pribavljenih podataka o identifikaciji klijenta; kada u vezi transakcije ili klijenta postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca i finansiranju terorizma.
- 3) izvještavaju i prosljeđuju podatke, informacije i dokumentaciju Upravi, o svakoj gotovinskoj transakciji u vrijednosti od 15.000 EUR-a i više (odmah, a najkasnije u roku od tri radna dana od dana izvršene transakcije) i o svakoj sumnjivoj transakciji, bez obzira na iznos i vrstu (prije izvršenja transakcije i navode rok u kojem transakcija treba da se izvrši);
- 4) primjenjuju mjere za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma u svom sjedištu i organizacionim jedinicama izvan sjedišta;
- 5) odrede lice ovlašćeno za preduzimanje mjera utvrđenih ovim zakonom i njegovog zamjenika;
- 6) obezbijede redovnu stručnu obuku i edukaciju zaposlenih i unutrašnju kontrolu izvršavanja obaveza utvrđenih ovim zakonom;
- 7) sačine i redovno inoviraju listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija, za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma, odnosno klijenata;
- 8) obezbijede čuvanje i zaštitu podataka i vođenje propisanih evidencija, kao i druge poslove i obaveze utvrđene ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu zakona.

136. Koliko slučajeva pranja novca je sudski gonjeno i dovedeno do uspješnog završetka?

U periodu od 01.01.2004. godine do 01.10.2009.godine u Crnoj Gori je procesuirano pred nadležnim sudom 17 predmeta protiv 77 lica, zbog krivičnog djela pranja novca.

Osim ovih predmeta, u tri slučaja protiv pet lica nakon sprovođenja neophodnih provjera ocijenjeno je da se ne radi o pranju novca i predmeti su ustupljeni nadležnom tužilaštvu.

U 2004.godini procesuiran je jedan slučaj protiv dva lica. Nakon istrage podignuta je optužnica protiv oba lica. Optuženje je riješeno pravosnažnom presudom, kojom su izrečene zatvorske kazne i mjera oduzimanja imovinske koristi u iznosu od 895.000 \$.

U 2005.godini procesuirana su tri slučaja protiv osam lica, protiv kojih je zahtijevana istraga. Podignuta je optužnica protiv jednog lica, koja je pravosnažno riješena oslobađajućom presudom. Dva predmeta protiv sedam lica završena su obustavom istrage.

U 2006.godini procesuirano je 9 slučajeva protiv 50 lica. Nakon završene istrage podignuto je pet optužnica protiv 31 lica. Po jednoj optužnici protiv dva lica donijeta je osuđujuća presuda, koja je

po žalbi ukinuta. U jednom predmetu protiv jednog lica optužba je riješena oslobođajućom presudom, koja nije pravosnažna (u toku je postupak po žalbi tužioca). U tri predmeta protiv 28 lica u toku je postupak po optužnici. Dva predmeta protiv 8 lica nalaze se u fazi istrage. Dvije istrage protiv 11 lica su završene, a tužilac ima zakonski rok od 15 dana za donošenje odluke.

U 2007.godini procesuiran je jedan slučaj protiv 10 lica. U ovom predmetu je završena istraga i predstoji odluka tužioca u zakonskom roku od 15 dana.

U 2008.godini procesuirana su tri slučaja protiv sedam lica. Nakon završene istrage podignute su dvije optužnice protiv 5 lica. Po jednoj optužnici protiv 4 lica donijeta je oslobođajuća presuda, koja nije pravosnažna (u toku je postupak po žalbi tužioca). Jedna optužnica protiv jednog lica je neriješena. U ovom predmetu predloženo je oduzimanje imovinske koristi u iznosu od 72.600,00 €. Jedan predmet protiv dva lica nalaze se u fazi istrage.

U 2009.godini za ovo krivično djelo nije procesuiran ni jedan novi slučaj. U ovoj godini sud je po optužnici iz 2006.g. protiv dva lica, nakon ukidanja osuđujuće presude u ponovnom postupku donio osuđujuću presudu protiv oba lica, kojom su izrečene zatvorske kazne. Presudom je izrečeno oduzimanje imovinske koristi u iznosu od 161.000,00 €. Presuda nije pravosnažna, u toku je žalbeni postupak.

Navedeni podaci o postupanju Državnog tužilaštva i nadležnih sudova vidljivi su iz sledeće tabele:

Statistički podaci za krivično djelo pranje novca za perod od 01.01.2004 do 01.10.2009. godine

Godin a	Broj predmet a	Bro j lica	Istrage		Privremene mjere		Visina imovinske koristi pribavljen e kriv djelom	Oubstava istrage		Nezavršene istrage		Podignute optužnice		Predložena konfiskacij a	Presude		Presudom izrečeno oduzimanje imovinske koristi (konfiskacija)	Ustupljeni predmeti	
			Broj predmet a	Broj lica	Broj predmet a	Bro j lica		Broj predmet a	Boj lic a	Broj predmet a	Bro j lica	Broj predmet a	Bro j lica		Broj predmet a	Boj lic a		Broj predmet a	Bro j lica
2004	2	3	1	2			895 000 \$					1	2	895 000 \$	1	2	895 000 \$	1	1
2005	3	8	3	8			Preko 40 000 €	2	7			1	1		1*	1			
2006	10	53	9***	50** *	4	31	5 965 000 €			2	8	5	31	1958000€	1* 1**	1* 2**	161 000€	1	3
2007	2	11	1***	10** *			190 000€ ****										1	1	
2008	3	7	3	7	1	1	Preko 80 000€			1	2	2	5	87.600€	1*	4*			

* oslobađajuće presude, od kojih je pravosnažna samo presuda iz 2005.g.

**presuda nije pravosnažna i donijeta je u 2009.g. po optužnici iz 2006.g.

*** od ukupnog broja istraživača, dvije istraže protiv 11 lica iz 2006.g. i jedna istraživačka protiv 10 lica iz 2007.g. su završene i predstoji odluka tužioca u zakonskom roku od 15 dana.

**** u ovom slučaju nije predlagana privremena mjera, zato što je ova mjera određena protiv istih lica u predmetu iz 2006.g.

137. Kako ste odgovorili na zahtjeve za uzajamnom pravnom pomoći u vezi pranja novca?

Imajući u vidu primjenu svih relevantnih međunarodnih i nacionalnih instrumenata, Crna Gora ima širok pravni okvir za međunarodnu pravosudnu saradnju u krivičnim stvarima, među kojima je saradnja na polju procesuiranja za krivično djelo „pranje novca“. U skladu sa Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl. list CG, br. 4/08), centralni organ komunikacije u međunarodnoj pravosudnoj saradnji je Ministarstvo pravde, preko koga domaći pravosudni organ proslijeđuje zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć stranim pravosudnim organima i prima zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć stranih pravosudnih organa. Ministarstvo pravde zamolnice bez odlaganja dostavlja mjesno nadležnom Višem sudu ili Vrhovnom državnom tužilaštvu, u zavisnosti od prirode radnji koje su predmet zamolnice. Zakon propisuje i mogućnost da se u hitnim slučajevima, ako postoji uzajamnost, zamolnica za međunarodnu pravnu pomoć može dostavljati i primati posredstvom Nacionalnog centralnog biroa INTERPOL-a.

Za svrhe međunarodne pravne pomoći u borbi protiv pranja novca, pravosudni organi su ovlašćeni da koriste sve istražne tehnike koje su Zakonom o krivičnom postupku propisane za domaće istrage - uključujući davanje, traženje i prikupljanje informacija, dokaza i dokumenata od fizičkih i pravnih lica i finansijskih institucija, saslušanje svjedoka, vještaka, osumnjičenih, uručenje pismena, kao i zamrzavanje, oduzimanje i konfiskaciju sredstava koja su predmet „pranja“ ili koja su bila planirana da budu „oprana“, kao i svih prihoda steklenih krivičnim djelom. Dodatno, Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. list CG, br. 14/07 i 4/08) omogućava prikupljanje i dostavljanje podataka i informacija i dokumentacije o licima ili novčanim transakcijama i u opravdanim slučajevima, na zahtjev relevantnih organa države molilje, može suspendovati transakciju do 72 sata.

Po zamolnicama za pružanje pravne pomoći kada je u pitanju pranje novca nadležni organi postupaju bez odlaganja, u skladu sa zakonskim odredbama i odredbama Konvencije Savjeta Evrope o pranju, traženju zapleni i konfiskaciji prihoda steklenih kriminalom (CETS.141) i Konvencije Savjeta Evrope o pranju, traženju zapleni i konfiskaciji prihoda steklenih kriminalom i i o finansiranju terorizma (CETS.198) kojima je Crna Gora pristupila.

Zamolnice u procesuiranjima krivičnog djela pranja novca najčešće se odnose na provjeru nosilaca bankovnih računa, novčanih transakcija, dostavljanja izvoda iz matične knjige rođenih i sl. Viši sudovi tražene podatke pribavljaju od banaka i drugih nadležnih tijela, i odgovore upućuju Ministarstvu pravde koje ih bez odlaganja proslijeđuje nadležnim organima zemlje molilje. U praksi za sada nisu zabilježene poteškoće u blagovremenom postupanju po zamolnicama u oblasti pranja novca.

Dodatno, Crna Gora ne odbija postupanje po zamolnicama zbog činjenice da je djelo zbog koga se međunarodna pravna pomoć traži fiskalno djelo.

Po crnogorskem pravnom poretku, pranje novca je krivično djelo koje može biti predmet ekstradicije.

Borba protiv terorizma

138. Molimo da dostavite informacije o zakonima ili drugim propisima kojima se reguliše ova oblast i njihovoj usaglašenosti sa relevantnim međunarodnim konvencijama.

Oblast borbe protiv terorizma regulisana je sljedećim propisima: Krivični zakonik Crne Gore (Sl. list RCG br. 70/03, 13/04 i 47/06), zatim Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list RCG, br. 71/03, 07/04, 47/06), Zakon o državnom tužilaštvu (Sl. list RCG, br. 40/08) i Zakon o sudovima (Sl. list RCG, br. 5/02, 49/04 i Sl. list CG, br. 22/08), Zakon o zaštiti svjedoka (Sl. list RCG, br. 65/04).

Krivični zakonik inkrimiše kao posebna krivična djela– krivično djelo terorizam, međunarodni terorizam i krivično djelo finansiranje terorizma kao i krivična djela sa elementima terorizma kao što su: izazivanje opšte opasnosti, ugrožavanje sigurnosti nuklearnim materijama, nedozvoljeno prerađivanje, odlaganje i skladištenje opasnih matrija, teška djela potiv opšte sigurnosti, ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog saobraćaja, otmica vazduhoplova, broda i drugog prevoznog sredstva, diverzija, udruživanje radi protivustavne djelatnosti, teška djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore.

Zakonik o krivičnom postupku propisuje postupak otkrivanja i krivičnog gonjenja izvršilaca krivičnih djela. Ovim zakonom posebno su regulisane procesne radnje koje mogu preduzimati Uprava policije, državni tužilac i sud u toku predkrivičnog postupka i krivičnog postupka. Zakonom o krivičnom postupku je uređeno pružanje zaštite svjedoka u okviru krivičnog postupka i primjena specijalnih istražnih sredstava (mjera tajnog nadzora), a Zakonom o zaštiti svjedoka se uređuje pružanje zaštite svjedoka van krivičnog postupka tj. uključenje svjedoka u poseban program zaštite svjedoka. Zakon o zaštiti svjedoka predviđa sledeće mjere zaštite svjedoka: fizičku zaštitu ličnosti i imovine, premještanje, prikrivanje identiteta i podataka o vlasništvu i promjenu identiteta.

Zakon o sudovima najnovijim izmjenama ustanavljava posebna odjeljenja za sudjenje u predmetima organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina u Višim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju, dok Zakon o državnom tužilaštvu uvodi institut Specijalnog tužioca za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina.

Krivično zakonodavstvo u pogledu terorizma u većoj mjeri usaglašeno je sa relevantnim međunarodnim konvencijama, s obzirom da je Crna Gora ratifikovala veliki broj konvencija iz oblasti terorizma i to: Evropsku konvenciju o suzbijanju terorizma(1977), Konvenciju o pranju, traženju i zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom(1990) , Konvenciju o pranju, traženju i zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma(2005), Međunarodnu konvenciju o sprječavanju terorističkih napada bombama(2001), Konvencija o fizičkoj zaštiti nuklearnog materijala (1980) Međunarodna konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma(1999) Evropskom konvencijom o sprečavanju terorizma (2005), Konvencija o borbi protiv nezakonitih otmica vazduhoplova (1970), Međunarodna konvencija protiv uzimanja talaca(1979).

Iako je u značajnoj mjeri crnogorsko krivično zakonodavstvo usaglašeno sa velikim brojem međunarodnih konvencija, pristupilo se radu na izmjenama Krivičnog zakonika i prikupljena su ekspertska mišljenja i analize od strane eksperata Savjeta Evrope, Kancelarije UN za drogu i kriminal (UNDOC), Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS), kao i domaćih eksperata, na osnovu kojih će se u potpunosti usaglasiti sa svim relevantnim međunarodnim dokumentima.

139. U pogledu primjene obaveza Unije i osnaživanja njenih kapaciteta u borbi protiv terorizma, bilo bi korisno dobiti informacije o relevantnim međunarodnim konvencijama koje je potpisala i ratifikovala vaša zemlja i njenim naporima u borbi protiv terorizma.

Crna Gora je strana potpisnica najvećeg broja konvencija protiv terorizma koje su donijele Organizacija Ujedinjenih nacija i Savjet Evrope. U cilju pridruživanja Evropskoj uniji, Crna Gora sprovodi zajedničku poziciju 2001/931/CFSP koje se odnose na primjenu specifičnih mjera protiv

terorizma. Crna Gora, takođe, na ovom planu, unapređuje saradnju u skladu sa Rezolucijom 1373 (2001), Rezolucijom 1535 (2004), Rezolucijom 1624 (2005) i drugim relevantnim rezolucijama UN, međunarodnim konvencijama i drugim instrumentima. Naša zemlja, preko stalnog predstavnika, aktivno sarađuje sa Antiterorističkim komitetom (ATK) Savjeta bezbjednosti UN-a, osnovanim Rezolucijom 1373 (2001). Ovom Komitetu su do sada podnesena dva izvještaja.

Potvrđeni i potpisani međunarodni dokumenti

Crna Gora je do sada potvrdila ili potpisala:

- Konvenciju o suzbijanju nezakonitih radnji uperenih protiv bezbjednosti pomorske plovidbe-usvojena u Rimu 1988. godine (Sl. list SCG - Međunarodni ugovori, br. 02/04);
- Međunarodnu konvenciju o sprječavanju terorističkih napada bombama (Sl.list SRJ, br. 12/02);
- Međunarodnu Konvenciju o sprječavanju akata nuklearnog terorizma (Sl.list SCG-Međunarodni ugovori, broj 02/06)
- Međunarodnu Konvenciju o suzbijanju finansiranja terorizma (Sl. list SRJ, br. 07/02);
- Konvenciju o krivičnim djelima i nekim drugim aktima izvršenim u vazduhoplovima (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br.47/70);
- Međunardnu konvenciju protiv uzimanja talaca (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 09/84);
- Protokol o suzbijanju nezakonitih akata nasilja na aerodromima koji služe međunarodnom saobraćaju (Sl. list SFRJ - Međunarodni ugovori, br. 14/89);
- Konvenciju Savjeta Evrope o sprječavanju terorizma-usvojena u Varšavi 2005. godine (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08);
- Konvenciju SE o pranju, traženju i zapljeni i konfiskaciji prihoda stečenih na nezakonit način i onih kojima se finansira terorizam (Sl. list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08).

Drugi relevantni zakoni i instrumenti:

Konvencija o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi (Sl. list CG, br. 1/08)

Sporazum o strateškoj saradnji između Crne Gore i Evropske policijske kancelarije - EUROPOL (Sl. list - Međunarodni ugovori, br. 2/09).

Bilateralni sporazumi

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprava policije su nadležni za izvršavanje preuzetih obaveza iz međusobnih sporazuma i protokola u borbi protiv terorizma i borbe protiv organizovanog kriminala, kao i implementaciju više međunarodnih sporazuma:

- Konvencija o policijskoj saradnji između Vlade Kraljevine Belgije i Vlade Crne Gore (2006. godine);
- Sporazum o saradnji između Crne Gore i Vlade Republike Bugarske u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, trgovina narkoticima, psihotropne supstance i prekusori, ilegalne migracije i drugi kriminalni oblici (2005. godine);
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Albanije o saradnji na polju borbe protiv terorizma, organizovanog kriminala, trafikingu, kao i ostalih nelegalnih aktivnosti (2003. godine);
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o policijskoj saradnji (2007. godine);
- Sporazum između MUP-a Crne Gore i MUP-a Republike Hrvatske o policijskoj saradnji (2005. godine);
- Sporazum između MUP-a Crne Gore i Saveznog MUP-a Republike Austrije o policijskoj saradnji (2004. godine);
- Protokol o policijskoj saradnji između MUP-a Crne Gore i MUP-a Rumunije (2006. godine);
- Protokol između MUP-a Crne Gore i MUP-a Republike Srbije, o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalne trgovine narkoticima, psihotropne supstance i

- prekusori, trgovine ljudima, ilegalne migracije i drugih krivičnih djela, kao i saradnji u drugim oblastima iz njihove nadležnosti (2003. godine);
- Sporazum između Vlade Republike Slovenije i Vlade Crne Gore o saradnji u borbi protiv organizvoanog kriminala, trafikinga ljudi i ilegalnih migracija, trafikinga nedozvoljenim drogama i prekusorima, terorizma i ostalih oblika kriminala (2006. godine);
 - Sporazum između Vlade Crne Gore i Vijeća ministra BiH o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, nelegalne trgovine narkoticima, psihosomatskim supstancama i prekursorima, ilegalnih migracija i ostalih krivičnih djela (2007. godine);
 - Sporazum između Vlade RCG i Vlade R. Makedonije o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalne trgovine narkoticima, psihotropnim supstancama i prekursorima, ilegalnim migracijama, i drugim krivičnim djelima (2003. godine);
 - Memorandum o razumijevanju o policijskoj saradnji između Vlade RCG i Misije prelazne administracije UN na Kosovu-UNMIK (2003. godine) i
 - Sporazum o saradnji između MUP-a Crne Gore i MUP-a Ruske federacije (2008. godine).

140. Da li se vaša zemlja suočila sa bilo kojim specifičnim vidom terorizma? Ako da, da li je bio unutrašnjeg ili spoljašnjeg porijekla?

Crna Gora nije bila suočena sa specifičnim vidom terorizma. Na teritoriji Crne Gore nijesu registrovana krivična dijela terorizma.

Nacionalno krivično zakonodavstvo, kao i u većini zemalja, propisuje više krivičnih djela kojima se štite društvene vrijednosti od akata najnehumanijeg nasilja u vidu terorizma, i zaprijećene su visoke kazne zatvora.

141. Koji je nacionalni zakonski okvir i zakonska osnova za antiterorističko djelovanje?

Pravni okvir koji obezbeđuje efikasnu borbu protiv terorizma, obuhvata više zakona koji se odnose na krivično-pravnu oblast ili upućuju na nju :

Krivični zakonik (Sl. list RCG, br. 70/03, 13/04 i 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08), Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list RCG br. 71/03, 07/04 i 47/06), Zakon o državnom tužilaštvu (Sl. list RCG, br. 69/03 i 40/08); Zakon o sudovima (Sl. list RCG, br. 5/02, 49/04 i Sl. list CG, br. 22/08); Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma (Sl. list CG, br. 14/07 i 4/08 - ispravka); Zakon o policiji (Sl. list RCG, br. 28/05); Zakon o Agenciji za nacionalnu bezbjednost (Sl. list RCG, br. 28/05); Zakon o azilu (Sl. list RCG, br. 45/06); Zakon o graničnoj kontroli (Sl. list CG, br. 72/09); Zakon o strancima (Sl. list CG, br. 82/08); Zakon o putnim ispravama crnogorskih državljana (Sl. list CG, br. 21/08 i 25/08); Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (Sl. list CG, br. 79/08); Zakon o tajnosti podataka (Sl. list CG, br. 14/08).

Krivični zakonik propisuje niz krivičnih djela iz oblasti terorizma, kao što su: član 447 (međunarodni terorizam); 448 (uzimanje talaca); 336 (neovlašćeno pribavljanje i raspolažanje nuklearnim materijama); 337 (ugrožavanje sigurnosti nuklearnim materijama); 341 (ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog saobraćaja); 342 (ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog saobraćaja nasiljem); 343 (otmica vazduhoplova, broda i drugog prevoznog sredstva); 365 (terorizam); 449 (finansiranje terorizma).

Međunarodni terorizam (član 447) je krivično djelo koje se sastoji u namjeri određenog lica da naškodi stranoj državi ili međunarodnoj organizaciji, izvrši otmicu nekog lica ili neko drugo nasilje, izazove eksploziju ili požar ili preduzmu druge opšteopasne radnje ili prijeti upotreboru nuklearnog, hemijskog, bakteriološkog ili drugog sličnog sredstva. Za ovo djelo propisana je kazna zatvora od tri do petnaest godina, a za kvalifikovane oblike ovog djela (nastupanje smrti jednog ili više lica ili umišljajno lišenje života nekog lica), kazna zatvora od pet do petnaest godina, odnosno kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna zatvora od četrdeset godina (član 447). Na ovaj način Krivični zakonik je u odnosu na definiciju terorizma i inkriminaciju u odnosu na subjektivni i

objektivni elemenat ovog krivičnog djela usaglašen sa Okvirnom odlukom o borbi protiv terorizma (Council Framework decision of 13 june 2002. on combating terrorism OJL 164 of 22 june 2002).

Članom 448 **Krivičnog zakonika**, u skladu sa Konvencijom protiv uzimanja talaca, sankcionisano je krivično djelo uzimanje talaca, u osnovnom i dva kvalifikovana oblika. Osnovni oblik ovog krivičnog djela sadržan je u stavu 1 citiranog člana. Onaj ko izvrši otmicu nekog lica i prijeti da će ga ubiti, povrijediti ili zadržati kao taoca u namjeri da prinudi neku državu ili međunarodnu organizaciju da nešto učini ili ne učini, kazniće se zatvorom od dvije do deset godina.

Ako je uslijed izvršenja ovog djela nastupila smrt otetog lica, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do petnaest godina, (član 448) a ako je učinilac oteto lice sa umišljajem lišio života, kazniće se zatvorom najmanje deset godina ili kaznom zatvora od četrdeset godina (član 448).

U skladu sa Konvencijom o zaštiti nuklearnog materijala, Krivični zakonik propisuje krivična djela:

- **neovlašćeno pribavljanje i raspolaganje nuklearnim materijama** (član 336) koje se sastoji u neovlašćenom pribavljanju, posjedovanju, korišćenju, prevozu, davanju drugom nuklearne materije ili omogućavanje drugom da do njih dođe. Za ovo krivično djelo propisana je kazna zatvora do tri godine.

- **ugrožavanje sigurnosti nuklearnim materijama** (član 337) koje se sastoji u ugrožavanju ljudi prijetnjom da će upotrijebiti nuklearne materije. Za ovo krivično djelo propisana je kazna od šest mjeseci do pet godina.

U skladu sa Konvencijom o suzbijanju nezakonitih akata uprenih protiv civilnog vazduhoplovstva, Krivičnim zakonikom propisana su krivična djela;

- **Ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog saobraćaja** (član 341) koje se sastoji u nepropisnom i nepravilnom upravljanju letom, propuštanjem dužnosti ili nadzora u vezi sa bezbjednošću vazdušnog saobraćaja, davanja netačnih obavještenja od značaja za bezbjedan let vazduhoplova ili na drugi način dovođenjem u opasnost bezbjednosti vazdušnog saobraćaja. Za ovo krivično djelo zaprijećena je kazna od jedne do šest godina.

- **Ugrožavanje bezbjednosti vazdušnog saobraćaja nasiljem** (član 342) je krivično djelo koje se sastoji unasilju prema licu u vazduhoplovu, postavljanjem ili unošenjem u vazduhoplov eksplozivne ili druge opasne naprave ili supstance ili uništenjem ili oštećenjem uređaja za navigaciju ili prouzrokovanjem druge štete vazduhoplovu dovede u opasnost bezbjednost vazdušnog saobraćaja. Za ovo djelo zaprijećena je kazna zatvora od dvije do deset godina, a za kvalifikovane oblike ovog djela kazna zatvora od dvije do dvanaest godina odnosno kazna zatvora od pet do petnaest godina.

- **Otmica vazduhoplova, broda i drugog prevoznog sredstva** (član 343) je krivično djelo koje se sastoji od upotrebe sile ili prijetnje da će se upotrijebiti sila radi preuzimanja kontrole nad vazduhoplovom koji se nalazi u letu ili nad brodom u toku plovidbe ili nad drugim javnim prevoznim sredstvom u toku vožnje. Za osnovni oblik ovog djela zaprijećena je kazna zatvora u trajanju od dvije do deset godina, dok će se za kvalifikovani oblik ovog djela, učinilac kazniti zatvorom od pet do petnaest godina.

Članom 365 Krivičnog zakonika propisano je **krivično djelo terorizma**. Radnja ovog krivičnog djela je namjera ugrožavanja ustavnog uređenja ili bezbjednosti Crne Gore, izazivanjem eksplozije ili požara ili izazivanjem druge opšteopasne radnje ili otmica nekog lica ili izvršenje drugog akta nasilja ili prijetnje preduzimanjem kakve opšteopasne radnje ili upotrebom nuklearnog, hemijskog, bakteriološkog ili drugog opšteopasnog sredstva čime može da se izazove osjećanje straha ili nesigurnosti kod građana. Učinilac ovog djela kazniće se zatvorom od tri do petnaest godina.

U skladu sa odredbom člana 2 Konvencije UN-a o transnacionalnom organizovanom kriminalu, članom 401 Krivičnog zakonika propisano je krivično djelo **zločinačko udruživanje**. Svako ko organizuje grupu ili drugo udruženje koja ima za cilj vršenje krivičnih djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora zavisno od toga da li je riječ o organizatoru ili pripadniku udruženja. U stavu 1 člana 401 sankcijisan je osnovni oblik ovog krivičnog djela za koje je zaprijećena kazna zatvora do tri godine.

U stavovima 2, 3 i 4 predviđeni su teži oblici ovog krivičnog djela. Njihova kvalifikatorna djelatnost je težina djela za čije vršenje je stvoreno zločinačko udruženje. Tako se stav 2 odnosi na djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna.

U skladu sa potpisanim i ratifikovanim međunarodnim konvencijama u članu 385 Krivičnog zakonika inkriminisano je **krivično djelo neprijavljanja pripremanja krivičnog djela**. Svako ko zna da se priprema izvršenje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina zatvora ili teža kazna, pa u vremenu kad je još bilo moguće spriječiti njegovo izvršenje to ne prijavi, a djelo bude pokušano ili izvršeno, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine (član 385). Ako nije prijavljeno pripremanje krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od četrdeset godina, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.

Izmjenama Krivičnog zakona iz 2006. godine, kvalifikovano je i sankcionisano u članu 387 krivično djelo **pomoći učiniocu posle izvršenog krivičnog djela**. Osnovni oblik ovog djela dat je u stavu 1 člana 387, pa je za onog koji prikrije učinioca ili sredstva kojima je djelo učinjeno, tragova ili na drugi način pomaže da ne bude otkriven ili ko krije osuđeno lice ili preduzima druge radnje kojima se ide za tim da se ne izvrši izrečena kazna, mjera bezbjednosti ili da se ne primijene vaspitne mjere upućivanja u vaspitnu ustanovu ili vaspitno-popravni dom, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine. Stavom 2 i 3 ovog člana propisani su kvalifikovani oblici ovog krivičnog djela, i odnosi se na djela za koja se može izreći kazna zatvora preko pet godina, odnosno, kazna zatvora od 40 godina.

Krivičnim zakonom je, u cilju efikasnije borbe protiv terorizma, na poseban način - smanjivanjem njegove finansijske moći u članu 449 predviđeno posebno krivično djelo **finansiranja terorizma**. Kaznom zatvorom od jedne do deset godina kazniće se svako ko obezbjeđuje ili prikuplja sredstva namijenjena za finansiranje vršenja krivičnog djela terorizma, uzimanja talaca i međunarodnog terorizma.

Krivičnim zakoniku sankcionisana su i krivična djela sa elementima terorizma kao što su: izazivanje opšte opasnosti, teška djela potiv opšte sigurnosti, diverzija, udruživanje radi protivustavne djelatnosti, teška djela protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore.

Ekspertska mišljenja i analize od strane eksperata Savjeta Evrope, Kancelarije UN za drogu i kriminal, Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju, kao i domaćih eksperata koja smo pribavili od velikog su značaja s obzirom da se intezivno radi na izmjenama Krivičnog zakonika. Sve navedeno omogućice da se u potpunosti implementiraju međunarodni standardi u ovoj oblasti, što će doprinjeti i efikasijoj borbi protiv terorizma.

Zakonik o krivičnom postupku propisuje postupak otkrivanja i krivičnog gonjenja izvršilaca krivičnih djela. Ovim zakonom posebno su regulisane procesne radnje koje mogu preduzimati Uprava policije, državni tužilac i sud u toku predkrivičnog i krivičnog postupka. Zakonikom o krivičnom postupku je uređeno pružanje zaštite svjedoka u okviru krivičnog postupka i primjena specijalnih istražnih sredstava (mjera tajnog nadzora).

Zakonom o zaštiti svjedoka se uređuje pružanje zaštite svjedoka van krivičnog postupka tj. uključenje svjedoka u poseban program zaštite svjedoka.

Zakonom o državnom tužilaštvu, obrazovan je specijalizovani organ za poslove suzbijanja organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina u Odjeljenju za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, kojim rukovodi specijalni tužilac.

Izmjenama i dopunama **Zakona o sudovima** (Sl.list CG, br. 22/08) u Višim sudovima u Bijelom Polju u Podgorici obrazovano je specijalizovano Odjeljenje za suđenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina

Zakonom o spriječavanju pranja novca i finansiranja terorizma utvrđene su mjere i radnje za otkrivanje i spriječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

Zakonom o policiji, pored ostalih, policijskim poslovima smatraju se i poslovi: 1) zaštite i bezbjednosti građana i Ustavom utvrđenih sloboda i prava; 2) zaštite imovine; 3) sprječavanja vršenja i otkrivanje krivičnih dela i prekršaja; 4) pronalaženja i hvatanja učinilaca krivičnih djela i

prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim organima5) nadzora i obezbjeđenje državne granice i vršenje granične kontrole i 6) kontrole kretanja i boravka stranaca;

Zakonom o Agenciji za nacionalnu bezbjednost utvrđena je nadležnost Agencije za nacionalnu bezbjednost da prikuplja podatke o djelatnosti organizacija, grupa i pojedinaca usmjerenoj na vršenje unutrašnjeg i međunarodnog terorizma, organizovanog kriminala i najtežih oblika krivičnih djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava.

Zakonom o azilu uskraćuje se strancu priznavanje statusa izbjeglice ili azilanta ako postoje ozbiljni razlozi koji ukazuju: da je počinio zločin protiv mira, ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti, u smislu međunarodnih dokumenata koji sadrže odredbe o tim zločinima; da je počinio težak zločin prema međunarodnom pravu izvan Crne Gore i prije dolaska u Crnu Goru ili da je kriv za postupak koji je u suprotnosti sa ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Zakonom o graničnoj kontroli uređuje se način obavljanja kontrole koja obuhvata nadzor državne granice, granične provjere i procjenu prijetnji za bezbjednost državne granice i vrši se radi: obezbjeđenja državne granice; zaštite života i zdravlja ljudi i životne sredine; sprječavanja vršenja i otkrivanja krivičnih djela i prekršaja i pronalaženja i hvatanja njihovih učinilaca; sprječavanja nezakonitih migracija; i sprječavanja i otkrivanja drugih aktivnosti i radnji kojima se ugrožava javna bezbjednost.

Zakonom o strancima propisana su ograničenja ili zabrana kretanja na određenom području u Crnoj Gori ako to zahtijevaju razlozi nacionalne bezbjednosti i javnog poretku.

Zakonom o putnim ispravama crnogorskih državljana uspostavljeni su tzv. biometrijski indikatori na pasošima i vizama, čime su obezbijeđeni uslovi za uspješnije suzbijanje prekograničnog kriminala i terorizma.

Zakonom o tajnosti podataka propisan je jedinstven sistem određivanja tajnosti podataka, pristupa tajnim podacima, čuvanja, korišćenja, evidencije i zaštite tajnih podataka, uslovima i na način propisan ovim zakonom.

142. Koja su nacionalna odjeljenja i agencije uključena u borbu protiv terorizma?

Opis stanja na institucionalnom nivou

Shodno važećoj pravnoj regulativi u Crnoj Gori oblast borbe protiv terorizma je u nadležnosti sljedećih institucija:

Državno tužilaštvo kao jedinstven i samostalan državni organ koji vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti.

Specijalni tužilac, u okviru svoje nadležnosti, ima ista prava i dužnosti kao državni tužilac, ukoliko Zakonom o državnom tužilaštvu za pojedina pitanja nije drukčije određeno. Specijalni tužilac o preuzimanju krivičnog gonjenja za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina obavještava organ nadležan za unutrašnje poslove (Upravu policije).

Specijalni tužilac preduzima radnje na koje je ovlašćen pred stvarno i mjesno nadležnim sudom ili drugim državnim organom pred kojim postupa, u skladu sa zakonom.

Sudovi

U Višim sudovima u Bijelom Polju i Podgorici obrazovana su specijalizovana odjeljenja za suđenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina.

U Upravi policije, u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, obrazovane su sljedeće organizacione jedinice za borbu protiv terorizma:

- Sektor kriminalističke policije, u okviru kojeg su obrazovane tri organizacione jedinice u čijoj je nadležnosti otkrivanje i lišavanje slobode izvršilaca krivičnih djela terorizma i to: Odsjek za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije (Grupa za suzbijanje organizovanog opštег kriminaliteta i za suzbijanje krivičnih dijela terorizma i međunarodnog terorizma), Odsjek za opšti kriminalitet

(Grupa za suzbijanje krivičnih dijela iz oblasti terorizma i zaštite od požara, eksplozija i havarija), i na lokalnom nivou - po područnim jedinicama (grupe za suzbijanje krivičnih djela terorizma i krivičnih dijela iz oblasti zaštite od požara, eksplozija i havarija). Sektor kriminalističke policije sprovodi mjere kontraterorističke zaštite sa ciljem da se operativno prikupljaju i obrađuju podaci radi sprječavanja vršenja terorističkih akcija, a ukoliko ipak dođe do njihovog izvršenja, da zajedno sa nadležnim pravosudnim organima sprovodi istragu i radi na hvatanju i krivično-pravnom procesuiranju izvršilaca;

- u Sektoru za obezbjeđenje ličnosti i objekata, formirana je Grupa za antiteroristički pregled;
- Specijalna antiteroristička jedinica (SAJ) koja ima zadatku da spriječi teroriste da izvrše teroristički akt, odnosno da interveniše ukoliko dođe do sukoba sa pojedincima ili terorističkim grupama i
- Posebna jedinica Uprave policije (PJP).

Ministarstvo pravde, između ostalih, u okviru Sektora za pravosuđe, obavlja poslove državne uprave koji se odnose na krivično zakonodavstvo, međunarodnu pravnu pomoć i dr. U ovom sektoru vrše se poslovi izrade strategija, projekata i programa i praćenja njihove realizacije; učešća u pripremi strategija, projekata i programa u okviru posebnih radnih grupa; praćenja procesa harmonizacije pravnog sistema u oblasti pravosuđa sa standardima i propisima EU (acquis communautaire); izrade potrebnih izještaja i mjera za sprovođenje ratifikovanih konvencija iz oblasti pravosuđa; pripreme, izrade i izvršenja međunarodnih ugovora u oblasti međunarodne pomoći; utvrđivanja i realizacije programa saradnje sa međunarodnim i regionalnim organizacijama, institucijama i drugim međunarodnim i regionalnim subjektima, kao i pravosudnim organima u sprovođenju navedenih programa, kao i učešća u međunarodnim i regionalnim forumima, tijelima, radnim sastancima, konferencijama i sl; izrade zakona i podzakonskih propisa i njihovog sprovođenja koji se odnose na organizaciju, nadležnost i rad sudova, organa za prekršaje, državnog tužioca, advokaturu i pravnu pomoć, notare, posrednike, sudske vještak, sudske takse, postupke pred sudovima; organizovanje javnih, stručnih i drugih odgovarajućih rasprava i obezbjeđenje učešća stranih i domaćih eksperata.

U Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave obrazovan je Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost. Ovaj sektor ima ključnu ulogu u sanaciji posledica ne samo mogućih terorističkih napada nego i zemljotresa, poplava, hemijskih, nuklearnih i drugih oblika havarija.

Agencija za nacionalnu bezbjednost, pored ostalih, obavlja i poslove otkrivanja, istraživanja i dokumentovanja najtežih oblika organizovanog kriminala, posebno u vezi sa sprečavanjem i suzbijanjem unutrašnjeg i međunarodnog terorizma.

Vojска Crne Gore u skladu sa Strategijom odbrane Crne Gore i Zakonom o odbrani, u izvršavanju svoje druge misije pruža: podršku civilnim institucijama u zemlji prilikom prirodnih i vještački izazvanih katastrofa i u drugim kriznim situacijama, uključujući krize izazvane terorističkim aktivnostima, kao i pružanje pomoći Upravi policije u borbi protiv terorizma. Shodno svojoj organizacijsko-formacijskoj strukturi, u Vojsci je formirano Odjeljenje za obavještajno izviđačke poslove, na nivou Generalštaba Vojske Crne Gore, čiji je zadatku planiranje, organizovanje, rukovođenje i kontrola realizacije obavještajnog obezbjeđenja Vojske Crne Gore.

U izvršavanju poslova i zadataka iz oblasti odbrane, Obavještajno-bezbjednosna služba Ministarstva odbrane sarađuje sa Upravom policije i Agencijom za nacionalnu bezbjednost. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva odbrane obrazovana je Obavještajno-bezbjednosna služba u čijem djelokrugu je: pružanje obavještajne, kontraobavještajne i bezbjednosne podrške prilikom donošenja odluka i vođenja u odbrambenim aktivnostima Crne Gore u miru, vanrednim situacijama i ratu.

Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma je, shodno Zakonu o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i međunarodnim standardima, organizovana kao finansijsko obavještajna jedinica. Uprava vrši poslove u vezi otkrivanja i sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma koji se odnose na prikupljanje, analiziranje i dostavljanje nadležnim organima podataka, informacija i dokumentacije potrebnih za otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma.

Direkcija za zaštitu tajnih podataka u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka, organizuje vršenje poslova organa u vezi sa razmjenom tajnih podataka sa stranim državama i međunarodnim organizacijama koji se razmjenjuju posredstvom Centralnog registra, vrši poslove izdavanja dozvola za pristup tajnim podacima fizičkim (Personal Security Clearance) i pravnim licima (Facility Security Clearance) kao i inspekcijski nadzor nad sprovođenjem Zakona i primjenom međunarodnih ugovora. U skladu sa Sporazumom o bezbjednosti infromacija, U dijelu koji se tiče razmjene i zaštite NATO tajnih podataka, Direkcija je označena kao NSA (National Security Authority).

143. Koja nacionalna tijela koordiniraju borbu protiv terorizma?

Ulogu koordinatora kriminalističke obrade u slučaju izvršenja krivičnih djela sa elementima terorizma preuzima nadležni državni tužilac koji zahtjeva preduzimanje potrebnih mjera radi pronalaska izvršioca, preduzimanje radnji dokazivanja krivičnih djela i povjeravanja sprovođenja pojedinih istražnih radnji i mjera radi prikupljanja podataka važnih za pokretanje krivičnog postupka. U svom radu državni tužilac koordinira rad svih službi uključenih u kriminalističku obradu, prvenstveno Uprave policije koja obavlja najveći dio posla, kao i drugih službi koje su eventualno uključene (Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Agencija za nacionalnu bezbjednost).

Specijalni tužilac za organizovani kriminal, korupciju, terorizam i ratne zločine u skladu sa svojim nadležnostima goni i koordinira aktivnosti na otkrivanju krivičnih djela terorizma. bezbjednost, i dr.)

Uprava policije, odnosno Sektor kriminalističke policije, kao posebna organizaciona jedinica Uprave policije je specijalizovana jedinica sa određenim djelokrugom i nadležnostima utvrđenih Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji sistematizaciji Uprave policije. Sektor je nadležan za krivična djela sa elementima terorizma kao i za sva krivična djela koja su rezultat djelovanja organizovane grupe ili udruženja kao i za krivična djela gdje su izvršioci povezani sa inostranstvom.

Organizacione jedinice Sektora kriminalističke policije sarađuju sa nadležnim organima drugih država i međunarodnih organizacija i usmjeravaju rad na otkrivanju krivičnih djela, sprovođenjem zajedničkih istraživačkih akata upotrebom posebnih istražnih tehnika (član 19 Konvencije UN-a o borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala).

144. Koja je uloga i input bezbjednosnih i obavještajnih službi?

Bezbjednosne službe i agencije prikupljaju, analiziraju i vrše procjenu obavještajnih podataka o pojedincima, grupama i organizacijama koje bi mogle da iskoriste teritoriju Crne Gore za pripremu, organizovanje i vršenje terorističkih napada u drugim zemljama i sarađuju sa srodnim bezbjednosnim službama. Analiziraju se i istražuju krivična djela u vezi sa krijumčarenjem oružja, ljudi i droge, kao i krijumčarenje radioaktivnih, hemijskih i bioloških materija pogodnih za izradu oružja za masovno uništenje.

U cilju blagovremenog otkrivanja terorističkih akata, bezbjednosne službe u okviru svojih nadležnosti preduzimaju sljedeće aktivnosti:

- prikupljaju podatke od građana; koriste podatke iz javnih izvora; vrše uvid u registre i zbirke podataka; koriste tajne saradnike; primjenjuju tajna sredstva i metode (sarađuju sa domaćim i stranim državljanima); prate i osmatraju, koristeći tehnička sredstva za dokumentovanje; kupuju dokumenta i predmete i vrše nadzor nad poštanskim pošiljkama i drugim sredstvima komunikacija; vode zbirke i registre podataka, vrše bezbjednosnu provjeru lica važnih za bezbjednost države i obezbeđuju kontraobavještajnu zaštitu Skupštine, Vlade, Predsjednika, drugih državnih institucija, ministarstava i organa uprave; organizuju i koordiniraju primjenu mjera za zaštitu povjerljivih informacija i poštovanje bezbjednosnih standarda za prenos takvih informacija; štite prikupljene

podatke i informacije od neovlašćenog otkrivanja, davanja, mijenjanja, korišćenja ili uništavanja; vrše druge poslove od interesa za bezbjednost Crne Gore, u skladu sa zakonom.

Bezbjednosne službe i agencije u Crnoj Gori ostvaruju saradnju i koordinaciju u cilju:

- prevencije terorizma (baveći se njegovim uzrocima);
- razvijanja međunarodne saradnje;
- uspostavljanja sistemske povezanosti radi zajedničkog djelovanja;
- procjene rizika na osnovu podataka koje dostavljaju sve strukture i službe bezbjednosti;
- jačanja sistema odbrane radi sprječavanja mogućih terorističkih napada;
- identifikovanja mogućih meta terorističkih napada;
- kontinuirane obuke i priprema za suočenje na najmanju moguću mjeru posledica terorističkih napada;
- organizovanja timskog rada u istragama krivičnih djela terorizma i
- sprječavanja terorističkih grupa da izvrše terorističke akte i, s tim u vezi, jedinstvenog načina postupanja.

Bezbjednosne službe obavještavaju državnog tužioca o podacima koji ukazuju na pripremanje ili izvršenje krivičnih djela sa elementima terorizma.

U skladu sa ustavnim i zakonskim nadležnostima, bezbjednosne službe podnose godišnje izještaje o radu Predsjedniku, Skupštini i Vladi. Podaci dostavljeni ovim organima smatraju se povjerljivim informacijama, ako se drugačije ne odluči.

145. Da li postoje specijalizovana tijela koja se bave finansiranjem terorizma?

Crna Gora u dosadašnjem periodu nije bila suočena sa bilo kojim od specifičnih oblika finansiranja terorizma, pa samim tim nije ni obrazovala specijalizovani organ u čijoj nadležnosti bi isključivo bilo istraživanje finansiranja terorizma.

Međutim, analiza i istraživanje finansiranja terorizma i nedozvoljenih aktivnosti u vezi sa prikupljanjem sredstava za vršenje krivičnih djela- terorizam, međunarodni terorizam, uzimanje talaca i drugih krivičnih djela sa elementima terorizma u skladu sa djelokrugom utvrđenim zakonima, u nadležnosti je: bezbjednosnih i bezbjednosno-obavještajnih agencija, organa i organizacija koji su nadležni za nadzor nad primjenom Zakona o sprječavanju pranja novca i finasiranje terorizma.

U okviru Uprave policije obrazovana je Specijalizovana antiteroristička jedinica - SAJ, u čijoj nadležnosti je otkrivanje i rješavanje najsloženijih poslova i zadataka iz oblasti terorizma.

Agencija za nacionalnu bezbjednost u svojoj organizacionoj strukturi ima posebnu jedinicu u čijoj nadležnosti je analiza podataka i informacija u vezi sa aktivnostima međunarodnih organizacija i struktura koji preko aktivnosti ilegalne trgovine pranja novca ili finansijskih transakcija mogu da obezbijede materijalne prepostavke za finansiranje terorističkih aktivnosti.

Ministarstvo finasija vrši nadzor nad primjenom člana 4 stav 1 tačka 12 Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranje terorizma, u kome se navodi da su, društva za reviziju, samostalni revizor, i pravna, odnosno fizička lica koje obavlja djelatnost računovodstvenih usluga i usluge poreskog savjetovanja obavezna da preduzimaju Zakonom propisane mjere za otkrivanje i sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, prije i prilikom svih poslova primanja, ulaganja, zamjene, čuvanja ili drugog raspolažanja novcem ili drugom imovinom, odnosno transakcija za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma.

Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma: prikuplja, analizira i dostavlja nadležnim organima podatke, informacije i dokumentaciju potrebnu za otkrivanje pranja novca i finansiranja terorizma; razvija posebne programe za sprječavanje pranja novca i finansiranja

terorizma, sa procedurama, programima kontrole i obukom zaposlenih za prepoznavanje sumnjivih transakcija; provjerava transakcije i lica za koje postoji osnov sumnje da su izvršioc pranja novca ili finansiranja terorizma; utvrđuje smjernice za izradu analize rizika.

U okviru ove Uprave obrazovane su specijalizovane jedinice:

- Odjeljenje za sumnjive transakcije,
- Odjeljenje za međunarodnu i unutrašnju saradnju,
- Odjeljenje za informacione tehnologije i prijem podataka.

Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma preko ovlašćenog službenog lica, u skladu sa zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor vrši inspekcijski nadzor nad radom: humanitarnih, nevladinih i drugih neprofitnih organizacija i drugih privrednih društava, pravih lica, preduzetnika i fizičkih lica koja obavljaju djelatnost, odnosno poslove u finansijskim transakcijama (faktoring, finansijski lizing, promet nekretninama i dr).

Državno tužilaštvo vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti.

Centralna banka Crne Gore vrši nadzor nad primjenom Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma od strane banaka, filijala stranih banaka, drugih finansijskih organizacija, organizacija koje obavljaju platni promet, štedionica, štedno kreditnih organizacija, mjenjačnica i društava za izdavanje elektronskog novca.

Agencija za telekomunikaciju i poštansku djelatnost u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama (Sl. list CG, br. 50/08) vrši poslove nadzora nad primjenom Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma od strane pošte.

Komisija za hartije od vrijednosti vrši nadzor nad primjenom Zakona o sprečavanju pranja novca i finasiranja terorizma od strane: Društva za upravljanje investicionim fondovima i filijala stranih društava za upravljanje investicionim fondovima, Društva za upravljanje penzijskim fondom i filijala stranih društava za upravljanje penzijskim fondovima, kao i berzanskih posrednika i filijala stranih berzanskih posrednika.

Agencija za osiguranje vrši nadzor nad primjenom Zakona o sprečavanju pranja novca i finasiranju terorizma od strane osiguravajućih društava i filijala stranih osiguravajućih društava koje obavljaju poslove životnog osiguranja.

Uprava za igre na sreću vrši nadzor kao primjenom Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranje terorizma od strane pritečivača klasičnih i posebnih igara na sreću.

Poreska uprava vrši nadzor nad primjenom Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranje terorizma od strane zalagaonica.

U Udruženju banaka Crne Gore i Savezu računovođa i revizora obrazovana su posebna tijela koja sačinjavaju analize o pranju novca, odnosno finansiranja terorizma.

Pri ovako razvijenom institucionalnom okviru za prevenciju i borbu protiv finansiranja terorizma ne planira se obrazovanje specijalizovanog organa u čijoj nadležnosti bi bilo finasiranje terorizma.

146. Što se radi da bi se relevantnom osoblju pružila specijalizovana obuka?

Crna Gora, u skladu sa godišnjim Programima obuke, sprovodi kontinuirane obuke službenika za uspješno suprostavljanje svim oblicima terorizma na svojoj teritoriji.

Policjska akademija, u saradnji sa Upravom Policije kontinuirano organizuje stručnu obuku i specijalističko usavršavanje službenika Uprave policije za borbu protiv terorizma. Obuka se realizuje u skladu sa Godišnjim programom stručne i specijalističke obuke. Poseban segment godišnjeg programa je stručna i specijalistička obuka pripadnika Granične policije, koja obuhvata više od dvadeset različitih tema koje se obrađuju na seminarima. Stručnu i specijalističku obuku,

pored predavača sa Akademije, sprovode i predavači i eksperti iz Uprave policije, Tužilaštva, Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, Univerziteta i drugih naučno obrazovnih institucija, kao i angažovanjem stranih eksperata (međunarodnih organizacija kao što su OEBS, ICITAP, Savjet Evrope), Ministarstva odbrane SAD-a, Švedskog policijskog odbora, austrijske policije, turske policijske akademije - TADOC, Međunarodnog centra za obuku iz Mađarske i dr. Cilj koji se želi postići je sticanje specijalističkih znanja i vještina radi efikasnijeg suzbijanja i suprostavljanja specifičnim oblicima kriminala.

U saradnji sa međunarodnim organizacijama, realizovani su sljedeći seminari:

Sa američkim programom ICITAP, seminari koji tretiraju pitanja: suzbijanje organizovanog kriminala, ekonomski kriminal, sajber kriminal, falsifikovanje novca – preventivni i represivni aspekt, obuka za tajne operacije i specifične tehnike nadzora;

Sa Misijom OEBS-a, seminari koji tretiraju pitanja: suzbijanja trgovine narkoticima, obuke granične policije za suzbijanje krijumčarenja preko državne granice i sistema zaštite državne granice od mogućih prijetnji teorističkih akcija;

Sa međunarodnim centrom za obuku iz Mađarske, seminari koji tretiraju pitanja: rješavanje kriznih situacija, prikriveni islednik, ucjene i otomite obuke;

Sa Austrijskom agencijom za razvoj realizovani su seminari koji tretiraju pitanja: zaštićeni svjedok, identifikacija krivotvorenih dokumenata, obavljanje informativnih razgovora i trgovina ljudima;

Sa Ministarstvom odbrane Sjedinjenih američkih država, kroz program (EXBIX i DETRA), realizovani su seminari koji tretiraju pitanja: reagovanja u kriznim situacijama, sprečavanja širenja oružja za masovno uništenje i sprečavanja krijumčarenja preko državne granice;

Sa Savjetom Evrope realizovani su seminari koji tretiraju pitanja: obavljanja informativnih razgovora.

U Specijalnoj antiterorističkoj jedinici (u daljem tekstu: SAJ), u skladu sa Programom obuke, vrši se kontinuirana obuka čiji ciljevi su da se pripadnici Jedinice obuče, uvježbaju i osposobe:

- u izvođenju akcija savladavanja terorista i oslobađanja talaca u zgradama (prostoriji), avionu, plovnim objektima i objektima drumskog i željezničkog saobraćaja;
- u efikasnom korišćenju opreme za specijalnu zaštitu, protiv-diverzije i druge opreme;
- u brzom i efikasnom suzbijanju narušenog javnog reda i mira u većem obimu;
- vođe grupe u izvođenju nastave sa grupom i u rukovođenju grupom tokom izvođenja akcija;
- komandiri timova u rukovođenju antiterorističkim akcijama i rješavanju incidentnih situacija.

Obuka utvrđena ovim Programom dijeli se na:

- specijalističko obučavanje antiterorističkih timova A i B (policajaca i timova u cjelini),
- osnovno obučavanje i obučavanje za namjenske zadatke policajaca antiterorističkog tima C, kao i tima u cjelini i
- izvođenje kurseva.

Specijalističko obučavanje antiterorističkih timova, A i B traje tokom cijele kalendarske godine, kako bi se policajci usavršili i osposobili za specijalnosti i izvršavanje namjenskih zadataka, što uključuje izvođenje vježbi gađanja samostalno i održavnje fizičke kondicije.

Kursevi za sticanje dopunskih specijalnosti realizuju se paralelno sa izvođenjem obuke. Izvođenje kurseva se realizuje kroz: antiteroristički kurs-osnovni i napredni, kurs snajperista, alpinistički kurs, kurs za ronioca, protiv diverzionalni kurs, kurs za obezbjeđenje VIP, kurs za vođu grupe u SAJ, padobranski kurs i dr. Instruktori fizičke obuke, vatrene obuke, protivdiverzije zaštite, ronjenja i alpinizma iz sastava SAJ-a, shodno Programu obuke i mjesечnim planovima rada, sprovode kontinuiranu obuku pripadnika SAJ-a u okviru svog djelokruga. Provjera stečenih odnosno usvojenih znanja na obuci, provjerava se testiranjem. Rezultati testiranja zajedno sa ostalim radnim rezultatima uzimaju se u obzir prilikom formiranja godišnje ocjene rada.

Pripadnici SAJ-a su aktivni učesnici obuka, kako u zemlji tako i u inostranstvu. SAJ, u procesu obuke, aktivno sarađuje sa renomiranim specijalnim jedinicama iz regionala i šire (Britanska specijalna jedinica, Specijalne jedinice Francuske, američke specijalne jedinice i dr). Tako su pripadnici SAJ-a učestvovali i na sljedećim obukama -kursevima i seminarima:

- PTSS-Sigurnosne studije o terorizmu- Maršal centar, Njemačka;
- Analiza djelovanja terorističkih grupa i improvizovana sredstva koja koriste;
- Rješevanje konfliktnih situacija;
- Pregovaranje i pregovaračke vještine;
- Kurs borbenog gađanja, koji predstavlja provjeru stečenih znanja na osnovnom kursu "Taktike specijalnih dejstava", koji je krajem 2008. godine, sproveden u Centru za obuku specijalnih jedinica u SAD;
- Drugi dio naprednog kursa "Taktike specijalnih dejstava",
- Radionica "Eko Cobra" – Austrija;
- Fort Myers-Florida – taktika specijalnih dejstava na vodi;
- Tehnike pregovaranja u kriznim situacijama - OEBS;

Obuka iz oblasti rješavanja kriznih situacija na nivou komande i na nivou neposrednih izvršilaca, talačkih situacija, otmice vazduhoplova, vodiča pasa i obezbeđenja ličnosti – u organizaciji MUP-a Republike Srbije, Fransuske ambasade u Beogradu i Specijalne jedinice Francuske (RAID);

Osnovne i napredne tehnike obavještajnog rada i analitike – u organizaciji Ambasade SAD u Podgorici.

U sklopu specijalističke obuke, trinaest pripadnika SAJ-a boravilo je u kampu za obuku specijalnih jedinica u SAD-a.

U procesu reforme sistema odbrane, za pripadnike Ministarstva odbrane i Vojske kroz intenzivnu međunarodnu vojnu saradnju sa zemljama članicama NATO i Partnerstva za mir, kao i kroz bilateralnu saradnju sa obavještajnim i vojnoobavještajnim službama partnerских zemalja, realizuje se stručna i specijalistička obuka u borbi protiv terorizma za jedinice i pojedince iz sastava Ministarstva odbrane i Vojske. Specijalizovana obuka za borbu protiv terorizma realizuje se kroz:

školovanje u inostranstvu (SAD i Turska);

seminare i kurseve u organizaciji Policijske akademije i

kurseve borbe protiv terorizma koje se realizuju u sklopu Plana vojne saradnje sa oružanim snagama SAD.

Uprava za sprečavanje pranja novca organizovala je i učestvovala na velikom broju seminara i radionica koji su, uglavnom, sprovedeni u saradnji sa i uz pomoć međunarodnih organizacija i institucija: Svjetska banka, Međunarodni monetarni fond, Evropska banka za obnovu i razvoj, Evropska komisija, OEBS, Savjet Europe i dr. Teme ovih seminara bile su sprječavanje pranja novca (tipologije, prepoznavanje sumnjivih transakcija, primjena međunarodnih standarda iz ove oblasti) i sprječavanje finansiranja terorizma. U toku prošle i ove godine službenici Uprave prisustvovali su Konferenciji OEBS o javno-privatnom partnerstvu u borbi protiv terorizma i Seminaru o borbi protiv terorizma i finansiranja terorizma u organizaciji Bazelskog instituta za upravljanje. Seminari su uglavnom bili organizovani za predstavnike Uprave za sprečavanje pranja novca, Uprave policije, tužilaštva i sudova. Nekoliko seminara je organizovano i za predstavnike organa nadležnih za nadzor nad primenom Zakona o sprečavanju pranja novca i ovlašćena lica u bankama.

U Upravi carina stručno usavršavanje zaposlenih vrši se u skladu sa Programom stručnog usavršavanja za obuke opšteg karaktera, koje se sastoje u poznavanju sistema državne uprave i specijalističke obuke, koji utvrđuje ova Uprava u saradnji sa Upravom za kadrove. Osim navedenog usavršavanja, zaposleni u Upravi carina imaju pravo da se kandiduje za posebno usavršavanja kada je to od značaja za rad carinske službe.

Takođe, svakodnevno se preduzimaju radnje i aktivnosti oko stručnog usavršavanja i osposobljavanja carinskih službenika, i sticanja svojstva ovlašćenih carinskih službenika iz člana 13 Zakona o carinskoj službi (Sl. list RCG, br. 7/02 i 29/05). Usavršavanje zaposlenih službenika uslovljeno je dužinom radnog iskustva, stepena i vrste stručne spreme, radnog statusa i vrste obima i opisa posla koje zaposleni obavlja u ovom organu. Usavršavanje i osposobljavanje zaposlenih službenika razvija se preko tri osnovne vrste:

Obuku i osposobljavanje službenika koju vrši samostalno Uprava carina i u saradnji sa Upravom za kadrove.

Ovaj vid obuke razvija se kroz nekoliko osnovnih vrsta usavršavanja carinskih službenika . U prvom redu to je organizovanje stručnih carinskih kurseva u poznavanju osnovne carinske problematike gdje se carinski službenici osposobljavaju za samostalnost u radu na radnim mjestima na kojima su zasnovali radni odnos.

Ovu vrstu kurseva, a misleći prvenstveno na carinske kurseve za službenike sa srednjom, visokom i višom školskom spremom, ovaj organ organizuje shodno Uredbi o programu i načinu polaganja stručnog ispita za rad u državnim organima (Sl.list RCG, br.29/05 i 06/07), kojom je utvrđen program i način polaganja stručnog ispita za rad u državnim organima. Obavezu pohađanja kursa, imaju službenici i namještenici koji se osposobljavaju na poslovima osnovne djelatnosti i poslovima carinskog informacionog sistema.

U toku 2006.godine, Uprava carina je organizovala kurs stručne obuke za polaganje stručnog carinskog ispita koji je pohađalo 49 službenika i namještenika sa visokom školskom spremom, u 2007.godine organizovala je kurs stručne obuke za polaganje stručnog carinskog ispita koji je pohađalo 27 službenika i namještenika sa srednjom školskom spremom, a u 2008.godini je takođe organizovan kurs stručne obuke za polaganje stručnog carinskog ispita, koji je pohađalo 45 službenika i namještenika sa visokom školskom spremom.

Nastava kursa stručne obuke obuhvata sljedeće predmete:

- Carinski sistem i postupak,
- Carinska tarifa,
- Spoljnotrgovinski sistem i međunarodne konvencije,
- Poznavanje robe u postupku carinjenja;
- Suzbijanje krijumčarenja,
- Carinski informacioni sistem.

Nastavu izvode predavači – iskusni carinski službenici. Kurs traje 4-5 radnih nedjelja, a održava se po principu školskog časa i sastoji se iz teorijskog i praktičnog dijela sa ukupnim fondom od 160 časova.

Uprava carina takođe organizuje obuke kratkog karaktera, koje se ogledaju u osposobljavanju novozaposlenih službenika i pripravnika koji obavljaju poslove i zadatke u osnovnoj djelatnosti ovog organa, koji u dosadašnjem radnom angažovanju nijesu pohađali obuke specijalističkog karaktera. Edukacija službenika sprovodi se u njihovom upoznavanju sa osnovnim elementima carinskog sistema i postupka, carinske tarife, poznavanje robe i suzbijanja krijumačrenja različitih vrsta roba, a nastavu izvode carinski službenici sa dugogodišnjim radnim iskustvom u ovim oblastima. Navedene obuke izvode se na graničnim prelazima, carinskim ispostavama u Područnim jedinicama Uprave carina. Ovakav vid stručnog usavršavanja pohađalo je 105 službenika Uprave carina. Po završenom kursu, službenici i namještenici polažu stručni ispit za rad u državnim organima - posebni dio, shodno Uredbi o programu i načinu polaganja stručnog ispita za rad u državnim organima (Sl. list RCG, br. 29/05 i 06/07), pred Komisijom koju obrazuje Ministarstvo pravde, a u kojoj su ispitivači koji izvode nastavu i obuku na carinskom kursu.

Posebna vrsta obuke sprovodi se od strane službenika sa dugogodišnjim iskustvom, koji su bili učesnici različitih vrsta seminara i radnih posjeta savremenim carinskim službama. U ovoj vrsti obuke, predavači su isključivo oni carinski službenici koji su bili upućeni na kurs i obuku u savremenim carinskim službama. Iskustva koja su stekli službenici koji su bili upućeni na ove

obuke, prenose se na službenike ove Uprave, a koji posebno obavljaju poslove u osnovnoj djelatnosti. Ova vrsta kurseva je kraćeg sadržaja i iste se realizuju regionalno po područnim jedinicama.

Sljedeća vrsta stručnog usavršanja je usmjereni na obuku novoprimaljenih službenika i pripravnika koji su zasnovali radni odnos u ovom organu. Posebna pažnja je posvećena stručnom osposobljavanju i stručnom usavršavanju pripravnika, koje se obavlja shodno Programu osposobljavanja pripravnika br. 6103-05 od 28.12.2005.godine, čije cilj da se pripravnik pripremi za samostalno vršenje poslova uz stalni nadzor i obuku od strane mentora.

Obuku i usavršavanje službenika, koju za ovaj organ vrši Uprava carina u saradnji sa savremenim carinskim službama i organima s kojima ima usku povezanost i saradnju.

Ovu obuku vrše različiti organizatori, predstavnici različitih organizacija, misija i organa sa kojima ova Uprava ostvaruje saradnju, i koja je, kao takva, usmjereni da takvom usavršavanju prisustvuje što veći broj službenika, zavisno od potrebe i problematike, koja se prezentuje i prenosi na zaposlene na tim edukacijama. Kao organizatoru stručnih seminara i kurseva, bili su Evropska agencija za rekonstrukciju, USAID, Taiex, Ministarstvo za ekonomske odnose sa inostranstvom i ekonomske integracije, Uprava za sprečavanje pranja novca, Francuska carinska služba, EXBS Kancelarija Američke ambasade u Beogradu i Podgorici, TACTA i CAFAO.

Posebna pažnja je usmjereni na kurseve na temu iz suzbijanja krijumčarenja, obavlještajnog rada, otkrivanju narkotika, oružju i vojnoj opremi, drumskom transportu, tranzitnom postupku, zaštiti granice, korišćenju specijalnih oprema, korišćenju novih carinskih plombi, otkrivanju krijumčarene robe, korišćenju uredaja visoke tehnologije, analizi rizika, pretragama u različitim vrstama saobraćaja, intelektualnoj svojini, saradnji uprava carina, kao i prekograničnoj saradnji.

U toku 2007.godine 304 službenika i namještenika Uprave carina je pohađalo 144 različitih vidova obuka, dok je u toku 2008.godine 393 službenika pohađalo 136 različitih vidova obuka.

U periodu od 01.01.2009.godine do 31.07.2009.godine, 296 službenika i namještenika ove Uprave je pohađalo 102 različita vidi stručnog usavršavanja, od čega je 46 održano u međunarodnoj organizaciji.

Uprava carina je u saradnji sa Policijskom akademijom u Danilovgradu, organizovala je i sprovedla obuke zaposlenih u osnovnoj djelatnosti u rukovanju vatrenim oružjem, u smislu poštovanja odredbi Pravilnika o uslovima i načinu nošenja oružja i municije ovlašćenih carinskih službenika (Sl.list RCG, br. 48/04), kojim su propisani uslovi i način nošenja oružja i municije ovlašćenih carinskih službenika radi izvršavanja službenih zadataka. Ovaj vid obuke pohađalo je 129 službenika i namještenika Uprave carina.

Posebnu vrstu stručnog usavršavanja carinskih službenika, predstavlja učešće na seminarima, savjetovanjima i tribinama, koje se organizuju na teme vezane za problematiku iz osnovne djelatnosti ovog organa. Zavisno od mogućnosti, ova Uprava, je nastojala da da što veći broj carinskih službenika uputi i u kratkoročne radne posjete razvijenim carinskim administracijama, nakon kojih učesnici, stečena znanja i iskustva, prenose na druge carinske službenike. Takođe, u ovaj vid stručnog usavršavanja carinskih službenika, uključena je i obuka na poznavanju engleskog ili drugog svjetskog jezika zaposlenih u ovom Organu, a što je jedan od prioritetnijih zadataka. Ovu obuku sprovodi i organizuje Uprava carina u saradnji sa Upravom za kadrove i Institutom za strane jezike.

Dodatna obuka za službenike ovog organa, koju će vršiti stručni tim, formiran u saradnji sa Policijskom akademijom, planira se izvoditi u narednom periodu.

Ovaj sistem obuke biće jedan od nosilaca stručnog usavršavanja carinskih službenika, pored osnovne obuke specijalističkog karaktera, koje će organizovati ova Uprava preko jedinice za obuku na bazi školskog tipa.

147. Dostavite informacije o postojećoj bilateralnoj i međunarodnoj saradnji (uključujući oficire za vezu i sudije i tužioce).

Crna Gora, doprinosi suzbijanju pranja novca i finansiranja terorizma na regionalnom i globalnom planu i ispunjavanjem obaveza koje proističu iz članstva u međunarodnim organizacijama, kao i razmjenom obaveštajnih podataka.

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprava policije nadležni su za izvršavanje preuzetih obaveza iz bilateralnih sporazuma i protokola u borbi protiv terorizma i borbe protiv organizovanog kriminala, kao i za implementaciju više međunarodnih sporazuma, i to:

Sporazum o saradnji između Crne Gore i Vlade Republike Bugarske u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, trgovine narkoticima, psihotropnim supstancama i prekusorima, ilegalne migracije i drugi kriminalni oblici (2005. godine);

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade R.Albanije o saradnji na polju borbe protiv terorizma, organizovanog kriminala, trafikinga, kao i ostalih nelegalnih aktivnosti (2003. godine);

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o policijskoj saradnji (2007. godine);

Sporazum između MUP-a Crne Gore i MUP-a Republike Hrvatske o policijskoj saradnji (2005. godine);

Sporazum između MUP-a Crne Gore i Saveznog MUP-a Republike Austrije o policijskoj saradnji (2004. godine);

Protokol o policijskoj saradnji između MUP-a Crne Gore i MUP-a Rumunije (2006. godine);

Protokol između MUP-a Crne Gore i MUP-a Republike Srbije, o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalne trgovine narkoticima, psihotropske supstance i prekusori, trgovine ljudima, ilegalne migracije i drugih krivičnih dela, kao i saradnji u drugim oblastima iz njihove nadležnosti (2003. godine);

Sporazum između Vlade Republike Slovenije i Vlade Crne Gore o saradnji u borbi protiv organizvanog kriminala, trafickinga ljudi i ilegalnih migracija, trafickinga nedozvoljenim drogama i prekusorima, terorizma i ostalih oblika kriminala (2006. godine);

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vijeća ministra BiH o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, nelegalne trgovine narkoticima, psihosomatskim supstancama i preksorima, ilegalnih migracija i ostalih krivičnih djela (2007. godine);

Sporazum između Vlade RCG i Vlade R. Makedonije o saradnji u borbi protiv terorizma, organizovanog kriminala, ilegalne trgovine narkoticima, psihotropnim supstancama i preksorima, ilegalnim migracijama, i drugim krivičnim delima (2003. godine);

Memorandum o razumijevanju o policijskoj saradnji između Vlade RCG i Misije prelazne administracije UN na Kosovu – UNMIK (2003. godine)

Sporazum o saradnji između MUP-a Crne Gore i MUP-a Ruske federacije iz 2008. godine.

Uprava policije ima efikasnu komunikaciju sa tri oficira za vezu akreditovana za Crnu Goru (dva iz Italije i jedan iz Slovenije). Aktivna saradnja ostvaruje se i sa oficirima za vezu akreditovanim u Republici Srbiji koji predstavljaju: Republiku Austriju, Republiku Bugarsku, Francusku Republiku, Grčku Republiku, Kraljevinu Holandiju, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, Kraljevinu Dansku, Republiku Finsku, Kraljevinu Švedsku, Slovačku Republiku, Češku Republiku, Kraljevinu Španiju i Kraljevinu Belgiju.

Rješenjem Vlade Crne Gore od 23.07.2009. godine postavljeni su oficiri za vezu u sjedištu SECI centra u Bukureštu i INTERPOL-a u Lionu.

Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, kao finansijsko-obaveštajna služba Crne Gore, u cilju podizanje nivoa međunarodne saradnje i razmjene podataka koji se odnose na pranje novca i finansiranje terorizma, zaključila je sljedeće sporazume:

FIU Srbije - Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Srbije, 16.04.2004.godine,

FIU Albanije - Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Albanije, 16.04.2004.godine,

FIU BiH - Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS BIH, 19.04.2005.godine,

FIU Makedonije - Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Makedonije, 29.10.2004.godine,

FIC-UNMIK Kosovo - 07.12.2004. Sporazum o međusobnoj saradnji sa (FIC) - Finansijskim Informativnim Centrom UNMIK – Kosovo 07.12.2004.godine,

FIU Slovenije - Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Slovenije 28.12.2004.godine

FIU Hrvatske - Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Hrvatske, 24.03.2005. godine,

FIU Bugarske - 11.04.2006. Sporazum o međ. saradnji sa FOS Bugarske, 11.04.2006.godine,

FIU Portugalije - Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Portugalije, 11.06.2007.godine,

FIU Rusije - 07.09.2007. Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Rusije, 07.09.2007.godine,

FIU Poljske - Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Poljske, 15.11.2007.godine,

FIU Rumunije - 10.10.2008. Sporazum o međusobnoj saradnji sa FOS Rumunije 10.10.2008.dodine,

Fin CEN – Sporazum o međusobnoj saradnji sa Fin CEN, 22.10.2008.godine,

FIC EULEX - 20.02.2009. potpisani je Sporazum o saradnji sa FIC EULEX-a Misijom na Kosovu, 20.02.2009.godine,

FIU Ukrajina - Sporazum o međusobnoj saradnji sa Državnim komitetom za finansijski nadzor Ukrajine 27.05.2009.godine,

FIU Ujedinjenih Arapskih Emirata - Sporazum o međusobnoj saradnji sa Jedinicom za sprječavanje pranja novca i sumnjivih slučajeva Ujedinjenih Arapskih Emirata, 06.07. 2009. godine,

Regionalni protokol o borbi protiv pranja novca u cilju unapređenja regionalne saradnje, potpisani je od strane predstavnika FIU Crne Gore, Srbije, Albanije, Slovenije, Hrvatske, BiH na II Regionalnoj konferenciji Finansijsko obavještajnih službi, u aprilu 2008. godine.

Vrhovno državno tužilaštvo ostvaruje međunarodnu saradnju u oblasti borbe protiv terorizma primjenom Evropske konvencije za pružanje međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima iz 1959. godine sa Dodatnim Protokolom iz 1978. godine i Drugim dodatnim Protokolom iz 2001. godine, Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima koji je Crna Gora donijela u januaru 2008. godine, kao i u skladu sa potpisanim bilateralnim i multilateralnim sporazumima koji su navedeni u odgovoru na pitanje broj 124.

Uprava carina

Shodno Odluci o proglašenju nezavisnosti Crne Gore (Sl.list RCG, br. 36/2006), Crna Gora primjenjuje i preuzima međunarodne ugovore i sporazume koje je zaključila i kojima je pristupila državna zajednica Srbija i Crna Gora, a koji se odnose na Crnu Goru i koji su u saglasnosti sa njenim pravnim poretkom. U tom smislu, u Crnoj Gori se primjenjuju ranije zaključeni sporazumi o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima. U primjeni su sledeći sporazumi:

Sporazum između Vlade SFRJ i Vlade Narodne Republike Poljske o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima(potpisan 9.maja 1967.god. u Varšavi),

Sporazum o admin.pomoći u sprečavanju, otkrivanju i suzbijanju carinskih prekršaja između Vlade SFRJ i Vlade Republike Francuske(potpisan 28. aprila 1971. god. u Beogradu),

Ugovor između SFRJ i Savezne Vlade Republike Njemačke o uzajamnoj administrativnoj pomoći u sprečavanju, otkrivanju i suzbijanju povreda carinskih propisa (potpisani 2. aprila 1974. god. u Bonu),

Sporazum između SFRJ i Republike Austrije o administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima u cilju suzbijanja povreda carinskih propisa (potpisani 15. marta 1978.god u Beogradu),

Sporazum između saveznog Izvršnog Vijeća Skupštine SFRJ i Vlade Republike Grčke o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima(potpisan 4.oktobra 1983 god. u Atini),

Sporazum između Saveznog izvršnog vijeća Skupštine SFRJ i Vlade Narodne Republike Kine o saradnji u carinskim pitanjima(potpisan 23.januara.1989 god.u Beogradu),

Sporazum između Saveznog izvršnog vijeća SFRJ i Vlade Sjedinjenih Američkih Država o uzajamnoj pomoći između njihovih Uprava carina(potpisan 11.04.1990 u Beogradu),

Sporazum između savezne Vlade SRJ i Vlade Ruske Federacije o saradnji i uzajamnoj pomoći carinskih službi(potpisan 6.novembra 1996g od u Moskvi),

Sporazum između Savezne Valde SRJ i Vlade Republike Makedonije o carinskoj saradnji i uzajamnoj pomoći (potpisani 4.septembra 1996god u Skoplju),

Sporazum između Savezne Vlade SRJ i Vlade Republike Bugarske o carinskoj saradnji i uzajamnoj pomoći (potpisani 4 juna 1997 god u Beogradu),

Sporazum između Savezne Vlade SRJ i Vlade Češke Republike o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (potpisani 9.septembra 1998 u Beogradu),

Sporazum između Savezne Vlade SRJ i Vlade Rumunije o carinskoj saradnji i uzajamnoj administrativnoj pomoći i u sprečavanju, istraživanju i suzbijanju carinskih prekršaja (potpisani 14.januara 1998 u Beogradu),

Sporazum između Savezne VladeSRJ i Vlade Republike Mađarske o saradnji i uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (potpisani 24. septembra 1998 u Beogradu),

Sporazum između Savezne Vlade SRJ i Vlade Republike Slovačke o carinskoj saradnji (potpisani 28.marta 2001.god u Beogradu),

Sporazum između Savezne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine o carinskoj saradnji i uzajamnoj pomoći (potpisani 18.decembra 2001god u Sarajevu),

Sporazum o uzajamnoj admin. Pomoći između Savezne Vlade SRJ i Vlade Republike Italije u sprečavanju,istraživanju i suzbijanju carinskih prekršaja(potpisani 10.novembra 1965 u Beogradu),

Sporazum o uzajamnoj administrativnoj pomoći između Savezne Vlade SRJ i Vlade Republike Turske u sprečavanju, istraživanju i suzbijanju carinskih prekršaja (potpisani 6.februara 2002 god u Istanbulu),

Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Vlade Republike Hrvatske o uzajamnoj pomoći o carinskim pitanjima (potpisani 09. decembar 2005 u Podgorici),

Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Savjeta Ministara Republike Albanije o uzajamnoj pomoći o carinskim pitanjima (potpisani 26.decembar. 2005 u Tirani),

Sporazum između Vlade Islamske Republike Irana i Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Crne Gore o uzajamnoj pomoći i saradnji u carinskim pitanjima (potpisani 01.juna 2005. u Teheranu),

Sporazum između Vlade Republike Crne Gore i Vlade Republike Slovenije o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (potpisani 19. aprila 2007.godine u Podgorici),

Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Moldavije o uzjamnoj pomoći u carinskim pitanjima, (potpisani 27.oktobra 2008 u Kišinjevu),

Sporazum između Vlade Crne Gore i Kabineta Ministara Ukrajine o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima, (potpisani 17. juna 2009.god u Kijevu).

Carinska saradnja se odvija i na osnovu:

Sporazuma između Uprave Carina Srbije i Uprave Carina Crne Gore o carinskoj saradnji i uzajamnoj pomoći (potpisani 29. aprila 2003.god u Beogradu).i

Memoranduma o razumijevanju između Uprave carina Crne Gore i carinske službe Misije privremene administracije Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNMIK) o saradnji i uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima (potpisani 19. novembra 2004. u Podgorici)

Uprava carina saradnju sa carinskim službama zemalja Evropske Unije ostvaruje u skladu sa Protokolom 6 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica s jedne strane i Republike Crne Gore s druge strane (SSP), koji je potpisana 15. oktobra 2007. godine, odnosno, u skladu sa Protokolom 5 (Protokol o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima) Privremenog sporazuma, koji je stupio na snagu, nakon potpisivanja SSP-a, 01. januara 2008. godine. Odredbe Protokola imaju prvenstvo nad odredbama svakog bilateralnog sporazuma o uzajamnoj pomoći koji jest ili može biti sklopljen između Crne Gore i pojedinih država članica, ako njegove odredbe nijesu u skladu sa odredbama ovog Protokola.

Uprava carina ostvaruje saradnju shodno ANEKSU 5 o međusobnoj administrativnoj saradnji u carinskim pitanjima Sporazuma o izmjeni i pristupanju centralno evropskom sporazumu o slobodnoj trgovini – CEFTA 2006. Zemlje potpisnice CEFTA sporazuma između kojih se odvija saradnja shodno naprijed pomenutom Anekstu su: Republika Albanija, Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska, Republika Makedonija, Republika Moldavija, Crna Gora, Republika Srbija i UNMIK /Kosovo. Ovaj sporazum predstavlja dopunu sporazuma o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima koji mogu ili su već zaključeni između zemalja potpisnica CEFTA Sporazuma.

Uprava carina ostvaruje saradnju sa drugim carinskim službama i kroz članstvo u međunarodnim organizacijama.

U okviru Svjetske carinske organizacije, čija je Crna Gora članica od 24. oktobra 2006. godine, Uprava carina pored toga što primjenjuje konvencije i preporuke SCO i učestvuje u programima koje ova organizacija nudi i koje su od značaja za modernizaciju carinskih službi, zastupljena je i u Regionalnoj obavještajnoj kancelariji za vezu za srednju i istočnu Evropu - RILO ECE (Regional Intelligence liaison offices). U okviru RILO ECE se nalazi Carinska obavještajna mreža (CEN-Customs Enforcement Network), računarski sistem u koji sve zemlje članice unose podatke o svim značajnijim zaplijenama. Na osnovu ovih izvještaja SCO pravi globalne godišnje izvještaje zaplijena: opojnih droga, prekursora, psihotropnih supstanci, cigareta, roba kojom se povrjeđuju prava intelektualne svojine i ostalo. Ovi globalni izvještaji se distribuiraju svim carinskim i bezbjednosnim organizacijama. Pored ovoga RILO pravi analize i prati trendove krijumčarenja. U Upravi carina postoji Nacionalna kontakt osoba za RILO, i sve obaveze prema ovoj organizaciji se redovno izvršavaju.

Crna Gora je u junu 2008. godine postala članica Inicijative za saradnju u Jugoistočnoj Evropi (SECI), čiji je Regionalni centar u Bukureštu, u Rumuniji. Unutar SECI-a se vrši razmjena informacija i organizovanje zajedničkih akcija i na taj način ostvaruje saradnja između policijskih i carinskih organa zemalja članica SECI-ja. U radu SECI Centra učestvuju sljedeće zemlje: Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Grčka, Mađarska, Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija, Moldavija, Crna Gora, Rumunija, Srbija, Slovenija i Turska. U radu SECI Centra, kao zemlje posmatrači, učestvuju: Austrija, Azerbejdžan, Belgija, Kanada, Republika Češka, Francuska, Gruzija, Njemačka, Izrael, Italija, Japan, Holandija, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španija, Ukrajina, Velika Britanija, Sjedinjene Američke države.

Na sjednici održanoj u Madridu u oktobru 2007. godine, Uprava carina je dobila status posmatrača u organizaciji MARINFO koja se bavi razmjenom informacija u pomorskom saobraćaju između carinskih uprava zemalja članica. Razmjena informacija se vrši kroz računarski sistem AFIS koji za sada imaju samo zemlje EU. Trenutno se radi na obezbeđivanju korišćenja AFIS sistema za sve zemlje članice MARINFO.

Crna Gora je u oktobru 2008. godine dobila status posmatrača u CARIN-u (Camden Assets Recovery Inter-Agency Network) koji predstavlja mrežu carinskih, policijskih i pravosudnih organa koja se bavi upravljanjem oduzetim sredstvima i razmjenom obavještajnih informacija.

Ministarstvo pravde

Ministarstvo pravde ostvaruje međunarodnu saradnju u skladu sa Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (Sl.listu CG, br. 4/08), kao i Evropskom konvencijom o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima od 20.aprila 1959. godine, koja je, u odnosu na našu zemlju, stupila na snagu 29.decembra 2009. godine sa dodatnim protokolom od 17.marta 1978. godine (Sl.list SRJ - Međunarodni ugovori, broj 10/01) i Drugim dodatnim protokolom od 8.novembra 2001.godine (Sl.list CG - Međunarodni ugovori, br. 5/08). Po Zakonu o

međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć se dostavljaju preko Ministarstva pravde kao centralnog organa komunikacije. Mogućnost direktne komunikacije domaćih i inostarnih pravosudnih organa predviđena je na osnovu člana 15 Evropske konvencije o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima i odredbama pojedinih bilateralnih ugovora (npr. Ugovor između Republike Crne Gore i Republike Srbije o pravnoj pomoći u krivičnim i građanskim stvarima od 29.maja 2009.godine).

U proteklom periodu, Ministarstvu pravde Crne Gore su, u skladu sa navedenim, dostavljeni i zahtjevi za pružanje pravne pomoći iz oblasti terorizma, koji su proslijeđeni nadležnim pravosudnim organima.

148. Dostavite informacije o stvaranju elektronskih baza podataka (statistike, profiliranje terorista, itd.).

Uprava policije, na osnovu Zakona o policiji, prikuplja, obrađuje i koristi lične podatke i vodi evidencije o ličnim i drugim podacima, radi sprječavanja i otkrivanja krivičnih djela, prestupa i prekršaja, i pronalaska izvršilaca krivičnih djela i prekršaja, o čemu se vode elektronske baze podataka.

Uprava policije ne posjeduje posebnu elektronsku bazu podataka koja se odnosi isključivo na osobe povezane s terorizmom, odnosno terorističkim organizacijama, već se postojeće baze podataka odnose na sve evidentirane počinioce kaznenih djela, osoba za kojima su raspisane međunarodne i domaće potjernice.

Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, na osnovu prikupljenih podataka od obveznika, vodi evidenciju:

- 1) podataka o licima i transakcijama koje se obavljaju u gotovom novcu u iznosu od 15.000 eura i više i sumnjivim transakcijama, bez obzira na iznos i vrstu;
- 2) o primljenim inicijativama na osnovu kojih je započeto prikupljanje podataka ;
- 3) o saopštenjima i informacijama dostavljenim nadležnim organima i
- 4) međunarodnih zamolnica.

Pored toga što koristi javno dostupne baze podataka (CRPS i Internet) i bazu građana, Uprava je formirala baze podataka o gotovinskim transakcijama u iznosu od 15000 eura i više, sumnjivim transakcijama (bez obzira na iznos i vrstu), bazu podataka o ovjerenim ugovorima o kupoprodaji nepokretnosti, bazu podataka o učesnicima na tržištu kapitala, kao i realizovanim transakcijama i bazu podataka o licima koja su obrađivana zbog sumnje da su povezana sa finansiranjem terorizma (uključujući bazu podataka Risk report).

U Višem sudu u Podgorici i Višem sudu u Bijelom Polju, formirana su Specijalna odjeljena, a pri tužilačkoj organizaciji je Specijalni tužilac koji vode postupke protiv lica počinilaca krivičnih djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina.

Punom implementacijom Pravosudnog informacionog sistema (PRIS), čiji se završetak očekuje do kraja tekuće godine, svi podaci o počiniocima krivičnih djela i sprovedenim postupcima će biti unošeni u jedinstvenu bazu podataka iz koje će se dobijati statistički izveštaji po željenim kriterijumima, a samim tim i statistike iz oblasti organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina (po licima, krivičnim djelima i dr.).

Borba protiv narkotika

149. Molimo da dostavite informacije o zakonima i drugim propisima kojima se reguliše ova oblast i njihova usaglašenost sa relevantnim međunarodnim konvencijama.

Zakonodavni okvir u oblasti borbe protiv droge obuhvata dva ključna zakona i to Krivični zakonik (Sl. list RCG, br. 70/03, 13/04, 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08) i Zakon o policiji (Sl. list RCG br. 28/05).

U oblasti borbe protiv droge, Crna Gora je pristupila relevantnim Konvencijama UN-a: Jedinstvenoj Konvenciji o opojnim drogama iz 1961.godine, Protokolu o izmjenama Jedinstvene konvencije o opojnim drogama iz 1972. godine, Konvenciji o psihotropnim supstancijama iz 1971. godine, Konvenciji Ujedinjenih nacija o borbi protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci iz 1988. godine, Konvenciji UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i dopunskih protokola, Konvenciji Savjeta Evrope o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom i Konvenciji Savjeta Evrope o pranju, traženju, oduzimanju i konfiskaciji predmeta stečenih kriminalom i o finansiranju terorizma.

Realizujući obaveze preuzete iz međunarodnih instrumenata, Crna Gora je opšteprihvaćena rješenja i međunarodne standarde na polju droga inkorporirala u svoj nacionalni sistem. U krivičnopravnom smislu, u Glavi 24 – Krivična djela protiv zdravlja ljudi, Krivični zakonik Crne Gore propisuje dva krivična djela I to: "Neovlašćena proizvodnja, držanje I stavljanje u promet opojnih droga" (član 300) i "Omogućavanje uživanja opojnih droga" (član 301).

"Neovlašćena proizvodnja, držanje I stavljanje u promet opojnih droga" (član 300) sastoji se u neovlašćenoj proizvodnji, preradi, prodaji ili nuđenju na prodaju, kupovini radi prodaje, držanja ili prenošenja, posredovanju u prodaji ili kupovini, i svim drugim načinima neovlašćenog stavljanja u promet supstanci ili preparata koji su proglašeni za opojne droge. Propisan kazna je zatvor od dvije do deset godina. Drugi oblik ovog djela postoji ukoliko lice neovlašćeno unese u Crnu Goru supstance ili preparate koji su proglašeni za opojne droge, za koji je propisana kazna zatvora od dvije do dvanaest godina. Ukoliko je ovo djelo izvršeno od strane više lica, ili je učinilac ovog djela organizovao mrežu preprodavaca ili posrednika, propisna je kazna zatvora od tri do petnaest godina. Zakon propisuje i da će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina lice koje neovlašćeno pravi, nabavlja, posjeduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance za koje zna da su namijenjene za proizvodnju opojnih droga. Zakonik u ovom članu propisuje i mjeru obaveznog oduzimanja i uništavanja opojnih droga i sredstava za njihovo pravljenje.

"Omogućavanje uživanja opojnih droga" (član 301) sastoji se u omogućavanju uživanja opojnih droga navođenjem drugog lica na uživanje opojne droge, davanjem opojne droge radi uživanja, stavljanjem na raspolaganje prostorija radi uživanja ili bilo kom drugom omogućavnaju uživanja opojnih droga. Propisana kazna je zatvor od šest mjeseci do pet godina. Teži oblici ovog krivičnog djela postoje kada je djelo učinjeno prema maloljetnom licu ili prema više lica, ili kada je izazvalo naročito teške posljedice, za koje je propisana kazna zatvora od dvije do deset godina. Zakonik u ovom članu propisuje i mjeru obaveznog oduzimanja i uništavanja opojnih droga.

Krivični zakonik i u krivičnom djelu "Neovlašćena proizvodnja, držanje I stavljanje u promet opojnih droga" (član 300 stav 6) i "Omogućavanje uživanja opojnih droga" (član 301 stav 3) propisuje mjeru bezbjednosti oduzimanja i uništavanja opojnih droga i sredstava za njihovo pravljenje. Takođe, članom 112 Krivičnog zakonika propisano je da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom. Oduzimanje imovinske koristi se vrši u sudskom odlukom kojom se utvrđuje izvršenje krivičnog djela.

U okviru borbe protiv droge, Krivični zakonik propisuje i mjeru bezbjednosti obaveznog liječenja narkomana (član 71), prema kojoj sud izriče obavezno liječenje učiniocu koji je učinio krivično djelo uslijed zavisnosti od upotrebe opojnih droga i kod kojeg postoji ozbiljna opasnost da će uslijed ove zavisnosti i dalje da vrši krivična djela. O primjeni ove mjere sud odlučuje pošto (u skladu sa članom 536 Zakonika o krivičnom postupku) pribavi nalaz i mišljenje vještaka, koji treba da se izjasni i o mogućnostima za liječenje tog lica. Ova mjera se izvršava u ustanovi za izvršenje kazne

ili u odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi i traje dok postoji potreba za liječenjem, ali ne duže od tri godine. Ukoliko se ova mjera izriče uz novčanu kaznu, uslovnu osudu, sudsku opomenu ili oslobođenje od kazne, ista će se izvršavati na slobodi i ne može trajati duže od tri godine. Ako se lice, bez opravdanih razloga, ne podvrgne liječenju na slobodi ili liječenje samovoljno napusti, sud će odrediti da se mjera prinudno izvrši u odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi.

I **Zakonik o krivičnom postupku** (Sl. list RCG, br. 71/03, 7/04, 47/06) propisuje poseban postupak za primjenu mjera bezbjednosti među kojima je obavezno liječenje narkomana. Zakonik u čl.523 propisuje privremeno oduzimanje predmeta i imovinske koristi za krivična djela organizovanog kriminala, a u čl. 541 za sva ostala krivična djela – privremene mjere obezbjeđenja. U presudi kojom se lice oglašava krimom, sud izriče i odluku o mjerama bezbjednosti i o oduzimanju imovinske koristi (član 364).

Radi efikasnijeg procesuiranja krivičnih djela u borbi protiv droge i svih drugih djela, Zakonik predviđa široko korišćenje mjera tajnog nadzora. Novousvojeni Zakonik o krivičnom postupku (Sl. list CG, br. 57/09) propisuje da će se mjere tajnog nadzora, koje su se do njegovog donošenja mogle primjenjivati samo u pretkrivičnom postupku, moći koristiti i u fazi istrage.

Pored nacionalnog zakonodavstva, politiku Crne Gore u oblasti suzbijanja droge i prevencije narkomanije definiše dokument Nacionalni strateški odgovor na droge 2008/2012, usvojen od strane Vlade Crne Gore u maju 2008. godine, i Akcioni plan 2008/2009 za primjenu Strategije. Pri izradi ovih dokumenata uzete su u obzir ratifikovane Konvencije Ujedinjenih Nacija, EU Strategija za droge 2005/2012, i drugi relevantni međunarodni instrumenti koji prate i regulišu oblast borbe protiv droga, psihohaktivnih supstanci i prekursora.

Ministarstvo zdravlja je izradilo Prijedlog Zakona o prekursorim za narkotike , koji je Vlada Crne Gore usvojila i sada je u skupštinskoj proceduri . Izrađen i usvojen Zakon predstavlja realizaciju obaveza iz Akcionog plana za droge , i u potpunosti je usklađen sa evropskim standardima iz ove oblasti , kao i sa Konvencijama UN , i sa preporukama INCB.

150. Koje su osnovne karakteristike politike vaše zemlje za suzbijanje narkotika?

Karakteristike državne politike u ovoj oblasti su sljedeće:

- ustavnost i zakonitost,
- zaštita ljudskih prava,
- sveobuhvatno i kontinuirano praćenje i rješavanje problematike droga,
- međunarodna, međususjedska i regionalna saradnja,
- garancija sigurnosti,
- prilagođavanje različitim grupama populacije,
- omogućavanje zdrave životne sredine i zdravih stilova života,
- partnerstvo,
- integriran i komplementaran pristup,
- centralna koordinacija.

Državna politika koncipirana je u Nacionalnom strateškom odgovoru na droge 2008-2012, usmjerena na dva najopštija principa, koji su ujedno i opšti cijevi – „smanjenje potražnje za drogama“ i „smanjenje ponude“ droga. Ciljna populacija je praktično cjelokupna populacija Crne Gore, sa posebnim osvrtom na djecu i mlade.

Politika Crne Gore u oblasti suzbijanja droge i prevencije narkomanije definisana je dokumentom Nacionalni strateški odgovor na droge (Aneks 186), usvojenom od strane Vlade Crne Gore u maju 2008. godine, koji se bazira na principu "4 stuba", prevencija, tretman i rehabilitacija korisnika droga, oblast "harm reduction" i oblast "Smanjenje ponude droga" a tretira policijske i carinske intervencije.

Djelokrug poslova Policije je definisan Zakonom o policiji, Krivičnim zakonikom i Zakonikom o krivičnom postupku, na bazi kojih se preduzimaju sve neophodne mjere u cilju smanjenja ponude droge, tj. presijecanja međunarodnih kanala krijumčarenja koji vode do Crne Gore ili preko Crne Gore o drugih područja, a takođe se svakodnevno sprovode i policijske aktivnosti na smanjenju obima "ulične prodaje droge".

Početkom 2008. godine, stvoreni su i tehnički i organizacioni preduslovi za primjenu posebnih istražnih tehnika i metoda, čime su se stvorile mogućnosti za sprovođenje efikasnih istraživačkih aktivnosti u pitanju organizovane kriminalne grupe koje se bave krivičnim djelima u vezi sa drogom, što se odrazilo i na postignute rezultate u ovom periodu.

151. Molimo da dostavite informacije o trendovima u trgovini narkoticima u i kroz vašu zemlju i o narkomaniji.

Crna Gore je, uglavnom, tranzitno područje, i u mnogo manjem obimu, krajnja destinacija, za pojedine vrste droge.

Krijumčarenje marihuane vrše međunarodne kriminalne grupe, nastale udruživanjem kriminalnih struktura iz Albanije, Crne Gore i ostalih bivših jugoslovenskih republika, koje se, u dužem vremenskom periodu, bave proizvodnjom, krijumčarenjem i distribucijom ove vrste droge. Proizvodi kanabisa se proizvode u Albaniji, a zatim se preko našeg područja krijumčare do Federacije BiH, Republike Hrvatske, Republike Srbije, Republike Slovenije i dalje prema zemljama EU. Crnogorska Uprava policije je u toku 2008. i 2009. godine, u saradnji sa Specijalnim državnim tužiocem za suzbijanje organizovanog kriminala, realizujući policijsku operaciju "Golub", razotkrila i procesuirala sedam ovakvih grupa koje su djelovale na našem području i lišila slobode 44 lica od kojih je oduzeto 590 kilograma marihuane tipa "skank", veće količine novca, ilegalnog oružja, falsifikovanih vozila korištenih za krijumčarenje droge i mnoge druge predmete stečene vršenjem ovih krivičnih djela.

Osim pomenute rute svakako da je aktuelna, i za nas značajna, "Balkanska ruta" krijumčarenja avganistanskog heroina, jer preko Crne Gore ide jedan manji krak prema Federaciji BiH, Republici Hrvatskoj i dalje prema zemljama EU, a ulazni putevi ove droge su na državnim granicama sa Kosovom u prvom redu, kao i sa Albanijom. Kada je u pitanju obim, možemo reći da su isporuke heroina krijumčarenog ovom rutom, uglavnom u količinama od 1 do 5 kilograma kao i da najveći procenat tranzitira preko našeg područja, a jedan mnogo manji dio ostaje u Crnoj Gori, za potrebe ovdašnjih konzumenata, tj. za naše ilegalno tržiste. Ovo krijumčarenje takođe odlikuje dobra međunarodna povezanost kriminalaca iz Crne Gore i njihovih partnera sa prostora čitavog Balkana a posebno sa Kosova i opet bivših republika SFRJ.

Crna Gora je značajno geografsko područje i po pitanju krijumčarenja "kokaina" koji dolazi iz Južne Amerike preko Sredozemnog mora, do naše obale, odakle se dalje krijumčari sredstvima kopnenog saobraćaja do zemalja regionala i zemalja EU. Ovdje se na osnovu dosadašnjih iskustava mogu prepoznati dva "modus operandi":

- Korišćenje kontejnerskog robnog transporta i skrivanje kokaina u legalnoj robi. Za ovo krijumčarenje karakteristična je dobra međunarodna povezanost kriminalnih grupa, velike isporuke, ulaganje značajnih iznosa u ovake poslove, korišćenje pravih ili fiktivnih firmi i ogromni profiti koji se dijele kada se "kokain" plasira na ilegalno tržiste zemalja EU. Kada je posada broda umiješana u krijumčarenje, njeni članovi kriju pakovanja sa "kokainom" u šupljinama broda i na taj način ga krijumčare do naše obale u cilju predaje crnogorskim kriminalnim grupama koje organizuju dalji tranzit prema zemljama EU.

- Kao jedan od načina krijumčarenja kokaina koji je manji po značaju ali ne i zanemarljiv, takođe treba pomenuti i krijumčarenje putem putničkog avionskog saobraćaja, gdje naše kriminalne grupe angazuju tzv. "kurire", koji skrivajući kokain u ličnom prtljagu a ponekad i u želuci ili tjelesnim šupljinama, ovu drogu, donose do našeg područja u cilju dalje distribucije.

Kroz prikupljanje i međunarodnu razmjenu informacija o krijumčarenju kokaina, prepoznali smo i učešće naših državljana u poslovima krijumčarenja i distribucije koje se vrši daleko od crnogorskih granica, dok se ovako stečen novac nerijetko usmjerava ka Crnoj Gori i ulaže u legalne poslove.

Trendovi u trgovini narkoticima se mogu i statistički sagledati kroz sljedeće podatke:

U toku **2007. godine** na području Crne Gore, u 491 pojedinačnoj zaplijeni, ukupno je pronađeno i oduzeto 284,13 kilograma opojne droge u strukturi:

marihuana	273 kg i 24 gr
heroin.....	9 kg i 52 gr
kokain.....	405,54 gr
hašiš	176,98 gr
sintetičke droge.....	778 gr i 2529 komada

U toku **2008. godine** na području Crne Gore, u 390 pojedinačnih zaplijena, ukupno je pronađeno i oduzeto 353, 26 kilograma opojne droge u strukturi :

marihuana	327 kg i 36 gr
heroin.....	18 kg
kokain.....	7 kg i 74 gr
hašiš	13, 12 gr
sintetičke droge.....	114,3 gr i 860 komada

U periodu od 1. januara do 1. oktobra 2009. godine, na području Crne Gore, u 217 pojedinačnih zaplijena, ukupno je pronađeno i oduzeto **809, 58** kilograma opojne droge u strukturi :

marihuana	793 kg i 20 gr
heroin.....	13 kg i 275 gr
kokain.....	394 gr
sintetičke droge.....	262 kom

Što se tiče potražnje za tretmanom bolesti zavisnosti, Novi Zakon o zbirkama podataka u oblasti zdravstva je usvojen u decembru 2008. godine, čime je omogućeno uvođenje novog sistema sakupljanja podataka i izveštavanja u medicinskim i nemedicinskim centrima za tretman korisnika droga u Crnoj Gori. U saradnji sa ekspertima EMCDDA, a u skladu sa aktivnostima planiranim "Nacionalnim strateškim odgovorom na droge 2008-2012" i "Aкционим планом за 2008/2009", izrađen je novi obrazac za prijavu korisnika droga u skladu sa standardima i preporukama EMCDDA za sakupljanje podataka o potražnji za tretmanom bolesti zavisnosti, i novog registra korisnika droga koji će biti zasnovan na ovom obrascu. /Pompidou obrazac/ U postupku je usaglašavanja. To će omogućiti kvalitetnije praćenje trendova u oblasti potražnje za tretmanom uslijed zavisnosti na droge. Prema aktuelno postojićim podacima o klijentima koji su se javili na liječenje u zdravstvene ustanove u Crnoj Gori, evidencija je sljedeća: 2003 godine registrovano je 305 liječenih korisnika droga, 2004. godine njih 562, 2005. godine - 516; 2006 - 526 korisnika droga, i 2007. godine registrovano je 603 korisnika droga liječenih u zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori. Što se tiče korisnika droga liječenih u Specijalnoj zatvorskoj bolnici pri Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u Podgorici, 2006. godine liječeno je njih 44; 2007. godine 60, dok je do 01. jula 2009. godine liječeno 10 korisnika droga u ovoj ustanovi.

Program metadonskog održavanja i detoksifikacije sprovodi se u Domu zdravlja Podgorica od 2006. godine. Do 2008. godine, u program je bilo uključeno ukupno 164 pacijenata, od toga 145

(88.5%) muškaraca i 19 (11.5%) žena. U junu 2009. na metadonskom tretmanu nalazi se 45 pacijenata, od toga 8 žena (17.8%) i 37 muškaraca (82.2%).

Kako Nacionalnom strategijom za HIV/AIDS, tako i Nacionalnim strateškim odgovorom na droge 2008-2012, predviđeno je formiranje još dva Centra za terapiju metadonom u državi. Što se tiče nemedicinskih formi tretmana korisnika droga, u Javnoj ustanovi za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika droga „Kakaricka Gora“, prvi pacijenti su primljeni u septembru 2008. godine, dok je u junu 2009. godine bilo 39 pacijenata na tretmanu. Postoje takođe i tzv. "programi niskog praga", koji uključuju razmjenu sterilnih igala i špriceva, i sprovode ih NVO.

Što se tiče smrtnih slučajeva povezanih sa upotrebom droga, u Crnoj Gori postoji samo jedna institucija specijalizovana za izvođenje obdukcija – Odjeljenje za sudsku medicinu Kliničkog centra Crne Gore. U periodu 2005-2008. godina u ukupnom broju od 1083 obdukcije, bilo je 20 smrti povezanih sa upotrebom droga (18 muškaraca i 2 žene). Prosječan uzrast je bio 28 godina (starost od 17 do 44 godine). Prosječan broj po godini je 5 smrti povezanih sa upotrebom droga, ili 7,6 na milion stanovnika po godini. Trend je slijedeći:

Problematična upotreba droga se definiše kao «injektirajuća upotreba droga ili dugotrajna/redovna upotreba opijata, kokaina i/ili amfetamina». U oblasti ovog indikatora ne postoji pouzdana procjena koja bi bila relevantna za čitavu državu. Dostupne su samo veoma ograničene informacije o istraživanju koje je sprovedeno 2005/2006. godine sa ciljem procjene broja intravenskih korisnika droga u Podgorici od strane Imperial College-a, upotrebom „capture-recapture“ metoda sa tri izvora podataka (uzorak 348 intravenskih korisnika droga). Grubom procjenom došlo se do broja od 950 injektirajućih korisnika droga u Podgorici, da bi u ponovljenoj procjeni nakon korekcije metodologije i izvora podataka, taj broj bio procijenjen na 660, što bi činilo 0.7% populacije uzrasta 15-49.

152. Koje su osnovne mjere koje se primjenjuju? Kako funkcioniše koordinacija među organima za sprovođenje zakona? Postoji li jasna podjela poslova i koordinacija:

a) među organima nadležnim za smanjenje tražnje za narkoticima?

Vidjeti odgovor na pitanje 165.

b) među organima uključenim u smanjenje snabdijevanja narkoticima?

Postoji potpuna koordinacija i saradnja među organima koji sprovode zakone.

Sužbenici Policije u najvećem obimu primjenjuju represivne mjere u odnosu na nosioce kriminalnih aktivnosti krijumčarenja i distribucije droga i to na taj način što se na svim nivoima i u svim segmentima službe prikupljaju operativni podaci i informacije na osnovu kojih specijalizovane jedinice za borbu protiv droge započinju operativne obrade i prikupljanje dokaza za pojedince i kriminalne grupe povezane sa ovim krivičnim djelima. (Vidi odgovor 165)

U proceduri koja je propisana Zakonom o krivičnom postupku, sa predmetom se upoznaje nadležni državni tužilac, koji dalje rukovodi istragom i usmjerava rad policije.

Uprava policije je nadležna za spriječavanje i suzbijanje krivičnih djela u vezi sa drogom, i u tom smislu ostvaruje veoma dobru saradnju sa ostalim državnim organima, a u prvom redu sa organima Državnog tužioca, sudovima i Upravom carina.

Shodno navedenom, kod svakog pronalaska droge, bilo da se radi o međunarodnom tranzitu ili "uličnoj prodaji" sve neophodne radnje kao i odgovornost za predmet i njegovo dalje procesuiranje preuzimaju službenici specijalizovanih jedinica za borbu protiv droge Policije.

Saradnja između Policije i ostalih državnih organa normativno je definisana Memorandumom o saradnji i razmjeni informacija između Uprave policije Crne Gore i Vrhovnog državnog tužioca u sprječavanju, otkrivanju i gonjenju učinilaca krivičnih djela koja se gone po službenoj dužnosti, potpisanim 10.06.2009. godine, kao i Sporazumom o saradnji sa Upravom carina zaključenim 06.10.2008. godine.

Na graničnim prelazima mjere i radnje iz svoje nadležnosti sprovode službenici Uprave carina, Policije i inspeksijske službe, na način što su službenici Policije zaduženi za kontrolu lica (putnika), a carinski službenici za pregled i kontrolu robe. U cilju jačanja saradnje graničnih službi koja predstavlja osnov integrisanog upravljanja granicom, Uprava carina, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprava policije, Veterinarska uprava i Fitosanitarna uprava, su potpisale Sporazum o međusobnoj saradnji u integrisanom upravljanju granicom, kojim se obezbeđuje efikasna saradnja, zajednička analiza rizika i razmjena informacija. Navedene institucije su takođe potpisale i Posebni sporazum o obrazovanju koordinacionih timova za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom i Akcionog plana za njeno sprovođenje, čime će se obezbijediti sinhronizovana i koordinirana aktivnost graničnih službi.

Zakonom o carinskoj službi (Sl. list RCG, br. 07/02 i br. 29/05) članom 24, propisano je da se u slučajevima kada carinski službenici pronađu opojne droge, licima kod kojih se iste pronađu i vozačima prevoznih sredstava, privremeno ograniči sloboda kretanja i o tome odmah obavijesti nadležni organ Ministarstva unutrašnjih poslova. Shodno Sporazumu o međusobnoj saradnji između Uprave carina i Policije iniciraju se i sprovode zajedničke kontrole.

U oblasti carinskog sistema kontinuirano se sprovode mjere unaprjeđenja efikasnosti kontrole putnika i prometa na graničnim prelazima u svima vidovima saobraćaja. Takođe, redovno se obavljaju obuke carinskih službenika u svim oblastima koje su neophodne radi jačanja kadrovske kapaciteta za sprovođenje mjera u cilju postizanja još boljih rezultata u presijecanju puteva krijumčarenja droge preko državne granice, van graničnih prelaza i u kopnenom i u vodenom dijelu državne granice. U periodu od 30.07.2006. do 30.07.2009. godine održano je 15 kurseva, obuka i seminara koji su posvećeni tematiki otkrivanja droge, na kojima je učestvovalo 120 službenika Uprave carina. Krajem 2008. godine, Uprava carina je izvršila nabavku savremenog mobilnog skenera, koji se trenutno nalazi u Luci Bar i predstavlja značajno sredstvo u borbi protiv krijumčarenja narkotika.

153. Kako funkcioniše saradnja i razmjena informacija sa drugim nacionalnim organima? Da li postoje memorandumi o razumijevanju ili zajednički sporazumi među raznim službama za sprovođenje zakona koje su odgovorne za rješavanje problema snabdijevanja narkoticima? Da li postoje slični sporazumi sa relevantnim privrednim granama? Ako da, molimo da dostavite detalje.

Nacionalnom strategijom za droge 2008/2012 i Akcionim planom za njenu primjenu, obuhvaćena je saradnja na multiresorskom nivou, multidisciplinarni pristup i koordinacija svih aktivnosti koje Crna Gora sprovodi u oblasti borbe protiv droga i borbe protiv narkomanije. Svi akteri i učesnici u okviru svojih nadležnosti, obavezni su da sarađuju, da se dopunjaju i razmjenjuju informacije, u pravcu sprovođenju obaveza iz Akcionog plana, a u cilju ostvarivanja sveobuhvatnog nacionalnog odgovora na droge. Zakon o državnoj upravi propisuje obvezu međusobne saradnje i razmjene informacija među svim državnim organima i institucijama .

Nacionalna kancelarija za droge (koja funkcioniše unutar Ministarstva zdravlja) ostvarila je planirani cilj iz Akcionog plana, formiranjem Nacionalne kontakt mreže osoba za problematiku droga, kako bi se sa nacionalnog nivoa imao objedinjeni uvid u problematiku i sve aktivnosti koje se na tom planu preduzimaju. Time je obezbeđena neophodna saradnja između državnih organa, institucija i službi, koja besprekorno funkcioniše.

Policija u sprovođenju mjera i radnji iz svoje nadležnosti po pitanju suzbijanja kriminaliteta droga, ostvaruje dobru saradnju i razmjenu podataka sa ostalim relevantnim nacionalnim organima i to: pravosudnim organima, Upravom carina, Agencijom za nacionalnu bezbjednost, Ministarstvom zdravlja, Institutom za javno zdravlje, Agencijom za ljebove, Centralnom bankom, Upravom za spriječavanje pranja novca kao i sa jedinicama lokalne samouprave.

Saradnja se zasniva na jasnoj podjeli nadležnosti i odgovornosti, pri čemu Policija, sprovodeći istrage u saradnji sa pravosudnim organima, koristi i informacije i podatke koji mogu biti zatraženi od navedenih državnih organa, a na bazi potpisanih memoranduma i sporazuma o saradnji, a to su:

- Memorandum o saradnji i razmjeni informacija između Uprave policije Crne Gore i Vrhovnog državnog tužilašta,
- Sporazum o saradnji između Uprave policije i Uprave carina,
- Sporazum o saradnji između Uprave policije i Centralne banke radi obezbeđenja novčanih sredstava za potrebe sprovođenja MTN i
- Sporazum o saradnji sa Upravom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

U cilju jačanja saradnje graničnih službi koja predstavlja osnov integrisanog upravljanja granicom, Uprava carina, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprava policije, Veterinarska uprava i Fitosanitarna uprava, su potpisale Sporazum o međusobnoj saradnji u integrisanom upravljanju granicom, kojim se obezbeđuje efikasna saradnja, zajednička analiza rizika, razmjena informacija. Navedene institucije su, takođe, potpisale i Posebni sporazum o obrazovanju koordinacionih timova za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom i Aktionog plana za njeno sprovođenje, čime će se obezbijediti sinhronizovana i koordinirana aktivnost graničnih službi.

154. Što je sa saradnjom na međunarodnom nivou (oficiri za vezu)?

Imajući u vidu međunarodni karakter krijumačarenja droge i činjenicu da je Crna Gora tranzitno područje i u manjem obimu krajnja destinacija, kao i to da nema značajnih slučajeva ilegalne proizvodnje droge, već droga uvjek dolazi sa drugih destinacija, međunarodna saradnja je od izuzetnog značaja i smatra se neophodnim mehanizmom za presijecanje lanaca krijumčarenja i procesuiranje međunarodnih kriminalnih grupa.

U posljednjih nekoliko godina, Uprava policije je znatno pojačala kapacitete za prikupljanje i razmjenu operativnih podataka sa policijskim službama zemalja iz okruženja i šire.

Na bazi takve razmjene informacija, naročito u periodu od 2008. do 2009. godine, Uprava policije je realizovala značajne predmete koji su imali međunarodni značaj. Uspostavljena je uspješna saradnja i razmjena informacija sa policijskim službama za suzbijanje droge iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Makedonije i Albanije, kada je u pitanju područje Balkana.

Pored dobro uspostavljene saradnje sa zemljama regionala, preko oficira za vezu i policijskih atašea pri ambasadama u Beogradu, Uprava policije ostvaruje uspješnu saradnju sa mnogim zemljama članicama Evropske unije. Posebno treba istaći uspješnu saradnju sa predstavnicima Savezne Republike Njemačke, Kraljevine Švedske, Norveške, Danske, Francuske, Italije i Kraljevine Belgije, a takođe i sa Direkcijom za borbu protiv droge Republike Italije. U prethodnom periodu, ostvarena je saradnja i razmjena informacija sa policijskim službama Sjedinjenih Američkih Država (kancelarija DEA sa sjedištem u Rimu), kao i sa Australijom, preko oficira za vezu ove zemlje pri ambasadi u Beogradu.

Modaliteti i kanali razmjene informacija su različiti. U zavisnosti od potrebe korišćenja podataka u realnom vremenu koriste se kanali INTERPOL-a, kao najbezbjedniji način razmjene informacija, zatim preko Odjeljenja za međunarodnu policijsku saradnju i evropske integracije po pitanju koordinacije i zaključivanja sporazuma o saradnji i organizaciji tematskih sastanaka, kao i kroz

ostvarivanje neposrednog kontakta službenika Odsjeka za borbu protiv droge i krijumčarenja sa oficirima za vezu, kada je u pitanju hitnost slučaja.

NCB INTERPOL je, u vezi suzbijanja međunarodnog krijumčarenja narkotika, u periodu od 2007. do 2009. godine, ostvarivao intenzivu saradnju sa inostranim oficirima za vezu koja je rezultirala organizovanjem kontrolisanih isporuka (preko Crne Gore u inostranstvo i iz inostranstva u Crnu Goru), kroz razmjenu policijskih informacija i zapljenu narkotika. Pri realizaciji, NCB INTERPOL vrši koordinaciju svih aktivnosti na nacionalnom nivou za potrebe inostranih policijskih službi, te objedinjavanja i prati realizaciju domaćih zahtjeva upućenih inostranim oficirima za vezu, što omogućava centralizovano praćenje toka predmeta, izbjegavanje preklapanja poslova od strane različitih organizacionih jedinica Uprave policije, kao i sakuplja sve podatke i informacije koje se po ovom osnovu dobiju.

U period od 2007. do 2009. godina, posredstvom NCB INTERPOL-a, u saradnji sa inostranim oficirima za vezu, realizovano je:

- 1 kontrolisana isporuka u Crnu Goru (zapljenjeno 5 kg smješe kokaina)
- 3 kontrolisane isporuke preko teritorije Crne Gore
- razmijenjeno više informacija o licima i kriminalnim grupama po pitanju krijumčarenja narkotika.

155. Kako sarađujete sa međunarodnim tijelima na polju narkotika, kao što su UNODC, INCB, Komisija za opojne droge, Pompidou grupa, Svjetskom zdravstvenom organizacijom, itd.?

Nacionalna kancelarija za droge u Ministarstvu zdravlja je ostvarila saradnju sa WHO (World Health Organisation – Svjetska zdravstvena organizacija), imenovanjem od Ministra zdravlja, Nacionalnog fokal pointa za bolesti zavisnosti od droga i saradnja se ostvarila popunjavanjem ATLAS-a, proslijeđenog od strane WHO.

Nacionalna kancelarija za droge ostvaruje i saradnju sa EMCDDA, kroz učešće u izradi „COUNTRY OVERVIEW MONTENEGRO“, zatim i u izradi dokumenta „Information Map“, po uputstvima i standardima EMCDDA. Slijediće izrada i prvi Nacionalni izvještaj o stanju u oblasti droga u Crnoj Gori, po standardima EMCDDA.

Ostvaruje se i saradnja sa UNDP-om (United Nations Development Programme – Razvojni program Ujedinjenih nacija), preko Nacionalne kancelarije za droge u Ministarstvu zdravlja dogovorena je saradnja u otvaranju još dva centra za metadonsku supstitionu terapiju, u Domu zdravlja Bar i Nikšić.

Nacionalna kancelarija za droge pri Ministarstvu zdravlja je ostvarila saradnju sa UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime – Kancelarija Ujedinjenih Nacija za borbu protiv droge i kriminala), učešćem u državnoj delegaciji Crne Gore, u Beogradu 30. i 31. marta 2009. godine, kada je potpisana Sporazum o regionalnoj saradnji.

Nacionalna kancelarija za droge u Ministarstvu zdravlja je iskazala interesovanje da participira u IPA Projektu „Cross Adriatic border“ u saradnji sa Regijom Marche Republike Italije, a u skladu sa Nacionalnom i Evropskom strategijom za droge u smislu osnaživanja regionalne i međususjedske saradnje u borbi protiv zloupotrebe droga, a dinamika realizacije eventualnog Projekta zavisi isključivo od italijanskih partnera i u očekivanju smo da budemo detaljnije upoznati sa načinom realizacije ovakve vrste saradnje.

Uprava policije ostvaruje značajnu saradnju sa UNODC-om, naročito kroz sprovodjenje LEXPRO Projekta, koji se odnosi na obuku policijskih i carinskih službenika, kad su u pitanju sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela u vezi sa drogom.

Osim toga UNODC-u, Komisiji za opojne droge UN-a, Policija dostavlja odgovore na godišnje i bijenalne upitnike vezano za problematiku droga na nacionalnom nivou (dio upitnika koji se odnosi na suzbijanje kriminaliteta droga).

S obzirom na činjenicu da je po Zakonu o lijekovima (Sl. list RCG, br. 80/04 i Sl. list CG, br. 18/08) Agencija za lijekove i medicinska sredstva nadležna za izdavanje dozvola za uvoz/ izvoz /tranzit opojnih droga/psihotropnih supstanci i prekursora, nakon osnivanja ove institucije prvi put je uspostavljen kontakt sa INCB-om (International Narcotics Control Board – Međunarodni odbor za kontrolu narkotika). Agencija je počela sa slanjem redovnih izvještaja (kvartalnih i godišnjih) o uvezenoj/izvezenoj, zaplijenjenoj količini opojnih droga /psihotropnih supstanci i prekursora kao i o godišnjim potrebama za istim, koje Odbor treba da odobri.

Agencija za lijekove i medicinska sredstva izvještava INCB o kretanju opojnih droga/psihotropnih supstanci i prekursora kroz Crnu Goru i na taj način doprinosi potpunijoj slici kretanja kontrolisanih supstanci u svijetu. Ministarstvo zdravlja je izradilo prijedlog Zakona o prekursorima za narkotike , koji je usvojen od strane Vlade Crne Gore u septembru mjesecu 2009, i uskladen je sa preporukama INCB, konvencijama UN, i EU direktivama . Zakon obezbeđuje sveobuhvatan nadzor i monitoring u ovoj oblasti .

Institut za javno zdravlje je imao saradnju sa raznim međunarodnim organizacijama i tijelima na polju narkotika, kao što su UNDP, UNODC, EMCDDA.

Saradnja se odvijala kroz implementaciju specifičnih projekata, istraživanja, i sl.

U saradnji sa UNODC-om sproveden je projekat „Preparatory Assistance for the Development of a Regional Project on the Diversification of HIV Prevention and Treatment Services for Injecting and other Drug Users in South Eastern Europe“, u periodu avgust 2005 - decembar 2008. godine.

U saradnji sa UNICEF-om sprovedeno je 2002. godine istraživanje „Brza procjena i odgovor“ među mladima koji koriste drogu, kao i među mladima uopšte i među mornarima. Takođe, program prevencije narkomanije u osnovnim školama razvijen je u saradnji sa UNICEF-om 2000. godine.

U saradnji sa UNDP-om sprovedeno je istraživanje prevalence hepatitisa B, C i HIV-a među intravenskim korisnicima droga „Istraživanje rizičnih ponašanja u odnosu na HIV/AIDS, seroprevalencu HIV-a, HBV, HCV među intravenskim korisnicima droga u Crnoj Gori“. U saradnji sa UNDP sproveden je i projekat uvođenja predmeta „Zdravi stilovi života“ u osnovne škole.

U saradnji sa EMCDDA od decembra 2007. godine, u okviru CARDS programa (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation), sprovodi se projekat „Assessment of the Capacity of Western Balkans Countries to Establish a Drug Information System Compatible with the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction“.

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012, predviđa, pored kontinuiranog jačanja kapaciteta države i NVO-a za međunarodnu saradnju, dalje podsticanje i osnaživanje saradnje s međunarodnim organizacijama i institucijama te drugim činiocima kao što su Pompidou grupa Savjeta Evrope, UNODC, WHO, EMCDDA i druge, kao i razvijanje mjera podržavanja mehanizama regionalne saradnje, koji uključuju sve zemlje duž „Balkanske rute droge“. U sklopu i u skladu sa dinamikom približavanja Evropskoj uniji, putem programa CARDS i IPA, planirano je i uspostavljanje, odnosno nastavak saradnje sa članicama EU.

156. Da li imate opšte smjernice za borbu protiv trgovine narkoticima?

Opšte smjernice na nacionalnom nivou, kad su u pitanju aktivnosti svih relevantih subjekata, daje Nacionalni strateški odgovor na droge i Akcioni plan za njegovu implementaciju 2008-2009. Navedeni dokumenti, takođe, daju i osnovne smjernice kada su u pitanju aktivnosti usmjerene na smanjenje ponude droga, odnosno policijske i carinske intervencije. Rad Uprave policije, u ovoj oblasti, definisan je Zakonom o policiji, Krivičnim zakonikom i Zakonikom o krivičnom postupku, kao i podzakonskim aktima (Kodeks policijske etike, i dr).

Takodje se na bazi periodičnih izještaja specijalizovanih organizacionih jedinica za suzbijanje droge, kao i na bazi informacija o procjeni obima zloupotreba droga, na području njihove nadležnosti, sačinjavaju godišnji Planovi rada, koji takođe predstavljaju jednu od smjernica za sprovećenje planiranih aktivnosti usmjerenih ka pojedinicima i grupama koje se bave ovim krivičnim djelima.

Kada su u pitanju djelokrug poslova i nadležnosti Uprave carine definisane Zakonom o carinskoj službi, jedan od osnovnih zadataka carinske službe je kontrola unošenja, iznošenja i tranzita robe za koju su propisane posebne mjere zbog interesa sigurnosti čuvanja zdravlja i života ljudi.

U smislu sprovećenja svakodnevnih aktivnosti i razmjerne informacija, posebno je značajan Sporazum o saradnji sa Upravom carina koji je osnov za kvalitetnu saradnju, Odsjeka za borbu protiv droge i krijumčarenja Uprave policije i Odsjeka za borbu protiv krijumčarenja Uprave carina, ne samo po pitanju razmjerne informacija, već i po potrebi za formiranjem zajedničkih timova za kontrolu putnika i roba na graničnim prelazima, kao i za preduzimanje drugih operativnih radnji koje zahtjevaju zajedničko angažovanje. Ova saradnja je u toku 2008. i 2009. godine rezultirala realizacijom većeg broja značajnih predmeta, kao i zaplijenama znatnih količina droge.

157. Da li postoji odgovarajući i dovoljan administrativni kapacitet za borbu protiv kriminala povezanog sa narkoticima?

U okviru Uprave policije, Sektora kriminalističke policije, poslove usmjerene na suzbijanje kriminaliteta vezanog sa drogama sprovodi Odsjek za borbu protiv droge i krijumčarenja koji se bavi suzbijanjem organizovanog kriminala u vezi sa drogama, međunarodnom saradnjom, razmjenom informacija i realizacijom predmeta od međunarodnog značaja, kao i radom na značajnijim predmetima kada su u pitanju krijumčarenje i distribucija droge na nacionalnom nivou.

Pored navedenog Odsjeka, suzbijanjem kriminaliteta droga u osam Područnih policijskih jedinica, tj. na lokalnom i regionalnom nivou, bave se područne organizacione jedinice sačinjene od službenika specijalizovanih za vršenje ovih poslova. Ukupan broj sistematizovanih radnih mesta za službenike Uprave policije, koji se bave suzbijanjem droga kao osnovnim zadatkom, iznosi 57 (popunjeno kadrovskih kapaciteta 95%), što u odnosu na procjene problematike i ugroženosti Crne Gore ovom vrstom kriminala, predstavlja zadovoljavajući kapacitet. I pored toga, za naredni period su planirane određene izmjene u organizaciji ovog segmenta službe koje će omogućiti jednostavniju i efikasniju strukturu, i definisati liniju rada, kao jednu centralizovanu organizacionu jedinicu sa 5 odsjeka, što će doprinijeti kvalitetnijem radu, postizanju boljih rezultata, naročito kad su u pitanju organizovane kriminalne grupe, bržem i efikasnijem protoku informacija, kao i boljem planiranju kadrova, obuka i tehničkog opremanja.

Intezivno se sprovode aktivnosti na obuci i daljem usavršavanju službenika Uprave policije, koji se bave ovim poslovima i to u vidu brojnih specijalističkih obuka, organizovanih u saradnji sa policijama drugih država i medjunarodnim organizacijama (OSCE, UNODC, DEA, FBI, INTERPOL, EUROPOL, SECI Centar).

Osim specijalističkih obuka, Uprava policije, u saradnji sa Policijskom akademijom u Danilovgradu, organizuje i osnovnu obuku po pitanju droge i narkomanije, za svoje službenike, angažovane na poslovima obezbjedjenja državne granice, javnog reda i mira, saobraćaja, štićenih ličnosti i objekata, službenika kriminalističke policije, angažovanih na suzbijanju svih oblika kriminaliteta i dr.

Kad je u pitanju međunarodno krijumčarenje droge, značajni su i resursi Uprave carina, po pitanju prikupljanja informacija i kontrola ljudi i roba na graničnim prelazima. U Crnoj Gori postoji 28 graničnih prelaza, na kojima je zaposleno 316 službenika. Poslove iz djelokruga Sektora carinske bezbjednosti vrše sledeće organizacione jedinice: Odsjeka za obavještajni rad, Odsjeka za carinske istrage i Odsjek za suzbijanje krijumčarenja.

Djelokrug rada Odsjeka za suzbijanje krijumčarenja definisan je čl. 15 Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave carina. U Odsjeku je sistematizovano 21 radno mjesto.

Službenici ovog Odsjeka su adekvatno obučeni i opremljeni za sprečavanje krijumčarenja narkotika samostalno, a po potrebi učestvuju u zajedničkim timovima, u slučajevima kada službenici Uprave policije sprovode nacionalne i međunarodne istrage, kako na graničnim prelazima, tako i u unutrašnjosti carinskog područja. Mobilni timovi Odsjeka raspoređeni su po regijama (jug, središnji dio i sjever).

Jedan od osnovnih zadataka carinske službe je kontrola unošenja, iznošenja i tranzita robe za koju su propisane posebne mjere zbog interesa sigurnosti čuvanja zdravlja i života ljudi (Zakon o carinskoj službi Sl. list RCG, br. 07/02 i br. 29/05).

Pored mobilnog skenera, instaliranog u Luci Bar, službenici Uprave carina na graničnim prelazima i u unutrašnjosti u svakodnevnom radu koriste razne tehničke uređaje, u cilju efikasnijeg otkrivanja narkotika. Kao najefikasnija, izdvajaju se fibroskop, ručni rendgen-buster, setovi testova za droge i uređaj sabbre 4000, koji je visoko tehnički napredan uređaj i u stanju je da detektuje većinu narkotika, uključujući heroin i kokain. Obuke za korišćenje ovog uređaja organizovane su u okviru EXBS Programa (Program kontrole izvoza i bezbjednosti granica).

Izvršena je rekonstrukcija dva granična prelaza prema Republici Albaniji (GP Božaj i GP Sukobin), koja predstavlja značajnu polaznu destinaciju krijumčarskih puteva narkotika, naročito marihuane, namijenjenih daljoj distribuciji u zemljama Zapadne Evrope. Rekonstrukcijom ovih prelaza stvoreni su optimalni uslovi za rad carinskih službenika, a samim tim i za efikasniju borbu protiv krijumčarenja narkotika.

Stalna obuka kadrova za primjenu novih oprema i tehnologija, kontinuirano učešće na seminarima i obukama vezanim za otkrivanje droga u zemlji i inostranstvu, unaprijeđenje bilateralne saradnje na planu suzbijanja kriminala povezanog sa narkoticima, sa carinskim službama drugih zemalja i institucijama koje se bave ovom problematikom, te stvaranje boljih uslova za rad carinskih službenika, biće osnovna polja razvoja carinske službe u ciju jačanja kapaciteta za borbu protiv kriminala povezanog sa narkoticima.

158. Koje su relevantne strukture i nadležnosti policijskih, carinskih i sudskih organa? Molimo da opišete njihovo funkcionisanje u svakodnevnoj praksi.

U okviru Uprave policije, Sektora kriminalističke policije, poslove usmjerene na suzbijanje kriminaliteta vezanog sa drogama sprovodi Odsjek za borbu protiv droge i krijumčarenja koji se bavi suzbijanjem organizovanog kriminala u vezi sa drogama, medjunarodnom saradnjom, razmjenom informacija i realizacijom predmeta od medjunarodnog značaja, kao i radom na značajnijim predmetima kada su u pitanju krijumčarenje i distribucija droge na nacionalnom nivou. Pored navedenog Odsjeka, suzbijanjem kriminaliteta droga u osam Područnih policijskih jedinica, tj. na lokalnom i regionalnom nivou, bave se područne organizacione jedinice sačinjene od službenika specijalizovanih za vršenje ovih poslova. Ukupan broj sistematizovanih radnih mesta za službenike Uprave policije, koji se bave suzbijanjem droga kao osnovnim zadatkom, iznosi 57.

Ove specijalizovane organizacione jedinice nadležne su za suzbijanje svih vidova kriminaliteta povezanih sa zloupotrebotom droga i uključuju se, tj. preuzimaju predmete i kada su u pitanju pronalasci droge od strane službenika Uprave carina, Sektora granične policije ili bilo koje druge službe u okviru Uprave policije.

Saradnja Uprave policije sa Upravom carina se odvija na osnovu Sporazuma o međusobnoj saradnji, u prvom redu sa Odsjekom za suzbijanje krijumčarenja koji se sastoji od mobilnih timova koji se nalaze u sjevernom, centralnom i južnom dijelu Crne Gore i pokrivaju čitavo područje Crne Gore. Ovi timovi vrše kontrolu: lica, prevoznih sredstava i robe na čitavom carinskom području. Osnov za kontrole koje vrše ovi timovi su obavještajne informacije i ciljno praćenje. Saradnja ove dva organa se u svakodnevnom radu ogleda kroz: formiranje zajedničkih timova, razmjenu informacija, asistencije, zajednički rad na terenu (pregledi, pretresi, kontrola putnika i roba na

graničnim prelazima i sl.), i razmjenu i zajedničko korišćenje tehničkih kapaciteta za obezbjedjenje dokaza.

159. Koje mjere su usvojene na eksternim granicama?

Mjere koje se sprovode u cilju sprječavanja krijumčarenja droga su:

- prikupljanje operativnih saznanja u vezi lica koja se bave krijumčarenjem droga, radom granične policije i drugih segmenata Uprave policije;
- plansko angažovanje posebno dresiranih službenih pasa;
- zajedničke aktivnosti svih segmenata Uprave policije i saradnju sa drugim državnim organima Crne Gore na cijeloj teritoriji;
- sprovođenje zajedničkih akcija sa graničnim policijama susjednih zemalja, i
- razmjenu informacija i zajedničke aktivnosti sa susjednim graničnim policijama.

U cilju poboljšanja rada granične policije na sprječavanju krijumčarenja droga u aprilu i maju 2009. godine 40 službenika granične policije je završilo seminar na temu "Sprječavanje krijumčarenja droga preko državne granice", a planirano je izvođenje ovog seminara i sa ostalim službenicima granične policije koji obavljaju poslove granične kontrole.

Sektor granične policije raspolaže sa 10 službenih pasa za otkrivanje opojnih droga, a planirana je nabavka još 4 psa.

Implementacijom metode analize rizika značajno će se poboljšati rezultati u sprječavanju krijumčarenja droga preko državne granice.

Policija, osim upotrebe službenih pasa, do sada nije vršila nabavku tehničkih sredstava za detekciju droga na granicama.

160. Da li ste stvorili elektronske baze podataka koje pokrivaju zaplijenu narkotika u protekle tri godine i druge statističke podatke?

U skladu sa Zakonom o policiji, Uprava policije Crne Gore vodi razne vrste evidencija o krivičnim djelima i njihovim počiniocima. Shodno tome vodi se i precizna evidencija o svim relevantnim podacima kada su u pitanju krivična djela u vezi sa drogom, broj, pol, starosna dob izvršilaca, količine zaplijenjene droge (po vrstama), kao i drugi podaci. S obzirom da svaki pronalazak i zaplijena droge prelazi u nadležnost specijalizovanih jedinica za borbu protiv droge, svi navedeni podaci se kroz dnevno izvještavanje, kao i mjesечne izvještaje o radu, dostavljaju Odsjeku za borbu protiv droge i krijumčarenja Sektora kriminalističke policije, gdje se vrši prikupljanje, evidentiranje i analiza podataka, nakon čega se sačinjavaju mjesecni, kvartalni i godišnji izvještaji, koji sadrže sve relevantne i precizne podatke. Na osnovu ove evidencije, ocjenjuje se rad područnih organizacionih jedinica, analizira se problematika na terenu, planiraju se dalje aktivnosti i dostavljaju podaci zainteresovanim subjektima, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu.

Prikaz statističkih podataka:

- U toku 2007. godine na području Crne Gore otkriveno je 549 krivičnih djela u vezi sa opojnim drogama, i to 409 djela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga i 140 krivičnih djela omogućavanje uživanja opojnih droga.

- Zbog osnovane sumnje da su počinili ova krivična djela nadležnom tužiocu podnešeno je 326 krivičnih prijava protiv 485 lica.

- U 491 pojedinačnoj zaplijeni, ukupno je pronađeno i oduzeto 284, 13 kilograma opojne droge u strukturi :

marihuana	273 kg i 24 gr
heroin.....	9 kg i 52 gr
kokain.....	405,54 gr
hašiš	176,98 gr
sintetičke droge.....	778 gr i 2529 komada

U strukturi prijavljenih lica registrovana su 394 crnogorska državljanina i 91 strani državljanin. Takodje, evidentirana su 152 povratnika u vršenju ovih krivičnih djela.

U odnosu na starosnu dob, 9 počinilaca delikata u vezi sa zloupotrebom opojnih droga su maloljetna lica.

- U toku 2008. godine na području Crne Gore otkriveno je 460 krivičnih djela u vezi sa opojnim drogama, i to 363 djela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga i 97 djela neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga.

- Zbog osnovane sumnje da su počinili ova krivična djela nadležnom tužiocu podnešeno je 291 krivičnih prijava protiv 444 lica.

- U 390 pojedinačnih zaplijena, ukupno je pronađeno i oduzeto 353, 26 kilograma opojne droge u strukturi :

marihuana	327 kg i 36 gr
heroin.....	18 kg
kokain.....	7 kg i 74 gr
hašiš	13, 12 gr
sintetičke droge.....	114,3 gr i 860 komada

U strukturi prijavljenih lica registrovana su 368 crnogorska državljanina i 76 stranih državljana. Takodje, evidentirana je 81 povratnik u vršenju ovih krivičnih djela.

U odnosu na starosnu dob, 11 počinilaca delikata u vezi sa zloupotrebom opojnih droga su maloljetna lica.

- U periodu od 1. januara do 1. oktobra 2009. godine, na području Crne Gore otkrivena su 304 krivična djela u vezi sa opojnim drogama, i to 251 djelo neovlašćene proizvodnje i stavljanja u promet opojnih droga i 52 djela omogućavanja uživanja opojnih droga..

- Zbog osnovane sumnje da su počinili ova krivična djela nadležnom tužiocu podnešene su 192 krivične prijave protiv 285 lica.

- U 217 pojedinačnih zaplijena, ukupno je pronađeno i oduzeto 809,58 kilograma opojne droge u strukturi :

marihuana	793 kg i 20 gr
heroin.....	13 kg i 275 gr
kokain.....	394 gr
sintetičke droge.....	262 kom

Posebno je značajno istaći, da je u toku realizacije_najznačajnijih akcija u 2009. godini (GOLUB, BM ZX i MEDVJED) vodjenih u saradnji sa Specijalnim državnim tužiocem za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, protiv 53 lica, od ukupnog broja lica protiv kojih su podnijete krivične prijave, podnesena krivična prijava za krivična djela zločinačko udruživanje i neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga na organizovan način, dakle djela iz oblasti organizovanog kriminala.

161. Da li ste zaključili memorandume o razumijevanju sa zainteresovanim partnerima (luke, službe za brzu isporuku, itd.)?

U cilju obezbeđenja kontinuirane saradnje u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima između relevantnih državnih organa, Uprava policije je do sada potpisala:

- Sporazum sa Upravom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, (23. jul 2004.godine);
- Sporazum o međusobnoj saradnji sa Poreskom upravom (9. mart 2007.godine), kojim se bliže uređuje međusobna saradnja u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala;
- Sporazumom o međusobnoj saradnji između Vrhovnog državnog tužioca, Ministarstva zdravlja, rada i socijalnog staranja, Ministarstva prosvjete i nauke, Uprave policije i nevladinih organizacija: „Crnogorski ženski lobi”, „Sigurna ženska kuća” i „Centar plus” (18.oktobar 2007.), u cilju kvalitetnije saradnje u borbi protiv trgovine ljudima kroz prevenciju, edukaciju, krivično gonjenje izvršilaca ovih djela i zaštitu potencijalnih žrtava trgovine ljudima, naročito žena i djece;
- Sporazum o međusobnoj saradnji sa Upravom carina (6. oktobar 2008.godine), kojim strane potpisnice,u cilju unapređenja saradnje i obezbeđivanja optimalnih uslova za razmjenu informacija, bliže uređuju međusobnu saradnju u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala;
- Sporazum o saradnji sa Centralnom bankom (28. oktobar 2008.godine), kojim se bliže uređuje međusobna saradnja u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, posebno u dijelu obezbeđenja novčanih sredstava za potrebe sprovođenja MTN i izrade izvještaja o njegovoj realizaciji;
- Sporazum o razumijevanju i saradnji izmedju Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprave policije (21. avgust 2008. godine) o korišćenju baza podataka u posjedu Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave i Uprave policije;
- Memorandum o saradnji i razmjeni informacija u sprječavanju, otkrivanju i gonjenju učinilaca krivičnih djela koja se gone po službenoj dužnosti sa Vrhovnim državnim tužilaštvom (10.jun 2009.godine), kojim se utvrđuju pravila o saradnji Uprave policije i tužilaštva u postupku sprječavanja, otkrivanja i gonjenja učinilaca krivičnih djela za koja se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti;
- Memorandum o saradnji u sprječavanju, otkrivanju i gonjenju izvršilaca krivičnih djela protiv životne sredine između Ministarstva uređenja prostora i zaštite životne sredine, Ministarstva pravde, Vrhovnog državnog tužilaštva i Uprave policije, potpisani 25. septembra 2009. godine u Podgorici. Memorandum predviđa i da potpisnici formiraju zajednički tim koji će koordinirati kompletan proces.

Uprava policije nema zaključene sporazume ili memorandume o saradnji i razumijevanju sa lukama i službama za brzu isporuku.

162. Da li vaši nadležni organi koriste sistematsku analizu rizika? U kojoj mjeri se oslanjaju na finansijske istrage i kontrolisane pošiljke?

Uprava carina koristi Sistem za analizu rizika koji je od 24. 04. 2007. godine, u potpunosti integriran u organizacionu strukturu, operacije i postojeći Carinski informacioni sistem i na raspolaganju je svim organizacionim jedinicama Uprave carina.

Glavne funkcije Sistema za analizu rizika su:

- Prikupljanje podataka i informacija za uspostavljanje parametara i profila rizika (mehanizam definisanja, osavremenjivanja i održavanja, organizacija povratnih informacija);
- Analiziranje i ocjenjivanje rizika kroz obradu podataka na deklaracijama koristeći profile rizika, obavještajne podatke i ostale izvore;
- Uspostavljanje integrisanog sistema podataka o sumnjivim licima i vozilima (uključujući brodove i plovila) koji će se koristiti u svrhe provjere, revizije, praćenja i bezbjednosti;
- Određivanje adekvatnih mjera (stopen/broj kontrola); i
- Praćenje rezultata, pripremanje izvještaja i obezbeđivanje povratnih informacija u cilju unapređivanja profila rizika.

Podaci o svim nepravilnostima i prekršajima, uključujući i one dobijene iz finansijskih istraga i kontrolisanih pošiljki, se dostavljaju Odsjeku za obavještajni rad. U ovom odsjeku se ti podaci unose u baze podataka o prekršajima i sumnjivim aktivnostima, a takođe se i formiraju profili rizika na osnovu kojih se ciljaju određene pošiljke. I u suprotnom smjeru, podaci dobijeni iz sistema za analizu rizika mogu biti osnov za pokretanje finansijske istrage.

Kad su u pitanju finansijske istrage, koje sprovodi Uprava policije sa relevantnim institucijama (nadležni državni tužilac i Uprava za spriječavanje pranja novca), važno je napomenuti da se iste sprovode paralelno sa istragama za krivično djelo sa zloupotrebom opojnih droga, radi oduzimanje imovinske koristi stečene kroz vršenje krivičnih djela u vezi sa drogom (Zakonik o krivičnom postupku čl. 112 i čl. 538).

Kada su u pitanju kontrolisane isporuke, kao važan mehanizam za razotkrivanje svih učesnika u međunarodnom lancu krijumčarenja droge, navedena mjera se, veoma često koristi u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku (čl. 237, čl. 238, čl. 239, čl. 240, čl. 241, čl. 242) i po dobijanju naredbe od nadležnog državnog tužioca.

163. Da li vam je poznat Akcioni plan EU o narkoticima za period 2000-2004?

Upoznati smo sa Akcionim planom EU o narkoticima 2000-2004.

Krajem 2000. i početkom 2001. godine, Stručni tim Vlade Crne Gore je izradio petogodišnji „Plan i program suzbijanja bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“ nakon čega je sproveden „Akcioni plan za prevenciju narkomanije kod djece i omladine u Crnoj Gori“.

Navedeni programi su realizovani i njihov nastavak predstavlja Nacionalna strategija za droge 2008/2012, usklađena sa principima sa EU Drugs Strategy 2005/2012. i Akcioni plan.

164. Da li postoji nacionalni program borbe protiv narkotika? Kako se primjenjuje?

Porast upotrebe droga se u Crnoj Gori, u odnosu na zemlje iz okruženja, najkasnije hronološki javlja i tokom protekle decenije Crna Gora se po prvi put suočava sa ovom problematikom kao posljedicom ratnog okruženja i nepovoljne ekonomske situacije.

Država Crna Gora ima Nacionalnu strategiju za droge i Akcioni plan za primjenu strategije. U skladu sa afirmativnom politikom koju država vodi već više od decenije u ovoj oblasti, Vlada Crne Gore je 29. maja 2008. godine usvojila "Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012". Integralni dio dokumenta je "Akcioni plan za 2008/2009" u kome su detaljnije specifikovani ciljevi i načini njihovog postizanja, kao i specifični zadaci svakog od činilaca ovog procesa.

Zaključkom Vlade sa iste sjednice zaduženo je Ministarstvo zdravlja da oformi Nacionalnu kancelariju za droge, kako bi se omogućila koordinacija svih aktivnosti iz ove oblasti sa nacionalnog nivoa. Početkom rada Nacionalne kancelarije ostvaren je prvi cilj iz Akcionog plana.

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 poštuje međunarodni okvir, konvencije UN-a, uputstva Savjeta Evrope i Evropske Unije, kao i druge međunarodne ugovore i preporuke u ovoj oblasti, ali uzima u obzir i iskustva drugih država. Zasnovan je na multidisciplinarnom, integriranom i uravnoteženom pristupu, koji objedinjuje mjere i intervencije usmjerene na smanjenje ponude droga i one usmjerene na smanjenje potražnje droga.

Nacionalna strategija za droge 2008-2012, predstavlja nastavak prethodno realizovanog petogodišnjeg Plana i programa za suzbijanje bolesti zavisnosti u Crnoj Gori, koji je usvojila Vladina Komisija za prevenciju narkomanije.

Stručni okvir za izradu Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 predstavljala je Strategija Evropske Unije na području droga (2005-2012). U skladu sa preporukama Savjeta Evrope, korišteno je stručno znanje Evropskog centra za praćenje droga i zavisnosti o drogama (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction - EMCDDA) te drugih evropskih stručnjaka i institucija, kao i iskustva država iz okruženja.

Kao polazni pristup u koncipiranju strateškog okvira izabrana je tzv. „politika četiri stuba“ koja predviđa podjednaku distribuciju, kako sredstava tako i razvojnih planova u četiri široke oblasti: obasti prevencije upotrebe droga, obasti tretmana i rehabilitacije korisnika droga, obasti smanjenja štete nastale od upotrebe droga i u oblasti policijskih i carinskih intervencija. Osim prema navedena četiri područja, Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 je koncipiran u odnosu na dva najopštija principa, koji su ujedno i opšti cijevi „smanjenje potražnje za drogama“ i „smanjenje ponude“ droga.

Uvodni dio dokumenta bavi se metodologijom izrade strategije, a potom principima koji su u nju inkorporirani (princip ustavnosti i zakonitosti, princip zaštite ljudskih prava, princip sveobuhvatnog i kontinuiranog rješavanja problematike droga, princip globalnosti pojave zloupotrebe droga i globalne saradnje, princip decentralizacije, princip garancije sigurnosti, princip prilagođavanja različitim grupama populacije, princip omogućavanja zdravih stilova života, princip partnerstva - uravnoteženog i multidisciplinarnog pristupa, konzistentnosti i komplementarnosti, i princip centralizovane koordinacije, finansiranja, monitoringa i evaluacije).

U oblasti smanjenja potražnje za drogama strategija se bavi područjem prevencije upotrebe droga, područjem tretmana i rehabilitacije korisnika droga te područjem smanjenja štete nastale upotrebljom droga. Oblast prevencije upotrebe droga definiše strateški pristup u različitim sistemima - u vaspitno-obrazovnom sistemu, u zdravstvenom sistemu, u sistemu socijalne zaštite, u lokalnoj zajednici, u radnoj sredini i u obasti medija. U oblasti tretmana i rehabilitacije korisnika droga definiše se strateški okvir intervencija u okvirima zdravstvenog sistema, kao i u oblasti tzv „programa za rješavanje socijalnih problema korisnika droge“, potom okvir za tretman adikcije u penalnim ustanovama, te oblast rehabilitacije i resocijalizacije korisnika droga i naučnoistraživačke aktivnosti na polju bolesti zavisnosti. Područje smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga je u ovom dokumentu posebno obrađeno, s obzirom da predstavlja jedan od četiri stuba i s obzirom da

je u svijetu široko primjenjivan godinama unazad i višestruko dokazan korisnim, pristup „smanjenja štete“ u našoj sredini se počeo razvijati unazad par godina. Posebno su, zbog značaja probematike, definisani principi organizacije i sprovođenja liječenja bolesti zavisnosti, gdje se insistira na principu pristupa zavisnosti kao hroničnoj recidivirajućoj bolesti. Takođe se posebna pažnja posvećuje upotrebi opijatnih agonista u liječenju heroinске zavisnosti. Uloga zdravstvenih struka i institucija u tretmanu zavisnosti je obrađena u ovom dijelu strategije, kao i uloga civilnog društva.

U oblasti smanjenja ponude droga, opisan je strateški okvir intervencija u okviru policijskih službi, carinskih službi, kao i upotreba droga kao predmet krivičnopravne regulative.

Oblast specifičnih ciljeva i ciljnih intervencija obuhvata strateški okvir u specifičnim programima prevencije, tretmana i rehabilitacije i smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga, posebno u oblasti penalnog sistema, sa učešćem nevladinog sektora.

Opšti ciljevi Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 definisani su takođe u odnosu na dvije najopštije oblasti akcije – smanjenje potražnje za drogama i smanjenje ponude droga.

Smanjenje potražnje droga podrazumijeva mjerljivo smanjenje upotrebe droga, zavisnosti o drogama i povezanih zdravstvenih i socijalnih rizika razvijanjem i unaprjeđenjem djelotvornog, sveobuhvatnog, naučno utemeljenog sistema smanjenja potražnje droga, kroz ciljane intervencije koje se sprovode u oblasti prevencije, u oblasti tretmana i rehabilitacije i u oblasti smanjenja štete nastale upotrebom droga.

Intervencijama u oblasti smanjenja potražnje za drogama žele se postići sljedeći podciljevi:

- osigurati da se pitanjem droga bavi na državnom i na lokalnim nivoima podjednako sa drugim socijalnim, zdravstvenim i ekonomskim pitanjima u državi, i da se na toj osnovi usvoje neophodne sistemske mjere;
- podići svijest zajednice o problemu narkomanije i o potrebi njene prevencije, kao i afirmacije zdravih stilova života;
- obezbijediti koordinaciju različitih aktivnosti na lokalnom nivou i koordinisati aktivnosti na lokalnom nivou sa aktivnostima na nacionalnom nivou;
- podsticati preventivne aktivnosti u ovoj oblasti i različite programe za smanjenje potražnje droga;
- obezbijediti kvalitetnije i raznovrsnije kapacitete i programe tretmana zavisnosti na droge, uvođenjem različitih pristupa u liječenju bolesti zavisnosti;
- podstaći razvoj programa koji će doprinijeti održavanju ili smanjenju broja osoba inficiranih HIV-om i hepatitisom B i C i fatalnih slučajeva predoziranja drogom;
- stvoriti uslove za proširenje institucionalnih programa tretmana u korektivnim i penalnim ustanovama;
- podstaći razvoj programa socijalne zaštite korisnika droga, terapijskih zajednica i komuna, uključujući i programe smanjenja štete, čime će se doprinijeti smanjenju socijalne isključenosti korisnika droga. Ovo se podjednako odnosi i na programe i aktivnosti socijalne neće u zatvorima i korektivnim institucijama;
- podići niivo znanja i vještina svih uključenih subjekata koji se bave prevencijom upotrebe droga, tretmanom i rehabilitacijom korisnika droga i mjerama i programima smanjenja štete nastale usljud upotrebe droga;

Smanjenje ponude droga podrazumijeva uspostavljanje osnove za sprovođenje efikasnih policijskih i carinskih intervencija usmjerenih na smanjenje dostupnosti i ponude droga u Crnoj Gori. Ciljnim intervencijama u ovoj oblasti želi se postići sljedeće:

- ojačati aktivnosti protiv organizovanog kriminala, nezakonite prodaje droge, pranja novca i drugih formi kriminala povezanog sa drogama;
- pojačati saradnju između Uprave policije, Carine i sistema pravosuđa;
- poboljšati sakupljanje i analizu informacija u pravcu otkrivanja kriminalnih radnji;

- podići nivo znanja i vještina kod osoblja u tijelima koja se bave detekcijom i krivičnim gonjenjem;
- primjenjivati sve dostupne i stvarati i jačati nove mjere za presijecanje toka droga putem „balkanske rute“;
- uključiti se i koristiti sistem ranog prepoznavanja novih sintetskih droga;
- pojačati policijske intervencije na lokalnom nivou i preventivnu ulogu policije;
- obezbjeđivati odgovarajuću kontrolu granice u cilju sprječavanja ulaska droge u Crnu Goru;
- pojačanti aktivnosti na suzbijanju organizovanog kriminala u vezi sa ilegalnim drogama;
- nastaviti monitoring prekursora i razvijati saradnju po ovom pitanju između carine i policije i uvoznika i prevoznika prekursora, Agencije za lijekove, Ministarstva zdravlja, Ministarstva za zaštitu životne sredine, a u implementaciji legislative iz oblasti prekursora.
- intenzivirati saradnju sa drugim državama i međunarodnim organizacijama i održavati aktivnu saradnju na ovom polju;

Pored gore navedene dvije opšte grupe ciljeva, Strategijom se žele ostvariti i sljedeći specifični ciljevi:

- Uspostaviti opšti, sveobuhvatni informacioni sistem sa cijem sakupljanja, vođenja, procesuiranja i upravljanja informacijama na polju upotrebe droga;
- Izgraditi kapacitete za uspostavljanje institucije Nacionalnog fokal pointa za droge i zavisnost o drogama za EMCDDA;
- Jačati relevantnu zakonsku regulativu u ovoj oblasti;
- Osigurati političku i finansijsku podršku za implementaciju aktivnosti definisanih u Akcionom planu 2008/2009, i aktivnosti koje će se u sljedećim Akcionim planovima označiti kao prioritetne na lokalnom i nacionalnom nivou;
- Podsticati saradnju sa različitim partnerima i posebno poboljšati partnerski odnos sa civilnim sektorom u svim sferama koordinacije i odlučivanja i podsticati programe koje sprovode nevladine organizacije na osnovu profesionalne nezavisnosti;
- Podsticati istraživački rad u oblasti droga i upotrebe droga;
- Podsticati sticanje odgovarajuće obuke za sve profesionalce koje rade na ovom polju i podsticati sve aktivnosti usmjerene na stvaranje uslova za razvoj odgovarajućih programa obuke na nacionalnom nivou;
- Obezbijediti evaluaciju i stabilne izvore finansiranja za sve prihvaćene programe i mјere u oblasti droga, i, na ovom osnovu, razvijati nove programe kojima će se unapređivati postojeći;
- Uspostaviti centralnu kancelariju za droge kao mehanizam za koordinaciju, evaluaciju i monitoring aktivnosti iz Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 i Akcionih planova za implementaciju strateških aktivnosti, kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou.

U smislu efekta među planiranim korisnicima, implementacija ciljnih intervencija iz Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012, imala bi sljedeće implikacije:

- Poboljšana zaštita djece i mlađih od upotrebe i posljedica upotrebe droge, kroz pružanje posebne podrške mlađima, koji su u "kritičnom" razdoblju za razvoj zavisnosti, da se opredijele za zdrave stilove života, jačanjem vještina otpora kod djece i omladine u situacijama izloženosti drogama i prema pritisku socijalnog okruženja u kome se upotreba droga sve više „normalizuje“;
- Podrška pojedincima koji imaju probleme zbog upotrebe droge da prihvate zdrave stilove života i time smanje rizike po zdravlje;
- Povećanje mogućnosti i sposobnosti zajednice da reaguje i uspješnije rješava probleme javnog zdravstva;

- Obezbijedenu dostupnost preventivnih program djeci i mладима (od 10 do 24 godina) u cilju boljeg informisanja o posljedicama korišćenja droga, kao i podsticanja razvoja i usvajanja pozitivnih stavova i socijalnih vještina neophodnih za prevenciju bolesti zavisnosti;

Jačanje institucionalnih i funkcionalnih kapaciteta za tretman individua kod kojih se razvila bolest zavisnosti, kako oni koji žele da se liječe tako i onih koji to još uvijek ne žele;

- Smanjenje stope novih zavisnika;
- Unaprjeđenje mogućnosti (iz)lječenja, rehabilitacije i resocijalizacije postojećih zavisnika;
- Smanjenje stope recidiva kod liječenih zavisnika;
- Smanjenje stope smrtnosti uslijed upotrebe droga;
- Smanjenje učešća intravenskih zavisnika u grupi inficiranih/oboljelih od HIV/AIDS-a;
- Smanjenje mogućnosti nabavke droge u svim okruženjima.

Nacionalni strateški odgovor na droge 2008-2012 izrađen je u procesu saradnje predstavnika sljedećih institucija: Ministarstvo zdravlja, rada i socijalnog staranja Crne Gore, Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Uprava policije, Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Ministarstvo finansija Crne Gore, Ministarstvo kulture, sporta i medija Crne Gore, Uprava carina Crne Gore, Zavod za školstvo Crne Gore, Opština Podgorica – Opštinska kancelarija za prevenciju narkomanije Podgorica, Opština Nikšić - Opštinska kancelarija za prevenciju narkomanije Nikšić, Specijalna bolnica za psihijatriju «Dobrota» Kotor, Dom zdravlja Podgorica, KBC Podgorica – Klinika za psihijatriju, NVO sektor (NVO "Preporod", "Cazas", "Juventas"), United Nations Development Programme – UNDP, Fond za zdravstveno osiguranje Crne Gore, Ministarstvo pravde - Zavod za izvršenje krivičnih sankcija Podgorica i Institut za javno zdravlje Crne Gore.

Što se tiče primjene nacionalnog programa borbe protiv narkotika, Akcionim planom za implementaciju strategije 2008/2009 precizno su definisane prioritetne aktivnosti u svakoj od oblasti obuhvaćenih Strategijom, kao i institucije-nosioци tih aktivnosti. Pitanje koordinacije implementacije Nacionalnog strateškog odgovora na droge 2008-2012 je definisano kroz osnivanje i rad Nacionalne kancelarije za droge u Ministarstvu zdravlja Crne Gore, koja ima koordinativnu ulogu i u monitoringu i evauaciji aktivnosti iz Strategije.

Nacionalna strategija se primjenjuje i ostvaruje Akcionim planom, na način da svaki učesnik ima tačno definisane obaveze i ciljeve koje je dužan ispunjavati određenom dinamikom, kako bi se postigla sveobuhvatna nacionalna realizacija programiranih zadataka.

Nacionalna kancelarija za droge pri Ministarstvu zdravlja je u tom cilju uspostavila nacionalnu kontakt mrežu osoba za problematiku droga. Umreženi su organi državne uprave, lokalne uprave, činoci zdravstvenog sistema, civilnog sektora. Kontakt mrežu čine predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, Ministarstva pravde, Ministarstva prosvjete i nauke, Zavoda za školstvo, Uprave carina, Ministarstva finansija, Ministarstva kulture, sporta i medija, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Instituta za javno zdravlje, Agencije za lijekove, Ustanove iz zdravstvenog sistema, Opštinske kancelarije za prevenciju narkomanije, predstavnici civilnog sektora, tj NVO. Navedenim se postiže multiresorska raspodjela aktivnosti u oblasti droga koja podrazumijeva razmjenu informacija između različitih nosilaca aktivnosti. Time je ostvarena horizontalana i vertikalana koordinacija u ovoj oblasti unutar države.

Ekspertsku i savjetodavnu podršku Nacionalnoj kancelariji za droge daje Stručni savjet pri Vladi Crne Gore, čiji je počasni predsjednik Predsjednik Države, a članovi stručnjaci koji se bave ovom problematikom.

165. Što preduzimate da smanjite tražnju?

Strateško opredjeljenje Crne Gore u ovom pogledu je da se kroz implementaciju mjera iz Nacionalne strategije postigne smanjenje tražnje za narkoticima, kroz sistematski preventivni rad. S tim u vezi, u školski sistem Crne Gore uvedeni su integrirani programi i predmeti, o edukaciji mladih o štetnosti i posljedicama uzimanja droga. Takođe, posredstvom kontinuiranih medijskih kampanja roditelji, mladi i cjelokupna populacija objektivno su informisani o opasnostima i štetnim posljedicama upotrebe droga.

Smanjenje potražnje za drogama uključuje intervencije koje se sprovode u oblastima:

- a) prevencije upotrebe droga
- b) tretmana, rehabilitacije i resocijalizacije
- c) smanjenja štetnih efekata upotrebe droga

Što se tiče prevencije upotrebe droga, u Crnoj Gori su u ovu oblast uključene kako državne institucije, tako i civilni sektor. Na nivoima lokalnih zajednica djeluju Opštinske kancelarije za prevenciju narkomanije.

Još 2000. godine, Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Zavod za školstvo, Zavod za zaštitu zdravlja, UNICEF i Opštinski sekretariat za rad, zdravstvo i socijalnu politiku razvili su program prevencije narkomanije u osnovnim školama, namijenjen učenicima od V do VIII razreda osnovne škole. Više od 150 nastavnika i stručnih saradnika je edukovano za implementaciju programa, koji je do sada sproveden u 60 od ukupno 160 osnovnih škola u Crnoj Gori, i to u periodu od 2001. do 2004. godine, u 95 škola, 2005. godine, u 48 škola, 2006. godine, u 52 škole, 2007. godine, u 46 škola.

Od školske 2004/2005 godine, Program prevencije narkomanije u osnovnim školama je proširen školskim projektima, sa idejom da učenici razvijaju školske projekte koji će uključiti obaveznu saradnju između najmanje dvije škole, kao i sa drugim činiocima zajednice. U 2004. godini sprovedena su 4 ovakva projekta u kojima je učestvovalo 10 škola, u 2005.-oj njih 24 u kojima je učestvovalo 52 škole, u 2006.-oj 23 školska projekta uz učešće 46 škola, i u 2007.-oj godini sprovedeno je 13 školskih projekata.

Nastavni program za fakultativni predmet "Zdravi stilovi života" usvojen je 2007. godine, a od školske 2008/2009 godine uveden u redovni školski sistem. Predmet je namijenjen učenicima VIII i IX razreda, a izučava ga trenutno 1000 učenika u 22 škole u Crnoj Gori. Glavni grad Podgorica je član ECAD-a (European Cities Against Drugs – Evropski gradovi protiv droga).

Na polju prevencije u lokalnim zajednicama, djeluje 9 Opštinskih kancelarija za prevenciju narkomanije: u Podgorici, Nikšiću, Cetinju, Žabljaku, Kotoru, Bijelom Polju, Beranama, Baru i u Pljevljima. Ove kancelarije imaju, kao opšti cilj, prevenciju upotrebe droga kod mladih putem podizanja nivoa informisanosti o drogama i posljedicama upotrebe droga kroz javna predavanja, tribine, medijske aktivnosti, javne događaje, i sl. Takođe, sprovode lokalna istraživanja o upotrebi droga u zajednici i edukativni i savjetodavni rad sa roditeljima, a pojedine kancelarije i distribuciju testova za kontrolu prisustva droga, potpomaganje rada grupama samo-pomoći, i sl.

U oblasti istraživanja problema zloupotrebe psihoaktivnih supstanci u populaciji mladih, najznačajnije postignuće u prethodnom periodu je uključivanje Crne Gore u mrežu evropskih država, koje učestvuju svake četvrte godine u istraživanju upotrebe alkohola i droga među učenicima srednjih škola (ESPAD - The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). U septembru 2009., predstavnici Crne Gore će učestvovati na internacionalnom ESPAD sastanku u Varšavi na kome će se planirati ESPAD 2011, što će doprijeniti boljem uvidu u problem upotrebe droga, što će poslužiti za dalje planiranje intervencija u ovoj oblasti.

Što se tiče oblasti tretmana - liječenja, aktuelno u Crnoj Gori bolničko liječenje osoba zavisnih od psihoaktivnih supstanci obavlja se u Specijalnoj bolnici za psihijatriju "Dobrota" u Kotoru, sa ukupnim kapacitetom 20 kreveta na Odjeljenju za liječenje zavisnosti (9 za zavisnike od droga);

Kliničkom centru Crne Gore - Psihijatrijska klinika sa 5 kreveta namijenjenih za hospitalni tretman zavisnika od psihoharmalnih supstanci i u Opštoj bolnici Nikšić - Psihijatrijska bolnica sa 30 kreveta, od čega 2 kreveta za tretman zavisnika od psihoharmalnih supstanci. Dakle, ukupni crnogorski hospitalni kapaciteti za liječenje bolesti zavisnosti iznose 16 kreveta. Za vanbolnički tretman korisnici psihoharmalnih supstanci u Crnoj Gori mogu se javiti u Centre za mentalno zdravlje Doma zdravlja Podgorica i Kotor, te u psihijatrijske ambulante drugih domova zdravlja u Republici. Detoksikacione jedinice za korisnike droga koji su se predozirali, su formirane u sedam opštih bolnica u Crnoj Gori (Klinički centar Podgorica i opšte bolnice Nikšić, Bar, Kotor, Bijelo Polje, Berane i Pljevlja).

Što se tiče rehabilitacije i resocijalizacije korisnika droga, ovaj vid tretmana se sprovodi u Javnoj ustanovi za smještaj, rehabilitaciju i resocijalizaciju korisnika droga "Kakaricka Gora", stacionarnog tipa, kapaciteta za 80 klijenata, sa programom u trajanju od 24 mjeseca i pod stručnim nadzorom. Dvije trećine mjesecnog iznosa za boravak u Ustanovi snose Opština Podgorica i Ministarstvo rada i socijalnog staranja, a jednu trećinu klijent. U javnoj ustanovi "Kakaricka Gora", prvi klijenti su primljeni u septembru 2008. godine, dok je u junu 2009. godine bilo 39 klijenata na tretmanu, starosne dobi od 23 do 43 godine. Možemo konstatovati da je mogućnost liječenja, rehabilitacije i resocijalizacije dostupna svakom zainteresovanom zavisniku u javnom zdravstvenom sistemu u Crnoj Gori.

U skladu sa Nacionalnom strategijom održava se saradnja sa civilnim sektorom, tj. sa brojnim NVO, koje se bave aktivnostima iz oblasti prevencije narkomanije (npr. informisanje mladih o štetnosti droga, o zdravim stilovima života kroz organizovanje sportskih manifestacija, održavanje predavanja i tribina edukativnog karaktera sa učešćem stručnjaka, štampanje i distribucija edukativnog materijala, itd.), zatim NVO koje sprovode programe pružanja podrške zavisnicima, programe tzv. 12 koraka, dnevнog rada sa njima, zatim programe savjetovanja i pomoći porodicama zavisnika i njihovim članovima na liječenju itd; zatim NVO koje se bave programima harm-reduction: razmjena igala i špriceva, distribucija kondoma, terenski rad/outreach/ i sl. Prepoznata je potreba i daje se podrška potpisivanju memoranduma o saradnji između NVO i javnih zdravstvenih ustanova koje se bave tretmanom zavisnika, kako bi se osnažio sveukupan odgovor društvene zajednice na ovu problematiku. Država je prepoznala potrebu da podrži aktivnosti ovih NVO u borbi protiv droge, pa opredjeljuje značajna sredstva od prihoda od Igara na sreću za rad pomenutih NVO koja im dodjeljuje putem javnog konkursa kako bi kreirali i realizovali kvalitetne programe.

U oblasti smanjenja štetnih posljedica upotrebe droga, program metadonskog održavanja i detoksifikacije sprovodi se u Domu zdravlja Podgorica od 2006. godine. Do 2008. godine, u program je bilo uključeno ukupno 164 pacijenata, od toga 145 (88.5%) muškaraca i 19 (11.5%) žena. U junu 2009. godine, na metadonskom tretmanu nalazi se 45 pacijenata, od toga 8 žena (17.8%), i 37 muškaraca (82.2%). Kako Nacionalnom strategijom za HIV/AIDS, tako i Nacionalnim strateškim odgovorom na droge 2008-2012, predviđeno je formiranje još dva centra za metadonsku terapiju u državi, u primorskoj i u sjevernoj regiji.

Postoje takođe i tzv "programi niskog praga", koji uključuju razmjenu sterilnih igala i špriceva, i sprovode ih NVO. Od februara 2005. godine do marta 2009. i Dom zdravlja Podgorica je sprovodio program razmjene igala i špriceva.

NVO su sprovodile programe harm-reduction, pa je kontaktirano 778 intravenskih korisnika droga, 75 komercijalnih seksualnih radnica koje su ujedno i IVKD, ukupno je podijeljeno 26.000 špriceva i 36.000 igala, kao i 14.121 kondom, te 20.000 informativno-edukativnih materijala (polovina 2007-kraj 2008). NVO nastavljaju sa outreach aktivnostima.

Službenici Policije, a posebno specijalizovane jedinice za borbu protiv droge i krijumčarenja se, u prvom redu, bave otkrivanjem i suzbijanjem kriminaliteta droga, tj. presijecanjem krijumčarskih kanala i redukcijom ulične distribucije droga.

I pored toga, sprovode se i aktivnosti usmjerene ka prevenciji narkomanije, naročito kad su u pitanju školska i studentska populacija, kao grupe koje je potrebno posebno zaštiti od uticaja droge i narkomanije. Ove preventivne aktivnosti se sprovode na nekoliko načina i to:

- kroz koncept "Policija u zajednici"

- aktivnostima službenika za maloljetničku delikvenciju, koje su usmjerene na rano otkrivanje i spriječavanje slučajeva prodaje i konzumiranja droge u školskim ustanovama i školskim dvorištima (Projekat „Školski policajac“ u osnovnim i srednjim školama);
- učešće na edukativnim radionicama, seminarima, okruglim stolovima i dr. I tom prilikom se, u cilju preventivnog djelovanja, prenose policijska znanja i iskustva školskoj populaciji;
- saradnja sa opštinskim kancelarijama za prevenciju narkomanije u svim gradovima Crne Gore u organizovanju informativnih tribina;
- stalno prisustvo na terenu specijalizovanih službenika za borbu protiv droge i prikupljanje informacija o posebno ugroženim područjima i preduzimanju preventivnih mjera.

166. Iako *acquis* ne navodi konkretno nikakve administrativne strukture, kako namjeravate da se pripremite za učešće u EMCDDA i Evropskoj informacionoj mreži o narkoticima i narkomaniji (REITOX)? Da li namjeravate da uspostavite nacionalne osobe za kontakt?

Jedan od specifičnih ciljeva definisanih Nacionalnoim strateškim odgovorom na droge 2008-2012 je izgradnja kapaciteta za uspostavljanje Nacionalnog fokal pointa za droge i zavisnost o drogama za EMCDDA. Da bi oformili, pri Nacionalnoj kancelariji za droge u Ministarstvu zdravlja, Nacionalnu informacionu jedinicu, kako bi uzeli učešća i u REITOX-u, potrebna nam je eksportska i tehnička podrška od strane EMCDDA za standardizovanje podataka i prikupljanje indikatora po EMCDDA preporukama .

Nacionalna kancelarija za droge je uvrštena kao učesnik u Regionalni projekat za promociju vladavine prava i bezbjednosti u Jugoistočnoj Evropi, pod pokroviteljstvom UNODC-a.

Iskazali smo potrebu i predložili više aktivnosti za koje smo zainteresovani da realizujamo u okviru Projekta, između ostalog i podrške tehničko- eksportske za uspostavljanje Nacionalne informacijske jedinice.

UNODC je najavio novu fazu Projekta od septembra 2009, i u očekivanju smo da će doći do konkretizovanja predloženih aktivnosti.

Namjeravamo da pri Nacionalnoj kancelariji za droge u Ministarstvu zdravlja oformimo nacionalnu informacionu jedinicu, kako bi uzeli učešća u REITOX-u, a takođe se pripremamo i za prikupljanje indikatora po standardima EMCDDA.

U tom smislu, Crna Gora od početka (decembar 2007. godine) aktivno učestvuje u sprovođenju projekta „Procjena kapaciteta država Zapadnog Balkana za uspostavljanje informacionog sistema u oblasti droga kompatibilnog sa Evropskim centrom za praćenje droga i zavisnosti na droge“ (European Monitoring Centre on Drugs and Drug Addictions-EMCDDA). Ciljevi projekta, iniciranog od strane EMCDDA, a koji se implementira u okviru CARDS programa (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation), su od strane EMCDDA definisani kao:

- Informisanje država Zapadnog Balkana o ulozi i aktivnostima EMCDDA i Reitox mreže u okvirima Strategije za droge EU i Aktionog plana o drogama;
- Identifikovanje izvora informacija i ekspertize koji će biti korisni u uspostavljanju nacionalnog sistema sakupljanja podataka u oblasti droga;
- Pružanje pomoći državama Zapadnog Balkana u izradi prvog «Pregleda situacije u državi» u skladu sa smjernicama i standardima EMCDDA;
- Formulisanje jasnih preporuka za uspostavljanje i jačanje nacionalnog sistema sakupljanja podataka, uključujući i uspostavljanje nacionalnih fokal pointa.

U dosadašnjoj implementaciji projekta, Crna Gora je ispunila sve predviđene aktivnosti. U aprilu 2008. godine, organizovana je i sprovedena opsežna misija procjene u Crnoj Gori, kada je 5 predstavnika EMCDDA obišlo i imalo sastanke u svim relevantnim institucijama u Crnoj Gori i sa svim relevantnim nosiocima aktivnosti i donosiocima politika. Kao produkt misije procjene, EMCDDA eksperți su izradili „Izvještaj iz misije procjene“, u kome su identifikovani izvori

informacija i ekspertize u državi, ali i glavni nedostaci postojećeg sistema sakupljanja podataka u odnosu na osnovnih 5 epidemioloških indikatora EMCDDA i u odnosu na podatke iz Policije i Carine. U skladu sa time su definisane i preporuke za dalje korake na putu usklađivanja sistema sakupljanja podataka sa sistemom koji se koristi u EU, odnosno u EMCDDA. Urađen je i prvi „Pregled situacije u državi“ (Country Situation Summary), u skladu sa smjernicama i standardima EMCDDA, koji će biti objavljen na sajtu ove agencije u septembru 2009. Dokument navodi postojeće podatke na polju droga u Crnoj Gori, izvore podataka, ali i praznine, odnosno oblasti gdje je neophodno dalje usklađivati sistem sakupljanja podataka sa evropskim standardima. U toku je izrada još jednog dokumenta u okviru projekta – „Informacione mape“, takođe u skladu sa smjernicama i preporukama EMCDDA, čiji se završetak planira za kraj oktobra 2009. Takođe, izrađen je i novi obrazac za prijavu korisnika droga po standardima.

Carinska saradnja

167. Molimo da dostavite informacije o zakonima i drugim propisima kojima se reguliše carinska oblast.

Carinski zakon (Sl. list RCG, br. 7/02, 38/02, 72/02, 21/03, 31/03, 29/05, 66/06, i Sl.list CG, br. 21/08) sa podzakonskim propisima:

Uredba za sprovođenje Carinskog zakona (Sl. list RCG, br.15/03, 81/06 i Sl. list CG, br.38/08)

Uredba o postupku ostvarivanja prava na oslobođenje od plaćanja carine (Sl.list RCG, br.22/03)

Uredba o odloženom plaćanju carinskog duga (Sl. list CG, br. 25/09)

Uredba o vrsti, visini i načinu plaćanja naknade za usluge carinskog organa (Sl.list CG, br. 47/08)

Uredba o bližem postupku i uslovima za otvaranje slobodnih carinskih prodavnica (Sl.list RCG, br. 43/05)

Uredba o postupanju carinskog organa sa robom za koju postoji osnovana sumnja da se njome povrjeđuju prava intelektualne svojine (Sl. list RCG, br.25/05, Sl. list CG, br.16/08)

Uredba o uslovima za obavljanje poslova zastupanja pred organima carinske službe (Sl. list RCG, br. 20/03, 62/04)

Uredba o uslovima i načinu prodaje carinske robe i drugim postupcima sa carinskom robom (Sl.list RCG, br.22/03, 62/04)

Pravilnik o obliku, sadržaju, načinu podnošenja i popunjavanja carinske deklaracije i zbirne prijave (Sl. list RCG, br.16/03, 43/04, 2/05, 14/05, 48/07)

Uredba o izdavanju uvjerenja koja prate robu pri izvozu, uvozu ili tranzitu (Sl. list RCG, br.41/05)

Pravilnik o vrstama i načinu upotrebe carinskih obilježja (Sl. list RCG, br. 49/05)

Pravilnik o posebnim mjerama carinskog nadzora i carinskom postupku za robe koje se koriste za snabdijevanje prevoznih sredstava u međunarodnom saobraćaju (Sl. list RCG, br. 78/06, 57/07)

Uputstvo o uslovima i načinu pod kojim iznos carinskog duga umjesto dužnika može da plati treće lice (Sl. list RCG, br. 19/04)

Uputstvo o posebnim mjerama carinskog nadzora pri stavljanju robe u slobodan promet, odnosno u postupku izvoza i tranzita šećera (Sl. list RCG, br. 37/03)

Uputstvo o posebnim mjerama carinskog nadzora pri stavljanju cigareta u postupak tranzita, izvoza i ponovnog izvoza (Sl. list RCG, br. 14/07)

2. Zakon o carinskoj tarifi (Sl.list RCG, br. 75/05, 17/07) i podzakonska akta:

Uredba o usklađivanju nomenklature Carinske tarife za 2009.godinu (Sl. list CG, br.78/08).

Zakon o carinskoj službi (Sl. list RCG, br. 7/02, 29/05)

168. Da li Uprava carina ima integrisani kompjuterski sistem?

Odgovor na ovo pitanje je detaljno specificiran odgovorom na pitanje broj 57 istog ovog poglavlja.

169. Da li se izrađuje analiza rizika koja koristi, između ostalog, informacije iz primjene memoranduma o razumijevanju (MoU)?

Uprava carina ima potpisane memorandume o razumijevanju sa Upravom policije i Upravom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma. Informacije koje se dobiju od ovih organa koriste se za analizu rizika, kroz selektivnost i ciljno praćenje Sistema za analizu rizika. Informacije se unose u baze podataka Sistema za analizu rizika i kreiraju se profili rizika koji će odrediti određenu pošiljku za detaljan pregled. U pripremi je i potpisivanje memoranduma o razumijevanju sa brodskim, avio i kompanijama koje se bave transportom brze pošte. Iako ovi memorandumi još uvijek nijesu potpisani, Uprava carina od brodskih kompanija redovno dobija pre-arrival informacije o kontejnerima koji pristižu u Luku Bar. Na osnovu ovih informacija, koje stižu barem 24h prije uplovljavanja broda u luku, vrši se, nakon analize, izbor pošiljki za pregled. Izbor pošiljki za pregled se vrši na dva nivou: u carinskoj ispostavi Slobodna zona Bar i u Sektoru carinske bezbjednosti. Postoje dvije vrste pregleda: pregled uz pomoć mobilnog skenera ili fizički pregled robe.

170. Što se radi kako bi se osigurala međuinsticucionalna saradnja i primjena sporazuma o uzajamnoj pomoći?

U februaru 2006. godine Vlada Crne Gore je usvojila Strategiju za integrisano upravljanje granicom (Aneks 182), a u novembru 2006. godine i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za integrisano upravljanje granicom.

Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave, Uprava policije, Uprava carina, Veterinarska uprava i Fitosanitarna uprava su, dana 03.02.2009. godine, potpisali Sporazum o međusobnoj saradnji u integrisanom upravljanju državnom granicom (Aneks183). Ovim sporazumom se uspostavljaju osnovni principi saradnje u obavljanju poslova pomenutih službi iz njihove nadležnosti u vezi sa granicom i graničnim prijelazima. Saradnja se posebno odnosi na usklađivanje rada i unaprjeđenje saradnje između organa koji vrše kontrolu prelaska državne granice i zaštitu granice, zajedničku analizu rizika, osnivanje zajedničkih radnih timova, sprovođenje zajedničkih akcija i drugih aktivnosti, pružanje stručne i tehničke pomoći i zajedničko korišćenje opreme, zajedničko obrazovanje i usavršavanje, saradnju sa drugim tijelima i međunarodnu saradnju i razmjenu podataka i telekomunikaciono povezivanje.

Na osnovu ovog Sporazuma, ove službe su 05.05.2009. godine potpisale Posebni sporazum o obrazovanju koordinacionih timova za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom i Akcionog plana za njeno sprovođenje, u cilju efikasnijeg rada graničnih službi. Obrazovani su koordinacioni timovi na regionalnom i lokalnom nivou, čiji je zadatak koordinacija i sinhronizacija aktivnosti graničnih službi, razmjena informacija od značaja za suzbijanje svih vidova organizovanog kriminala, kako bi se obezbijedila nepovredivost državne granice, kontrola prelaska državne granice, kontrola u unutrašnjosti i saradnja službi na državnoj granici, zaštita života i zdravlja, sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja i dr. Međuresorska komisija je pripremila Metodologiju rada koordinacionih timova na regionalnom nivou i stručnih timova na graničnim prijelazima u integrisanom upravljanju granicom.

171. Da li Uprava carina ima posebnu istražnu službu sa dovoljno resursa?

U okviru Sektora carinske bezbjednosti Uprave carina nalazi se Odsjek za carinske istrage. Ovaj odsjek istražuje carinske i druge prekršaje kao i krivična djela. Identificuje ciljeve za istraživanje, planira i sprovodi istrage, ispituje i procjenjuje obavještenja i dokaze, vrši nadzor i ispitivanje osumnjičenih lica, istražuje i planira radnje u vezi sa identifikacijom carinskih i drugih prekršaja i krivičnih djela kao i druge poslove vezane za istrage. Odsjek za carinske istrage predstavlja glavnu tačku za kontakt sa Državnim tužiocem i ova saradnja se odvija na osnovu uputstva Uprave carina br.D-525/1 od 18.01.2007.god. – „Obaveze i postupanja carinskih službenika prema nadležnom Državnom tužiocu kada su u saznanju da je počinjeno krivično djelo“.

Sektor carinske bezbjednosti ima poseban budžet u okviru Uprave carina iz kojeg se finansira i djelatnost Odsjeka za carinske istrage. Pored ovoga, veći dio opreme za rad Odsjeka za carinske istrage je obezbijeđen u prethodnom periodu.

172. Postoje li odgovarajuće metode za borbu protiv prevara, uključujući i uvođenje mobilnih jedinica za nadzor?

Svi sektori Uprave carina, a posebno Sektor carinske bezbjednosti su uključeni u borbu protiv prevara.

Organizacione jedinice i timovi Uprave carina koje su posebno uključeni u borbu protiv prevara i čija je to osnovna djelatnost su:

Odsjek za suzbijanje krijumčarenja

Odsjek za carinske istrage

Odsjek za obavještajni rad

Odsjek za spoljnu (eksternu) reviziju

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu

Odjeljenje za internu reviziju

Tim za ciljno praćenje Sistema za analizu rizika

Tim za selektivnost Sistema za analizu rizika

Strateška komisija za rizik Uprave carina

Na lokalnom nivou to su četiri Carinarnice, lokalni obavještajni carinici kao i interna revizija carinarnica.

Mobilni timovi se nalaze u Odsjeku za suzbijanje krijumčarenja i locirani su u sjevernom, centralnom i južnom dijelu Crne Gore i pokrivaju čitavo područje Crne Gore. Ovi timovi vrše kontrolu: lica, prevoznih sredstava i robe na čitavom carinskom području. Osnov za kontrole koje vrše ovi timovi su obavještajne informacije i ciljno praćenje. Dejstvuju sami ili u saradnji sa Upravom policije ili drugim državnim organima.

173. Molimo da dostavite informacije o obuci carinskih službenika.

Zakonom o državnim službenicima i namještenicima (Sl. list CG, br. 50/08), u čl.14 propisano je da zaposleni u Upravi carina imaju pravo i dužnost da se stručno osposobljavaju i usavršavaju.

Stručno usavršavanje vrši se u skladu sa Programom stručnog usavršavanja koji utvrđuje ova Uprava za specijalističke obuke carinskog karaktera i u saradnji sa Upravom za kadrove za obuke koje se sastoje u poznavanju sistema državne uprave.

Pored obuka koje se organizuju na samostalan način u okviru Uprave carina stručno usavršavanje vrši se i u saradnji, pored Uprave za kadrove sa organima i organizacijama sa kojima Uprava carina ima usku povezanost i Protokole o saradnji, kao i savremenim carinskim službama na bazi uzajamnih pomoći i povezanosti kroz potpisane sporazume. Stručno usavršavanje se prati, analizira i organizuje sa nivoa Uprave carina, odnosno organizacione jedinice nadležne za obuku, a sprovedene obuke statistički se evidentiraju u aplikaciji vezanoj za kadrovski informacioni sistem za svakog polaznika ponaosob po temama, vremenu i načinu organizovanja.

Analizirajući statističke podatke, nalazimo da je u toku 2007.godine 304 službenika i namještenika Uprave carina pohađalo 144 različitih vidova obuka, dok je u toku 2008.godine 393 službenika pohađalo 136 različitih vidova obuka.

U periodu od 01.01.2009.godine do 31.07.2009.godine, 296 službenika i namještenika ove Uprave je pohađalo 102 različita vida stručnog usavršavanja, od čega je 46 održano u međunarodnoj organizaciji.

U narednom periodu posebna pažnja će se posvetiti dugoročnom planiranju stručnog usavršavanja službenika i namještenika u Upravi carina, te preuzeti potrebne aktivnosti na jačanju jedinice za obuku.

174. Koje mjere se preduzimaju kako bi se osigurao integritet carinskih službenika i sprječila korupcija?

Carinska služba Crne Gore, od svog osnivanja, preuzeala je obavezu da, vezano za pitanje ponašanja i radnog učinka zaposlenih, uspostavi i primjeni standarde koji su u skladu sa standardima Evropske komisije za oblast carinske etike. Primjena ovih standarda svakako je od velike pomoći u cilju smanjenja rizika od korupcije na graničnim prelazima, što je bio jedan od ciljeva TTFSE (Trgovinske i transportne olakšice u jugoistočnoj Evropi) Projekta Svjetske Banke.

U saradnji sa STAT timom (Savjetodavnim timom iz Projekta trgovinskih i transportnih olakšica u jugoistočnoj Evropi), a u skladu sa smjernicama Svjetske carinske organizacije (SCO) od oktobra 2003. godine pristupilo se realizaciji Projekta razvoja integriteta u carinskoj službi Crne Gore. Koordinator Projekta je Odjeljenje za unutrašnju kontrolu čiji je zadatak da rukovodi, organizuje i sinhronizuje aktivnosti organizacionih jedinica u sprovođenju navedenog Akcionog plana.

Program integriteta podrazumjeva identifikovanje struktura i procedura koje su izložene riziku od zloupotrebe ovlašćenja i uspostavljanje procedura i standarda koji pospješuju integritet carinske službe i ujedno smanjuju rizik od korupcije.

Projekat razvoja integriteta sastojao se iz 3 faze "Samoprocjenjivanje integriteta", "Izrada akcionog plana" i "Evaluacija".

U prvoj fazi "Samoprocjenjivanje integriteta", Uprava carina je koristila Vodič za razvoj integriteta i Upitnik o samoprocjenjivanju integriteta Svjetske carinske organizacije koji su zasnovani na 12 "faktora" Aruša deklaracije iz 1993. godine i predstavljaju bazu za razvoj i dalju implementaciju širokog dijapazona strategija za borbu protiv korupcije u carini.

12 "faktora" Aruša deklaracije iz 1993. godine:

Minimum administrativnih propisa

Transparentnost

Automatizacija (Carinski informacioni sistem)

Strateško razdvajanje (operacija i funkcija), rotacija i premještanje

Obaveze i odgovornosti rukovodstva

Revizija i unutrašnje istrage

Moral i organizacioni standardi zaposlenih

Proces zapošljavanja i odabir

Kodeks ponašanja

Profesionalni razvoj

Odgovarajući sistem nagrađivanja

Odnosi sa špediterima i poslovnom zajednicom

Putem intervjua obavljenih sa rukovodstvom UC sačinjen je „Izvještaj o samoprocjenjivanju integriteta u carinskoj službi“. Za svaki od "faktora" Aruša deklaracije dati su "nalazi" i "preporuke". U Izvještaj su uključeni i pozitivni i negativni "nalazi", čija je suština da ukaže kako na dobre, tako i na slabe tačke u strukturi i funkcionisanju Crnogorske carine, kada je u pitanju integritet. U skladu sa tim, date "preporuke" su ili potvratile mjere koje se preduzimaju u borbi protiv korupcije i sugerisale njihovo dalje pooštravanje ili su dale prijedlog kako da se u određenim oblastima smanji i eliminiše izloženost korupciji.

U drugoj fazi je, na osnovu Izvještaja o samoprocjenjivanju integriteta, sačinjen Akcioni plan za razvoj integriteta u carinskoj službi Crne Gore koji je usvojen u oktobru 2004 godine. Evo kako izgleda format Akcionog plana:

Problemi/Mogućnosti poboljšanja	Prijedlog rješenja	Odgovoran sektor (radni tim)	Provjerljivi indikatori učinka	Rok za implementaciju
---------------------------------	--------------------	------------------------------	--------------------------------	-----------------------

Problemi/Mogućnosti poboljšanja: Projektni tim je izvršio reviziju svih negativnih nalaza po svakom od 12 "faktora" iz Izvještaja o samoprocjenjivanju integriteta koristeći sljedeće kriterijume iz Vodiča za razvoj integriteta SCO:

Važnost, odnosno značaj

Hitnost

Posljedice neuspjeha

Posvećenost poslu kako na rukovodećem nivou tako i na nivou svih zaposlenih

Uticaj implementacije

Domaće/međunarodne obaveze

Bez prepreka u implementaciji

Troškovi

Na kraju je definisano 12 problematičnih oblasti, po svakom od 12 faktora,

Rješenja: Za predloženo rješenje (rješenja) problematičnih oblasti, Projektni tim je uzeo preporuke iz Izvještaja o samoprocjenjivanju integriteta i uključio ih u Akcioni plan.

Odgovoran sektor (radni tim): Odgovornost za implementaciju "rješenja" po svakom od 12 "problema" koji su identifikovani u Akcionom planu, prenijeta su na 4 pomoćnika direktora u Upravi carina. Na neke od njih prenijeta je sekundarna odgovornost i to za one djelove Plana, čija implementacija sa sobom povlači preplitanje nadležnosti kao i formiranje interdisciplinarnih radnih grupa.

Provjerljivi indikatori učinka: Da bi "izmjerio" uticaj, odnosno učinak datih prijedloga rješenja na ciljane problematične oblasti definisani su objektivni i provjerljivi indikatori učinka.

Rok za implementaciju: primijenjen je mjesecni sistem izvještavanja o preduzetim mjerama i postignutim rezultatima, uz napomenu da neki od predloga rješenja zahtevaju konstantnu aktivnost.

U trećoj fazi sprovedeno je Istraživanje o stepenu i rasprostranjenosti korupcije u carinskoj službi koje je Uprava carina, u saradnji sa Svjetskom bankom, realizovala putem sproveđenja ankete "Stepen korupcije u carinskoj službi" u junu 2006. godine. Osim toga, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu je, u saradnji sa TTFSE Timom, izradilo Izveštaj o sproveđenju programa za borbu protiv korupcije po zlatnim standardima Svjetske carinske organizacije (jul 2006.).

Naime, na inicijativu Svjetske banke, a da bi se sagledali rezultati sa aspekta borbe protiv korupcije, sprovedeno je (jun 2006) istraživanje o stepenu korupcije u crnogorskoj carinskoj službi sa posebnim naglaskom na mjerjenje napretka u odnosu na 2002 godinu, kada je Uprava carina postala korisnik razvojnog kredita za modernizaciju službe. Istraživanje je sproveo Centar za preduzetništvo i ekonomski razvoj iz Podgorice (CEEDE).

Anketiranje je sprovedeno na 3 granična prelaza (Tivatski aerodrom, Luka Bar i Debeli Brijeg) i na carinskim terminalima (Podgorica, Nikšić i Bijelo Polje). Obuhvaćene su špeditorske, transportne i trgovinske kompanije a kritetijumi su bili obim posla i broj deklaracija. Pitanja u upitniku definisana su u saradnji sa Svjetskom bankom Ispitivanje je obavljeno u periodu od 29. maja do 9. juna 2006.god. Ukupno su ispitan 154 subjekta (13 proizvodjačkih firmi, 40 trgovačkih kompanija, 61 prevoznih preduzeća i 40 špeditorskih kuća).

Uprava carina je, po mišljenju 92% ispitanika, imala ravnopravan tretman prema njima u odnosu na ostale kompanije. Na pitanje da li je carinska služba na isti način postupala s pošiljkama tokom 2006.godine 93% kompanija odgovorilo je sa jeste ili uglavnom jeste .

S obzirom da su u 88% slučajeva ispitanici rekli da su upoznati sa pravima i obavezama prema Upravi carina i da svaki četvrti smatra da Uprava carina uvijek pokreće zakonski postupak nakon primanja žalbe, a 42% ispitanika smatra da je sadašnja procedura u podjednakoj mjeri zakonita kao što je bila i 2002. godine, može se zaključiti da se propisi poštuju. To je obostrano doprinijelo da u 78% slučajeva, ispitanici smatraju da je Uprava carina efikasna u sproveđenju carinskih postupaka u 2006.godine, a više od polovine ispitanika (54%) je mišljenja da se carinski postupci sprovode brže u 2006.u poređenju sa 2002. godinom.

U odnosu na 2002.godinu Uprava carina je najviše unaprijedila rad u odnosu na ostale službe na graničnim prelazima ističe 34,4% anketiranih. U odnosu na carinske službe u okruženju crnogorska carinska služba prema kompanijama postupa bolje, mišljenje je većine ispitanih.

Na konkretno pitanje o korupciji većina ispitanika (46%) smatra da je korupiranost carinskih službenika na niskom ili veoma niskom nivou, dok 5,2% smatra da je veoma visok, a 10,4 % ispitanika nije odgovorilo na to pitanje.

Dakle, od ukupnog broja ispitanika 22,7% reklo je da daje mito. Iznos se kretao od 5 do 100 eura. Trećina njih je dala do 10, a svaki četvrti do 5 eura. Najčešće su ispitanici dali manje od 5% vrijednosti robe kao poklon/mito.

Preko 77,3% ispitanih istaklo da nijesu morali da daju mito i da je korupcija u Upravi carina na srednjem nivou (prosječna vrijednost indikatora nivoa korupcije je 2,26 pri čemu se vrijednost indikatora kreće se od 1 do 5)

Istraživanje o korupciji u crnogorskoj carinskoj službi objavljeno je na web sajtu Uprave carina (www.vlada.cg.yu/carine), nakon objavljanja na sajtu Svjetske banke (www.worldbank.com).

Shodno obavezi utvrđenoj Inoviranim Akcionim planom za sproveđenje Programa borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, usvojenom na sjednici Vlade Crne Gore od 29. maja 2008. godine, ova Uprava je u novemburu 2008. godine, uz stručnu pomoć EU TACTA Misije (Tehnička pomoć carinskim i poreskim upravama) u Crnoj Gori, usvojila Revidirani Akcioni plan o razvoju integriteta u carinskoj službi Crne Gore.

Naime, izvršena je procjena rezultata strategije integriteta i definisane oblasti na koje se dalje treba fokusirati, a u skladu sa 10 faktora Revidirane Aruša deklaracije iz 2003 godine i to:

Identifikovati razloge i oblasti u kojima postoji raskorak između zakona i prakse. U skladu sa utvrđenim razlozima preduzeti mjere u smislu efikasnije komunikacije između carinskih ispostava i PJ Carinarnica, PJ Carinarnica i Sektora kao i predlaganje donošenja ili izmjene operativnih instrukcija

Blagovremeno organizovanje obuke u primjeni novih propisa.

Daljeg razvoj informacionog sistema, obuka zaposlenih i rukovodilaca za upotrebu informacionog sistema, povećanje bezbjednosti softvera i hardvera, efikasnija komunikacija carinskih službenika i službenika CIS-a po tehničkim pitanjima, dalji razvoj efikasnosti i djelotvornosti sistema za analizu rizika

Carinski informacioni sistem (CIS) je implementiran i zvanično počeo sa radom 01.04.2003 godine. Kontinuirano se radi na daljem razvoju carinskog informacionog sistema. Carinski informacioni sistem je 04.12.2005. godine nadograđen sa novim projektom »Automatskih brojača«. Projekat je omogućio da evidencija carinskih deklaracija, u CIS-u bude ažurna u realnom vremenu. Ovakav projekat doprinio je boljoj kontroli i analizi podataka zahvaljujući činjenici da stanje u sistemu odgovara stanju u realnom vremenu. Elektronska razmjena podataka (ERP) implementirana i zvanično počela sa radom 25.05.2006 godine. Projekat »Sistem za analizu rizika« je implementiran 24.03.2007.g. Softver za analizu rizika je integriran u CIS i kao takav čini jedinstven informacioni sistem carinske sluzbe.

Studija o radnim mjestima koja su najizloženija korupciji, izrada, usvajanje i implementacija plana rotacije radnih zadataka u skladu sa sprovedenom studijom

Jedna od mjera koju Uprava carina preduzima u cilju borbe protiv korupcije je rotacija carinskih službenika. Rotacija zaposlenih u okviru Područnih jedinica - Carinarnica je u nadležnosti Upravnika Carinarnica, a u okriva Uprave i između Carinarnica, u nadležnosti Direktora. Evidenciju o rotaciji u službi, vodi Uprava carina. U saglasnosti sa članom 79 Zakona o državnim službenicima i namještenicima zaposleni može biti premješten na odgovarajuće mjesto koje odgovara njegovim kvalifikacijama, bez saglasnosti zaposlenog ili na njegov zahtjev, u slučaju da potrebe državnog organa tako zahtijevaju.

Sprovođenje kontrolnih aktivnosti od strane rukovodstva - vršenje periodičnih kontrola poštovanja operativnih instrukcija u cilju otklanjanja slabosti u okviru radnih metoda i integriteta zaposlenih

Puna operativnost Odjeljenja za unutrašnju kontrolu i Odjeljenja za carinsku reviziju-Poboljšanje kapaciteta oba Odjeljenja -unapređenje regionalne saradnje sa Odjeljenjima u regionu - periodična kontrola procedura.

Bolja afirmisanost pozitivnih rezultata kao i planiranih aktivnosti.- Unapređenje websajta crnogorske carine - Saradnja sa relevantnim obrazovnim ustanovama u cilju povećanja znanja o djelokrugu rada carinske službe-Izrada i ažuriranje mjesecnog elektronskog carinskog biltena o rezultatima službe.- medijska kampanja Carinske otvorene linije.

Prateći primjere dobre prakse za podnošenje prijava i pritužbi građana, carinska služba Crne Gore takođe i putem projekta »Otvorena linija« koji je otpočeo sa radom januara 2005. godine (realizovano u saradnji sa ambasadom Velike Britanije i kancelarijom EU CAFAO) prima pritužbe građana telefonom ili u pisanoj formi putem letaka. Građanima je omogućeno da anonimno, pseudonimno ili na drugi način telefonskim putem odnosno pozivom na broj 080081333 saopštite podatke o eventualnim nepravilnostima koje su od značaja za carinsku službu. Projekat »Otvorena linija« prevashodno ima za cilj da se uz podršku javnosti zaustavi krijumčarenje robe, droge, oružja, ljudi i svih drugih vrsta carinskih prevara, kao i otkrivanje pojedinaca koji krše propise. Najčešće se prijavljuje krijumčarenje mimo graničnih prelaza, pritužbe na rad i ponašanje carinika i dr. Detaljne informacije o prijava dobijenim putem Otvorene linije dati su pod odgovorom na pitanje pod rednim brojem 38.

Poboljšanje uslova rada, sistem nagrađivanja i sistem ocjenjivanja radnog učinka

Kodeks ponašanja carinskih službenika i namještenika.

Uvažavajući specifičnost, složenost i osobenost poslova koje obavljaju carinski organi, a u skladu sa članom 25 Etičkog Kodeksa državnih službenika i namještenika koji predviđa mogućnost donošenja posebnog Etičkog Kodeksa za službenike pojedinih državnih organa, Uprava carina je krajem 2008 godine, izradila i usvojila Kodeks ponašanja carinskih službenika i namještenika uz stručnu pomoć EU TACTA Misije u Crnoj Gori sa ciljem podsticanja svijesti carinskih službenika o obavezi pridržavanja etičkih vrijednosti, što predstavlja važnu mjeru za jačanje integriteta i ugleda carinske službe Crne Gore.Kodeks sadrži praktična i nedvosmislena pravila ponašanja koja se

očekuju od carinskog službenika, ključnog element svakog programa integriteta. Prilikom izrade predmetnog Kodeksa i utvrđivanja etičkih standarda carinskih službenika, korišćeni pozitivni zakonski propisi, osnovni i opšti principi Etičkog kodeksa državnih službenika i namještenika, Preporuke br. R(2000) 10 Komiteta Ministara Savjeta Evrope, Customs Blueprint Evropske komisije, Konvencija UN o borbi protiv korupcije, Rezolucija UN o borbi protiv korupcije, Model Etičkog Kodeksa i ponašanja Svjetske carinske organizacije kao i iskustva drugih carinskih službi Evropske unije, a u skladu sa preporukama datim od strane TACTA Misije u Crnoj Gori.

Uključiti u sveobuhvatni godišnji plan periodične obuke po pitanjima integritet, primjene Kodeksa ponašanja, obuka na temu borbe protiv korupcije

Komunikacija sa privatnim sektorom-Organizovanje periodičnih sastanaka predstavnika Uprave carina i predstavnika privatnog sektora

Uprava, nadalje, sprovodi javnu kampanju u cilju aktivnijeg učešća građana u borbi protiv korupcije i podizanja nivoa javne svijesti o problemu korupcije. Kampanja obuhvata oglašavanje u dnevnim novinama, izradu i distribuciju flajera i postera, postavljanje bilborda, održavanje predavanja i sl. o realizovanim aktivnostima iz svih segmenata djelovanja Uprave carina Crne Gore javnost se blagovremeno obavještava putem medija u formi saopštenja, izjava za javnost i konferencija za novinare, čime Uprava carina Crne Gore dokazuje da se otvoreno bori protiv korupcije i svih drugih nepravilnosti koje otkrije u radu službe. Ova Uprava je izradila i stavila na raspolaganje putnicima i privrednicima tri brošure i to: »Kako uvoziti i izvoziti robu«, »Kako se žaliti carini« i »Vodič za građane«. Takođe je izradila u elektronskom obliku brošure »Pravila o porijeklu robe i preferencijalima«, »Primjena carinske tarife«, »Utvrđivanje carinske vrijednosti robe« i »Pojednostavljene procedure« i iste se nalaze na Web sajtu Uprave carina. Izradom brošure »Kako se žaliti carini« koja je dostupna na svim mjestima carinjenja, ohrabrujemo carinske službenike, klijente i javnost da obavještavaju i prijavljuju korumpirane, neetičke ili nezakonite aktivnosti. Važno je napomenuti da se takve informacije istražuje odmah i temeljno, dok se izvor informacija štiti.

Kao što je već pomenuto u ovom izještaju, Odjeljenje za unutrašnju kontrolu, igra važnu ulogu u razvoju i realizaciji Programa borbe protiv korupcije Uprave carina Crne Gore. Ova uloga je dvostruka: preventivna - Odeljenje je koordiniralo aktivnosti na razvoju i implementaciji samoprocjenjivanja integriteta i na izradi Akcionog plana i represivna - Odjeljenje istražuje slučajeve zloupotrebe ovlašćenja od strane zaposlenih u Carini. U sproveđenju ove dvostrukе funkcije, Odjeljenje je stavljeno pod direktnu kontrolu direktora Uprave carina. Detaljne informacije o djelokrugu rada kao i rezultatima rada Odjeljenja dati su pod odgovorom na Pitanje pod rednim brojem 38 (Poglavlje 29.Oblast „Carinska unija“).

175. Koji interni disciplinski postupci postoje?

Prema Zakonu o državnim službenicima i namještenicima (Sl. list CG, br. 50/08) propisana je disciplinska odgovornost državnog službenika i namještenika. Prema navedenom Zakonu, državni službenik odnosno namještenik je odgovoran za povrede dužnosti iz radnog odnosa koje mogu biti lakši i teži disciplinski prekršaj. Prema tome, postoji jedinstveni disciplinski postupak koji se vodi u svim organima državne uprave uključujući i Upravu Carina i to za lakši disciplinski prekršaj, i teži disciplinski prekršaj,shodno citiranom zakonu.

Pojašnjenja radi, disciplinska mjera za lakši disciplinski prekršaj je novčana kazna u iznosu do 15 % zarade isplaćene za mjesec u kojem je prekršaj učinjen. Disciplinske mjere za teži disciplinski prekršaj su: novčana kazna u iznosu od 20% do 30% zarade isplaćene za mjesec u kojem je prekršaj počinjen, i prestanak radnog odnosa.

Disciplinski prekršaj pokreće Starješina državnog organa na prijedlog pretpostavljenog. Disciplinski postupak se pokreće zaključkom koji se uručuje državnom službeniku odnosno namješteniku, čija se disciplinska odgovornost utvrđuje. Protiv ovog zaključka nije dozvoljena žalba. Državni službenik odnosno namještenik, ima pravo da podnese inicijativu za pokretanje disciplinskog postupka i da je obrazloži, odnosno učini vjerovatnim njene navode. Disciplinski postupak protiv

državnog službenika odnosno namještenika vodi i odluku predlaže Disciplinska komisija. Disiplinsku mjeru protiv državnog službenika odnosno namještenika, na prijedlog Disciplinske komisije, izriče Starješina državnog organa. Disciplinski postupak protiv rukovodećeg lica i disciplinske mjere izriče komisija koju obrazuje organ nadležan za njegovo imenovanje, odnosno postavljenje.

U disciplinskom postupku se mora održati rasprava na kojoj državni službenik odnosno namještenik ima pravo na odbranu. Državni službenik odnosno namještenik može se braniti sam, preko advokata, zastupnika ili predstavnika sindikata. U disciplinskom postupku primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje opšti upravni postupak za pitanja koja nijesu uređena ovim zakonom.

Pokretanje disciplinskog postupka za lakši disciplinski prekršaj zastarijeva u roku od jednog mjeseca od dana saznanja za prekršaj, odnosno u roku od dva mjeseca od kada je prekršaj učinjen.

Pokretanje disciplinskog postupka za teži disciplinski prekršaj zastarijeva u roku od tri mjeseca od dana saznanja za prekršaj, odnosno u roku od šest mjeseci od dana kada je prekršaj učinjen.

176. Postoje li dostupni statistički podaci o broju i vrsti disciplinskih slučajeva koji su sprovedeni u poslednje 3 godine?

Shodno Zakonu o državnim službenicima i namještenicima (Sl. list CG, br. 50/08), službenici Uprave carina disciplinski su odgovorni za povrede dužnosti iz radnih odnosa, koji mogu biti lakši ili teži disciplinski prekršaji.

Od 2006. godine do 07.08.2009. godine, pokrenuto je 63 disciplinskih postupaka za teži i lakši disciplinski prekršaj koji su propisani Zakonom o državnim službenicima i namještenicima. Nakon sprovedenog postupka za utvrđivanja disciplinske odgovornosti koji se vodi pred Disciplinskom komisijom koju imenuje direktor Uprave carina, za 58 službenika i namještenika okončan je disciplinski postupak, dok je za 5 službenika i namještenika disciplinski postupak u toku.

Shodno čl.60 Zakona o državnim službenicima i namještenicima izrečene su slijedeće disciplinske mjere za lakši i teži disciplinski prekršaj:

Vrsta disciplinske mjere	2006	2007	2008	2009	Ukupno
Novčana kazna za lakši disciplinski prekršaj u iznosu do 15% zarade isplaćene za mjesec u kojem je prekršaj počinjen	5	-	-	-	5
Novčana kazna za teži disciplinski prekršaj u iznosu od 20% do 30% zarade isplaćene za mjesec u kojem je prekršaj počinjen	12	6	3	8	29

Prestanak radnog odnosa zbog težeg disciplinskog prekršaja	1	3	1	2	7
Oslobođeno disciplinske odgovornosti	3	2	3	9	17
UKUPNO	21	11	7	19	58

Falsifikovanje eura

177. Zaštita finansijskih interesa Evropskih zajednica (aspekti „trećeg stuba“)

Od Delegacije Evropske komisije dobijeno je pojasnjenje da se ne radi o pitanju vec podnaslovu, pa nije potrebno pripremiti odgovor.

178. Da li domaće pravo inkriminiše prevaru protiv finansijskih interesa Zajednica koji pokrivaju i rashode i prihode?

Prevare na štetu finansijskih interesa Evropske Zajednice mogu se podvesti pod bitna obilježja krivičnih djela protiv imovine iz Glave XXII (Prevara iz člana 244 i Neosnovano korišćenje kredita i druge pogodnosti iz člana 245), krivičnih djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja iz Glave XXIII (Utaja poreza i doprinosa iz člana 264 i Krijumčarenje iz člana 265), krivičnih djela protiv bezbjednosti računarskih podataka iz Glave XXVIII (Računarska prevara iz člana 352), kao i krivičnih djela protiv službene dužnosti iz Glave XXXIV Krivičnog zakonika Crne Gore "Službeni list RCG", br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i "Službeni list CG", broj 40/2008 (Prevara u službi iz člana 419, Pronevjera iz člana 420, Protivzakonito posredovanje iz člana 422, Primanje mita iz člana 423, Davanje mita iz člana 424 i Zloupotreba službenog položaja iz člana 416).

Krivično djelo „Prevara“ čini onaj ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist dovede koga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da ovaj na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini.

Krivično djelo „Prevara u službi“ čini službeno lice koje u vršenju službe u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist podnošenjem lažnih obračuna ili na drugi način dovede u zabludu ovlašćeno lice da izvrši nezakonitu isplatu.

Krivično djelo „Računarska prevara“ čini lice koje unese netačan podatak, propusti unošenje tačnog podatka ili na drugi način prikrije ili lažno prikaže podatak i time utiče na rezultat elektronske obrade, prenosa podataka i funkcionisanja računarskog sistema u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist i time drugom prouzrokuje imovinsku štetu, ili samo u namjeri da drugog ošteći.

Krivično djelo „Neosnovano korišćenje kredita i druge pogodnosti“ čini onaj ko lažnim prikazivanjem činjenica ili njihovim prikrivanjem dobije za sebe ili drugog kredit, subvenciju ili drugu pogodnost iako za to ne ispunjava propisane uslove, onaj ko dobijeni kredit, subvenciju ili drugu pogodnost iskoristi za drugu namjenu od one za koju mu je kredit, subvencija ili druga pogodnost

odobrena, kao i odgovorno lice u privrednom društvu ili drugom subjektu privrednog poslovanja ako su kredit, subvencija ili druga pogodnost pribavljeni za privredno društvo ili drugi subjekt privrednog poslovanja ili ako su nenamjenski korišćeni od strane tih subjekata.

Krivično djelo „Utaja poreza i doprinosa“ čini onaj ko, u namjeri da on ili neko drugi izbjegne potpuno ili djelimično plaćanje poreza, doprinosa ili drugih propisanih dažbina, daje lažne podatke o zakonito stečenim prihodima, o predmetima ili drugim činjenicama koje su od uticaja na utvrđivanje ovakvih obaveza ili ko u istoj namjeri, u slučaju obavezne prijave, ne prijavi zakonito stečeni prihod, odnosno predmete ili druge činjenice koje su od uticaja na utvrđivanje ovakvih obaveza ili ko u istoj namjeri na drugi način prikriva podatke koji se odnose na utvrđivanje navedenih obaveza.

Krivično djelo „Krijumčarenje“ čini onaj ko se bavi prenošenjem robe preko carinske linije izbjegavajući mjere carinskog nadzora ili ko izbjegavajući mjere carinskog nadzora prenese robu preko carinske linije naoružan, u grupi ili uz upotrebu sile ili prijetnje kao i onaj ko se bavi prodajom, rasturanjem ili prikrivanjem neocarinjene robe ili organizuje mrežu preprodavaca ili posrednika za rasturanje takve robe.

Krivično djelo „Pronevjera“ čini onaj ko u namjeri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist prisvoji novac, hartije od vrijednosti ili druge pokretne stvari koje su mu povjerene u službi ili na radu u državnom organu, privrednom društvu, ustanovi ili drugom subjektu ili radnji.

Krivično djelo „Protivzakonito posredovanje“ čini onaj ko primi nagradu ili kakvu drugu korist da korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja ili uticaja posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja, onaj ko službenom ili drugom licu da, ponudi ili obeća nagradu ili kakvu drugu korist da korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja ili uticaja posreduje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja, onaj ko koristeći svoj službeni ili društveni položaj ili uticaj posreduje da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti kao i onaj ko službenom ili drugom licu da, ponudi ili obeća nagradu ili kakvu drugu korist da korišćenjem svog službenog ili društvenog položaja ili uticaja posreduje da se izvrši službena radnja koja se ne bi smjela izvršiti ili da se ne izvrši službena radnja koja bi se morala izvršiti.

Krivično djelo „Primanje mita“ čini službeno lice, strano službeno lice kao i službeno lice u privrednom društvu koje zahtijeva ili primi poklon ili drugu korist ili koje primi obećanje poklona ili druge koristi za sebe ili drugog da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti, kao i službeno lice, strano službeno lice i službeno lice u privrednom društvu koje zahtijeva ili primi poklon ili drugu korist ili koje primi obećanje poklona ili druge koristi za sebe ili drugog da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo izvršiti.

Krivično djelo „Davanje mita“ čini onaj ko službenom licu da, ponudi ili obeća poklon ili drugu korist da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili ko posreduje pri ovakovom podmićivanju službenog lica kao i onaj ko službenom licu da, ponudi ili obeća poklon ili drugu korist da u okviru svog službenog ovlašćenja izvrši službenu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu radnju koju ne bi smjelo izvršiti ili ko posreduje pri ovakovom podmićivanju službenog lica

Krivično djelo „Zloupotreba službenog položaja“ čini službeno lice koje iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlašćenja, prekoračenjem granice svog službenog ovlašćenja ili nevršenjem svoje službene dužnosti pribavi sebi ili drugom kakvu korist, drugom nanese kakvu štetu ili teže povrijedi prava drugog.

Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za svakog ko na njenoj teritoriji učini krivično djelo.

Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za državljanina Crne Gore i kad u inostranstvu učini koje drugo krivično djelo ako se zatekne na teritoriji Crne Gore ili bude ekstradiran u Crnu Goru.

Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za stranca koji van teritorije Crne Gore učini prema njoj ili njenom državljaninu krivično djelo ako se zatekne na teritoriji Crne Gore ili bude ekstradiran u Crnu Goru.

Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za stranca koji prema stranoj državi ili prema strancu učini u inostranstvu krivično djelo za koje se po zakonu zemlje u kojoj je učinjeno može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, ako se zatekne na teritoriji Crne Gore, a ne bude ekstradiran stranoj državi.

U Crnoj Gori su u izradi izmjene i dopune Krivičnog zakonika kroz koje će se unijeti zakonske odredbe koje će na eksplizivniji način zaštititi finansijske interese Evropske zajednice pogotovo kada su u pitanju poreska i carinska krivična djela protiv finansijskih interese Evropske zajednice.

179. Da li domaće pravo predviđa koncepte krivične odgovornosti rukovodilaca društava i odgovornosti pravnih lica za ova djela?

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela objavljen je u Sl. listu RCG br. 2/07 i 13/07.

Ovim zakonom se uređuju uslovi odgovornosti pravnih lica za krivična djela, krivične sankcije koje se primjenjuju prema pravnim licima, kao i krivični postupak u kome se te sankcije izriču.

Osnov odgovornosti pravnog lica za krivično djelo izvodi se iz odgovornosti **odgovornog lica** (to je fizičko lice kome su povjereni određeni poslovi u pravnom licu, lice koje je ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica, lice za koje se osnovano može pretpostaviti da je ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica kao i fizičko lice koje kao akcionar djeluje u ime pravnog lica) koje je djelujući u ime pravnog lica u okviru svojih ovlašćenja učinilo krivično djelo u namjeri da za to pravno lice ostvari kakvu korist. Odgovornost pravnog lica postoji i onda kada je djelovanje tog odgovornog lica bilo u suprotnosti sa poslovnom politikom ili nalozima pravnog lica. Ovo znači da postoji više uslova koji moraju biti kumulativno ispunjeni da bi postojala odgovornost pravnog lica za krivično djelo, i to – potrebno je da je učinjeno krivično djelo od strane fizičkog lica, - to fizičko lice mora imati položaj odgovornog lica u pravnom licu, - da je odgovorno fizičko lice djelovalo u ime pravnog lica, - da je odgovorno fizičko lice djelovalo u okviru svojih ovlašćenja, - i najzad za odgovornost pravnog lica potrebno je postojanje određene namjere kod odgovornog fizičkog lica da se za pravno lice ostvari kakva korist. Osim navedenih uslova naglašava se da odgovornost pravnog lica postoji i onda kada je djelovanje tog odgovornog lica bilo u suprotnosti sa poslovnom politikom ili nalozima pravnog lica. Zakon takođe predviđa mogućnost da pravno lice bude odgovorno za krivično djelo iako odgovorno lice koje je učinilo krivično djelo nije osuđeno za to krivično djelo (npr. ako postoje procesne smetnje za krivično gonjenje fizičkog lica zbog čega nije moglo doći do njegove osude – odgovornom licu dat imunitet od gonjenja i sl.)

Odgovornost pravnih lica za krivična djela u crnogorskom zakonodavstvu postavljena je najšire, tako da po Zakonu o odgovornosti pravnih lica za krivična djela pravna lica mogu odgovarati za sva krivična djela iz posebnog dijela Krivičnog zakonika Crne Gore (Sl. list RCG, br. 70/03, 13/04, 47/06 i Službeni list CG, br 40/08), pa samim tim i za krivična djela protiv imovine iz Glave XXII, krivična djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja iz Glave XXIII, krivična djela protiv službene dužnosti iz Glave XXXIV Krivičnog zakonika Crne Gore, kao i za druga krivična djela propisana posebnim zakonom, u slučaju da su ispunjeni uslovi za odgovornost pravnog lica propisani Zakonom o odgovornosti pravnih lica za krivična djela. Takođe je propisano da pravno lice odgovara i za pokušaj krivičnog djela ukoliko je Krivičnim zakonikom propisano da je pokušaj kažniv.

Sankcije koje se mogu izreći pravnom licu za krivično djelo su:

- 1) kazna (novčana kazna i prestanak pravnog lica);
- 2) uslovna osuda;
- 3) mjere bezbjednosti.

Vrste kazni koje se mogu izreći pravnom licu su novčana kazna i prestanak pravnog lica.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela predviđa dva sistema novčanih kazni. Jedan se propisuje u odnosu na učinjenu štetu krivičnim djelom, odnosno pribavljenu imovinsku korist, dok se drugi sistem propisuje u određenom novčanom iznosu. Ova dva sistema su alternativno

postavljena, s tim što je sistem koji propisuje kaznu u odnosu na učinjenu štetu krivičnim djelom, odnosno pribavljenu imovinsku korist primaran dok se sistem koji propisuje kaznu u određenom novčanom iznosu primjenjuje u slučaju da ne postoje uslovi za primjenu prvog sistema tj. ako krivičnim djelom nije učinjena imovinska šteta ili nije pribavljena imovinska korist ili je njihovu visinu teško utvrditi u razumnom roku tj. roku koji ne bi doveo do odgovlačenja postupka. Po prvom sistemu kazni novčana kazna ne može biti manja od dvostrukog iznosa učinjene imovinske štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi, niti veća od stostrukog iznosa učinjene imovinske štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi. Takođe crnogorsko zakonodavstvo propisuje i opšti minimum i opšti maksimum za obje vrste novčanih kazni i propisano je će sud s obzirom na prirodu učinjenog krivičnog djela kao i druge okolnosti, novčanu kaznu odmjeriti u određenom iznosu koji ne može biti manji od hiljadu eura niti veći od pet miliona eura (jedini izuzetak postoji kod krivičnih djela učinjenih u sticaju gdje taj iznos može biti i veći). Ovaj opšti minimum služi da se u okviru njega propisu posebni minimumi i maksimumi kao i za odmjeravanje kazne za najteža krivična djela za koja nije propisan posebni maksimum.

S obzirom da u posebno dijelu Krivičnog zakonika kao i u sporednom krivičnom zakonodavstvu, kod pojedinih krivičnih djela nijesu propisane kazne za pravno lice u Zakonu o odgovornosti pravnih lica za krivična djela propisani su i posebni minimumi i maksimumi za određene kategorije krivičnih djela. Krivična djela su svrstana u šest kategorija i za njih je propisana odgovarajuća novčana kazna. Propisana visina novčane kazne koja se može izreći pravnom licu u Zakonu o odgovornosti pravnih lica za krivična djela vezuje se za propisanu kaznu zatvora u Krivičnom zakoniku a kod najlakših krivičnih djela za novčanu kaznu. Ovako propisani kazneni rasponi zajedno sa olakšavajućim i otežavajućim okolnostima predstavljaju osnov za odmjeravanje novčane kazne pravnom licu od strane suda.

Dalje je Zakonom o odgovornosti pravnih lica uređen postupak odmjeravanja novčane kazne, odmjeravanje kazne u slučaju povrata, višestrukog povrata, uslovi za ublažavanje novčane kazne, granice ublažavanja novčane kazne i postupak odmjeravanja kazne za sticaj krivičnih djela

Kazna Prestanak pravnog lica je najteža sankcija koja se može primijeniti prema pravnom licu. Uslov za izricanje ove kazne je da je pravno lice u cjelini ili djelimično iskorišćeno za izvršenje krivičnog djela tj. ako je djelatnost pravnog lica u cjelini ili u znatnoj mjeri bila u funkciji vršenja krivičnog djela.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela predvidio je i mogućnost da pravnom licu budu izrečena uslovna osuda i to na način da sud može pravnom licu utvrditi novčanu kaznu do stotinu hiljada eura, s tim da se ona neće izvršiti ako osuđeno pravno lice za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne ni duže od tri godine (vrijeme provjeravanja), ne bude odgovorno za novo krivično djelo.

Takođe se mogu izreći i mjere bezbjednosti odgovornom pravnom licu, i to:

- 1) sačinjavanje i sprovođenje programa djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera;
- 2) oduzimanje predmeta;
- 3) javno objavljivanje presude;
- 4) zabrana obavljanja određenih privrednih ili drugih djelatnosti.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela primjenjuje se na domaće i strano pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno na teritoriji Crne Gore, na strano pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno u inostranstvu na štetu Crne Gore, njenog državljanina ili domaćeg pravnog lica primjenjuje se ovaj zakon kao i na domaće pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno u inostranstvu.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela takođe je predvidio da se u krivičnom postupku protiv pravnog lica shodno primjenjuju odredbe Zakonika o krivičnom postupku.

Iz naprijed navedenog proizilazi da u crnogorskem zakonodavstvu pravna lica mogu biti odgovorna za sva krivična djela prevare protiv finansijskih intresa Evropske zajednice i da su crnogorski sudovi nadležni za suđenje u svim ovim postupcima.

180. Da li je vaša zemlja uspostavila nadležnost nad svim takvim djelima?

Zakonom o sudovima propisano je da su osnovni sudovi nadležni za suđenje u krivičnim predmetima u prvom stepenu za krivična djela za koja je zakonom propisana kao glavna novčana kazna ili kazna zatvora do 10 godina, bez obzira na svojstva, zanimanje i položaj lica prema kojem se postupak vodi i bez obzira na to da li je djelo izvršeno u mirnodopskim uslovima, za vrijeme vanrednog stanja, neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, ako za pojedina od ovih krivičnih djela nije određena nadležnost drugog suda.

Takođe istim Zakonom određeno je da Viši sud u prvom stepenu sudi u krivičnom postupku za krivična djela za koja je, kao glavna kazna, propisana kazna zatvora preko 10 godina bez obzira na svojstva, zanimanje i položaj lica prema kojem se postupak vodi i bez obzira na to da li je djelo izvršeno u mirnodopskim uslovima, za vrijeme vanrednog stanja, neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja kao i u krivičnom postupku za krivična djela organizovanog kriminala, bez obzira na visinu propisane kazne i u krivičnom postupku za krivična djela sa elementima korupcije (npr. zloupotreba službenog položaja), za koja je propisana kazna zatvora od osam godina i teža kazna.

Kada su u pitanju krivična djela sa elementima korupcije i organizovanog kriminala onda treba imati u vidu da su pri Višim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju osnovana specijalizovana odjeljenje za suđenje za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina u čijoj nadležnosti je i suđenje za ova krivična djela. Takođe Zakonom o državnom tužiocu koji je objavljen u Sl. listu RCG, br. 69/03 i Sl listu CG, br 40/08. za poslove suzbijanja organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina obrazovano je u Vrhovnom državnom tužilaštvu Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, kojim rukovodi specijalni tužilac i u čijoj nadležnosti je gonjeće učinilaca ovih krivičnih djela.

Kada je u pitanju važenje Krivičnog zakonodavstva Crne Gore ono važi za svakog ko na njenoj teritoriji učini krivično djelo.

Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za državljanina Crne Gore i kad u inostranstvu učini koje drugo krivično djelo ako se zatekne na teritoriji Crne Gore ili bude ekstradiran u Crnu Goru.

Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za stranca koji van teritorije Crne Gore učini prema njoj ili njenom državljaninu krivično djelo ako se zatekne na teritoriji Crne Gore ili bude ekstradiran u Crnu Goru.

Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za stranca koji prema stranoj državi ili prema strancu učini u inostranstvu krivično djelo za koje se po zakonu zemlje u kojoj je učinjeno može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, ako se zatekne na teritoriji Crne Gore, a ne bude ekstradiran stranoj državi.

Iz naprijed navedenog se može zaključiti da crnogorski sudovi imaju nadležnost za suđenje za sva krivična djela prevare protiv finansijskih intresa Evropske zajednice bez obzira na svojstva, zanimanje i položaj lica prema kojem se postupak vodi i bez obzira na to da li je djelo izvršeno u mirnodopskim uslovima, za vrijeme vanrednog stanja, neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja.

Zaštita eura od falsifikovanja („aspekti trećeg stuba”)**181. Da li je vaša zemlja pristupila Međunarodnoj konvenciji o suzbijanju falsifikovanja iz 1929. godine?**

Crna Gora je članica Međunarodne konvencije o sprečavanju falsifikovanja novca (International Convention for the Suppression of Counterfeiting) od 29. aprila 1929. godine. Ovu Konvenciju je

potpisala Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca. Međutim, Crna Gora nije izvršila notifikaciju ove Konvencije. Crna Gora u praksi postupa u skladu s navedenom Konvencijom te su njene odredbe ugrađene u domaće krivično zakonodavstvo, prije svega u Krivični zakonik.

182. Da li domaće pravo inkriminiše pravljenje i mijenjanje falsifikovane valute i sa tim povezana djela? Da li osigurava da se takve radnje kažnjavaju odgovarajućim krivičnim kaznama, uključujući i zatvorsku i mogućnost izručenja?

Krivičnim zakonikom Crne Gore pravljenje i mijenjanje falsifikovane valute i sa tim povezana djela inkriminisana su kao djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja. Kao opisana zakonikom su inkriminisana sledeća djela: falsifikovanje novca; falsifikovanje hartija od vrijednosti; falsifikovanje i zloupotreba kreditnih kartica i kartica za bezgotovinsko plaćanje; falsifikovanje znakova za vrijednost; pravljenje, nabavljanje i davanje drugom sredstava za falsifikovanje; izdavanje čeka i sredstva bezgotovinskog palačanja bez pokrića; izdavanje hartija od vrijednosti bez pokrića; falsifikovanje znakova za obilježavanje robe, mjera i tegova.

Falsifikovanje novca (član 258) Krivičnog zakonika , odnosno metalnog i papirnog novca ili novca izrađenog od nekog drugog materijala koji je na osnovu zakona u opticaju u Crnoj Gori ili u stranoj državi kako je pojam novca određen Krivičnim zakonikom, inkriminirano je ako neko lice napravi lažan novac u namjeri da ga stavi u opticaj kao pravi ili preinači pravi novac u istoj namjeri, za koje će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina. Kaznom zatvora od dvije do deset godina kazniće se lice koje pribavlja lažan novac u namjeri da ga stavi u opticaj kao pravi ili koje lažan novac stavlja u opticaj. Teži oblik ovog djela postoji koliko se navedenim radnjama napravi, preinači, stavi u promet ili pribavi lažan novac u iznosu koji prelazi petnaest hiljada eura, odnosno odgovarajući iznos u stranom novcu, a učinilac će se kazniti zatvorom od pet do petnaest godina. Lakši oblik ovog djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine postoji ako je, lice primilo lažan novac kao pravi pa saznavši da je lažan, stavi u opticaj ili ako zna da je načinjen lažan novac ili da je lažan novac stavljen u opticaj, pa to ne prijavi. Lažan novac nastao opisanim radnjama oduzima se.

U odnosu na ovo krivično djelo karakteristično je da opšti princip važenja krivičnog zakonodavstva za svakog ko na njenoj teritoriji učini krivično djelo proširuje tako da za ovo krivično djelo važi krivično zakonodavstvo Crne Gore za svakog ko u inostranstvu učini ovo krivično djelo ako se falsifikovanje odnosi na novac koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio zakonsko sredstvo plaćanja u Crnoj Gori.

Falsifikovanje hartija od vrijednosti (član 259), odnosno isprava u koje vlasnicima daju prava u odnosu na emitente u skladu sa zakonom i pod uslovima emisije, kako je određen pojam hartija od vrijednosti Zakonom o hartijama o vrijednosti inkriminirano je ukoliko neko lice napravi lažne hartije od vrijednosti ili preinači prave hartije od vrijednosti u namjeri da ih upotrijebi kao prave ili da ih drugom da na upotrebu ili takve lažne hartije upotrijebi kao prave ili ih u toj namjeri pribavi i za koje će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina. Teži oblici ovog krivičnog djela postoje ako ukupan iznos na koji glase falsifikovane hartije od vrijednosti, nastale opisanim radnjama prelazi tri hiljade eura, a učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina, odnosno ako u ukupan iznos na koji glase falsifikovane hartije od vrijednosti prelazi trideset hiljada eura, a učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina. Lakši oblik ovog krivičnog djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine postoji kada lice lažne hartije od vrijednosti koje je primilo kao prave, pa saznavši da su lažne, stavi u promet. Lažne hartije od vrijednosti nastale opisanim radnjama se oduzimaju. Sa opisanim djelom povezano je i djelo izdavanja hartija od vrijednosti bez pokrića koje je inkriminirano na način koji slijedi. Ukoliko odgovorno lice u banci, privrednom društvu ili drugom subjektu privrednog poslovanja koji izdaje hartije od vrijednosti, koje dozvoli izdavanje hartija od vrijednosti, iako je znalo ili je moglo i bilo dužno da zna za nemogućnost izvršenja obaveza izdavaoca koje proizlaze iz emisije, pod uslovima, u roku i na način utvrđen zakonom ili odlukom o emisiji, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine. Kaznom zatvora do jedne godine kazniće se službeno lice koje odobri izdavanje hartija od vrijednosti iako je znalo ili je moglo i bilo dužno da zna za nemogućnost izvršenja obaveza koje

proizlaze iz emisije pod uslovima, u roku i na način utvrđen zakonom ili odlukom o emisiji, a novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci kazniće se odgovorno lice u banci koje odobri garanciju po određenoj emisiji hartija od vrijednosti iako je znalo ili je moglo i bilo dužno da zna za nemogućnost izvršenja garancijom preuzete obaveze banke, pod uslovima, u roku i na način predviđen zakonom ili garancijom.

Falsifikovanje i zloupotreba kreditnih kartica i kartica za bezgotovinsko plaćanje (član 260), inkriminisano je ukoliko neko lice napravi lažnu platnu karticu ili preinači pravu platnu karticu u namjeri da je upotrijebi kao pravu ili takvu lažnu platnu karticu nabavi radi upotrebe ili je upotrijebi kao pravu, za koje će se kazniti zatvorom do tri godine. Poseban, teži oblik ovog krivičnog djela postoji ako je učinilac gore opisanog djela upotrebotom kartice pribavio protivpravnu imovinsku korist, za koji je propisana kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina; ukoliko iznos pribavljenе protivimovinske koristi prelazi tri hiljade eura, odnosno trideset hiljada eura propisana je kazna zatvora od jedne do osam godina, odnosno od dvije do deset godina.Takođe, propisana je kažnjivost u slučaju kada je djelo učinjeno neovlašćenom upotrebotom tuđe kartice, kaznama propisanim za sve oblike ovog krivičnog djela. Sa opisanim krivičnim djelom povezano je i krivično djelom izdavanje čeka i sredstava bezgotovinskog plaćanja bez pokrića koje je inkriminisano na način koji slijedi. Ukoliko neko lice koristi debitnu platnu karticu za koju nema pokriće ili koristi kreditnu platnu karticu za koju ne obezbijedi pokriće u ugovorenom roku, pa time sebi ili drugome pribavi protivpravnu imovinsku korist u iznosu koji prelazi stotinu pedeset eura,,kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do tri godine. Istom kaznom kazniće se i lice koje izda ili stavi u promet ček, mjenicu, kakvu garanciju ili kakvo drugo sredstvo plaćanja ili obezbjeđenja plaćanja, iako zna da za to nema pokrića i time sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist u iznosu koji prelazi pet stotina eura. Ako se ovim djelima pribavi imovinska korist u iznosu koji prelazi tri hiljade eura, odnosno trideset hiljada eura, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina,odnosno od dvije do deset godina.

Falsifikovanje znakova za vrijednost (član 261), inkriminisano je ukoliko neko lice napravi lažne ili preinači prave znakove za vrijednost, znake koji se izdaju na osnovu državnog ovlašćenja i u propisanoj formi, a sadrže određenu novčanu vrijednost i koriste se kao sredstvo plaćanja, u namjeri da ih upotrijebi kao prave ili da ih drugom da na upotrebu ili ko takve lažne znakove upotrijebi kao prave ili ih u toj namjeri pribavi, za koje će se kazniti zatvorom do tri godine.Teži oblici ovog djela postoje kada vrijednost znakova prelazi iznos od tri hiljade eura, odnosno trideset hiljada eura za koje će se učinilac opisanog djela kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina, odnosno zatvorom od jedne do osam godina. Lakši oblik krivičnog djela postoji kada učinilac odstranjivanjem žiga kojim se znaci za vrijednost poništavaju ili kojim drugim načinom ide za tim da radi ponovne upotrebe ovim znacima da izgled kao da nijesu upotrijebljeni ili ako upotrijebljene znakove ponovo upotrijebi ili proda kao da važe za koji je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. Lažni znakovi za vrijednost nastali opisanim radnjama oduzimaju se.

Pripremanje opisanih djela - falsifikovanje novca, falsifikovanje hartija od vrijednosti, falsifikovanje i zloupotreba kreditnih kartica i kartica za bezgotovinsko plaćanje i falsifikovanje znakova za vrijednost inkriminisano pravljenjem, nabavljanjem i davanjem drugome sredstava za falsifikovanje (član 262). Ako neko lice pravi, nabavlja, prodaje ili daje drugom na upotrebu sredstva za pravljenje lažnog novca, platnih kartica ili lažnih hartija od vrijednosti, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina. Lakši oblik ovog djela postoji kada neko lice pravi, nabavlja, prodaje ili daje drugom na upotrebu sredstva za pravljenje lažnih znakova za vrijednost, za koje će se kazniti novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.

Izručenje okrivljenih ili osuđenih lica traži se i vrši u skladu sa Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima iz 2008 godine, ukoliko međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.Imajući u vidu već pomenutu specifičnost u odnosu na krivično djelo falsifikovanje novca za koje je svejedno da li je domaći državljanin izvršio krivično djelo u Crnoj Gori ili stranoj državi sudi u Crnoj Gori ako se falsifikovanje odnosi na novac koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio zakonsko sredstvo plaćanja u Crnoj Gori i ako se učinilac zatekne na teritoriji Crne Gore,međutim za stranaca koji u inostranstvu izvrši ovo krivično djelo i zatekne se na teritoriji Crne Gore nema smetnji za izručenje ali ni za primjenu zakonodavstva Crne Gore.

U cilju daljeg usaglašavanja krivičnog zakonodavstva Crne Gore sa *Acquis communautaire* i drugim relevantnim međunarodnim instrumentima i dobrom praksom, u toku je revizija postojećeg

Krivičnog zakonika upotpuniće se dispozicije pojedinih krivičnih djela, među kojim i krivičnih djela falsifikovanja, na način da će se kao dodatni oblici izvršenja krivičnog djela uvesti uvoz, izvoz i prevoz falsifikovanog novca.takođe i ukoliko su novčanice ili metalni novacizrađene upotrebom zakonitih sredstava ili materijala, kršenjem prava i uslova pod kojim ovlašćeni organi mogu izdavati valutu,bez saglasnosti tih organa.Posjedovanje sredstava za falsifikovanje novca će se uvesti kao dodatni oblik izvršenja krivičnog djela Pravljenje, nabavljanje i davanje drugome sredstava za falsifikovanje drugome sredstava za falsifikovanje,isto i kada se radi o bezgotovinskim sredstvima plaćanja , dok će se kao dopunski objekat izvršenja krivičnog djela uvesti hologrami i druge komponente valute koje služe za zaštitu od falsifikovanja.

183. Da li domaće pravo osigurava da ima odgovarajuću nadležnost nad djelima koja uključuju falsifikovanje i eura i drugih valuta?

Zakonom o sudovima propisano je da su osnovni sudovi nadležni za suđenje u krivičnim predmetima u prvom stepenu za krivična djela za koja je zakonom propisana kao glavna novčana kazna ili kazna zatvora do 10 godina, bez obzira na svojstva, zanimanje i položaj lica prema kojem se postupak vodi i bez obzira na to da li je djelo izvršeno u mirnodopskim uslovima, za vrijeme vanrednog stanja, neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja, ako za pojedina od ovih krivičnih djela nije određena nadležnost drugog suda.Takođe, propisano je da viši sud u prvom stepenu sudi u krivičnom postupku za krivična djela za koja je, kao glavna kazna, propisana kazna zatvora preko 10 godina bez obzira na svojstva, zanimanje i položaj lica prema kojem se postupak vodi i bez obzira na to da li je djelo izvršeno u mirnodopskim uslovima, za vrijeme vanrednog stanja, neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja kao i u krivičnom postupku za krivična djela organizovanog kriminala, bez obzira na visinu propisane kazne i u krivičnom postupku za krivična djela sa elementima korupcije (npr. zloupotreba službenog položaja), za koja je propisana kazna zatvora od osam godina i teža kazna.

Kada je u pitanju važenje Krivičnog zakonodavstva Crne Gore ono važi za svakog ko na njenoj teritoriji učini krivično djelo. Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za svakog ko u inostranstvu učini krivično djelo falsifikovanje novca ako se falsifikovanje odnosi na novac koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bio zakonsko sredstvo plaćanja u Crnoj Gori. Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi za državljanina Crne Gore i kad u inostranstvu učini koje drugo krivično djelo ako se zatekne na teritoriji Crne Gore ili bude ekstradiran u Crnu Goru. Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za stranca koji van teritorije Crne Gore učini prema njoj ili njenom državljaninu krivično djelo ako se zatekne na teritoriji Crne Gore ili bude ekstradiran u Crnu Goru.

Krivično zakonodavstvo Crne Gore važi i za stranca koji prema stranoj državi ili prema strancu učini u inostranstvu krivično djelo za koje se po zakonu zemlje u kojoj je učinjeno može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, ako se zatekne na teritoriji Crne Gore, a ne bude ekstradiran stranoj državi.

Iz naprijed navedenog se može zaključiti da crnogorski sudovi imaju nadležnost za suđenje za sva ova krivična djela, bez obzira na svojstva, zanimanje i položaj lica prema kojem se postupak vodi i bez obzira na to da li je djelo izvršeno u mirnodopskim uslovima, za vrijeme vanrednog stanja, neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja.

184. Da li nacionalni zakon predviđa koncept krivične odgovornosti pravnih lica za ova djela?

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela objavljen je u Sl. listu RCG, broj 2/07 i 13/07.

Ovim zakonom se uređuju uslovi odgovornosti pravnih lica za krivična djela, krivične sankcije koje se primjenjuju prema pravnim licima, kao i krivični postupak u kome se te sankcije izriču

Osnov odgovornosti pravnog lica za krivično djelo izvodi se iz odgovornosti odgovornog lica (to je fizičko lice kome su povjereni određeni poslovi u pravnom licu, lice koje je ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica, kao i lice za koje se osnovano može prepostaviti da je ovlašćeno da postupa u ime pravnog lica. Odgovorno lice je i fizičko lice koje kao akcionar djeluje u ime pravnog lica) koje je djelujući u ime pravnog lica u okviru svojih ovlašćenja učinilo krivično djelo u namjeri da za to pravno lice ostvari kakvu korist. Odgovornost pravnog lica postoji i onda kada je djelovanje tog odgovornog lica bilo u suprotnosti sa poslovnom politikom ili nalozima pravnog lica. Ovo znači da postoji više uslova koji moraju biti kumulativno ispunjeni da bi postojala odgovornost pravnog lica za krivično djelo, i to – potrebno je da je učinjeno krivično djelo od strane fizičkog lica, - to fizičko lice mora imati položaj odgovornog lica u pravnom licu, - da je odgovorno fizičko lice djelovalo u ime pravnog lica, - da je odgovorno fizičko lice djelovalo u okviru svojih ovlašćenja, - i najzad za odgovornost pravnog lica potrebno je postojanje određene namjere kod odgovornog fizičkog lica da se za pravno lice ostvari kakva korist. Osim navedenih uslova naglašava se da odgovornost pravnog lica postoji i onda kada je djelovanje tog odgovornog lica bilo u suprotnosti sa poslovnom politikom ili nalozima pravnog lica. Zakon takođe predviđa mogućnost da pravno lice bude odgovorno za krivično djelo iako odgovorno lice koje je učinilo krivično djelo nije osuđeno za to krivično djelo (npr. ako postoje procesne smetnje za krivično gonjenje fizičkog lica zbog čega nije moglo doći do njegove osude - odgovornom licu dat imunitet od gonjenja i sl.)

Odgovornost pravnih lica za krivična djela u crnogorskom zakonodavstvu postavljena je najšire, tako da po Zakonu o odgovornosti pravnih lica za krivična djela pravna lica mogu odgovarati za sva krivična djela iz posebnog dijela Krivičnog zakonika Crne Gore (Sl. list RCG, br. 70/03, 13/04, 47/06 i Sl. list CG, broj 40/08), pa samim tim i za krivičnih djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja iz Glave XXIII Krivičnog zakonika Crne Gore. Takođe je propisano da pravno lice odgovara i za pokušaj krivičnog djela ukoliko je Krivičnim zakonom propisano da je pokušaj kažniv.

Sankcije koje se mogu izreći pravnom licu za krivično djelo su:

- 1) kazna(novčana kazna i prestanak pravnog lica);
- 2) uslovna osuda;
- 3) mjere bezbjednosti.

Vrste kazni koje se mogu izreći pravnom licu su novčana kazna i prestanak pravnog lica.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela predviđa dva sistema novčanih kazni. Jedan se propisuje u odnosu na učinjenu štetu krivičnim djelom, odnosno pribavljenu imovinsku korist, dok se drugi sistem propisuje u određenom novčanom iznosu. Ova dva sistema su alternativno postavljena, s tim što je sistem koji propisuje kaznu u odnosu na učinjenu štetu krivičnim djelom, odnosno pribavljenu imovinsku korist primaran dok se sistem koji propisuje kaznu u određenom novčanom iznosu primjenjuje u slučaju da ne postoje uslovi za primjenu prvog sistema tj. ako krivičnim djelom nije učinjena imovinska šteta ili nije pribavljena imovinska korist ili je njihovu visinu teško utvrditi u razumnom roku tj. roku koji ne bi doveo do odugovlačenja postupka. Po prvom sistemu kazni novčana kazna ne može biti manja od dvostrukog iznosa učinjene štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi, niti veća od stostrukog iznosa učinjene imovinske štete ili pribavljene protivpravne imovinske koristi. Takođe crnogorsko zakonodavstvo propisuje i opšti minimum i opšti maksimum za obje vrste novčanih kazni i propisano je će sud s obzirom na prirodu učinjenog krivičnog djela kao i druge okolnosti, novčanu kaznu odmjeriti u određenom iznosu koji ne može biti manji od hiljadu eura niti veći od pet miliona eura (jedini izuzetak postoji kod krivičnih djela učinjenih u sticaju gdje taj iznos može biti i veći). Ovaj opšti minimum služi da se u okviru njega propisu posebni minimumi i maksimumi kao i za odmjeravanje kazne za najteža krivična djela za koja nije propisan posebni maksimum.

S obzirom da u posebno dijelu Krivičnog zakonika kao i u sporednom krivičnom zakonodavstvu, kod pojedinih krivičnih djela nijesu propisane kazne za pravno lice u Zakonu o odgovornosti pravnih lica za krivična djela propisani su i posebni minimumi i maksimumi za određene kategorije krivičnih djela. Krivična djela su svrstana u šest kategorija i za njih je propisana odgovarajuća novčana kazna. Propisana visina novčane kazne koja se može izreći pravnom licu u Zakonu o odgovornosti pravnih lica za krivična djela vezuje se za propisanu kaznu zatvora u Krivičnom

zakoniku a kod najlakših krivičnih djela za novčanu kaznu. Ovako propisani kazneni rasponi zajedno sa olakšavajućim i otežavajućim okolnostima predstavljaju osnov za odmjeravanje novčane kazne pravnom licu od strane suda.

Kazna Prestanak pravnog lica je najteža sankcija koja se može primijeniti prema pravnom licu. Uslov za izricanje ove kazne je da je pravno lice u cjelini ili djelimično iskorišćeno za izvršenje krivičnog djela tj. ako je djelatnost pravnog lica u cjelini ili u znatnoj mjeri bila u funkciji vršenja krivičnog djela.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela predvidio je i mogućnost da pravnom licu budu izrečena uslovna osuda i to na način da sud može pravnom licu utvrditi novčanu kaznu do stotinu hiljada eura, s tim da se ona neće izvršiti ako osuđeno pravno lice za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne ni duže od tri godine (vrijeme provjeravanja), ne bude odgovorno za novo krivično djelo.

Takođe mjere bezbjednosti predvidio je mjere bezbjednosti koje se mogu izreći odgovornom pravnom licu:

- 1) sačinjavanje i sprovođenje programa djelotvornih, neophodnih i razumnih mjera;
- 2) oduzimanje predmeta;
- 3) javno objavljivanje presude;
- 4) zabrana obavljanja određenih privrednih ili drugih djelatnosti.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela primjenjuje se na domaće i strano pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno na teritoriji Crne Gore, na strano pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno u inostranstvu na štetu Crne Gore, njenog državljanina ili domaćeg pravnog lica primjenjuje se ovaj zakon kao i na domaće pravno lice koje je odgovorno za krivično djelo učinjeno u inostranstvu.

Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela takođe je predvidio da se u krivičnom postupku protiv pravnog lica shodno primjenjuju odredbe Zakonika o krivičnom postupku.

Iz naprijed navedenog proizilazi da u crnogorskom zakonodavstvu pravna lica mogu biti odgovorna za sva krivična djela djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja iz Glave XXIII Krivičnog zakonika Crne Gore i da su crnogorski sudovi nadležni za suđenje u svim ovim postupcima.

185. Da li vaša zemlja priznaje, za potrebe ustanavljanja povrata, presude koje donijete u drugim državama članicama za ova djela?

Prema odredbama Krivičnog zakonika (Sl. list RCG, br.70/03, 13/04, 47/06 i Sl. list CG, br. 40/08), povrat postoji u slučaju kada je učinilac poslije osude za prethodno djelo ponovo učinio krivično djelo. Povrat je fakultativna otežavajuća okolnost kod odmjeravanja kazne, što znači da sud cijeneći sve okolnosti konkretnog slučaja i ranije osude, može učiniocu krivičnog djela izreći težu kaznu ali u granicama posebnog minimuma i posebnog maksimuma za učinjeno djelo. Sud prilikom donošenja odluke o tome da li će povrat cijeniti kao otežavajuću okolnost posebno uzima u obzir srodnost djela na koje se odnosi ranija osuda i novog djela, odnosno da li je ranije djelo iste vrste kao i novo djelo, da li su oba djela učinjena iz istih pobuda, okolnosti pod kojima su djela učinjena kao i koliko je vremena proteklo od ranije osude, odnosno izdržane, oproštene ili zastarjele kazne.

Crnogorsko krivično zakonodavstvo poznaje i višestruki povrat kao fakultativni osnov za pooštravanje kazne. Da bi se učinilac krivičnog djela smatrao višestrukim povratnikom potrebno je ispunjenje više kumulativno određenih uslova. Sud može, ali ne mora pooštiti kaznu. Zakonik obavezuje sud da pri toj ocjeni posebno uzme u obzir određene okolnosti kao što su srodnost učinjenih krivičnih djela, pobude iz kojih su učinjena, okolnosti pod kojima su učinjena i potrebu da se radi ostvarenja svrhe kažnjavanja izrekne teža kazna.

U skladu sa članom 88. Zakonika o krivičnom postupku (Sl. list RCG, br.7/04 i 47/06) sud za potrebe krivičnog postupka po službenoj dužnosti pribavlja izvod iz kaznene evidencije, na osnovu kojeg se utvrđuje da li je lice kome se sudi ranije osuđivano.

Ukoliko se sudi okrivljenom koji je strani državljanin sud će putem međunarodne pravne pomoći pribaviti izvod iz kaznene evidencije za to lice.

Prema Pravilniku o kaznenoj evidenciji (Sl. List SFRJ, br.5/79), kaznena evidencija se vodi za sva lica osuđena za krivična djela izvršena na teritoriji Crne Gore, kao i za lica osuđena za krivična djela od stranih sudova ako su presude stranih sudova dostavljene državnim organima Crne Gore.

Za državljane Crne Gore koji su rođeni u Crnoj Gori, kao i za strane državljane i lica bez državljanstva koji su rođeni na teritoriji Crne Gore, kaznena evidencija se vodi prema mjestu rođenja osuđenih lica, dok za državljane Crne Gore rođene u inostranstvu i za strance rođene u inostranstvu, kao i za lica čije je mjesto rođenja nepoznato, kaznena evidencija se vodi prema sjedištu suda koji je donio prvostepenu presudu. Novim Zakonom o krivičnom postupku (Sl. list CG, 57/09) koji će početi sa se primjenjuje u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu, propisao je da kaznenu evidenciju o licima osuđenim za krivična djela izvršena na teritoriji Crne Gore, kao i licima osuđenim za krivična djela od stranih sudova, vodiće ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa.

Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima (»Sl. list CG«, br.4/08) propisuje da će prilikom priznanja, u skladu sa domaćim propisima, presude stranog suda domaći sud nadležan za priznanje izreći krivičnu sankciju koja je po vrsti i težini najpribližnija krivičnoj sankciji koju je izrekao strani sud, a koja ne smije biti strožija od krivične sankcije koju je izrekao strani sud.

Na osnovu izloženog normativnog okvira za slučaj povrata priznaće se presude donijete u drugim državama za krivična djela ove vrste, kao i za sva ostala krivična djela.

186. Da li ste formalno imenovali Centralnu nacionalnu kancelariju za falsifikovanje valuta u skladu sa članom 12 Ženevske konvencije iz 1929. godine i Regulativom 1338/2001?

CBCG formalno nije imenovala NCC (Nacionalni centar za falsifikate). Članom 4 Sporazuma o saradnji između ECB i CBCG (januar 2009.godine) predviđena je obaveza CBCG da "uspostavi, ili će uspostaviti čim bude praktično moguće, internu funkciju, sličnu onoj u NCC nacionalne centralne banke kako je definisano Odlukom ECB/2001/11...." Sporazum je potpisana krajem 2008 odnosno početkom 2009.godine, ali NCC još uvijek nije zvanično formiran (za to je potrebna pravna regulativa) a trenutno dio poslova NCC-a, vrši Odsjek za numizmatiku i ekspertizu. Ova obaveza će biti realizovana kada se za to steknu zakonski uslovi.

Aneksi:

- Aneks 160 - Krivični zakonik, 13
Aneks 161 - Zakonik o krivičnom postupku, 13
Aneks 162 - Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela, 13
Aneks 163 - Zakon o sudovima, 118
Aneks 164 - Zakon o parničnom postupku, 96
Aneks 165 - Izmjene i dopune zakona o parničnom postupku, 96
Aneks 166 - Zakon o posredovanju, 104
Aneks 167 - Zakon o državnom tužilaštvu, 7
Aneks 168 - Zakon o policiji, 50
Aneks 169 - Izmjene i dopune zakona o policiji, 50
Aneks 170 - Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja, 96
Aneks 171 - Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma, 136
Aneks 172 - Zakon o strancima, 6
Aneks 174 - Zakon o nadzoru državne granice, 169
Aneks 175 - Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, 117
Aneks 176 - Zakon o državnim službenicima i namještenicima, 3
Aneks 177 - Zakon o azilu, 6
Aneks 178 - Zakon o zaštiti svjedoka, 14
Aneks 179 - Uredba o viznom režimu, 6
Aneks 180 - Uredba o sadržaju i načinu vođenja evidencija u oblasti azila, 25
Aneks 182 - Strategija za integrисано управљање гранicom, 44
Aneks 185 - Pravilnik o načinu odobravanja privremenog boravka i stalnog nastanjenja i izdavanju putnih i drugih isprava strancima, 39
Aneks 186 - Nacionalni strateški odgovor na droge, 23
Aneks 187 - Tabelarni prikaz informaticke opreme i on-line veze na granicnim prelazima kojom raspolaže policija, 82, 83, 84